

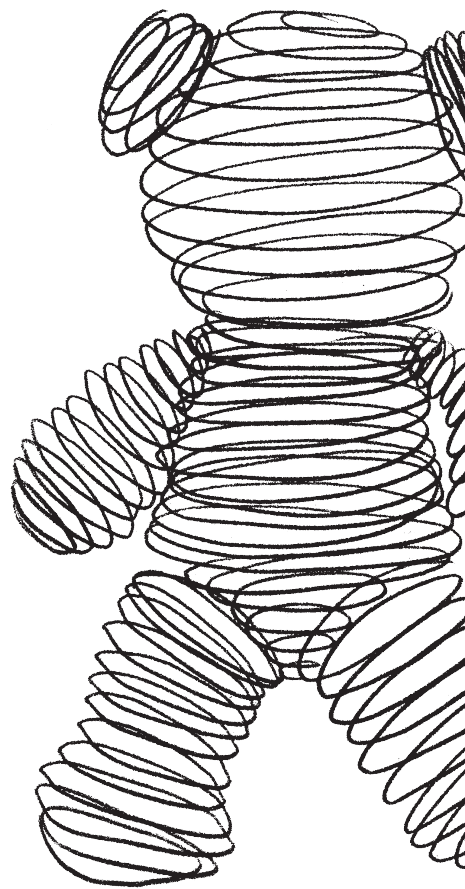
Маріам
Петросян

Дім,
в якому...

ПОЛИЦЯ
БЕСТСЕЛЕР

ДИМ, В ЯКОМУ...

УДК 821.161.1(477)'06-31=161.2

ПЗ1

Літературно-художнє видання

Серія «Полиця бестселер» заснована 2017 року

Маріам Петросян

ПЗ1 Дім, в якому: роман / пер. з рос. Маріанни Кіяновської. – Київ : Книголав, 2019. – 480 с. – (Серія «Полиця бестселер»).

ISBN 978-617-7563-73-9

На околиці міста стоїть Дім. Зовні – старий, сірий і облущений. А всередині – живий, теплий, захарашений речами, прикрашений кольорами, малюнками та написами, наповнений містичними історіями і таємницями.

Це Дім, в якому живуть Куряка, Сфінкс, Сліпий, Лорд, Табакі, Стервожер, Руда, Русалка, Лось, Р Перший та інші. Зграї, ватажки, вчителі. Діти і дорослі, вихованці та вихователі.

Це Дім, в якому всі мешканці грають за певними правилами й дотримуються неписаних законів. У світі поза Домом, у Зовнішності, їм не знайшлося місця. Але їхні вади, особливості та звички, що деінде могли би викликати хіба огиду, співчуття чи страх, тут відкривають шлях до інших реальностей.

Це Дім, в якому час і простір набувають нових форм і сенсів, а межа між явою та химерним стає дедалі тоншою. Однак кому подарувати казку, а кому жажіття – Дім обирає сам...

УДК 821.161.1(477)'06-31=161.2

Перекладачка *Маріанна Кіяновська*.

Коректорка *Тетяна Троснікова*.

Верстальниця й технічна редакторка *Ольга Фесенко*.

Дизайнери обкладинки *Романа Романишин* та *Андрій Лесів*.

Випускова редакторка *Жанна Капшук*.

Відповідальна за випуск *Ірина Краснокутська*.

Підписано до друку 19.03.2019. Формат 84x100/16. Ум. друк. арк. 46,8. Наклад 2000 пр. Зам. № 36/03.

ТОВ «КНИГОЛАВ». 04080, м. Київ, вул. Кирилівська, 23.

Свідоцтво ДК № 5188 від 25.08.2016.

www.knigolove.com.ua · facebook.com/knigolove · sayhello@knigolove.com.ua

Надруковано у ПП «Юнісофт». 61036, м. Харків, вул. Морозова, 136.

Свідоцтво ДК № 5747 від 06.11.2017. www.unisoft.ua

Усі права застережено. Жодна частина цього видання не може бути відтворена у будь-якій формі й будь-якими засобами без попереднього письмового дозволу власника авторських прав.

© Mariam Petrosyan, all rights reserved

Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency

© Маріанна Кіяновська, переклад з російської, 2018

© Романа Романишин та Андрій Лесів, дизайн обкладинки, 2018

ISBN 978-617-7563-73-9

© ТОВ «КНИГОЛАВ», 2019

Маріам Петросян

Дім, в якому...

Роман

Переклад Маріанни Кіяновської

ЗМІСТ

Книга перша

Куряка 9

Книга друга

Шакалячий восьмиденник 153

Книга третя

Порожні гнізда 299

КНИГА ПЕРША
КУРЯКА

ім стоїть на околиці міста. У місці, яке прийнято називати Гребінцями. Витягнуті багатоповерхівки тут вибудовано зубчастими рядами з проміжками квадратно-бетонних дворів — як вважається, місцями забав молодих «гребінчуків». Зубці білі, повні очей та подібні один на одного. Там, де вони ще не вирости, — обгороджені парканами пустирища. Порохно знесених будинків, кубла щурів і бездомних собак значно цікавіші молодим «гребінчукам», ніж їхні власні двори — інтервали поміж зубцями.

На нейтральній території між двома світами — зубців і пустирищ — стоїть Дім. Його називають Сірим. Він старий і за віком ближчий до пустирищ, які є похованнями його однолітків. Він сам-один — інші будинки тримаються осторонь — і не подібний на зубець, бо не тягнеться вгору. Він має три поверхи, фасад дивиться на трасу, і в нього також є двір — довгий прямокутник, оточений сіткою. Колись він був білим. Тепер він сірий спереду і жовтий з внутрішнього боку, з подвір'я. Він їжитья антенами і дротами, обсипається крейдою і плаче тріщинами. До нього туляться гаражі та прибудови, сміттєві баки і собачі будки. Усе це з подвір'я. Фасад голий і понурий, яким йому і належить бути.

Сірого Дому не люблять. Ніхто не заговорить про це вголос, але мешканці Гребінців воліли б не мати його так близько. Вони воліли б, аби його не було взагалі.

КУРЯКА

ДЕЯКІ ПЕРЕВАГИ СПОРТИВНОГО ВЗУТТЯ

Усе почалося з червоних кросівок. Я знайшов їх на дні сумки. Сумка для зберігання особистих речей — так це називається. Тільки ніяких особистих речей там не буває. Пара вафельних рушників, стосик носовичків і брудна білизна. Усе як у всіх. Усі сумки, рушники, шкарпетки і труси ідентичні, щоби нікому не було кривдно.

Кросівки я знайшов випадково; я давно про них забув. Старий подарунок, уже навіть не згадаю чий, із минулого життя. Яскраво-червоні, запаковані в блискучий пакет, зі смугастою, наче льодяник, підшовою. Я розірвав пакування, погладив вогнисті шнурівки і блискавично перевзувся. Ноги тепер набули дивного вигляду. Якогось незвично ходячого. Я аж забув, що вони можуть бути такими.

Того ж дня після уроків Джин відкликав мене набік і сказав, що йому не подобається моя поведінка. Показав на кросівки і наказав їх зняти. Не мало сенсу запитувати навіщо, але я все ж запитав.

– Вони привертають увагу, – сказав він.

Для Джина це нормально – таке пояснення.

– Ну і що? – запитав я. – Нехай собі привертають.

Він нічого не відповів. Поправив шворку на окулярах, посміхнувся і поїхав. А ввечері я отримав записку. Тільки два слова: «Обговорення взуття». І зрозумів, що вплимався.

Голячи пух на щоках, я порізався і розбив склянку з-під зубних щіток. Відображення, яке дивилося на мене з дзеркала, здавалося смертельно наляканим, але насправді я майже не боявся. Тобто боявся, звичайно, та водночас мені було байдуже. Я навіть не став знімати кросівки.

Збори проводилися в класі. На дошці написали: «Обговорення взуття». Цирк і маразм, тільки мені було не смішно, тому що я втомився від цих забав, від мудрагелків-гравців і від самого цього місця. Втомився так сильно, що вже майже розучився сміятися.

Мене посадили коло дошки, щоби всі могли бачити предмет обговорення. Ліворуч за столом сидів Джин і смоктав ручку. Праворуч Довгий Кит із тріскотом ганяв кульку коридорчиками пластмасового лабіринту, поки на нього не подивилися з осудом.

– Хто бажає висловитися? – запитав Джин.

Висловитися бажали багато хто. Майже всі. Перше слово надали Сипові. Вочевидь, щоби якомога швидше від нього відкараскатися.

З'ясувалося, що всяка людина, яка намагається привернути до себе увагу, – людина самотакохана і недобра, бозна-якої думки про себе і здатна на що завгодно, тоді як насправді ця людина – всього-на-всього шелихвіст. Ворона в павичевому пір'ї. Або щось подібне. Відтак наш Сип прочитав байку про ворону. Потім вірша про осла, який втелюючись в озеро і потонув через власну дурість. Потім він хотів ще заспівати щось на ту ж таки тему, але його вже ніхто не слухав. Сип надув щоки, розплакався і замовк. Йому подякували, передали хустинку, заступили підручником і надали слово Гулю.

Гуль говорив ледь чутно, не піднімаючи голови, так ніби зчитував текст із поверхні столу, хоча нічого, крім подряпаного пластику, там не було. Білий чуб налізав на око, він поправляв його наслиненим кінчиком пальця. Палець фіксував безбарвне пасмо на чолі, але щойно його відпускав, воно моментально сповзало назад в око. Щоби дивитися на Гуля довго, треба мати сталеві нерви. Тому я на нього не дивився. Від моїх нервів уже й так залишилося саме дрантя, не було чого зайвий раз їх терзати.

– До чого намагається привернути увагу обговорюваний? До свого взуття, могло би здаватися. Насправді це не так. За посередництвом взуття він привертає увагу до своїх ніг. Тобто афішує свій дефект, тицяє ним в очі оточенню. Цим він немовби підкреслює нашу загальну біду, ігноруючи нас і нашу думку. У певному сенсі він на власний спосіб знущається над нами...

Гуль ще довго бабрався в цих помиях. Палець сновигав угору і вниз по переніссі, білки наливалися кров'ю. Я знав напам'ять усе, що він може сказати, – все, що взагалі прийнято казати в таких випадках. Усі слова, які виповзали з Гуля, були такими ж безбарвними і пересушеними, як і він сам, його палець і ніготь на пальці.

Потім промовляв Топ. Приблизно те саме і так само нудно. Потім Ніф, Нуф і Наф. Трійнята з поросячими кличками. Вони говорили одночасно, перебиваючи один одного, і якраз на них я дивився зі значним зацікавленням, тому що не сподівався, що вони братимуть участь в обговоренні. Їм, здається, не сподобалось, як я на них дивлюся, або ж вони засоромилися, та від цього все зробилося тільки гірше, і від них мені дісталось найбільше. Вони нагадали мою звичку загинати сторінки книжок (при тому, що книжки читаю не тільки я), і те, що я не здав свої носові хусточки у фонд загального користування (хоча ніс росте не лише у мене), і що я сиджу в ванні довше ніж належить (двадцять вісім хвилин замість двадцяти), штовхаюся колесами, коли їжджу (а колеса ж бо треба берегти!), і врешті-решт дійшли до головного – до того, що я курю. Якщо, звичайно, можна назвати курцем людину, яка за три дні палить одну сигарету.

Мене запитували, чи знаю я, якої шкоди завдає нікотин здоров'ю довколишніх. Звісно, я знав. Причому я не тільки знав, а й сам уже цілком міг би читати лекції на цю тему, бо за півроку мені згодували стільки брошур, статей і сентенцій про шкоду куріння, що вистачило би для двадцятьох – і ще би трохи залишилося. Мені розповіли про рак легень. Потім окремо про рак. Потім про серцево-судинні захворювання. Потім почали ще про якісь страхотливі хвороби, але про це я вже слухати не став. Про щось таке вони могли розводитися годинами. Жахаючись, здригаючись, з палаючими від збудження очима, наче ветхі плиткарки, що обговорюють убивства і нещасні випадки, пускаючи при цьому слину від захвату. Акуратні хлопчики в чистих сорочечках, серйозні та солідні. Під їхніми обличчями крилися старечі фізіономії, роз'їдені трутизною. Вони мені отак вгадувалися вже не вперше, тому я більше не дивувався. Вони вже набридли мені аж так, що хотілося отруїти нікотином усіх відразу й кожного зокрема. На жаль, це було неможливо. Свою нещасну сигарету-триденку я викурював крадькома у вчительському туалеті. Навіть не в нашому, борони боже! І якщо когось і труїв, то хіба лише тарганів, бо ніхто, крім тарганів, туди не навідувався.

Півгодини в мене жбурляли камінням, а потім Джин постукав по столу ручкою й оголосив, що обговорення мого взуття закінчилося. На той час усі встигли забути, що саме вони обговорюють, так що нагадування виявилось дуже доречним. Ціле товариство вирячилося на нещасні кросівки. Вони обдавали їх осудом мовчки, з гідністю, зневажаючи мою інфантильність і відсутність смаку. П'ятнадцять пар м'яких коричневих мокасинів – супроти однієї яскраво-червоної пари кросівок. Що довше вони на них дивилися, то ясніше ті палахкотіли. Під кінець у класі посіріло все, крім них.

Я якраз милувався ними, коли мені дали слово.

І... сам не знаю, як так сталося, але вперше в житті я сказав Фазанам усе, що про них думав. Сказав, що весь цей клас з усіма, хто в ньому перебуває, не вартий однієї пари таких шикарних кросівок. Так і сказав їм усім. Навіть бідному затурканому Топові, навіть Братам Поросятам. Я справді в ту мить так відчував, тому що не зношу зрадників та боягузів, а вони якраз і були зрадниками та боягузами.

Вони, напевно, вирішили, що я з перестрашу збожеволів. Тільки Джин не здивувався.

— Ось ти і сказав нам те, що думаєш, – він протер окуляри і тицьнув пальцем у кросівки. — Адже річ була зовсім не в них. Річ була у тобі.

Кит чекав біля дошки з крейдою в руці. Проте обговорення закінчилося. Я сидів, заплющивши очі, поки всі вони не роз'їхалися. І просидів так іще доволі довго, коли залишився сам. Утома поволі витікала з мене. Я зробив щось, що виходило за рамки. Повівся, як нормальна людина. Перестав підлаштовуватися під інших. І хоч як би це все не закінчилося, я знав, що ніколи про це не пошкодую.

Я підняв голову і подивився на дошку. «Обговорення взуття. Пункт перший: зарозумілий. Пункт другий: привертає увагу до спільного дефекту. Пункт третій: зневажливо ставиться до колективу. Пункт четвертий: палить».

Кит примудрився зробити в кожному слові не менше ніж по дві помилки. Він майже не вмів писати, зате єдиний з усіх міг ходити, тому під час зборів до дошки завжди ставили його.

Наступні два дні ніхто зі мною не розмовляв. Вдавали, наче мене не існує. Я став чимось на кшталт привида. На третій день такого життя Гомер повідомив, що мене викликають до директора.

Вихователь першої виглядав приблизно так, як виглядала би ціла група, якби вони не маскувалися з якоїсь причини під хлопчаків. Немов стара баба, яка сиділа всередині кожного з них, дожидаючи чергового похорону. Гнилизна, золоті зуби й підсліпуваті очиці. Хоча в нього принаймні все було на видноті.

— Уже навіть до дирекції дійшло, – сказав він, маючи вигляд лікаря, який сповіщає пацієнта, що той невиліковно хворий. Потім іще якийсь час зітхав і похитував головою, дивлячись

на мене з таким співчуттям, що я раптом почав почувати себе не дуже свіжим мерцем. Добившись потрібного ефекту, Гомер, сапаючи й охкаючи, пішов.

У директорському кабінеті я був двічі. Раз – коли ще тільки приїхав, і вдруге – коли треба було вручити малюнок для виставки з ідіотською назвою «Моя любов до світу». Результат своєї триденної праці я охрестив «Древом життя». Тільки відійшовши від малюнка на кілька кроків, можна було розгледіти, що «дерево» всіяне черепами й навалою червів. Зблизька вони здавалися чимось на кшталт груш серед викривлених гілок. Як я і думав, у Домі нічого не зауважили. Оцінили мій похмурий гумор, вочевидь, уже тільки на виставці, але як до цього поставилися, я не дізнався. Взагалі, це навіть не було жартом. Усе, що я міг сказати про свою любов до світу, приблизно так і виглядало, як я там зобразив.

У мій перший візит до директора дрібні черв'ячки в світовій любові вже вовтузилися, хоч до черепів ще не дійшло. Кабінет був чистий, але якийсь занедбаний. Було видно, що це не центр Дому, не те місце, куди все стягується і звідки все витікає, а так собі – сторожова будка. У кутку на дивані сиділа ганчір'яна лялька у смугастій сукенці з воланами. Завбільшки як трирічна дитина. І скрізь витикалися пришпилені аграфками записки. На стінах, на шторах, на спинці дивана. Але найбільше потрясіння в мене викликав гігантський вогнегасник над директорським столом. Він настільки приковував увагу, що придивитися до самого директора вже не було як. Той, хто сидить під антикварним вогненним дирижаблем, мабуть, на щось приблизно таке і розраховує. Думати можна тільки про те, як би ця штукенція не обвалилася і не вбила його просто в тебе на очах. Ні на що інше не залишається сили. Ненайгірший спосіб заховатися, залишаючись на видноті.

Директор говорив про політику школи. Про її шляхи. «Ми волиємо ліпити з готового матеріалу». Щось приблизно таке. Я не дуже уважно слухав. Бо дивився на вогнегасник. Він жакливо бісив. І все інше також. І лялька, і записки. «Може, в нього амнезія? – думав я. – І він сам собі постійно про все нагадує. Ось зараз я поїду, а він напише про мене і пришпилить цю інформацію де-небудь на видному місці».

Потім я все ж трохи його послухав. Він якраз дійшов до випускників. Тих, «хто багато чого досягнув». Це були люди на засклених фотографіях по обидва боки від вогнегасника. Пересічні й ображені індивіди, з медалями та ще якимись грамотами, що їх вони тоскно демонстрували камері. Якщо чесно, роздивлятися фотографії цвинтарів було б веселіше. З огляду на специфіку школи, принаймні одну таку фотографію треба було повішати біля решти.

Цього разу все було інакше. Вогнегасник залишився, де був, і записки білили на всіх доступних і недоступних поверхнях, але в обстановці кабінету щось змінилося. Щось, не пов'язане з меблями та зниклою лялькою. Акула сидів під вогнегасником і копирсався в паперах. Висхлий, плямистий і кошлатий, наче порослий лишайником пень. Брови, також плямисті, сірі та кошлаті, нависали над очима, наче брудні бурульки. Перед ним була папка. Серед аркушів я розгледів свою фотографію і зрозумів, що папку набито мною. Моїми оцінками, характеристиками, фотознімками з різних років – усією тією частиною людини, яку можна перенести на папір. Я частково лежав перед ним, поміж корінцями картонної папки, частково сидів навпроти. Якщо й була хоч якась відмінність між пласким мною, котрий лежав, і об'ємним мною, котрий сидів, то вона полягала в червоних кросівках. Це вже було не взуття. Це був я сам. Моя відвага та мій безум, трішечки поблякли за три дні, але все ще осяйні й красиві, як полум'я.

– Мало статися щось у край поважне, якщо хлопці більше не хочуть тебе терпіти, – Акула продемонстрував мені якийсь аркушик. – Ось тут у мене лист. Під ним п'ятнадцять підписів. Як я маю це розуміти?

Я стенов плечима. Хай розуміє, як хоче. Бракувало тільки пояснювати йому про кросівки. Це було би просто смішно.

– Ваша група – зразкова група...

Плямисті бурульки обвисли, прикривши очі.

– Я дуже люблю цю групу. І не можу відмовити хлопцям у проханні, до того ж про таке вони просять уперше. Що ти на це скажеш?

Я хотів сказати, що також буду щасливий спекатися їх, але промовчав. Чого була варта моя точка зору супроти точки зору п'ятнадцяти зразкових акулячих улюбленців? Замість того, щоби протестувати чи щось пояснювати, я непомітно розглядав обстановку.

Фотографії тих, «хто багато чого досягнув», виявилися навіть гидкішими, ніж мені пам'яталося. Я уявив серед них свою постарілу і одутлу фізіономію, а на задньому плані – картини, одна страхотливіша за іншу. «Його називали юним Гігером, коли йому було тринадцять». Стало зовсім огидливо.

– Ну? – Акула помахав у мене перед очима розчепіреною п'ятірнею. – Ти заснув? Я запитую, ти розумієш, що я маю обов'язок вжити деяких заходів?

– Так, звичайно. Мені дуже прикро.

Це було єдине, що спало на думку.

– Мені також дуже прикро, – пробурчав Акула, різко закриваючи папку. – Дуже прикро, що ти настільки тупоголовий і примудрився зіпсувати стосунки з усією групою водночас. А тепер можеш котитися назад і збирати речі.

У мене всередині щось підскочило вгору і вниз, як іграшкова кулька на гумці:

– А куди мене відішлють?

Мій переляк справив йому купу задоволення. Він трохи понасолоджувався, перекладаючи різні предмети з місця на місце, замислено вивчаючи нігті, закурюючи...

– А як ти думаєш? В іншу групу, звичайно.

Я посміхнувся:

– Ви жартуєте?

Легше було підселити в яку-завгодно групу Дому живого коняку, ніж когось із першої. У коняки було більше шансів прижитися. Попри розміри і гній. Мені належало промовчати, але я не втримався:

– Ніхто мене не прийме. Я ж Фазан.

Акула по-справжньому розізлився. Виплюнув сигарету і гримнув кулаком по столу.

– Годі вже з мене цих фокусів! Досить! Який ще Фазан? Хто придумав усю цю дурню?

Папери розповзлися під його кулаком, недопалок упав мимо попільнички.

Я так перестрахався, що у відповідь верескнув ще голосніше:

– Не знаю я, чому нас так називають! Запитайте у тих, хто це придумав! Думаєте, легко вимовляти ці ідіотські прізвиська? Думаєте, хтось пояснив мені, що вони означають?

– Не смій підвищувати голос у моему кабінеті! – заволав Акула, похилившись до мене через стіл.

Я мигцем глянув на вогнегасник і тут же відвів очі.

Він тримався.

Акула простежив за моїм поглядом і нараз довірчо шепнув:

– Не впаде. Там ось такі штирі, – і він показав мені свій гидезний палець.

Це було так несподівано, що я сторопів. Сидів і витріщався на нього, як дурень. Тоді як Акула глумливо кривив губи. І раптом я зрозумів, що він просто знущується. Я не так давно жив у Домі й усе ще через силу називав деяких людей на прізвиська. Треба абсолютно не мати комплексів, щоб у лице обзивати людину Хлюпом чи Пісконом, не почуваячись при цьому цілковитою сволотою. Тепер мені пояснили, що дирекція всього цього не схвалює. Але навіщо? Просто щоб покричати і подивитися, як я відреагую? І я здогадався, що змінилося в кабінеті від часу мого першого візиту. Сам Акула. Із непримітного дядька, що чаївся під вогнегасником, він перетворився на Акулу. Власне на те, чим його називали. Значить, прізвиська давалися не просто так.

Поки я думав про все це, Акула знову закурив.

– Щоб я більше не чув у своєму кабінеті цих дурниць, – попередив він, виловлюючи з моєї папки попередній недопалок. – Цих намагань принизити найкращу групу. Позбавити її належного статусу. Ти зрозумів?

– Тобто ви також вважаєте це слово лайливим? – уточнив я. – Але чому? Чим воно гірше, ніж просто Птахи? Або Шури? Шури... По-моєму, це звучить набагато бридкіше, ніж Фазани.

Акула закліпав.

– Вам, напевно, відоме значення, яке всі вкладають у це слово, так?

– Так, – сказав він понуро. – Годі вже. Закрий рота. Тепер мені зрозуміло, чому перша тебе настільки не терпить.

Я подивився на кросівки. Акула був занадто високої думки про фазанячі мотиви, але цього я казати йому не став. Запитав тільки, куди мене переводять.

– Поки що не знаю, – не повівши бровою збрехав він. – Треба подумати.

Не дарма його прозвали Акулою. Він нею і був. Плямистою, косоротою рибиною; з очима, що дивилися в різні боки. Вона постаріла, і, вочевидь, їй не дуже щастило на полюванні, якщо її веселила така мізерна здобич, як я. Звісно, він знав, куди мене відішлють. І навіть збирався про це повідомити. Але передумав. Вирішив помучити. Тільки трохи перестарався, тому що група не мала значення, Фазанів ненавиділи всі.

Я раптом збагнув, що справи мої не такі вже й погані. З'явився реальний шанс вибратися з Дому. Перша мене вишпурнула, те ж саме зроблять інші. Може, зовсім відразу, а може, й ні, але якщо гарненько постаратися, процес пришвидшиться. Урешті-решт, яке море часу я змарнував, намагаючись стати справжнім Фазаном! Переконати яку-загодно іншу групу в тому, що я їм не підходжу, буде набагато легше. Тим більше, вони і так щодо цього впевнені. Можливо, сам Акула теж так вважає. Мене просто виключили у більш складний спосіб. Пізніше можна буде сказати, що я не прижився ніде, куди б мене не прилаштували. Бо ще ж можуть недобре подумати про Фазанів...

Я заспокоївся. Акула, який уважно за мною стежив, винюхав момент просвітлення, і йому це не сподобалося.

– Їдь уже, – сказав він бридливо. – Збери речі. Завтра о пів на дев'яту я особисто за тобою зайду.

Закриваючи за собою двері директорського кабінету, я вже знав, що завтра він запізниться. На годину чи навіть на дві. Я тепер бачив його наскрізь з усіма його дрібними акулячими радощами.

«Учні називають його просто Домом, об'єднуючи у цьому місткому слові все, що символізує для них наша школа, – сім'ю, затишок, взаєморозуміння і турботу». Так говорилося в буклеті, що його я збирався почепити на стіну в траурній рамці – як тільки виберуся з Дому. Може, навіть у рамці з позолотою. Він був унікальним – цей буклет. Жодного слова правди і жодного слова брехні. Не знаю, хто його впорядковував, але ця людина була в певному сенсі генієм. Дім справді називали Домом. Об'єднуючи у цьому триклятому слові цілу купу всього. Можливо, тут було затишно справжньому Фазанові. Дуже може бути, що інші Фазани заміняли йому сім'ю. У зовнішності Фазани не трапляються, тому мені важко судити, але якби вони там водилися, Дім був би власне тим місцем, куди вони щосили прагнули б потрапити. Інша річ, що в зовнішності їх не існує, і мені здається, що створює їх якраз Дім. Значить, за якийсь час до того, як потрапити сюди, всі вони були нормальними людьми. Украй неприємна думка.

Але я, власне, відволікся від буклета. «Більш як столітня історія і дбайливо збережені традиції», що згадуються на третій сторінці, також наявні. Вистачає побачити Дім, аби зрозуміти: він почав руйнуватися ще в позаминулому столітті. Про це ж такі свідчать замуровані каміни і складна система димоходів. У вітряну погоду в стінах завиває не гірше, ніж в якому-небудь середньовічному замку. Суцільне занурення в історію. Щодо традицій – тут теж усе

правильно. Маразм, який панував у Домі, явно придумувався кількома поколіннями не зовсім здорових людей. Наступним поколінням залишалося тільки все це «дбайливо зберігати і примножувати».

«Обширна бібліотека». Наявна. Більярдна, басейн, кінозал... Усе тут є, але до кожного «є» додається малесеньке «але», після якого виявляється, що користуватися цими благами неможливо, неприємно або небезпечно. У більярдну ходять Бандерлоги. Значить, Фазанам туди дорога закрита. У бібліотеці займаються дівчата. Знову не можна. У вихідні там збираються картярі. Зовсім недобре. Заїхати можна, можна навіть узяти щось почитати, але повернутися туди навряд чи захочеться. Басейн? Ремонтують уже кілька років. «І ще стільки ж років ремонтуватимуть, там дах протікає», – люб'язно сповістили мене Брати Поросята. Вони якийсь час були дуже приємними. Відповідали на питання, все показували і пояснювали. Вони були переконані, що живуть у дивовижному, незвичайному місці цікавим і повноцінним життям. Ця їхня переконаність мене просто вбивала. Вочевидь, не треба було намагатися її викоринити. Тоді ми би дружили ще й досі. А так – люб'язності настав край, дружбі, що навіть не встигла до пуття початися, – також, і три їхні майже ідентичні підписи з'явилися під клопотанням про моє переведення. Хоча розповісти вони встигли багато. Майже все, що мені стало відомо про Дім, я знав з їхніх слів. Фазаняче життя не схияло до того, щоб дізнаватися про щось нове. Воно взагалі мало до чого схияло. У першій було розписано кожну хвилину.

У ідальні – думки про їжу, в класі – про уроки, на медогляді – про здоров'я. Колективні страхи – щоб тільки не застудитися, колективні мрії – котлетка з баранини на сніданок. Усе як у всіх, нічого зайвого. Кожен рух доведений до автоматизму. День розділений на чотири частини. Сніданком, обідом і вечерею. Раз на тиждень, у суботу, – кіно. Щопонеділка – збори.

Чи не час нам?..

Я ось звернув увагу..

Так, поза сумнівом, клас погано провітрюється. Це на нас впливає.

Знаєте, такий дивний шурхіт... Боюся, це все-таки щури.

Заявити протест у зв'язку з антисанітарними умовами в приміщеннях, вони сприяють поширенню гризунів..

І плакати. Безконечні плакати.

У класі: «На уроках думай про уроки. Геть сторонні думки!». У спальні: «Дотримуйся тиші, не перешкоджай сусідові», «Шум – розсадник нервових захворювань».

Стрункі ряди залізних ліжок. Білі серветки на подушках. «стеж за чистотою! Хочеш жити в чистоті – почни зі своєї наволочки». Білі тумбочки, одна на два ліжка. «Пам'ятай, куди ставиш свою склянку. Познач її номером». На бильцях ліжок – складені рушники. Також із номерами. Від шостої до восьмої вмикають радіо. «Не маєш що робити – слухай музику». Хто бажає пограти в лото чи в шахи, переходять до класної кімнати. Відтоді, як у класі поставили телевізор, кількість тих, хто відпочиває після уроків у спальні, помітно зменшилася. Тоді телевізор перенесли. Тепер він світиться у спальні блакитним вікном аж до ночі, а ніч у Фазанів починається з дев'ятої години, і до цього часу всі мають лежати в ліжку, повбирані в піжамах та готові позасинати. «Потерпаеш від безсоння – звернися до лікаря».

Уранці – все від початку. Сидяча гімнастика. Застелювання ліжок. «Допоможи одягтися сусідові – і сусід допоможе тобі». Вмивання. Шість раковин із рудавими обідками довкола стоків. «Чекай своєї черги і не затримуй інших». Викривлені мармизи в тріщинах кахлів і калюжі на підлозі. Їдальня. Уроки. Перерва на обід. Уроки. Час для відпочинку. І так безконечно.

Я заїхав до спальні й виявив, що перестав бути приви́дом. Перша знає про переведення, це вгадувалося з того, як вони на мене вирячилися. В їхній цікавості було навіть щось непристойне. Так, ніби вони збиралися мене з'їсти. Я насилу втримався, щоби просто тут же, від дверей, не повернути назад. Замість цього я проїхав до свого ліжка і втупився в телевізор.

Жінка у картатому фартушку розповідала, як приготувати медові коржі. «Беремо три яйця, відділяємо білки...» Дуже корисно дивитися такі передачі перед вечерею. Вони пробуджують апетит. На ту мить, коли прозвенів дзвоник, я вже знав, як робити медові коржі, з чим їх подавати на стіл та як при цьому посміхатися. Але збагатився знаннями єдиний я. Усі решта витріщалися на мене і брали участь у приготуванні зовсім іншої страви.

Вийжджали зі спальні, як завжди, по три, щоб без штовханини розміститися перед раковинами і вимити руки перед їдою. Я не став ні до кого прилаштовуватися. Це відзначили і розуміюче презирнулися.

У ідальні мене почало трусити. Я ловив погляди Фазанів. Куди вони обернуться, навитріщавшись на мене? Але вони все ніяк не могли надивитися. Або ж і справді не знали, куди мене переводять.

Час розтягнувся у вічність.

Пюре і морквяні котлети. Виделка із зігнутим зубцем. Рознощиця в білому фартушку; дзеленчить посудом, штовхаючи візок. Білі стіни, глибокі вікна-арки. Я люблю ідальню. Це найстаріше місце в Домі. Точніше, воно менше, ніж інші, зазнало змін. Стіни, вікна і потріскані плитки підлоги, вочевидь, були такими ж і сімдесят років тому. І голландська пічка на цілу стіну, облицьована кахлями, з чавунними дверцятами на замку. Тут гарно. Єдине місце, де ніхто не лізе з настановами, де можна відключитися, розглядаючи інші групи, уявляючи себе не-Фазаном. Колись це було моєю улюбленою грою. Відразу після того, як мене сюди взяли. Потім набридло. Та зараз я раптом дотямив, що вперше можу зіграти в неї по-справжньому і що це вже буде зовсім не гра.

Пюре і морквяні котлети. Чай і бутерброди з маслом. Наш стіл цілком чорно-білий. Білі сорочки, чорні штани. Білі тарілки на чорних підносах. Чорні підноси на білій скатертині. За кольором вирізняються тільки обличчя й волосся.

Поряд – стіл другої. Найбільш яскравий і гамірний. Фарбовані ірокези, окуляри й намиста. У вухах – грімкі затички навушників. Шури – метиси панків з клоунами. Скатертини їм не стелять, ножів не видають, виделки прикуті до стільниці ланцюжками, і якщо бодай один із них упродовж дня не закотиться в істериці, намагаючись відірвати свою виделку і застромити її в сусіда, Шури вважатимуть, що день прожитий намарно. Усе це чистої води цирк. У другій кожен носить при собі ніж чи то бритву, так що їхнє панькання з виделками – просто данина традиціям. Маленьке шоу спеціально для ідальні. На чолі столу – Рудий. Гігантські зелені окуляри, поголена голова, троянда на щоці й ідіотський осміх. Ватажок Щурів. На моїй пам'яті вже другий. Ватажки у них довго не тримаються.

У третьої власне шоу. Вони пов'язують гігантські слинявчики з дитячими малюнками і тягають за собою горщечки з улюбленими рослинами. При їхній жалобі та плюгавих фізіономіях це сприймається знову-таки як цирк. Тільки якийсь зловісний. Може, тільки самих Птахів усе це і веселить. Вони вирощують у себе в кімнатах квіти, вишивають гладдю і хрестиком, вони – найтихіші й найвихованіші після нас, але страшно навіть подумати, що можна опинитися серед них. Навіть граючи колись у свою улюблену гру, я зазвичай пропускав третю.

На мене раптом накопило видіння. Тілесно відчутне, просто аж моторошне.

Я сиджу в темній, сирій пташачій спальні. Вікна позаростали плющем і майже не пропускають світла. Скрізь рослини в горшках і в кадовбах. У центрі кімнати – напівобвалений камін.

Птахи розташувалися рядком на низеньких лавочках і орудують голками, а на камінній полиці сидить подібний до мумії Стервожер у поїденій міллу горностаєвій мантиї й курить кальян, пускаючи в наш бік клуби диму.

Час від часу хтось із Птахів встає і підносить йому на розгляд свою роботу. Мені недобре. Спекотно і соромно, тому що на моїх п'яльцях діється щось несусвітнє. Якись жажливі переплетення ниток, жмути і хвостики, я ніяк не можу вивудити з цього неподобства голку,

я знаю, що рано чи пізно надійде моя черга нести показувати свою роботу, і жахливо цього боюся. Зробивши незграбний рух, я зачіпаю ліктем горшок, котрий стоїть поряд, він перевертається і розбивається на друзки. Падає гігантська герань, завбільшки як добрий куц бузку, обсипається земля, розлітаються глиняні черепки.

Серед розгрому на підлозі – білий і чистесенький людський череп без нижньої щелепи. Усі довкола завмирають, дивляться на мене і на череп. Потім лунає гидотне рохкання.

– Так-так, Куряко, ти не помилився, – каже Стервожер, зіскакуючи з камінної полиці та шкутильгаючи в мій бік. – Це наш попередній новенький, нехай спочиває з миром!

Він сміється, показуючи нереально гострі, акулячі зуби...

На цьому місці я перервався, виявивши, що насправді перебуваю в центрі уваги, тільки не Птахів, а рідних Фазанів. Вони стежили за мною з великим зацікавленням. Гострозубий вищир Стервожера зів'яв до кривенької посмішки Джина, я побачив її – і мені всередині все перевернулось. Я нахилився над своєю котлетою, і мене мало не знудило від ненависті. Те, що я уявляв, було тільки страшною казкою, справжні стерв'ятники сиділи поряд. Видивлялися краплинки поту в мене на обличчі й облизувалися. І зненацька я зрозумів, що хоч зараз готовий стати Птахом. Одягнути жалобу, навчитися вишивати хрестиком, викопати сотню черепів, захованих у квіткових горшках. Що завгодно, аби тільки більше не жити в першій. Понад усе мене засмучувало те, що навіть ці переживання збоку, мабуть, сприймаються як напад легкодухості. «Кінець, – сказав я собі, – більше не граю ні в які ігри. Лишається дотерпіти до завтра. Якихось тринадцять годин».

Одного разу, коли я, здригаючись від кожного шереху, кури в учительському туалеті, туди забрів Сфінкс із четвертої. Налякавшись, я викинув недопалок, і він тут же загас на вологіх кахлях.

– Ого, Фазан-курака! – сказав Сфінкс, розглядаючи недопалок у себе під ногами. – Та ж навіть не повірить ніхто, якщо розповісти.

Він подивився на мене й засміявся.

Лисий безрукий здоровило. Очі зелені, як трава. Зламаний ніс і ехидний рот із двома дещо задерганими кутиками. І протези в чорних рукавичках.

– У тебе є ще куриво?

Я кивнув, здивований, що він до мене заговорив. До Фазанів не прийнято заговорювати. Мені навіть здалося, що він зараз попросить закурити, але до цього таки не дійшло.

Він сказав лише:

– От і гарно.

Та й пішов.

Я ні хвилини не вірив, що він дійсно надумає кому-небудь про це розказувати. І даремно не вірив.

Коли через кілька днів після нашої зустрічі мене почали звати Курякою, я не пов'язав цього з ним. Не тільки Сфінкс знав, що я курець. Що і до чого мені пояснили Брати Поросята. Виявилось, Сфінкс дав мені нове прізвисько. Став моїм хресним. І Дім ледве не перевернувся, бо ніколи ще не траплялося, щоби хтось та й охрестив Фазана. Тим більше – такий, як Сфінкс, вище за якого тільки Сліпий, вище за якого тільки дах Дому і ластівки.

Через усе це я став відомою особою серед нефазанів, а Фазани дружно мене зненавиділи. Нове прізвисько звучало для них гірше, ніж «Джек-Патрач». Воно нервувало їх і псувало їм імідж, але поміняти його вони вже не могли. Не мали права.

Я не став уявляти себе в четвертій. Там був мій ябеда-хресний, там був ненормальний Лорд, який вибив мені зуба за те, що я випадково зчепився з ним колесами. Там були Шакал Табакі, який обприскав мене якоюсь смердючою поганню з балончика з написом «Небезпечно для життя», і Бандерлог Лері, який керував усіма насками Логів на Фазанів. Уявляти себе поміж них не мало сенсу. Настрій і без того був препоганим.

Я доїв свою розбабрану по тарілці котлету. Випив чай. З'їв бутерброд. Придумав два плани втечі з Дому, і хоч обидва були нездійсними, це мене розважило. Потім вечерея закінчилась.

Я не повернувся до спальні. Покури в учительському туалеті й поїхав назад у бік їдальні. Майданчик перед нею переважно залишався порожнім. Таких місць у Домі було небагато. Я поставив візок біля вікна і, поки не ввімкнули коридорне освітлення, сидів і дивився на густо-чорні верхечки дерев, з яких іще не облетіло листя. Коли ввімкнули світло, за вікном відразу стемніло. Я відїхав і став кататися майданчиком повз засклені щити з оголошеннями. Крім них дивитися не було на що. Я перечитав їх, мабуть, усоте, і всоте переконався, що вони не змінюються. Змінювалися лише ті, що були на стінах за щитами. Їх писали маркерами, фарбою й кольоровою крейдою, і змінювалися вони настільки часто, що багатьом, хто хотів тут щось занотувати, доводилося спершу замазувати білилами попередні повідомлення, чекати, доки вони висохнуть, і тільки потім писати нові. У деяких питаннях люди Дому не лінувалися. Їхніх оголошень я переважно не читав. Їх було надто багато, і вони були занадто дурними. Але сьогодні знічев'я я вирішив прочитати також і їх. Поставив візок боком і присунувся до щілини поміж щитами.

**Сезон полювання відкрито.
Ліцензії на відстрілювання за преїскурантом.
Від четверга. Гніт**

Я спробував уявити, що чи кого можна відстрілювати на території Дому. Мишей? Бродячих котів? І з чого по них стріляти? З рогаток? Зітхнувши, я став читати далі.

*Рахунок позавоєвничий.
Рам. в. рам.*

ПОСЛУГИ ДОСВІДЧЕНОГО АСТРОЛОГА.
КАВН. ЩОДН. З 18 ДО 19 ГОД.

**УСВІДОМИВ, У ЧОМУ МОЇ ХИБИ.
ПОДІЛЮСЯ З БАЖАЮЧИМИ БЕЗЦІННИМ ДОСВІДОМ.
ПРОСВІТЛЕНИЙ.**

*Рахунок позавоєвничий. Рам.
Під тир. бізонни мівор. від вк.*

**Триста грамів сиру «Рокфор». Недорого.
Білоштан.**

«РОЗСУНЬ РАМКИ ВСЕСВІТУ!» КАВН. КОЖН. ЧЕТВ.
ЗАПИТ. ЧЕРГ. БАР. «МІСЯЧНУ ДОРОГУ» № 64.
ТІЛЬКИ ОСОБАМ У НЕСТАНДАРТНОМУ ВЗУТТІ.

Далі цього оголошення я не посунув. Перечитав його. Потім піднявся на один рядок вище. Знову опустився. Подивився на свої кросівки. Збіг?

Напевно. Але жахливо не хотілося повертатися до спальні. Я знав, що таке цей «Кавн.» і де його шукати. Знав, що мені там навряд чи зрадіють і що жоден Фазан при здоровому глузді туди не поткнеться. З іншого боку, втрачати було нічого. Чом би, відтак, не розсунути рамки Всесвіту? Я протер кросівки носовою хустинкою, щоб надати їм яскравості, й вирушив на пошуки Кавника.

Коридор другого поверху довгий, наче кишка, і вікон тут нема. Вікна є тільки перед їдальнею, та ще у вестибюлі. Коридор починається від сходів і переривається невеличкою залою: не заїхавши в неї, не потрапиш до їдальні; потім він продовжується ще трохи – до других сходів. Ув одному кінці – їдальня. Навпроти неї – вчительська і кабінет директора. Далі – наші дві кімнати, один вічно порожній клас, кабінет біології, закинтий туалет, який називають учительським – я використовував його, щоб курити, – і кімната відпочинку, в якій іще до мого надходження почався нескінченний ремонт. Усе це обжита, знайома територія. Закінчується вона вестибюлем – понурим залом із вікнами на подвір'я, з диваном у центрі та поламаним телевізором у лівому кутку. Далі я ніколи не заїжджав. Десь тут проходив невидимий кордон, що його Фазани намагалися не перетинати.

Я хоробро його перетнув, в'їхав до коридора за вестибюлем і опинився в зовсім іншому світі.

Тут наче вибухнула цистерна з фарбами. І не одна. Написи та малюнки траплялись і на нашому боці, але тут вони не траплялись, тут вони якраз і були коридором. Гігантські, завбільшки як людина чи й вищі, вони різали око, зміїлися і струменіли, налізали одне на одного, розбризкувалися й підскакували, витягувалися до стелі та стікали назад униз. Обабіч від мене розписані стіни начебто аж розпухнули від написаного на них, а сам коридор почав здаватися вужчим. Я їхав по ньому, роззявивши рота, мовби крізь маячню шаленця.

Двері другої виширилися синіми черепами, малиновими зигзагами блискавок і написами-попередженнями. Я відразу зрозумів, чия це територія, і розсудливо від'їхав до протилежної стіни. Із цих дверей могло вилетіти що завгодно, починаючи від лез для гоління та пляшок – і закінчуючи самими Щурами. Їхня ділянка була густо встелена осколками та уламками того, що вони вже встигли викинути, і це сміття хрустіло під колесами, як обгризені кістки.

Потрібні двері були ледь прочинені, інакше я, мабуть, їх пропустив би. «Тільки кава і чай!» – попереджувала скромна біла табличка. Решта поверхні дверей була розфарбована під бамбук, абсолютно скрадаючись на тлі стін. Зазирнувши всередину, я переконався, що це дійсно Кавник. Темне приміщення, заставлене круглими столиками. Під стелею – китайські ліхтарики й розлогі оригами, на стінах – жаскі на вигляд маски та чорно-білі фотографії в рамках. Просто навпроти дверей – барна стійка, зібрана з учительських кафедр, пофарбованих у синій колір.

Я відхилив двері трохи ширше. Над ними теленькнув дзвіночок, і всі, хто сидів біля столиків, повернули голови у мій бік. Найближче виявилися двійко Псів у нашійниках. У глибині кімнати я розгледів різнобарвні шурячі ірокези, але не став придивлятися, а відразу поїхав до стійки.

– Шістдесят четвертий номер, будь ласка! – рубнув я, відповідно до інструкції, і тільки після цього підняв очі.

З-за стійки на мене витріщався грубенький Кріль у нашійнику, з відстовбурченими передніми зубами.

– Що-що? – ошелешено перепитав він.

– Шістдесят четвертий номер, – повторив я, почуваячись цілковитим ідіотом. – «Місячну дорогу».

За столами засміялися:

– Але ж дає Фазан! – крикнув хтось. – Бачили?

– Фазан-самогубця!

– Ні, це нова порода. Форсажний Фазан!

– Це Фазанячий імператор.

– Та він узагалі не Фазан. Це перевертень!

– Причому хворий. Інакше не став би перетворюватися на Фазана.

Поки відвідувачі Кавника клеїли дурня, Кріль, маючи дуже серйозний вигляд, обійшов стійку, став поряд і вирячився на мої ноги. Цілу вічність вивчав їх і нарешті сказав:

– Не підходить.

– Чому? – пошепки запитав я. – В оголошенні сказано – у нестандартному взутті.

– Не знаю я ніяких оголошень, – відрізав Кріль, повертаючись у свою загородку. – Давай, вимітайся звідси.

Я подивився на кросівки.

Вони вже не здавалися мені вогненними. У Кавнику було мало світла і зовсім не було Фазанів. Я зрозумів, що вчинив по-дурному. Не треба було приїжджати і виставляти себе на глум. Для всіх, окрім Фазанів, мої кросівки – звичайнісінькі. Я чомусь примудрився про це забути.

– Вони нестандартні, – сказав я. Більше для себе самого, ніж намагаючись когось у цьому переконати. І поїхав до дверей.

– Агов, Фазане! – покликали мене з-за найдальшого столика.

Я розвернувся.

Там, над розписними філіжанками, сиділи візочники четвертої. Лорд – медововолосий і сіроокий, вродливий, мов ельфійський король, і Шакал Табакі – дрібний, кудлатий і вухатий, подібний на лемура в перуці.

– Знаєш що, Кролику, – сказав Лорд, дивлячись на мене холодними очима, – я вперше бачу Фазана, чиє взуття не відповідає певним стандартам. І мене дивує, що ти цього не помітив.

– От-от, – радісно підхопив Табакі. – Я також звернув увагу. Ще подумав – не жити йому, неборакові. Задзьобають. Ти дай уже йому той шістдесят четвертий номер, Кролику. Може, йому тільки ця радість у житті й залишилася. Кермуй-но сюди, дівчаче! Зараз тебе пообслуговують.

Я зволікав, не знаючи, чи варто приймати це запрошення, але Пси підтягнули ноги та стільці, звільняючи мені проїзд, так наче я був щонайменше слоном, і довелося їхати.

Шакал Табакі, який обізвав мене дівчаком, сам виглядав від сили на чотирнадцять. Щоправда, тільки здаля. Зблизька йому можна було дати навіть і тридцять. Одягнений він був у три різнокольорові жилетки, з-під яких звисали майки різної довжини – зелена, рожева й блакитна, – і при цьому однаково було видно, який він худючий. На всіх жилетках було по кілька кишень, і всі ці кишені стовбурчилися. А зверху він був обвішаний разками намиста, значками, амулетами, нашійними сумочками, аграфками та дзвіночками, й усе це було чи то не дуже чистим, чи то жакливо обтріпанним. Поряд із ним Лорд у своїй білій сорочці та синіх джинсах виглядав майже голим. І понадміру чистим.

– Для чого тобі «Місячна дорога»? – поцікавився він.

– Не знаю, – чесно зізнався я. – Захотілося спробувати.

– Ти бодай знаєш, що це таке?

Я хитнув головою:

– Який-небудь коктейль?

Лорд дивився на мене геть жалісливо. Він був настільки білошкірим, що аж ніби світився. Брови та вії темніші від волосся, очі чи то сірі, чи то сині. Навіть кисла міна його не псувала. Навіть прищі на підборідді.

Я ніколи в житті не зустрічав людей, на яких би боліло дивитися через їхню красу. Крім Лорда. Приблизно місяць тому він вибив мені зуба за те, що я зчепився з ним колесами у дверях їдальні. До того я бачив його тільки здалеку. Я навіть зрозуміти нічого не встиг. Так задивився на нього, що не розчув, що він сказав. Потім цей прекрасний ельф висадив мені зуба, і стало не до захвату. Наступного тижня я їздив, припадаючи до стін, сахався від кожного зустрічного, не вилазив із кабінету стоматолога і не спав ночами.

Лорд був останнім, із ким я міг би уявити себе за одним столиком у Кавнику, і останнім, із ким став би починати розмову, якби від мене щось залежало. Але так вийшло. Він запитав, я відповідав, а його клята зовнішність знову непомітно мене зачаровувала. Важко було, перебуваючи поряд, весь час пам'ятати, що він таке насправді. До того ж у мене виникло три-вожне відчуття, що «Місячна дорога» аж ніяк не безневинний напій, навпаки: щось таке, чого насправді краще не пити.

Поки я переживав, її принесли. Кріль поставив на стіл крихітну чашечку і присунув її до мене.

– Під вашу відповідальність, – попередив він візочників.

Зазирнувши в чашечку, я побачив тільки маслянистий відблиск на самому денці. Того не вистачило б навіть щоби наповнити наперсток.

– Нічого собі! – здивувався я. – Як мало.

Кріль шумно зітхнув. Він усе не йшов. Стояв і чогось чекав.

– Гроші, – сказав він нарешті. – Платити будеш?

Я розгубився. Грошей у мене при собі не було.

– А скільки це коштує? – запитав я.

Кріль повернувся до Табакі.

– Слухай, це ви все почали. Я нічого йому не дав би. Він же просто не має поняття, цей Фазан.

– Заткнися, – сказав Лорд, віддаючи йому сотенну купюру. – І котися звідси.

Кріль узяв гроші й відійшов, кинувши на Лорда похмурий погляд.

– Пий, – запропонував мені Лорд. – Якщо справді хочеш.

Я знову зазирнув у чашечку.

– Взагалі-то вже не хочу.

– І правильно, – зрадів Табакі. – Нащо воно тобі? Зовсім не обов'язково, і взагалі чого це ти раптом? Випий краще кави. І булочку собі з'їж.

– Ні. Дякую.

Мені було соромно. Хотілося якнайшвидше звідси поїхати.

– Вибачте, – сказав я. – Не знав, що це так дорого.

– Та облиш, – пискнув Табакі. – Не знав – і добре. Менше знаєш – довше проживеш.

– Три кави! – верескнув він нараз, крутнувши візок. І завертівся, як дзиґа. Я не зрозумів, як він це зробив, від чого відштовхнувся, але обертався він, як шалений. На всі боки полетіли крихти їжі, намистини й усляке дрібне сміття. Ніби від сміттевої урни на каруселі. Мені на рукав спікірувала маленька пір'їна.

– Дякую, не треба! – крикнув я.

Карусель зупинилася.

– Чому не треба? Ти кудись поспішаєш?

– Я не маю грошей.

Табакі зморгнув совиними очима. Від вертіння волосся його піднялося дибки, і вигляд він тепер мав геть одурілий.

– А навіщо гроші? Лорд пригощає. Це ж ми тебе запросили. До речі, ціна суто символічна.

Кріль поставив на стіл тацю з трьома філіжанками кави, молочником і розчленованими булками. Моїх протестів ніхто не слухав.

– Не треба мене пригощати, – спробував я ще раз. – Я не хочу.

– Ну та певно, – Табакі розчаровано відкинувся на спинку візка. – Яка людина стане пити з тобою каву, Лорде, після того як ти дав їй по пиці? Ніяка.

Я відчув, як запалахтіли щоки. Лорд тарабанив пальцями по столу й не дивився на нас.

– Ти би вибачився, – запропонував йому Табакі. – Адже він зараз поїде. І вийде як завжди. Тобто не вийде.

Лорд почервонів. Блискавично і надзвичайно помітно, ніби йому надавали ляпасів.

— Не вказуй мені, що робити!

Хотілося вже навіть не поїхати, а провалитися крізь землю. Так було би значно швидше. Я розвернув візок.

— Вибач, — буркнув Лорд, не піднімаючи очей.

Я застряг.

Візок напіврозвернутий, голова втягнута в плечі.

Я більше нічого не розумів. Навіть у моїх найбільш мстивих мріях Лорд переді мною не вибачався. Якось мені не вдавалося це уявити. Я вибивав йому зуби та звертав щелепу, він ставав не таким уже й гарним, обзивався та плювався кров'ю, але до вибачень між нами не доходило.

— Я був тоді трохи сам не свій, — сказав Лорд. — Повівся, як остання скотина. Якби ти тоді настукав Павукам, я мав би клопіт. Ти навіть уявити не можеш який. Я дві ночі не спав, чекав, коли за мною прийдуть. Доки не зрозумів, що ти нічого не сказав. Хотів вибачитися — і не зміг. Не вийшло. І сьогодні не зміг би, коли б не Шакал.

Лорд замовк і нарешті подивився на мене. Очі в нього були злі.

Я також мовчав. А що мав казати? «Я тобі пробачаю» прозвучало би по-дурному. «Нізащо не пробачу» — ще гірше.

— Нічого не розумію, — сказав я.

— Чого ти не розумієш? — мерщій відгукнувся Шакал.

— Нічого.

— Тепер ти вип'єш із нами кави? — запитав він скрадливо.

Настирливий виявився суб'єкт.

Я підїхав до столу. Взяв із таці свою каву.

— Усе не так, — сказав я. — Не так, як має бути. Ви поводитесь не за правилами. Ніхто не стане вибачитися перед Фазаном. Ніколи. Навіть якщо відрве йому півголови.

— Де воно записане — оце правило? — обурився Табакі. — Щось я про нього не чув.

Я стенув плечима:

— Не знаю. Там, де і решта правил, напевно. Записане чи не записане, але воно існує.

— Тьху ти! — Табакі дивився на мене мало не з захватом. — Який нахаба! Вчить мене правил Дому. Ні хріна собі!

Лорд крутив чашечку з «Місячною дорогою», уважно в неї вдивляючись.

— Із чого її змішують? — запитав він. — Що там?

Табакі чмихнув:

— Не знаю. Одні кажуть — витяжка з мухоморів, інші — слюзи Стервожера. Може, пташачий пап'я і плаче зеленою їддю, але хіба хто-небудь перевірятиме? У всякому разі, вона отруйна. Романтично налаштовані індивіди стверджують, нібито це нічна роса, зібрана під повнею. Хоча рососою навряд чи перетруїлось би стільки людей. Якщо, звичайно, не збирати її шкарпетками Логів.

— Дай яку-небудь пляшечку, — попросив його Лорд, простягаючи руку.

Табакі наморщився.

— Вирішив отруїтися? Тоді краще щурячої отрути роздобудь. Вона надійніша. І більш передбачувана.

Лорд чекав, не забираючи простягнутої руки.

— Добре, добре, — пробурчав Табакі, порпаючись у кишнях. — Можеш труїти себе чим хочеш, мені однаково. Я за свободу вибору.

Він передав Лордові крихітну мензурку, й ми поспостерігали, як той обережно переливає в неї вміст чашечки.

— А ти? — повернувся до мене Шакал. — Чому мовчиш? Розкажи що-небудь цікаве. Кажуть, на останніх Фазанячих зборах обговорюють тільки тебе.

Я похлинувся і пролив трохи кави на рукав.

– Звідки ти знаєш? Я думав, ви нами не цікавитесь.

– А в тебе про нас узагалі склалася дивна думка, – хихикнув Табакі. – Ходимо, наче надуті індики, нічого довкола не помічаємо. Іноді відриваємо кому-небудь півголови, не помічаємо і цього також, тарганимося собі вперед. На плечах у нас – «тягар білої людини», а під пахвою – товстезний кодекс законів і правил Дому, де записано: «Бий лежачого, топчи того, хто впав, плюй у криницю, з якої п'єш», а також інші корисні поради.

Сказане досить близько відображало те, що я думав про них у дійсності, я не стримав усмішки.

– Ага, – зітхнув Табакі, – так і є. Я не перебільшив. Але якби ти був хоч на грам тактовний, ти не демонстрував би цього аж так відверто.

– Які ще збори? – запитав Лорд, перекидаючи мені через стіл пачку «Кемелу». – Я, наприклад, не знаю, що це таке.

Табакі остовпів від обурення, а я засміявся.

– Ось такі, як ти, і псують нам весь імідж! – заволав Шакал, вихоплюючи сигарети в мене з-під носа. – Через вас нас вважають самозакоханими індиками! Тільки абсолютна тетеря не знає про Фазанячі збори. Не дивися на Лорда, – повернувся він до мене. – Він у Домі без ночі не з тутеньки; і він майже нічим не цікавиться.

– Два роки і дев'яносто днів, – виправив Лорд. – А той усе ще вважає мене новеньким.

Табакі потягнувся через стіл і поплескав його по руці.

– Вибач, старий. Знаю, тебе це діткнуло. Але ти порівняй свої два роки з моїми дванадцятьма, і зрозумієш, що я цілком можу називати тебе новеньким.

Лорд скривився так, ніби у нього заболіли всі зуби водночас. Табакі це сподобалося. Він навіть порожевів від задоволення. Закурив і кинув мені з поблажливою усмішкою старожила.

– Отже... Ми нічого не дізналися, крім того, як багато всього не знає Лорд. А ти все мовчиш.

Я стенив плечима. Кава була смачна. Табакі був смішний. Лорд тримався як приятель. Я розслабився, більше не чекаючи від них свинства, і вирішив, що нічого страшного не станеться, якщо скажу правду.

– Мене виключили, – зізнався я. – Загальним голосуванням. Послали клопотання Акулі, й він дав згоду. Тепер переведуть в іншу групу.

Візочники четвертої дружно відставили свої філіжанки і перезирнулися.

– Куди? – завмерши від цікавості, запитав Шакал.

– Не знаю. Акула не сказав. Стверджує, це ще не вирішено.

– Скотина, – процідив Лорд. – Як скотина живе і помре по-скотинячому!

– Ёй-ёй, постривай! – Табакі наморщив чоло, блискавично прикинув щось у умі та вступився в нас очима, що враз округлилися. – Або до нас, або в третю, – заявив він. – Інакше не виходить.

Вони з Лордом знову перезирнулися.

– Я також так думаю, – сказав я.

Якийсь час ми мовчали. Кріль, вочевидь, обожнював саксофони. Із магнітофона за стійкою без перерви долинали їхні жалібні звиски. На протязі хилиталися китайські ліхтарики.

– То ось чому тобі знадобилася «Місячна дорога», – пробурмотів Табакі. – Тепер зрозуміло.

– Кури бери, – промовив Лорд співчутливо. – Чому ти не куриш? Табакі, віддай йому сигарети.

Шакал неуважно подав мені пачку. Пальці у нього були тонкі, наче павучі лапки, і жакливо брудні.

– Так, – сказав він мрійливо. – Або так, або перетак. Або ти дізнаєшся, якого кольору сльози у Стервожера, або ми всі побачимо, як ридає Лері.

– По-твоєму, Стервожер заплаче? – здивувався Лорд.

– Звісно. Ще й як! Уголос! Як Морж, котрий поїдає устриць.

– Тобто він мене з'їсть, – уточнив я.

– Жаліючи, – запевнив Табакі. – У нього в принципі ніжна і вразлива душа.

– Дякую, – сказав я. – Це дуже тішить.

Шакал не був глухим. Він почервонів, винувато шморгнувши носом.

– Ну, взагалі-то я так... Перебільшив я трохи... Люблю лякати людей. Він і справді непоганий хлопець. Тільки зовсім трішечки схибнутий.

– Ще раз дякую.

– А знаєш, можна запросити його до нашого столика! – осяяло зненацька Табакі. – А що? Непогана думка. Pozнайомитися ближче, поспілкуєтесь... Йому сподобається.

Я стривожено роззирнувся. Стервожера в Кавнику не було. Я точно це знав, але в якийсь момент перелякався, що помилився, що він з'явився, поки я не дивився навсібіч, і зараз Шакал запросить його зі мною знайомитися.

– Ну чому ти так смикаєшся? – дорікнув мені Табакі. – Я ж сказав, він хоч куди. До нього відразу звикаєш. І взагалі – його тут немає. Я мав на увазі, покликати через Птахів, – він кивнув у бік сусіднього столика, де двійко кислотицих у жалобі грали в карти.

– Годі вже, Табакі, – втрутився Лорд. – Дай спокій Стервожерові. Наші шанси на новенького набагато вищі, ніж у третьої, так що раз уже тобі так припекло, клич Сліпого.

Табакі почухався, покрутився, схопив з таці булку і, гублячи шматочки та крихти, моментально її проковтнув.

– Чорт, – сказав він з повним ротом. – Я так хвилююся... – він підібрав усе, що впало, і заштовхав услід. – Страшенно хвилююся! Невідомо, як реагуватиме на все це Сліпий...

– Відомо, – перебив його Лорд. – Ніяк. Коли це він хоч на щось та реагував?

– Це так, – знехотя погодився Табакі. – Практично ніколи. Щоб ти розумів, – підморгнув він мені, – наш ватажок – довгих йому років ватагування – сліпий як кріт, і з реакціями у нього проблеми. Зазвичай він усе делегує Сфінксові. «Відреагуй, будь ласка, замість мене», – каже він. Так що бідолаха Сфінкс уже багато років реагує на все за двох. Може, через те й полисів. Адже це вкрай обтяжливо.

– То він не завжди був лисим? – здивувався Лорд.

Табакі кинув на нього нищівний погляд:

– Що значить «завжди»? Від народження? Може, він і народився лисим, але повір мені, на момент нашого знайомства Сфінкс був дуже навіть патлатий!

Лорд сказав, що не може собі цього уявити. Табакі відповів, що Лорд завжди мав проблеми з уявою.

Я нарешті закурив. Від чудасій Табакі кортіло розреготатися, але я боявся, що сміх прозвучить істерично, тому стримувався.

– Ага! – пригадалося нараз Табакі. – Ти ж похресник Сфінкса, я й забув! Бачиш, як усе пречудово складається! Раз ти його похресник, він відреагує на тебе, наче рідна мати. Що ще треба для щастя?

Я сумнівався, що для щастя мені потрібний лисий ябеда Сфінкс у ролі матері, й так про це і сказав.

– Даремно. Цілком даремно, – образився Табакі. – Зі Сфінкса виходить непогана мати. Повір.

– Так. Особливо для Чорного, – зобразив усмішку Лорд. – Онде він, до речі, йде. Можеш його покликати. Розкаже Куряці, яка ніжна зі Сфінкса матуся.

– Не пересикуй, – обурився Шакал. – Я не сказав – для всіх і кожного. Певна річ, для Чорного Сфінкс є радше мачухою.

– Злою мачухою, – уточнив Лорд солодким голосом. – Із німецьких казок, після яких діти голосно кричать ночами.

Табакі прикинувся, що не розчув.

– Сюди, сюди, старий! – крикнув він, замахавши руками. – Осьдечки ми! Дивися сюди. Агов!.. Зовсім у нього недобре зробилося з зором, – поділився він із нами стурбовано і схопив

останню булку. — Через штангу. Піднімання тягарів насправді не оздоровлює. А головне, — він проковтнув булку за два рази, — йому не можна переїдати. Так що краще, коли довкола буде якомога менше мучного. Правда, Чорний?

Чорний — похмурий бурмило з білястим йоржиком — підійшов зі стільцем, прихопивши його по дорозі, поставив стілець біля Лорда, сів і вперся в мене очима:

— Правда — що?

— Що тобі не можна переїдати. Ти й так важкий.

Чорний промовчав. Він і справді був важким, але, безумовно, не від переїдання. Мабуть, таким і народився. Потім він накачав собі м'язи всілякими тренажерами і зробився ще більш об'ємистим. Майка-безрукавка залишала відкритими його біцепси, котрі я шанобливо розглядав, поки він розглядав мене. Табакі сповістив, що мене переводять і, скоріше за все, до них, у четверту. «Якщо тільки не в третю, але в третю навряд, тому що, певна річ, коли є з чого вибирати, вибирають, де просторіше».

— Ну? — тільки і сказав на це Чорний. Руки його були, як пара окостів, голубі очі, здавалося, взагалі не кліпали.

Табакі засмутився:

— Що — ну? Я тобі першому сповіщаю сенсаційну новину!

— І що я повинен зробити?

— Здивуватися! Ти повинен принаймні трохи здивуватися!

— Я здивований.

Чорний встав, зачепивши головою китайський ліхтарик, і пересів за вільний столик через один від нас. Там він вийняв із кишені жилетки книжку в м'якій обкладинці та, коротко зоро мружачись, втупився в неї.

— Прошу дуже! — обурився Табакі. — Хтось тут розводився про реакції Сліпого! Та порівняно з Чорним Сліпий — просто живчик!

Стосовно живчика він перебільшив. Я лежав колись-то в лазареті в одній палаті зі Сліпим. За три дні він не промовив жодного слова. Навіть майже не ворушився, так що я поступово почав сприймати його як деталь інтер'єру. Він був плюсклий і невисокий, в його джинси вліз би тринадцятирічний, два його зап'ястки були, як один мій. Поруч із ним я відчував себе міцним хлопцем. Тоді я ще не знав, хто це, і вирішив, що він просто зовсім затурканий. Зараз, дивлячись на Чорного, я подумав, що якщо хтось у четвертій і виглядає як ватажок, то це, звісно, він, а зовсім не Сліпий.

— Дивно все влаштовано, — сказав я. — Незрозуміло.

— Ага, і цей також вражений, — кивнув Табакі. — Звісно, дивно. Така довбня, як Чорний, ходить під Сліпим. Адже ти це мав на увазі, зізнайся?! Він такий об'ємистий і солідний. Такий царствений, чи не так? Ми ось також дивуємося. Живемо поряд із ним, і кожного дня дивуємося, як це він — і не ватажок. А найбільше дивується сам Чорний. Встає рано-вранці, роззирається доквіл і запитує: «Пощо?» І так день при дні.

— Вгамуйся, Табакі, — наморщився Лорд. — Годі вже.

— Лютий я, — пояснив Табакі, допиваючи каву. — Не люблю флегматиків.

Я також допив свою каву і докурив другу сигарету. Вочевидь, настав час їхати. Але не хотілося. Приємно сидіти в Кавнику відкрито, не криючись, палити... Пити каву, яку в першій вважали чимось на кшталт послабленого різновиду миш'яку. Я тільки боявся, що Табакі ще кому-небудь почне розповідати про моє переведення. Краще було розпрощатися, поки цього не трапилося. Табакі вийняв блокнот і черкав щось у ньому ручкою, яку вивудив з-за вуха.

— Так-так, — бурмотів він. — Поза сумнівом... І про це також не забудемо. Ще б пак. А ось це взагалі неприпустимо...

Лорд крутив на краечку стола запальничку.

— Либонь, мені пора, — сказав я.

– Хвилиночку, – Табакі писав ще якийсь час, потім вирвав аркушик із нотатника і подав його мені. – Тут усе відзначено. Основне. Проглянь і запам'ятай.

Я вирячився на тарабарські карлючки:

– Що це?

– Інструкція, – Табакі зітхнув. – Ну що тут незрозумілого? Правила поведінки для переселенця. Угорі – на випадок переселення до нас, нижче – у третю.

Я придивився уважніше.

– Якісь квіти... годинники. А до чого тут постіль? У вас її що, не видають?

– Видають. Але краще не залишати в себе за спиною нічого такого, що носить твій відбиток.

– Який відбиток? Я що, намазуюся перед сном ваксою?

Табакі знову подивився поглядом старожила. Змореного премногим знанням.

– Слухай, це елементарно. Береш із собою все своє і несеш. Що не можеш віднести – знищуєш. Але щоб нічого твого там не залишилося. Раптом ти завтра помреш? Хочеш, щоби твоє горня обв'язали траурною стрічкою і виставили на загальний огляд із мерзеним написом: «Ми тебе пам'ятаємо, о заблуканий брате наш»?

Мене пересмикнуло:

– Добре. Зрозумів. А годинники?

«Тому, хто переселяється у четверту групу, настійливо рекомендовано позбутися вимірювачів часу всіх видів: будильників, хронометрів, секундомірів, наручних годинників і т. д. Спроба приховати тому подібні предмети буде негайно виявлена експертом, і, з метою запобігання наступним тому подібним провокаціям, порушник понесе покарання, визначене і затверджене експертом.

Тому, хто переселяється на територію 3-ї групи, котра інакше іменується “Гніздище”, рекомендується мати при собі такі предмети: набір ключів (байдуже від чого), два горщики з рослинами в доброму стані, не менше ніж чотири пари чорних шкарпеток, охоронний амулет-антиалерген, протишумові вкладки для вух, книгу Дж. Віндема “День триффідів”, свій старий гербарій.

Переселенцеві, незалежно від місця переселення, рекомендовано не залишати на ділянці, яку буде покинуто, одяг, постіль, білизну, предмети домашнього вжитку, предмети, створені особисто тим, хто переселяється, а також органіку – волосся, нігті, слину, сперму, використані бинти, пластирі та носові хусточки».

Уночі я не спав. Прислухався до дихання сплячих і вдивлявся у чорноту стелі, доки вона не побіліла й доки на ній не проступили знайомі тріщинки. Тоді я подумав, що бачу їх востаннє, відтак востаннє їх перерахував. Циферблат великого настінного годинника також стало виразно видно, але на нього я спеціально не дивився. Це була найнестерпніша ніч з усіх, які я провів у Домі. До моменту, коли задзвонили підйом, я був уже наполовину вбраний. На збори мені пішло десять хвилин. Я спакував до сумки перемену білизни, піжаму і підручники, причому постарався залишити все, на чому красувалися номери. Акула, як я і думав, не прийшов у призначений час. Група поїхала снідати без мене. Вони повернулися й поїхали на уроки, а його все не було. Ні о десятій, ні об одинадцятій, ні о дванадцятій.

До пів на першу я згриз усі нігті, об'їздив спальню вздовж і впоперек зо двісті разів і зрозумів, що ось-ось з'їду з глузду. Вийняв «інструкцію переселенця», перечитав її і зірвав з ліжка постіль. Запакувавши її, зібрав усі серветки, які були коло мого ліжка й тумбочки. Зупинив годинник і заховав його на дно сумки. Вийняв із тайника сигарети, закурив і вже почав було прикидати, як би то спорудити гербарій з підручних засобів, коли нарешті з'явився Акула. З понурим Ящиком у ролі вантажника і з Гомером у ролі проводжаючого. Але Гомер провести мене з гідністю не зумів. Його занадто шокувала запалена сигарета. Побачивши її, він

утік майже відразу. Навіть не попрощався. Акула сигарету проігнорував, зате поцікавився, якого дідька я обдер постіль.

— Білизна зовсім свіжа, — сказав я. — Тільки вчора перемінили. Для чого бруднити зайвий комплект?

Він подивився на мене, як на недоумка, і пробурчав щось щодо Фазанячих замашок, хоч сам учора за це слово мало мене не прибав. Я запропонував залишити білизну, якщо його це настільки напружує; він наказав мені стулити рота.

Ящик розвернув мій візок, потовквся поміж ліжками і вивіз у коридор, де передав мене Акулі, а сам повернувся по сумку. Акула котив візок, Ящик волік сумку. Гомера ніде не було видно. Знайому територію ми проскочили блискавично, а далі я вже не впізнавав нічого, хоч як не крутив головою, ніби за ніч змінилися всі малюнки й орієнтири. Я пропустив і другу, і Кавник, але зрозумів це, тільки коли ми зупинилися перед дверима з величезною четвіркою посередині, намальованою крейдою.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Дім стоїть на околиці міста. У місці, яке прийнято називати Гребінцями. Витягнуті багатопверхівки тут вибудовано зубчастими рядами з проміжками квадратно-бетонних дворів — як вважається, місцем забав молодих «гребінчуків». Зубці білі, повні очей та подібні один на одного. Там, де вони ще не вирости, — обгороджені парканами пустирища. Порохно знесених будинків, кубла шурів і бездомних собак значно цікавіші молодим «гребінчукам», ніж їхні власні двори — інтервали поміж зубцями.

На нейтральній території між двома світами — зубців і пустирищ — стоїть Дім. Його називають Сірим. Він старий і за віком ближчий до пустирищ, які є похованнями його однолітків. Він сам-один — інші будинки тримаються осторонь — і не подібний на зубець, тому що не тягнеться вгору. Він має три поверхи, фасад дивиться на трасу, і в нього також є двір — довгий прямокутник, оточений сіткою. Дім сірий спереду і розмальований яскравими фарбами з внутрішнього боку, з подвір'я. Тут його стіни прикрашають малюнки-метелики, завбільшки як невеликі літаки, слони з крилами бабок, окаті квіти, мандали й сонячні диски. Усе це — з боку подвір'я. Фасад голий і понурий, яким йому і належить бути.

Сірого Дому не люблять. Ніхто не заговорить про це голосно, але мешканці Гребінців воліли б не мати його так близько. Вони воліли б, щоби його не було взагалі.

Вони з'явилися перед Домом спекотного серпневого дня, о порі, яка не дає тіней. Жінка і хлопчик. Вулиця була пустельною, сонце випалило її. Зниділі дерева вздовж бруківки від сонця не рятували, не рятували й стіни будинків, які плавилися в яскраво-синьому небі розжареними зубцями. На асфальті під ногами залишалися вм'ятини. Каблуки жінки витискали в ньому маленькі дірочки, що тягнулися за нею акуратним ланцюжком, немов сліди дуже дивного звіра.

Вони йшли поволі. Хлопчик — від втоми, жінка — скута ваготою валізи. Обоє в білому, світлололові, обоє дрібку вищі, ніж їм належало: хлопчиківі — за віком, жінці — щоб здаватися жіночною. Жінка була вродлива і звикла звертати на себе увагу, але зараз на неї нікому було визиратися, і це її тільки тишило. Плавність її ходи спотворювала валіза, білий костюм прим'явся від довгої поїздки в автобусі, косметику розмила жарінь. Незважаючи ні на що, вона йшла з гордо піднятою головою, намагаючись не сутулитися і не зраджувати своїй втомі.

Хлопчик був подібний на неї настільки, наскільки маленький зразок людської породи може нагадувати великий. Світлоголовий і ледь-ледь рудавий, худесенький і цибатий, він дивився на світ точнісінько такими ж зеленими очима, як і в його матері, й тримався так само просто, як і вона. На його плечі була накинута біла жакетка. Такого виснажливо спекотного

дня це здавалося дивним. Він ішов знехотя, зачіпаючись кедом за кед і мружачи очі так, щоби бачити тільки сірий, зіркатий, як тісто, асфальт і сліди, залишені на ньому каблуками матері. Він думав, що навіть якби мати зникла йому з очей, її можна було би знайти за оцими смішними, дірчастими слідами.

Жінка зупинилася.

Над ними височіла будівля Дому, оточена з двох боків пустотою, як потворний сірий пролом у білосніжних рядах Гребінців.

— Здається, це тут.

Жінка поставила валізу на землю і, трохи піднявши окуляри від сонця, вдивилася в табличку над дверима.

— Бачиш, як швидко ми дійшли? Хіба мало сенс брати таксі?

Хлопчик байдуже кивнув. Він міг би заперечити, що йти довелося все ж таки досить довго, але замість цього сказав:

— Дивися, мам, він прохолодний. Сонце його не чіпає. Дивно, правда?

— Дурниці, любий, — відмахнулася мати. — Сонце чіпає все, до чого може дотягнутися. Просто він темніший від сусідніх будинків, і через це здається холоднішим. Зараз я увійду туди, а ти почекаєш мене тут. Добре?

Вона підняла валізу на четверту сходинку ганку і обперла її на поручні. Подзвонивши, зазмерла чекаючи, а хлопчик сів на найнижчу сходинку і почав дивитися в інший бік. Коли замок клацнув, він обернувся і ще встиг побачити білий поділ, який тут же зник за дверима. Потім двері різко зачинилися, і він залишився сам.

Підвівшись зі сходинки, хлопчик підійшов до стіни і притулився до неї щокою.

— Холодний, — сказав він. — Сонце не може до нього дотягнутися.

Він відбіг від Дому і подивився на нього здаля. Винувато скосив очі на двері, пересмикнув плечима і пішов уздовж стіни. Дійшовши до рогу, ще раз озирнувся, позволював і повернувся.

Іще одна стіна. Хлопчик добіг до її кінця й зупинився.

За наступним поворотом виявилось подвір'я, відгороджене сіткою. Порожній і тоскний двір, такий же розжарений, як усе довкіл. Зате Дім з цього боку був зовсім інакшим. Різнобарвний і веселий, він ніби вирішив показати хлопчикові інше своє обличчя. Усміхнене. Лице не для всіх.

Хлопчик підійшов упритул до сітки, щоби трохи краще роздивитися це інше обличчя Дому та, можливо, навіть вгадати, хто намальований на його стінах, і побачив перекособочену споруду з картонних коробок. Саморобний будиночок, прикритий гілками. На даху його стирчав обвислий від безвітряного затишшя прапорець, картонні стіни були обвішані саморобною зброєю і дзвіночками. У курені хтось жив. Зсередини долинали голоси і шурхіт. Перед входом чорніла купка попелу, обкладена цеглинами.

Їм дозволяють палити вогнища...

Він притулився до сітки, не помічаючи, що на майці й жакетці відбився іржавий сітчастий візерунок. Він не знав, кому саме — «їм», але розумів, що багато років цим «їм» бути не могло. Він дивився, аж поки його самого не помітили крізь нерівно вирізане віконце.

— Ти хто? — запитав хрипкуватий дитячий голос, і в дверному отворі будиночка з'явилася голова, пов'язана квітастою хустинкою. — Краще йди звідси. Тут чужим не можна.

— Чому? — зацікавлено запитав хлопчик.

Похитнувшись, курінь випустив іще двох мешканців. Третій залишився визирати з віконця. Троє засмаглих хлопців з розмальованими обличчями втупилися в нього крізь сітку.

— Він не з тих, — сказав один до другого, киваючи на зубці багатоповірівок. — Він узагалі нетутешній. Оно як дивиться...

— Ми автобусом приїхали, — пояснив хлопчик у жакетці. — А потім ще пішки...

— Ось і йди звідси пішки, — порадили йому з-за сітки.

Він відійшов на декілька кроків. Він не образився. Просто це були дивні хлопці. Щось із ними було не так. І йому хотілося зрозуміти, що саме.

Ті, зі свого боку, розглядали його й обговорювали без крихти збентеження.

— Із Північного полюса, певно, — сказав маленький, з дуже круглою головою. — У блузочці. Зовсім дурненьке.

— Сам ти дурненьке, — сказав інший. — Рук немає, тому він у блузі. До нас привезли. Не бачиш?

Вони перезирнулися й захихотіли. Той, котрий сидів у будиночку, також засміявся, розхитуючи халабудку своїм сміхом.

Хлопчик у жакетці позадкував.

Вони й далі сміялися:

— До нас, до нас!

Він повернувся до них спиною і побіг. Незугарно сутулячись, щоби не злетіла жакетка.

Вискочивши за ріг, врізався в когось, і цей хтось схопив його за плечі.

— Е, тихіше! Що таке?

Хлопчик затряс головою.

— Нічого. Вибачте. Мене чекають он там. Будь ласка, відпустіть.

Але чоловік його не відпустив.

— Ходімо, — сказав він. — Твоя мати сидить у мене в кабінеті. Я уже почав собі думати, що їй сказати, якщо тебе не знайду.

Чоловік був із прохолодного дому. Він мав сині очі й сіре волосся, він був горбоносий і мружився, як мружаться люди, котрі носять окуляри.

Вони піднялися східцями, й чоловік із прохолодного дому взяв валізу. Двері були прочинені. Він відступив набік, пропускаючи хлопчика.

— А ті, з куреня... Вони тут живуть? — запитав хлопчик.

— Так, — зрадів синьоокий. — А ви вже познайомилися?

Хлопчик промовчав.

Він переступив поріг, чоловік із Дому увійшов услід за ним — і двері за ними зачинилися.

Вони жили в кімнаті, заставленій полицями з іграшками. Хлопчик і чоловік. Хлопчик спав на дивані з плюшевим крокодилем, чоловік ставив поряд розкладачку. Коли хлопчик лишався сам, він виходив на балкон, лягав там на надувний матрац і дивився крізь поручні на хлопців, які бавилися внизу. Іноді підводився, щоб його було видно. Хлопці задирали голови й усміхалися. Але ніколи не кликали зійти вниз. У глибині душі він чекав на це запрошення, але його не кликали. Розчарований, він лягав назад на матрац, дивився вниз з-під крисів солом'яного капелюха та слухав їхні тонкі, подібні до пташиних, голоси. Іноді він заплющував очі й уявляв себе на пляжі, ніби він задрімує під тихий шелест хвиль. Крики хлопців робилися чаїними. Ноги облазили й покривалися коричневою засмагою. Його виснажувало безділля.

Вечорами вони сиділи на килимі, хлопчик і синьоокий, котрий мав дивне ім'я Лось, яке не було іменем, слухали музику та розмовляли. У них був скрипучий програвач і платівки у ветхих конвертах, які хлопчик роздивлявся, немов картини, дуже уважно, шукаючи в них подібності до музики й не знаходячи її.

Літні ночі заходили в балконні двері. Вони не вмикали світла, щоби не приваблювати комарів. Одного разу хлопчик побачив ганчірку, яка промайнула на тлі синього оксамиту неба: це був кажан, подібний до шурячого привида в порваному плащі. Відтоді хлопчик сідав так, щоби бачити небо.

— Чому ти називаєш себе Лосем? — запитав якось хлопчик.

Він думав про лосів, котрі нипали лісами, з рогами мереживними, як дубове листя. Про них і про оленів, які доводилися їм ріднею. Хоча в оленів роги були зовсім інакші. Він довго думав про все це, перш ніж запитати.

— Це прізвисько, — пояснив Лось. — Кличка. У всіх у Домі є прізвиська, так уже тут повелося.

— І в мене також, раз я тут живу?

— У тебе поки що нема. Але буде. Коли решта хлопців повернуться, і ти переберешся до спільної спальні, тоді в тебе також з'явиться прізвисько.

— Яке?

— Не знаю. Сподіваюся, симпатичне. Якщо пощастить.

Хлопчик задумався, як його можна назвати, але нічого не придумав. Це залежало від тих, котрі мали повернутися. І йому захотілося, щоб вони повернулися якнайшвидше.

— Чому вони мене не кличуть? — запитав хлопчик Лося. — Думають, що я не можу бавитися? Чи вони мене не люблять?

— Ні, — сказав Лось. — Просто ти в Домі нова людина. Має минути якийсь час, перш ніж вони до тебе призвичаються. Спершу так буває з усіма. Потерпи.

— Скільки часу має минути? — запитав хлопчик.

— Тобі дуже нудно? — запитав його Лось.

Наступного дня Лось прийшов не сам. Із ним був хлопчик, який ніколи не грався у дворі та якого ніколи не було видно з вікон.

— Я привів тобі друга, — сказав Лось. — Він буде жити з тобою, і ти не будеш скучати на самоті. Це Сліпий. Робіть, що хочете, — бавтеся, бісіться, ламайте меблі, тільки постарайтеся не сваритися й не скаржитися один на одного. Кімната тепер ваша.

Сліпий не бавився з ним, бо не вмів бавитися. Він слухняно сидів із хлопчиком, щоранку будив його, вмивав і зачісував. Слухав, що він розказує, майже не відповідаючи, і ходив за ним назирці, як приклеєний. Не тому, що йому так хотілося. Просто йому здавалося, що саме цього хотів від нього Лось. Бажання Лося було для нього законом. Якби Лось попросив, він би стрибнув з балкона чи з даху. Або навіть скинув би звідти кого-небудь іншого. Безрукого хлопчика це лякало. Лося це лякало набагато дужче. У душі Сліпий був дорослим — дорослим відлюдником. У нього було довге волосся і жаб'ячий, весь у червоних виразках рот, він був блідий, як примара, і жахливо худий. Йому було дев'ять років. Лось був його богом.

Пам'ять Сліпого пахла, дзвеніла і шурхотіла. Вона несла запахи і відчуття. Вона не простягалася так далеко, як в інших, — раннього дитинства Сліпий не пам'ятав. Майже. Наприклад, із найдальших глибин пам'яті він видобував тільки безконечне сидіння на горшку. Їх там було дуже багато дуже маленьких хлопчиків, і всі сиділи рядком на однакових жерстяних горщиках. Спогад був сумним і недобре пахнув. Пізніше він вирахував, що їх тримали на цих горщиках не менше ніж по півгодини. Багато хто встигав зробити все, що належало, але залишався сидіти, чекаючи на решту, бо таким був порядок, а дотримуватися порядку їх привчали з пелюшок.

Іще він пам'ятав подвір'я. Де вони гуляли, тримаючись один за одного, але однаково речіпаючись і падаючи. Гуляти треба було обережно, ланцюжком, і держатися за одяг того, хто йшов попереду. Очолювали й замикали цю колону дорослі. Якщо хтось зупинявся чи відхилявся від спільного маршруту, згори лунали їхні грімкі голоси, які наводили порядок. Весь його світ ділився тоді на два різновиди голосів. Одні керували згори, інші були ближчими й зрозумілішими, вони належали таким же, як і він. Але їх він також не любив. Іноді грімкі голоси зникали. Якщо вони зезали надовго, то він та інші — такі ж, як і він, — починали бігати, стрибати, падати і розбивати собі носи, і відразу виявлялося, що подвір'я зовсім не таке велике, як здається, якщо ходити по ньому один за одним, а навпаки, тісне та мале, і поверхня його вкрита чимось твердим, і це щось обдирало коліна.

Пізніше він пам'ятав бійки. Часті бійки, що виникали без особливих причин. Досить було кого-небудь штовхнути, а там, де він жив, штовхалися постійно. Його штовхали, і він штовхав — не навмисне, просто так складалося — і з певного часу за першим випадковим штурханом ішов другий, сильніший, після якого важко було встояти на ногах, чи взагалі удар, після якого що-небудь починало боліти. Тоді він почав бити сам, не чекаючи, поки його вдарять. Іноді після цього згори розлягалися сердиті дорослі голоси, і його відводили в іншу кімнату. У місце для покараних. Там не було ні столів, ні стільців, ні ліжок. Були тільки стіни та стеля, але про стелю він тоді не знав. Кімнати він не боявся. Інші, коли їх зачиняли, плакали, він же не плавав ніколи. Він любив самотність. Йому було однаково, є поряд люди чи нема. Якщо хотілося спати, він лягав на підлогу й засинав, якщо хотілося їсти, виймав із кишень зникані кусники хліба. Якщо залишали замкненим надовго, відколупував від стін штукатурку та гриз її. Штукатурку він любив навіть більше, ніж хліб, але дорослі сердилися, застаючи його за цим заняттям, і він стримувався, даючи собі волю, тільки коли залишався сам.

Він рано зрозумів, що його не люблять. Його виділяли порівняно з рештою дітей, частіше карали й приписували чужі провинності. Він не розумів — чому, але не дивувався й не ображався. Він ніколи нічому не дивувався. Ніколи не чекав від дорослих нічого доброго. Він вирішив, що дорослі несправедливі, і змирився з цим. Навчившись ділити їх на чоловіків і жінок, помітив, що жінки ставляться до нього гірше, ніж чоловіки, але й цьому факту не став шукати пояснень, а просто взяв до уваги, як брав до уваги все, що його оточувало.

З часом він зрозумів, що є дрібним на зріст і слабким. Він зрозумів це, коли голоси інших дітей почали долимати трохи згори, а їхні удари стали завдавати йому більше шкоди. Приблизно в той же час він дізнався, що декотрі з дітей бачать. Що це таке, він довго не міг зрозуміти. Він знав, що дорослі наділені якоюсь великою перевагою, яка дозволяла їм вільно пересуватися за межами його світу, але пов'язував це з їхнім зростом і силою. Що таке «бачити», Сліпий не розумів. А досягнувши розумом, не міг уявити. Тривалий час поняття «зрячий» асоціювалося для нього тільки з влучністю. Зрячі били так, що більше боліло.

Усвідомивши переваги сильніших і бодай трохи видющих, він почав докладати зусиль, щоби стати не гіршим. Для нього це було важливо. Він дуже старався — і його почали боятися. Сліпий швидко зрозумів, що саме викликає страх. Діти боялися не сили, якої в нього не було, а того, як він себе тримав. Його спокою та байдужості, й того, що він нічого не боїться. Коли його били, він не плавав, а просто вставав і йшов геть. Коли він бив когось, цей хтось переважно плавав, лякаючись його незворушності. Він навчився знаходити болючі місця, цього також боялися.

Що старшим він ставав, то гостріше відчував загальну неприязнь. Вона проявлялася по-різному в дітей та в дорослих, але в якийсь момент оточила його непроникним муром самоти.

Так тривало, поки не з'явився Лось. Чоловік, який розмовляв з ним не як з одним із багатьох. Сліпий не міг знати, що Лося викликали спеціально для нього. Він думав, що Лось виділив його серед інших, дужче його полюбивши. Лось увійшов у його життя, наче до себе в кімнату, перевернув усе догори дригом, переставив і заповнив собою. Своїми словами, своїм сміхом, ласкавими руками й теплим голосом. Він приніс із собою багато такого, про що Сліпий не знав і міг би ніколи не дізнатися, бо нікого по-чесному не хвилювало, що знає і чого не знає Сліпий. Світ його складався з кількох кімнат і підвір'я. Інші діти в супроводі дорослих із задоволенням виходили за межі цього світу, він же завжди залишався. У цей куций, чотирикутний маленький світ і ввірвався Лось, цілком його заповнивши, відтак зробив безкраїм і безконечним, а Сліпий віддав йому свої душу й серце — всього себе — на вічні часи.

Інший би не зрозумів і не прийняв би, інший на місці Лося міг би навіть не помітити цього, але Лось усе зрозумів, і коли йому настав час їти, він знав, що Сліпого він мусить узяти з собою.

Сліпий на це не розраховував. Він здогадувався, що Лось рано чи пізно піде, що він знову залишиться сам — і що це буде дуже страшно. Але не уявляв, що все може бути зовсім інакше. А потім сталося чудо. Пам'ять зберегла той день з усіма деталями, з усіма звуками та запахами, з теплом сонячних променів на лиці. Вони кудись ішли, і Сліпий чітко, дуже чітко тримав Лося за руку, і серце його трепетало, як поранений птах. Йому було боляче від занадто великого щастя. Вони йшли довго. Сонце пригрівало, камінці хрустіли під ногами, десь далеко з ревінням пролітали автомашини. Так довго і так далеко йому ще ніколи не випадало ходити. Потім вони їхали автівкою, де йому довелося відпустити руку Лося, тож він ухопився за полу його піджака.

Так вони приїхали в Дім, де також було багато дітей, але на відміну від тих, попередніх, усі вони були зрячі. Він уже знав, що це значить — що у кожного з них є дещо таке, чого немає в нього. Але його це більше не турбувало. Головне, поряд був Лось — людина, яку він любив, людина, що любила його.

Потім виявилось, що Дім живий і що він також уміє любити. Любов Дому була не подібна ні на що. Іноді вона лякала, але серйозно — ніколи. Лось був богом, і місце, де він жив, не могло бути простим місцем. Але ж і завдати шкоди воно не могло. Лось не показував, що він знає про справжній Дім, вдаючи, ніби не розуміє, і Сліпий здогадався, що це Велика Таємниця, про яку не варто говорити вголос. Навіть із Лосем. Тому він мовчав і просто любив Дім, як ніхто до того. Йому подобався запах Дому, подобалося, що в ньому багато відсирілої штукатурки, яку можна відколупувати від стін і поїдати, подобалося велике подвір'я і довгі коридори, якими цікаво бродити. Йому подобалися щілини в стінах Дому, його закапелки й закинуті кімнати, те, як довго в ньому тримаються сліди тих, хто проходить, подобалися приязні привиди та всі без винятку дороги, які Дім перед ним відкривав. Тут він міг робити все, що хотів. Раніше за кожним кроком стежили всюдисущі дорослі. На новому місці цього не було, і з незвички це було дещо дивно, навіть незручно, хоча призвичаївся він швидко, значно швидше, ніж думав.

Синьоокий Лось — ловець дитячих душ — вийшов на ґанок і подивився на небо. Розжарене, воно пригасало червоним на обрії. Вечір не ніс прохолоди.

Хлопчик з підбитим оком, який сидів на ґанку, також дивився на небо.

— Що трапилось? — запитав його Лось.

Хлопчик скривився.

— Він сказав — я мушу вміти битися. А навіщо, хотів би я знати? Він завжди мовчить і мовчить, як глухий, — ось хай би мовчав собі далі. Коли він говорить, з ним взагалі неможливо. Я раніше думав: «Як зле, що він мовчить!» А тепер думаю, що було краще. І бійки його мені не потрібні. Шарахнув навісось по оку. Заздрить, що я можу бачити, напевно...

Лось заховав руки в кишені штанів і загойдався на п'ятках:

— Боляче?

— Ні.

Хлопчик піднявся й ліг животом на поручні, перевиснувши у двір.

— Просто він мені набрид. Іноді здається, що в нього з головою не все гаразд. Дивний він якийсь.

— Він каже про тебе те саме, — Лось ховав усмішку, розглядаючи понуру фігурку на перилах. — Але ж ти пам'ятаєш нашу домовленість?

Хлопчик кілька разів хитнувся, відштовхнувшись ногами від дощаного настилу ґанку.

— Пам'ятаю. Не скаржитися, не ображатися і не дутися. А я і не дуюся, і не скаржусь. Я просто гуляю, — він задер голову й перестав розгойдуватися. — Глянь, Лося, яка краса! Червоне небо. А дерева — чорні. Так, ніби небо їх спалило.

— Пішли, — Лось повернувся до дверей. — З балкона небо виглядає ще гарніше. Тут ти годуєш комарів.

Хлопчик неохоче зліз із перил і пішов слідом.

— Бідака Сліпий нічого цього не бачить, — сказав він із тихою зловтіхою. — Зрозуміло, чому він такий нервовий.

— А ти розкажи йому, — відповів Лось, відкриваючи двері. — Йому буде приємно послухати про те, чого він не бачить.

— Ага, — кивнув хлопчик. — Якраз. І він зможе підбити мені друге око, щоб ми з ним у всьому зрівнялися. Це йому також буде приємно.

Двоє хлопців лежали на балконі на надувному матраці, головою до голови. Хлопчик у солом'яному брилі, з порожніми рукавами сорочки, підібганими під живіт, монотонно бурмотів, не піднімаючи очей від квітчастого матраца:

— Вони білі й рухаються, а по краях ніби рвані чи трохи покусані. Знизу рожевуваті. Рожеве — це ніби червоне, тільки світліше. А рухаються вони дуже поволі, треба довго дивитися, лише тоді побачиш. Зараз їх мало. А коли буває багато, то вже не так сонячно, а якщо ще й хмариться, то зовсім темно, і тоді навіть дощ може піти...

Довговолосий хлопчик підняв голову й насупився:

— Не треба про те, чого нема. Розкажуй про те, що зараз...

— Добре, — погодився хлопчик в брилі й перевернувся на спину. З матраца посипалися кукурудзяні зернята й крихточки печива, які позавалювалися в заглибини. — Отож вони білі, а знизу рожевуваті й тихо пливають, а довкола все голубе.

Він примружився, дивлячись крізь вигорілі вії на рівну, без жодної хмарини, блакить неба; тоді, усміхаючись, повів далі:

— Під ними все голубе; і над ними також. А самі вони, як білі баранці. Шкода, що ти не бачиш цієї краси...

Дім був порожній чи то здавався порожнім. Щоранку прибиральниці-невидимки перетинали коридори, залишаючи за собою сліди, які блищали мастикою. У порожніх спальнях у віконні шиби билися мухи. У дворі, в курені з картонних коробок, жили трійко засмаглих аж до чорноти хлопців. Ночами виходили на полювання коти. Удень вони спали, згорнувшись у пухнасті клубочки. Дім був порожній, але хтось прибирав його, хтось готував їсти й складав порції на підноси. Чийсь руки вимітали сміття і провітрювали задушливі кімнати. Мешканці картонного будиночка, прибігаючи в Дім по бутерброди й воду, залишали на чистій підлозі обгортки від цукерок, грудки жувальної гумки та пилюжні сліди. Вони щосили старалися, але їх було занадто мало, а Дім був занадто великий. Гримотання їхніх черевиків завмирало, поглинуте тишею, крики глухнули поміж порожніх стін, і після кожної такої вилазки вони поспішали повернутися у свій маленький дворовий табір, якомога далі від мертвих, безликих кімнат, що пропахли мастикою, однакових, немов близнюки. Невидимі руки змітали їхні сліди. І тільки в одній кімнаті хтось жив. Її мешканців не лякала безлюдність Дому.

Хлопчик і сам не знав, чому він так настрахався того першого дня, коли вони повернулися. Його розбудив шум їхньої присутності. Прокинувшись, він з подивом зрозумів, що Дім заповнений людьми, що тиші — спекотної, літньої тиші, до якої він встиг призвичаїтися за місяць, — більше немає. Дім скрипів, охкав і посвистував, грюкав дверима та дзвенів шибами, перегукувався сам із собою крізь стіни музичними уривками, вирував і кипів життям.

Він скинув простирadlo та вибіг на балкон.

Подвір'я було заповнене людьми. Вони юрмилися довкола двох червоно-синіх автобусів, сміялися, палили сигарети й перетягували грубезні наплічники та сумки з місця на місце. Строкаті, засмагли, гамірні, пропахлі морем. Гаряче небо пражило двір. Він дивився на них, присівши навпочіпки, втиснувшись чолом у пруття поручнів. Він хотів бути серед них, невидимою частиною дорослого, прекрасного життя, знемагав від бажання зійти вниз — і не зрушував з місця. Хтось мусив його одягнути. Надивившись, він повернувся до кімнати.

— Чуєш? — запитав Сліпий, який сидів на підлозі біля дверей. — Чуєш, як багато від них шуму?

Сліпий тримав його шорти. Хлопчик підбіг і встромив ноги в штанки — одну, тоді другу. Сліпий застібнув блискавку.

— Ти їх не любиш? — запитав хлопчик, спостерігаючи, як той шнурує його кеди.

— А за що? — Сліпий скинув його ногу з коліна й поклав на нього другу. — За що я їх мав би любити?

Він ледве дочекався жакетки й не дотерпів до гребінця. Світле волосся, яке відросло за літо, залишилося розпатланим.

— Усе, пусти! Я піду! — крикнув він і побіг, посковзуючись від нетерплячки. Коридор, сходи, перший поверх. Розчахнуті двері у двір підпирала смугаста валіза. Він вибіг на ґанок і розгублено завмер.

Скрізь були лица. Чужі й гострі, наче леза ножів. Якись аж загрозливі пронизливі голоси. І він перелякався. Це були зовсім не ті люди, до яких він так квапився. Вони були чорними від сонця, вони сміялися й ряхтіли квітчастими сорочками, одначе були абсолютно іншими.

Він сів на сходинці, не зводячи з них бірюзово-котячих очей. Дрижаки пробігли йому по хребту. «Ось вони які, — подумав він гірко. — Склеєні з кусочків. І я один із них. Такий самий. Або стану таким самим. Це як зоопарк. І огорожа — сітка з усіх боків».

Там був один у візку — білий, як мармурова статуя, сивий і виснажений, але й був інший — майже фіолетовий, розпухлий, як потопельник, і настільки ж страшний. Теж неходячий, оточений дівчатами, які штовхали його візок. Дівчата сміялися й жартували. Кожна з них мала ґандж — і вони також були склеєні. Він дивився на них, і йому хотілося плакати.

Висока чорноволоса дівчина в рожевій сорочці зупинилася поряд із ним.

— Новенький, — сказала вона, дивлячись на нього чарівничими очима, в яких райдужка зливалася чорнотою з зіницею.

— Так, — погодився він сумно.

— Ти вже маєш прізвисько?

Він покрутив головою.

— Тоді будеш Стрибунцем, — вона торкнула його за плече. — У тебе в ногах наче по пружинці заховано.

«Бачила, як я збігав сходами», — подумав він, червоніючи.

— Онде той, кого ти шукаєш, — вона показала в бік одного з автобусів.

Хлопчик подивився — й побачив, що там, коло чоловіка у чорній футболці та чорних штанах, стоїть Лось. Хлопчик зрадів і посміхнувся до дівчини.

— Дякую, — сказав він. — Ви вгадали, я якраз його шукав.

Вона стинула плечима:

— Неважко здогадатися. Усі мальки його шукають. А ти ще зовсім свіжий мальок. Не забудь своє прізвисько та свою «хресну». Я Відьма.

Вона піднялася на ґанок і ввійшла в Дім. Стрибунець дивився їй услід дуже уважно, але склеєних кусочків не побачив.

«Тепер у мене є прізвисько!» — подумав він і побіг до Лося.

Ласкава рука лягла йому на плече, він притулився до Лося й замуркотів від задоволення. Чоловік у чорному насмішкувато дивився на них з-під густих брів.

— Ще одне віддане серце, га, Лося? Коли ти тільки встигаєш?

Лось спохмурнів, але промовчав.

— Жартую, — сказав чорний чоловік. — Просто жартую, старий, не сердься, — і відійшов від них.

— Хто це? — тихо запитав Стрибунець.

— Один із вихователів. Їздив з дітьми до санаторію, — неуважно відповів Лось. — Чорний Ральф. Чи інакше Р Перший.

— А що, є й інші — такі ж, як він? Другі, треті та четверті?
— Ні. Інших таких нема. Просто його чомусь так прозвали.
— Ідіотське обличчя, — сказав Стрибунець. — Я на його місці відпустив би бороду, щоб
лиця не було видно.

Лось засміявся.

— А знаєш, — хлопчик потерся щокою об його долоню, — у мене тепер також є прізвисько.
Вгадай яке? Нізащо не вгадаєш.

— І навіть не намагатимуся. Вочевидь, щось летюче.

— Майже так. Стрибунець, — він закинув голову, уважно вдивляючись у лице Лося: чи сподобалося йому? — Це добре?

— Так, — Лось наїжачив йому волосся. — Вважай, тобі пощастило.

Стрибунець наморщив облуплений ніс.

— Я також так подумав.

Він подивився на склеєних. Їх поменшало. Багато хто пішов у Дім.

— Ти радий, що хлопці повернулися? Тепер тобі буде веселіше.

У голосі Лося не було певності, і він це вловив.

— Вони мені не подобаються, — зізнався він. — Вони старі, попереламувані й негарні. Згорі
все було геть інакше, а звідси все погано.

— Нікому з них ще немає навіть вісімнадцяти, — образився Лось. — І з чого ти взяв, що
вони негарні? Ти несправедливий.

— Ні. Вони потворні. Особливо ось цей, — хлопчик кивнув на фіолетового. — Він ніби давно-
давно потонув. Хіба ні?

— Це Мавр. Запам'ятай його прізвисько.

Лось вибрав одну валізу з валізачої кучугури й пішов у Дім. Стрибунець крокував поряд,
безшелесний, як тінь, і настільки ж липучий. Вони пройшли повз фіолетового, у м'якому об-
личчі якого, що наче аж оплигло, тонули недобрі очі. Стрибунець спиною відчув на собі їхній
погляд і пришвидшив ходу, раптом чогось налякавшись.

*«Невже почув, що я сказав про нього? Як по-дурному склалося! Тепер він запам'ятає мене
та мої слова».*

Біля входу курили троє ходячих. Один — високий, з хижим лицем, з короткою стрижкою —
кивнув до Лося. Лось зупинився. Стрибунець також.

На шиї хижолицього, перекручений на ланцюжку, висів мавпячий малесенький череп.
Крихкий, пожовклий, з гостро випнутими іклами. Хлопчик зачаровано дивився на дорослу
іграшку. У ній був якийсь секрет. У цю забавку було вмонтовано щось таке, що надавало по-
рожнім очницям таємничого вологого блиску. Черепочок здавався живим. Щоб розгадати
секрет, треба взяти його до рук, роздивитися, поколупати пальцем у дірках, але дивитися, ні-
чого не розуміючи, навіть цікавіше. Він пропустив, що сказали один одному Лось і господар
іграшки, одначе, заходячи в Дім, почув від Лося:

— Це Череп. Запам'ятай і його також.

«Мавр, Череп і Відьма — моя хресна, — думав Стрибунець, вибігаючи східцями нагору. —
Треба запам'ятати цих трьох, і ще неприємного вихователя, якому не вистачає бороди, і біло-
го у візку, про якого ніхто нічого не сказав, і цей день, коли я отримав прізвисько».

Кімнати мінялися на очах. Бежеві стіни обклеїлися плакатами, смугасті матраци щезли
під купою вбрання. Кожне ліжко стало чийось; і майже кожне перетворилося на звалище.
Шишки з рапавими боками, різнобарвні плавки, мушлі й коралові гілки, горнятка, шкарпет-
ки, амулети, яблука й недогризки яблук... Кожна кімната зробилася особливою, не подібною
на інші. Він ходив, приношуючись, перечіпаючись об порозпатрувані сумки й наплічники, хов-
вався по кутках, жадібно всотував переміни. Ніхто не звертав на нього уваги. Усі були зайняті
своїми дорослими справами.

В одній зі спалень із тонких сухих цурпалків склали щось, подібне на курінь. Він просидів там довго, чекаючи на результат, а потім йому набридло, і він перейшов у другу кімнату, де також щось споруджували та встановлювали. Щоб не плутатися під ногами, Стрибунець сів на низеньку лавку біля дверей. Старшокласники сміялися, перегиркувалися, кидали один одному сумки й пакети, пили з паперових стаканчиків, жмакали їх і жбурляли на підлогу. Підлога всуціль була встелена картонними гармошками. Вони сплющувалися під ногами та пахли лимонадом. Стрибунець непомітно заганяв їх ногами під свою лавку. Потім у спальні з'явився сухотілий, патлатий вихователь в окулярах без оправки, подібний на Джона Леннона, і видобув його зі сховку.

— Ти новенький, — промовив він невиразно, пережовуючи зубочистку. — Чому не у своїй спальні?

Короткозорі очі за грубими шкельцями шмигали, наче дві чорні кузьки.

— У мене ще нема своєї спальні, — сказав Стрибунець і спробував вивернутися з-під кістлявих пальців, що стискали його плече.

Пальці стислися міцніше.

— Раз так, варто було б для початку дізнатися, де саме тобі треба бути, — сказав той, в окулярах, і виплюнув зубочистку. — Я думаю, твоя спальня буде шоста. Там є вільне місце. Ходімо.

Вихователь витягнув його в коридор. Стрибунець майже біг, намагаючись ступати в такт його сягистим крокам. Вихователь нетерпляче підтягував його за комір.

Шоста спальня виявилася в самому кінці коридора. Вона була меншою, ніж кімнати старшокласників, і темнішою — через матер'яні піддашки над вікнами. Тут також тривало розпаковування. Але тут були його ровесники. Може, дрібку старші або молодші. Вони сиділи на ліжках, зосереджено длубаючись у сумках. Щойно ввійшов вихователь, усі облишили сумки і попідводилися.

— Новенький, — сказав вихователь. — У вашу кімнату. Покажіть йому все і поясніть.

Він вийняв свіжу зубочистку і застромив її до рота.

— Усе зрозуміло?

Хлопці закивали.

Вихователь також кивнув і пішов, навіть не озирнувшись.

Вони мовчки обступили його й вирячилися на рукави жакетки, що вільно теліпалися. Стрибунець зрозумів, що їм уже все відомо. Дивилися вони дивно. Байдуже й насмішкувато, ніби його каліцтво їх забавляло.

— Ти новенький, — повідомив один — худючий, з вибалушеними синіми очима. — Зараз ми тебе відгамселимо. Ти запхнись і почнеш гукати свою мамусю. Так завжди буває.

Він позадкував.

Вони засміялися. Він притиснувся спиною до дверей. Вони підійшли ближче, посміхаючись і переморгуючись. Вони також були посклеювані.

У ДОМІ

Бандерлог Лері, стукочучи кованими чобітьми, піднімався на другий поверх. За ним, відстаючи на дві сходинки, йшов Кінь. Цокання його каблуків зливалось з цоканням каблуків Лері, та цей звичний звук — Лері любив його в гуркітливо-наступальній версії: десять пар копит, порипування шкіри й побрязкування пряжок — сьогодні дратував, викликаючи біль у голові. Тому що це не було правдою. Дзенькіт, стукіт і натиск, але поза тим нічого, чим можна захиститися від справжнього лиха. Такими є Логи. Картонні Ангели Пекла. Без мотоциклів, без м'язів, без істинного запаху самців. Логи не вселяють страху ні в кого, крім жалюгідних Фазанів. Логи брали кількістю і шумом. Розгорни чорну шкіру широкоплечої куртки — натрапиш

на кволе, прищаве тіло. Загорни назад, заховай гостро випнуті ребра й тонку шию, завішай налякані очі довгими патлами – отримаєш Бандерлога. Збери десять штук таких самих – отримаєш грізну зграю. Лавину стукітливих чобіт і запах спиртового лосьйону. Можливо, налякаєш кількох Фазанів.

Лері зрозумів, що думає вголос, тільки коли Кінь позад нього шанобливо охнув: «Але й могутній депресняк тебе пробив, старий!» – зрозумів, а тоді засмутився ще дужче.

– Е, ти не правий, – Кінь нагнав його й пішов поряд. – Ми не аж така дрібна шушваль. Не маємо здоровезних кулаків, зате все про всіх знаємо. «Володій інформацією» – пам'ятаєш?

Лері, звичайно, пам'ятав. Цими самими словами він – ватажок Логів – розраджував своїх споборників у всі часи. Ще до того, як усе почало завалюватися. Ще до того, як йому самому знадобилися слова розради. Тепер з'ясувалося, що вони абсолютно не настільки розраджують, як йому здавалося. Кінь старався. Але в цих заяжжених словах більше не було сили.

Лері копнув сміттеву урну, що трапилася йому на шляху, і з її кришки з дзенькотом злетіла залишена кимось попільничка – банка з-під сардин. Він наступив на купку недопалків і побрів далі, черкаючи каблуком об паркет, щоби позбутися налиплої жуйки.

– Не треба було ось так іти геть, – бурмотів Кінь. – Тепер усі розбіжаться по спальнях. Захочемо про що-небудь дізнатися – замучимося їх виколупувати.

– А навіщо? – неухажно запитав Лері. – Адже й так усе зрозуміло. З найважливішими новинами. Не треба бути Логом, щоб тебе тримали в курсі.

Вони пройшли повз першу, за звичкою сповільнивши кроки, але тут на Лері знову накопило, й він перейшов у галоп. Кінь, стрепенувшись, поскакав одразу за ним.

– Е, пригальмує! Ти що?..

Лері зупинився так різко, що Кінь налетів на нього, й обидва мало не впали.

– У мене тепер є свій особистий Фазан, – пояснив Лері з відразою. – Чого б то я мав їх коло першої видивлятися? Коли не зайдеш до спальні – а він уже там. Роз'їжджає, як господар. Від цього схибнути можна.

Кінь зробив скорботне лице:

– Певно що можна.

На Перехресті Лері з розгону хряпнувся на диван і сколупнув з каблука жуйку. Кінь прилаштувався поряд, витягнувши тонкі, павучі ноги. Лері скося зиркнув на нього, мимохіть вжахнувшись: «То я такий же худючий? Подібний на швабру?»

Не підозрюючи про недобрі думки друга, Кінь з комфортом розвалився, відкинувшись на спинку дивана.

– Він повзає, як купка лайна, – поскаржився Лері. – Тобто взагалі ніяк. Дивитися гидко. Ось скажи мені, чому я маю весь час дивитися на таке – і мучитися?

– Балуваний ти, – зітхнув Кінь. – Ваші візочники – не візочники, а чорти якісь. Пожив би ти в нас у Гнізді...

Проблемами Гнізда Лері не переймався. Його драгувало небажання Коня зрозуміти елементарні речі. І поспівчувати.

– Друже Кінь, – сказав він. – Ти все розумієш. Тільки не хочеш з'явити. Здобич Лога не повинна роз'їжджати по його лігві.

Сказавши це, він моментально засумнівався. Лігво Лога? Ідея в тому, що в Логів лігв не буває. Тому що в своєму лігві Лог уже ніякий не Лог.

Заплутавшись, Лері крутнув головою.

– У мене через нього якісь особливі прищі. Звірі, а не прищі. Це нервово.

Кінь співчутливо кречнув. У Лері всі прищі були особливі. Вибухи й вирви від вибухів, вулкани напередодні виверження та кратери вулканів. Що завгодно, тільки не звичайні прищі. Кінь на прищах знався, в нього самого їх було чимало. Трохи допомагали спиртові прищочки й абсолютно не допомагали мазі, однак Лері не допомагало ніщо й ніколи, бо від

вибухів на обличчі рятунку не існує. Кінь оглянув найближче розташовані кратери, не помітив ніяких змін на гірше, але говорити про це не став.

– Я сьогодні дав йому по пиці, – повідомив Лері безрадісно. – Уранці.

Кінь засовгався:

– І як воно?

– Ніяк, – пересмикнуло Лері. – Утерся.

– А решта? – зацікавлено запитав Кінь.

– Теж ніяк, – з цілком іншою інтонацією промовив Лері.

– А привід?

– Він весь – один суцільний привід.

Вони замовкли. Дві довгі, худезні фігури в чорній шкірі сиділи, заклавши ногу на ногу. Кожен погойдував у повітрі гостроносим чоботом. Ззаду їх можна було б навіть переплутати, якби не біла грива Коня, стягнута у хвіст.

– Помпей сказав... – почав Кінь обережно.

– Будь ласка, не треба, – скривився Лері. – Знати не хоч, що він там сказав. Буде ще час наслухатися.

– Ти що маєш на увазі? – здивувався Кінь. – Що він зуміє? Не факт.

Лері тільки зітхнув.

– Не треба мене втішати. Я вже змирився.

Кінь посмикав губу.

– Чорт, Лері, – сказав він обурено, – ти просто не маєш права так думати! Не можна бути таким... непатріотом. Я б на твоєму місці собі такого не дозволяв.

Лері видивився на Коня:

– Ти це серйозно? – запитав він. – До чого тут патріотизм? Нас десятеро, а їх двадцяттеро з чимось. Ти рахувати вмієш?

– Іноді один воїн вартий десяти, – пафосно зауважив Кінь.

Лері подивився на нього з жалем.

– Ти рахувати вмієш? – іще раз запитав він.

Кінь промовчав. Покопирсавшись у кишенях, вийняв карамельку й подав її Лері. У відчинене вікно поривом вітру жбурнуло жменю сухого листа. Кінь підібрав один із листків і, почухуючи перенісся, взявся його розглядати.

– Осінь, – сказав він, підносячи скручений листок майже до носа Лері. – До наступного літа ще море часу. Помпей не зі старих, але ми ж то з тобою знаємо...

– Що нічого по-справжньому страшного не стається до останнього літа, – зі слабкою усмішкою закінчив за нього Лері. – Ех, друже Кінь, тільки це мене й тримає. Інакше я, мабуть, уже збожеволів би.

Кінь розкришив пожухлий листок та обтрусив долоню.

– Ну от і не забувай, – попросив він.

КУРЯКА

ПРО ЦЕМЕНТ І НЕЗБАГНЕННІ ВЛАСТИВОСТІ ДЗЕРКАЛ

У четвертій немає телевізора, накрохмалених серветок, білих рушників, склянок із номерами, годинників, календарів, плакатів із закличками та чистих стін. Стіни від підлоги до стелі розписані й забиті полицями й шафками, наплічниками й сумками, обвішані картинами, колажами, плакатами, одягом, сковорідками, лампами, в'язанками часнику, разочками перцю, сушених грибів та ягід. Збоку це найбільше нагадує гігантське звалище, що, пнучись, видирається аж до стелі. Декотрі його фрагменти туди вже сягнули і закріпилися, а тепер хилиються на протязі, шелестячи й подзенькуючи, або висять собі нерухомо.

Унизу звалище продовжує центральне ліжко, складене з чотирьох звичайних та застелене гігантським загальним пледом. Це і спальне місце, і вітальня, і просто підлога, якщо кому-небудь закортить зрізати шлях навпростець. На ньому мені виділили клапоть. Крім мене, тут ночують Лорд, Табакі та Сфінкс, тож моя ділянка зовсім крихітна. Щоб на ній заснути, потрібні спеціальні навички, які в мене ще не виробилися. Через сплячих у четвертій переступають і переповзають, ставлять на них тарілки та попільнички, спирають на них журнали... Магнітофон і три настінні лампи з дванадцяти не вимикаються ніколи, і будь-коли о нічній порі хто-небудь курить, читає, п'є каву або чай, приймає душ чи то шукає чисті труси, слухає музику або просто шастає по кімнаті. Після відбою рівно о дев'ятій у Фазанів такий режим можна витримати тільки насилу, але я дуже стараюся пристосуватися. Життя у четвертій варте будь-яких мук. Тут кожен робить, що хоче і коли захоче, витрачаючи на це стільки часу, скільки вважає за потрібне. Тут навіть вихователя нема. Люди з четвертої живуть у казці. Тільки щоби це зрозуміти, треба потрапити сюди з першої.

За три дні я навчився:

- грати в покер;
- грати в шашки;
- спати сидючи;
- їсти вночі;
- запікати картоплю на електроплитці;
- курити чужі сигарети;
- не питати, котра година.

Я так і не навчився:

- варити чорну каву, не обливаючи плитку;
- грати на губній гармошці;
- повзати так, щоб усі, дивлячись на мене, не кривилися;
- не ставити зайвих питань.

Казку псував Бандерлог Лері. Він ніяк не міг змиритися з моєю присутністю в четвертій. Його драгувало буквально все. Як я сиджу, лежу, говорю, мовчу, їм, але найбільше – як я пересуваюся. Від одного погляду на мене йому зводило щелепи.

Кілька днів він обмежувався тим, що обзивав мене придурком і закаканою куркою, потім мало не зламав мені носа нібито за те, що я сидів на його шкарпетках. Ніяких шкарпеток піді мною не виявилось, зате потім весь ранок довелося розводитися перед учителями, як я невдало гепнувся, пересідаючи у візок, і ніхто з них мені не повірив.

За сніданком перша тріумфувала, розглядаючи мою фізію. Підозріла таблетка від Шакала болу не зняла, зате приспала настільки ґрунтовно, що з останнього уроку довелося відпрошуватися. Щоби повернути себе до тями, я заліз під душ і заснув просто в кабінці. Звідти мене якимсь незбагненним чином перетягнули до спальні.

Уві сні я побачив Гомера. З виразом щонайглибшої відризи на лиці він лупив мене тапочкою. Потім мені наснилося, що я лис, що мене викурюють із нори люті мисливці. Вони якраз витягували мене за хвоста, коли я прокинувся. Розплющив очі й побачив зімкнуті над головою різжки подушок. Між ними лишався невеличкий просвіток, і в нього зазирає жовтий повітряний змій, пришпилений до стелі. Зазирає, бо змій мав намальоване обличчя. А ще до мене просочувалися клуби диму, котрий пахнув ванілію. Тож лисяче жажіття взялося не на порожньому місці.

Я прим'яв подушку, яка заважала дивитися, і побачив Сфінкса. Він сидів поряд, похмуро дивлячись на шахову дошку, на якій майже не було фігур. Більшість із них валялися довкола дошки упереміж, а декілька штук, поза сумнівом, опинилися піді мною – щось тверде й малесеньке штрикало мене в найрізноманітніших місцях.

– Змирися, Сфінксе, – пролунав голос Шакала. – Це чиста нічия. Треба дивитися в очі фактам. Уміти, не витрачаючи гідності, підкорятися обставинам.

– Коли мені знадобиться твоя порада, я попереджу заздалегідь, – сказав Сфінкс.

Я помацав носа. Він болів уже не так сильно. Напевно, таблетка все ж подіяла.

– Ой, Куряка прокинувся! Очима водить! – замурзана лапка з обгризеними нігтями поплескала мене по щоці. – Є ще порох у порохівницях фазанячого племені! А ви говорили, що він загиб!

– По-моєму, крім тебе, ніхто цього не говорив, – Сфінкс нахилився наді мною, розглядаючи пошкодження. – Від такого не загивають.

– Не кажи, не кажи, – подав голос невидимий Табакі. – Фазани, навіть колишні, на все спроможні. Як живуть вони? Чому помирають? Лиш у них се знаття.

Мені набридло лежати, ніби я хворий, котрого всі обговорюють, і я сів. Не дуже рівно сів, але видно стало суттєво більше.

Табакі в жовтогарячій чалмі, скріпленій англійською шпилькою, та в зеленому халаті, удвічі довшому від нього самого, сидів на горі подушок і пахкав люлькою. Ванільний дим, яким у моєму сні тортували лиса, розповзався від нього на всі боки. Сфінкс, випростаний і відчужений, медитував над шахами. Із дірок у джинсах визирали гострі коліна. На ньому був тільки один протез і вищвіла майка, яка виставляла напоказ усі кріплення, так що Сфінкс нагадував півзібраний манекен. На підвіконні за фіранкою вгадувався чийсь обрис.

– Мені приснилося, що я лис, – сказав я, відмахуючись від солодкого диму. – Мене власне викурювали з нори, коли я прокинувся.

Табакі перекинув люльку в ліву руку та підняв вказівний палець:

– У всякому сні, дівчаче, головне – вчасно прокинутися. Радий, що тобі це вдалося.

І він заспівав одну зі своїх жаских, журливих пісень, від яких у мене мурашки по тілу бігали. Із приспівом, що повторювався до очманіння. Зазвичай у них оспівувалися чи то дощ, чи то вітер, але цього разу, як виняток, це був дим; він здіймався над пожарищем якоїсь будівлі, яка згоріла дощенту.

Силует на підвіконні заворушився, щільніше затягуючи фіранку, щоби відгородитися від шакалячого виття, і за нервозністю рухів я вгадав у ньому Лорда.

Егей, егей... тільки сірий дим та чорні круки... Егей, егей, не лишилося ні радості, ні муки...

Сфінкс зненацька тицьнувся обличчям у ковдру, ніби дзьобнув її, потім випрямився, крутнув головою, і в мене полетіла пачка сигарет.

– Кури, – сказав він. – Заспокоюй нерви.

– Дякую, – відповів я, розглядаючи пачку. Слідів від зубів на ній не було. Слини начебто теж. Я вишпортав із пачки сигарету, впіймав запальничку, кинуту Шакалом, і знову подякував.

– Ввічливий! – висловив свій захват Табакі. – Як приємно!

Він завовтузився. Довго перетрушував поли халата, мимохіть збиваючи на очі чалму, й нарешті виловив десь поміж його складками скляну попільничку, повну недопалків.

– Ось. Знайшов. Тримай! – і жбурнув нею в мене, хоч я сидів так близько, що цілком можна було передати її з рук у руки.

У польоті весь вміст попільнички розлетівся, і на пледі зарябіла доріжка з недопалків. Я обтріпався й закував.

– А «дякую» сказати? – образився Шакал.

– Дякую, – сказав я. – Дякую, що не поцілів!

– Немає за що, – задоволено відповів він. – Немає за що дякувати!

І він з подвоєною енергією затягнув своє жажливе «егей».

Сфінкс сказав, що погоджується на нічию.

– Отак би давно, – озвався м'який голос з-за спинки ліжка. Порозсувавши сумки й торбини, які висіли на бильці, до нас видобулася біла, довгопала рука, перевернула дошку та почала збирати в неї шахові фігурки.

Егей, егей... почорнілі банячки! Егей, егей, каркас ведмежого опудала... За життя воно було вішалкою...

– Закрийте хтось рота цьому збоченцеві! – не витримав Лорд із підвіконня.

Я, немов зачарований, стежив за рукою Сліпого. Окрім того, що пальці її були нереально довгими та гнулися так, як нормальні пальці не згинаються, якщо тільки їх не зламати, сама по собі вона була якоюсь неприємно живою. Мандрувала пледом, ковзала, сунула, перебирала пальцями-мацаками, єдине що – не принохувалася. Я витягнув з-під себе білу туру, яка, наче свердлик, впиралася мені в сідницю, й обережно поклав фігурку перед рукою. Вона зупинилася, поворушила середнім вусиком і, поміркувавши, блискавично хапонула здобич. Я здригнувся й покvapливо почав нишпорити за рештою фігурок, які позакочувалися під мене, тому що раптом виникло недобре відчуття, що коли я цього не зроблю, хижа рука пробереться туди й повиловлює їх сама. Сфінкс спостерігав за мною з посмішкою.

Егей, егей... почорнілий кулон! Ворона віднесе його своїм вороненятам... Іграшку пречудову, своїм вороненятам...

Лорд відсмикнув фіранку і стік із підвіконня. З дещо більшим шумом, аніж зазвичай; проте я, дивлячись на нього, однаково мало не просльозився від заздрощів.

– Не витріщайся без сенсу, – порадив мені Табакі. – Усе одно тобі так не вдасться.

– Знаю. Мені просто цікаво.

Шакал закашлявся й промовисто на мене подивився. Ніби хотів про щось попередити.

– Хай тобі краще не буде цікаво.

Я не встиг запитати – чому, а Лорд уже заліз на спільне ліжко. Я замилювався його відточеними рухами. Табакі повзав, Лорд жбурляв себе уперед. Спершу закидав ноги, потім дистрибував за ними на руках. Насправді не дуже приємне видовище, а якщо сповільнити, то взагалі моторошне. Але не для візочника. Окрім того, Лорд усе робив настільки швидко, що простежити за рухами не завжди вдавалося. Я захоплювався й чорно заздрив, усвідомлюючи, що мені таке не світить. Я не був акробатом. Табакі так само блискавично переміщався рачки, але він був удвічі легшим, та й ноги його слухалися, тож дивлячись, як повзає Табакі, в депресію я не впадав. Опинившись на ліжку, Лорд втупився у Шакала з кровожерним очікуванням. Було зрозуміло, що ще одне «егей» – і Табакі стане непереливки. Він і сам здогадався, відтак примирливо проказав:

– Ну чого ти, Лорде, так нервуєшся? Пісня вже закінчилась.

– Слава богу! – форкнув Лорд. – Бо якби ні – міг би закінчитися ти!

Табакі зобразив переляк:

– Які страшні слова – і з якого нікчемного приводу! Схаменися, дороженький! – Чалма зсунулася, прикривши йому одне око. Він вирівняв її та почав розкурювати пригаслу люльку.

На підлозі зашуміла кавоварка. Я відсунув наплічник і плетену сумку, які висіли на спинці ліжка.

По той бік прутів на підлозі сидів Сліпий. Чорне волосся на білому лиці, наче штора. Крізь волосся мертво просвічували срібні очі. Він курих і виглядав абсолютно розслабленим. Рука, що нишпорила по ліжку й уже закінчувала прибирати шахи, начеб і не мала до нього стосунку. Поки я дивився на нього, вона якраз повернулася, і Сліпий, затиснувши сигарету в зубах, швидко її погладив. Усе саме так і було, мені не привиділося.

Грюкнули двері.

Затарахкали підбори.

Настрій відразу впав. Із таким стуком-грюком до спальні заходив тільки Лері. Я випустив з руки наплічник і сумку-плетінку (вони тої ж миті посунулися назад), втративши з поля зору Сліпого, й зачаївся. Не заховався, звичайно, радше завмер, і не тому, що налякався. Просто в присутності Лері мене охоплював ступор. Надто вже люто він реагував на будь-які ознаки життя з мого боку.

Цибатий, зизуватий і якийсь жахливо розкошланий, він став біля ліжка, втупивши погляд у Шакала. Сказав: «Ось так воно», – і сів, ніби зламався. Вигляд він мав настільки розгублений, що Табакі похлинувся димом.

– Боже, Лері! – пискнув він стривожено. – Що трапилося?

Лері зиркнув – з насмішкою.

– Усе те ж саме. І з мене досить.

– А-а, – Табакі поправив чалму, моментально заспокоївшись. – А я вже було подумав – щось нове.

Лері хрюкнув. Це був надзвичайно виразний звук. Демонстративний. Лорд, який нервово реагував на практично будь-які звуки, попросив Лері поводитися тихіше.

– Тихіше? – Лері ніби аж не повірив власним вухам. – Ще тихіше? Тихіше, ніж ми, поведуться тільки мерці! Ми тут – тихі, як хом'ячки, найнезлюбивіші хлопці! На нас на всіх скоро трава виросте, такі ми тут тихі...

– Не накручуй себе, – наморщився Лорд. – Я мав на увазі конкретно тебе. Конкретно в цей момент.

– А-а, ну так! – смикнувся Лері. – Ми живемо конкретно цим моментом, аякже! Тільки цей конкретний момент, і ні туди, ні сюди. Ні про що, крім цього конкретного моменту, й говорити не варто. Нам навіть годинників носити не можна, ну бо а раптом ми подумавемо на кілька хвилин уперед!

– Він жадає бійки, – перекинув Табакі для Лорда. – Прагне кривавого побиття. Хоче впасти, як мертвий, між ліжками, і щоб більше ні за що не переживати.

Лорд відірвався від шліфування нігтів пилочкою:

– Це ми йому дуже легко організуємо.

Лері виричався на пилочку в руках у Лорда, і чимось вона йому дуже не сподобалася, тому що він умить передумав стосовно бійки.

– Я не накручуюся, – сказав він. – Походить коридорами, скільки я ними ходжу, й вас теж занудить, аж замакітриться. Знаєте, який зараз у Домі стан справ?

– Годі вже, Лері, – промовив Сфінкс. – Ти вже всім нам шкуру попрідав своїм станом справ. Дай спокій.

Лері так тіпало, що його дрижання передавалося мені через матрац. Я не розумів, чого йому не дають висловитися. Мені здавалося, його би це могло трохи заспокоїти. Неприємно сидіти коло людини, яку трясє від якихось незрозумілих переживань. Особливо якщо це Бандерлог.

Коло ліжка виринув Македонський – послужлива тінь у сірому светрі. Роздав усім каву з підноса і щез. Чи то присів за спинкою, чи то злився зі стіною. Горня обпекло долоні, тож я ненадовго відволікся від Лері, відтак для мене стало цілковитою несподіванкою, коли той переключився на мене.

– Ось, – тремтячий палець із відрощеним нігтем уперся мені в чоло. – Через оцю-ось сутність ми якраз і сидимо в лайні! Каву в ліжку йому подаємо замість того, щоби в цемент закатати!

Табакі захлинувся від захвату.

– Лері, що ти верзеш, Лері? – верескнув він. – Що ти верзеш, дорогенький? Як би ти прокрутив цю операцію? Де брати цемент? У чому його розчиняти? Як умокнути в цемент Куряку – і що з ним робити потім? Топити цементну статую в унітазі?

– Заціпся, кузько! – заверещав Лері. – Ти можеш помовчати хоч раз у житті?!

– А як не могу – то що? – зачудувався Шакал. – Свиснеш братам-Логам, і вони затягнуть сюди казан з рідким цементом і формочку для ніг? Дай мені відповідь тільки на одне-єдине питання, друже. Чому ти, маючи такі схильності, ніяк не навчишся варити макарони?

– Тому що вали до дупи, чортів придурку!

Воланням Лері з шафи змело ворону.

Змело й закинуло на стіл коло вікна. Причому не тільки її. У вільний час Нанетта любила дрібнесенько шматувати старі газети. Ця клаптикова мозаїка злетіла разом з нею і засипала все довкіль гидезним бурим снігом. Два барнаві воронячі недогризки опинилися у моїй каві.

Потім дуже близько опинилося лице Лері з дико скошеним лівим оком, а потім сталося відразу багато всього.

Мені ошпарило руку. Комір сорочки скрутився й перетиснув мені горло. Стелю крутнуло. Вона оберталася разом із жовтим змієм, порожньою пташиною кліткою, дерев'яним колесом та найостаннішими з газетних сніжинок. Це було абсолютно мерзенне видовище, і я заплющив очі, щоб його не бачити. Якимось чудом мене все ж не знудило. Я лежав на спині, ковтаючи слину з кров'ю та шосили стримуючись.

Табакі посадовив мене, турботливо поцікавившись, як я себе почуваю.

Я не відповів. Як зумів, звів у фокус обличчя довокколо мене. Лері між них не було. Я не сумнівався, що цього разу він таки напевне виламав мені щелепу. Сльози сипонули градом, але найбільше дошкуляв не біль, а лагідна й мила турботливість присутніх тут. Вони поводилися так, ніби на мене завалилося щось тяжке.

Табакі запропонував ще одну чудо-таблетку. Сфінкс попросив Македонського принести мокру ганчірку. Сліпий вигулькнув з-за спинки ліжка і поцікавився, чи дуже мені крутиться голова. Жоден із них не заступився за мене вчасно. Ніхто навіть не сказав Лері, що він – скотиняка. Від такого ставлення зникло всяке бажання спілкуватися з ними та відповідати на питання. Я намагався ні на кого не дивитися. Якимось насилу дістався до краю ліжка й попросив візок. Украй нерозбірливо, але Македонський тут же його пригнав. І потім допоміг мені пересісти.

У туалеті я вмився, намагаючись не торкатися болючих місць, і лишився сидіти перед умивальником. Повертатися не хотілося. Знайоме відчуття. У першій зі мною це часто траплялося, але там нікому не давали усамітнюватися надовго. Тут на такі речі не звертали уваги, можна було стирчати де завгодно до пізньої ночі.

Туалет був такий самісінський, як і в першій. Тільки обдертіший і задрипаніший. Тріщин тут було більше, і в кількох місцях кахлі повідпадали, оголивши труби. Дверцята кабінок прикрашали облуплені наліпки. І практично кожна плитка кахлів була обписана фломастером. Написи не трималися, розмазувалися та блякли, й через оцю їхню пливкість туалет четвертої залишав по собі дивне враження. Зникомого місця. Місця, яке відчайдушно намагається щось розповісти, танучи при цьому та розтікаючись. Написи, до речі, неможливо було читати. Я пробував. Вони були цілком розбірливими, але абсолютно безглуздими. Від них падав настрій. Я переважно читав весь час один і той же напис, який аркодушно розлігся над низькою раковиною. «Не треба за поріг іти, щоби збагнути суть подій. Не треба із вікна...» Далі напис плив, і розібрати можна було тільки самісінський кінець – «цзи». Мене жажливо дратувало, що я його раз по раз мимоволі перечитую, і хотілося тихенько стерти його губкою, але я ніяк не міг зважитися. Адже тоді довелося б написати на порожньому місці щось нове.

Я підїхав до раковини з написом. Її край був покритий кіркою присохлої зубної пасти, а стік забили клапті піни з дрібними огидними волосками. Волоски були чорні. Намилувавшись ними, я відїхав до сусідньої раковини, також низької. Серед візочників четвертої брUNETIV не було. Напрошувався висновок, що хтось із ходячих не полінувався голитися,

зігнувшись у три погібелі, аби тільки ошчасливити нас своїм свинством. Нас — це, швидше за все, мене.

Прийшов Македонський.

Приніс ще одне горнятко з кавою і попільничку. Поставив їх на край раковини, біля мильниці. Поклав у попільничку сигарету й запальничку. Із рукавів светра на мить вистромилися страхітливо, до крові обкусані пальці — й тут же сховалися. Рукави в нього звисали, немов у П'єро, він ще й перехоплював їх зсередини, щоби не зісковзували.

— Дякую, — промовив я.

— Нема за що, — відказав він уже в дверях. І зник.

Так я з'ясував про Македонського відразу дві речі. Що він уміє розмовляти — і що він сам себе їсть.

Прислужливість Македонського радше лякала, ніж тішила. Пригадувалися гидкі фазанячі побрехеньки про те, як в інших групах поводяться з новачками, перетворюючи їх на рабів. Я ніколи в це не вірив, але Македонський наче цілий виліз із цих історійок — жива людина з дурних побрехеньок-лякалок. Він поводився так, що не вірити ставало набагато важче.

Що я, по суті, знав про четверту? Що зі мною всі вони, крім Лері, поводитися нормально. І здавалися надто симпатичними для тих неподобств, які їм приписувалися. Та, можливо, заковика була таки в мені? Кому потрібний слуга-візочник? Що з нього візьмеш? Він себе на силу встигає обслуговувати. А ось ходячий — це зовсім інше. Наприклад, Македонський. Дійшовши до цієї думки, я зрозумів, що смертельно отруений Фазанами. На цілу решту життя.

Стало тоскно, аж нудко. Я глянув у дзеркало. На свій заюшений ніс і посинілу щелепу. Помацав синяк, натиснувши на нього якомога сильніше. І, дивлячись в очі своєму відображенню, несподівано розридався.

Мене шокувала легкість, з якою потекли сльози. Ніби я був плаксієм, завжди готовим розревітися. Я сидів з горнятком кави в руці, вирячався на себе в дзеркалі, плакав і ніяк не міг перестати. Щоб зібрати всі шмарклі, які з мене витекли, довелося відмотати півметра паперового рушника. Висякавши носа, я побачив у дзеркалі Сфінкса.

Не обличчя, бо він був надто високий для дзеркала, розрахованого на візочника. Але й без виразу його обличчя було зрозуміло, що шмарклі він застав.

Обертатися не хотілося, і я вирішив вдавати, що його не помітив. Відставив горнятко і довго вмивався. Минула ціла вічність. Коли я нарешті витер лице, то побачив, що він стоїть, де стояв, — і зрозумів, що дарма сподівався від нього тактовності. Довелося прикинутися, ніби я помітив його щойно тепер.

Сфінкс мав той-таки напіврозібраний вигляд, тільки накинув на плечі сорочку. Сорочка була така, ніби її прали з відбілювачем, і джинси також, але все разом виглядало просто чудово. Сфінкс належав до тих суб'єктів, на кому будь-яке манаття виглядає пристойно і здається жакливо дорогим, не знаю навіть, як їм так завжди виходить.

— Боляче? — запитав він.

— Трохи є.

Щоби не дивитися на його безброве обличчя, я зосередився на кросівках. Розтоптаних. Із обмотаними довкола щиколоток шнурівками. Мої були набагато крутіші.

— До сліз? — уточнив він.

Ну так. Тактовним він був хіба в найостаннішу чергу.

— Ні, звичайно, — промимрив я, розуміючи, яка це була наївність — думати, що він промовчить. Такою ж наївністю було припускати, що він забереться геть, аби не соромити мене. Ось зараз він почне розпитувати, що саме аж так мене вразило й засмутило.

— Твоя кава вистигла, — сказав він.

Я помацав горня. Воно все ще було трохи теплим.

Сфінкс стояв у мене за спиною, тож у дзеркалі його не було видно. Через те, що я його не бачив, через те, що він так ні про що і не запитав, через те, що я не знав, що казати у відповідь,

коли він запитає, а він не запитував, – від усього цього мене раптом прорвало. Слова потекли нестримним потоком, як перше – сльози.

– Я Фазан, – сказав я своєму розпухлому відображенню. – Довбаний Фазан. Не можу спокійно пити каву, дівавши по пиці. А найцікавіше знаєш що? Те, що Лері мене Фазаном не вважає. Обзиває Фазаном, однак сам у це не вірить. Бо інакше не бив би. Жодний Фазан такого не стерпить. Тут же настукає. Виходить, з одного боку, він ненавидить мене за те, що я Фазан, а з іншого – він покладається на те, що я не Фазан. Чудово, правда? А якщо я зараз візьму й поїду до Акули?

Я помацав своє лице. Гематома розпухала на очах. До вечері перетвориться на гігантський плескач на половину обличчя. На радість першій.

– Можна замазати тональним кремом, – запропонував Сфінкс. – Глянь у лівій шафці.

Я розлютився. Він такий упевнений, що мені хочеться приховати цей синець. І Лері також. А раптом я, навпаки, хочу виставити його напоказ? Розповісти всім, звідки він узявся, і подивитися, що з того вийде. Це були настільки фазанячі думки, що я аж навіть трохи злякався.

– Я, напевно, таки справді поїду до Акули, – сказав я суто з упертості.

Сфінкс підійшов до сусіднього умивальника й сів на нього, немов на стілець, заклавши ногу на ногу. Мені відразу подумалося, що зараз він забрудниться зубною пастою. І ще – чи можна виглядати стильно з плямами на дупі?

– Просто зараз? – запитав він.

– Що?

– Просто зараз поїдеш?

Я промовчав. Нікуди я не збирався їхати, але він міг принаймні вдати, ніби повірив. І бодай трохи попереконувати мене цього не робити.

– Я пожартував, – сказав я понуро.

– Навіщо? – запитав Сфінкс.

Не дочекавшись від мене відповіді, він відповів собі сам:

– Звісно ж, ти хотів, щоби спершу тебе розраjali, відрадили. А далі що? Можливо, ти хотів мене трохи налякати? Але чому мене, а не Лері? А може, ти сподіваєшся запевнити собі мою підтримку на майбутнє? Що-небудь на кшталт обіцянки оберігати тебе від Лері... Пробач, але такої обіцянки я дати не можу. Я тобі не нянька.

Я відчув, що паленію від п'яток і до кінчиків вух. У Сфінксовому переказі те, як я себе поводив, виглядало до краю жалюгідно. І здавалося надто подібним на правду. Тільки я не думав про це такими словами.

– Годі вже, – попросив я. – Досить.

Сфінкс закліпав.

– Почекай, – сказав він. – Я не можу нічого обіцяти, але можу знайти зараз Лері й розказати, ціною яких зусиль переконав тебе не їхати до Акули. Він мені повірить і більше тебе не зачепить. Це все, що я можу зробити. Якщо такий варіант тебе влаштовує.

– Влаштовує, – поспішно погодився я. – Він мене влаштовує.

Я мало не зізнався, що насправді просто хотів його позлити, але вчасно захопився та прикусив язик. Хапнув сигарету, залишену Македонським, клацнув запальничкою і так затягнувся, що мало очі не повилазили. Побите створіння в дзеркалі достеменно повторило мій захланний жест – і мені стало ніяково за нього та за себе.

– Скажи, будь ласка, Куряко, чому ти не опираєшся, коли тебе б'ють?

Я похлинувся димом:

– Хто, я?

– Ну так, ти.

Кран за спиною у Сфінкса підтікав, і низ його сорочки намокнув. Світло-бірюзова сорочка зробила його очі ще зеленішими. Переважно рівно випростаний, він сидів зсутулившись

і дивився цими своїми очима водяника так, ніби хотів виїняти з мене всю мою душу. Викопирсати її та досконало дослідити.

– То чому ти дозволяєш себе бити?

Здається, він таки не знущався. Хоча сказане звучало як знущання. Я уявив, як я чиню опір. Як верещу й відмахуюся від Лері. Та він просто помре від щастя. Невже Сфінкс цього не розуміє? Чи, може, він кращої думки про мене, ніж я сам?

– По-твому, це щось дасть?

– Більше, ніж тобі здається.

– Ага. Лері так розвеселиться, що ослабне й не зможе розмахувати кулаками.

– Або так здивується, що перестане вважати тебе Фазаном.

Вочевидь, він вірив у те, що казав. Я навіть не зміг розсердитися по-справжньому.

– Перестань, Сфінксе, – промовив я. – Це просто смішно. Що я, по-твому, маю встигнути зробити? Роздряпати йому коліно?

– Та що завгодно. Навіть Грубий може вкусити, коли його ображають. А в тебе в руках було горнятко з гарячою кавою. Ти, здається, навіть обпікся нею, коли падав.

– То я мав облити його своєю кавою?

Сфінкс прикрив очі.

– Хай хоч так, аніж обпікатися самому.

– Розумію, – сказав я, з силою втиснувши недопалок у попільничку. Вона перевернулася, і я ледве встигнув її підхопити. – Вам бракує розваг. Ви би з радістю подивилися, як я гамслю Лері кулаками, кусаю його за палець і розхлюпую каву по цілому ліжку. Може, Табакі навіть склав би про це пісню. Дякую за пораду, Сфінксе! Просто не знаю, як тобі ще за неї подякувати!

Сфінкс раптом зіскочив зі свого сідала, швидко підійшов і втупився в мене, дивлячись у дзеркало. Для цього йому довелося нагнутися, так ніби він зазірав до когось у низеньке віконце.

– Будь ласка, – сказав він цьому комусь. – Нема за що дякувати. Сам Лері міг би дати тобі ту ж таки пораду.

Я так перелякався, коли він раптом зірвався з місця, що проковтнув усю лайку, яка просилася на язик.

– Ага, – погодився я. – Йому би це нічим не загрожувало.

Сфінкс кивнув.

– І дозволило б йому дати тобі нарешті спокій. Знаєш, чому Логи так напосідаються на Фазанів? Тому що Фазани ніколи не чинять опору. Ні в значніших речах, ані в дрібницях. Покірно замружують очі й перевертаються догори колесами. І доки ти будеш поводитися так, як вони, Лері не перестане бачити в тобі Фазана.

– Ти ж сказав, що пристрахаєш його.

Сфінкс продовжував гіпнотизувати моє відображення. Яке виглядало що далі, то гірше.

– Сказав. І пристрахаю. Мені не важко.

Мені голова пішла обертом від його манер. Здавалося, що нас тут троє.

– Годі спілкуватися з дзеркалом, Сфінксе! – не витримав я. – Я там якийсь неправильний!

– Ага, то ти також це помітив?

Він нарешті обернувся, неуважно, ніби дійсно розмовляв не зі мною, а я його перервав. Потім упіймав мене у фокус, і це виявилось ще неприємніше. Навіть голова розболілася.

– Добре, – сказав він. – Забудьмо про того тебе, котрий живе в дзеркалі.

– По-твому, це не я?

– Ти. Але не зовсім. Це ти, спотворений власним сприйняттям. У дзеркалах ми всі є гіршими, ніж насправді, не зауважив?

– Ні. Ніколи про це не думав.

Я раптом зрозумів, що за дурниці ми верземо:

– Досить клеїти дурня, Сфінксе. Це не смішно.
Сфінкс засміявся.

– Смішно, – сказав він. – Чесне слово, смішно. Як тільки ти починаєш щось розуміти, перша твоя реакція – витрусити із себе це розуміння.

– Я нічого нікуди не витрушував.

– Подивися туди, – Сфінкс кивнув на дзеркало. – Що ти бачиш?

– Жалюгідного каліку в синцях, – озвався я похмуро. – А що ще я можу там побачити?

– Тобі поки що краще уникати дзеркал, Куряко. Принаймні доки не перестанеш себе шкодувати. Поговори-но про це з Лордом. Він узагалі ніколи не дивиться в дзеркало.

– Чому? – страшенно здивувався я. – Якби я бачив у дзеркалі те, що бачить він...

– А звідки ти знаєш, що він там бачить?

Я спробував уявити себе Лордом. Лордом, який дивиться в дзеркало. Це загрожувало потужним приступом нарцисизму.

– Він бачить щось на кшталт молодого Боуї. Тільки ще гарнішого. Якби я був подібним на Боуї, я б...

– ...стогнав, що схожий на перестарілу Марлен Дітріх і мріяв би виглядати, як Тайсон, – підказав Сфінкс. – Цитую дослівно, тому не вважай це перебільшенням. Те, що бачить у дзеркалі Лорд, зовсім не схоже на те, що, дивлячись на нього, бачиш ти. І це тільки один приклад того, як дивно часом поводять себе відображення.

– Ага, – мляво кивнув я. – Зрозуміло.

– Дійсно? – здивувався Сфінкс. – А от мені не дуже. Хоч я завжди цим цікавився. Мені раптом захотілося про дещо його запитати. Це питання давно мене мучило.

– Скажи, Сфінксе, а Македонський... Чому він такий? Ви віддали його на поталу Лері? Чи він був таким від самого початку?

– Яким – таким? – наморщився Сфінкс.

– Ну – таким. Послужливим.

– А-а, і ти туди ж, – протягнув він. – Що ми йому такого жакливого заподіяли? Нічого. Але ти мені не віриш, тож дарма я тобі це сказав.

Ну, я справді не повірив. Абсолютно.

– Чому він завжди за всіма прибирає? Усе всім подає? Йому це подобається?

– Не знаю чому. Здогадуюся, але точно – не знаю. Одне можу сказати. Це не ми постаралися.

Мабуть, вираз мого лица був дуже промовистий.

Сфінкс зітхнув.

– Він вбачає в цьому своє призначення. Так мені видається. Його попередня робота була набагато тяжча. Він працював ангелом, і це його дістало. Тож тепер він щосили старається довести свою корисність в якій-завгодно іншій ролі.

– Ким-ким він працював?

Від Сфінкса таких вибриків я чекав щонайменше. Якось саме собою розумілося, що це – сфера Табакі. Але у Сфінкса був свій стиль. Він не став заглиблюватися в цю тему.

– Ти все добре почув, – сказав він. – Я повторювати не буду.

– Ага, – пробурмотів я. – Нехай.

– Придивися. І побачиш, що він завжди старається випередити наші прохання. Зробити щось іще до того, як його попросять. Він узагалі не любить, коли з ним заговорюють. Це його оречевлює.

– Що-що? – не зрозумів я.

– Не лю-бить, – повторив Сфінкс по складах. – Коли його помічають. Коли до нього говорять. Коли про щось запитують. Коли звертають на нього увагу. Його від цього коцюрбить.

– Звідки ти знаєш? Він сам сказав?

– Ні. Просто я живу поряд.

Сфінкс нагнувся й пошкріб щиколотку протезом, ніби палкою.

– Він любить мед і волоські горіхи. Газ-бульку, бродячих собак, смугасті тенти, круглі камені, приношений одяг, каву без цукру, телескопи і класти подушку на обличчя, коли спить. Не любить – коли йому дивляться в очі або на руки, коли дує сильний вітер та облітає тополиний пух, не терпить одягу білого кольору, цитрин і запаху ромашок. І все це може побачити кожен, хто завдасть собі клопоту придивитися.

Я не став казати, що живу в четвертій надто недовго, щоб запримітити такі подробиці щодо найбільш потайливої людини в Домі. Замість цього я сказав:

– Знаєш, Сфінксе, не треба про мене нічого говорити Лері. Я передумав.

Він раптом знову нагнувся до дзеркала:

– Чому?

– Бо це ж ти запропонував. А я не хочу, щоби він вважав, ніби я донощик.

– Так?

Сфінкс начебто не довіряв моєму відображенню. Вигляд воно мало дійсно неприємний. Зачаєно донощицький. Розтерзаний і підлуватий. При цьому сам я нічого такого не відчував.

– Так, – сказав я, дедалі дужче нервуючись. – Не хочу бути донощиком ні на жарт, ані не на жарт. І ти обіцяв забути про моє відображення!

Сфінкс подивився через плече. Ніби порівнюючи.

– Ага. Але мене притягують метаморфози. Вибач. Більше не буду. Значить, Лері нічого не казати? Від твоїх гарантій лишиться пшик.

– Ну то біс із ними!

Я зітхнув із полегкістю. Я був майже впевнений, що зробив усе правильно. Причому в найостанніший момент, коли ще маленьке щось – і стало б занадто пізно. Це було якось пов'язано з задзеркальним Курякою – дуже неприємною людиною. Може навіть – з давнім і заслуженим донощиком. Як на те, наше зі Сфінксом спілкування в туалетах поволі ставало традицією. Я і він в оточенні умивальників та пісуарів. Розмова – а тоді все нараз міняється, перевертається догори дригом. Чомусь мені здавалося, що цього разу такого перевороту не буде. Що мені вдалося його уникнути.

Сфінкс роздивлявся свої джинси, нарешті перейнявшись їхнім станом.

– Лері все ж таки не завадило би полякати. Цілу раковину засвинив...

– Звідки ти знаєш, що це він?

– А хто ж іще? Кнопку в ліжку, жуйку в капець, пасту на умивальник – його масштаб. Табакі так не працює. Після жартів Шакала пів-Дому лежить у руїнах. Він на дрібнички не розмінюється. Тому це Лері. По суті, як бачиш, він зовсім іще дітвак.

Я засміявся:

– Дітвак, який голиться.

– А що тебе дивує? Доволі поширене явище.

Він нагнувся і ще раз, морщачись, пошкріб ногу.

– Та чого ти весь час чухаєшся? – не витримав я.

– Блохи. Напевно, таки вони. До тебе ще не добралися? Дивно.

– Блохи? – розгубився я. – Від Нанетти?

– Якби ж то від Нанетти. Був би шанс, що їх можна вивести. Але це Сліпий їх наносить. Не труїти ж ватажка морилкою. І блохи – це ще не найстрашніше. Іноді він приносить на собі кліщів. Посеред зими. І не одного, а декількох видів. Ти коли-небудь знімав із себе кліща? Голвне – не смикати, щоби не залишити голівку...

– Сфінксе, ти жартуєш? – не витримав я.

– Жартую, – сказав він серйозно. – Я взагалі смішко, а ти не помітив?

– Чого б то просто не сказати людині закрити рота, якщо питання цієї людини дратують? Навіщо аж так мудрагелити?

Сфінкс не відповів. Зітхнув, ще раз пошкріб щиколотку і пішов. У мокрій до пояса сорочці, з плямами зубної пасти на дупі. Паста була не дуже помітна, а мокра сорочка тільки додала йому шарму. Так що річ була не в одязі, а в Сфінксові. У його самовідчутті.

Я втупився у своє відображення.

Задзеркальний Куряка виглядав трохи краще, але все одно здавався підлуватим. Я прибрав соліднішого вигляду, і тоді він зробився подібним на телепня. Із самовідчуттям справи у мене були вкрай кепські.

– Нехай, – сказав я. – Врешті-решт, Лорд собі в дзеркалі також не подобається.

Я допив каву, що вже остаточно вистигла, і поїхав у спальню.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Дім – це стіни й стіни напівобсипаної штукатурки... Вузькі переходи прогонів на сходах. Мошва, яка витанцьовує під балконними ліхтарями. Рожеві досвітки крізь марлеві фіранки. Крейда та позасмічувані парти. Сонце, що тане в червоній куряві прямокутника двору. Блохасті собаки, які дримають під лавками. Іржаві труби, котрі перехрещуються та звиваються у спіралі під надтріснутою шкірою стін. Нерівні ряди дитячих черевиків зі скошеними носачами, вишикувані вздовж ліжок. Дім – це хлопчик, який утікає в порожнечу коридорів. Який засинає на уроках, весь плямистий від синців. Хлопчик, який складається з безлічі прізвиськ. Головоніг і Скакун. Стрибунець і Хвіст. Хвіст Сліпого, що не відстає від нього ні на крок і наступає на його тінь. До того, хто заходить, Дім повертається гострим кутом. Це ріг, об який ти розбиваєшся до крові. Потім можна увійти.

Їх було тринадцятеро. Їх називали «неподобством», «кодлом» і «молокососами». Вони категорично не погоджувалися з останнім прізвиськом. Самі вони називали себе зграєю. Як у всякої зграї, у них був ватажок.

Ватажкові вже виповнилося десять. Він мав прізвисько Спортсмен, був білявий, рожевощокий, синьоокий, на голову вищий за інших, якщо не рахувати Слона. Він спав на дорослому ліжку, й у нього не було ні явних, видимих каліцтв, ні таємних хвороб, ні прищів, ні комплексів, ні пристрасті до колекціонування – нічого з того, що було у кожного з них. Для Дому він був занадто хорошим.

Кульгавих близнюків Рекса й Макса називали Сіамцями, окремих кличок у них не було. Довголиці, кістляві та жовтооки, з трьома ногами на двох, ідентичні, як дві половинки лимона, нерозлучні й нерозрізненні – дві злодійкуваті тіні з кишенями, повнісінькими ключів та відмичок. Вони пробиралися в будь-які двері. Вони виносили все, що лежало без нагляду.

Кошлатий Горбач любив військові марші та мріяв стати піратом. Улітку він чорнів, перетворюючись на сутуле вороненя, і знаходив на собі комах. Собаки вловлювали його ніжність здалеку й збігалися її прийняти. Від його рук відгонило духом псини, а в кишенях він ховав хліб і ковбасу для чотириногих друзів.

Зануда і Плаксій були нерозлучними, як Сіамці, але зовні відрізнялися. Плаксій з білуватими банькатими очима нагадував нервового богомола. Глибоко посаджені очиці Зануди робили його подібним на щуреня. Обоє потерпали від дислексії та захоплювалися колекціонуванням. Вони збирали гайки, болти і шурупи, цизорики й етикетки від пляшок, а вершиною їхніх здобутків була унікальна колекція відбитків пальців.

Кріль був альбіносом, носив прив'язані до вух темні окуляри й важкі ортопедичні черевики. Він завжди знав, яка ріка де тече та куди впадає. Він знав безліч міст із назвами, які практично неможливо вимовити, міг перерахувати їхні головні вулиці й розповісти, як

потрапити з однієї на іншу. Він знав, де що виробляють і як це позначається на бюджеті країни-виробника. Багато хто цінував знання Кроля, але мало хто його за ці знання поважав. Його передні зуби видавалися наперед і робили його подібним на гризуна. Якраз їм він і завдячував своїм прізвиськом.

Красуня – нереально красивий чорноокий хлопчик – соромився своїх рук і ніг та завжди мовчав. Руки й ноги його не слухалися. Ноги несли не туди, куди він хотів іти, а з рук вивалювалося те, що він хотів втримати. Він часто падав і був усучіль вкритий синяками, яких також соромився.

Круглоголовий Пилосос був схиблений на скарбах. Він знаходив їх усюди. Те, що було скарбом для Пилососа, інші назвали б сміттям. За дев'ять років життя Пилосос накопичив багато всього, заповнивши дванадцять тайників та одну валізу, і тепер, окрім пошуку скарбів, займався їх щоденним переобліком.

Кучерявий Пампук був товстий і нахабний, любив чепуритися й придумувати собі всілякі пишні шати. Гардероб його займав багато місця й бісив довколишніх. Ніс Пампуха щезав у щоках, а щоки – в плечах. Виховательки його обожнювали й називали Купідончиком.

Гачок був викривлений зловмисною хворобою і ходив боком. Голову його підтримував гіпсовий комір. Це не заважало Гачкові швидко бігати. Гачок колекціонував метеликів і влітку, в розпалі сезону полювання, не розлучався з сачком і банкою з марлевою кришкою.

Слон був величезний, сором'язливий і боязкий. Він носив резинові іграшки в кишенях комбінезона й плакав, якщо його залишали самого. На голові у Слона ріс білий пух. Він вважався в зграї найменшеньким, хоч мало хто сягав потилицею до його підборіддя.

Пухир, як вважалося, був не зовсім нормальним. Завжди і всюди на роликах. Вуха його ловили вітер, огрядність рятувала при зіткненнях. Сам він називав себе Вільним Вихором і боявся лише одного – що ролики зіпсуються. Він пережив уже сім пар; за кожним разом він гірко плакав, розлучаючись із черговою. Під ліжком у нього зберігалася коробка з розбитими коліщатами його старих друзів.

Зграя Спортсмена займала дві спальні в самісінькому кінці коридора. Ту, котра була трохи більшою, називали Мотлохівнею. У Мотлохівню рідко навідувалися вихователі, вона рідко прибиралася. Скарби Пилососа зберігалися в невластивих місцях і вивалювалися, щойно хтось невдало до чого-небудь притулявся. Іграшки Слона, заяложені, зі слідами його зубів, збирали пилюку під ліжками. Колючо-ріжучі колекції Зануди та Плаксія гніздилися на підвіконні. Колекції етикеток прикрашали стіни, чергуючись із засушеними метеликами Гачка. Одяг Пампуха не вмiщався в загальній шафі, розповзаючись по стільцях і по бильцях ліжок. Під ліжком Горбача жив хом'як, від якого страхітливо тхнуло. Над ліжком Сіамця Макса росла незрозуміла рослина в підвісному горшку. У шафі зберігалася саморобна зброя, що іноді випадала звідти з дерев'яним стукотом.

Хом'яка випускали погуляти. Рослина протікала коричневою водою. Етикетки падали зі стін і зникали десь у тайниках Пилососа. Ніякі прибирання не могли врятувати Мотлохівню від навали мотлоху.

Зграя була зграєю, доки вона нагадувала про себе довколишнім. Розбитими шибамі, написами на стінах, мишами у вчительських столах, курінням у туалетах. Лиха слава робила їх щасливими й відмежовувала від головних ворогів – візочників. Але найулюбленішою розвагою зграї були новачки. Матусині діточки, які пахли зовнішністю, рюмси та скиглики, аж ніяк не достойні прізвиськ. Щоби розважатися з новачками, існувало безліч способів. Можна було лякати їх павуками й гусінню. Можна було припірати їх подушками до стіни та заштовхувати до шафи. Вискакувати на них з-за рогу й кричати у вуха. Підсипати їм в обід перець і соду. Приклеювати їхню одягу до стільців і відрізати від неї гудзики. Новачків можна було просто гамселити.

Нітрохи не гірше можна було порозважати себе з незрячими, які заступалися за новачків. Натягнуті на дорозі мотузки, переставлені тумбочки й ліжка, написи на вбранні. Двері, заблоковані стільцями; кнопки, розсипані під ногами, надійно заховані кеди; речі, котрі зникають, та зовсім інші речі, які з'являються замість тих, котрі зникли. Багато чого можна придумати, якщо вмієш думати про щось отаке. Зграя вміла.

— Ось вони! Лупи їх! Атю! — звискували хлопчиська, пролітаючи по коридору строкатою лавиною. Очі їхні палахтіли мисливським азартом, спітнілі долоні стискалися в кулаки.

— Ура! — заволали вони, заганяючи своїх жертв у куток.

Жертви — Стрибунець і Сліпий — приготувалися до бою. З таким же успіхом вони могли до нього не готуватися. Лавина рук, що гамселили, та ніг, які копали, зі скугиканням наскочила на них, змела, проволочивши по підлозі, а тоді, помотлошивши, відкотилася. Мисливці втікали, розмахуючи трофейними клаптями одягу, стрясаючи повітря пронизливим свистом. Кульгавий Сіаμεць не встигав за рештою. Коли тупіт затих у глибині коридора, Сліпий піднявся й обтрусився.

— Гм, — сказав він. — Кількісна перевага, як і раніше, на їхньому боці.

Стрибунець, заховавши лице в коліна, промовчав. Сліпий присів поряд із ним.

— Перестань, — попросив він. — Сьогодні їх було вже менше, хіба ти не помітив? Вдалося кому-небудь зацідити?

— Вдалося, — понуро відповів Стрибунець, не підводячи голови. — Але користі від цього все одно ніякої.

— Це тобі так здається, — Сліпий помацав розпухлу щоку й наморщився. — Користь є, — сказав він переконано. — Сьогодні з ними не було Макса, а це про щось та й свідчить.

Стрибунець з цікавістю зиркнув на нього:

— Звідки ти знаєш, котрого з них не було? Вони ж однакові.

— Вони-то однакові, але голоси різні, — пояснив Сліпий. — Макс, вочевидь, побоявся через свою ногу. Тепер їх стало на одного менше, хіба цього мало?

Стрибунець зітхнув:

— Усе одно їх занадто багато на нас двох. Ми їх ніколи не здолаємо.

Сліпий зневажливо фиркнув:

— Ніколи — це занадто довге слово. Ти їх любиш, такі ідіотські слова. Краще подумай про те, що ми сильніші. Просто їх більше. Коли-небудь ми виростемо, і вони пошкодують, що нас доймали.

— Якщо тільки ми доживемо до того часу, — понуро додав Стрибунець. — Бо якщо й далі все буде, як зараз, ми до нього не доживемо.

— Ти песиміст, — сумно сказав Сліпий.

Вони сиділи спина до спini і мовчали. Спалахнула лампочка під стелею. Одна, потім друга. Вуха Стрибунця горіло.

— Помацай, будь ласка, моє вухо, — попросив він. — Воно аж пече.

Сліпий намамрав його плечі, шию і притиснув долоню до вуха. Долоня була холодна, вуху зробилося приємно.

— Придумай що-небудь, Сліпий, — сказав Стрибунець. — Поки ми ще живі.

— Я постараюся.

Сліпий тримав його вухо й думав. Про свою обіцянку Лосеві. «Обіцяй мені за ним наглядати».

Лампочки, скільки їх було, спалахнули всі разом. Коридор освітився.

У спальні під керівництвом Спортсмена хлопці встановлювали на причинені двері таз із водою.

– Упаде, – попередив Пампух. – Вам же на голови і впаде. Або ще хто-небудь зайде перед ними. Так завжди буває.

Пампух сидів на ліжку і няньчив цяпнутий у бійці палець. Палець було цяпнуто об когось зі своїх, відтак настрої у Пампуха був подвійно поганим.

– Не впаде, – відказав Спортсмен. – Усе зроблено на совість.

Зануда зіскочив зі стільця, з осторогою скосивши погляд на таз.

– Класна ідея, люди! Вони заходять – Сліпому – бум! – по маківці! Поки він у відключці, ми ту мамину дитинку хап – і в унітаз головешкою! – Зануда захихотів.

Плаксій, відірвавшись від чищення ножів, пискливо підтримав його з підвіконня.

Вони лягли, кожен на своє ліжко, і приготувалися довго чекати. Таз загрозливо блищав синім боком, нависаючи над порожнечкою. Усім було весело.

Усім, крім Горбача. Він був проти таза, як до того був проти здохлого шура в ліжку новачка й собачої какульки в черевіку Сліпого. Горбач був гуманістом. Але його ніхто не слухав.

– Ходімо, – сказав Сліпий, підводячись з підлоги. – Бо інакше заснеш просто тут. Я дещо придумав, але не знаю, чи вийде.

Стрибунець неохоче встав, притискаючи плечем хворе вухо. Придумки Сліпого – він це достеменно знав – мало для кого були придатними.

– Якщо ти придумав щось типу того, що ось ми зараз підемо й усіх їх перемордуємо, то я краще тут посплю.

Сліпий не відповів. Він ішов у бік їхньої спальні. Буркочучи і злостячись, Стрибунець поплентався за ним.

– Сигарету б мені зараз...

– Рано тобі ще курити, – не обертаючи голови, озвався Сліпий.

– А як довго луплять новеньких? – Стрибунець наздогнав його й пішов поряд. – Десять разів чи сто? Місяць чи два?

– Один раз або двічі.

Стрибунець аж спіткнувся від обурення.

– Один раз або двічі? Тоді чому мене доймають уже цілу вічність? Я що – особливий?

Сліпий зупинився:

– Звісно. Бо ти не один. З тобою є я, а це вже війна. Ми проти них, вони проти нас. Хіба ти ще не зрозумів?

– Тобто якби не було тебе...

– Ти б давно зробився для них своїм.

Сліпий не жартував, тому що він не жартував ніколи. Стрибунець пошукав на його лиці сліди усмішки, однак Сліпий був серйозним.

– То це все через тебе? – вбито запитав Стрибунець.

– Ага. А ти ще не зрозумів? – Сліпий відвернувся й пішов далі.

Стрибунець поволі брів за ним, почувачучись найнещаснішою людиною в Домі. Винним у цьому був Лось. Найдобріший і наймудріший Лось, який подарував йому друга й захисника, а заодно цілу купу ворогів і нескінченну війну. Він ніколи не зможе стати своїм серед молодших, доки біля нього Сліпий, а Сліпий завжди буде біля нього, тому що так захотів Лось. І їх завжди будуть бити й ненавидіти. Хотілося плакати й лаятися, але він мовчав, намагаючись не відставати від Сліпого. Бо якщо сказати, що винний Лось, Сліпий озвіріє, й усе стане ще гірше.

Сліпий зупинився перед дверима десятої спальні. Спальні старших. Двері були пофарбовані на чорно, з білими й червоними написами, з краплинами фарби та бризками, зробленими спеціально для краси.

Сліпий стояв, наслуховаючи. Стрибунець перечитував написи, які й так знав напам'ять:

«Кожен співає свою пісню».
«Весна – страшний час перемін».
«Лігво Бузкового Пацика*».
«Будь обережним. Аз єсьм Куслива Собака».
«Не стукати. Не заходити».

У Домі двері до чужої спальні – не завжди двері. Для декого це глуха стіна. Ці двері були стіною, тому коли Сліпий постукав у них, Стрибунець нажахано охнув.

– Ти що? Нам сюди не можна!

Сліпий, не чекаючи запрошення, увійшов.

Стрибунець сів перед закритими дверима навпочіпки. Він здогадувався, навіщо Сліпо-му знадобився Сивий, і боявся про це думати.

Через якийсь час двері відчинилися. Написи ковзнули набік і з'явилися знову. Стрибу-нець встав. Сліпий притулився до дверей, таємничо усміхаючись. Під напівприкритими по-віками волого плавали невидючі зіниці.

– У тебе буде амулет, – сказав він. – Тільки треба трошки почекати.

Серце Стрибунця підскочило й провалилося кудись у глибину живота. Коліна задрижали.

– Дякую, – прошепотів він ледь чутно. – Дякую тобі.

У темній спальні горів нічник, повернутий дашком до стіни. Сивий нахилився над бляшаною коробкою з відкинутою кришкою. Талісмани від вроків вирячалися на нього склянними зіницями. Камінчики з дірками, ґудзики з монограмами, потемнілі монети й медалі, собачі та котячі ікла, ієрогліфи на мініатюрних, з ніготь завбільшки, осколках і відламках, насінини незнаних рослин, нанизані на нитки. Якби недоліток Пилосос побачив ці скарби, він би, певно, геть знетямився. Там було багато всього, але Сивий не міг вибрати. Він заплющив очі й намацав наздогад.

Крихітне кошеня з пористого каменя. З людським обличчям. Подряпаний від довгого зберігання в коробці, від частого дотикання до інших скарбів. Сивий покрутив його в руках і, хитро усміхнувшись, поклав на клаптичок замші.

Додав корінець, подібний на щурячий хвостик, і кришинку бірюзи. Помилувався своїм витвором, сильно затягнувся й акуратно струсив попіл у середину композиції. Потім склав замшу в маленький мішечок, стягнув його краї та зшив їх нитками.

– Сподіваюся, ти принесеш своєму жовторотому господареві щастя, – з сумнівом сказав він, зваживши на долоні новенький амулет; тоді, відклавши його, зайнявся пошуками шnurка.

Стрибунець сором'язливо м'явся у дверях, не наважуючись увійти. Старшокласник сидів на смугастому матраці, що лежав на підлозі коло великого акваріума, й палив. Його волосся було білим, обличчя майже не відрізнялося кольором від волосся, а пальці – від сигарети. Тільки губи й очі на цьому лиці були живими та мали колір. Рожеві очі з відтінком червоного вина в обрамленні білих вій.

– То це ти хочеш отримати амулет? – запитав Сивий. – Підійди.

Стрибунець підійшов насторожений, аж терпнучи від страху, хоч і знав, що Сивий не підхопиться й не накинется на нього (навіть якщо така ідея спаде йому на думку), бо не може цього зробити.

Акваріум світився зеленим, у ньому плавали тільки дві рибки, подібні на чорні трикутники. На рогожині перед матрацом стояли склянки з липучим осадом на денцях.

– Нагнися, – сказав Сивий.

* Важлива інтертекстуальна алюзія на роман-антиутопію «Бігун у лабіринті» американського письменника Джеймса Дешнера; світ роману «Дім, в якому...» має багато пов'язань зі світом першої частини трилогії «Бігун у лабіринті»; це проявляється, зокрема, у численних фанфіках. – Тут і далі посторінкові примітки перекладачки.

Стрибунець присів поряд, і Сивий надягнув йому на шию амулет. Маленький мішечок із сірої замші, розшитий білими нитками.

— У тебе дуже затятий друг, — сказав Сивий. — Затятий і настирливий. Обидві ці риси похвальні, але діють на нерви оточенню. Я не роблю амулетів для малолітків. Тобі пощастило. Ти будеш винятком.

Скосивши вбік очі, Стрибунець розглядав амулет.

— А що тут? — запитав він пошепки.

— Твоя сила.

Сивий заховав мішечок йому під майку.

— Так краще, — пояснив він. — Не впадає в око. Це сила й удача, — повторив він. — Майже стільки ж, скільки я дав свого часу Черепові. Будь тепер обережний. Постарайся, щоб амулета ніхто не бачив.

Стрибунець закліпав, запаморочений словами Сивого:

— Ой! — опустивши голову, він з благоговійним страхом подивився на те, що виглядало як безневинний горбочок під майкою. — Це занадто багато, — прошепотів він.

Сивий засміявся.

— Забагато не буває. Крім того, сила проявиться не відразу. Не думай, будь ласка, що вийдеш звідси другим Черепом. На все свій час.

— Дякую, — сказав Стрибунець.

Треба було сказати ще що-небудь, але він не знав, що казати. Він погано розумівся на таких речах. Губи самі розтягувалися в усмішку. Дурнувату й щасливу. Він потупив погляд, посміхаючись від вуха до вуха, і тихо повторював:

— Дякую, дякую...

Подумки, пальцями Сліпого, він уже розпорював амулет. Що там? Невже ще один маленький мавп'ячий череп? Або щось іще дивовижніше?

Сивий ніби прочитав його думки.

— Амулет не можна відкривати. Він тоді втратить усю свою силу. Ти можеш це зробити не раніше, ніж через два роки. Але не раніше. Не кажи потім, що я тебе не попереджував.

Стрибунець перестав усміхатися:

— Я нізащо цього не зроблю.

— Тоді біжи, — Сивий кинув недопалок до склянки з лимонадом і подивився на годинник. — Я й так витратив на тебе море часу.

Стрибунець вибіг, із задоволенням продемонструвавши Сивому своє вміння відкривати двері ногою.

Сліпий сидів коло стіни навпочіпки, але щойно Стрибунець вийшов, відразу підвівся.

— Ну?

— Він у мене, — пошепки відрпортував Стрибунець, випинаючи груди. — Можеш помацати. Під майкою.

Пальці Сліпого пірнули під майку та намацали мішечок. Стрибунець шулився від лоскоту й хихотів.

— Стій рівно! — прикрикнув на нього Сліпий і продовжив вивчати амулет.

— Там щось тверде із каменю, — сказав він, відпускаючи мішечок. — І ще щось засохле, подібне до трави. Замша занадто щільна. Не вдається нічого розібрати.

Стрибунець пританцьовував на місці від нетерплячки. Йому страшенно хотілося розповісти про те, що ховається в нього під майкою, але він не наважувався. Не варто вихвалитися такими невстановлюваними речами. Але Велика Сила на шнурку не давала заспокоїтися. Треба було кудись бігти та щось робити, щоби прогнати цей свербіж у ногах, цю стрибучість і бажання спурхнути й полетіти.

— Давай піднімемося на той далекий гараж? — запропонував він. — На дах, попід місяць, на оте наше місце! Адже сьогодні велика ніч! Сьогодні не можна спати!

Сліпий стеноу плечима. Ніч була звичайнісінька, і йому більше хотілося спати, ніж видиратися на гараж, але він розумів, що Стрибунець занадто збуджений, і зараз йому не заснеться. Те, що сказав Сивий, треба було перетравити до зустрічі зі зграєю. Сивий – молодець. Сліпий відчув глибокий захват, підслуховуючи їхню розмову під дверима. Ніхто зі старших так не зумів би.

– Добре, – сказав він. – Пішли на дах.

Стрибунець свиснув і стрибками помчав коридором.

Велика Сила стукотіла під майкою, як друге серце, підкидаючи його над землею. Паркет ловив його й відштовхував, так ніби був зроблений із резини. Стрибунець верещав і повискував від щастя, пританцьовуючи на ходу. Вздовж його шляху всюди розчахувалися двері спалень, і звідти долинали обурене шикання.

Сліпий наздогнав його вже аж у кінці коридора, і вони пішли поруч – два дуже різні хлопці в порваних зелених майках.

У шостій спальні проклинали їх, позіхали та боролися зі сном.

– Не м-можу більше, – скиглив Плаксій, стягуючи шкарпетки. – Проп-п-пуцу т-таке видовище!

Одна зі шкарпеток полетіла через цілу кімнату й повисла на настільній лампі.

– Скільки можна? Уже ніч!

– Терпи, – процідив Спортсмен зі свого ліжка. – Стільки терпів, потерпи ще трохи...

Сіаець Рекс двома пальцями притримував повіки розкритими. Його брат солодко спав, обнімаючи подушку.

Спортсмен зміряв поглядом знеможену зграю:

– Слабаки, – прошепотів він. – Які ж ви всі слабаки...

Пампук позіхнув, закрив зошит з наклейками спортивних автомобілів і заховав його під матрац.

– Ви як хочете, а я буду спати, – заявив він, відвертаючись до стіни. – Усе одно ця штука на них упаде, навіть якщо я цього не побачу.

– Зрадник, – пробурчав Сіаець Рекс.

– Сам такий, – відповів Пампук, не обертаючись.

Спортсмен зітхнув і перерахував тих, котрі залишилися на чатах.

Чотири понурі фігури в зелених майках метляли ногами кожна на своєму ліжку. Грубий Слон у кутку смоктав палець.

Упіймавши на собі погляд Спортсмена, він вийняв палець з рота і знічено посміхнувся:

– Ще не можна піти зробити пісь-пісь? – запитав він.

– Чорт би вас усіх узяв! – не витримав Спортсмен. – Не можете навіть годину перетерпіти без туалету! Одному – попсіяти, другому – ноги помити, третьому – рослину полити. Хіба ви згряя? Ви – збіговисько древніх сонь! Вам би тільки жерти, спати та пісяти вчасно!

Слон побуряковів, почав зітхати й плакати. Сіаець Макс тої ж миті прокинувся. Слон ридав. Макс подивився на брата. Рекс зіскочив з ліжка, подибуляв до Слона й обійняв його пухкі плечі:

– Ну-ну, малий... Не треба нюнити. Усе буде добре...

– Я хочу пісь-пісь, – проридав Слон. – А він не пускає.

– Зараз пустить, – пообіцяв Сіаець, грізно скосивши на Спортсмена жовте око, – зараз він так тебе пустить, як йому і не снилося!

Горбач, який тихо лежав на верхній полиці, раптом схопився.

– Набридло! – щосили закричав він, жбурляючи черевиком у таз, який стояв на дверях.

Із потоками води й жерстяним гуркотом таз завалився на підлогу. Від переляку Слон замовкнув. Плаксій істерично реготнув і підібгав босі ноги. Паркетом розтікалося озеро.

У ДВОРІ

Горбач грав на флейті, подвір'я наслухало. Він грав зовсім тихо, для себе. Вітер колами носив листя, листочки зупинялися, потрапляючи в калюжі; там закінчувався їхній танок – і закінчувалося все. Розмокнуть і перетворяться на грязюку. Як і люди...

Тихіше, ще тихіше... Тонкі пальці перебігають по дірочках, і вітер жбурляє листя в лице, а монетки в задній кишені вриваються в тіло, і мерзнуть голі щиколотки, вкриваючись гусячою шкіркою. Добре, коли є шматок дерева, що співає. Який заспокоює, заколисує, але тільки коли ти сам цього забажаєш.

Листок застрягнув біля його ноги. А потім іще один. Якщо багато годин сидіти нерухомо, природа включить тебе у свій кругообіг, як ніби ти став деревом. Листки будуть прилипати до твого коріння, птахи – сідати на гілки і какати тобі за комір, дощ виміє в тобі рівчачки, вітер закидає тебе піском. Він уявив себе дереволодиною – і засміявся. Половинкою лица. Червоний светр із латками на ліктях пропускав холод крізь полиснілу вовну. І коловся. Під ним не було майки – це покарання Горбач придумав для себе сам. За всі свої лихі вчинки, справжні та вигадані, він карав себе сам. І дуже рідко скасовував покарання. Він був суворим до своєї шкіри, до своїх рук і ніг, до своїх страхів і фантазій. Колючий светр спокутував ганьбу страху перед ніччю. Страху, який змушував його загортатися в ковдру з головою, не залишаючи ані найменшої шпарки для когось, *хто приходить у нітьмі*. Страху, який не давав йому пити перед сном, щоби потім не мучитися, змагаючись із бажанням піти в туалет. Страху, про який не знав ніхто, тому що його носій спав на верхньому ярусі ліжка, і знизу його не було видно.

Й однаково він його соромився. Боровся з ним щонаочі, програвав – і сам же карав себе за програш. Так він чинив завжди, скільки себе пам'ятав. Це була гра, в яку він грав сам із собою, завойовуючи кожну сходинку дорослішання довгими тортурями, котрим піддавав своє тіло. Простоюючи на колінах у холодних клозетах, відраховуючи собі щиглі, присідаючи по сто разів, відмовляючись від десерту. І всі його перемоги пахли поразкою. Перемагаючи, він перемагав лише частину себе, залишаючись усередині дотеперішнім.

Він боровся з сором'язливістю – грубими жартами, з нелюбов'ю до бійок – тим, що першим у них устрягав, зі страхом перед смертю – думками про неї. Але все це – притлумлене, загнане всередину – жило в ньому й дихало його повітрям. Він був ніяковий і грубий, тихий і шумний, він приховував свої добрі риси й демонстрував огріхи та ганджі, він ховався під ковдру та молився перед сном: «Боже, не дай мені вмерти!» – і ризикував, накидаючись на очевидно сильного.

У нього були вірші, зашифровані на шпалерах коло подушки, він зішкрябував їх, коли вони набридали. У нього була флейта – подарунок від доброї людини; він ховав її в щілину між матрацом і стіною. У нього була ворона, він крав для неї їжу на кухні. У нього були клубочки вовни, він виплітав із них красиві светри.

Він народився шестипалим і горбатим, потворним, наче мавпяче дитинча. У свої десять років він був ротатим і похмурим, з вічно розквашеними губами, з величезними лапами, які нівечили все довкола. У сімнадцять став тоншим, тихішим і спокійнішим. Лице його було обличчям дорослого, брови зросталися над переніссям, густа грива кольору воронячого пера роздавалася вшир, наче колючий кущ. Він був байдужий до їжі та недбало вдягнений, він носив під нігтями чорну жалобу й подовгу не міняв шкарпеток. Він соромився свого горба та вугрів на носі, соромився, що ще не голиться, й куричав люльку, щоб виглядати старшим. Крадькома він читав жалісливі романи й придумував вірші, в яких герой помирав довгою та лютою смертю. Діккенс він ховав під подушкою.

Він любив Дім, ніколи не знав ані іншого дому, ані батьків, він виріс одним із багатьох і вмів замикатися в собі, коли хотів побути на самоті. На флейті він найкраще грав тоді, коли його ніхто не чув. Усе вдавалося відразу – яка-завгодно мелодія – неначе звуки вдував

у флейту вітер. У найкращих місцях він жалкував, що його ніхто не чує, але знав, що якби поряд був слухач, так добре не вийшло б. У Домі горбатих називали Ангелами, маючи на увазі згорнуті крила, й це було одне з небагатьох лагідних прізвиськ, які Дім давав своїм дітям.

Горбач грав, притупуючи клишавими ступнями по мокрому листі. Він усотував у себе спокій і доброту, він замикав себе в коло чистоти, крізь яке не пролізуть бліді руки тих, котрі облуплюють душу. По той бік сітки прошмигували люди, це його не тривожило. Зовнішність була відсутня в його свідомості. Тільки він сам, вітер, пісні й ті, кого він любив. Усе це було в Домі, а зовні – нікого й нічого, тільки порожнє, вороже місто, що жило своїм життям.

Подвір'я заносило листям... Дві тополі, дуб і чотири незрозумілі кущі. Кущі росли попід вікнами, притискаючись до стін, тополі означували два зовнішні кути сітки, випинаючись корінням за межі Дому. Дуб, що ріс біля прибудови, пожирав її могутніми лапами й затіняв свою частину двору майже цілком. Він виріс тут задовго до того, як з'явився Дім, і пам'ятав ті часи, коли довкола буяли сади, а на деревах гніздилися лелеки. Як далеко простягалось його коріння? Порожній волейбольний майданчик з ящиками – це глядацькі місця – по краях. Порожня собача будка з дірявим дахом та іржавими мисками з дощовою водою. Лавка під дубом, обклеєна пивними етикетками. Сміттєві баки. Із кухонних вікон жбухала біла пара. Із вікон другого поверху долинала музика всіх кольорів.

Облізлі кішки оббігали подвір'я по периметру. Ворони походжали голими газонами, розшпурюючи пожухле листя. Носатий хлопчисько в червоному светрі сидів на перевернутому ящику та грав на флейті, замикаючи себе в коло самотності й пустки. Дім дихав на нього вікнами.

КУРЯКА

ПРО КАЖАНІВ, ДРАКОНІВ І ШКАРАЛУПУ ВАСИЛІСКІВ

У спальні було весело. Ми з Горбачем сиділи на ліжку. Лорд, Табакі й Сліпий – на підлозі, передаючи один одному якісь банки та пляшки, приношуючись, дегустуючи та переливаючи загадкові суміші з одних посудин до інших. Поряд із ними стояв складаний манежик. Грубий у рожевій піжамі спостерігав за їхніми діями зсередини, крізь сітку.

Я дивився з ліжка крізь жердини спинки.

Горбач вистругував щось складаним ножем із чорного, вузлуватого кореня. На ньому була дворова куртка зі слідами Нанеттино посліду, між волосся застрягла стружка.

– А я кажу, що хвоя перестояла, – гудів Табакі, занурюючись у банку з чимось каламутно-коричневим. – Запах зовсім не той.

– Візьми іншу.

Лорд відібрав у нього банку, понюхав і відставив:

– Ця минулорічна. І годі трясти, осад збовтаєш.

Сліпий облизав долоню, підставлену під пляшку, і скривився:

– Звідки тут жир? Це що, заправка для салатів?

– Ай! – верескнув Табакі. – Де ти її взяв? Там скорпіон, втоплений у соняшниковій олії! Засіб від укусів! Я його зовсім окремо був заховав!

Лорд підніс пляшку до лиця і придивився:

– Здається, так і є. Онде він плаває. Придурку, навіщо було брати з матовим склом? Його ж зовсім не видно.

– Що мав під рукою, те і взяв, – образився Табакі. – Не дуже-то понавибираєш, коли в тебе в руці скорпіон. І взагалі, я наклеїв на неї попереджувальний напис. Здається, він відірвався.

– Яким боком Сліпому твій напис? Ось помре зараз, і залишимося без ватажка напередодні військового перевороту.

Лорд посміхнувся. Мрійливо та ніжно.

Відразу згадалася приповідка Табакі: «Лорд усміхається раз на рік, коли хто-небудь при-мудриться зламати собі ногу». «Або хлиснути з бутля зі здохлим скорпіоном», – доповнив я подумки це спостереження.

– Сліпий, ти маєш замовляння від отрути? – турботливо допитувався Табакі. – Або амулет, що був би оберегом?

Та Сліпий уже займався іншою пляшкою. Відкоркував, жбурнувши корок у манежик Грубому й капнув звідти собі на палець. Помирати він найближчим часом явно не збирався.

– Та що йому якийсь скорпіон? – відповів сам собі Табакі. – Він і не таке жер. Напередодні й не напередодні.

Ощасливлений Грубий бавився корком. Підкидав його двоपालими клешнями й пробував упіймати. Корок ніяк не ловився, але Грубий не втрачав надії. Потім він застромив його до рота й узявся ялозити, ніби соску.

Я ще трохи подивився на них і ліг на спину. Від Горбача, який продовжував стругати, ві-ялом розліталася стружка.

– Вибач, – казав він за кожним разом, коли щось таке долітало до мене.

– Нічого, – за кожним разом відповідав я.

Очі в Горбача були, наче мокрий чорнослив, а вії здавалися приклеєними.

– Між іншим, – сказав він, перервавши наш одноманітний обмін люб'язними словами, – Валет сказав, що Помпей тренується в метанні ножів, уявляєте? Нібито влучає в центр міше-ні з десяти кроків, тричі з п'яти разів.

– Ти це кому розповідаєш? – запитав Табакі з підлоги.

– Усім.

Я знову перевернувся на живіт і порозсував пакети й сумки, які висіли на спинці ліжка.

– От і дарма. У принципі, нам із такими розмовами цілком вистачає Лері.

Табакі вийняв із банки чилійський перчик, який уже наполовину розклався, струснув його й запхав собі до рота.

– Ось ця настоянка добра вдалася, – сказав він, примружившись. – Одне тільки, знаєте, гнітить. Перш ніж Помпей досягне досконалості в метанні ножів, Лері нас затрахає до смерті. Він уже зараз себе майже не тямить. На людей кидається. Правда, тепер іще не скоро кинеться, але все одно. Зле хлопцеві. Треба з цим щось робити.

– Чому він тепер не скоро кинеться? – запитав я.

Лорд знову послав мені свою сонцесяйну усмішку:

– Ми вчора переконали Лері, що він тебе вбив.

Наступним питанням я подавився.

– Він довго ридав десь у надрах Дому, – продовжив Лорд, – навіки прощаючись із вірними Логами. Цього потрясіння йому надовго вистачить.

– А тобі, звісно, приємно, що людина помучилася! – обурився Табакі. – Що він, може, мало не повісився? З яким задоволенням ти про це розповідаєш!

– Я думаю, Сфінкс встигнув би вийняти його з зашморгу, – безтурботно сказав Лорд. – Він такий клопітливий... Іноді... Крім того, Табакі, ти, здається, забув, що це була твоя ініціатива?

Я дивився на Лорда й думав, що Сфінкс, коли він доводив мене в туалеті до істерики, вже знав, що утнули з Лері його однозграйники. І що кращої гарантії для моєї безпеки просто бути не може. Але він нічого не сказав. Перевірив, чи здатний я на стукацтво, а потім чи погоджуюся я вважатися стукачем в очах Лері, якого навіть не надто поважаю. А може, заодно ще багато дечого перевірів, про що я навіть не здогадуюся. Не випадково мене тоді пробило відчуття, ніби я на іспиті. Це й був іспит. Я зрозумів, що не скоро йому це забуду. І ще – що ніколи нікому про це не розповім.

Унизу Табакі захоплено розмірковував про психічний стан Лері, переконуючи, що йому напевно допоможе настоянка кореня валеріани. Лорд заперечував: мовляв, Лері допоможе

тільки нагла смерть Помпея. Слухаючи їх, я згадав, що давно вже подекують про якийсь-то переворот і що в зв'язку з цим не раз згадувалося прізвисько Помпея, ватажка шостої. Я був Фазаном, а відтак не замислювався над цими розмовами, а тепер раптом затурбувався, що не знаю чогось, про що, безумовно, знають усі, й запитав:

– То це Помпей затіває переворот? А для чого йому це потрібно?

Табакі, Лорд і Сліпий підняли голови та втупилися в мене. Точніше, втупилися Табакі й Лорд. Сліпий тільки підняв голову. З банками й ложками в руках, у квітчастих банданах, щоб не заважало волосся, вони до сміху нагадували трьох відьом, зайнятих приготуванням чарівничого зілля. Грубий у манежику міг би бути за гомункулуса. Скорпіон у плящі також був цілком на своєму місці. Я мимохіть хихикнув.

– Для чого йому це? – найбільш дрібна і волохата відьмочка оповила себе сигаретним димом і впала в транс. – Для чого...

– Одним реченням! – стрепенулася друга. – Це наказ.

– Як же так? – обурився Шакал, виходячи з образу. – Опам'ятайся, Сліпий! Куряка залишиться невтаємниченим!

На Сліпого ця погроза не подіяла.

– Ну, то нехай, – загрозово протягнув Табакі. – Раз ви так, то ми розтак... – Він розчистив довкола себе місце, так ніби збирався злетіти, сів випроставшись, відкашлявся...

– Слухай, Куряко, і мотай на вус правду про Помпея, якого, ти, звичайно, трохи знаєш, і який останнім часом поводить не найкращим чином, дозволяючи собі багато такого, чого не дозволяв раніше, хоча раніше – поняття розтягне, для багатьох із нас раніше його взагалі тут не було, й ми знати не знаємо, як він поводився там, де він був, коли його не було тут, так що не зовсім зрозуміло, як можна мати певність, що він поводився пристойно, він – людина настільки далека від Дао, наскрізь просякла міазмами зовнішності, при цьому він серйозно вважає, що здатний замінити Сліпого на його відповідальному посту, хоч, можливо, його просто дойняла перенаселеність підвідомчої ділянки, й він жадає спокою й тиші, але в такому разі простіше було б вирішити цю проблему шляхом переміщення свого тіла в межі Клітки строком від трьох до п'яти днів, що, поза сумнівом, сприяло б самопізнанню та очищенню духу, а також заглибленню в більш високі матерії, чи навіть просто розвитку філософського складу розуму, але ні, йому треба здійснити дещо оглушливо гучноголосе та нищівне, розбити доценту, потішити безліч за давнених комплексів, а в тому, що він особа глибоко закомплексована, не виникає сумнівів, досить подивитися на його шийні хусточки або ж на бакенбарди, на манеру пересуватися та жестикуляцію, але особливо на морди кажанів, якими він себе обвішує, – приречені морди істот, які потерпають від усіх можливих і неможливих серед рукокрилих захворювань, теж мені Оззі Осборн, той принаймні відразу відкушував їм голови, а на Помпеевому загривку вони здихають довгими місяцями, онде, нещасна Поппі врізала дуба тільки минулої середи, а сьогодні її місце вже зайняла Сюзі, але чого можна хотіти від цілковитого профана в біології, який навіть не допетрав, що Сюзі – самець, хоч яйця у нього завбільшки як волосський горіх, хоч, звичайно, це не має значення, адже довго він не протягне – цей Сюзі – Помпей поховав уже десь півтузіння його побратимів, тому це питання часу, до того ж цьому кажанюзі, мабуть, байдуже, під чиїм іменем його спрваджують на той світ, хоча товариство захисту тварин могло б і зацікавитися тим, хто пачками скуповує цих бідолах, аби виглядати крутіше, хоча Бог свідок, напівздохла тушка кажана ще нікого не зробила крутішим, ось якби це був кораловий аспід, мало б сенс про щось таке говорити, але той, хто не живе з думкою про власну смерть, навряд чи почепить на себе аспіда, адже це вимагало би купи зусиль, щоби завоювати його довіру, однак можна встелити свій шлях кістьми нешкідливих рукокрилих, не завдаючи собі клопоту принаймні визначити їхню стать, і цілком імовірно, що не що інше, як цілковита безкарність у цьому питанні, дозволяє Помпееві думати, що він, не поперхнувшись, пройде по значно масивніших кістках значно менш нешкідливого індивіда,

я, звичайно, маю на увазі Сліпого, але ви мене зрозуміли, однозграйники, того останнього я міг би й не товкмачити.

Табакі замовк і з гідністю кивнув Сліпому:

— Я майже вклався, хоч із твого боку це було ницо — аж так мене обмежувати.

У кімнаті стояла мертва тиша. Навіть магнітофон мовчав. Навіть Нанетта не подавала ознак життя. Могло здатися, що весь цей час Шакал читав щонаймогутніше закляття для присиплення всіх довкола. Лорд сидів, пригортаючи банку без кришки, і розгойдувався, примруживши очі. Сліпий привалився до манежику Грубого. Горбач втупився у свій пере-кручений корінь, явно забувши, що збирався з нього щось витнути. Обличчя у всіх були сонні, ще й якісь переїдені. На грані отруєння. Тільки Грубий не піддався цим чарам. Смикав Сліпого за волосся й тихо гудів.

Коли я остаточно впевнився, що всіх довкола зачаровано, Горбач повернувся до тьми та, сонно кліпаючи, переклав:

— Табакі мав на увазі, що Помпей мітить на місце Сліпого. Не знаю, чи ти розібрався у цьому за кажанами і рештою маячні.

— Протестую! — обурився Табакі. — Я висловлювався доступно, а головне — дуже образно. Резюмувати таку промову, по-моєму, — злочин.

— Так, — погодився Горбач. — Але, може, Куряку з незвички трохи оглушило, і він не зміг її оцінити.

Лорд розплющив очі й здивовано зазирнув у банку, яку весь цей час обнімав.

— А чи можна, — поцікавився він, — наступного разу обмежити це чудовисько кількістю слів, а не речень?

— Не можна! — Сліпий випростався, видерши своє волосся з клешень Грубого. — Сам подумай, скільки разів і в скількох варіантах можна повторити одне й те ж слово.

Ми всі про це подумали та дружно застогнули. Табакі подивився на нас із виразом великого актора, який приймає оплески.

За вечерею я майже не їв. Мене стривожила інформація про Помпея. Здоров'ям його кажанів я переймався в останню чергу. А ось слово «переворот» мені не сподобалось. Я почував себе в центрі подій, про які мав украй туманне уявлення, а точніше — ніякого, і це мені також не подобалося.

Як відбувається зміна ватажків у Домі? Вони б'ються один з одним? Чи відразу групами? А якщо групами, то чому четверта така безтурботна напередодні неминучого побоїща, яке от-от має відбутися? Адже бійку між ними й шостою інакше не назвеш.

«Здається, спокійне життя закінчується», — подумав я. Так, ніби моє життя в четвертій було спокійним, або ніби воно встигло до пуття початися.

Зелений горошок у тарілці підсихав, котлета вкрилася плівкою жиру. Їсти хотілося, але не моглося. Динаміки під стелею поливали залу бравурними маршами. Через них усі, хто перебував у ідальні, були змушені щосили репетувати, щоб розчути одне одного.

Чорно-білий Фазанячий стіл. Тихе жахіття поглядів, які вивчають чужі тарілки. Половина Фазанів на діеті — у кожного своя — так що за вмістом чужих тарілок стежать дуже уважно. Підраховують калорії.

По сусідству — Щури. Буяння барв і вибухи шалу.

Далі — чорні Птахи в страхітливих слинявчиках...

Шоста демонструє душевність. Якщо їм вірити, то в групі зібралися самі лише веселуни й любителі вихваток. Правда, більшість їхніх жартів я не хотів би випробувати на власній шкірі, та й голосному сміху я також не довіряв, але то все були дрібниці. Загалом вони старалися як могли.

Третій, четвертій і шостій нелегко. Фазани — хороші, Щури — погані. І перші, й другі настільки перестаралися з іміджем, що всім іншим доводиться викрочуватися, щоб хоч якось

вклиниться поміж ними. Третій це вдалося краще, шостій – гірше, а четверта занадто нечисленна для... Для, назвімо це так, повноцінної гри.

«Назвавши це так», я раптом подумав, що гра включає в себе більше, ніж просто імідж. Це було дуже правильне слово; впливавши його, я зрозумів, що давно шукав чогось приблизно такого. Слово, в якому крилася б розгадка того, що діється в Домі. Просто треба було усвідомити, що гра – це все, що мене оточує.

Не буває такого, щоби в одній групі зібралися всі слухняні зануди, а в іншій – усі некеровані психи. Це неможливо. Значить, колись і кимось так було задумано. Для чого? Це вже інше питання.

Я навіть зіпрів від власної проникливості. Апетит остаточно щез.

Одного разу – фантазував я – вони, остаточно озвірівши від нудьги, придумали сценарій Гри й заприсягли керуватися ним за всіх обставин. Кожному – своя роль, кожному – своє місце в Грі. Відтоді так і живуть. Прикидаючись і дотримуючись сценарію. Іноді з охотою, іноді як-небудь, але завжди й усюди, а надто в ідальні, де більше глядачів. Декотрі – як-от Фаза-ни – загрались аж до втрати людської подоби.

Як легко й красиво все улягало в цю схему. Поглядом того, хто зненацька прозрів, я подивився довкола себе.

Щури. Майже всуціль малолітки – не старші сімнадцяти. Під їхніми ядучими ірокезами – підлітки, котрі ще не вибилися з перехідного віку. Може, якраз тому їм так легко дається роль психів?

Птахи. На Птахах я спіткнувся. Ну, добре. Траур – усього лише вбрання. Обличчя неприємні, але, якщо захотіти, можна зобразити таке ж лице. Стервожер... Монстр Дому. Я подивився на нього своїм переродженим поглядом і спробував зірвати зовнішню шкаралупу. Траур... персні... чорний лак на відрощених нігтях... довге волосся та підмальовані очі. Якщо прибрати все це, забути про те, що він спить у труні, стерти взагалі всі відомості про його плюгаві звички, то що залишиться? Худезний, гачконосий тип. Суб'єкт із гострим підборіддям. Особа неприємна, проте далеко не чудовисько.

Тут мене трохи заклонило, бо ця неприємна особа нараз обернулася та втупилася в мене. Вочевидь, якимось вловивши процес свого викриття. Подивилася сонними жовтими очима – і я втратив здатність думати, заморожений цим поглядом.

Переконавшись, що я нейтралізований і готовий до споживання, Стервожер посміхнувся, показавши криві, дуже довгі зуби. Відчуття було таким, неначе хтось щосили провів бритвою по склу.

Через кілька хвилин я оговтався, але залишився неприємний осад. Як після старого чорно-білого фільму, де приблизно таке ж страховиддя під тонною гриму полірує і полірує свої кігті та незмигно дивиться, а тобі раптом стає жахливо й водночас соромно за те, що дав себе підловити на таку дешевизну.

Добре, сказав я собі. Це свідчить тільки про те, що він хороший актор. Вжився у свою роль. Врешті-решт, ватажки Дому мають бути майстрами Гри. Адже, напевно, вони ж її і придумали.

Для підтвердження теорії я перевірив Рудого.

Щурячий ватажок не надто надавався для викриття. Якщо прибрати зелені окуляри на півлиця й кривавий їжак нібито натурального волосся, то що залишиться? Нічого. З таким же успіхом це міг би бути перебраний під Щура манекен.

Я навіть трохи засмутився. І щоби знайти розраду, переключився на Помпея.

Чимось він віддалено нагадував Сфінкса. Певно, зростом. І лисиною. Тільки у Сфінкса лисина була натуральною. А Помпей на свій залишив невеликий гребінь. Чорний і залакований до склянистості. А ще він був грубший. Тобто опасистіший.

Я прибрав геть косуху, як у Логів, панківський гребінь з маківки і пудру з лица. Прибрав з коміра кажана, мимохить пригадавши, що її, а точніше його, звати Сюзі та що йому недовго залишилося. Те, що вийшло, виглядало звичайно. Гарнений хлопчина, нічого особливого.

Раніше я не розумів, навіщо такому, як Помпей, зображати воскреслого мерця. А тепер дотямив, що це належить до правил Гри. Ватажок повинен бути блідим і зловісним. Помпей смаглявий; мабуть, йому доводиться переводити море пудри, щоби відповідати стандартам.

Зачарований образом Помпея, який наводить смертельну блідість з віхтиком для пудри в руках, я голосно фиркнув.

У сценарії все зазначено. Кожна дрібниця. На який бік зачісується Фазанячий проділ. Наскільки чорною є білизна Птаха, якщо він себе поважає. Які книжки дозволено читати Псам. Може, навіть Шурам іноді буває лінки перефарбовувати волосся, але вони себе примушують, тому що такими є правила Гри. А Птахи, цілком імовірно, потай ненавидять будь-яку рослинність, у горщиках і без горщиків.

Наступний мій здогад був і зовсім простим. Я йшов до нього через усі попередні, навмисно не кваплячись, залишаючи його про запас, щоб нарешті ефектно встановити поверх усюго іншого та закрити тему.

Повалення Помпеем Сліпого – точніше, його розрекламований намір – також частина Гри. Неможливо постійно обігрувати одні й ті ж сюжети. Час від часу сценарій вимагає змін. Оголошена Помпеем війна – якраз така зміна. Ватажок Псів залякує Логів, вправляється у метанні ножів, поводить, як висловився Шакал, «не найкращим чином», глядачі жахаються, шпигуни бігають із табору в табір з донесеннями – людям є про що потеревенити вечорами. Усім цікаво – і нікому не страшно. Крім Лері. Лері тупуватий, він усе приймає на віру.

Я ще раз окинув оком їдальню. Як же все просто та по-дурному!

Хотілося зареготати й прокричати всім довкруги, що я їх розкусив. З їхніми металевими ножами та кажанами. З переверотами, пудрою на щоках і скорпіонами в пляшках.

Можливо, це все якось проступило у мене на лиці, бо Табакі враз відкинув набік виделку й запитав, якого дідька я маю вигляд такого самозакоханого придурка.

– А ось такого, – відповів я, показавши йому кінчик язика. Тут же похопився, що Шакал не терпить, коли його дражнять, але було надто пізно.

Він з такою швидкістю цілий зробився малиновим, неначе його ошпарили. Викашляв на тарілку непережований кусень і попросив Лорда схопити його й тримати якомога міцніше.

– Усі бачили, як цей виродок у пір'ї плюнув на моє сиве волосся? Усі? Зараз я випущу з нього кишки!

Сказане перебивалося кашлем, але прозвучало смертельно серйозно.

Лорд забрав у Табакі десертний ніж, зауваживши, що вигляд моїх кишок на підлозі їдальні зіпсує усім апетит.

Табакі кашляв, доки не посинів.

– Він думає, що прозрів! – долинуло до мене в перерві між приступами кашлю. – Що нібито він зрозумів щось украй, надзвичайно важливе! Чи є життя на Марсі, чи є життя після смерті або чому Земля кругла! Дивіться, як його роздуло!

– Це він після твого монологу розпухнув, – припустив Горбач. – Просто не звик іще.

– Нічого мене не роздуло! – обурився я. – Я не розпухнув, не роздувся, і взагалі дайте мені спокій!

– А це таки правда, – сказав Чорний з іншого краю столу. – Чого ти на нього налетів, Табакі? Уже й подумати ні про що не можна спокійно.

– Спокійно! – верескнув Табакі. – Це тепер називається «спокійно»? Коли на моїх очах однозграйник наливається зарозумілістю, оскотинюється та масно мружить очі, я, по-вашому, повинен мовчати? А потім жити поряд з оцією паскудною пикою? Якщо він збирається мати такий вигляд, хай завішає свою мармизу чадрую. Особисто я цього терпіти не збираюся!

– Він уже просто злий, – запевнив його Сфінкс. – Сам подивися. Переконайся – і заспокойся, будь ласка.

Але Шакал іще довго не міг заспокоїтися. Жував, відвернувшись, а потім раптом наскіпувався, пронизував мене гнівним поглядом — і знову відвертався. І було це зовсім не так смішно, як здавалося Лордові.

Виїжджав я з ідальні з закам'янілим обличчям. Я не сердився на Табакі. Навіть не був ображений. Я захоплювався його проникливістю.

Нікому не подобається, коли хтось сторонній розгадає їхні улюблені ігри. Реакція Табакі підказувала, що я на правильному шляху. Треба тільки краще маскуватися.

Чорний, проходячи повз, поплескав мене по плечу.

— Плюнь, — сказав він. — Тут усі психи, один гірший за іншого.

— Та ні, чому ж психи? — знову не втримався я. — Просто гравці.

Чорний подивився здивовано.

Я так і не зрозумів, що його здивувало: слова, яких він не зрозумів, чи моя проникливість.

Вони сиділи в брудних клітках і висисали сирі яйця через дірку в шкарлупі, вуха в них були жорсткими й гострими, а кігті — наче криві ятагани. А вмиralи вони від нежитю та від сверблячки, всі інші хвороби їм були не страшні...

...вона посвітила на мене бузковим оком, і я зрозумів, що це Велика Волохата, та, котра живе під ліжками, де накопичується багато пилуки; вона ночами вивертає мостини, шукаючи, де пліснява. Я попросив її передбачити мені долю, але вона не стала цього робити. «Немає уділу страшнішого, ніж знати про те, що трапиться завтра», — сказала вона і подарувала мені на розраду своє ікло...

А в замку тому був мешкав рицар, який уславився своїми подвигами. Люди звали його Драконоборцем, тому що він убив останнього дракона, якого навіть і знайти було непросто. Злі язики, щоправда, стверджували, нібито дракон насправді був просто великою ящіркою, привезеною з Південних Земель...

Воно нагадує чорний циліндр. Його не видно при світлі сонця, і тим більше не видно в п'ятні. Його можна тільки випадково намацати. А ночами воно тихо гуде, цуплячи час...

Я лежав у п'ятні та слухав. Було гаряче. Голова йшла обертом від коктейлю, в якому невідомо вгадувалися горілка, лимонний сік і щось на кшталт шампуню з запахом хвої. Із похованого між ковдрами магнітофона долинала органна музика. Довкола тіснилися чужі ноги й руки, подушки та пляшки. Уперше за моєї пам'яті світло було повністю вимкнене. Історіям не було кінця. Вони обривалися, не встигнувши до пуття початися, їм на зміну приходили інші, далі вони відновлювалися, коли я вже встигав забути їхній зміст, із цих уривків, що постійно чергувалися, складалися вигадливі візерунки, встежити за якими було непросто, хоч я дуже старався.

...це пора, коли криворозі виходять на вологі стежки, які ведуть до води, і ревуть. Дерева гнуться від їхнього ревіння. А потім настає пора, коли всіх нетямущих саджають у човни та відсилають місячними доріжками вгору по ріці. Вважається, що їх забирає до себе Місяць. Вода коло берегів стає солодкою, і залишається такою до світанку. Той, хто встигне її випити, стане зовсім дуреньким...

Я засміявся і пролив на майку трохи вина.

— Навіщо ж тоді її пити? — запитав я пошепки. — Якщо це так небезпечно?

— Немає людини щасливішої, ніж справжній дурень, — відповів невидимий оповідач. Судячи з голосу, Сфінкс. Хоч я вже сплутував голоси. Надто багато випив, напевно. Склянка

весь час наповнювалася сама собою, а під правим боком, впираючись шийкою в ребра, витикалася порожня пляшка. Відсунути її мені було ліньки.

У чорному лісі василісків небагато. Вони майже виродилися, не в кожного погляд є смертоносним. Але якщо забрести якомога далі вглиб, туди, де кора дерев покрита с्याйливим фіолетовим мохом, оскільки вони не бачать світла, — там уже можна зустріти справжнього. Тому туди ніхто не ходить, а з-між тих, хто пішов, мало хто повернувся, а з-між тих, котрі повернулися, ніхто не зустрічав василіска. То звідки тоді ми знаємо, що вони там є?..

Мене штурхнули.

— Егей, твоя черга. Давай, розкажи що-небудь...

Я потер лице. Липкими пальцями. Й облизав їх. Сонний дурман відносив мене місячною рікою. Просто в обійми криворогих.

— Не можу, — чесно зізнався я. — Не знаю нічого подібного на ці історії. Я вам усе зіпсую.

— Тоді давай склянку.

Я простягнув склянку в бік голосу:

— «Хвойного», будь ласка. Але якомога менше. У вухах шумить, — я наполягав на «Хвойному», тому що три інші пляшки Табакі при мені зі зловісною посмішечкою доливав із банки з чилійськими перчиками, і я не був певен, що виживу, коли спробую те, що в результаті вийшло.

— А тут і так майже не залишилося. Ти, дивися, не засни. У Ніч Казок не можна спати. Це невічливо.

— І часто у вас бувають такі ночі?

— Чотири рази на рік. Посезонно. А ще — Ніч Монологів, Ніч Снів і Щонайдовша Ніч. Ці — по одному разу. Дві з них ти вже пропустив.

Мені віддали склянку.

— Ніч Великого Гуркоту — коли Горбач гепається зі своєї верхотури, — продовжував бубоніти голос. — Ніч Жовтої Води, коли Лері згадує дитячі звички... До речі, перевірте його. Він уже пропустив два кола...

Десь у ногах ліжка почали перевіряти Лері. Судячи з охання та стогонів, які долітали звідти, він спав.

— Штрафна оповідка з тебе, сплюху, — сказали йому.

Лері позіхнув, як тигр, і довго мовчав.

— Одне симпатичне дівча якось раз потрапило під потяг, — долинуло нарешті сипко та безнадійно.

— Годі, заткнися. Можеш спати далі.

Із блаженним схлипом Лері повалився кудись, звідки його були випорпали, і моментально захропів. Я засміявся. Там, де я облився, сорочка липнула до тіла. Магнітофон палахтів червоним оком.

...якщо Волохатій треба щось почути, вона робить дірку в стіні, а якщо їй треба щось побачити, вона посилає щурів. Народжується вона в фундаменті дому, і живе, доки дім не повалиться. Чим дім старший, тим Волохата більша та розумніша. У неї бувають свої улюбленці. Тим, кого вона любить, на її території добре, спокійно, а решті — навпаки. Древні називали її духом вогнища і рили її подарунки. Вважалося, що вона захищає від нечистої сили й лихого ока...

Цікаво, чия це історія? Я не впізнавав голосу оповідача. Мені навіть здалося, що світло вимкнули спеціально, щоб мене заплутати й запаморочити. І казки розповідають зміненими співучими голосами з тією ж метою.

...тому що з тої, власне, пори, як рицар прибив на стіну парадної зали двоголовий череп, на нього впало прокляття дракона. Найстарший син його роду став народжуватися на світ із двома головами. Розповідали, правда, і не таке. Нібито зовсім не рицар переміг дракона у тому давньому бою, а дракон – рицаря, і що в замку відтоді поселився сам ящір у людській подобі, через те й не давав він кривдити своїх двоголових синів і любив їх більше, ніж одноголових...

Крик жаби-повитухи страхітливий і чутний здалеку. Якщо не знати, нізащо не повіриш, що кричить усього лише жаба. Яйця вона запортує поміж вологого листя та присипає землею. Шукати їх треба там, де возко, біля найстаріших дерев. Коли вилуплюється маленький василіск, шкаралупа яйця починає диміти. Але обливати її водою й гасити не можна, це на біду. Треба дочекатися, поки вона сама дотліє. Чорні лусочки, які залишаються, приносять удачу, якщо зашити їх у шкіру чи замишу та носити, не знімаючи...

– Я б не відмовився від такої шкаралупи, – пробурмотів я, змагаючись зі сном. – Ні в кого не заваялася? Водяться тут мисливці за шкаралупою василісків?

Довкола засміялися.

– А черепа двоголового дракона тобі не треба? – обурився Табакі. – Бач, який прудкий дівтачок!

– Ні. Черепа не треба. Не хочу стати жертвою прокляття.

– Але трохи безплатної удачі тобі не завадить? – уточнив невидимий спец по василісках.

– Кому може завадити удача?

– Тоді візьми. Але пам'ятай: тепер на тобі часточка Темного Лісу. Будь бездоганим у своїх бажаннях.

Чийсь руки шурхнули по моему волоссі. Я трохи підняв голову, витягнув шию – тут же по ній ковзнув мішечок на шнурку.

Довкола почали обурено галасувати, не схвалюючи везіння, котре випало на мою долю.

– Чорт знає що! – крикнув Табакі.

Об мою потилицю вдарилося щось маленьке, але прицільно кинуте. Четвертинка яблука, як виявилось.

– Сто років тут живу, розважаю всіх, як проклятий, з ранку до ночі, весь обтріпався і висох, та жодна собака ще не пропонувала мені поносити шкаралупу василіска! Ось вона, вдячність за всі мої старання, за всі роки терзань!

– Та ти ж і не просив, – м'яко заперечив дарувальник амулета.

По легкому дрожу, який нараз мене охопив, я вгадав у ньому Сліпого. Хоч голос був ніби й не зовсім його.

– От же псяче лайно! – зметнувся Табакі. – Невже, щоб тебе поважали, треба канючити та випрошувати? Де справедливість, я вас питаю?

Чи то він і справді був до глибини душі засмучений, чи то неабияк прикидався. Так чи інакше, мені стало ніяково.

– Хочеш, дам поносити? – я вже, було, взявся за шнурок...

– Ще чого! – верескнув він. – Чужий амулет! Та ти геть зовсім здурів, голубчику! Краще вже відразу подаруй мені клятий драконячий куприк!

– До речі, про драконів, – втрутився Сфінкс. – Ми перервалися. Як там щодо двоголових?

– Та ніяк, – клацнула запальничка; Лорд закурив, освітивши підборіддя. – Я останній син у цьому ідіотському роді. Як бачите, в мене лише одна голова. Тобто ми виродилися до чортків, про що я нітрохи не жалкую.

Трохи ошелешений таким закінченням казки, я засміявся.

– Круто. То це було прокляття – чи сам дракон?

Кінчик сигарети прокреслив у повітрі тліючий зигзаг.

– Без поняття. Знаю тільки легенду, та що на гербі в нас двоголова ящірка з ідіотським виразом обох морд.

– У тебе є герб?

– На кожній хустинці й на кожній шкарпетці, – з відразою зізнався Лорд. – Я їх гублю-гублю, а вони раз по раз знаходяться. Можу подарувати на пам'ять одного й другого в десяти екземплярах, плюс запальничку. А тепер давайте про що-небудь інше. Що там із цими нещасними придурками, які пливають по ріці?

– Хтозна, – відповів Сфінкс. – Пливають собі. Може, десь причалюють, а може, таки справді їх забирає Місяць. Річ же не в них, а в тій річковій воді...

– «Місячна дорога!» – охнув Табакі. – Так я і знав, що це про неї, про ріднесеньку!

Я подумки повернувся до початку казки: «той, хто встигне її випити, стане зовсім дурненьким», і вже збирався запитати, чому ж у такому разі Лорд таким не став, коли його рука застережливо стиснула мій лікоть. Майже неможливий фокус – так блискавично переміститися по щерть забитому людьми ліжку. Стало цікаво, чи зумів він заодно заткнути ще й Шакала, чи Табакі раптом замовкнув сам, але я, звісно, не став про це запитувати.

– Відчинимо вікна? – запропонував хтось. – Млосно...

На другому кінці ліжка заворушилися, позіхаючи та прикурюючи.

– Води б іще. Закінчилася.

– Хай Куряка їде. Він не розкажує.

– Куряка не доїде.

– Я пройдуся, – запропонував хтось, зіскакуючи на підлогу. – Давайте пляшки.

Задзвеніли пляшки. Я намацав ту, котра лежала під боком, впираючись мені в ребра, передав її – і відразу стало легше дихати. Виявляється, вона мені таки неабияк заважала.

– Заспівай про бузкового привида, Горбачу. Це красива пісня.

– Не той настрій. Я краще заспіваю про впійману на місці злочину.

Мене знову штовхнули та залили вином.

*Не бийте мене, люди, я старий щур,
присягаюсь вам, щур – і не більше!
Один лише кусень жовтого сиру.
І немає інших гріхів на мені,
клянуся вам я, клянуся...*

– Страшна річ! – прошепотів чийсь голос із приглушеним смішком.

*Один лише хід і два коридори в нім,
у кінці моя спальня,
нас у ній четверо.
Я найстаріший, я дуже скоро помру.
Не бийте мене сьогодні,
дозвольте повернутися у нору!*

Із потемків скорботно зазігнали.

Я обмацав мішечок на шнурку. Він був м'який, заношений і наглухо зашитий, без отворів. Усередині лежало щось гостре, воно хрупнуло під пальцями. Може, дійсно шкаралупа. Або чіпси. Власні рухи здавалися мені сповільненими, думки в замішанні плуталися. Я спробував зібрати їх у що-небудь зв'язне, але виходили тільки невиразні уривки. «Розпороти цей мішечок... подивитися... Перевірити носові хусточки Лорда... Запитати, чому він не хоче, щоби

знали про Дорогу...» Водночас я розумів, що завтра навряд чи згадаю, про що думав сьогодні. Я взагалі, здається, мало що зможу згадати.

Прокинувся Лері – його голос я вирізняв навіть сп'яну – й почав розповідати історію про жакливу снігову бабу. Його знову перервали. Виявилося, про снігову бабу Лері розповідає вже не перший рік, і всі, крім мене, знають цю історію напам'ять. Лері сказав, що вони бояться. Що це наймоторошніша на світі історія, відтак не кожен спроможний її вислухати.

Потім принесли воду. Склянка зникла, тож я став чекати пущеної по колу пляшки, але хтось перевернув її, розхлюпнувши воду на ліжку, й усі закричали та попідхоплювалися. На мене впустили кілька книжок і подушку. Видобувшись з-під них, я тут же зарився назад у постіль, тому що мене засліпило яскраве світло.

Прокліпавшись та дещо оговтавшись, я знову випірнув і відразу знайшов загублену склянку. Вона валялася в складках пледа, з неї тихо спливала решточка «Хвойного». На вимикачі лежала рука Сліпого. Він єдиний не мружився та зловтішно вичікував, коли затихне спільний стогін. У другій руці він тримав три вологі пляшки, якимось чудом обвиваючи їхні шийки неможливо довгими пальцями. Нарешті збагнувши, що це саме він ходив по воду, я здивувався. Дивно якось у четвертій стояли справи з субординацією.

Половина зграї вже перекочувала на підлогу. Горбач із Македонським відкрили вікна й покидали матраци на підлогу. Я спробував спуститися з ліжка без сторонньої допомоги, хоч мені це й на тверезу голову не завжди вдавалося. Чорний зловив мене, перевернув і відтягнув на матрац. Я довго дякував йому, плутаючись у словах. Магнітофон увімкнули, світло вимкнули. Македонський накинув на нас із Лордом ковдру. Потім – іще одну: на тих, хто лежав поряд. Сліпий роздав останні пляшки з водою.

Я лежав, закутуючись у свій краєчок ковдри, і мені було добре. Я став частиною чогось великого, багатоногого й багаторукого, теплого й балакливого. Я став чи то хвостом, чи то рукою, а можливо, навіть кісткою. При кожному русі крутилася голова, і все одно давно вже мені не було так затишно. Якби вранці хтось сказав, що я проведу цю ніч ось так, розімлілий і щасливий, напиваючись і слухаючи казки, чи зміг би я в це повірити? Либонь, усе ж таки ні. Казки... При вимкненому світлі, з нестрашними драконами й василісками, з ідіотськими сніговими бабами...

Я мало не заплакав від напливу ніжності до своїх однозграйників, але вчасно похопився, що це будуть тривіальні, вульгарні, п'яні сльози.

– Я красивий, – сказав каліка та виродок і заплакав...

– А я каліка та виродок, – сказав інший каліка та виродок і засміявся...

Ніч тривала.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Дім належав старшим. Дім був їхнім домом, вихователі були присутні, щоб підтримувати в ньому лад, вчителі – щоб старшим не було нудно, директор – щоб не розбіглися вчителі. Старші могли палити у спальнях вогнища й вирощувати у ваннах гриби-галюциногени, ніхто їм нічого не міг заборонити.

Вони казали: «спиця коліс моїх», «застійний крен у кістках», «діяльно присутні частини тіла», «косить під літургію». Вони були кошлаті та строкаті. Вони виставляли гострі лікті й дивилися заморожуюче. Від їхньої лютої енергії дрижали шиби у віконних рамах, а коти ніжилися у ній, обростаючи іскристою аурую. Вони укладали поміж собою шлюбні та всиновлювали одне одного. Не було надії проникнути в їхній світ. Вони його придумали самі. Свій світ, свою війну та свої ролі.

Через що почалась їхня війна, не пам'ятав ніхто. Але вони були людьми Мавра та людьми Черепа, ділилися на чорних і червоних, наче шахові фігурки. Перед їхніми бійками Дім замирав і, затамувавши подих, очікував. Перед бійками вони зачиняли наймолодших у спальнях, тому для наймолодших їхні бійки були пекучою, лоскiтливою таємницею за подвійним поворотом ключа. Чимось прекрасним, до чого ще належало дорості. Вони чекали розв'язки цих битв, відчайдушно дряпаючи замки й прислухаючись. Закінчувалося це завжди однаково. Старші забували відчинити двері, відтак молодші залишалися полоненими своїх спалень до ранку, до приходу вихователів. Як тільки їх випускали, вони бігли обнюхувати поле бою та відшукувати сліди, яких уже не було. Пізніше з підслуханих розмов вони довідувалися подробиці. Тоді Велика Гра старших переходила в їхні маленькі дворові ігри й мотлошилася аж доти, поки не набридала.

Повз двері п'ятнадцятої спальні Стрибунець крадеться навшпиньках, наче ворожий розвідник. Із кімнати долинають голоси. Раптом усі вони замовкають, як за командою, і в тиші чутий тільки тихий сап. Стрибунець зазирає в ледь прочинені двері.

Фіолетовий Мавр сидить спиною до дверей, зовсім близько. Як зачарований, Стрибунець розглядає його шию. Якби когось покрили мільярдом татуювань, так щоб вони змішались і наповзали одне на одного, вийшла б якраз така дивна шия. Рожеві вуха на ній – наче приклеєні. Мавр сапає, вибулькуючи слова-колючки, і голова його здригається, а вуха рухаються окремо, самі собою, маленькі й рожеві, немов у щура. Стрибунець дивиться на Мавра, на спинку його візка, де є держачок для парасолі, й гачок, і ще багато всього незрозумілого, чого не буває на інших візках. Він прислухається до сапу, але нічого не може розібрати. Візочник у піжамі та в окулярах відповідає Маврові, шанобливо прикривши рот долонею. Він помічає Стрибунця – очі його стають круглими – і самими лише губами промовляє:

– Дзусь!

Кучерява голова Мавра починає повертатися. Стрибунець відлітає від дверей і біжить по коридору швидше за вітер. Він – єдиний із наймолодших ходячих, кому заборонений вхід до кімнат Мавра. Це п'ятнадцята, чотирнадцята й тринадцята. Інші можуть заходити туди, але не він. У кімнатах Мавра можна стати підношувачем того чи цього, запарювальником води, чистильником взуття або мийником посуду. Можна стати нарізачем ковбаси для бутербродів, які Фіолетовий поглинає у колосальній кількості, один за одним. Це платня за спілкування зі старшокласниками. Для тих, хто погано дає раду з дорученнями, Мавр тримає в візку ремінь. Цей ремінь сниться молодшим у найстрахітливіших снах. Ремінь Мавра, сам Мавр і його голос – скрипучий голос Багряного Чудовиська. Повертаючись із його кімнат, хлопці проклинають Фіолетового та показують один одному рубці від ременя на долонях.

Стрибунець їм потайки заздрить. Їхнім пораненням, оповідкам і наріканням – усьому, що об'єднує їх у ненависті до Мавра. Це їхні пригоди, їхні переживання. Він осторонь від цього.

Стрибунець сповільнює кроки. Далі – територія Черепа. Три кімнати, які роблять його рівним з іншими хлопцями, тому що їм не можна туди заходити, як і йому. Це кімнати, повз які вони також скрадаються навшпиньках. Вони не бували там, але знають про ці кімнати все. Знають, що в одній із них немає ліжок, а є тільки матраци, які щоранку складають один на одного у дві гігантські матрацові гори. На вершинах цих гір ріжуться в шашки візочники. Підлоги там липкі, на підвіконнях – шереги порожніх пляшок. Сидять у цих кімнатах на тонких матах із червоної соломки. У цій кімнаті мешкає Череп. Вузькоокий хижак з прізвиськом, від якого стигне душа; воїн, ватажок, жива легенда Дому. Ідол усіх наймолодших, герой їхніх ігор, недосяжний ідеал.

Іще є одинадцята кімната. Та, де зведено справжній курінь із бамбука. Де головна окраса – кальян Кульгавого, де живе папуга Ляля – старий какаду, який вміє лаятися трьома мовами. Хлопці знають, в які години, проходячи повз відчинені двері, можна побачити горбаня Кульгавого, який пускає бульбашки в прозоро-череватому глечику.

Третя кімната — та, котра з наддверними написами. Там Сивий з коробкою амулетів і рибками в акваріумах. Сивий, який не любить яскравого світла. Кімната ця ще загадковіша, ніж перші дві, тому що її двері завжди закриті. Проходячи повз неї, Стрибунець уявляє Сивого та кімнату, йому це легко, він там був і бачив усе сам. Він притискає підборіддям амулет під майкою — і йому жаль, що нікому не можна розповісти про те, що з ним було. Дарунок Сивого наближає його до старших. Сила, рівна силі Черепа, — він несе її таємно, заховавши від усіх. З дня на день у неї дедалі тяжче віриться. Він іде далі, відносячи на собі свій секрет, свою гордість і зачаєні сумніви.

У Домі є ще дві зграї наймолодших ходячих. У них свої кімнати, попри які Стрибунець намагається не ходити. Зграя Півчої перебуває в стані «холодної війни» з Мотлохівцями. Справжні бійки поміж ними трапляються рідко, але і перші, й другі уважно стежать, щоби вороги не затримувалися на їхньому боці коридора.

Мешканців Проклятої кімнати такі дрібниці не хвилюють. Їхня кімната вважається найгіршою через те, що вона — єдина на цілому поверсі виходить вікнами на вулицю. У ній живуть вигнанці. Ті, кому показали на двері з інших зграй. Усього четверо. Іноді Стрибунцеві здається, що саме цього Спортсмен від нього і добивається. Переходу в розряд «проклятих». Тому до їхньої кімнати він ніколи не наближається. Навіть найкращий на світі амулет не зробить його Черепом, якщо він стане одним із них.

Дім здається Стрибунцеві гігантським вуликом. У кожній комірці — спальня, в кожній спальні — окремий світ. Є порожні чарунки класних та ігрових кімнат, їдалень і роздягалень, але вони не світяться вночі бурштиново-медовими вікнами, а значить, їх не можна вважати справжніми.

Іноді він спеціально залишається надворі до пізньої ночі, щоби з настанням п'ятьми перерахувати живі комірочки вікон і подумати про них. Це завжди залишає дивний осад на душі. Бо з усієї гігантської будівлі-вулика, що палахтить вікнами, для нього існують усього чотири комірочки. Чотири маленькі світи, куди він має доступ. Кімната Лося. Кімната Сивого. І дві кімнати Мотлохівні. Думка про це наганяє на нього тугу. Він занадто добре розуміє, що Мотлохівня — не дім йому, та й не може бути домом. Туди не хочеться повертатися з мороку, там не хочеться відпочивати після уроків, ніхто тебе там не буде чекати, якщо ти припізнівся. Мотлохівня — зовсім сама собою. Для багатьох вона — дім. Вони відгороджують свої ліжка, мітяти їх знаками своєї присутності, як собаки значать територію запахом сечі. Вони пришпилюють у головах малюночки, споруджують полиці зі старих ящиків та розкладають на них речі. Для кожного ліжка — це його особиста фортеця, що носить усі сліди господаря. Та його ліжка голе та безлике, і він не почуває себе в безпеці ні коли лежить, ані коли сидить на ньому.

За кожним вікном — своя кімната, і в ній живуть люди. І для них кімната — це дім. Для всіх, крім мене. Моя кімната для мене — не дім, бо в ній живе занадто багато чужих. Людей, які мене не люблять. Яким байдуже, повернувся я до них чи ні. Проте Дім же великий. Невже в ньому не знайдеться місця для людини, яка не любить бійок? Для двох людей...

Його потішила ця думка, так ніби він зрозумів щось важливе. Ніби вгадав, у чому полягає вихід. Йому всього лише потрібна своя кімната, де не буде Спортсмена, Зануди з Плаксієм, Сіамців і всіх інших. Звісно, крім нього й Сліпого там буде жити хтось іще. І їх має бути багато. Адже всі житлові приміщення давно розподілені. Кожен закуток, де можна усамітнитися, захоплений старшими. Значить, потрібна просто спальня. Проте в спальнях живе не менше десяти людей. От якби їх було не двоє, а більше... Ну, принаймні четверо! Можна було би зайняти ту спальню, де сплять Кріль, Гачок і Пухир. Вони там тільки ночують. Помінятися з ними місцями — і нікого туди не впускати. Як було би круто!

Стрибунець зітхає. Усе це нездійсненні мрії. Навіть якщо вони зі Сліпим переберуться в напівпорожню спальню, вона однаково залишиться частиною Мотлохівні. А якщо хтось захоче

до них приєднатися (наприклад, Горбач), Спортсмен цього не допустить. Місце, де сплять троє з його зграї, так само належить до Мотлохівні, як ті, котрі сплять, належать до зграї. Він, либонь, навіть їм зі Сліпим не дозволить переселитися. Що ж робити?

Через тридцять чотири дні після свого першого візиту Стрибунець знову стоїть перед двома десятою кімнати. Поверх майки на ньому зелений светр, замість літніх кедів — черевики, замість жакетки — вельветова куртка на блискавці. Губи його ворущаються. Він читає написи. Так він намагається заспокоїтися. Стрибунець підходить до дверей упритул і тихо стукає носом черевика. Не чекаючи на відповідь, як колись Сліпий, він відступає на крок, вдаряє п'ятою по ручці та, відчинивши двері, заходить. Напівморок і прокуреність кімнати накривають його задушливим шатром.

Таємничий, іскрометний світ старшокласників погано пахне. Кімната така ж, як і місяць тому. Час зупинився, заплутавшись у невидимій павутині, у відблисках на бокатих пляшках, захованих під ліжками, він осів на денцях нічних ваз і на крильцятах комах, пришпилених до стін аграфками. Метелики, красиві при світлі, в напівтемряві однаково чорні й подібні на крилатих тарганів. Хлопчик зачаєно дихає, приручаючи страх. Світиться зеленим акваріум, у повітрі плаває дим. Смугастих матрац — на попередньому місці.

Закутаний у плед Сивий повертає до нього сухе лице. Він у чорних окулярах, і від цього здається ще білішим.

— Ти що? — цікавиться він. — Хто тобі дозволив?

— Я прийшов запитати про Велику Силу. Можна?

Сивий морщить чоло, пригадуючи, а згадавши, усміхається:

— Сідай. Запитуй. Тільки коротко.

Стрибунець підходить до матраца, на якому сидить Сивий, опускається перед ним на підлогу. Від їхньої попередньої зустрічі він став на місяць старшим — у віці, коли швидко ростуть. Лице його печальне та серйозне, на носі золотяться порошинки ластовиння — сліди літа, котре допіру промайнуло.

Сивий курить, упускаючи з рук попіл кудись поміж складки ковдри. Матрац весь у плямах від вина. Попільнички в мереживі апельсинової шкірки. Тарілка — з підсохлим бутербродом. Усе це заспокоює Стрибунця. У речах йому ввижається щось домашнє. Він відкашлюється.

— Ця Велика Сила, — каже він несміливо, — я її більше не відчуваю. Чомусь. Може, він зіпсувався? Але я його не відкривав, чесне слово. Коли я його тільки був надягнув, щось було. А зараз — нема. Тому я прийшов.

У півтемряві насмішкливо зблискують чорні скельця окулярів.

— Сподівався, що зможеш зрушити гори? Значить, ти просто нетяма.

Хлопчик дивиться спідлоба, закусивши губу.

— Я не думав про гори. І я не нетяма. Просто тоді щось було, і я думав, що воно і є Велика Сила. А зараз нічого нема.

Сльози пощипують йому очі. Він затримує подих, щоби впоратися з ними. Сивий, мимоволі зацікавившись, знімає окуляри:

— Що ти відчував? Адже я не можу знати. Розкажи — і поговоримо.

— Це було як... руки. Не так, ніби вони раптом узяли і з'явилися, а інакше. Так, ніби їх могло б і не бути. Так, ніби руки — це необов'язково, — Стрибунець сидить навпочіпки й мотає головою, розхитуючись. — Я не можу пояснити. Так, ніби я був цілий. Я думав, що це і є Велика Сила.

— Ти був цілим? Коли вийшов звідси?

— Так, — Стрибунець піднімає голову та з надією дивиться в вишневі очі альбіноса.

— А коли це пройшло? Коли ти повернувся до спальні, до своїх?

— Ні. Так було і вночі, і вранці, і ще довго. А потім щезло. Я думав, повернеться, але не повернулося.

Безбарвні брови Сивого здригаються:

— І коли тобі треба було робити щось, чого ти не можеш сам, ти й тоді відчував себе цілим? Я тебе правильно зрозумів?

Стрибунець киває. Щоки його горять.

— Я був, як птах, — шепоче він. — Як птах, який може літати. Він ходить по землі, тому що йому і так добре, але якщо захоче... Як тільки захоче, — виправляє себе він. — Тоді він злетить.

Сивий нахилиється до нього понад своєю матою, тарілкою та попільничкою. Лице його вже не здається таким абсолютно білим.

— Ти відчував, що можеш зробити все, що захочеш, коли захочеш, як тільки захочеш?

— Так.

— Хлопче, ти унікал!

— Це не я, це амулет! — майже кричить Стрибунець.

— А так, і справді, — виправляє себе Сивий. — Я про нього забув. Либонь, він вдався сильнішим, ніж я думав. Я був би не проти зробити такий для себе. Шкода, що це неможливо.

— Чому? — Стрибунець сповнений співчуття.

— Такі речі вдаються один раз, — Сивий давить недопалок у попільниці. — Кажеш, він перестав працювати?

Стрибунець нетерпляче совається, облизуючи пересохлі губи.

— Я саме тому прийшов. Тобто спочатку я чекав. Думав, а раптом воно повернеться... Довго чекав, а потім вирішив прийти. Ти ж допоможеш мені, Сивий? Тільки ти можеш його відремонтувати.

Сивий похлоплюється, що впіймався в пастку. Скорчивши незадоволену гримасу, він дивиться на годинник:

— Я був би радий допомогти, але боюся, немає часу. Скоро повернуться наші. При свідках про таке не говорять. Відкладемо до іншого разу. Може, до того часу сила сама повернеться.

— Сьогодні дві серії, — нагадує Стрибунець. Підозра, що Сивий хоче від нього відкараскатися, робить його голос безбарвним. — Фільм двосерійний, — повторює він тихо.

— Так? Я не знав.

Стрибунець встає.

— Ти не можеш мені допомогти, — він пересмикує плечима, не відриваючи погляду від підлоги. — Я подумав би, що все це брехня, якби не пам'ятав, як було на початку. І таз із водою впав, — додає він з відчаєм. — Вони витирали підлогу, коли ми повернулися. Хіба так буває, щоб усе разом? Щоб випадково? Адже не буває?

— Так. Випадково нічого не буває. Сядь.

Стрибунець поквапливо сідає, підібгавши ноги. Похмурий вигляд Сивого вселяє в нього надію. Старшокласники могутні та загадкові. Коли-небудь і він стане таким.

— Тебе ображають? Я пам'ятаю, Сліпий говорив мені про це.

— Тепер менше, ніж раніше, — з готовністю відповідає Стрибунець. — Їм набридло. Так... Ну, іноді чіпляються трохи.

— Добре, — Сивий задумався, опустивши сніжисті вії. — Розкажи ще раз, як ти відчув у собі Велику Силу. Повинен бути якийсь спосіб оживити її. Може, ми його знайдемо. Я повинен послухати тебе ще раз.

Стрибунець стріпується, щоб відкинути за спину рукави куртки, сідає, схрестивши ноги, і пробує пояснити все від самого початку ще раз. Сивий нагадує сплячого, але він не спить. Світло лампи, відвернутої до стіни, забарвлює її в золотисто-бежевий колір, рибки тицяються пухкогубими мордами в акваріумне скло.

— Добре, — каже Сивий, коли Стрибунець замовкає. — Я зрозумів. Іноді таке трапляється. Я думав, що даю тобі силу, а дав дещо інше. Ще краще. Ти це інше загубив. Таке також трапляється.

Губи Стрибунця починають дрижати. Сивий вдає, нібито нічого не бачить. Дим прозорими спіралями струмує над його пальцями.

— Це тому, — м'яко каже він, — що ти надто малий для амулета. Я попереджав, що не роблю їх для дітей. Але все ще можна виправити. Навіть якщо зараз не вийде, коли ти виростеш, вийде обов'язково. Бо він на дорослого.

Стрибунець навіть не намагається приховати розчарування.

— А зараз? Я не можу чекати так довго.

Вловивши роздратування Сивого, він спішить виправдатися:

— Не тому, що я не можу дотерпіти! Правда! Але вони все знають і розмовляють поміж собою, що я геть ні до чого. А якщо не розмовляють, то думають. Усі сильніші за мене, тому що в них є руки. Усі, — з жахом повторює він. — І якщо я буду такий, доки не виросту, то потім уже нічого не вдієш. Адже вони завжди пам'ятатимуть, що я був слабший. І як же я тоді стану Черепом?

Сивий відкашлюється, розганяючи долонею дим.

— Цікаве питання. А тобі не здається, що ти можеш стати кимось іншим? Два Черепа — трохи забагато для одного Дому.

— Ну, то нехай не Черепом, — поступливо погоджується Стрибунець. — Хай кимось іншим. Але цей інший нехай буде такий, як Череп.

Сивий відводить погляд, щоби не бачити порожніх рукавів куртки і сяючих очей.

— Так, — каже він. — Обов'язково. — Лице його робиться злим, лякаючи Стрибунця, але злість адресована не йому.

— Так, — каже Сивий, — скажи-но мені, хто найсильніша людина в Домі?

— Череп, — не роздумуючи, відповідає Стрибунець.

— А найрозумніша?

— Ну... Взагалі кажуть, що ти.

— Тоді слухай, що тобі каже найрозумніша людина в цьому Сіромі Ящику. Є тільки один спосіб повернути амулету силу. Дуже важкий. Нічого важчого не буває. Тобі доведеться робити те, що я скажу. Не один день і не два, а багато-багато днів підряд. І якщо ти бодай раз не виконаєш чогось до кінця, навіть щонайдрібнішу дрібницю...

Стрибунець несамовито крутить головою.

— Якщо ти щось пропустиш, забудеш чи полінуєшся зробити, — Сивий витримує зловісну паузу, — амулет втратить свою силу назавжди. Можна буде його викинути на смітник.

Стрибунець завмирає, заціпенівши.

— Так що думай, — закінчує Сивий. — Час у тебе є.

— Так, — шепоче Стрибунець. — Я погоджуюся. Я все зроблю. Не пропущу та не забуду.

— Ти навіть не питаєш, що доведеться робити.

— Бо я не встиг, — пояснює Стрибунець. — А що доведеться робити?

— Багато чого, — загадково каже Сивий. — Це може бути навіть нудно й нецікаво. Наприклад, — пригасла сигарета прокреслює в повітрі зигзаг, — я можу звеліти тобі думати магичні слова. Кожного ранку, прокидаючись, і кожної ночі перед сном. Або повторювати їх дуже тихо. Вони можуть бути зовсім простими. Але їх треба думати дійсно серйозно. Вдумуючись. Або, наприклад, я тобі ось що скажу, — Сивий усміхається своїм думкам. — Я скажу — мовчи один день. І тобі доведеться мовчати.

— А уроки? — уточнює Стрибунець. — Я ж не можу мовчати на уроках?

— У вихідні немає уроків.

— А якщо вихователі...

— Ось бачиш, — Сивий розводить руками. — Ти вже сперечаєшся. Шукаєш, як обійти. Так не можна. Або ти погоджуєшся, або ні.

Стрибунець кліпає.

— Роби що хочеш. Можеш ховатися на горищі. Але того дня ти все повинен робити мовчки. І це ще легке завдання. Далі буде тяжче. Наприклад, декілька днів себе не шкодувати. Або не сердитися. Це дуже важко. Цього не вміє навіть Череп.

Зауваження про Черепа піднімає настрій зажуреного Стрибунця.

— І тільки такі завдання будуть? Такі... — він підшукує слова, — для мізків?

— Дух важливіший, аніж тіло, — повідомляє Сивий. — Але якщо тебе цікавить фізичний бік, не переживай. Усе це також буде. Тобі доведеться помучитися.

— І битися доведеться? — цікавиться Стрибунець.

— Це не скоро. Це не головне. Для початку поцілуєш обидві свої п'ятки, — каже Сивий.

Стрибунець усміхається:

— Як це?

— Дуже просто, — Сивий розправляє ковдру, струшує з неї крихти і знову загортається в неї. — Я тобі скажу: такого-то дня встанеш тут, переді мною, і поцілуєш спочатку одну свою п'ятку, а потім другу. Стоячи, звісно. Сидячи — це всякий може. І ти або це зробиш, або завдання буде вважатися невиконаним.

— А коли ти це мені скажеш?

— Не сьогодні й не завтра. Спочатку будуть інші завдання.

Із того, як затуманився погляд у Стрибунця, Сивий розуміє, що спроби поцілувати п'ятку почнуться вже найближчим часом. Він ховає усмішку в склянку з лимонадом і довго п'є. А коли відставляє порожню склянку, він знову серйозний.

— Годі, — каже він. — Не варто мені розповідати тобі про все це завчасу. Вже пізно. Йди і подумай ще раз гарненько. Я би на твоєму місці відмовився.

Стрибунець неохоче встає.

— Я вже вирішив. Я не передумую, Сивий. Я буду мовчати, і взагалі що завгодно. Дай мені завдання просто зараз.

Сивий дивиться на годинник.

— На сьогодні досить, — каже він. — Завдання буде завтра. Мені треба згадати магічні слова та багато всього іншого. А ти поки що думай. На добраніч.

— На добраніч.

Стрибунець, киваючи, задкує до дверей, а опинившись у коридорі, якийсь час стоїть розгублений, ніби не знає, куди йому йти. Після півморочу кімнати яскраве світло різьє очі. Постоявши в задумі, він повертається й поволі бредє коридором. Черевики мляво човгають по паркету. Він іде, несучи з собою сокровенну таїну та дивні видіння. Магічні слова, безжалні й безгнівні тижні, маленького Черепа й великого Черепа, Брюса Лі, який цілує власні п'ятки, Сліпого, який каже: «Чому ж ти мовчиш?» — та інші голоси: «Чомусь він став дуже дивним». І вся ця несподівана вагота наповнює його гордістю.

— Навіть Череп цього не вміє, — бурмоче він. — Це для нього занадто важко.

Горбач сидить навпочіпки біля собачої будки, гладить дворового собаку й чуває його за вухами. До нього підходить Стрибунець. Горбач встає, і вони разом ідуть до сітки. Туди, де кущі закривають таємний прохід у зовнішність.

Майка Горбача всенька в плямах і патьоках. На ньому сонячні окуляри когось зі старших — з надтріснутих склом. Вони сповзають з носа, відкриваючи два зрослі півмісяці брів. Як у круглих дзеркалах, у них відображається двір. Кашкет обклеєний значками й медальками. Він знімає окуляри та кашкет поволі, наче плавець, який готується зайти у воду. По той бік сітки, в зовнішньому світі, п'ять обдертих вуличних собак реагують на його жест однаково: сквчать, нетерпляче підмітаючи землю хвостами.

— Тихо! — наказує Горбач. — Сидіти!

Прохід у зовнішність влаштували старші. Восени кущі довкола сітки рідішають, і його стає видно здалеку. Тому його закидають сухим листям. Але собаки знають, де він, і коли Горбач підходить до відомого їм місця, їхнє хвилювання посилюється.

— Можна? — цікавиться Горбач і лізе до кишені Стрибунцевої куртки. Вони з розумінням усміхаються один одному.

Горбач виймає згорток — весь промашений жиром, ховає його під майку і, присівши, заповзає в куці. Маскувальне листя обвалюється на нього шелестливим потоком. Дірка в сітці оголюється, собаки, штовхаючись і повискуючи, кидаються обнюхувати чорну кошлату голову, яка вигулькує з їхнього боку.

— Сидіти! — кричить Горбач, відбиваючись від них.

Як не дивно, вони слухняно сідають у коло, постукуючи хвостами. Отримавши кожна свою порцію, вони заглиблюються у процес поїдання, тож якийсь час чутно тільки чвакання та хрускіт. Триває це недовго. Коли все з'їдається, Горбач дає їм понюхати себе, свої руки й кишені, щоб собаки переконалися, що від них нічого не ховають. Повертається він тією ж дорогою, обліплений груддям грязюки. Листки обвалюються назад на куц. Собаки гризуться, обнюхують один одному морди та бігають уздовж сітки.

— Зовсім дикі, — замислено каже Горбач, спостерігаючи за ними. — Нікому не потрібні. Самі по собі...

— Новачок! — сповіщають хлопці один одному на бігу.

Слово передається ланцюжком, стіни заковтують його та вібрують. Скрізь, де член зграї мирно колупався в носі, розглядаючи свої черевики, де він підкидав м'яч чи приманював кицьку, сподіваючись прив'язати до її хвоста пляшку, зваблива вібрація стін і свербіж у ногах примушують його, кинувши всі справи, бігти, обганяючи тих, котрі біжать попереду, підхоплюючи на льоту: «Новачок!» І загальмувавши коло дверей шостої спальні, нетерпляче розштовхувати ліктями тих, котрі добігли першими, щоби кинути погляд, щоби вдихнути домашній запах, що його приносять на собі новачки. Цей запах розпізнають тільки діти Дому. Невловимий запах материнського тепла, ранкового какао, шкільних сніданків, може, навіть собаки чи велосипеда. Запах свого дому. Що глибше в минулому в мешканця Мотлохівні цей запах, то краще він його вловлює. І вони поспішають, біжать, квапляться, щоб, добігши, завмерти, принюючись, а відтак побачити всього-на-всього миршавого хлопчика на милицях, який усміхається жалібно, так що аж видно брекети на зубах, хлопчика з нерівною стрижкою та дивним черевиком, у якому не може бути звичайної ноги. Стрибунець біжить разом з усіма й разом з усіма дивиться. Жадібно розчухнувши очі, відтираючи тих, які стоять попереду. Запахи його не цікавлять, він іще не навчився їх розпізнавати. Новачок для нього — не просто хлопчисько, який дивно виглядає та пахне зовнішністю. Для нього новенький — це кінець війни, кінець принижень, перепустка у гру, спокійне життя. І все ж коли довкола, перешіптуючись, вимовляють: «Новачок!» — він здригається, ніби йдеться про нього.

Новачка оточують.

— Ну ти, новенький! — сміються вони.

Один із Сіамців задирає на ньому штанину, і зграя зі знанням справи роздивляється ногу. Новачок нажахано погойдується на милицях.

— Відріжуть з кінцями, — заявляє Сіамець.

— Певно що, — підтакують глядачі.

— Мамусина дитинка, — з насолодою додає Пілосос. — Буде однонога! — і він зі свистом принуюється до солодкого домашнього запаху.

Стрибунець мимоволі чекає знайомих реплік: «Улюбленчик Лося» і «Хвіст Сліпого». Такого не кажуть, хоч здається, наче от-от скажуть. Хлопцям і справді важко втриматися. Вони звикли викрикувати образи в певній послідовності, тож тепер трохи розгублені через збіднення свого зубодробильного запасу.

Стрибунець відступає в задні ряди. Йому не по собі. Почуття радощів затьмарює туга. Він відступає все далі й далі, поки не опиняється поза колом і поза кімнатою, звідки видно тільки спину, але навіть і так не може позбутися образу похиленого хлопчика на милицях, який зайняв його місце та перейняв страшне прізвисько — «новачок».

Стрибунець стоїть позаду всіх. Набагато далі, ніж треба, щоб підкреслити свою непричетність. Коли, покінчивши з ритуалом знайомства, хлопці розходяться, він не зрушує з місця. Він стоїть, аж поки не зникне з очей останній з них, а тоді, почекавши ще трішечки, заходить до спорожнілої спальні.

У ЛІСІ

Сліпий ішов, по пояс потопавучи в жорсткій траві. Кеди чавкали. Десь він устиг набрати в них води. Ступні прилипали до вологої гуми, й він подумав, може, взагалі їх зняти й іти далі босоніж? Але знімати не став. Трава була гострою, в ній траплялися колючки й гидкі слизняки, на яких якщо наступиш, то вже потім не відмиєшся. Там було щось, подібне на мокру вату, та ще щось, що нагадувало котюхи скуйовдженого волосся, — і все це мешкало в дурманній траві, пожирало її, повзало в ній, хмеліло від її запаху, народжувалося і вмирало, перетворюючись на багно, і все це була трава, якщо вдуматися, трава — і тільки вона.

Сліпий зняв крихку хатинку равлика з високого пагона, котрий хльоснув його по руці. Равлики липнули до самісньких вершечків трав і вдарялися один об одного, немов порожні горіхи. Він поклав хатинку в кишеню. Він знав, що коли повернеться, в кишені буде порожньо — так бувало завжди — і все ж він завжди брав із собою що-небудь просто за звичкою.

Він закинув назад голову. Місяць вибілів лице. Ліс був зовсім близько. Сліпий прискорив ходу, хоч знав, що поспішати не варто — нетерплячих Ліс не любив і міг відсунутися. Так бувало вже не раз: він шукав його — і не знаходив, відчував зовсім близько біля себе — і не міг у нього увійти. Ліс був примхливий і полохливий, до нього вело безліч доріг, і всі вони були довгими. Можна пройти болотом, можна — полем дурманної трави. Одного разу він потрапив у Ліс із засміченого пустирища, де валялися гори дірявих шин, купи заліза й битого посуду, де земля губилася під недопалками та скляними недобитками, де він порізав долоню об гострий виступ чогось залізного й загубив улюблений браслет-шнурок. Цим разом Ліс вихопив його сам, підчепив кошлатими лапами-гілками та затягнув у глибину себе, в задушливу хащу свого вогкого нутра.

Ліс був прекрасний. Він був таємничий і кошлатий, він приховував глибокі нори й дивних мешканців нір, він не знав сонця й не пропускав вітру, в ньому водилися собакоголові та свистуни, росли гігантські чорнокапельюхі гриби й квіти-кровососи. Десь — Сліпий ніколи не міг достеменно згадати, де саме, — було озеро, і була ріка, яка впадала у нього. А може, рік було навіть декілька. Шлях до Лісу починався з коридора, від дверей спалень, за якими сапали, хропіли й перешіптувалися, зі стогнучого, розбитого паркету, з обурених щурів, що з писком розбігалися з-під ніг.

Зараз Сліпий був готовий увійти в Ліс. Дурманне поле закінчилося. Він зволікав, вдихаючи запах мокрого листя, коли почув кроки. Ліс моментально щез. Разом із запахами. Хтось шурхотів травною далеко попереду. Кроки наблизилися, стала вгадуватися кульгавість того, хто йшов. Від нього трохи відгонило ацетоном і м'ятною жуйкою. Сліпий посміхнувся та ступив крок назустріч.

— Агов, хто тут? — прошепотів Стервожер, відсахаючись.

Чиркнув сірник.

— А-а, це ти...

— Ти сполохав мені Ліс, Кульгавий, — Сліпий жартував, але голос зраджував жаль.

— О, прошу, вибач, — Стервожер не на жарт засмутився. — Там за мною хтось суне. У важкій вазі. Може, краще відійти з дороги?

— Відійдемо.

Вони зробили крок до стіни. Стервожер обережно обперся ліктем, намагаючись не забруднитися. Сліпий наліг усім тілом. У глибині Перехрестя грюкнули двері. У коридор проникло

місячне світло. Звуки кроків і дихання. Стежкою йшов хтось важкий. Продирався, стогнав і сапав, обвалюючи собі на спину сміття з вершечків дерев. Гаряча пара з його ніздрів ударила їм в обличчя, і вони міцніше втиснулися в стіну. Звір зупинився, тривожно втягнув повітря, задрижав, а тоді, з тріском ламаючи суччя, помчав геть, залишивши чорну смугу вивернутої груддя землі. Сліпий повернувся до Стервожера.

– Це твій Слон.

– Що ти, Сліпий! Слон – боягуз! Хіба він вийде вночі сам-один? Він навіть і вдень боїться ходити без нікого.

– І все ж таки це був він. Можеш перевірити, якщо хочеш.

– Не хочу. Раз ти кажеш, значить, він. І все-таки дуже дивно. І недобре. Ходімо покуримо?

Стервожер відчинив двері одного з порожніх класів. Вони увійшли та, прикривши за собою двері, сіли на підлогу. Закурили та влаштувалися якомога зручніше. Потім лягли, опираючись на лікті. Запахло дурманною травою. Час летів. Сірий Дім заचाївся, німіючи стінами.

– Пам'ятаєш, Сліпий... Якось ти говорив про колесо. Про велике й старе колесо, на яке стільки всього поналипало, що вже навіть не зрозумієш, що це колесо, але воно крутиться. Поволі, однак крутиться. Когось придушить, когось угору підкине. Ти пам'ятаєш? Ти ще сказав тоді, що його рух можна вгадати по скрипу задовго до того, як воно обернеться. Почути скрип і вгадати...

– Я пам'ятаю. Смішна була розмова.

– Може, таки смішна. Але ти чуєш скрип?

– Ні. Якщо воно навіть і обертається, то не в мій бік.

Стервожер кашлянув. Чи то засміявся:

– Так я і знав. Дивний він хлопчина. Чого йому бракувало?

– Уже в минулому часі?

– Так. Він же не зі старих. Уся річ у цьому. Ми, наприклад, дещо знаємо, хай і не знаємо, що саме. А він – ні.

– По-моєму, ти заплутався у словах.

– Я в усьому заплутався. Світ узагалі дивно влаштований. Ось ти кажеш, що це Слон почухрав зараз повз нас, як поламаний носоріг, – і що ж мені з цим робити? Адже я боюся таких речей. Безневинний Слон навіщоє блукає ночами та сопе... Що робити? Мене це засмучує, розумієш? Треба піти його перевірити.

– Так, звичайно. Йди.

Скрипнули двері. Сліпий провів Стервожера поворотом голови, так ніби міг бачити, заплющив очі й запав у теплу дрімоту. І відразу повернувся Ліс. Навалився, задихав у вуха, закопав у мох і в сухе листя, заховав і заколисав тихими піснями свистунів. Сліпий був його улюбленцем. Ліс навіть усміхався йому. Сліпий це знав. Усмішки він відчував на відстані. Обпікаючі, липкі й гострозубі, м'які та пухнасті. Вони мучили його своєю ефемерністю, недосяжністю для пальців і вух. Усмішку не можна впіймати, затиснути в долонях, обстежити міліметр за міліметром, запам'ятати... Вони вислизують, їх можна тільки вгадувати. Одного разу, коли він був ще маленьким, Лось попросив його всміхнутися. Він тоді не зрозумів, чого від нього хочуть.

– Усмішка, малий, усмішка, – сказав Лось. – Найкраще, що є в людині. Ти не зовсім людина, поки не вмієш усміхатися.

– Покажи, – попросив Сліпий. Лось нагнувся, підставляючи лице його пальцям. Наткнувшись на вологі зуби, Сліпий відсмикнув руку. – Страшно, – сказав він. – Можна, я так не буду?

Лось тільки зітхнув.

Відтоді минуло багато часу, і Сліпий навчився усміхатися, але знав, що усмішка не прикрашає його, як інших. Він натикався на розтягнуті роти у випуклих ілюстраціях своїх дитячих книжок, знаходив їх на лицах іграшок, але все це не було тим, що можна вловити в голосі. Слухаючи усміхнені голоси, він нарешті зрозумів. Усмішка – це світло. Не в усіх, але в багатьох. І тепер він знав, що відчувала Аліса, коли посмішка Чеширського Кота витала над нею в повітрі, ехидна й зубата. Так посміхався також і Ліс. Угорі. Неозорою, глузливою посмішкою.

Сліпий підвівся й побрів, перечіпаючись об коріння. Нога провалилася в нору. Злякано замовкнув свистун. Він нагнувся, понишпорив у траві, знайшов його – ще зовсім крихітного, ніжно-оксамитового; свистун пахнув цуцням. Притулив його до лица. Свистун тихо дихав, серце тиктало об пальці. За десять кроків попереду пролунав тривожний свист. Малеча на руках відповіла писком. Сліпий засміявся і посадив свистуна на землю. Шерех трави. Попискуючи, свистун побіг до матері; невдовзі їхній дружний свист загубився вдалечині. Сліпий понюхав долоню, щоб запам'ятати запах дитинчати, бо дорослий свистун пахне інакше, й пішов далі.

Він не чув під собою ніг, вони стали чужими та гнулися на всі боки, наче резинові. Це драгувало. Дуже скоро він замучився виколупувати їх із ям, витягувати з калюж і грязюки, а тому сів. Ноги знову зігнулися не в той бік. Їх ніби аж навіть стало більше, ніж дві. Можливо, він перетворювався на щось, проте ще не перетворився до кінця. До нього долинув сміх собакоголових. Вони були далеко, бігли хихочучи, стикалися боками. Сліпий зірвався і зашкунтильгав геть, перебираючи шістьма лапками. До них, тоненьких і членистих, прилипло листя, але йти було легко. Він забився в найближчу яму й затих, вичікуючи. Собакоголові промчали повз нього. Притих відразливий регіт. Сліпий обережно вистромив голову. Хтось ухнув згори й обсипав його потертю. Він отбрусився й перерахував ноги. Їх знову було дві. Задушливість ночі... Сліпий стягнув светр і кинув його. Потім зняв промочені кеди, зв'язав разом їхні шнурівки й жбурнув їх до ями.

Він ішов, легесенько торкаючись пальцями кострубатих стовбурів, нашорошивши вуха; тонкий і безшелесний, він зливався з деревами; він ішов, як частина Лісу, як його відросток, як перевертень, і Ліс ішов разом із ним, погойдуючи далекими вершечками крон, здригаючись, і зронював краплини роси на покороблений паркет.

Сліпий зупинився на узліссі. Величезний місяць обдав його сріблом. Він присів, відчуваючи, як його заливає світло, як стає сторч на загривку шерсть, наелектризована білими чарами. Прищулив вуха, змружив очі й завив.

Протяжний, тоскний звук поплив понад Лісом. Він був сумним, але в ньому було щастя Сліпого, близькість місяця та життя ночі. Це тривало недовго, а тоді Сліпий утік у хащу – обнюхувати порослі мохом стовбури, скакати по вологому листі та качатися по землі. Він робив це, не тямлячись від радості, розполохуючи дрібну живність, збираючи на шкуру сміття, залишаючи в калюжах вовчі сліди... Погнався за дурною мишею й загнав її до чужої нори. Запхав голову в дупло, і звідти на нього зашипіли. Розкопав чийсь підземний хід та зжер мешканця – грубого і смачного – виплюнув шкуру й побіг далі. Місяць зник за деревами, але він відчував його, ніби той стояв за дверима, ніби ховався в кущах – місяць був поряд, і дерева йому не заважали. Він перескочив через струмок, не замочивши лап, покружляв по прибережній крайці, знайшов калюжу та вихлебтав її з пуголовками.

Дивом вціліла жаба послала йому дзвінке жаб'яче прокляття й пострибала шукати іншого прихистку. Він витягнувся на мокрому піску, поклавши гостровуху голову на лапи, прислухаючись до лісових шелестів і до жибоніння в своєму животі, а потім зірвався й помчав стежкою все далі й далі, тому що не любив довго залишатися коло води.

Дуже скоро він знову почув собакоголових, але цим разом не став ховатися. Натомість він завив, посилаючи їм виклик, якого вони не прийняли й поспішили зникнути, тихо пересварюючись. Якийсь час він біг по їхніх слідах. Він би їх наздогнав, якби хотів, але це було не полювання, а гра, і йому більше подобалося переслідувати, ніж ловити. Несподівано він різко поміняв напрямок, ніби згадавши про щось важливе, і далі біг, не відволікаючись, нюшаючи носом стежку, прудко перебираючи лапами. Повний колючок хвіст сигналізував світові про його зайнятість.

Ліс закінчився. Пропав так само зненацька, як і з'явився. Сліпий не засмутився й не став шукати його. Він зупинився. Точнісінько на межі світла, яке падало на паркет. Із дверного отвору було чути приглушені голоси. Учительський туалет був територією картярів, суботніми й недільними вечорами тут грали. У його зграї картярем був тільки Лорд.

Сліпий стояв нерухомо, в широко розкритих очах відображалися відблиски свічок. Він простояв так довго. Потім закурив і рушив далі. Не ховаючись, перетнув освітлений простір, проминув двері до туалету й місячну галявину Перехрестя, двері вчительської та їдальні. На сходах пахло недопалками, він наступив на один, ще теплий, і пішов повільніше.

Зійшов сходами вниз. Ще один довгий, порожній коридор, у самому його кінці – ще одні сходи та двері до підвалу. Голова закрутилася, ноги розіхалися на сходинках, він втримався, схопившись за стіну. Шматком дроту відкрив замок та увійшов.

У задушливому підвалі було дуже багато пилу. Сліпий сів на цементну підлогу обличчям до дверей, опустив підборіддя на коліна й завмер. Підпахви стікали в джинси. Недопалок прилипнув до губ. Дзвеніло в вухах. Три калатальця й один цвіркун. Він перекотився до стіни, встав коло неї на коліна й пробіг пальцями по шорсткуватій поверхні цеглин. За однією з них крилася порожнеча. Колись, щоби знайти її, доводилося відлічувати кроки від кутка. Тепер він знаходив потрібне місце відразу. Сліпий обережно вийняв цеглину зі стіни. В отворі, що з'явився, лежав газетний згорток. Він потер пальці, струшуючи з них цегляну пилку, й заглибив обидві руки в тайник. Зашелестіла стара газета. Витягнувши згорток, він поклав його на підлогу й розклав.

Усередині лежали два ножі. Сліпий любив їх торкати. Іноді при цьому навіть плакав. Колись тут лежав ще маленький мавпячий череп на ланцюжку, але його він подарував Сфінксові, й залишилися тільки ножі.

Один йому подарували. Так давно, що він уже не пам'ятав, коли це було, пам'ятав тільки, що завжди його ховав. Спочатку – щоб не відібрали, а потім просто якомога далі від цікавих очей. Ніж був красивий. З тонким, як шило, лезом, заточеним з обох боків. Лезо ховалося в колодці й вискакувало з тихим клацанням. Коротке і смертоносне, як зміїне жало. Ніхто не говорив Сліпому, що ніж красивий, він і сам це знав. Він не замислювався над дивацтвами старшокласників свого дитинства, й те, що один із них подарував дитині таку іграшку, також не здавалося йому дивним.

Другим ножем убили Лося. Він не був ані красивим, ні зручним у руці. Звичайний кухонний ніж зі слідами іржі. Сліпий ненавидів його, але не міг змусити себе з ним розлучитися. Доторкаючись до нього, він за кожним разом здригався, але одночасно переживав дивне відчуття неможливості того, що сталося, й воно притупляло біль. Жалюгідний кусок заліза, що лежав на його долоні, не міг убити Лося. Миша не з'їсть гору, укус комара не вб'є лева, смужка сталі не могла знищити його бога. І він зберігав цей ніж, навідував його, торкався до нього, тільки щоби знову і знову перейматися цією невірою. Уявляти, нібито Лось не вмер, а просто щез, розчинився, відмовившись від Дому, який його зрадив.

Треба було йти звідси. Сліпий заховав свій ніж до кишені, другий загорнув назад у газету й опустив у тайник. Цеглина зайняла попереднє місце. «Светр, – подумав Сліпий, – треба його забрати». Він вийшов, клацнув замком, притиснувши дужку, і піднявся сходами. На другий поверх вихопився бігом. Майже не залишалось часу. Ніч добігала кінця. Ліс поїдав її дуже швидко. Коридор, двері, тиша... Ось-ось у цю тишу ввірвуться перші звуки ранку, й він перестане бути невидимкою. Уявляти це було неприємно, і Сліпий поспішав.

КУРЯКА

НАВІДУЮЧИСЬ У КЛІТКУ

Цілий день після Ночі Казок я був, як труп, і тільки надвечір почав оживати. Поетапно. Спочатку знайшов у собі сили доїхати до туалету, де спіткав моторошну істоту з червоними повіками, яка виявилася мною. Треба було щось із нею робити, і я вирішив її помити.

Македонський допоміг мені роздягнутися. Сам би я не зміг. Руки дрижали, як у пияка з тридцятирічним стажем. Просто не вірилося, що можна так розвалитися після однієї-єдиної

пяятики. Позбувшись піжами – вона так пропахла хвоєю та спиртом, що, за бажання, її до кінця життя можна було використовувати як засіб від комарів, – я посидів під душем і повернувся до спальні.

Була майже шоста. Я так і не навчився вгадувати точний час без годинника. Якось та вилізши на ліжко, я вийняв з-під подушки блокнот і почав малювати все підряд. Шерег наплічників і сумок на спинці ліжка... Голову Табакі, що витикалася з кокона пледа, в який він загорнувся. Лорда, котрий позіхав...

Наплічники вдалися найкраще. Табакі майже не було видно, а Лорд відвернувся, як тільки помітив, що я його малюю. Тож я заштрихував наплічники, надав їм об'ємності та звисабельності, зачорнив знизу й уже почав було покривати дрібними орнаментами, коли Табакі підповз ближче й мало не наліг на блокнот, затуливши від мене все, що можна було затулити.

– Чого ти не малюєш далі? – здивувався він, коли я прибрав блокнот геть.

– Мені заважає твоя голова, – чесно відповів я. – А ще не люблю, коли мене штовхають під лікоть.

Табакі вирішив образитися. Відкотився й сів до мене спиною. Я вже знав, що дутися по довгу він не вміє, і не звернув на це уваги. Але малювати розхотілося. Захотілося їсти.

– Є що-небудь їстівне? – запитав я.

Лорд кивнув на тумбочку:

– Бутерброди. Залишилася пара штук. Доповзеш?

Плед, яким застелявали ліжко, ніколи не лежав рівно.

Вічно піднімався горбами і морщився важкопрохідними складками. Повзати по ньому було мукою. Але я зробив спробу.

Табакі сказав, що я подібний на невірну жінку султана, яку закатали в килим, перш ніж втопити.

Лорд допоміг мені розмотатися – простягнута рука – вручив згорток із бутербродами – кидок до тумбочки – й повернувся у свій куток – ще один кидок. Для ходячого – десь зо два кроки. При цьому він нічого не перекинув, не зсунув і, безумовно, ні в чому не заплутався. Якщо згадати, що вчора Лорд виробляв приблизно те ж саме в пітьмі, а на ліжку при цьому валялося море людей, у цьому не було нічого дивного. Але оскільки цим разом він навіть не зволив розлучитися з журналом і навіть продовжував його читати – *тобто одна Лордова рука весь час була зайнята* – я все-таки здивувався. Я дивився на нього – й не просто комплексував. Я був готовий розплакатись.

Мало того, що людина вродлива до непристойного та витворює неймовірні речі, – він цього ще й не помічає! Якби він дер носа, підкреслюючи свою вищість, чесне слово, було б легше його витримувати.

Лорд гриз задирку й гортав журнал, а з його лиця не сходив гидливий вираз, який означав, що читає він цілковиту дурню. Він витав десь, де йому не надто подобалося перебувати, але повернутися в осточортілу реальність був не в змозі. Навіть щоби подивитися, куди повзе, і переконатися, що взяв із тумбочки саме те, що збирався.

– Лорде, – сказав я. – Іноді мені здається, що ти просто прикидаєшся.

Він підняв на мене неуважний погляд.

– Тобто?

– Ну, що ніякий ти не візочник насправді.

Він різко повів плечима та знову втупився в журнал. «Мало що кому здається». Він цього не сказав, але іноді зовсім не обов'язково говорити щось голосно, щоб тебе зрозуміли.

– Може, ти дійсно нащадок драконів? – промовив я. – Може, насправді ти літаєш, а ми не бачимо?

– Хочеш, поясню? – запитав раптом хтось.

Я озирнувся.

Це був Чорний. Він лежав на своєму ліжку, з зошитом під підборіддям, прикусивши олівець. Подібний на крупну вівчарку з тоненькою кісточкою в зубах.

За час проживання в четвертій я встиг призвичаїтися до того, що двоє тут завжди мовчать. Македонський і Чорний. Правда, мовчали вони по-різному. Македонський мовчав, як глухонімий, а Чорний – з підтекстом. «Мені краще рота не відкривати». Щось приблизно таке. І я так звикнув до цього їхнього мовчання, що коли Чорний заговорив, геть розгубився. Навіть бутерброд мені випав з руки. Упав він, природно, маслом донизу. І яйцем донизу.

– Що-що? – перепитав я.

– Кажу, можу пояснити, – повторив Чорний. – Якщо хочеш.

Я сказав, що хочу. І спробував згадати, про що запитував.

Чорний сів і зняв окуляри.

Ніхто, крім самого Чорного, не сідав на його ліжку. А також не лягав, не падав, не клав на нього ноги й не жбуривав брудні шкарпетки. Ніхто взагалі нічого туди не клав. Це завжди акуратно застелене, чисте ліжко здавалося тут чимось абсолютно чужорідним. Як і сам Чорний. Так, ніби він у будь-яку мить міг відчалити на ньому, немов на плоту, кудись до далеких берегів. Туди, де водяться Чорні.

– Усе дуже просто. Бачиш це ліжко?

Чорний показав на полицю Горбача в себе над головою. Яка разом з нижнім ярусом до далеких берегів нізащо не попливла би.

Я сказав, що, звичайно, бачу.

– А як ти думаєш, що станеться, якщо підвісити тебе на її спинці? Так, щоб ти тримався тільки руками, як на турніку.

– Я впаду, – сказав я.

– А до того, як упадеш?

Важко було зрозуміти, якої він чекає відповіді. Я чесно уявив послідовність подій.

– Буду висіти. Потім упаду. Трохи повишу, а тоді вниз...

– А якщо тебе кожного дня так підвішувати?

Я нарешті почав розуміти.

– Хочеш сказати, що з кожним днем я буду висіти трошки довше?

– Молодець. Розумний хлопчик.

Чорний знову прикусив олівець і втупився в зошит.

– Ну але ж досить впасти один раз, і вже нікого буде підвішувати. Я ж не кицька.

– От і Лорд свого часу так думав.

Лорд відкинув журнал і подивився на Чорного. Дуже недобрим поглядом.

– Може, досить? – запитав він.

Я з жахом зрозумів, що описана Чорним ситуація, як пишуть у титрах найплюгавіших фільмів, ґрунтується на реальних подіях.

– Але ж це неможливо, – сказав я. – Це садизм!

– От і Лорд свого часу так вважав. Досі, як бачиш, не любить згадувати.

– Я запитую, може, ти заткнешся?

Лорд виглядав так, що на місці Чорного я б заткнувся якомога швидше. Але Чорний був Чорним.

– Охолонь, – сказав він Лордові. – Красу зіпсуєш.

І тут почалося таке, що я повірив мало не в половину історій, розказаних минулої ночі.

Лорда жбурнуло на край ліжка. Звідти, вочевидь, на підлогу, але вже у цьому я не був певен. Чорний встиг сісти. Встиг навіть зняти окуляри. Вставав він уже з Лордом, який повиснув йому на шиї. Далі він намагався його від себе відірвати, а Лорд намагався придушити свого супротивника, і виглядало це страхотливо.

Фігура з двох людей з лютим гарчанням незграбно покружляла в проході, понаштовхувалася на меблі, перевернула тумбочку й повалилася на ліжко, придавивши Шакала. Шакал заверещав.

Потім вони перекотилися на мій бік. Я зачаровано втиснувся в жердини спинки. Два спотворені лиця... важке дихання... сліна... дуже близько. Аж надто близько. Табакі не переставав верещати. Зараз вони ще разок перекотяться, приречено думав я, і привіт Куряці. Переламають мені всі кості.

Вони не перекотилися. Чорному вдалося струсити з себе Лорда і схопитися на ноги. Його чеврики потопталися перед моїм носом, потім він зіскочив на підлогу, і я нарешті перевів подих.

Кого вважати переможцем, залишилося незрозумілим. Лорд, який корчився біля спинки ліжка, виглядав препогано. Чорний, який витирав подолом майки кров з лица і шиї, виглядав не краще. Судячи з останнього кидка – переміг він. Але судячи з того, як блискавично він ретирувався з ліжка, сам Чорний не був у цьому аж настільки переконаний.

Найкраще виглядав недорозчавлений Табакі. Сидячи на двох подушках, він так іскрометно лаявся, що відносно нього я одразу заспокоївся.

– Таких, як ти, відстрілювати треба, – сказав Чорний Лордові, коли Табакі ненадовго заткнувся. – Як скажених собак.

– Виродок! – відповів Лорд. – Свиняча морда!

Чорний випльнув у кулак вибитий зуб. Подивився на нього, струсив на підлогу й вирушив до дверей.

На підлозі перед перекинутою тумбочкою валялася неймовірна кількість пляшечок з ліками, які викотилися з неї. Йдучи, Чорний посковзнувся на одній і мало не впав. Лордові це трохи підняло настрій. Зовсім трішечки.

Коли повернулися Сфінкс, Македонський і Горбач, їм також довелося покататися на флаконах. Маневруючи поміж ними, Горбач доніс Грубого до його ящика, посадив там і сказав, що ми тут, як видно, непогано розважалися.

– Непогано? – обурився Табакі. – Ви, хлопці, можна сказати, пропустили все! Це була поема! Бій Ахіллеса з Гектором! Та щоб мені очі повилазили!

Сфінкс обдивився розорене ліжко, всеньке в осколках, та Лорда і сказав, що бачить поле бою і труп Гектора, але ніде не бачить Ахіллеса.

– І не скоро побачиш, – попередив Табакі. – Він десь там, не знаю де, вмивається кров'ю.

– Зрозуміло, – зітхнув Сфінкс. – Будемо мати на увазі. – Він зсадив Нанетту на підвіконня. – Добре, що ми принаймні птаху з вами не залишили.

Наступну годину я проповзав під ліжками, збираючи численні флакони і склянки. Табакі мені начебто допомагав. Його захоплення з приводу бійки жахливо нервувало. По-моєму, Лорд із Чорним поводитися радше як тварини, ніж як стародавні герої, і виглядало це відразливо.

– Запевняю тебе, голубчику, стародавні герої поводитися не краще, – заперечив Шакал. – А може, навіть і гірше, – додав він замислено, явно відсвіжаючи в пам'яті Гомера. Я чимшвидше відповз від нього, поки він не почав цитувати вибрані шматки з «Ілліади». Я вже здогадувався, які саме уривки можуть у нього бути улюбленими.

Після прибирання Сліпий, обмацавши Лорда, сказав, що в нього зламане ребро.

Про Могильник ніхто навіть не заїкнувся. Лорд дозволив перетягнути себе еластичним бинтом і всівся в обнімку з подушкою, злий як чорт. Він запевняв, що бинт не давав йому дихати, а ребро – лягти, й тепер він був приречений на безсонні ночі та нестачу кисню.

Табакі пообіцяв, що не залишить його в біді. І не залишив. Він співав Лордові. Він грав йому на губній гармошці. Він підтримував його сили мерзотними настоянками, в яких плавали чилійські перчики. Заодно підкріплювався сам. Так що Лорд був не один. Жодна жива душа не заснула б там, де Табакі когось так ревно розраджував.

Потім у Чорного піднялася температура. Табакі заперечив. Сказав, що це явна ознака занесеної в кров інфекції, та що дні Чорного, треба думати, – лічені.

Чорного також розрадили настоянкою і піснями.

О третій ночі вони заспівали хором.

Під цей жахливий спів мені все-таки вдалося ненадовго заснути. Прокинувшись, я виявив на ліжку голого Горбача, озброєного шваброю. Він тримав її, як багнет, спрямований на невидимого супротивника, і мав вигляд закінченого психа. Я би, вочевидь, на смерть перелякався, якби ми з ним були в кімнаті самі. Але поряд був Шакал, а в проході поміж ліжками Лері з Македонським, пошепки пересварюючись, навіщося відсували від стіни тумбочку. Виглядали вони приблизно як Горбач, принаймні не краще. Обоє в трусах і в чоботях на босу ногу. Особливо гарними були чоботи Лері з загнутими носачами.

Відкриті нарозтіж вікна чорніли ніччю, двері в передпокій також були розчахнуті й навіть підперті стосиком книжок. По кімнаті гуляв протяг.

– Ось він! – прошепотів Лері. – Тепер не втече! Горбачу, готуй швабру!

Горбач перестав метатися, виструнчився й відповів – також дуже голосним шепотом – що, на його думку, йому цим можна зашкодити.

– Чистоплюй! – прокректав Лері.

Тумбочку відсунули й розвернули. Лері акробатично скочив кудись поміж нею та стіною, але, мабуть, боляче вдарився. Горбач упустив швабру. Македонський вихопився на ліжко.

Я остаточно переконався, що всі вони показалися. Табакі зняв з мене швабру і, передаючи її Горбачу, люб'язно поділився:

– Щура ловимо. Тебе не дуже пристукнуло?

Мене не пристукнуло, але дивитися, як знищують щура, якимось не хотілося. З дитинства не терплю таких речей. Незалежно від того, чи це щури, чи павуки. Довколишніх таке ставлення чомусь дуже веселить.

– Боягузи кляті, – сказав Лері, вилазячи з-за тумбочки. – Допомоги від вас...

Горбач із Македонським закліпали. Горбач знову пробубонів щось про те, що боявся зашкодити.

Я почав потихеньку вдягатися.

– Куди? – вражено запитав Табакі.

– Поїду прогуляюся.

– Куди це ти прогуляєшся? У коридорах темно!

Я про це геть забув, але сказав, що візьму ліхтарик.

– Не можна. Там зараз активізувалися маніяки й індивіди з роздвоєнням особистості. Ліхтарик приверне до тебе їхню увагу.

Я озирнувся.

– А де Лорд?

– От якраз він зараз десь там, – кивнув Табакі. – Але він – серед своїх, а тобі в коридорах робити нічого.

Я не став уточнювати, що він має на увазі під «своїми».

– А Сфінкс?

– Сфінкс пасе Грубого. У туалеті. Щоб дитятко не переживало.

Горбач і Лері, порадившись, почали жбурляти під ліжко порожні пляшки. Спітнілий, нездоровий на вигляд Чорний запитав зі свого ліжка, чи дадуть йому спокійно вмерти.

– Знадвору прилазять, – цвірінчав Табакі. – Як тільки йде до зими – так і лізуть у Дім. А коти – ті пізніше приходять. Гуляють до останнього. Через те й кінці з кінцями не сходяться, різнобій.

Нещасний щур, не витримавши пляшкової атаки, вибіг на середину кімнати й завмер, ставши стовпчиком, перед відчиненими дверима. Він явно втратив усякий глузд, бо навіть не спробував вискочити.

Лері накинув на нього ганчірку для підлоги. Горбач з ревінням кинувся на горбочок, який утворився, хапнув його та викинув на коридор. Потім копняком закрив двері, розсипавши книжки, котрі їх підпирали.

– Клас! – верескнув Лері та кинувся його обнімати.

– Ну от, – сказав Табакі задоволено. – Бачиш, як усе швидко закінчилося?

Подумки я порадив, що не збиратиму з підлоги порожні пляшки. І що той щур досі живий.

– Як ви думаєте, він не постраждав через те, що я ним ось так метнув? – запитав Горбач.

– Та що вже там, він же в шматці летів, що йому станеться? – озвався Лері, якого самопочуття щура мало обходило.

Табакі запевнив Горбача, що щур був абсолютно щасливим і коли летів, і коли приземлився. Чорний знову поцікавився, чи йому дадуть упокоїтися з миром.

І тут увійшов Сліпий з ганчіркою з-під щура в руках.

– Геть зовсім побожеволіли? – запитав він.

– У тебе влучило? – завмираючи від захвату, уточнив Табакі.

– Влучило.

– І ти здивувався?

– Ми удвох здивувалися.

Сліпий відкинув ганчірку й гепнувся на ліжко. Він був босий і розколошканий, светр пов'язаний на шії вузлом, на ногах – налипла тирса, пальці вимазані сажею, а ще від нього дивно пахло. Вогкістю та, здається, травою. А довкола губ чорніла смужка болота. Я подумав, що він прийшов із дуже незвичайного місця. Подібного на те, де добуваються шкаралупки від яець василісків. Ще я спробував вгадати, до котрої з категорій Шакала його можна зарахувати – до маніяків чи до індивідів з роздвоєнням особистості? Щодо цього питання я так і не визначився.

Потім повернувся Сфінкс із Грубим, який повиснув у Сфінкса на спині. Сів біля Сліпого й подивився на нього. Сказав:

– Витри пащу. Ти що, землю їв?

– Не землю, – безтурботно озвався Сліпий, витираючись рукавом.

Я вирішив, що він, певно, все ж маніяк.

Грубий, з'їхавши зі Сфінкса, підкотився до мене й почав смикати за гудзики піжами, намагаючись їх відірвати. Македонський запарював чай.

– Світає, – промовив Горбач. – Може, поспимо трохи?

Поспати не вдалося. Через півгодини після Сліпого повернувся Лорд. Світанковий ельф, обмотаний еластичним бинтом. У чужому береті, з якимось брязкальцем на шії та ще п'яніший, ніж кілька годин тому. Випакував із кишень зім'яті купюри й полаявся зі мною, бо моя нога якимось чином опинилася під його подушкою. Він наговорив багато образливого про мої ноги, демонстративно поміняв наволочку та знов ушився.

Коли він поїхав, я нарешті збагнув, що за нова прикраса теліпалася в нього на шії. Це був зуб Чорного на срібному ланцюжку.

А наступну ніч я провів в ізоляторі. У маленькій кімнаті, всуціль оббитій губкою. Вгорі губку обтягував веселенький жовтий квітчастий ситець. Ще тут був наполовину втоплений у стінній ніші унітаз, замаскований під сміттєве відро з відкидною кришкою. Теж оббитий губкою та веселеньким ситцем. І матовий плафон на стелі. Більше не було нічого. Ідеальне приміщення для роздумів і сну. Мені б не завадило відсиджуватися тут раз на тиждень усі перші півроку перебування в Домі. Тільки тоді я не знав, що це так приємно. Мешканці Дому давно прибрали до рук цей курорт, і потрапити сюди можна було тільки двома способами. Чи то як покарання за яку-небудь провину, чи то виканючивши таку можливість у Могильнику. Про другий варіант я не знав. Тим більше я не уявляв собі, що перебування в Клітці можна кому-небудь передарувати, як це зробив Табакі.

Медогляд для однієї половини мешканців Дому був щотижневим, для іншої – щомісячним. Коли я жив із Фазанами, була ще категорія «А» – ті, кого лікарі дивилися кожного дня. У Фазанів таких було шестеро, а решта мріяли до них приєднатися. Категорія «А» давала поблажки в режимі, право на денний сон та на особливе меню з дієтичними салатами й вітамінізованими напоями. До медоглядів готувалися дуже ретельно, записуючи свої скарги до спеціальних блокнотів. У своєму розграфленому на дні та години блокноті я малював карикатури, тож його у мене відібрали.

Сьогодні я вперше поїхав на огляд у складі четвертої. Поки ми чекали своєї черги, Лері спорудив на стіні лазаретного коридора композицію з вижуваних жуйок із недопалком посередині, а Табакі обмалював собі фізіономію страшними пасмугами та ромбами.

– Треба ж чимось і Павуків порозважати, – пояснив він мені. – Робота у них важка, життя нецікаве, на оригінальний грим у стилі «КІСС» їм завжди буде приємно подивитися.

Проте грим у стилі «КІСС» нікого не втішив. Властиво, він викликав підозри. Табакі довго відмивали в процедурній, щоби перевірити, чи не приховує він під гримом сліди яких-небудь болячок. Нарешті Шакал, відмитий до блиску, рожевий, з мокрими вухами виїхав із процедурної, розмахуючи білим папірцем, подібним на чек.

– Бачили? – хвалькувато поцікавився він, демонструючи нам цей клаптик. – Люблять мене тут, ніде правди діти! Я в Могильнику привілейована особа!

– Ну навіщо тобі воно? – запитав його Лорд. – Від минулого разу ще й тиждень не пройшов.

– А я подарую його Куряці, – пояснив Шакал. – Треба ж іноді робити людям приємне.

– Ти певен, що він зрадіє? – засумнівався Лорд.

– Хай тільки спробує не зрадіти!

Я слухав їх, абсолютно не розуміючи, про що йдеться. Зрозумів тільки, що обов'язково повинен зрадіти чомусь, що подарує мені Табакі. Тому, коли він під'їхав і втелював мені свого зіжмаканого папірця, я постарався зобразити радість. Вочевидь, мені це вдалося. Принаймні Табакі залишився задоволений.

– Куряка просто щасливий, – повідомив він Лорда. – А ти думав, він не оцінить. Погано ж ти знаєшся на людях.

І він рвонув на своєму Мустангу до виходу; я заховав подарунок у жменю та поїхав за ним.

На майданчику, який називали Передмогильним, я затримався, намагаючись розібрати, що написано на папірці. Решта пішли й поїхали вперед. Те, чого я так і не зміг прочитати, найбільше нагадувало неакуратно виписаний рецепт. Втративши надію зрозуміти, що там написано, я вирішив, що варто, напевно, повернутися в Могильник і порозпитувати Павуків. Може, це щось на кшталт Фазанячих привілеїв, навіщо підтверджених письмово. Але тут поряд зависочів Чорний. Він не став запитувати, радий я чи не радий. Певно, по мені було видно, що я все ніяк не розберуся зі своїм подарунком. Він просто відібрав папірець і сказав:

– Це скерування в ізолятор.

Перша думка була – Чорний жартує. Друга – Табакі влаштував мені якусь люту капость.

– Так я і знав. Ти не в курсі, – зітхнув Чорний. – Слухай, це, звичайно, не моє діло, але ти завжди ось так хапаєш усе, що дають?

Він нависав наді мною, як вежа. Великий. Дорослий. Флегматичний. Якби на його місці був хто-небудь інший, я вирішив би, що мене розігрують.

– Взагалі-то я не хапаю, – сказав я. – Табакі переконував, що це подарунок.

– Подарунки Табакі треба на світло розглядати, перш ніж візьмеш їх до рук, – порадив Чорний. – Добре, надалі будь обережніший. – Він віддав мені папірець і пішов до сходів.

– Стій! – покликав я його в паніці. – Почекай, Чорний!

– Ну? – він зупинився, трохи незадоволений, ніби розмовами я відволікав його від важливих справ.

– Чому Табакі так зі мною? Що я йому зробив?

Чорний дивився похмуро, жував жуйку і думав.

– Чому? Ну, взагалі-то він вважає, що це круто – потрапити в Клітку. Що це приємно.

– Що ж у цьому приємного? – обурився я.

Якщо вірити Фазанам, Клітка була чимось на кшталт тюремної камери-одиночки для особливо небезпечних злочинців. А в деяких питаннях я їхній думці довіряв.

– Що приємного? – манера Чорного поволі повторювати поставлене йому запитання більш нетерплячу людину могла б звести з розуму. – Ну, розумієш, там тихо. Нікого немає. І дуже тихо. Звукоізоляція. Насправді зовсім непогано. Я, наприклад, люблю там бувати.

– Слухай, – заквапився я, – якщо ти це любиш... Може, я віддам тобі цей папірець, і ти поїдеш в ізолятор замість мене?

Чорний хитнув головою:

– Не вийде. Там вказане розміщення візочника. Можеш помінятися з Лордом. Або з самим Табакі.

Він пішов, залишивши мене в сум'ятті. Усю дорогу до спальні я думав, що робити: смертельно образити Шакала чи посидіти в ізоляторі? Судячи з усього, виходило, що краще друге. Перетерпіти трохи – і забути про цю історію. Про Табакі я звідкись твердо знав, що він нічого не забуває та не пробачає. Звідки в мене взялася ця переконаність, я не розумів, але під'їжджаючи до четвертої, твердо вирішив не відкараскуватися від подарунка. Якщо Табакі переконаний, що зробив мені приємне, не варто його переконувати у протилежному.

А він був у цьому переконаний. Сяючий і діловитий, він штопав рукав джинсової куртки, про яку моментально повідомив, що це спеціальна «кліткова» куртка, для «тих, кого відправляють туди», і що мені потрібно негайно її одягнути, а то раптом я не встигну цього зробити, і взагалі «мало що».

Куртка виявилася важкою, ніби її підбили жерстю. Табакі дав мені її потримати, але моментально забрав і, розстеливши на ліжку, почав демонстрацію «таємниць для втаємничених». Македонський, Лері й Горбач стовпилися, оточивши нас, і зацікавлено спостерігали. Я відчув себе дитиною, яку всією сім'єю готують відіслати на карнавал.

Куртка складалася з двох. Підкладка була така товста, що цілком тягнула на окрему куртку. Вона кріпилася за допомогою потайних замочків і гудзиків та повністю знімалася. Шакал двічі продемонстрував механізм її видобування. У куртці без підкладки розміщувалися основні тайники. У підбитих плечах – дві бляшанки з сигаретами. У ліктях – коробочки з таблетками. «Від болю голови, від безсоння, від проносу, – скоромовкою перераховував Шакал. – Інструкції тут же. Усі розрізняються за кольорами». У полах куртки ховалися дві запальнички та дві попільнички. «Тому що багато хто, знаєш, гасить сигарети безпосередньо об підлогу, а там легкозаймистий інтер'єр».

– Взагалі ти там якомога менше кури, – втрутився Горбач. – Задихнешся. Ні на грам вентиляції.

– Ну хоч якась дірка під стелею там усе-таки є, – заперечив Лорд, перевиснувши через край ліжка. – До того ж Куряка збирається курити не люльку.

– Дим від люльки не такий токсичний, – негайно завівся Горбач. – Його більше, але він не смердить.

– Дивлячись на чий смак.

– Тихо! – перебив їх Табакі. – Я даю важливі інструкції, попрошу не лізти з ідіотськими зауваженнями.

Підкладка повернулася на місце, тайники заховалися.

– Далі... – Табакі напутливо підняв палець. – Шар другий – неконтрабандний. Дивися уважно, зайве зараз приберемо. Хоча, чесне слово, там немає нічого зайвого.

Неконтрабандний шар складався з плеера, десяти касет, плитки шоколаду, блокнота з віршами Шакала, торбинки з горіхами, трьох амулетів, шахового набору, запасних

батарейок, колоди карт, гармошки й чотирьох книжок кишенькового формату, вщент за-
ложений. Не дивно, що, вдягнувши цю куртку, я ледве міг дихати. І хоч Табакі сам запропо-
нував витягнути все зайве, він дуже несхвально поставився до того, що я вирішив залиши-
ти гармошку та карти.

– Я не вмю грати на гармошці, – переконував я його.

– Саме час навчитися!

– Я не розкладаю пасьянси!

– Я дам тобі самовчитель!

Із підвіконня зіскочив Сфінкс і приєднався до нас. Горбач вийняв з лівої кишені куртки дві
зачерствілі булочки. Табакі подивився на них із сумом.

– Не так уже й давно вони там лежать. Цілком можна було б погризти.

– Годі вже, Табакі, – сказав Лорд. – Кому сидіти в ізоляторі, тобі чи Куряці?

– Йому! – шарпнувся Шакал. – Але він у цьому ділі новенький, хай прислухається до
думки більш досвідчених однозграйників!

Я виколупав з нагрудної кишені пачку листочків з кросвордами, ще один блокнот і ручку.

– Це моє, – простягнув за ними руку Лорд. – Можеш залишити, я не ображуся.

Зрадівши, я передав йому купу папірців і взявся за книжки.

– Вірші скандинавських поетів, – прочитав я.

– Якщо ти не любитель, я їх заберу, – з готовністю запропонував Горбач.

Я зненацька дотямив, що в «кліткову» куртку вніс свій вклад кожен, кому доводилось сиді-
ти в ізоляторі. Якраз тому вона і стала такою непідіймною. Тут було зібране все те, що кожен
із них вважав для себе корисним. І тут мене вразив Лері. Він байдуже погойдувався на каб-
луках своїх жажливих чобіт, спостерігаючи за патранням куртки, а тоді раптом сповістив:

– А я ось ані разу ТАМ не був. У мене це, знаєш... клаустрофобія. Мені навіть у ліфт не
можна...

Я так здивувався, що не знайшовся, що відповісти. Лері вперше зі мною заговорив. Точні-
ше, не вперше, але вперше по-людському. Як зі своїм.

– Ага, – тільки і сказав я. – Зрозуміло.

– І взагалі я ЙОГО боюся, – шепнув він, присуваючись ближче. – Усяке розповідають.
Ти – молодець. Не побоявся.

– Е! – обурився Табакі. – Що за занепадницькі розмови перед відправленням? Людину,
можна сказати, на відпочинок споряджаємо! Відійди від нього, Лері, не стій з похоронною мі-
ною!

Лері слухняно відійшов. Табакі почав пояснювати, що ізоляторів два. Синій і жовтий. Що
синій – не для людей зі слабкими нервами, зате він загартовує дух, а в жовтому і взагалі
душа радіє.

– У синьому починається депресія, а в жовтому смердить сечею, тому що там злив за-
їдає, – перебив його Сфінкс. – Це задоволення тільки для того, хто мріє побути наодинці. Ти
мріяв про таке, Куряко?

– Уже мрію, – пропихав я, знемагаючи під ваготою чудо-куртки. Я не міг у ній навіть
руки зігнути. Заважали тайники в ліктях. – А скоро... Скоро за мною прийдуть?

Прийшли доволі скоро.

Наостанок, коли мене вже вивозили, немов нерухому ляльку, здивував Македонський.
Підбіг і подав мені ліхтарик:

– Кажуть, там вимикають світло ночами. Візьми, а раптом захочеш що-небудь знайти
в темряві.

Це було більше, ніж я чув від нього за всі шість днів у групі.

Руки не згиналися, але пальці працювали, і я схопив ліхтарик. При цьому я встиг побачи-
ти очі Македонського. Вони були кольору чаю. У цяточку.

Ще я встиг сказати «бувайте!» всім іншим. Шакалові, який мені розчулено махав. Лері, який тупцяв коло дверей. Лордові, який кивнув мені з ліжка. Сфінксові, який сидів на його спинці. Горбачеві. Усім...

Ящики, як їх називали, чергували на першому по двоє на зміну. Перетягували всякі важкі речі, коли було що тягати, перевозили візочників, коли вважалося, що візочник може бути проти переміщення, підмітали двір, лагодили те і це, а іноді, до краю похмури, навіщось перебігали коридорами з порожніми ношами. Ще вони стерегли вхідні двері замість сторожа, який стеріг двері на третій поверх. Але в основному вони спивалися. Ящики були улюбленими персонажами місцевих анекдотів, які переказували навіть Фазани.

Той, кому довелося супроводжувати мене, не годився вже навіть для анекдотів. Старий пияк із дрижачими руками і човгаючою ногою. Його дихання жахливо мене турбувало. Весь час здавалося, що він ось-ось умре, не доправивши мене куди треба, і я залишуся на третьому в непідйомній куртці до з'ясування обставин його смерті. На щастя, він таки дотягнув.

Ми перетнули весь коридор третього, і в вузькій кімнатчині поміж двома однаковими дверима він наказав мені вивернути кишені.

— Не можу, — чесно зізнався я. — Руки не згинаються. Ви вже як-небудь самі.

Ящик сприйняв це як провокацію.

— Я не вчора народився, хлопчику, — сказав він докірливо. — Літа мої вже не ті, щоб бавитись у ваші ігри. Давай, їдь...

Так я залишився необшуканим. Щойно він замкнув за мною двері, я вибрався з куртки. І розтягнувся на губчастій підлозі, насолоджуючись свободою. Просто лежав, дивлячись у стелю.

Приблизно через півгодини до мене дійшло. Я тут зовсім сам. І так буде ще довго. Табакі зробив мені гарний подарунок. Просто я не відразу зумів його оцінити.

Я вже було задрімав, але мені пригадалося, що Македонський казав про світло, і я змусив себе стрепенутися. Треба було підготуватися. Я не був певен, що дам раду з тайниками куртки в п'яті, навіть з ліхтариком. Я сів і, підтягнувши куртку до себе, почав її патрати. Витягував усе підряд і розкладав на купки. Не встиг розподілити ще й половини витягнутого, як захотілося курити. Довелося витрусити все, що залишилося, і зайнятися підкладкою. Яка трималася не менше ніж на ста кнопках. Нарешті я дістався до сигарет. Скрутивши куртку валиком, підклав її під спину й закурив.

«Вірші скандинавських поетів», «Скляний ключ» Дешила Хеммета, «Книга Екклезіаста з коментарями», «Мобі Дік». Усі чотири книжки зачитані до дір, з усіх випадають сторінки. Зі «Скляного ключа», крім того, вислизнули нотатки Шакала й висхле кільце ковбаси. «Мобі Дік» був бібліотечний. Із картки з'ясувалося, що видали його Чорному два роки тому. З-за краю цератової обкладинки витикалися дві фотографії та купа записок. Я заховав записки назад і взявся розглядати фотографії.

На одній був Вовк. Хлопець, який помер на початку літа. Я до того часу прожив у Домі лише місяць, тому погано його пам'ятав. Худий, зі скуйовдженим волоссям, він дивився спідлоба. В одній руці — незапалена сигарета, друга — на струнах гітари. Лице серйозне, ніби він знає, що з ним станеться, хоча насправді в кожного є така фотографія, про яку в разі чого можна сказати: «Він знав», — просто тому, що людина не зволила вчасно усміхнутися. Конкретно ця фотографія задумувалася як смішна. На голові у Вовка сиділо якесь пискля. Судячи з усього, тому, хто фотографував, це здалося кумедним. Правда, птаху було видно не дуже добре. Згори звисав краєчок ковдри в смужку. Я здогадався, що Вовк сидить на загальному ліжку, що Лері своє, як завжди, не заправив, і що зовні, швидше за все, літо. Придивившись ще краще, я впізнав у незнайомій птасі Нанетту. Ще зовсім пташа. І плечима мені перебіг холод.

Нанетту підібрали на початку червня, значить, до смерті за нез'ясованих обставин хлопцеві з фотографії залишалося зовсім небагато. Але річ була не в цьому. Не в тому, що він вмер, і не в тому, як це сталося, а в тому, як він виглядав. Він був удома. У себе вдома. Я в четвертій ніколи таким не стану. Для цього треба прожити в ній декілька років.

Вовк був частиною четвертої, але при мені ніхто в групі про нього не згадував. Про жодну з речей не говорилося, що ось ця річ належала йому. Чесно кажучи, я зовсім про нього забув. Фазани страшенно носилися зі своїми покійниками, і я встиг призвичаїтися до такого їхнього ставлення. Дві фотографії в траурних рамках у класі. Дві недоторканні чашки в за-скленій шафі у спальні. У туалеті – два гачки для рушників, котрі ніким не використовувалися. Покійники першої проживали в її кімнатах нарівні з живими. Їх цитували, за ними зітхали, їхнім батькам посилали вітальні листівки на свята. Я їх ніколи не бачив, але знав про їхні смаки та звички все. Вовка ж у четвертій ніби ніколи й не було. Ця фотографія виявилася першим і єдиним його слідом, який мені трапився.

Я вийняв другу сигарету й закурив. Щоби позбутися сумних думок, почав гортати «Скляний ключ» і непомітно втягнувся. На четвертій сигареті похопився, що занадто багато курю. Перерахував свої запаси. Сигарет залишилося шістнадцять. Подумалося, що якщо зараз хто-небудь увійде, наприклад, з обідом, – він відразу відчує, як тут накурено. І все забере. Тому я залишив три сигарети на випадок обшуку, а решту заховав назад у куртку, так-сяк замаскувавши підкладкою. Потім трохи прибрався, знову ліг на куртку й узяв другу фотографію.

Група дітей на східцях дворового ганку. Стоять, сидять і висять на поручнях. День, вочевидь, спекотний, на обличчях лежать плями сонячних зайчиків.

Придивившись, я впізнав багатьох. Першим – Чорного. Тяжкий погляд, білява гривка, квадратне підборіддя – все на місці. Звісно, шуплявенький і шокастіший, ніж тепер, але мені він здався навіть ще більш похмурим.

Потім я знайшов Горбача, Слона з третьої і Кроля з шостої. Кріль майже не змінився. Горбач ховався за мотоциклетними окулярами й притискав до грудей арбалет. Слон височів над усіма усміхненою брилою, наче пупс при багатократному збільшенні. З кишені його комбінезона витикався гумовий жирафик.

Я вирішив, що натрапив на страшенно захопливе заняття.

Наступним я впізнав Сліпого. Босий, він сидів навпочіпки в самому кутку фотознімка, так що край зрізав йому півголови. Верхній гудзик сорочки припадав мало не на пуп, волосся звисало до рівня ніздрів. Якби він встав, його картата сорочка, напевно, провисла би нижче колін. Дивно, що вихователі дозволяли хоч кому-небудь розгулювати Домом в такому вбранні.

Я пошукав Сфінкса, але не знайшов.

Зате знайшов ніжного, як ангел, Красуню, що з хиренним виглядом теліпався на поручнях. І Соломона з другої. Ще не того вгядованого Щура, яким він став зараз, але вже цілком пухкенького щурика.

Потім я впізнав Лері й розреготався, закашлявшись димом. Безглуздий, капловухий, худючий Лері. Він стояв, гордо відставивши ногу з неймовірною кількістю саден на коліні; дивлячись на нього, жоден оптиміст не став би марудити на тему «щасливого дитинства», бо в таких носачів «щасливого дитинства» не буває. Поряд із Лері в такій самісінській позі стояв ще один носач з вибалушеними очима. Поза сумнівом, Кінь з третьої. Ніхто з тих, кого я впізнав, не викликав у мене такого захвату, як Лері. Я відчував до нього тепер мало не ніжність. Нелегко живеться на світі маленьким Логам. Від такого життя вони виростають агресивними. Страждають на клаустрофобію. І на заїкання. На те, що їх ніхто не любить. Вони не розумні, не милі, не симпатичні. Лері й Кінь стали моєю останньою знахідкою. Сфінкса я так і не виявив.

Двійко абсолютно однакових блондинів у смугастих безрукавках когось до болю нагадували. Хлопчина з ідеально круглою головою на передньому плані також був на когось подібним. Я крутив фотографію так і сяк, приміряючи обличчя дітей на різних мешканців Дому, але п'ятьох так і не впізнав. Нарешті мені це набридло, і я почав розглядати фотографію просто так.

Компанія загалом була здичавілою. Бруднуватою. Оброслою. Певно, з глистами. Таких не примусиш виглядати пристойно. Принаймні ніхто нікому не ставив ріжок і не корчив гримас. Вони старалися виглядати якомога солідніше. Хоч, здається, розуміли, що їм це не надто вдається.

Амулети, захисні талісмани й усякий нашійний мотлох уже тоді були в моді. Усього я нарахував шістнадцять торбинок, плюс кігті, зуби й кості, зв'язками та по одному екземпляру, гайки, болти, цвяхи, кролячі лапки та найрізноманітніші хвости. У Лері з Конем домінував металолом. Слон був обвішаний дзвіночками, блондинисти близнюки – ключами. Коли я наткнувся на ці ключі, до мене раптом дійшло.

Я примружився й подивився ще раз...

Таж безумовно! Круглі, зимні очі, гачкуваті носи... Це маленькі Стервожери! Настільки подібні, що я навіть не намагався вгадати, котрий із них справжній.

Цікаво, куди подівся другий? Промайнула думка, що взагалі-то й одного Стервожера в Домі цілком вистачає, але тут же, згадавши вічну жалобу в третій, я відчув сором, що мені так подумалося.

Може, Птахи носили жалобу не по близнюкові Стервожера. Може, їм просто подобався чорний колір. Якщо чесно, я навіть не хотів знати, в чому там річ. Так чи інакше, ніякого брата Стервожера в Домі не було, і думати, що це добре, – мерзотне діло.

Я відклав фотографію й узяв першу, з Вовком. Порозглядав. Ліг і втупився в стелю.

У кожній кімнаті Дому проживали свої покійники. У кожній шафі догнивав свій незгаданий скелет. Коли привидам бракувало кімнат, вони починали вештатися коридорами. Проти небажаних гостей на дверях малювали охоронні знаки, а на шії вішали амулети. Своїх любили й задобрювали, з ними радилися, співали їм пісень і розповідали казки. Вони ж – відповідали. Написами на дзеркалах – милом і зубною пастою. Малюнками на стінах – фіолетовою фарбою. Шепотом у вуха – окремих обраним, коли ті приймають душ чи мають відвагу заночувати на дивані на Перехресті...

Мішанина з Фазанячих побрехеньок, забобонів, ідіотських прислів'їв і приказок крутилась у мене в голові, набуваючи дедалі дикіших обрисів. А коли я нарешті впорався з нею, то, на свій превеликий подив, зрозумів, що тепер трішечки краще знаю Дім. На крихточку. Принаймні я зрозумів чимало того, чого не розумів раніше. Пристрасть мешканців Дому до всяких небилиць народилася не на порожньому місці. Так вони перетворювали горе на забобони. Забобони, своєю чергою, перетворювалися на традиції, а до традицій швидко звикаєш. Особливо в дитинстві. Якби я потрапив сюди років зо сім тому, може, й для мене спілкування з привидами було б природним. Я сидів би на старій фотографії Чорного з саморобними луком чи рогаткою, що витикається з кишені, пишався б амулетом від полтергейсту, вимінятим на серію марок, боявся б яких-небудь конкретних місць у визначений час доби та ходив би туди на спір. Може, як наслідок, я довів би себе до заїкання, але життя моє було б доволі цікавим, чого не скажеш про справжнє життя, прожите не тут. Мені навіть стало образливо, що це дике, не моє дитинство пройшло повз мене. У ньому не було ні річок, ані лісів, ні закинутих цвинтарів, але ж і в справжньому моему дитинстві їх не було. Зате я знав би всі закони й правила Дому, вмів би розповідати ідіотські казки, грати на гітарі, розшифровувати настінні написи, ворожити на курячих кістках, пам'ятав би всі попередні прізвиська старожилів і, можливо, навіть любив би цю ветху будівлю, як ніколи не зможу її полюбити. Що довше я про все це думав, то мені ставало сумніше. Я вийняв останню з не захованих сигарет, закурих і став дивитися, як дим підпливає до плафона, розсіюючись у його світлі.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Могильник — це Дім у Домі. Місце, яке живе своїм життям. Він на багато років молодший — коли його будували, Дім уже встиг спорохніти. Про нього розповідають найстрашніші історії. Його ненавидять. Могильник має свої правила, й він змушує їм коритися. Він небезпечний і непередбачуваний, він розсварює друзів і мирить ворогів. Він ставить кожного на окрему стежку: пройшовши по ній, або віднайдеш себе, або втратиш. Для декотрих це остання путь, для інших — початок шляху. Час тут тече повільно.

Стрибунець дивився в вікно на снігові завали та чорні фігурки людей, що брели по блакитному. Ранок у лазареті починався з обходів, ще затемна. Гудки автомашин, які пробиралися по закритих дорогах, тупіт ніг у коридорі, світло у вікнах будинків — усе вказувало на ранок. А якщо вірити небу, була ще ніч. Уроки скасували через снігопад, і населення Дому другий день поспіль святкувало неочікувані канікули. Вікна лазарета виходили на двір. Кожного ранку й кожного вечора Стрибунець вилазив на підвіконня та дивився, як хлопці грають у сніжки й споруджують білі фортеці з кучугур. Він упізнавав їх по куртках і по шапках. Голови крізь подвійні шиби не пробивалися.

Минуло вже два тижні відтоді, як його відправили на протезування. Стрибунцеві здавалося, це займе декілька годин. Йому дадуть руки — не справжні, але бодай для чогось придатні — й відпустять. Тільки потрапивши до лазарета, він збагнув, наскільки мало знає про такі речі.

Лазарет йому сподобався. Розміреним життям, чистотою та спокоєм. Тут його не доймали хлопці з Мотлохівні, сестрички були привітні, сам Могильник, світлий і тихий, здавався найкращим місцем на світі. Лось приносив йому книжки та робив з ним уроки, як у перші дні в Домі. Стрибунець не розумів, чим це місце заслужило свою лиху славу. Чому його називали так страшно — Могильником? До того, як він сюди потрапив, це слово лякало і його.

Усе було добре. Потім він почав скучати. Особливо коли випав сніг. Йому бракувало Сліпого. І ще чогось. Заскучавши, Стрибунець закинув книжки й перебрався на підвіконня. Сестрички його зганяли, та він залізав назад. Він слухняно робив із протезами все, що належало, хоч і знав, що ці навички йому навряд чи знадобляться. Його попередили — з протезами треба поводитися дбайливо, і він зрозумів, що не стане їх носити. Їх зламають у першій же бійці. Навмисно чи випадково. Його перебування в Могильнику не мало сенсу. Тому він скучав і дивився в вікно.

— Як лісове звірятко на прив'язі, — сказала сестричка, заходячи до палати. — Скоро вже повернешся до своїх друзів, не переживай. І бавитися з ними буде зручніше, ніж до того.

Він чекав, що його знову зженуть з підвіконня, але сестра втомилася робити зауваження.

— Скучив? — запитала вона жалісливо.

— Ні, — відповів він, не обертаючись.

Було вже зовсім світло, і сестра вимкнула освітлення. До нього долинали постукування тарілок і скрипіння тумбочок, які пересували. Двір був порожній, порожніми були зовнішні вулиці й руїни снігових фортець. Сестричка пішла — стукнули двері — й усе затихло. Потім хтось увійшов, встав у нього за спиною та запитав:

— Як, цікаво, коти ходять по снігу, якщо сніг вищий за котів?

Голос був незнайомий, але Стрибунець не обернувся.

— Скачуть, — сказав він, дивлячись на подвір'я.

— Щоразу провалюючись з головою та вискакуючи назад? А може, вони прокопують тунелі? — засміявся незнайомий. — Як кроти?

Стрибунець обернувся. Поруч стояв незнайомий хлопчикськo й дивився повз нього у вікно. Губи його тремтіли від сміху, очі були серйозними. Найбільше Стрибунця здивував його

одяг. Верх — від білої шпитальної піжами, низ — обтріпані сині джинси. І майже чорні від болота кеди на босу ногу. Шнурівки не зав'язані. Волосся на чолі вимазане чимось білим. Він не був подібним на хворого. І ні на кого зі знайомих Стрибунцеві хлопців. Хворим належало лежати в чистих ліжках, а ходячим і здоровим — не бігати по Могильнику й не заходити до чужих палат. Але найдивнішим було не це. Де в Могильнику (визланому до блиску) можна знайти стільки болота, щоб так замазати ноги?

— Снігові кроти, — замислено сказав хлопчисько. — Узимку риють тунелі, влітку перетворюються на котів. Навесні, допіру перетворившись, вилізають з-під землі й голосно верещать. Березневі кроти. У них страшенно гидкі голоси...

Стрибунець зіскочив з підвіконня.

— Ти хто? — запитав він.

— В'язень Могильника, — відповів гість. — Вирвав зі стіни кільце, до якого був прикутий, скинув іржаві ланцюги та поспішив сюди.

— Чому сюди?

— Бо я вампір, — зізнався гість. — Прийшов попити свіжої крові. Ти ж не відмовиш хворій людині, дитино?

— А якщо відмовлю?

Хлопчисько зітхнув:

— Тоді я помру на твоїх очах. У муках.

Стрибунцеві стало ще цікавіше.

— Добре. Пий. Тільки трохи. Не до смерті. Якщо ти так умієш.

— Шляхетна дитина, — сказав хлопчисько. — Сьогодні я ситий, і я відкидаю твій дар. Тіла покусаних сестер прослали мені дорогу від темниці й аж до твоїх дверей...

Стрибунець мерщій уявив, як це виглядає. Одна сестра, друга, третя... І всі вони лежать укушені, закотивши очі...

— Весело, — сказав він.

— До божевілля, — погодився гість. — Слухай, а ти мене не заховаєш? За мною женуться. З осиковими кілками.

— Заховаю, звичайно, — зрадів Стрибунець. — Тільки, — він роззирнувся в палаті, — тільки тут нема де. У тумбочці ти не помістишся. А під ліжком буде видно...

Гість посміхнувся:

— Не бійся, великодушний отроче. Старий кровопивця знає, що робить. Ти не проти, якщо твоє ліжко стане трішечки вищим?

Стрибунець закрутив головою. Хлопчисько підійшов до ліжка й повернув якусь ручку. Ліжко трохи піднялося. Гість зазирнув під нього і залишився задоволений.

— Там гумки, — пояснив він. — Зручна штука, якщо не занадто тугі, — він підійшов до Стрибунця й уважно його роздивився. — Ти мені подобаєшся, отроче, — сказав він серйозно. — А тепер попрощаємося.

— Ти йдеш, — сумно протяг Стрибунець.

Хлопчисько підморгнув. Очі в нього були карі — такі світлі, що здавалися жовтогарячими.

— Усього лише під ліжко.

Він помахав рукою та, вставши навкарачки, зник під матрацом. Покопирсався там, чортихаючись, і шез.

Стрибунець підбіг до ліжка й прислухався. Було дуже тихо. Тільки нагнувшись аж до підлоги, можна було вловити ледь чутне дихання гостя. Стрибунець, якого гризла цікавість, повернувся на підвіконня. Якщо сестрам забагнеться перевірити палату, вони мають побачити його в звичній позі. Він поклав підборіддя на коліно та втупився в шибку, хоч і не бачив тепер ані двору, ні хлопців, які повибігали бавитися. Він боявся, що якщо хтось увіде, його зрадять палаючі щоки та стукіт серця.

У належний час за ним прийшли й відвели його в ігрову кімнату, де чекали протези та завдання, які треба було виконувати з їхньою допомогою. Стрибунець не виконав ані одного. Коли він повернувся, його чекала сестричка з обідом, відтак перевірити, чи залишився «вам-пір» на старому місці, не вдалося. А після обіду прийшов Лось.

— Як поживає мій учень? — запитав він, заходячи. У руках у нього був стосик книжок. У білому халаті він здавався ще вищим.

— Базікає, наче папуга, — поскаржилася сестра Агата, витираючи Стрибунцеві рот. — Майже нічого не з'їв, — вона підняла тацю, демонструючи Лосю тарілку з розпанаханим пюре й розтерзаною котлетою.

Стрибунець справді говорив без упину. Він боявся пауз і тиші. Боявся, що сестра почує що-небудь і зазирне під ліжко. Він не знав напевно, чи гість усе ще там, але не хотів ризикувати.

— Дивно, — сказав Лось, зазираючи Стрибунцеві в лице. — Він же не балакливий. Хоч і погано їсть.

— Сьогодні він балакливий, — заперечила сестра, переставивши тацю на тумбочку та накривши її серветкою. — Спробуйте самі. У мене голова розболілася від цієї дитини, від його історій. Ніколи в житті не чула стільки нісенітниць.

— Спробую.

Лось сів на ліжко та склав книжки на стілець. Стрибунець у білосніжній піжамі метляв ногами, втупившись у стелю.

— Ангелик, — розчулилася сестра. — Я вже думала, він у нас заскучав. Але сьогодні він просто розцвів. Говорить і говорить, буквально не може зупинитися.

— З чого б це? — посміхнувся Лось.

Стрибунець скося подивився на нього та стеноу плечима.

Лось раптом посерйознішав:

— Новини про втікача є? — запитав він сестричку.

Сестра спохмурніла й перейшла на шепіт:

— Ніяких. Імовірно, він уже за межами Дому. Лікар просто божеволіє. Просив вас обов'язково зайти.

Стрибунець нашорошив вуха, з робленим зацікавленням розглядаючи корінці принесених Лосем книжок.

— Обов'язково зайду, — сказав Лось. — Це серйозна проблема.

— Так, — зітхнула сестра, підводячись. — Украй серйозна. Спробуйте погодувати його. Може, вас він не забалакає до смерті.

Вона вийшла, залишивши тацю з обідом.

Лось повернувся до Стрибунця:

— Скажи-но, малий, до тебе випадково не заходив хлопчик зі сивою гривкою, в синіх джинсах? Приблизно як ти на зріст?

— Ні, — сказав Стрибунець, чесно дивлячись Лосеві в очі. — Не заходив. А що?

— Нічого, — Лось неухважно посміхнувся до стелі. — Якщо раптом побачиш його, передай, що він усім завдає дуже багато клопоту. Мені зокрема.

Стрибунець кивнув.

— Обов'язково передам, якщо побачу. А що він зробив?

Лось навіщось підняв серветку, розглядаючи вміст таці з обідом.

— Багато всього. Вистачило б на десятьох. Ти будеш їсти?

— Ні, — сказав Стрибунець. — Може, пізніше. Зараз не хочу.

— Добре, — Лось встав. — Ходімо, вдягну тебе. Прогуляємося. Треба дихати свіжим повітрям час до часу.

Стрибунець знехотя сповз з ліжка. Лось вийняв з кишені клаптик паперу, розправив його й поклав на подушку.

— Лист для тебе, — сказав він. — Читай, і підемо.

Стрибунець подивився на зім'ятий листок, де красувалося одне-єдине слово: «Скучно». Знаючи Сліпого, можна було здогадатися, що це означає «мені нудно без тебе». Сліпий без нього скучає!

Стрибунець тихо зітхнув від задоволення, і листок спурхнув з ковдри, наче метелик.

— Дякую, — сказав він Лосеві. — Його там не ображають без мене?

— Не знаю, — Лось здавався втомленим. — Адже я майже нічого про вас не знаю.

Вони гуляли по лазаретному балкону, який був захищений від вітру спадистим дахом. Лось переказував новини Мотлохівні, Стрибунець слухав краєм вуха. З прогулянки Лось відвів його на другий сеанс тренування з протезами. Потім у лазаретному холі була вечірня програма по телевізору, яку дозволяли дивитися через день. Потім — вечеря з сестрою Марією (огряднішою та молодшою, ніж сестра Агата), і цього разу Стрибунець їв мовчки, переконаний, що гість давно пішов. Ні в якого вампіра не вистачило б терпіння стільки часу провистіти під ліжком.

— О дев'ятій зайду вимкнути світло, — попередила сестра. — І не сиди на підвіконні. Усе одно вже темно.

Як тільки за сестрою зачинилися двері, Стрибунець скотився на підлогу й зазирнув під ліжко. «Вампір» лежав на підлозі та дивився йому в очі.

— Ой, — сказав Стрибунець. — Ти не висипи? Вона ж запросто могла тебе побачити!

Гість виповз поволі, як черепаха, і сів, кривлячись від болю.

— А ти повиси на цих резинках години чотири, — буркнув він. — Звісно, я перепочивав, коли нікого не було. І навіть поїв. Але, по-моєму, Лось мене вирахував, — сказав він занепокоєно. — Він зайшов і перевірів піднос. А я з'їв майже всю котлету.

Стрибунець засміявся. Дуже смішно було уявляти вампіра, який таємно поїдає його котлету. І Лося, який цю котлету перевіряє, обнюхуючи тарілку. Але чому він не зазирнув під ліжко? Вочевидь, не знав, що там можна заховатися.

— Смійся, смійся, — сказав «вампір». — Веселися. Тобі, звичайно, важко уявити, як воно — висіти на резинках, відчуваючи подих осикового кілка біля самого серця. Через одну нещасну зморщену котлету. Чого ти так заходишся, хотів би я знати?

— Кілки не дихають, — заїкаючись від сміху, прошепотів Стрибунець.

«Вампір» скривився:

— Це мовний зворот, хлопче. Минулого вівторка мені стукнуло триста тридцять років — то маю я право заговорюватися, як ти гадаєш?

— Маєш, — визнав Стрибунець. — Мені подобається, як ти заговорюєшся.

— Подивимося, як тобі сподобається нинішня ніч. Я збираюся повернути свою істинно древню подобу й послухати твої благання про помилування, перш ніж мої зуби увіп'ються у твою плоть!

«Вампір» раптом втомлено зітхнув.

— Слухай, а можна, я трохи полежу на твоєму ліжку? Я весь задерев'янів. Нічого, що я брудний? — він скинув кеди й витягнувся на ліжку. Ноги його були бруднішими, ніж взуття. Стрибунець сів поряд. Вампір скривився.

— Щось спина болить, — сказав він сумно.

— Це тому, що ти старий, — припустив Стрибунець.

— Ти думаєш? — «вампір» лежав дуже блідий, і Стрибунець перелякався.

— Може, покликати сестру? — запитав він несміливо.

«Вампір» розплющив одне око:

— Поласувати?

— Ні. На допомогу, — розреготався Стрибунець.

«Вампір» усміхнувся:

– Не треба. Я налаштувався теревенити з тобою цілу ніч і приємно провести час, а не отримувати допомогу від сестри. Давай почнемо просто зараз. Розкажи, що там робиться в Домі? Я так скучаю за немогильним життям...

– Ні, – Стрибунець заліз на ліжко з ногами. – Спочатку ти розкажи. А потім я розкажу все, що захочеш. Я цілий день про тебе думав. Більше не можу терпіти.

– І що ти думав? Певно, який же він симпатичний – цей вампір?

– Я думав... – Стрибунець знітився. – Що ти такого накоїв, про що казав Лось? І чому втік і ховаєшся?

«Вампір» спохмурнів.

– Я просто так утік. Усе одно в тому жодного пуття. Уже чотири рази втік. Думав, якщо всіх тут гарненько дійняти, може, вони мене відпустять. Навіть пожежу влаштувати пробував. Але на них ніщо не діє. Тобто я їх усе-таки довів, останнім часом мене зачиняли. Цього разу я втік тільки через це. Хай не думають, наче вони мудріші. Поки я тут, спокійного життя в них не буде.

– Як же ти втік? – благоговійно запитав Стрибунець. Гість на очах набував героїчного ореолу мученика.

– Друг допоміг, – неохоче відповів «вампір». – Вірна людина. Кличку не запитуй, однаково не скажу. Я думав, тут нікого немає, тому зайшов. Я цю палату знаю, тут рідко хто буває. Дивлюся – ти сидиш. Ти мені відразу сподобався. Я так і подумав, що ти не станеш нікого кликати. Хоча ти мав такий вигляд, ніби повірив у все, що я оце наплів.

– Я не повірив, – зізнався Стрибунець. – Але це було б дійсно круто – ховати під ліжком вампіра.

– От бачиш... Я ж і кажу, ти дивний, – гість ледь піднявся на лікті, розглядаючи Стрибунця. – Люблю дивних. Як тебе звуть?

– Стрибунець.

– А мене – Вовк. Кличка у тебе – якась вона не така. Я придумав би кращу. Давно тебе привезли?

– Улітку. Тут нікого не було. Тільки Лось. Він мене прийняв. Але після мене був уже інший новенький, – квапливо додав Стрибунець.

– Б'юсь об заклад, Спортсмен тебе страх як не терпить, – припустив Вовк.

Стрибунець нахмурився.

– Так, – сказав він коротко. – Не терпить.

– А всі решта ганяють, щоб йому догодити.

– Ганяли, – виправив Стрибунець. – А ти звідки про мене знаєш?

– Про тебе я нічого не знаю, я знаю про них. Які з ними уживаються, а які – ні. І ще я чув, про що ти говорив з Лосем, коли отримав листа від друга. Якого, можливо, без тебе ображають. До речі, хто він?

Вовк розчервонівся від цікавості. Видно було, що йому приємно розмовляти про життя за межами лазарета.

– Сліпий, – відповів Стрибунець.

Він знав, що Вовк здивується, і Вовк здивувався.

– Не може бути, – сказав він.

Стрибунець гордо мовчав.

– Знімаю капелюха, – сказав йому Вовк шанобливо. – Ніколи не думав, що Сліпий надається на роль друга.

Стрибунець образився:

– Надається не менше, ніж будь-хто інший!

– І що його можуть ображати, – вів далі Вовк, начебто не почувши.

Стрибунець відвернувся.

Вовк поплескав його по плечі:

— Не злися, добре? Я іноді буваю прикрий. Особливо коли спина болить. Розкажи від самого початку, як тебе привели. І далі. А потім я тобі про всіх купу всього розкажу.

Стрибунець розказав. Розповідь його перервалася сестрою, яка прийшла, щоби вмити Стрибунця та вкласти спати. Щойно вона пішла, Вовк вибрався з-під ліжка й заліз до Стрибунця під ковдру.

— Кажі далі, — попросив він.

Стрибунець розказував іще довго. Потім вони лежали мовчки. Стрибунець знав, що Вовк не спить.

— От якби вибратися звідси, — тоскно сказав Вовк у п'їтми. — Я тут уже півроку. Ти не уявляєш...

Стрибунцеві здалося, що він заплакав.

— Виберешся обов'язково. Не переживай. Не буває такого, щоби хтось хотів звідки-небудь вибратися — і не вибрався.

— Ти дуже хороший...

Вовк обняв його та притулився щокою. Щока була мокрою.

— Якщо я коли-небудь звідси вийду, буду битися за тебе на смерть, ось побачиш. А ти будеш мене пам'ятати, якщо я не вийду?

— Клянуся! — сказав Стрибунець. — Клянуся, що завжди буду тебе пам'ятати.

Уранці сестра Агата виявила Вовка, який спав у ліжку Стрибунця. Її крик розбудив обох. Протаранивши сестру в живіт, Вовк вискочив на коридор. Стрибунець вибіг за ним і, занімівши від жаху, спостерігав, як Вовк, маневруючи поміж сестрами, що верещали, перевертає на бігу возики зі сніданками та ліками. Шлях його був устелений битим склом, клаптями вати й перевернутими омлетами. Його впіймали у відгалуженні коридора, де, на Вовкове нещастя, виявилось відразу двоє мужчин, і під гнівні вигуки сестер віднесли до палати, куди незабаром пройшов насуплений Павук Ян.

Другий лікар і прибиральник, які зловили Вовка, змазували йодом укуси та, закотивши штанки, розглядали синці на ногах. Декотрі з сестер, обступивши їх, обговорювали те, що сталося, всі решта збирали осколки.

Очманілий Стрибунець, червоний і дикоокий зі сну, мовчки стояв коло дверей своєї палати.

— Я вважала тебе хорошим хлопчиком, — сказала сестра Агата, проходячи повз нього. — А ти, виявляється, брехун. Для тебе стараються, протези прилаштовують, а ти он як платиш людям за їхню турботу.

— Подав'їться ви своїми протезами, — з ненавистю відповів Стрибунець. — І своїми турботами також! — не дивлячись на сестру, що заклякла на місці, він повернувся до себе.

У порожній палаті він довго дивився на незастелене ліжко й ковдру, яка впала на підлогу. Потім підчепив ногою стілець і жбурнув його об стіну. Гуркіт, дзенькіт розбитої склянки, котра впала з тумбочки, перевернутий стілець — усе це трохи його заспокоїло. Із коридора долинуло стривожене квоктання сестри Агати.

— Ось, — сказав Стрибунець у стелю, — тепер мене посадять на ланцюг поряд із Вовком. І йому не буде самотньо.

На ланцюг його не посадили — ні поряд із Вовком, ні окремо. Лікар Ян відчитав його в своєму кабінеті. Лось вибачився й пообіцяв, що забере його з лазарета. Ображена сестра Агата сказала, що він хороший хлопчик, котрий потрапив під поганий вплив. Директор Дому погладив його по голові, промовивши:

— Нічого страшного не трапилось. Дитина трохи перенервувала.

— Відпустіть Вовка, — сказав їм Стрибунець.

І тільки Лось його почув.

Увечері до нього прийшло дівча в голубій піжамі, з волоссям вогненным, наче квітка маку. Такого яскраво-червоного волосся він ніколи раніше не бачив; він узагалі не думав, що воно зустрічається в дійсності. Хіба що у клоунів. Дівчинка підійшла до вікна, гордо затиснувши в руках букет незрозумілих розколошканих квітів. Голова її освітила білу палату, наче маленька пожежа.

— Привіт, — сказала вона.

Стрибунець також привітався і зліз із підвіконня.

Дівчинка поклала букет на тумбочку.

— Я — Руда.

Вуха в неї стирчали, шкіра довкола носа була червонувата, очі — несподівано чорні, в обрамленні червоних вій. Щоби розгледіти це, Стрибунцеві знадобилося чимало часу. Від її волосся було важко відволіктися. Він здивувався, що йому сповіщають очевидне.

— Я бачу, — сказав він. — Важко не побачити.

Дівчинка закрутила головою.

— Ні. Я знайомлюся, — пояснила вона терпляче. — Руда. Тепер зрозумів?

Він зрозумів.

— Стрибунець, — назвався він.

Дівчинка кивнула, розглядаючи порожню палату.

— Скучно в тебе тут, — сказала вона. — І чисто.

Стрибунець промовчав.

— Підеш зі мною? Я запрошую.

— А хіба можна? — Стрибунець сумнівався, що його пустять далі ніж за поріг після всього, що сталося.

— Не можна. Але ніхто нічого тобі не скаже, побачиш. Ходи.

Вони вийшли в білосніжний коридор Могильника, він приглушував кроки.

Матові двері відкривались і закривались. Старшокласники в піжамах сиділи в кріслах і гортали журнали. Сестри сновигали з одних дверей в інші, ніби снігові кулі. Стрибунець ішов за Рудою, чекаючи окриків, але ніхто їх не гукав, ніхто ні про що не запитував. Вони йшли, відображаючись у скляних шафах, як у дзеркалах, — в одній за одною. Голуба піжама та біла піжама. І всюди спалахував вогонь її волосся.

Ми ніби щезли, думав Стрибунець здивовано. Ми йдемо, але нас нема. Ніхто нас не бачить і не чує. Так, ніби руде дівча зачарувало весь Могильник...

За вікнами падав сніг. Вони повернули в інший коридор, з блискучим лінолеумом, і пройшли по ньому до останніх дверей.

— Це тут, — Руда штовхнула двері.

Палата була зовсім крихітна. Три ліжка, завалені кучугурами речей. Із повноцінними звалищами журналів, зошитів, паперу, пензликів і банок з фарбою. На стінах висіли малюнки, в плетеній клітці скавав зелений папужка. Кімната нагадувала Мотлохівню і навіть пахла, як Мотлохівня. Стрибунець наступив на апельсинову шкірку й зупинився, зняксовівши. З розгону заскочивши на одне з ліжок, Руда скинула тапочки, змела на підлогу сміття, а тоді предстала свого сусіда:

— Смерть.

Красивий хлопчик з бітлівською зачіскою посміхнувся й кивнув.

— Привіт, — сказав він.

Стрибунець здригнувся, почувши прізвисько.

— То це ти той самий...

Смерть знову кивнув, посміхаючись.

— Та сідай же, — поклікала Стрибунця Руда, спихаючи з ліжка чергову купу речей. — Ще встигнеш надивитися.

Стрибунець сів біля неї. Про сусіда Рудої він дещо знав. Смерть був хлопчиком, який ніколи не виходив з Могильника, і про якого вихователі поміж собою говорили, що він «не жилець». Смерть був лежачий. Він не ходив і не їздив у візку. Він жив у Могильнику з незапам'ятних часів, і як Могильного мешканця Стрибунець уявляв його зеленкуватим, подібним на покійника. Інакшим просто не можна було уявити когось, хто «не жилець» уже багато років підряд. Але Смерть виявився дрібненьким і делікатним, з очима на півлиця та довгим, ніби аж вкритим лаком, темно-червоним волоссям. Поки Стрибунець його роздивлявся, Руда збирала з ковдри карти.

— Пограємо? — запитала вона. Вони зі Стрибунцем піділи до Смерті.

На годину вони стали ворожками. Передбачили одне одному здійснення всіх бажань і щасливе майбутнє, потім карти полетіли на підлогу, а Руда, задерши піжаму, показала Стрибунцеві татуювання в себе на животі. «Татуювання» було намальоване кульковою ручкою і встигло розмазатися, але можна було розібрати щось подібне на орла з людською головою.

— Хто це? — запитав Стрибунець.

— Не знаю, — сказала Руда. — Смерть вважає, що гарпія. А взагалі-то мався на увазі грифон. Як тобі?

— Могло бути гірше, — ухильно відповів Стрибунець.

Руда зітхнула, підчищаючи пальцем розмазане чорнило.

— Бувало гірше, — зізналася вона. — У минулі рази. Художник з мене, правду кажучи, ніякий.

Вони посиділи мовчки. Смерть крутив на ковдрі апельсин. Стрибунець підшукував тему для розмови.

— А правда, що в Могильнику водяться привиди? — запитав він нарешті.

Руда закотила очі.

— Якщо ти про Білого, то ніякий він не привид. Звичайний придурок. А взагалі-то, звичайно, водяться. Тільки вони не волочаться по палатах і не бубонять усіляку дурню, як, либонь, у вас у Мотлохівні розповідають.

— А що ж вони роблять? — посміхнувся Стрибунець.

Руда вимогливо втупилася в Смерть:

— Що вони роблять, Смерте?

Той стенив плечима.

— Нічого, — сказав він знічено. — Просто іноді проходять коридорами. Пощастить, якщо взагалі їх побачиш. Вони тихі та красиві. А Білий — зовсім навпаки. Забіг у п'ятьмі, спіткнувся, нашумів, а потім ще й завив, як собака. Я від страху мало не вмер.

— Білий — зі старших, — пояснила Руда. — Вставляв у ніздрі запалені сигарети, загортався в простирадло та шастав палатами — лякав малих і дівчат. Потім його впіймали й кудись відправили. Він був зовсім чокнутий.

Стрибунець уявив собі жахливого чокнутого старшокласника в простирадлі та подивився на Смерть із повагою.

— Я би живим не залишився, якби таке побачив, — зізнався він. — Або штани намочив би.

— А я й намочив, — посміхнувся Смерть. — Не про все ж розповідати...

Що далі, то Смерть Стрибунцеві більше подобався.

— А ті, інші? — запитав він. — Котрі справжні. Ти їх бачив?

— Вони нестрашні, — відповів Смерть. — Я їх бачив, але не боявся. Вони нікому не шкодять. Самі колись натерпілися.

Стрибунець зрозумів, що Смерть не обманює, і відчув неприємний холодок у шлунку. Смерть або й сам божевільний, або справді бачив привидів.

— Він не обманює, — підтвердила Руда. — Він ходак, між іншим.

— Хто-хто? — перепитав розгублений Стрибунець.

— Хо-дак, — по складах повторила Руда. В її погляді відбилосся розчарування. — Ти що, не знаєш, хто вони такі?

Стрибунцеві дуже захотілося збрехати, що знає. А потім він раптом згадав, що справді чув це слово. Одного разу вихователь Тріска зловив його в коридорі. Вони йшли втрьох — Тріска, Лось і Чорний Ральф — і на ходу бурхливо про щось сперечалися. Стрибунець привітався й хотів пройти мимо них, але Тріска схопив його за комір.

— Стій, дитино! — закричав він. — Ану-ну, швидко мені скажи, чи існують стрибуни й ходаки?

— А хто це? — ввічливо запитав Стрибунець.

Лице вихователя наблизилося до його лица. Очі за грубими скельцями окулярів металися, ніби щось його налякало.

— Це правда, ти не знаєш? — запитав він.

Стрибунець покрутив головою.

Тріска тут же його відпустив:

— Ось! — репетнув він. — Чуєте? Дитина не має про них ані найменшого поняття!

— Це не доказ, — кисло сказав Р Перший, і вони, всі троє, пішли далі, продовжуючи сперечатися.

Стрибунець моментально забув про цю подію. Вихователі в чомусь були не менш дивними, ніж старші. Іноді аж настільки дивними, що важко було зрозуміти їхні слова.

— Ходаки — це те ж саме, що стрибуни? — обережно запитав він Руду, боячись пошитися в дурні.

Вона обурилася:

— Ні, звичайно! То ти все-таки знаєш?

— Тільки назви, — зізнався Стрибунець.

Руда подивилася на Смерть. Той кивнув.

— Стрибуни й ходаки, — сказала вона менторським тоном. — Це ті, хто бував на вивороті Дому. Тільки стрибунів туди ніби закидає, а ходаки дістаються самі. Ходаки й назад повертаються, коли захочуть, а стрибуни не можуть. Мусять чекати, поки їх викине. Ясно тобі?

— Ясно.

Стрибунцеві нічого не було ясно, але він вирішив нізащо в цьому не зізнаватися.

— А ти? — запитав він Руду. — Ти ходак чи стрибун?

Руда спохмурніла.

— Ні перше, ні друге. Але коли-небудь обов'язково стану, — вона почала гортати журнал, що лежав на подушці, ніби їй раптом набридло говорити на цю тему.

Смерть усміхався.

— Як тобі Вовк? — запитав він. — Правда, навіжений?

— Ви знаєте про Вовка? — вражено запитав Стрибунець.

Руда відклала журнал:

— Ми все про всіх знаємо. Навіть про тих, кого тут нема. А вже про тих, хто є тут, знаємо найбільше. Ти молодець, що його заховав. Ці квіти я потягла в однієї старшої, тому що їх їй і даром не треба, в неї їх мало не сто букетів. А тобі буде веселіше, та й у палаті не так порожньо. Тільки ми забули їх у воду поставити. Тепер вони прив'януть, поки ти повернешся.

— Я думав, ви мене просто так покликали.

— Просто так нікого нікуди не кличуть, — широко посміхнулася Руда. І, помовчавши, додала: — Взагалі-то не тільки тому. Ще тому, що ти також трішки рудий, як і ми зі Смертю. А руді мають триматися одним косяком, ясно? Бо ми не такі, як усі, вічно нам весь вітер в очі, завжди нас не люблять. Ну, в основному не люблять, але бувають, звичайно, винятки. Це через те, що ми від неандертальців походимо, тобто ми їхні нащадки, а ті, котрі не руді, ті від кроманьйонців. Це в одному науковому журналі було написано, могу позичити, якщо хочеш, я його з бібліотеки потягла.

Стосовно «косяка» Стрибунець трохи засумнівався. Що це правильне слово. Але він згодний був походити від кого завгодно, якщо для Рудої це так важливо. Її думки та слова стрибали занадто швидко, теми мінялися частіше, ніж Стрибунець встигав на них реагувати, але він зауважив, що Руда чомусь аж занадто часто краде й анітрохи цього не соромиться. Потім він ненадовго відволікся, переставши її слухати, і тут же виявилось, що дарма, бо мова зайшла про Вовка.

— Це я його випустила. І ще випущу, якщо знадобиться, тому що терпіти не можу, коли людей зачинають, а надто дітей; це просто садизм, інакше не скажеш...

— То це ти — вірна людина? — зрадів Стрибунець.

— Певно, що я. До речі, якби тебе також замкнули, можеш на мене розраховувати. Я багатьом допомагаю по-всякому. Записки передаю, навіть недозволених відвідувачів іноді ночами проводжу. Ну, й інші всякі дрібниці.

— Як це сестри тебе ще не вбили? — здивувався Стрибунець.

Руда махнула рукою:

— Вони мене не чіпають. Бояться.

Смерть хихикнув, дивлячись на дівчинку зі звичним захватом.

— Якщо її карають, я відразу дужче хворію. А мені хворіти не можна, я від цього померти можу. Мене не можна дратувати. Взагалі.

— Ага. Вони нічого не можуть мені зробити, — підтвердила Руда. — Смерть — їхній улюбленець, вони з ним носяться просто як не знаю з чим. А я — його найкращий друг. Тому мене не чіпають.

Тільки тепер Стрибунець зрозумів, звідки в палаті такий бедлам, чому Руда спокійно запрошує сюди гостей, чого ніхто не заходить перевірити, чим вони тут займаються. Зауваження й заборони сестер не мали тут влади. Виявляється, якщо ти «не жилець», то це дуже навіть вигідно, подумав Стрибунець.

Він просидів у гостях весь вечір. На вечерю вони їли апельсини. Переграли в усі ігри, які зберігалися в коробках під ліжком у Смерті, а перш ніж розійтися по палатах, затіяли бій на подушках і перевернули клітку з папугою. Пір'я покаліченої подушки, покружлявши в повітрі, опустилося на підлогу, що вже була всіяна фішками, картками, фантами та намальованими грошима.

Стрибунцеві було добре. Йому сподобались і Руда, і Смерть, хоч Руда понадміру любила командувати, а Смерть аж занадто її в усьому слухався. Повернувшись у свою порожню й темну палату, Стрибунець відразу ліг спати. Цей вечір став другим щасливим вечором у Могильнику. Одне було зле. Десь — замкнений — сидів зовсім самотній Вовк.

Уранці сестра була підкреслено холодна.

— Весь вечір бісився, як дикун. У чужій палаті, — вичитувала вона, заштовхуючи Стрибунцеві в рот ложку з кашею. — Ні режиму, ні вечері. Бачила я, що ви там витворили. Справжній свинарник. Фе!

Стрибунець жував і думав, що Руду ніхто не годує з рук і що Смерть, звичайно, також їсть сам, проте, можливо, з ними роблять щось інше, ще бридкіше. Сестра бурчала й супилася, а потім раптом застигла з ложкою в руці:

— Хто ж тебе водив у туалет? Чи ти не ходив? Так і терпів весь вечір?

— Я ходив, — здивувався Стрибунець. — Мені Руда допомогла.

Ложка впала на ковдру, а сестра Агата вознесла руки до стелі й видала дуже дивний звук. Стрибунець зацікавлено спостерігав за нею.

— Тобі! Великому хлопчикові! Дівчинка допомагала в такому ділі! Який сором! І ти так спокійно про це кажеш?

Лось увійшов дуже вчасно, щоби почути про жах і сором.

– Що трапилося? – запитав він.

Сестра зробилася ще злішою:

– Ні краплини сорому в цих дітей нема. Гірші від тварин!

Стрибунець похмуро дивився на кашу, яка розмазалася по ковдрі.

– Чому ви кричите? Так, ніби ви мені не допомагаєте.

Сестрі булькнуло в горлі.

– Я – жінка! – сказала вона. – І я – медсестра!

– Це ще гірше, – зауважив Стрибунець.

Сестра Агата встала.

– Ну, досить. Я йду до лікаря. Час уже закінчувати з цими неподобствами. Ви – вихователь! Вам має бути соромно за ваших вихованців!

Двері за нею грюкнули, але Стрибунець встиг почути початок монологу про те, що треба робити з такими вихователями, як Лось. Завершення він не почув. Лось серветкою зчистив кашу з ковдри й сумно подивився на Стрибунця.

– Малечо, по-моєму, сестра Агата в тобі розчарувалася. Ти занадто щирий.

Стрибунець зітхнув.

– Ми загасили світло, щоб я не соромився. І вона навіть не дивилася зовсім. Що тут такого поганого?

Лось потер чоло.

– Ось що, – сказав він, – давай домовимося: про світло ти згадувати не будеш. Добре?

– Добре, – слухняно погодився Стрибунець. – Не буду.

Він задумався.

– Я зіпсутий, так?

– Ні, – сердито сказав Лось. – Ти нормальний. Доїси?

Стрибунець скривився.

– Зрозуміло, – зітхнув Лось. – Я не наполягаю.

– Вовкові також таке дають? – почав Стрибунець здалеку.

– Усім дають одне й те ж. Якщо вони не на спеціальній дієті.

– Можна мені до нього піти?

– Це питання не до мене, а до головного лікаря.

– Йому зараз розповідають, який я зіпсутий, – сказав Стрибунець. – Що в мене немає сорому. Про це всім розповідають, і всі обурюються.

Лось міняв місцями прибори на таці.

– Скажи, Лосю, – Стрибунець спробував впіймати його погляд. – Вовк – він також «не жилець»?

Лице Лося пішло плямами, очі сердито спалахнули:

– Хто тобі сказав таку дурню?

– Тоді чому його не випускають?

– Він проходить курс лікування.

– Йому тут недобре, – сказав Стрибунець. – Він не може більше тут бути.

Лось дививсь у вікно. Він був жахливо змучений. Довкола рота запалися глибокі складки. Стрибунець уперше задумався над тим, скільки Лосеві років. І що він, напевно, набагато старший від його – Стрибунцевої – мами, і що сивого волосся в нього більше, ніж несивого, а коли він чимось засмучений, то лице здається ще старшим. Раніше такі думки Стрибунцеві до голови не приходили.

– Я розмовляв з головним лікарем. Вовка скоро випишуть. Вони не для свого задоволення його тут тримають. Ти вже дорослий, мав би розуміти такі речі.

– Я розумію, – сказав Стрибунець. – То мені до Вовка можна?

Лось подивився на нього якимось дивно.

— Можна, — сказав він. — Але з однією умовою...

Стрибунець радісно скрикнув, та Лось підняв руку.

— Постривай. Я сказав: з однією умовою. Тебе переведуть до нього, й ви залишитесь разом, аж доки вас не выпишуть, якщо ти зможеш змусити його робити все, що звелить лікар. Ніякої біганини, ніяких боїв на подушках і ніяких ігор, крім тих, які вам дозволять. Зможеш?

Стрибунець насупився.

— Не знаю, — сказав він ухильно.

— Тоді нема про що говорити.

Стрибунець думав. Чи зможе він змусити Вовка робити те, чого Вовк не захоче? Або навпаки — не робити чогось? Це було важко уявити. Вовк нікого не слухав, не слухатиме і його. Але вночі він плакав, як маленький, через те, що хотів вийти з лазарета. Вовк би й сам робив усе, що треба, якби вірив, що його відпустять. Просто він більше не вірив.

— Я погоджуюся, — сказав він, засовавшись під ковдрою. — Тільки якщо ти даси мені слово, Лосю. Якщо ти поклянешся, що його відпустять.

— Клянуся! — сказав Лось.

— Тоді ходімо! — Стрибунець зірвався на постелі й застрибав від нетерплячки. — Пішли швидше, поки він не помер від туги!

— Стривай, — Лось смикнув його за ногу, і Стрибунець хляпнувся на подушку. — Почекаємо лікаря та сестру.

— Скажи, Лосю, а Смерть коли-небудь выпишуть? А Руда — там є така дівчинка — вона «жилець»? А старшокласника Білого ти знав?

Його проводжали втрьох. Лікар Ян ніс його речі. Сестра — згорток з білизною. Лось — книжки. Лікар і Лось перемовлялися на ходу, сестра Агата йшла мовчки, підібгавши губи, усім своїм виглядом даючи зрозуміти, що не чекає від Стрибунця нічого хорошого, куди би його не переводили. Стрибунець змушував себе йти поволі.

— Ну ось, — сказав лікар, зупиняючись, і нагнувся до нього. Він був високий — іще вищий, ніж Лось. — Не передумав?

Стрибунець закрутив головою.

— Тоді пішли.

Перше, що він побачив, коли увійшов, — ґрати. Білі, вони заходили вглибину кімнати — й вікна були ніби в ґратчастих коробках. Ґрати, через які не можна було дотягнутися рукою до скла. По стінах стрибали різнокольорові Вінні-Пухи та Міккі-Мауси. Вовк лежав на підлозі, обличчям до стіни, натягнувши піжаму на голову. Він не обернувся на стук дверей і голося, а Стрибунець не наважився його покликати. Сестра, розкладаючи білизну, хитала головою та щось бурчала собі під носа. Лікар і Лось відійшли до вікна. Речі Стрибунця поклали на тумбочку, книжки — на підлогу. Сестра вовтузилася значно довше, ніж було треба. Вовк не ворухився, лікар і Лось тихо перемовлялися про зовсім сторонні речі. Йдучи, лікар Ян ласкаво смикнув Стрибунця за вухо й сказав:

— Не бійся.

Неначе його залишали в клітці зі справжнім вовком. Нарешті вони пішли. Клацнув замок, і стало тихо.

Стрибунець подивився на Вовка. Йому стало не по собі. *Я ж його зовсім не знаю. Насправді зовсім не знаю. Може, він мені зовсім і не зрадіє. Може, краще було залишитися у своїй палаті й щовечора ходити з Рудою в гості до Смерті?*

Він подивився на стрибучих Міккі-Маусів, котрим якийсь дотепник домалював зуби, що видавалися сторч. Підійшов до Вовка, сів коло нього навпочіпки й тихо покликав:

— Агов, вампіре...

СФІНКС

НАВІДУЮЧИСЬ У МОГИЛЬНИК

Я дивлюся в очі своєму відображенню. Уважно, не кліпаючи, поки очі не починають сльозитися. Іноді вдається досягнути відчуття цілковитого відсторонення, іноді ні, це непогані ліки від нервів або ж пусте марнування часу – все залежить від того, яким ти наблизився до дзеркала та що забереш із собою, відійшовши від нього.

Дзеркала – насмішники. Любителі злих розіграшів, майже незбагнених для нас, чий час тече швидше. Набагато швидше, ніж треба для того, щоб гідно оцінити їхній гумор. Але я пам'ятаю. Я, котрий незліченну кількість разів дивився в очі затурканого хлопчиська, шепочучи: «Хочу бути, як Череп...», – зустрічаю тепер погляд людини, що набагато більше нагадує череп, аніж той, хто носив колись це прізвисько. І, неначе цього замало, я – єдиний власник цяцьки, завдяки якій його так прозвали. Я можу оцінити задзеркальний гумор, бо пам'ятаю те, що я пам'ятаю, але чи ж багато хто витрачав таке море часу на спілкування з дзеркалами?

Я знаю неймовірно красиву людину, котра сахається від дзеркал, наче від чуми.

Я знаю дівчину, яка носить на шиї цілу колекцію маленьких дзеркал. Вона частіше дивиться в них, ніж навколо, й бачить усе фрагментами, в перевернутому вигляді.

Я знаю незрячого, який іноді насторожено застигає перед власним відображенням.

Я пам'ятаю хом'яка, що кидався на своє відображення з люттю берсеркера.

Так що хай мені не кажуть, ніби в дзеркалах не криється магія. Вона там є, навіть коли ти втомився і вже ні на що не здатний.

Переставши відчужуватися, я зустрічаюся поглядом зі своїм відображенням.

– Боже ж мій, – кажу я. – Ну й чудовисько... Ти би принаймні вдягнувся, братчику.

Чудовисько – голе, обдерте, з божевільними від безсоння очима, дивиться докірливо. На правій брові в нього пластир, ліве вухо відстовбурчується, багряно пломенючи, розбита губа вкрита кіркою підсохлої крові.

Присоромлений його мовчазним докором, я відвертаюся.

– Добре, вибач. Ти красень. Просто трохи не в формі.

Підпірнувши під банний рушник, що висить на гаку, я стягую його собі на спину й зубами розправляю на плечах. Задрапірувавшись у кошлату білу тогу, виходжу з ванної.

«Деякі живуть ніби в порядку експерименту», – сказав незрячий з приводу останніх подій. Ось тільки незрозуміло, чому бажання поекспериментувати виникає у багатьох водночас? Майже без пауз. Лорд, потім Чорний – і нарешті я сам. Простежується певна закономірність. Може, це як епідемія грипу? Вірус агресії та невдоволення літає від людини до людини, стрімко поширюючись. Чорна смуга в житті зграї, з якої досить важко виринути.

Я завмираю, заплющивши очі, й пробую впіймати її – погань, що просочилася бозна-звідки. Щоб відчути, чим вона пахне, впіймати й повернути назад, туди, звідки вона прийшла. Але я нічого не відчуваю, крім утоми та двох безсонних ночей, які тиснуть на повіки. Хоча, мабуть, є ще запах чийхось шкарпеток, похованих у купі черевиків і кедів. Кладовище взуття під вішалкою давно пора розібрати, поки там не завелися миші-токсикомани.

Відчиняю двері. У спальні порожньо й тихо.

Від цього вона здається меншою, хоча мало б бути навпаки. Але у нас усе не як у людей. Якщо Горбач, де б не перебував, оточений деревами, а Македонського супроводжує невидимий хор, який виводить «Лакримозу»; якщо Лорд завжди у своєму замку з порослими мохом стінами – й він лише зрідка опускає підйомний міст, а Шакал щокожної миті здатний розмножитися до півдюжини особин, і ще слава богу, що Лері не затягує сюди коридори, а Грубий чаклує тільки в глибині своєї коробки... З огляду на все це, немає нічого дивного, що наша захарашена світами спальня, опустівши, здається меншою, ніж коли всі ми тут.

Я сідаю на ліжко. Я голодний, але спати мені хочеться значно сильніше. Притуляюся чолом до прутів спинки та ненадовго задрімаю. До тихого дверного стуку й шурхоту шин у передпокої.

Це Куряка.

Після Клітки він оновлений і аж світиться. Чудова людина, яка не захарашує приміщення нічим, окрім себе та своїх страхітливих питань.

Дивлюся на нього по-пташиному, одним оком. Другому заважає пластир, бо звисає з брови.

– Привіт! – вигукує він, і тут же похмурніє. – Що трапилося?

Мене трохи мучить совість. Тих, котрі повертаються з Кліток, зустрічають тріумфально. Так прийнято ще відтоді, коли ніхто не потрапляв до них за власним бажанням. Та я занадто втомився й занадто нагадую городне опудало, щоби проробити всі необхідні рухи.

– Ми не порозумілися з Чорним. А ти як? Усе гаразд?

Рум'яний Куряка – з пухкими щоками, з блискучою гривкою аж до брів. Який пройшов випробування Кліткою. Звичайно, з ним усе гаразд – це відразу видно, але про всяк випадок я уточнюю. Клітки – погане місце. Хоч таки не найгірше в Домі, але одне з поганих. І я радий, що Куряка цього не зрозумів. Хоча взагалі-то радіти з такого приводу не прийнято.

– Чудово, – його тон підтверджує мій здогад. – Так, ніби заново народився, чесне слово! Спасибі Шакалові.

– Радий, що ти так до цього ставишся.

Він підїжджає впритул до ліжка й насторожено дивиться на мене:

– Через що ви побилися?

Мається на увазі: як ви з Чорним примудрилися побитися? Мої можливості на цій ниві для нього – таємниця за сімома печатями, але йому все ж легше уявити в бійці мене, ніж солідного флегматика, яким, вочевидь, Куряці здається Чорний. А ще він страшенно боїться почути щось на кшталт: «Розумієш, у нас виникли певні розбіжності, малий!» – і нічого більше. Боїться, бо досить часто чує саме такого роду пояснення, і вони його пригнічують. Заважають відчувати себе дорослим. Насправді в нього є підстави остерігатися. Моя спокуса відбутися парою безсенсовних фраз – чимала. Пояснення потягнуть за собою тільки нові питання, відповісти на які я вже не зможу. Але Куряку важко відшивати.

Він простягає себе на розкритій долоні – всього, до решти – і вручає тобі, а голу душу не відкинеш геть, вдаючи, наче не зрозумів, що саме тобі дали й навіщо. Його сила в цій страшній відкритості. Таких я ще не зустрічав. І я зітхаю, розпрощавшись з надією відпочити до повернення зграї.

– Щоб ти розумів... Лорд вирішив спробувати одну штуку, «Місячну дорогу». А вплив цієї рідини на людський організм вирізняється дивовижною непередбачуваністю. Одним стає погано. Інші починають поводитися дивно. Є й такі, котрі відчувають себе абсолютно щасливими. Збоку це виглядає неприємно. Один мій знайомий після «Дороги...» почав висловлюватися віршами. Інший узагалі розучився говорити...

Куряка слухає з такою напруженою увагою, що я насилу стримуюся від спокуси переказати наслідки всіх відомих мені випадків споживання «Дороги...».

– Загалом, ти зрозумів. Пити її – значить, стати піддослідним кроликом...

Він киває:

– Я зрозумів, Сфінксе. Це наркотик. То що трапилося з Лордом?

Мигцем дивлюся на зім'ятий плед у кутку ліжка, де сидів заціпенілий дракон. Більше подібний на опудало...

– Він застиг. Перетворився на камінчик. Не реагував ні на що. До речі, не найгірша з реакцій. Головне в таких випадках – не рухати та не заважати. Але хтось повинен бути поруч. Про всяк випадок.

Куряка зітхає з полегшенням. Він не милувався п'ять годин поспіль живою скульптурою з широко розплющеними очима, не чув голосінь Лері й пророкувань Шакала. Для нього в моїй розповіді немає нічого аж такого страшного.

Я намагаюся приліпити на місце чортів пластр, потираючи його об жердини спинки, але безуспішно. Сніданок скоро закінчиться. Час ставити крапку в цій історії.

— Чорний зголосився залишитися з Лордом на час обіду. Коли ми повернулися, Лорда вже не було. Цей кретин відправив його в Могильник. Не знаю лише, чи він викликав Павуків, чи сам дотягнув. Та це й неважливо. Ось, власне, й усе.

Як я і припускав, для Куряки це — явно не все. Він дивиться настільки вражено, що я здогадуюся: щось недобре просочилося від мене до нього. Мені здається, я говорив майже без емоцій і, безумовно, далекий від того, що діялося зі мною вчора, але деякі почуття важко тримати при собі, вони так чи інакше прориваються назовні. Моя нелюбов до Чорного належить якраз до таких. Як, утім, і його нелюбов до мене. Куряці цього знати не конче, хоч у своєму випадку я, здається, запізнився. Він уже щось таке вчув.

— Я думаю, — погляд Куряки втікає, ховаючись під віями, — може, він хотів, як краще? Може, він перелякався за Лорда й вирішив, що так буде надійніше? Адже в лазареті знають, чим приводити людей до тьми після... Ну, після всяких таких речей...

— Звісно. Там багато чого знають. А Чорний хотів, як краще. На його думку, краще нам обійтися без Лорда. Занадто він неспокійний.

— Ти якось дивно говориш, Сфінксе... Так, ніби Лорда там з'їдять.

Найнестерпніше в новачках те, що їм постійно доводиться пояснювати очевидні речі. При цьому відчуваєш себе дурнем. Особливо якщо ти голий і замотаний у напівмокрый рушник.

Можна, звичайно, нічого не пояснювати. Але я не прихильник такої поведінки, адже рано чи пізно всі ми стикаємося з проблемами, які виростили з недоговореного. З того, що когось із нас не так зрозуміли.

— Історії хвороб, які зберігаються у Могильнику, — мужньо починаю я, — мають спеціальні наліпки. Жовті, сині та червоні. Їх же вклеюють і в особові справи. Не буду зараз розповідати про жовті й сині, але одна червона смужка означає, що ти асоціальний і невірноважений. Дві — що схильний до суїциду й потребуєш посиленого контролю психотерапевта. Три — що страждаєш на невиліковний психічний розлад і потребуєш стаціонарного лікування, а його Дім тобі запевнити не в змозі.

Куряка хмуриться, намагаючись пригадати, чи бачив він на своїх паперах якісь смужки. Мені смішно, хоча, бог свідок, у цьому немає нічого смішного.

— Одна, — кажу я йому. — Раз тебе виставили з групи, одна — майже напевно. Але одна є практично в кожного, так що не переживай. У нас без неї обійшовся тільки Грубий.

— А в Лорда їх?..

— Три. І боюся, цього разу, якщо тільки не трапиться дива, хтось та зверне на це увагу.

— То він шизофренік, так?

Я набираю в груди якомога більше повітря, але тут до мене долинає наростаючий гул і гримотання лавини, яка котиться коридором, і всі нехороші слова залишаються при мені. Куряка також чує наближення навали ситих обідом.

— Ох, я з'їжджу в одне місце, — нажахано каже він. — Поки там іще вільно.

Він якраз встигає схватися, коли лавина досягає спальні. Скрип, брязкіт, голоси, ляскання дверей. Першим залітає Шакал на Мустангу. Сметанні вуса під носом і пакет з бутербродами в оберемку.

— Алло, Сфінксе! Ти замислив одиночний стриптиз? Міг би дочекатися товаришів!

Горбач його відштовхує, ставить на тумбочку пляшку з соком і лізе діставати Нанетту, щоб погодувати.

— Предивні бутерброди, — спокушає мене Табакі. — Можу навіть полити їх соусом.

До мене протискується Македонський з купою одягу в руках.

– Один з білим сиром, один з жовтим сиром. Сам над ними напруцювався, – не вгамовується Шакал.

– Куряка повернувся. Може, він голодний. Запитай його.

З радісним криком Табакі викочується задом у дверний отвір і, судячи з гуркоту, кидається штурмувати двері туалету.

– Куряко! Сонце мое! Ти тут? Озовися!

Македонський застібає на мені сорочку.

– Підеш до Лорда? – запитує він.

Ага, звичайно. Зараз мені ще тільки до Лорда. З поясненнями, як і чому він опинився в Могильнику.

– Дай мені спокій, – огризаюсь. – Я не в тому стані, щоб туди пхатися.

Він мовчки тримає переді мною джинси. Не заперечує та не сперечається, і від того на душі стає ще маркітніше.

Шакал – сонячний живчик з вусами зі сметани, піднесений верескун – повертається. З Курякою, що жує бутерброд із пакета, і з Горбачем, який збуджено гамселить Куряку по плечах, заважаючи йому підживитися, розпитуючи про те, як він провів час в ізоляторі.

– Ну як там Клітка, стоїть, клята?

Куряка киває:

– Так. Стоїть. Нітрохи не змінилася. А що їй може зробитися?

Ковтаючи слину, спостерігаю, як блискавично зникають бутерброди.

– Схуднув ти, – гірко констатує Лері. – Важко було?

Куряка знову киває, жуючи. Бурчить крізь бутерброд:

– Ненавиджу ці жовті квіточки!

Чим негайно викликає у Горбача з Шакалом вибух спогадів про години, проведені ними в ізоляторі:

– А я ось, пригадую, минулого разу...

– Яка там доба, одного разу я просидів чотири...

– Жовтий ізолятор – дурниця, от Синій...

Поки вони діляться враженнями, я помічаю в себе на плечі руку Сліпого.

– По-моєму, – замислено виголошує Великий-і-Жахливий, – тобі є сенс прогулятися до Могильника. Поговори з Янусом, адже ви друзі.

І цей про те саме... Маршрут залишився незмінним, завдання ускладнилося, а Сліпого, на відміну від Македонського, до дідька не пошлеш. Тобто можна, звичайно, але небажано.

– Це наказ? – сварливо уточнюю я.

Сліпець здивований.

– Ні, звичайно. Просто пропозиція.

Він відпускає моє плече і йде геть, навіть не давши мені змоги побурчати. Час бігти в Могильник. Просто зараз, поки Табакі не заманулося приєднатися до порадників, поки Горбач не висловив усе, що він думає з цього приводу, поки Лері не запропонував мене провести. Занадто довго ми живемо плече з плечем. Плечі майже зрослися, і повадки у всіх стали однаковими. Скоро не буде потреби відкривати рота, щоб повідомити свою думку з того чи іншого питання, однаково всі все будуть знати.

Уроки проходять безгамірно, нічим мене не зачіпаючи. Дощ стукотить у вікна. Краплини сповзають по шибках сірими стрічками. Хочеться спати. Ловлю себе на тому, що засинаю з відкритими очима та навіть бачу сон.

Тьмянний перехід підземними коридорами. У кінці – вікно. Підсліпувате віконце, засиджене мухами, з замазаним крейдою склом. На підвіконні – Вовк. Спиною до мене. У своєму старому светрі з візерунком і дірками на ліктях.

– Вовче! – гукаю я.

Він обертається й дивиться на мене. Білий шрам на губі. Губи не ворухнуться, але мені чуто голос.

– У мене в норі під подушкою, – каже він пошепки, – повісилася миша.

Прокидаюся від оглушливого писку Мимри й бачу перед собою її круглі очі-гудзики. Геть очманілі.

– Де миша? – з дрожем у голосі вона націлює мені на ніс указку. – Де вона?

Далі мене виставляють за двері, й у мене є вільна воля робити, що захочу. Точніше, не вільна воля. Треба йти до Могильника. Заходжу до спальні, шукаючи, що залишилося від трапези Куряки, не знаходжу нічого, крім крихт, і, засмучений, забираюся геть. Коридор пропливає повз мене, не повідомляючи нічого нового. Можливо, він усе ж повідомляє, та я пере-суваюся, мов у вакуумі, глухий і сліпий до його сповіщень, і навіть приємно здивований тим, що, виявляється, це можливо. До самого Могильника, на порозі якого все ж доводиться стрепенутися. За цими дверима не та територія, де варто брести з останніх сил. У Могильнику треба демонструвати бадьорість і життєрадісність. Навіть якщо ти труп.

Коридор бездоганно стерильний. Усе таке біле, аж сяє. І все просякнуте моторошним духом ліків. Назустріч по надраєному паркету котяться два круглі та грізні Павуки жіночої статі.

– Що таке? Хто дозволив? Геть звідси!

Мій до невпізнання жалюгідний голос:

– Я тільки на хвилиночку. Передати доручення вчителя. Це дуже терміново.

– До завідувача! – пухкий перст показує у кінець коридора.

Підмітаю підлогу хвостом, улесливо щирюся й біжу далі.

Павучихи неприязно витріщаються. Їх така людина, як я, влаштовує тільки в одному стані: сповитий, підвішений та облутаний трубочками-дротиками. Щоб зручніше було висисати кров. А безрукий, котрий бігає на волі, – неподобство і злочин. Подумки показую їм дулю. Граблі на це, на жаль, не здатні. Далі біжу галопом.

Кабінет Януса. Ян – найсимпатичніший і найпорядніший Павук на світі, і я його ніжно люблю, але останнім часом наші взаємини трохи зіпсувалися, тому мені тривожно. Стукаю граблею та ледь-ледь прочиняю засклені двері.

– Можна зайти?

– А, це ти, – Павук повертається на стільці-вертушці. Конелиций, сіро-рудий і капловухий, з дивовижною усмішкою, яку він рідко демонструє. Через неї його і прозвали Янусом. Коли він посміхається, то стає зовсім іншим.

– Заходь. Не стій у дверях.

Я заходжу. Кабінет не настільки білий, як решта Могильника. Якщо постаратися, можна навіть уявити, що перебуваєш у якомусь іншому місці. На стінах – малюнки Леопарда в тонких дерев'яних рамках. Кабінет Януса – єдине місце в Домі, де можна в цивілізованому оформленні побачити те, що малював Леопард. Збережене на стінах – ближче, зрозуміліше та веселіше, але стіна – це стіна, на ній важко зберегти що-небудь власне таким, яким воно колись малювалося. А якщо раптом буде розпочато ремонт, якщо будуть перефарбовувати все і вся, малюнки зникнуть назавжди. Залишаться тільки ці. Та ще ті, котрі заховані в мене. Тут – суцільне павутиння й дерева, на найбільшому аркуші – білий, довгоногий павук з легко впізнаваним янусівським обличчям. Понуро висить у центрі надірваної павутини. Не кожен почепив би в себе такий портрет. Ян почепив. І цей, і всі інші, хоча від них так і тхне ненавистю Леопарда до Могильника. Підходжу до білого столу, накритого склом.

– Можна мені побачитися з Лордом?

Янус мовчить. Видно, що пускати не налаштований. Але він ніколи не скаже просто – забирайся. Це не в його дусі.

– З ким ти подерся? Підійди-но, я на тебе подивлюся, – Ян висуває шухляду столу й починає в ній копірситися. – Підійди, я сказав. Тобі це подобається?

– Що саме?

– Битися. Лупити комусь по морді ногами.

Він підчепив щось і виволік на стіл. Біло-бірюзові пакетики липучки.

– Цей брудний пластир, який нависає тобі над оком, треба змінити.

Ян встає, садовить мене на стілець-вертушку й відколупує з чола клапоть пластиру. Я бачу, що він дійсно бруднуватий. Це не смертельно, але Янусові треба догодити, і я сиджу тихо, поки він робить усе, що вважає за потрібне.

– Річ у тім, що, – бурмоче він, терзаючи мої рани, – він має побути сам. Іноді людині це необхідно. Ти ж розумієш?

Я розумію. Це дійсно так. Але нехай пояснює це Македонському, Сліпому та решті наших.

– Я розумію, – кажу я.

– От і добре. Повертайся до групи й скажи хлопцям, щоб ніхто більше не приходив. Може, пізніше, не зараз. Це розпорядження директора.

Я здригаюся:

– Чому? Здається, він переважно не втручається у ваші справи?

Погляд Януса міцно прикипає до завіконного краєвиду.

– Іноді втручається. У виняткових випадках.

Мені стає погано. Це вирок. Дивлюся на Януса, й він раптом від'їжджає від мене разом зі столом, з усією кімнатою, зменшуючись і розпливаючись. Стіни ковзають повз, відносячи його все далі, а картини, навпаки, збільшуються, насуваючись, і павутиння на них розкидається від підлоги до стелі моторошними поперекрученими ромбами. Заплющую очі, але так іще страшніше, тому що чути голоси. Ледве чутний шепіт тих, хто заплутався в павутинні й не вийшов звідси. Леопард. Тінь. Це страшне місце. Найстрашніше в Домі. Як би його не мили та не надраювали, від нього відгонить падлиною. Мною струсонувало так, що клацнули зуби. Переді мною обличчя Януса, павутиння зникло.

– Що з тобою? – запитує він. – Ти в порядку?

– Не робіть цього, – кажу я.

Він відпускає мене й випрямляється.

– Цього робити не можна...

Янус хитає головою:

– Це вже не я вирішую. Мені дуже шкода. Та що з тобою діється?

Що діється? Зі мною діється Могильник. Цілковита дурниця порівняно з тим, що чекає на Лорда.

– Вибачте, – кажу я. – Мені тут занадто погано.

Він наливає води в склянку, дає мені випити. Забувши про граблі, п'ю з його рук.

– Тут? – перепитує він. – Тільки тут?

– Ви знаєте, про що я кажу.

– Здогадуюся. Ці ваші дивні забобони. Ти впевнений, що абсолютно здоровий?

Я мовчу. Абсолютно здорових людей не буває. І якраз Павук про це знає. Янус опустил повіки й кусає губу. Його палить цікавість. Довго чекати його запитань не доведеться. Він виймає з шухляди сигарети, і я розумію, що питань буде навіть більше, ніж я думав. Ян сідає на край столу.

– Звідки береться цей страх? – запитує він. – Чому? Я стикаюся з цим занадто часто, щоби просто відмахнутися. Коли в моєму власному кабінеті, – він кидає погляд на стіни, немовби бажаючи переконатися, що це саме його кабінет, – когось пробирає холодний піт... Я хочу знати, чим це викликано. Якби таке відбувалося тільки з тобою, все було б зрозуміло. Я скерував би тебе до фахівця, і проблему було б вирішено, – він затягується, уважно дивлячись мені в очі. – Можеш не відповідати, якщо не хочеш...

– Я відповім. Тільки моя відповідь вас навряд чи задовольнить. Це погане місце для будь-кого з нас. Є добрі місця, і є місця погані. Це – погане. А пояснювати, чому саме, – довга історія.

Янус мовчки чекає продовження.

– І раз ви однаково не збираєтеся пускати мене до Лорда...

Його лоб, який плавно переходить у лисину, збирається гармошкою зморщок.

– Ти що, торгуєшся? – запитує він здивовано. – Зі мною?

– Торкуюся. Між іншим, я колись написав статтю на цікаву для вас тему, так що цілком компетентний у цьому питанні. Велика стаття з цитатами з класиків та з інтригуючою назвою: «Могильник – поза нами й усередині нас». Як ви, напевно, вже здогадалися, зараз я набиваю собі ціну. Так прийнято, коли люди торкуються.

Янус дивиться настільки вражено, що стає смішно.

– Нічого не розумію, – зізнається він. – Яка стаття? Де?

– Усього лише в журналі, що виходить у десяти примірниках.

Він полегшено зітхає:

– Тепер я зрозумів. Це ваш журнал. Про що він?

– Про все. Виходить двічі на рік, отож тем вистачає. Автори підписуються нерозпізнаваними кличками, і кожен пише, про що заманеться. Я написав про Могильник, а в наступному номері було багато відгуків. Вони б вас зацікавили не менше, ніж сама стаття.

Янус киває:

– Торг іде на два номери, тобто на річну передплату. Кіт у мішку. Навіть два коти.

– На візит до одного дракона. По-моєму, чесно.

– Так діло не піде, – з явним жалем відповідає Янус. – Це означало би поступитися принципами. Піти на повідку власної цікавості. Потім я б і сам себе соромився.

– Як хочете.

Попри відмову, зітхає з полегкістю. Добре, що він не погодився. Я не хотів би, щоб він прочитав той мій опус. Там було занадто багато сказано. Як у картинах Леопарда.

Мигцем дивлюся на них – і тут же відводжу погляд. Тільки бракувало ще раз «поплисти». Приковую погляд до Януса. Намагаюся дивитися тільки на нього. Він навмисне й демонстративно озирється в пошуках того, чого все одно не зможе побачити, і гасить сигарету в попільничці.

– Ти огидно виглядаєш, – каже він. – Іди виспись, поїж, приведи нерви до ладу, а тоді повертайся.

У голосі роздратування – я і мої страхи його дістали. Напевно, їх видно неозброєним оком.

– Іди, – повторює Янус. – Усі втомилися. Завтра вихідний. Я дозволю тобі зайти до нього.

– Не вийде, – терпляче пояснюю я. – Був би радий послухати вас, але не можу. Доки не побачуся з Лордом, я не можу ні спати, ні їсти, ні дивитися в очі нашим. Не можу повернутися ні з чим і завалитися на ліжко. Я не зробив того, що мусив був зробити, – невже ви не розумієте?

– Я повинен потурати тобі в твоїх примхах?

– Це не примха. Ви це прекрасно знаєте.

– Він повинен від вас відпочити. Йому потрібен спокій. Ти у своєму істеричному стані йому тільки нашкодиш.

– Спокій у нього буде там, куди ви його відправите. І зашкодиш йому там набагато більше. Знаєте, як тут говорять про тих, хто пішов із Дому? Як про небіжчиків. А ви не даєте мені побути з людиною, яка скоро для нас помре.

Янус злазить зі столу. Тре обличчя, довготелесий і сутулий, більше, ніж будь-коли, подібний на того себе, яким його зобразив Леопард.

— Знаєш... — каже він, — якщо ти просидиш у моєму кабінеті ще трохи, я, мабуть, не зможу більше залишатися тут сам. Мені почне ввижатися бозна-що, поки я остаточно не впевнюся, що це дійсно страшне місце. Не знаю, як ти цього добиваєшся, але з цим важко боротися.

— Я не добиваюся, — кажу я. — Я так відчуваю.

— Ходімо, — він відчиняє двері й притримує їх для мене. — Я дорожу моїм кабінетом і моїм душевним спокоєм. Тому чим швидше ти звідси заберешся, тим краще для нас обох.

Я встаю.

— То ви мене до нього пустите?

— Ми йдемо туди. Як, по-твоєму, повинен я запитати, чи хоче він тебе бачити?

Йдемо по коридору Могильника. Він крокує — довготелесий, як біла вежа; я ледве тягну ноги, насилу поспіваючи за ним. Мене можна скрутити в джгут і використовувати замість ганчірки до миття підлоги. Звичайно, я домігся свого, але для найголовнішого, заради чого все це було затіяно, вже не залишилося сили.

Звертаємо в бічний коридор. Затримавшись біля довгої непрозорої шафи, Янус витягує з неї халат і кидає мені:

— Почекай тут. Зараз повернуся.

Я чекаю, розглядаючи композицію з кактусів у рожевих горщиках, підвішених на дротяній конструкції, яка чимось нагадує павутину. Ще одну. Цей коридорний апендикс, вистелений білим лінолеумом, виблискує під лампами, гордо демонструючи головну властивість Могильника — стерильність. Якщо мати бажання, з лінолеуму можна їсти. Але я всього лише сідаю на підлогу й притуляюся до стіни. І простим навіюванням привожу до ладу розхитані нерви. *«Ти не пацієнт, ти тут проїздом. Пробіжкою. Ти підеш звідси, коли тільки захочеш. Пам'ятай про це і терпи».*

Колись давно в статті про Могильник я розколупав слово «пацієнт». Препарував його, розклав на мікрочастинки. І дійшов висновку, що пацієнт не може бути людиною. Що це два абсолютно різні поняття. Стаючи пацієнтом, людина втрачає своє «я». Стирається особистість, залишається тваринна оболонка, суміш страху та надії, болю і сну. Людиною там і не пахне. Людина — десь за межами пацієнта — чекає ймовірного воскресіння. А для духу немає нічого страшнішого, ніж зробитися просто тілом. Тому — Могильник. Місце, де відмирає дух. Страх, яким просякли тутешні стіни, є незнищеним. У дитинстві я не розумів, звідки взялася ця назва. Старші залишили його нам у спадок разом зі своїм почуттям жаху перед цим місцем. Щоб до нього дорости, знадобився час. Багато часу та страшних втрат. Підростаючи, ми ніби заповнювали нішу, вирубану до нас, але за нашою міркою. Поки не зайняли її цілком. Поки не зрозуміли сенсу всіх назв, придуманих колись, і не повторили майже всі дії, колись уже виконані. Навіть безневинний «Блюм» був чийось праправнуком; він цілком наше дітище — і повторення старого. Я не сумнівався: якщо знайти номери його попередників і покопирсатися в них, то спливе не один крик ненависті до Могильника, аналог мого.

Янус виходить і киває на двері:

— Можеш увійти. За чверть години зайду й перевірю, як на нього діє твоя присутність. Якщо він буде засмучений, ти тут більше не з'явишся.

— Дякую, — кажу я і заходжу.

Білість кахельних стін засліплює. Палата крихітна, одномісна. Вікон немає. Лорд сидить, накритий до колін, у потворній сірій піжамі з зав'язками біля горла. На тумбочці коло ліжка — піднос із тарілкою вівсянки та склянкою молока. Навіть ця дурна піжама Лордові личить, як утім, геть усе, в чому мені доводилося його бачити. За теорією Табакі, Золотоголовий залишиться вродливим, навіть якщо його вивалити в лайні, а вже якісь мальовничі смола й пір'я зроблять його просто неперевершеним красенем. Людина, непризвичаена до Злого Ельфа, в його присутності нітється, похована під купою комплексів. А призвичаена і дуже голодна може відволіктися на тарілку вівсянки. Саме це стається зі мною.

Вона прекрасна! У тарілці з облямівкою з дрібних рожевеньких квіточок, із золотистою калужкою масла в центрі, ніжно-бежева, вже затягнута застиглою кіркою, але явно ще тепла... Саме як треба... Дивлюся, ніби загіпнотизований, вмираючи від бажання накинутися, з чмоканням і мурмотанням чисто вилізати тарілку, з хлюскотом висьорбнути молоко, впасти й заснути. Смішно, але що виразніше я собі це уявляю, то дужчає голод.

Навіть ноги починають підкошуватися. Ще трохи – і я впаду, як мертвий. Лорд здивовано витріщається.

– Привіт, – кидаю йому, не відриваючи погляду від вівсянки. – Як справи?

Так. Явно видно, я верзу щось зовсім не те. Які в нього можуть бути справи? Ідіотське питання. Але треба ж було щось сказати.

Лорд кривить губи.

– Які справи? Про що ти?

Мовчу. Тупо й безнадійно. Вівсянка холоне. Лорд дивиться насуплено.

– Ти часом не голодний?

Ввічливе питання. Як це мило з його боку!

– Часом – дуже, ага!

– Тоді, може...

Далі не слухаю. Ніби шуліка, кидаюся на вівсянку і знищую її. Здається, все-таки ложкою, тому що після закінчення трапези виявляю, що вона стирчить в затискачі правої граблі. Правда, держачком назовні, відтак не зовсім зрозуміло, як я примудрився нею їсти. Але це вже дрібниці. Усе ще трясучись від жадібності, дивом не задихнувшись, знесилено опускаюся на край ліжка.

– Дякую, Лорде. Це звучить банально, але ти врятував мені життя.

Лордове підборіддя здригається.

– Я помітив. Вибач, та це впадає в очі.

До мене потихеньку починає доходити комічність ситуації. Хтось, хто, як передбачалося, мав стати утішителем і підбадьорювачем, з'явився замордований, божевільними очима видивився на вівсянку та виглитав її, ледве дочекавшись запрошення. Зжер обід хворого.

– Так. Негарно вийшло, – визнаю я.

Лорд починає реготати. Я теж. Сміємося до сліз, істерично, як пара психів. Я навіть починаю побоюватися за вівсянку, але до цього справа не доходить. Веселощі обриваються так само раптово, як почалися. Лорд похмурніє.

Неприємна пауза. Те, чого я побоювався з самого початку. Між нами виростає щит. Оббитий залізними бляшками, з фамільним гербом – двоголовим вараном-переростком, на тлі трьох яскраво-червоних смуг.

– Яка сука?.. – починає Лорд тоном, від якого на гербі з'являється четверта яскраво-червона смуга: «Схильний до насилля, небезпечний, потребує суворої ізоляції».

– Чорний, – поквапливо перебиваю я, поки червоних смуг не стало п'ять або навіть, не доведи боже, шість. – І не дивися на мене так. Я також винен. Треба було трохи краще до нього прийнятися, коли він раптом зголосився посидіти з тобою. Якщо тебе це хоч трохи потішить, я його мало не відправив на той світ.

– А він – тебе, – усміхається Лорд.

– Та куди йому.

Ще одна пауза. Краще б він лаявся. Мовчати цей тип уміє так промовисто, що аж моторошно. І довго. Тож ми сидимо й мовчимо, а тиша згущується навколо задушливим хмаровинням. У ній присутнє щось дивне. Лорд радше розгублений, ніж злий. Можливо, це результат лікування, а може, щось інше.

– Що тепер зі мною буде? – запитує він, коли я вже попрощався з надією продовжити розмову.

– Не знаю. Як пощастить.

Не надто чесно, але ж не казати йому, що шансів практично немає. Я б і не зміг. Лорд, проте, аж ослаб, ніби я сказав усе як є.

– Лайно, – шепоче він. – Треба ж було так вляпатися...

Я мовчу. Власне безсилля пожирає мене. Скоро залишаться самі лише кістки. Після смерті Вовка – доволі знайоме відчуття. Свого часу виявилось, що я цілком можу з ним жити. Тепер мені доведеться пройти через це знову, втішаючи себе тим, що бувало й гірше. Принаймні Лорд залишиться живий.

– Слухай, – каже він. – Ти пив коли-небудь «Дорогу...»?

– Ні. Навіть не пробував. Ні «Дорогу...», ні «Білу веселку», ні «Чотири сходинки».

Лорд дивиться дивно. Його розпирає від бажання щось розповісти, і в той же час він боїться це робити.

– А ти повіриш, якщо я скажу, що потрапив чорт знає куди та прожив там щонайменше чотири місяці?

Запитує – і відводить погляд. Пальці терзають краєчок ковдри, губи кривляться в посмішці, так ніби я вже вибухнув протестуючим кудкудаканням, перехрестився граблями й зімлів.

Чи вірю я? Дивлюся уважніше – і помічаю те, що мало впасти мені в очі відразу, якби я не відволікався вівсянкою. Він виглядає старшим. Зникли останні сліди юнацької пухкості, нижній овал обличчя наче стесали. Лице стало жорсткішим. Тепер уже не скажеш, що йому ще немає двадцяти. Невизначеність віку – основна прикмета стрибун – проступає в ньому так чітко, що залишається тільки вилятися. Бо не розгледіти такого може хіба що Чорний. Моє обурення, мабуть, вгадується неозброєним оком, бо Лорд посміхається ще презирливіше:

– Ну так, звичайно. Тепер ти теж думаєш, що я збожеволів.

– Я думаю, що збожеволів сам. Що мені давно пора на звалище! Господи, не розгледіти стрибун з двох кроків! Яким же треба бути ідіотом!

Він здивовано кліпає:

– Що сталося, Сфінксе?

Беру себе в руки. Якого біса я сюди приперся? Знищувати чужу вечерю? Знемагати від сонливості, нічого довкола не помічаючи, а помітивши, після того як тицьнули носом, лягати? Людина поділилася зі мною найсокровеннішим, і як я на це реагую?

Заплющую очі. Про деякі речі не прийнято говорити прямо, але раз уже ти зіпсував усе, що міг, треба якось розплачуватися.

– Це була покинута місцевість, – кажу скоромовкою, не відкриваючи очей, – роздовбана траса, навколо – поля, подекуди трапляються хатинки. Переважна більшість – забиті. З основних прикмет... Ну, хіба що кафе при дорозі. Воно стримить десь там на узбіччі. Помоему, на нього виходить кожен другий стрибун. Деякі натикаються і на заправку, але рідше...

Паморочиться голова. Зовсім трохи, але це тривожна ознака.

– Вибач, Лорде. Про це можна довго говорити. Я не знаю, що було з тобою потім, і куди ти потрапив, але дорога на «той бік Дому» для всіх починається однаково. Тобто майже для всіх. Я вгадав?

Перестаю примружуватися. Очі Лорда зайняли половину обличчя. Як у сновиди, якого зненацька розбудили. Саме час з'явитися Янові й наткнутися на його божевільний погляд. Неспокійно озираюся на двері.

– Усе, Лорде. Зосередься. Ти нічого не чув. Дай спокій ковдрі, порахуй до ста, випий молока. Ян обіцяв зайти. Будеш так дико витріщатися, тебе нашпигують таблетками та запакують у гамівну сорочку.

Лорд судомно киває, щосили намагаючись зробити, як я порадив. Здається, навіть рахує до ста. Принаймні вираз його обличчя – відповідний. Дійшовши, за моїми прикидками, до вісімдесяти шести, він не витримує:

– Ти ж ніколи не пив нічого такого! Звідки ти знаєш?

– Дім – дивне місце, Лорде, – кажу я. – Тут у людей подібні глюки. Принаймні починаються вони подібно. І зовсім не обов'язково щось пити або жувати. Я навіть думаю, що якщо котрусь із тих сумішей, над якими в нас чаклюють так звані «знавці», винести в зовнішність і кого-небудь там нею пригостити, нічого особливого не станеться. Ну, може, живіт поболить. Ні в чому не можна бути впевненим, звичайно, але мені так здається. Можливо, я помиляюся.

– То це не я збожеволів? – уже спокійніше уточнює Лорд. – Тобто не я один?

– Останнє твердження є ближчим до істини, – погоджуюсь я.

Тут нарешті з'являється Янус. Лорд старанно імітує безтурботність. Я випрямляюся, жалісливий і співчутливий, немов бабуся, що дорвалася до улюбленого внука.

– Як ви тут? – цікавиться Ян. – Ще не б'єтеся?

Ми дружно протестуємо. Подивившись на піднос із порожньою тарілкою, Ян задоволено киває.

– Можеш залишитися ще ненадовго, – каже він мені. – Півгодини, не більше.

Ян зникає.

Тепер можна стирчати в палаті у Лорда хоч до завтрашнього ранку, ніякі Павучихи не придуть, щоб мене звідси виперти.

– Дай цигарку! – канючить Лорд, щойно за Янусом грюкнули двері.

Лізу граблею до кишені. Вона там успішно застрягає і вовтузиться, наче дурна комаха, без ніякого сенсу. Лорд притягує мене до себе, звільняє бідну кінцівку і виймає сигарети. Запальничку ми знаходимо в іншій кишені. Я зістаю з ліжка й сідаю на підлогу спиною до тумбочки. Дружно затягуємося. Лорд – жадібно. Я – приречено.

– Розкажеш?

Певно, зверху моє похитування лисиною виглядає особливо гнітюче.

– Вибач. Не можу. Про це не говорять.

– Я чомусь так і думав. Закони Дому, щоб їх усі розперезабули, так?

– Ніяких законів. Усе виходить саме собою. Я, наприклад, не забобонний, але цілком може статися, що якщо я зараз почну ділитися з тобою враженнями, то мій наступний візит «на той бік» закінчиться не дуже добре. Правда, я в ті краї не збираюся, але хто може знати? Про такі речі ніхто нічого до пуття не знає. А базікати про те, чого не розумієш, не варто.

Деякий час ми мовчки куримо. Лінолеум піді мною поцяткований слідами ліжкових коліщаток, стіни, на метр облицьовані білими кахлями, засліплюють, відображаючи світло ламп. Я відчуваю, що я в невідповідній обстановці, в невідповідному місці та що розмовляю на невідповідні теми.

Без сумніву, тема ще не закрита. Лорд надто схвильований, щоб пригальмувати тільки тому, що я його про це попросив. Я не сумніваюсь і в тому, що так чи інакше, рано чи пізно мені це вилізе боком. Поперек мерзне, у хребет врізається ручка від шухляди на тумбочці, але моя втома перейшла в заціпеніння, я просто не в змозі зрушити з місця.

– Звідки ти знаєш про інших? – запитує Лорд. – Усе-таки хтось щось розповідає?

Це називається «підкрастися полегеньку». Начебто зовсім і не про те говоримо – але в той же час, а про що ж іще? Задираю голову, проте бачу тільки його лікоть і сизі цівочки диму. Попіл він струшує в тарілку з-під вівсянки. Варварство, та це таки краще, ніж бруднити простирадла. Задрісно думаю, що мені свого часу ніхто нічого пояснювати не спромігся. В якій би формі я не ставив свої запитання. З якого кінця не заходив би, хоч як майстерно не підкрадався б до теми. У моєму випадку це було просто безглуздо.

– Слухай, Лорде, – кажу миролюбно. – Спробуй відповісти на своє запитання сам. Ти ж не Куряка. Подумай гарненько.

Метод Сліпого. Хоча він помер би від здивування, почувши, як я його застосовую. Він у таких ситуаціях промовисто мовчав. Мені належало розчутити сакраментальне «думай сам» у його мовчанні, подумати і, дійшовши якихось висновків, тримати їх при собі. Дуже зручно. Якби Блідому довелося вчити кого-небудь плавати, він просто закинув би об'єкт навчання

подали у воду та сів би чекати. Єдиний продукт такої радикальної системи освіти – я сам, і можна тільки захоплюватися моєю живучістю.

Поки я подумки недобрим словом згадую роки свого учнівства, Лордові свінуло:

– Ніч Казок?

І похвали в системі навчання Сліпого також не заохочувалися, та все ж я – не він.

– Знаєш, як вона раніше називалася? «Ніч, коли можна говорити». Занадто прозоро, правда?

– Вірші, пісні... – бурмоче Лорд. – Хтось міг проговорюватися сп'яну. Пісні нетверезого Табакі іноді звучать дуже дивно...

Я обертаюся до нього і кладу підборіддя на край ліжка. Зручна й ризикована поза. Можна ненароком задрімати. Лорд ніколи мені цього не пробачить.

– Ну? – питаю сонно. – Ще? У тебе добре виходить. Про п'яних ти вгадав. Про пісні теж. Можна ще в який-небудь четвер відвідати збіговисько поетів у старій пральні. Витерпіти півтори години сумовитих завивань і дізнатися що-небудь цікаве. Але це на любителя.

Лорд іще якийсь час розмірковує.

– Вичерпався, – зізнається він нарешті. – Більше нічого не можу вгадати. Хіба що хто-небудь не дуже забобонний і говорить на ці теми вголос.

Я розумію, що він дійсно вичерпався. Обличчя в нього змучене.

– Стіни, – кажу я, зглянувшись. – Ти читаєш усе, що на них написано? І ніхто не читає. Крім тих, хто знає, що шукає та де дивитися. Ось ти картяр. Ти знаєш, де проставляються результати ігор – правильно? Некартярі їх і за рік не знайдуть.

Лорд хапається за голову:

– Звичайно! Який я ідіот! Я ж і сам сто разів...

Усе. Найближчі декілька днів ми будемо споглядати однозграйника, котрий прилипає до коридорних стін. І зішкрібати його в обідню перерву. Я раптом похоплююся, що, швидше за все, ніяких зайвих кількох днів у нього не буде, і ця думка наганяє на мене холод. Ні стін, ні, тим більше, поетичних збіговиськ. Я просто забув про це, намагаючись триматися спокійно. Перестарався. У грудях ніє шемке відчуття втрати. Недоречно в присутності Лорда, який поки що – тут.

– Знаєш, – кажу я, – що означає те, що трапилося з тобою? Що Дім узяв тебе. Впустив у себе. Де б ти не був, ти тепер – його частина. А він не любить, коли його частини десь розкидані. Він притягує їх назад. Тому не все втрачено.

Лорд морщиться, вчавлюючи недопалок у багатостраждальну тарілку.

– А ти сам у це віриш? Чи просто намагаєшся мене втішити?

– Взагалі-то я себе намагаюся втішити. Але ще Сивий говорив: слова, які сказано, щось означають, навіть якщо ти нічого не мав на увазі.

Він сміється, вилловлюючи з пачки нову сигарету:

– Не знаю, хто такий цей Сивий, але раз він щось таке говорив, я, либонь, цим і втішуся. Якщо вдуматися, «Сивий» звучить не гірше, ніж «Арістотель». А ти лягай, поспи тут, якщо хочеш. Вигляд у тебе такий, ніби ти не доберешся до спальні.

Поспати в Могильнику? Чому б і ні. Якщо Лордові не хочеться залишатися на самоті. Підводжусь і пересідаю на сусіднє ліжко. Їх тут два, як навмисне. І друге теж застелене.

– Ти правий. Співрозмовник з мене зараз нікудишній, а до спальні я дійсно можу не дійти.

Простягнувшись на ліжку, заправленому ковдрою асфальтового кольору, я відчуваю невимовне блаженство.

– Дякую, – шепочу, вже заплющивши очі. – Ти вдруге за день рятуюєш мені життя.

Він знову сміється.

– Сфінксе, – я так і не зрозумів, відразу він мене покликав, чи мені все ж вдалося трохи поспати, – скажи, а я зможу ходити на «той бік» з інших місць? Із зовнішності?

Видряплююся зі сну, але водночас намагаюся втримати його, ніби теплу ковдру, яку з мене стягують.

– Що? Не знаю, – власний голос здається чужим, він заглушений ковдрою, якої немає, – ніхто не перевіряв, не було кому. І знаєш що... Ті місця не такі безневинні, як тобі могло здатися. Серед них трапляються досить моторошні. Я просто вирахував, що там ти не протримався й двох місяців...

Я бубоню щось іще, адже те, про що він запитує, – важливо, відтак треба було б пояснити... Але навалюється сон, обліплює лице липкими грудками вати, які заважають говорити, і я, непомітно для себе, провалююся в нього. У важкий, недобрий сон, в якому чоловік зі сталевими передніми зубами та лицем, вкритим дрібними шрамами, називає мене «маленьким виродком», б'є за кожну провину й обіцяє згодувати своїм доберманам, яких у нього аж п'ять. П'ять худих, гостромордих, несамовитих псів у переносних клітках. До моїх обов'язків входить годувати їх і прибирати за ними, я ненавиджу їх майже так само сильно, як і нашого спільного господаря, а вони відповідають мені тим же. Мені тринадцять років, я безпорадний, самотній і знаю, що ніхто мене не врятує. *Це він привчив мене до пива. Просто в його чортовому пікапі ніколи не було води...*

Прокидаюся різко, ніби від ляпаса, здається, навіть з криком, і зриваюся, мокрий від старого кошмару, з реготом, що відлунює у вухах. Нутряне «хо-хо-хо» завдає якогось майже фізичного болю...

У палаті напівтемрява, світиться тільки нічник над ліжком Лорда. Золотоголовий добиває мою пачку, сидючи в тій же позі, дуже прямий і замислений. Запах тютюну повністю перебив запах медикаментів Могильника, тепер його не вижене ніяке провітрювання.

– З пробудженням, – без особливого ентузіазму вітає мене Лорд.

Я нагинаюся до постелі, яка ще зберегла відбиток мого тіла, до вологої плями там, де покоїлася моя потилиця, і витираю лоб об шорсткаву ковдру. Потім іду до Лорда. Кістки ниють, ніби, поки я спав, хтось по мені потовкся, що насправді є недалекою від істини. Лорд подає мені коротенький недопалок:

– Вибач, більше не залишилося. Робити було нічого. Тут ще й вечерю принесли...

І нічого не сказали про дим і мою персону, яка опочила в недозволеному місці? Краса – жахлива сила. Діє навіть на Павучих. А на них майже ніщо не діє.

Лорд вставляє недопалок мені в затискач, уникаючи дивитися в очі:

– Ти кричав уві сні. Й говорив. Страшні речі.

Я затягнуся, чухаючи граблезубцем брову, яка розсвербілася під пластиром.

– Могильник на мене погано діє. Майже завжди. Не варто було тут засинати.

– Хто цей чоловік? Він існує?

Кахельне облицювання стін ледве вловним відлунням відбиває наші голоси.

– Може бути. На «тому боці». Якщо його досі ніхто не прибив. Давай не будемо про нього говорити.

– Давай, – Лорд відкидає волосся з обличчя та нарешті дивиться мені в очі. Неначе бачить уперше. – Уже пізно. Тобі, напевно, пора. Якщо вхід не замкнено.

Мені дійсно час іти, але страшенно не хочеться залишати його в місці, де до мене приходив «сталезубий». Нехай навіть уві сні. Лорд наляканий, а значить, відкритий для всякого роду нечисті, якій тільки забাগнеться його відвідати. Хоча не завадило б запастися їжею, сигаретами, іншими корисними речами й попередити, що я ночую в Могильнику.

– Перевірю двері, – кажу я Лордові. – Якщо там зачинено, відразу повернуся. Якщо ні, пройдуся до наших. Може, навіть принесу чогось пожувати.

Лорд киває:

– Давай. Там, зовні, – світло, будь обережний.

Махаю йому граблею й відкриваю двері в білосніжно-блакитний коридор.

Нічний Могильник – наче замок із привидами. Ненавиджу його синювате світло, яке перетворює обличчя на посмертні маски. Дійшовши до повороту, повертаю за ріг. По обидва боки мое ковзаюче відображення ловлять скляні дверцята шаф. Іду швидко. Тут нема де

сховатися, але я чомусь упевнений, що це не знадобиться. І не помиляюся. Пост чергової сестри освітлений, як величезний акваріум, у центрі якого плаває остиглий лик Горгони Медузи. Якщо вона розплющить очі, мені доведеться закам'яніти, покладаючи надію на нездатність деяких хижаків виявити нерухомий об'єкт. Але Павучиха спить. Очі закриті, тільки лиховісно поблискують круглі окуляри. Прокрадаюся повз неї.

Вхідні двері не тільки не замкнені, вони ледь прочинені. Мене це дивує, але вийшовши в морок майданчика перед Могильником, я бачу жовтогарячі цяточки, які рівномірно спалахують, і перестаю дивуватися. Вони тут. І чекають уже давно. У них їжа в наплічниках, пляшки з водою, пледи, кавоварка і навіть, напевно, посуд. Хтось підводиться мені назустріч. Вони встигли звикнути до темряви, тільки я нічого не бачу, але, судячи з того, як упевнено пересувається цей хтось, він, швидше за все, Сліпий.

— Янус сказав, що все погано? — чи то питання, чи твердження, з Блідим цього ніколи не розбереш.

— Щось таке.

— Тоді пішли, — він обертається до тих, котрі сидять біля стіни. — Вставайте. Сфінкс нас проведе.

І я їх проводжаю. Химерною вервечкою ми пропливаємо повз акваріум із підсвіченою Горгоною, мимо скляних шаф і непрозорих дверей — дивні довгі тіні. Найгротескніша — та, що складається з двох: Табакі на плечах у Лері, вона найвища з усіх і найпелехатіша. Тут немає Чорного й Куряки, зате Македонський тягне сплячого Грубого, відображення якого в дверцятах шаф більше нагадує пухкенький наплічник. Я пропускаю їх наперед і йду за ними, милуючись і захоплюючись. Це моя зграя. Вона читає думки, вона схоплює все на льоту. Безглузда й чудова. Запаслива та забіякувата. Я можу повністю розтанути в ніжних почуттях до них — Чорного немає, і нікому перебити мій сентиментальний настрій. Але боже мій, як же нас мало! Похопившись, що відстав, тоді як треба було б іти попереду, показуючи дорогу, я прискорюю ходу й краєм ока ловлю останнє відображення в останній шафі — Македонського, який затягує за поворот свою посапуючу ношу, Сфінкса, що майже злився з ним, і ще когось, хто зблискує білими кросівками відразу за нами, але зникає, як тільки я обертаюся. Мені стає зовсім добре. Спеціально для цього — останнього, невидимого — я починаю вголос читати вірші. Абсолютно дурні, такі, які любив колись Вовк:

*Зелений день падкої сарани...
Гір сивих в передмістях трепетання,
А від полів до дому — дві суми.
Дві повновагі сумки стрекотання...*

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Мотлохівня зустріла їх глузами й хихиканням.

— Хвіст Сліпого повернувся! — крикнув Пампук.

Зануда й Плаксій вибили барабанний дріб на днищах дірявих каструль.

— Хвіст Сліпого! Хвіст Сліпого! — проспівали вони.

У голосах не було ворожості. Радше здивування. Неначе місяць у лазареті викреслив Стрибунця з їхнього життя.

Вовк жадібно роззирався на всі боки.

— І... і Сіроголовий з ним, — невпевнено додав Пампук.

Майже вся група була у трикотажних фуфайках із яскравими, кричущими написами. Стрибунець зрозумів, що ця мода з'явилася, доки його не було. Фуфайки сповіщали:

«Охоплений полум'ям!», «Моє життя – суцільне розчарування», «Тримайся якнайдалі!». Обличчя над яскравими написами здавалися дорослішими.

Спортсмен лежав на своєму ліжку, звисивши ноги, й гортав журнал. «Обстаविнам не піддаюся!» – прочитав Стрибунець його напис. На них із Вовком Спортсмен навіть не глянув. Вовк поставив на підлогу сумки.

– Привіт, Блондине! – сказав він Спортсменові.

Зануда та Плаксієй відразу перестали барабанити. Спортсмен мимохіть глянув поверх журналу.

– Пампуше, поясни ось цим, що я давно Спортсмен, – сказав він.

Рум'яний і шокатий, подібний на вгодоване поросля, той походжав перед ними, не даючи ввійти, а вони чекали на порозі, поки йому це набридне.

– Ось що, – зупинився Пампх і підтягнув штани. – Твоє ліжко, матусина дитинко, ми віддали новачкові. Фокусникові. Так що будеш спати в тій іншій кімнаті. І скажи дякую, що взагалі не відправляємо до візочників.

Стрибунець, який давно помітив на своєму ліжку чужі речі, промовчав.

– Нам тут усякі здохляки, такі, як ти, не потрібні, – закінчив Пампх. – І такі, як він! – палець Пампуха перемістився на Вовка. – Такі, як він, просто взагалі не потрібні.

– Це Спортсмен придумав? – запитав Вовк.

Спортсмен не опутився до відповіді. Тільки простягнувся на весь зріст, позіхнув і перегорнув сторінку.

– Хвостик у нас тепер із ручками, – пробурмотів він, не відриваючись від журналу. – Чудасія...

Стрибунець подивився на свої протези й почервонів. Очі Вовка лиховісно звузилися.

Пампх крутився навколо них, нічого не помічаючи.

– Давайте, котіться. Тут кімната зграї. Вона не для всяких здохляків, які шастають Могильниками.

Вовк відштовхнув його.

– Добре, я здохляк, – сказав він з відразою в голосі. – А ви всі здоровані. Особливо ти й Чемпіон. Чи як там його тепер називають... Блондин. Значить, так. Раз уже ви нас звідси виперли, ми будемо жити в тій кімнаті за своїми здохляцькими законами, і нехай усякі здоровані, такі як ви, до нас не лізуть. Зрозуміло?

Стрибунцеві не терпілося забратися геть. Він непомітно наступив Вовкові на ногу.

– Годі вже, Вовче. Пішли звідси.

Вовк підняв сумки.

– Ми йдемо, – попередив він. – До себе в кімнату. Хто не вважає себе здорованем, може перебиратися до нас. Місця купа.

Зануда і Плаксієй розгублено постукали по каструлях.

– Гей! – обурився Пухир, під'їжджаючи до Вовка на роликах. – Що значить «ваша кімната»? Я теж там сплю, між іншим.

– Більше не спиш, – відрізав Вовк. – Ти ж здоровань, так?

Пухир роздивився себе.

– Не знаю. Не впевнений.

– Ну, досить тут розпоряджатися, – Спортсмен трохи піднявся на ліжку, відклавши журнал. – Знахабніли! Котіться на всі чотири сторони, а Пухир, де захоче, там і спатиме, не вам йому вказувати!

Зграя мовчала. Новачок на милицях, який умів показувати фокуси, сумно дивився на Стрибунця. Йому теж хочеться піти з нами, здогадався Стрибунець. Але йому дісталось моє ліжко. Його тепер не відпустять.

Вони вийшли на коридор, і хтось запізнило засвистів їм услід.

Стрибунець засміявся:

— Якраз цього я й хотів.

— Знаю, — сказав Вовк.

Вони увійшли в сусідні двері, й Вовк увімкнув світло. Кімната була гола та потворна. Два ряди залізних ліжок зі згорнутими матрацами, й тільки три з них застелені. Сліпий, який сидів на підлозі біля стіни, підняв голову. Він узагалі не підріс, хоча, можливо, по ньому просто не було видно. Тільки волосся стало довшим. Мода на фуфайки з написами до нього не докотилася. Він був у картатій сорочці з плеча когось дорослого. Властиво, в сорочці Лося, яка була для нього занадто довгою.

— Привіт, Сліпий! — радісно сказав Стрибунець. — Це я. І Вовк. Нас вигнали сюди. А ти вже тут!

— Привіт, — привітався Вовк, опускаючи на підлогу сумки.

— Привіт, — прошелестів Сліпий.

Вовк роззирнувся по кімнаті.

— Сумно, — сказав він. — Але ми сотворимо тут райські кущі.

Стрибунець стрепенувся.

— І я зможу посотворювати?

Йому не терпілося випробувати протези.

— Я ж сказав: «Ми», — кивнув Вовк. — Усі, хто житиме тут. Сліпий, ти не проти?

Сліпий уважно слухав, трохи схиливши голову.

— Ні. Сотворюйте, що хочете.

Вовк підійшов до застелених ліжок.

— Котре тут ліжко Пухиря?

— Друге від вікна.

Вовк згріб речі, що лежали на ліжку, й потягнув їх до дверей. Потім повернувся за білизнаю.

— Гачка також будемо виселяти? — з надією запитав Стрибунець.

Вовк зупинився.

— Не знаю. Як він сам захоче.

Перетягнувши речі Пухиря в коридор, Вовк повернувся. Мотлохівня за стіною шуміла тупотом і голосами. Вовк підбіг до підвіконня й ліг на нього животом, не звертаючи уваги на пилу.

Стрибунець прилаштувався поруч. Вовк пожирав подвір'я очима. Він мав вигляд власника. Стрибунець часто бачив таким Сліпого, але Вовка — ще ніколи. «Як вони зможуть ужитися?» — з тривогою подумав він, озираючись на Сліпого.

Сліпий сидів біля стіни й слухав. Але не шум Мотлохівні. Він слухав Вовка. Насторожено та непомітно.

Якби тут не було Вовка, він поговорив би зі мною. Розповів би, що було, поки мене не було, зрадів би моєму поверненню по-справжньому, а не так, як зараз, коли все тільки подумки й нічого назовні, явно.

Стрибунцеві стало сумно.

— Сліпий, — запитав він, — а знаєш, що написано на одежі Зануди та Плаксія? «Не турбуй одинака». В обох.

Сліпий усміхнувся. Вовк весело фиркнув з підвіконня:

— Одинак плюс одинак — два одинаки. А ще десять — це вже ціле море самотності.

— Вони обізвали нас здохляками, — повідомив Стрибунець. — Сказали, що нам серед них не місце.

— Я чув, — озвався Сліпий.

Стрибунець сів біля нього. Сорочка Лося доходила Сліпому до колін. Підсукані рукави валиками закочувалися навколо зап'ясть. Кутики губ вимазані білим. Знову їв штукатурку.

Стрибунець присунувся до Сліпого й відчув знайомий запах крейди та брудного волосся. Він скучав за ним, але не знав, як висловити свою радість, що зробити, щоб Сліпий її відчув. Можна було тільки сидіти поруч і мовчати. Сліпий сидів тихо. Але слухав уже Стрибунця. Не повертаючись до нього, він втягнув ніздрями повітря й злизав із губи білий наліт.

«У мене теж є свій запах», — здогадався Стрибунець. Напевно, він у всіх є. У людей, у кімнат, у будинків.

У Мотлохівні він точно є, а ось ця кімната поки що не пахне нічим. Одначе скоро все зміниться.

Він витягнув ноги й заплющив очі. «Ось мій дім, — подумав він. — Це тут. Де Вовк зі Сліпим чекатимуть мене й будуть турбуватися, якщо я десь затримаюся надовго. Це і називається “райські кущі”».

Зранку Вовк узявся за кімнату. Він бігав до Лося та до старших, спускався у двір і на перший поверх, тягнув звідусіль купи всякої всячини та розкладав їх уздовж стін. Стрибунець не виходив. Вони зі Сліпим стерегли кімнату. Вовк роздобув фарби в банках і в балончиках, старий етюдник, драбину й облізли пензлики. Порожні банки він розставив на підлозі та розклав біля них стосики пожовклих газет. Стрибунець уже почав втомлюватися від його суєти й метанини з різними предметами в руках, але тут Вовк оголосив, що все готово, відтак можна братися до роботи.

Стрибунець допоміг розстелити газети. Вовк заліз на драбину й почав зафарбовувати стіну білим. Древній транзистор виспівував тягучі блюзи, хрипів і сипав утерті жарти. Стрибунець розгулював по газетах і, в передчутті різнобарв'я «райських кущів», тихо підспівував знайомим мелодіям. Сліпий відмивав підвіконня, розбризкуючи сіру воду.

Дзвінок до обіду застав їх зненацька. Вовк залишився, а Стрибунець і Сліпий пішли до їдальні. Спортсмен кидав на них нищівні погляди, Пампух корчив міни, синьоокий Фокусник дивився жалібно й тоскно. Стрибунець уперше користувався протезами прилюдно, нітвся — і через те їв дуже повільно.

— Спортсмен якось дивно на нас дивиться, — прошепотів він Сліпому.

— Нехай краще дивиться за своїми.

— Чому?

— Тому що Вовк хитріший, ніж він, — туманно відповів Сліпий і, затиснувши котлету між двома шматками хліба, запхав бутерброд Стрибунцеві до кишені. Другий такий самий бутерброд відтягнув іншу його кишеню. На зворотному шляху вони прикрасили куртку Стрибунця двома масними плямами.

Крім Вовка, який сидів на драбині, в кімнаті виявилися Красуня з Горбачем. Хом'як Горбача метався в тазу на одному з ліжок. На підвіконні сушився відмитий до блиску хом'ячий акваріум. Красуня, висолопивши язика, невміло, але старанно тер пластмасовий абажур мокрою ганчіркою. Горбач, присівши навпочіпки, малював на стіні незрозумілого звіра на стовпоподібних ногах.

Побачивши їх, він зняковіло випростався та заховав олівець.

Усе це було внизу. А вище по білій стіні пливли зелені й сині трикутники, червоні спіральки й помаранчеві бризки.

«Сліпий не бачить», — сумно подумав Стрибунець.

— Ну як? — запитав Вовк з висоти драбини.

— Так! — сказав Стрибунець. — Це воно! Якраз те, що треба!

— А це, — Вовк тицьнув пензлем на Красуню й Горбача, — свіжі Чумні Здохляки. Тепер нас п'ятеро плюс хом'як.

«Ось чому Спортсмен так лютився», — зрозумів Стрибунець.

— Можна, я домалюю? — ні до кого не звертаючись, запитав Горбач.

Він повернувся до свого звіра й почав покривати його смужками. На його голові, як продовження настінних, блищали помаранчеві бризки.

— Ми принесли вам їжу, — сказав Стрибунець. — Протічні котлети.

Вечеряти не пішов ніхто. До вечора стіна була розмальована. Верхня частина рясніла літаючими спіралями й трикутниками, на нижній паслися дивовижні звірі. Смугастий звір Горбача. Тонконогий вовк із зубами, як у пилки, — творіння Вовка. Усміхнений хом'як. Красуня намалював червону пляму, розмазав її і заплакав. Спільними зусиллями пляму перетворили на сову.

Стрибунець не зміг втримати пензлика. Вовк обмотав палець протеза ганчіркою і занурив його в фарбу, після чого в шерензі звірів з'явився гігантський дикобраз із кривими голками. Сліпий намалював жирафа, схожого на підйомний кран і порожнього всередині.

Горбач його розфарбував. Коли вони закінчили, фарба була всюди. Газети, одяг, руки, обличчя, волосся, хом'як — усе стало різнобарвним. Лось, який зазирнув перевірити, чому їх не було на вечері, завмер на порозі.

— Боже, — сказав він. — Що робиться!

— Правда, красиво? — шепнув Красуня. — Це ми все самі придумали.

— Я бачу, — сказав Лось. — Ночувати сьогодні будете в мене.

— Ні, — захвилювався Стрибунець, — не можна. Якщо ми підемо, Спортсмен та інші тут усе зіпсують. Ми відкриємо вікна і провітримо. Пахнути зовсім не буде. Будь ласка!

Лось обережно переступив поріг і прилип підошвами до газет.

— Опозиція? — запитав він у Вовка.

Вовк кивнув.

— Вони самі нас виперли.

Лось розглядав замурзані обличчя, підлогу та банки з фарбою, потім перевів погляд на стіну. Хлопчики затамували подих.

— Ось тут у вас, начебто, порожнє місце, — сказав Лось.

Порожнє місце зайняв зелений динозавр з фігурою кенгуру, а костюм Лося прикрасився смарагдовими плямами.

— Так, — заявив Лось, піднімаючись з колін. — Це заразливо. А тепер будемо митися. — Він застромив пензлик у банку з фарбою. — На інші стіни чекає та ж доля?

— Придумаємо що-небудь, — пообіцяв Вовк.

— Не сумніваюся, — сказав Лось. — Відкривайте вікна.

Вони відчинили вікна й прибрали замазані фарбою газети. Лось повів Стрибунця та Красуню відмиватися. Він мив їх по черзі. Як тільки груба щітка відривалася від Стрибунця й накидалася на Красуню, Стрибунець засинав. Серед білих кахлів, під гуркітливим гарячим водоспадом, погойдуючись і впиваючись пальцями ніг у решітку стоку, щоб не впасти. Звиски Красуні, заглушені душем, віддалялися, руки Лося струшували його, з'являлася намилена щітка — і він прокидався. Потім його, загорнутого в рушник, несли кудись, і він уже не спав, але вдавав, що спить, щоби не йти самому. У кімнаті він вистромився з пелехатого кокона.

Горбач, Сліпий і Вовк сиділи рядком на ліжку. Стіна сяяла перед ними майже підсохлою пишнотою, і Стрибунцеві знову стало сумно від того, що Сліпому ніяк не вдасться її побачити. Лось укрив його ковдрою, і Стрибунець причаївся під нею, наче в теплій норі. Голоси жебоніли, перекочуючись через нього, він не розрізняв слів і, вже засинаючи, покликав:

— Сліпий...

До нього підкрався хтось, хто пахнув фарбою.

— Знаєш, — шепнув Стрибунець. — Цей динозавр — він трохи опуклий. Коли висохне, ти зможеш його побачити... Якщо торкнешся...

Хтось, хто пахнув фарбою, щось відповів, але Стрибунець уже не почув. Він спав.

Уранці Вовк вкрутив нові лампочки, щоби було світліше. Для двох склеїли ковпаки з кольорового картону, й Вовк розмалював їх ієрогліфами. Третю протягнули в абажур, відмитий Красунею. Після Красуні його ще раз помив Горбач, але Красуня про це не знав і, проходячи під абажуром, за кожним разом задирав голову, і його осявала щаслива усмішка, він і сам був як лампочка під чорною гривкою. Цілісінький день вони по черзі стерегли кімнату. Стіна зовсім висохла. Згряя Мотлохівні поводитися підозріло тихо. Іноді хтось із них прокрадався до дверей і нипав там, намагаючись зазирнути в замкову щілину. Іноді вони стукали та втікали ще до того, як двері встигали відчинити.

Вовк і Стрибунець залишилися вартувати на час обіду. Вовк сидів на підвіконні й дивився у вікно. Стрибунець лежав на ліжку. В акваріумі шарудів хом'як. За стіною було незвично тихо. У двері постукали. Вовк, який відкривав двері весь ранок, щоб виявити за порогом порожнечу й почути тупіт ніг утікачів, не зрушив з місця.

— І навіть під час обіду не заспокоїлися, — сказав він. — Як маленькі.

Стукіт повторився. Стрибунець підвівся.

— Можна? — запитав писклявий голос, і в щілину, яка утворилася, просунулася вухата голова.

Стрибунець змружив очі. Потім розплющив.

— Це що — візочник?

— Так, — сказав гість. — Дивно, правда? — і заїхав до кімнати.

Візочник Смердючка був видатною особистістю. Стрибунець багато чого про нього чув, хоча ніколи не бачив зблизька. Знаючі люди стверджували, що Смердючка — найзловмисніший візочник у Домі. Молодші ходячі всіх візочників вважали зловмисними й вередливими, але Смердючку таким вважали навіть самі візочники. Бо він таким і був. Дивлячись на нього, вихователі з тугою підраховували, скільки років залишилося до пенсії. Сусіди по кімнаті мріяли його задушити. Смердючці було дев'ять років, але за своє коротке життя він встиг дуже багато. Погана слава бігла попереду нього.

— Я приїхав подивитися, — сказав Смердючка. — Ви будете проганяти?

— Дивися, — дозволив Вовк. — Якщо тобі справді цікаво.

Смердючка втупився в стіну. Стрибунець із Вовком втупилися в Смердючку. Смердючка був маленький, негарний, з величезними недоладними вухами та величезними круглими очима. На рожевій сорочці темніли жирні плями, а таких брудних рук, як у нього, Стрибунець ще ні в кого не бачив. І все ж таки було приємно, що візочник приїхав спеціально, щоби подивитися на їхню стіну.

— Подобається? — запитав Стрибунець.

Смердючка відвернувся від стіни.

— Не знаю. Може, якраз і подобається. А може, якраз і ні. Ви тепер що — окрема згряя? Зі своєю окремою кімнатою, так?

«Усе знає», — здивувався Стрибунець.

— Ми не згряя, — сказав Вовк. — Ми — Чумні Здохляки. Ми поширюємо чумну заразу. Так і передай усім, хто питатиме.

— О-о! — великі очі Смердючки спалахнули, і він став нагадувати сову на полюванні. — Гарна назва. Я це запам'ятаю, — він озирнувся. — У вас тільки п'ять ліжок застелені. Мало вас самих для цілої кімнати.

— Ну і що? Щоб поширювати заразу, нас цілком вистачає.

— Це так, — Смердючка знічено поколупав брудну долоню. — Я просто подумав... Може, вам іще одного Чумного Здохляка треба? Я б не відмовився. Я б також заразу поширював. Це я вмю.

Стрибунець подивився на Вовка. Вовк подивився на Стрибунця.

«Зараз Вовк погодиться, — з жахом подумав Стрибунець. — Він же може й не знати, що воно таке — Смердючка. Його занадто довго протримали в Могильнику».

Але Вовк, вочевидь, знав.

— Нікого нам не треба, — сказав він.

Смердючка, здається, іншої відповіді й не чекав. Але він продовжував дивитися на Стрибунця. Його круглі совині очі були занадто великими, майже бездонними, якщо дивитися в них довго. Вони сяяли дивним, заманливим світлом, як небо, найжачене зірками. Стрибунець дивився довше, ніж треба було. Сяйво притягнуло його.

— Приїжджай, — сказав він неслухняними губами. — Якщо хочеш...

Смердючка закліпав, і сяйво далеких зірок загасло. Він витер брудною долонею ніс. Засопів і показав парканчик гострих зубів.

— Я тільки поїду за речами. Я миттю, — він розвернув візок і поїхав до дверей. На диво прудко. З коридора долинула його переможна пісня. Двері грюкнули.

Стрибунець позадкував і сів на ліжко.

— Що я наробив? — запитав він.

Вовк дивився на двері.

— Нічого такого, — сказав він, — усього лише запросив до нас жити найзнаменитішого капосника в Домі.

Стрибунець мало не розплакався:

— Вовче, чесне слово, я не хотів. Не знаю, як це вийшло. Він дивився-дивився, і я сказав...

— Добре, не переживай, — Вовк сів поруч. — Коли приїде, скажемо, що передумали. Більшістю голосів. Я ж не погодився.

Стрибунець ліг обличчям у подушку. Він почувався жакливо. У свій дім, у свою рідну кімнату, він покликав найприкрішу людину, яку тільки можна було знайти. Ніби навмисне, щоб усе зіпсувати.

Шум тих, хто повертався з їдальні, прокотився коридором, затихаючи та розсіюючись по кімнатах. З ревінням і тупотом промчала зграя Мотлохівні, постукуючи на бігу в їхні двері. Увійшов Горбач із великим пакетом бутербродів. За ним — Сліпий із двома пляшками молока. Красуня скромно плентався позаду всіх, і в руках у нього нічого не було.

— Ми принесли сосиски, — весело почав Горбач і затнувся. — Щось трапилось? — запитав він пошепки. — Чого ви такі нещасні сидите?

— У нас був візочник Смердючка, — пояснив Вовк. — Стрибунець дозволив йому переселитися до нас. Так вийшло. Він не хотів.

— Смердючка? — в один голос жахнулися Горбач і Сліпий.

У Стрибунця залоскотало в носі. Він мовчки дивився в підлогу.

— Давайте скажемо, що це був жарт, — запропонував Горбач. — Скажемо — Стрибунець пожартував. Ти ж і справді пожартував, Стрибунцю?

Стрибунець дивився в підлогу, щосили намагаючись не розплакатися.

— Що-небудь придумаємо, — невпевнено сказав Вовк. — Може, він сам пожартував і не приїде. Коли таке бувало, щоб візочник просився до ходячих. Скажемо — випадково вирвалося. Багато що можна сказати. Головне, щоб він забрався геть.

Красуня відчужено дивився в стелю. На свою лампочку. Точніше, на абажур. Вони довго сиділи в тиші. На підлозі присихали бутерброди. Заплющивши очі, Стрибунець уявляв Смердючку. Як він збирає свої речі. При всіх відкриває свої схованки. І пояснює візочникам, що перебирається в розписну кімнату.

А вони сміються й не вірять. «Кому ти там потрібний? — кажуть вони. — Ці ходячі просто пожартували». А Смердючка продовжує збирати речі.

Стрибунець уявив усе це настільки чітко, що мало не задихнувся. І відразу розплющив очі.

— Ні, — сказав він. — Я так не можу. Я сказав — приходь. Він знає, що це не жарт. Він примчить сюди з усім своїм добром... — Стрибунець замовк. Щось у горлі заважало йому. Він упав обличчям у коліна, і вони відразу стали мокрими.

— Е, перестань, — попросив Вовк. — Ми самі з ним поговоримо. Ти чого?

Горбач голосно засопів у кулак. Стрибунець підняв заплакане лице й подивився на Вовка:

— Ти з ним поговориш, і ти його виженеш. А я буду мовчати і вдавати, що я ні при чому?

Він же мені повірив, а не тобі. А я, виходить, не тримаю свого слова. Хто я тоді?

Вовк відвернувся.

— Нехай буде, як він хоче, — сказав Сліпий. — Нехай він тримає своє слово. Тільки хай не реве. А цей Смердючка — він що, важкий, як танк?

Стрибунця не встигли здивувати слова Сліпого. Хлопці почули дивний скреготливий звук та одночасно схопилися на ноги. Двері розчахнулися, й на порозі з'явилася шафа. Потім вони побачили, що це не шафа, а великий ящик на колесах.

— Егей, допоможіть! — долинув з-за ящика задиханий голос. — Мені самому його не проштовхнути!

Вовк і Горбач затягли ящик. У двері він проліз тільки боком. За ящиком знайшовся одягнений у зимову куртку Смердючка, який притискав до грудей розпухлий наплічник. На його голові красувалася смугаста шапочка.

— Ось я скільки всього привіз, — сказав він гордо. — Дивіться... — тут Смердючка побачив заплакане обличчя Стрибунця й замовк. Потім почервонів. Дуже повільно, починаючи з величезних вух.

— Ага, — сказав він. — Ага, — і зняв із голови різнокольорову шапочку. — Зрозуміло.

— Що тобі зрозуміло? — грубо запитав Вовк. — Пролазь і закривай двері, бо інакше сюди ціла Мотлохівня збіжиться.

Смердючка закліпав.

Горбач обійшов ящик і постукав по ньому.

— У тебе тут що, меблевий гарнітур?

Красуня зазирнув у нього зверху.

— Ой, там трактор, — здивувався він.

— Не трактор, а соковитискач, — образився Смердючка. — Я його сам зробив. Дуже корисна в господарстві штука.

Стрибунець витер мокрий ніс об коліно й посміхнувся.

— А це що? — Горбач виловив страхітливу на вигляд залізну конструкцію.

— Капкан, — скромно відповів Смердючка. — Його я також сам сконструював.

— Теж дуже корисна в господарстві річ, — пожартував Сліпий. Він підійшов до ящика. Вовк і Горбач занурювалися в нього, виймаючи щоразу нові й нові речі. Красуня нічого не чіпав, тому що боявся зламати. Сліпий обмацував те, що клали на підлогу.

— Чайник, — пояснював Смердючка. — Ванночки для фотографій. Набір інструментів. Опудало рогатої гадюки. Розкладна вішалка. Гітара...

— Е, — перебив його Вовк. — Ти вмієш грати на гітарі?

Смердючка почухався й подивився в стелю.

— Взагалі-то ні.

— Тоді звідки вона у тебе?

— Прощальний подарунок сусідів по кімнаті.

— Зрозуміло. Забрав усе, що зміг. Там хоч що-небудь залишилося?

Смердючка зітхнув:

— Тумбочки та ліжка.

Він винувато похилив голову. Стрибунець і Горбач засміялися.

— Зрозуміло, — сказав Вовк. — Уранці за цим ящиком прийдуть.

— Не прийдуть, — твердо сказав Смердючка. — Нехай тільки спробують. Я попередив, що коли так — негайно до них повернуся.

Горбач послизнувся на капкані та сів у салатницю. Стрибунець скорчився на ліжку. Вовк попередив:

– Е, мені не можна багато сміятися, чуєте?

А потім були тільки сміх і стогін, і навіть Сліпий сміявся, а найпронизливіше заходився Смердючка.

– Він повернеться! Шантажист! Сусід по кімнаті!

– Ви не додивилися! – кричав Смердючка. – Там ще багато всього!

Вони застогнали від реготу, аж ліжка затряслися.

Раптом Вовк випростався і сказав:

– Шшш... чуєте?

Вони замовкли – й почули тишу. Тишу Мотлохівні, яка напружено вслухалася в їхні веселощі.

На гітарі Смердючка грати не вмів, зате вмів на губній гармошці й знав дев'ятнадцять пісень, веселих і сумних. Він зіграв їх усі. У ящику виявилось ще багато цікавого. Наприклад, павутина дротиків, у якій заплутався Горбач.

– Сигналізація, – пояснив Смердючка, розплутуючи Горбача. – Із сиреною.

– Цікаво, – сказав Вовк. – Корисна в господарстві річ. Для нас – і взагалі незамінна. Треба її встановити.

Вони почали встановлювати. Після того, як двері зверху до низу обплутали дротами, і на них стало страшно дивитися, виявилось, що сирена не працює.

– Нічого, – безтурботно зауважив Смердючка. – Де-небудь обрив, напевно. Я потім подивлюся.

Провали Смердючки Стрибунець переживав болісно. Але сигналізація виявилася єдиним провалом. Капкан працював. Це з'ясувалося, коли Сліпий на нього наступив. Соковитискач теж працював. Вішалку встановили в кутку, і вона витримала дві куртки й один наплічник. Смердючка дуже старався справити гарне враження. При кожній зручній нагоді він повторював, що все може робити сам, і кидався це доводити, вивалюючись з візка й жваво повзаючи по кімнаті. Він показав, як уміє сам залазити на ліжко й у візок, і навіть спробував підкорити підвіконня, але зірвався. Потираючи синяк на підборідді, він виразно подивився на Стрибунця. «Бачиш, як я стараюся?» – промовляв його погляд.

Вовк подався на своє ліжко з гітарою та намагався грати – без особливого, зрештою, успіху. Красуня сидів перед соковитискачем і розглядав своє відображення в його блискучому боці. Сліпий біля стіни підслуховував Мотлохівню, тримаючи навзвис забиту капканом ногу. Коли Смердючка поїхав у туалет, після довгих запевнень, що «в цих справах йому допомагати ну абсолютно не потрібно», Горбач сказав Вовкові:

– Цей Смердючка – непоганий хлопець. І чого всі проти нього так виступають? Кажуть, нікого підлішого від нього в Домі немає. А він хоч куди.

– Так, – сказав Вовк, погладжуючи гітару. – Він нічого. Симпатичне хлопча, яке трохи захоплюється шантажем. Зловив Сліпого в капкан, гепнувся з підвіконня, абсолютно випадково зжер чотири чужі бутерброди з сосисками...

– Він був голодний, – заступився за Смердючку Стрибунець. – Він на обіді не був.

– Я теж не був, – зітхнув Вовк. – Хоч якщо завтра ніхто не прийде за цією гітарою, я готовий згодувати йому ще два обіди.

Стрибунець заспокоївся. «Добре, що Смердючка здогадався прихопити гітару, – подумав він. – І добре буде, якщо завтра за нею не придуть».

– Де б то роздобути апельсин? – жалібно запитав Красуня. – Або лимон? Або ще щонебудь, що можна вичавлювати? – він обережно помацав кнопку пуску на соковитискачі – й тут же відсмикнув руку. Він дуже боявся його зламати. Усе, чого він торкався, ламалося ніби саме собою.

– Спортсмен свариться з сіамцями, – повідомив Сліпий. – Вони хапнули в нього журнал з великими тітками.

– Так, – сказав Вовк. – Моральне обличчя хлопчика надриває серце. А ти – наче прослуховуючий пристрій, Сліпий. Про Смердючку вони ще не знають?

Сліпий стріпнув волоссям:

— Ні. Але гармошку вже почули.

Смердючка повернувся. Прилаштувався біля дверей і, тихо насвистуючи, почав копірситися в дротиках сигналізації.

— Де б то роздобути апельсин? — запитав Красуня. — Або хоча б мандарин. Не знаєте?

— Де б то роздобути самовчитель гри на гітарі? — запитав Вовк. — Як думаєте, може, в Лося знайдеться?

Пронизливе завивання сирени підкинуло всіх у повітря. Красуня затиснув вуха. Сирена надрилася дві хвилини, потім стало тихо.

— Працює! — радісно повідомив Смердючка, витрищаючи на всіх величезні й нахабні очі.

Ідучи на сніданок, вони залишили сигналізацію ввімкненою, а біля дверей поставили замаскований капкан.

— Може, коли ми повернемося, в ньому вже хтось буде, — сказав Горбач.

В ідальні присутність Смердючки за їхнім столом викликала скандал. Спортсмен демонстративно відсів якомога далі, згряя наслідувала його приклад. Довгий стіл молодших ходячих розділився посередині безлюдною смугою.

Навіть старшокласники це помітили.

— Погляньте, в малявок розкол, — сказав старшокласник Кабан.

— Підрастають, — зневажливо зауважив Кульгавий. — Стають таким же лайном, як і ми.

Молодші, краєм вуха почувши цей обмін думками, гордо випросталися і почервоніли.

Старші порівняли їх із собою!

Візочники спідлоба розглядали Смердючку.

Смердючка саяв і свинив навколо своєї тарілки.

Повертаючись з ідальні, Стрибунець зупинився біля щита з оголошеннями. «Розлучення». Вечірній сеанс. 2 серії. Значить, увечері, о десятій, нікого, крім Сивого, не буде. Стрибунець побіг наздоганяти своїх.

Смердючка попросив дозволу намалювати що-небудь на стіні. Вовк витягнув банки з фарбою й виділив йому куток. Смердючка малював довго. Олівцем, потім гуашшю — до самого обіду його не було чути, тільки з малювального кута долинали зітхання та шурхіт, які свідчили про муки творчості.

Вовк роздобув у когось самовчитель гри на гітарі. Він читав його дуже уважно, але Стрибунцеві здалося, що йому не вдається зосередитися. Красуня розжився апельсином і сидів з ним перед соковитискачем, не наважуючись увімкнути. Стрибунець і Горбач встановили на тумбочці друкарську машинку — ще один дар ящика, яким ніхто, крім Стрибунця, не зацікавився. Стрибунець відразу зрозумів, що ця машинка потрібна йому.

Влучити пальцем протеза по клавіші з буквою набагато легше, ніж цю ж таки букву намалювати так, щоби хто-небудь зміг здогадатися, котра саме буква малася на увазі. Ручки вислизали зі штучних пальців, букви виходили рваними й кострубатими. Тому, побачивши машинку, Стрибунець зрадів і попросив поставити її на свою тумбочку. Поки Горбач заправляв у неї аркуші паперу й друкував на них усе підряд, він уявляв, якого листа напише до Руді та Смерті, та як кине його в лазаретну скриньку — спеціальну скриньку для листів, що висіла біля дверей до лазарета. У Мотлохівні шуміли набагато голосніше, ніж зазвичай.

— Може, готуються на нас напасти? — сказав Горбач.

— А може, нападають один на одного? — припустив Стрибунець.

Горбач відстукав слово «напад».

— А може, це руйнується імперія Спортсмена, — сказав Вовк. — І зараз у нас полетять її осколки.

У двері хтось тихо пошкрібся.

— Ну ось, — сказав Вовк. — Що я казав? Уже летять.

Красуня злякано сховав апельсин за спину.

— Або все ж таки за ящиком прийшли, — сказав Сліпий.

Однак це був Фокусник. Сумний Фокусник у смугастій сорочці, з милицею під пахвою та з білизняним мішком.

— Добридень, — сказав він. — Можна увійти?

Він нагадував людину, яка втекла від біди.

— Там що, справді щось повалилося? — злякався Горбач.

— Тебе відпустили? — здивувався Стрибунець. — Я думав, не відпустять.

— Там два новачки водночас прибули, — сором'язливо пояснив Фокусник. — Я зібрався — і відразу сюди. Їм тепер не до мене, а я давно хотів до вас. Можна мені залишитися? — він скопив погляд на стіну й швидко відвів очі.

— А що-небудь корисне ти приніс? — поцікавився Смердючка.

— Він уміє фокуси показувати, — швидко сказав Стрибунець, червоніючи за Смердючку. — З хусткою і з картками. І з чим завгодно.

— Проходь, — сказав Вовк. — Вибирай ліжко. А що за новачки?

Фокусник, постукуючи милицею, пройшов до вільного ліжка і поклав на нього речі.

— Один нормальний, — сказав він. — А другий страшний. З родимкою. Неначе його шоколадом облили. Майже ціле лице, — Фокусник прикрив долонею обличчя. — Ой, гітара! — охнув він, опускаючи руку та прикипаючи поглядом до гітари на подушці Вовка. — Звідки?

— Умієш? — тут же поцікавився Вовк.

Фокусник кивнув. Він дивився тільки на гітару.

— Пощастило, — зрадів Вовк. — Я вже боявся, що звихнуся з цим самовчителем. Давай, зіграй що-небудь.

Фокусник процокав до ліжка. Вовк поступився йому місцем.

Примощуючись з гітарою, Фокусник діловито відкашлявся, ніби збирався співати.

— Смак меду, — оголосив він.

Стрибунцеві відразу згадалося, що й фокуси свої він оголошував спеціальним, не своїм голосом. Фокусник заграв і таки дійсно заспівав, хоча співати його ніхто не просив, але йому, вочевидь, хотілося показати всі свої таланти відразу. Голос у нього був тонкий і пронизливий, грав він упевнено — і співав також. Видно було, що він по-справжньому вміє грати та співати й не соромиться свого голосу. Навколо нього зібралися всі, крім Смердючки, який продовжував малювати.

— Повернуся до меду і до тебе, — виводив Фокусник трагічним фальцетом, розгойдуючись над гітарою, і сам собі підспівував, — турум-турум, — трусив волоссям і відчужено дивився на стіну. Наприкінці пісні голос його став зовсім хрипким, а очі зволожилися. Наступну пісню він тільки грав і навіть оголошувати її не став. Третю пісню він назвав «Танго смерті» — і на ній уперше збився. Стрибунцеві від пісень Фокусника стало сумно, іншим, як йому здалося, також.

— Ще я на скрипці вмію, — сказав Фокусник, розквитавшись із «Танго смерті». — І на трубі. І на акордеоні. Трішечки.

— Коли ти тільки встиг? — здивувався Вовк.

Фокусник скромно потринькав струною.

— Та так якось... Устиг...

Самовдоволення раптом зникло з його лисячого личка, воно жалібно скривилося, і Фокусник відвернувся.

«Згадав щось зовнішнє, — подумав Стрибунець. — Щось гарнє».

Йому стало шкода Фокусника, й він попросив:

— Покажи фокус із хусткою. Той твій, найкращий.

Фокусник занишпорив по кишенях.

— Не завжди виходить, — попередив він. — Мало тренуюся.

Смердючка від'їхав від стіни і з цікавістю дивився на Фокусника. За його спиною, у відведеному йому кутку, відкрилося щось страшне — з повернутими ніздрями, пухирчасте й окате. Усі відразу побачили це «щось» і забули про фокуси.

Фокусник перестав шукати хустку.

— Це хто? — запитав Вовк нажахано. — Ти кого намалював?

— Це гоблін, — радісно повідомив Смердючка. — На повний зріст. — Правда, гарнесенький?

— Так, — сказав Горбач. — Хоч бери й завішуй.

Смердючка поставився до цього як до компліменту.

— Ні, правда? — запитав він. — Кров стигне?

— Ага, стигне, — погодився Горбач. — Але ще сильніше застигне, якщо забрести в той куток уночі з ліхтариком.

Смердючка захихикав.

— Покажи, як робити сік, — попросив його Красуня, простягаючи апельсин.

Смердючка схопив апельсин і швидко обрав. Розділив на дольки та, давлячись ними, пояснив ошелешеному Красуні:

— Малувато тут для соку. Краще просто так з'їсти.

Він великодушно простягнув Красуні одну мокру, розчавлену дольку:

— Їж, це корисно. Купа вітаміну С.

КУРЯКА

ПОРОЗУМІННЯ МІЖ БІЛИМИ ВОРОНАМИ

Тиша. Запах пилуки й вогкості. Ось що таке Перехрестя вночі. Я сидів біля кадоба, в якому росло щось обгрижене та пересохле, торкався цього скелета рослини й читав написи, які вкривали кадіб згори до самого низу. Кабан, Тополя, Цвях... Усі прізвиська незнайомі. Букви почорніли й нагадували збляклий орнамент. Але дещо можна було розібрати.

Перехрестя освітлювалося двома настінними лампами. Одна — з бордовим абажуром — освітлювала куток з телевизором. Друга — з надтріснутим синім плафоном — низеньке, провалене всередину крісло біля протилежної стіни. А вся центральна частина — з диваном, напівзасохлими рослинами та мною — потопала в напівтемряві.

Тому читав я практично на дотик, уявляючи себе Сліпим. Іноді за допомогою запальнички. Доволі безглузде заняття. Але це краще, ніж нічого.

«Кистепері риби вимерли не до кінця», — спантеличив мене черговий напис. Відразу після нього якийсь Завр повідомляв: «Пішов стежкою койотів». Куди — не уточнив. Напевно, також вимирати. Нижче був вірш. Присвячений дівчині. «Твоїм рукам, твоїм ногам, тарам-парам-тарам-парам...» Вірш здивував мене сильніше, ніж незнайомі прізвиська. Жакливо неоковирний, він був присвячений якійсь конкретній дівчині. Інакше автор не згадував би «прегарні рябуваті коси». Я не зовсім зрозумів, що означає «рябуваті», але це явно був не той колір, яким прийнято захоплюватися.

Ми з дівчатами спілкувалися мало. Точніше, взагалі не спілкувалися. Хоча їхній корпус з'єднувався з нашим загальними сходами, наскільки я знав, до них ніхто ніколи не піднімався. У своєму корпусі вони жили на третьому поверсі, який у нашому займали вихователі. На другому розташовувався лазарет, а що було на першому, я не знав. Мабуть, таємничий басейн з вічним ремонтом. Ми з дівчатами перетиналися тільки в кінозалі на суботніх сеансах. Вони сиділи окремо й у розмови не вступали. На подвір'ї гуляли тільки по території, яка прилягала до їхнього ґанку. Я не знав, хто встановив аж такі суворі правила, але здогадувався, що не дирекція. Інакше їх би порушували. А їх не порушували.

У вірші йшлося про якісь платівки, котрі було передано. Про книжку: «...її ти зронила мені на чоло, легенько повівши плечем...» Упустити книгу кому-небудь на чоло можна лише в бібліотечі, стоячи на драбині. А дівчата загальною бібліотекою не користувалися.

Що довше я над цим замислювався, то ставало цікавіше. Згадалася сценка, яку я спостерігав одного разу на подвір'ї в перший місяць після зарахування сюди.

Красуня з третьої та дівчина-візочниця, чийого прізвиська я не знав, грали в м'яча. Це була найдивніша гра на світі. Чорнява, малесенька дівчина з білим, немовби порцеляновим личком, кидала з ганку тенісний м'ячик. Трішечки згодом якимось дивом (у ролі невмілого дива виступав Красуня) м'ячик залітав назад на ганок. Правда, частіше Красуні не вдавалося його докинути. Тоді дівчина з'їжджала вниз і шукала свою іграшку десь у кущах. За півгодини Красуня влучив м'ячиком їй до ніг усього чотири рази, та й то, по-моєму, випадково, а вона за кожним разом посміхалася. Здавалося, що посміхається дівчина власним радісним думкам, тому що ні вона, ні Красуня одне на одного не дивилися. Тільки на м'ячик. Так, ніби він раз по раз виникав перед ними з потойбічного світу. Особливо добре це вдавалося дівчині. Красуня, як не крути, збивався, і починав відстежувати м'ячик іще на чужій території, але вона... Можна було би зняти приголомшливу короткометражку з її участю: «Дівчинка і м'яч. Гра з невидимкою». Мене зачарувало це видовище. Тоді я ще не знав, що спостерігаю за закоханими, і ця гра – максимум того, що вони можуть собі дозволити. Мені просто здалося, ніби вони не дуже добре знайомі, відтак соромляться одне одного.

Я згадував той випадок, коли з'явився Чорний. Заспаний, похмурий, у піжамній сорочці на голе тіло та в незашнурованих кедах, які він надяг, наче хатні капці, прим'явши закаблуки. Він підійшов, сильно накульгуючи, й поцікавився, чи знаю я, котра година.

Я не знав. Годинника у мене, як і в будь-кого в четвертій, не було. Тобто якраз у мене годинник був, але глибоко захований, на дні сумки.

– За п'ятнадцять дванадцята, – сказав Чорний. – Скоро вимкнуть коридорне світло, а в тебе, видно, немає ліхтарика. Усі стіни перецілуєш, доки доберешся до спальні.

– Я читаю вірші, – показав я на кадіб. – Дуже незвичайні. Про дівчину. Не можу зрозуміти, хто їх склав. Уяви, тут сказано про те, що їй падала на нього, тобто на того, хто все це пише, книжка, і що вона передавала йому якісь диски. Хто це може бути, як ти думаєш?

Чорний неухважно зиркнув на кадіб.

– Це було сім років тому, – сказав він байдуже. – Минулий випуск. Бачиш, почорніло вже все.

– Он воно що! Кабан, Тополя, Завр – усі вони з минулого випуску, – здогадався я, трохи розчарований таким елементарним поясненням. – Бо я собі якраз думаю, як це – жодної знайомої клички?

– Ти, по-моєму, знайшов єдине місце, де збереглися їхні писульки. Це ще примудритися треба було, – пробурчав Чорний, опускаючись на диван. При цьому він скривився й обережно витягнув ногу перед собою.

– У спальні так тихо... Якесь вона наче аж не своя... Ти спав, а я, чого б не торкнувся, чомусь виходило жажливо голосно, – спробував я пояснити свою втечу.

– Та добре, – відмахнувся Чорний. – Що я, хіба не розумію? Прокинувся, мов у домовині. Тихо, темно... Чути навіть, як серце стукає. Мало не закричав з переляку.

Уявити, що такий тип, як Чорний, може кричати з переляку, було важкувато. Я засміявся.

– Ага, – сказав Чорний. – Не віриш.

Він вийняв з кишені пачку «Бонда» й запалив сигарету, а я страшенно здивувався, адже був упевнений, що він не курить.

– Взагалі-то не курю, – підтвердив Чорний. – Тільки коли зовсім хріново. Як нині.

Курив він мовчки і зосереджено, як робив будь-яку справу. Їв, пив, читав... У кожній дії Чорного була ґрунтовність, кожна його дія ніби стверджувала: «Це робиться ось так». Може, тому ніхто ніколи не відривав його від ніяких справ. Коли назріла потреба в попільничці, Чорний

так само зосереджено понишпорив під диваном і витягнув звідти пласке мідне блюдо у формі кленового листочка. Старожили іноді виробляли такі фокуси, витягуючи різні предмети з найнесподіваніших місць.

– Слухай, – сказав він, встановлюючи листочок на підлокітнику дивана, – все ніяк не запитаю. Ти чому залишився? Чому не поїхав з ними?

Я замислився. Це було нелегко пояснити. Якщо чесно, мені не хотілося залишати Чорного. Після ранкової розмови зі Сфінксом, коли я побачив, як на нього дивляться, точніше, як намагаються не дивитися... Щось жахливо знайоме було в усьому цьому. Знайоме та неприємне.

– Не знаю, – відповів я. – Напевно, я ще занадто Фазан. Мені навіть уявити важко, як це – пробратися вночі в лазарет без дозволу. З припасами. Для мене це однаково, що відчинити відмичкою кабінет Акули й винести, наприклад, його вогнегасник. Думаю, я був би там зовсім не до речі. І не через те, що боюся. Просто не розумію – для чого.

Чорний кивнув:

– Можеш не продовжувати. Зі мною те саме. Я не пішов би, навіть якби не було цієї історії з Лордом. У таких випадках переважно залишаєшся за сторожа.

Мені здалося, що незважаючи на майбутнє вимкнення світла, Чорний не квапиться звідси піти. Він, здавалося, був не проти поговорити. Хоча, може, у нього просто боліла нога, і він давав собі перепочинок. Я наважився ризикнути й запитати про дещо, що мучило мене після розмови зі Сфінксом.

– Чорний, – сказав я, – про таке трохи незручно запитувати, але чому Сфінкс так тебе не любить?

Чорний закашлявся.

– Вибач, – швидко сказав я. – Просто мені здалося...

– Тобі не здалося, – перебив він. – І ти ще слабо це окреслив. Він мене не просто не любить. Він мене ненавидить. Але в принципі тебе це не стосується, погоджуєшся?

– Вибач, – знову промимрив я. – Звичайно, не стосується.

Чорний з огидою зім'яв недопалок у попільничці.

– Коли Сфінкс іще тільки потрапив у Дім, йому від мене діставалося. Дев'ять років минуло, але він не забув. Злопам'ятний. Це зараз він крутий, а тоді був балуваний матусин синочок. Щоночі ревів у подушку, та від Сліпого – ні на крок. Бувають такі загальні улюбленці. Усі з ними носяться, шмарклі їм витирають...

Я пригадав фотографію з «Мобі Діка». Без Сфінкса. Може, його тоді ще не було в Домі. А може, він десь в іншому місці, за висловом Чорного, «ревів у подушку».

– Ось, – Чорний прибрвав попільничку назад під диван, наткнувся там на щось, витягнув рожевого гумового зайця, здивовано на нього поглянув. – Про що це я? А, так. Довга історія. Поки він не з'явився, все було нормально. А потім усе пішло шкереберть. Спочатку йому знадобилася окрема кімната. Потім – окрема компанія. І чого б йому не хотілося, він це отримував. У мене в його чортову кімнату півзграї перебігло. Усі, кого він причарував своїми усміщечками.

Чорний крутив гумового зайця й дивився на нього замислено, ніби бачив перед собою щось зовсім інше.

– З того часу ми з ним один одного не переварюємо. Немудро, звичайно. Ти зараз, певно, думаєш, яка дурня... Дорослі дядьки носяться з дитячими образами. Тільки до тих образ ще багато чого додалося, і весь час додається. Ось як зараз із Лордом. Сфінкс поводить себе так, ніби я його порішив. Тоді як насправді я його врятував. І ти думаєш, хтось у цьому зізнається? Як же можна! Правильним є тільки те, що каже Сфінкс. Він у нас найрозумніший, усі інші навіть близько не стояли.

– Він приємний, – обережно висловився я.

– Бачив би ти його в дев'ять років, – пирхнув Чорний. – Просто світоч Дому. Посміхнеться – й усі падають, знепритомнівши. Зараз він уже не той. Сварливим став. Але дещо

залишилося. Я ось здивувався, що ти не кинувся за ним у Могильник, висолопивши язика. Зазвичай він саме так на людей діє.

Мені було неприємно слухати те, що говорив Чорний, але, з іншого боку, я сам напросився. І, можливо, в дечому він був правий.

– Тепер Лорда відвезуть звідси? – ніяково змінив я тему.

Чорний обтирав з зайця пилюку. На мене він не дивився.

– Очевидно. Я не піднімав би навколо цього стільки галасу, однак для тутешніх нічого гіршого бути не може. Для них там, у зовнішності, не життя. А я чекаю не дочекаюся випуску. Я в цьому сенсі – біла ворона.

Як заслужена й замучена переслідуваннями біла ворона, я з розумінням кивнув. Тепер я знав, чим Чорний відрізняється від решти.

– Розумію, – сказав я. – Сам півроку був таким.

– Тому мені з тобою легко, – сказав Чорний.

Я знову кивнув. Деякий час ми сиділи мовчки. Взаєморозуміння між нами росло, і ми мовчали, боячись його сполохати. Не те щоб я думав, начебто Чорний у всьому правий. Але говорити з ним виявилось набагато легше, ніж зі Сфінксом чи Горбачем.

– Лорд хвора людина, – сказав раптом Чорний, мабуть, вирішивши висловити все, що йому накипіло. – Кілька років тому намагався накласти на себе руки. Один раз, другий... Це Сфінкс його довів. Муштрував, як солдата на плацу. Ти ось дивуєшся, як він круто повзає, а бачив би, як його ганяв Сфінкс. Ішов ззаду й наступав на ноги, як тільки той зупинявся. Лорд так і повзав, а при тому верещав від люті. Плакав і повз, аж нудило на це дивитися. А Сфінкс ішов ззаду та наступав на нього.

Я навіть змружив очі, коли уявив те, про що він розказував.

– Перестань, Чорний, – попросив я. – Бо це вже якось занадто!

– Звичайно, – погодився Чорний. – Краще не знати. Краще думати, що він лапочка. Дуже зручно, якщо не хочеш виділятися.

Я промовчав. Я намагався змиритися з образом садиста Сфінкса, котрий зі світлою посмішкою на обличчі топче чийсь ноги. Навіть уявити таке було складно. Водночас я розумів, що Чорний не бреше. І перетравити цю суперечність був просто не в змозі.

– Вибач, Чорний, – сказав я нарешті. – Не хотів тебе перебивати. Напевно, мені дійсно треба знати такі речі, щоб краще... Орієнтуватися, що до чого. Тільки мені треба часу, щоб звикнути... До такої інформації...

– Я не образився, – відповів Чорний. – І не для того тобі все це розповів, щоб ти від Сфінкса сахався. Я про інше. Лорд – псих. Хворий псих. Частково завжди таким був. Частково Сфінкс постарався. Його треба лікувати. І коли Сфінкс починає заковувати мені істеріку через те, що я, бачте, повівся з Лордом підло, мене просто сміх бере. Але коли шестеро чоловік, у кого на очах відбувалося те, про що я тобі розповів, – коли ці шестеро з ним погоджуються, мені вже не смішно. Розумієш?

– Так.

Чорний вийняв ще сигарету:

– Хочеться, щоб принаймні хтось у цьому зоопарку мене зрозумів. Принаймні хтось.

Він закурив. Руки з обдертими кісточками пальців тремтіли, й сигарета ніяк не потрапляла на вогонь запальнички.

Я сидів приголомшений, розриваючись між жалістю та злістю. Я його розумів. Навіть занадто добре. Але не хотів розуміти. Це означало знову стати білою вороною. Цього разу – на пару з Чорним. А мені так хотілося бути повноцінним членом зграї. Бути з ними, одним із них...

– Я зрозумів тебе, Чорний. Чесно. Вибач, якщо по мені цього не видно.

– Це ти мені вибач. Не варто було, напевно, ось так відразу все на тебе вивалювати.

Але він зрадів, я це бачив. І зрозумів, що влип. Ходу назад більше не було. Я вибрав Чорного.

Поки я намагався переконати себе, що все не так страшно, Чорний докурив, кинув недопалок за диван і піднявся, намагаючись не опиратися на хвору ногу.

– Поїхали, – сказав він. – Тепер точно до темряви не встигнемо.

Рожевого зайця він заховав до кишені.

Ми не встигли дістатися навіть до другої, коли світло згасло. Два рази блимнуло, і стало темно. Хоч і попереджений, я здригнувся. Чорний мав рацію: якби я лишився сам у цій чорній темряві, я просто застряг би там, де вона мене застала. Але в Чорного був ліхтарик. Він віддав його мені, а сам штовхав візок.

Я їхав під враженням від нашої розмови й дорогу, здається, освітлював не дуже добре, тому що Чорний в якусь мить зупинився й звелів мені світити прямо, а не метляти ліхтариком на всі боки. Вибачившись, я підняв ліхтарик вище.

Настінні розписи при його світлі виглядали незвично.

Впливали з темряви фрагментами, більша частина яких здавалася незнайомою, хоч я проїжджав повз них по кілька разів на день. Натрапивши на білого бика, я навіть охнув від несподіванки. Чорний зрозумів і зупинився, даючи мені змогу освітити малюнок цілком.

Бик вихитувався на тонких ногах-паличках, дивився на нас людськими очима та сумував. Це був найдивовижніший бик на світі. Написаний примітивно, в підкреслено дитячому стилі, він просто вбивав своєю виразністю.

– Який... – прошепотів я.

Чорний ступив крок уперед і пошкріб стіну там, де вона облупилася, позбавивши бика половинки рога.

– Так, – сказав він. – Обсипається. Стервожер підмазав тут усе емульсією, тому він такий бляклий.

Ошелешений образом Стервожера – охоронця настінних малюнків, я тільки промимрив щось у відповідь. Усе-таки Дім був дуже дивним місцем, кожного дня я в цьому заново переконувався.

– Хто його написав?

Чорний подивився здивовано:

– Леопард, само собою. Щоразу забуваю, що ти тут недавно. Його малюнки легко розпізнати.

Подумавши, Чорний додав:

– Леопард був ватажком другої. Зо три роки тому. За два ватажки до Рудого.

Це він сказав неохоче, але я зрозумів, що якщо почну розпитувати, то дізнаюся і подробиці. Незвично усвідомлювати, що на будь-яке питання матимеш чітку, притомну відповідь. Без недомовок, жартиків, згадок про Фазанів і екскурсів в історію Дому.

Подумки я вирішив цим не зловживати. І почав з того, що в тему зникнення Леопарда заглиблюватися не став, тим більше, що відповідь на це запитання крилася в тоні Чорного та в тому, що він уже сказав.

– Є й інші, – розповідав Чорний на ходу. – Інші його малюнки. Майже всі довкола третьої. У другій було більше, але їх замальовали, бо малювали поверх них. Але «Бик» усе одно найкращий. Я його сфотографував кілька разів зі спалахом, правда, вийшло не дуже добре. Треба ще спробувати. Стіни вже котрий рік погрожують перебілити. Тоді його вже не врятуєш.

Біля наших дверей Чорний понишпорив у кишенях і вийняв ключ. Уперше побачивши спальню замкненою, я раптом гостро усвідомив, що ми з Чорним дійсно залишилися самі. Чорний мучився з ключем, який заїдав, я світив на двері. По стіні вздовж дверей тяглися, багатократно повторюючись, літери «Р». Майже орнамент, але якщо придивитися, то все-таки буква. Згадалося, що літери «Р» взагалі трапляються на стінах дуже часто.

– А що означає це «Р»? – запитав я.

– Це наш вихователь, – відповів Чорний. – Ральф. Наш і третьої.

Такого вихователя я не знав, і припустив, що його теж немає серед живих, як і Леопарда, котрий малював на стінах. Кількість небіжчиків Дому росла з загрозливою швидкістю, варто було тільки про що-небудь запитати. Про що-небудь, на перший погляд, абсолютно невинне.

– Він помер? – усе ж таки уточнив я.

– Ні, – Чорний проштовхнув мене в двері й клацнув вимикачем, але світло в передпокої не загорілося. Чортihnувшись, він підійшов до вимикача та ввімкнув світло в спальні. Повертаючись, спіткнувся об щось і знову вилаявся.

– Погань яка! – лайнувся він, коли я заїхав у спальню, мружачись від яскравого світла. – Проскочив, зараза!

– Хто?

– Шур! Іще один! – Чорний зазирає під спільне ліжко без особливої, як мені здалося, надії там що-небудь знайти. – Об що я, по-твоему, перечепився?

– Та хіба мало...

– Там, де ватажок сліпий, ніяких «та хіба мало» не буває, – Чорний випростався, зі стогоном потираючи ногу. – Ти хоч коли-небудь бачив тут на підлозі щось зайве? Останнє, об що Сліпий у своєму житті перечепився, були чоботи Лері. Відтоді ці чоботи ночують з Лері в одному ліжку.

Я хихикнув.

Чорний подивився несхвально.

– Дивний ти хлопець, – сказав він. – Це зовсім не смішно.

Він допоміг мені перебратися на ліжко і включив чайник. Я розгріб поклади, що залишилися від Табакі, – він збирався в Могильник, як на вечірку, й усе забраковане вбрання залишилося валятися на ліжку неохайною кучугурою, – вмовстився якнайзручніше й запитав у Чорного, куди подівся вихователь Ральф, а ще – чому його ініціали так часто фігурують серед настінних розписів.

Насправді все це не надто мене цікавило, просто хотілося заглушити неприємний осад, що залишився після розмови про Сфінкса. Я боявся, що Чорний може до неї повернутися. Але Чорний не був налаштований обговорювати вихователів.

– Поїхав, – тільки й сказав він. – Півроку тому. Зібрав одного чудового дня свої речі та здимів. А чому його прізвисько пишуть і малюють на стінах, я не знаю. Може, хтось скучає.

По обличчю Чорного було зрозуміло, що якщо хтось і скучає за таємничим Р Першим, то це аж ніяк не він.

– Ага, – глибокодумно пробурмотів я.

Чорний сів навпроти і розставив на підносі чашки, чайник для заварювання та сухарі в пацці.

Я підповз ближче. Передавши мені чашку, він включив магнітофон. І добре зробив. Без музики наше чаювання стало б зовсім похмурим. Воно і з музикою вийшло доволі сумним.

Уночі мені приснився дивний сон. Я був у коридорі другого поверху. Такому ж, як завжди, тільки посередині його розділяло надвоє грубе скло від підлоги до стелі. За цим склом були люди. Якись фігури плавали там, як у басейні, натикаючись на скло і притискаючи до нього обличчя. Мені запам'яталися блідий хлопець з білосніжним волоссям і в чорних окулярах, довгокоса дівчина й потворна темнолиця істота, яка літала разом з візком. Їх було багато, й усі вони хотіли ввійти. У декотрих були прозорі крила. З їхнього боку теж горіли настінні лампи, але якось інакше: світилися смарагдово-зеленим, наче гігантські світлячки. Я дивився на них з порога спальні.

Відсунувши мій візок, зі спальні вийшов Лорд, засміявся й кинув у скло кришталеву кулю. Куля вдарилась і відлетіла, залишивши тріщину, яка розколола скло до підлоги. Лорд увійшов через неї, як за прозору театральну завісу, і скло зімкнулося за його спиною, знову збившись цілим. Помахавши нам рукою, він пішов по зеленкуватому-світлячковому коридору.

Як ходячий. Він не летів і не плив, а просто йшов, і дивні крилаті тіні гасали навколо нього та поверталися до скла, щоби поглянути на нас і сказати нам щось, чого ми не могли розчути.

За моєю спиною бігали й перешіптувалися. Потім Табакі та Сліпий витягнули величезний казан із шумкою, булькітливою рідиною, хлюпнули нею на скло – і по ньому розійшлася потворна пляма. Вона поповзла, розширюючись на всі боки, з шипінням, як щось отруйне, і перетворилася в опливаючу літеру «Р». Скло під нею затріщало, всі істоти, котрі літали по той бік скла, скупчилися зі зворотного боку й почали по ньому стукотіти, а з нашого боку всі позаздкували, відтягуючи й мене з візком; тріск і шипіння ставали дедалі голоснішими...

Я розплющив очі. І відразу зрозумів, що мене розбудило. На вітрі стукотіла не закрита квартира, і скло в ній дзвеніло при кожному ударі. Чорний, який прокинувся одночасно зі мною, виліз на підвіконня, зачинив її та прикрутив ручку. Вітер був такий сильний, що шибки все одно продовжували тихо деренчати. Чорний повернувся на своє ліжко, і я переказав йому свій сон, поки він не забувся. Хоча, розповідаючи, з подивом зрозумів, що міг би й не квапитися: все стояло перед очима так само яскраво, як і в момент пробудження. Чорний обізвав мій сон маразмом. Голос у нього був злий, і я пошкодував, що заважаю йому спати.

Нас розбудив Сфінкс. Напевно, десь о пів на шосту. Відчинив двері копняком і закричав:

– Їде вершник блідий на блідому коні! Гряде хмара сараняча, гримлять кістями небіжчики! Дивіться, що діється! – він підбіг до вікна. – Туман сірий, як мишача спинка! Сотні мишачих спинок підкрадаються дедалі ближче і ближче! Скоро зовсім не залишиться землі – тільки туман у сірій фантині. Він почав підповзати до нас іще вночі. Дивіться, поки є змога щось побачити!

«Ніби п'яний», – подумав я, запорпуючись у подушку. Сфінкс залишив туман у спокої, виліз на бильце ліжка і, закинувши ноги навколо жердин, втупився в мене. Абсолютно психованими очима з чорними синцями. Я доволі бадьоро запитав, як поживає Лорд.

– Як улюблений бурундук святого Франциска, – відповів Сфінкс, захихотівши.

– Сфінксе. Ми, між іншим, спимо, – прошелестів Чорний.

– Звичайно, а туман тим часом підповзає!

– Ну то нехай собі повзе на здоров'я.

– Ти думаєш? Ну, нехай. Я попередив.

Табакі вивантажився на ліжко, переповз через мене й узявся за спорудження нічного гнізда. Горбач з Нанеттою в оберемку піднявся до себе. Македонський увімкнув кавоварку. Лері запахав Грубого в його ящик, перекинувши при цьому якийсь бутель і спіткнувшись об тумбочку.

– Боже мій! – простогнав Чорний, вивалюючи на голову подушку.

– Не згадуй імені Божого всує, ти, мерзенна людино.

Сфінкс іще якийсь час видивлявся на мене, хитаючи головою, потім сповз на ліжко й відключився, ніби перегоріла лампочка. Табакі не полінувався – виліз, накрив його, обнюхав і, задоволений, повернувся у своє гніздище з подушок.

Коли через дві години почалася ранкова церемонія одягання, Сфінкса добудитися не змогли. Він не реагував, доки його поплескували і кликали, а коли його поторсали, він загарчав, що зараз відкусить кому-небудь голову, і Горбач дав йому спокій.

Ранок був гидотний. Сірий, наскрізь сльотавий, як слизька шапка якого-небудь гриба. Дверні ручки в такі дні здаються занадто твердими, всяка їжа дряпає піднебіння, жайворонки непристойно активні та не дають спокійно поніжитися в ліжку, а сови всім незадоволені й огризуються на кожне слово. Сфінкс, перший серед потворно активних жайворонків, цього ранку заглух, і його місце у сфері терору зайняв Горбач. Він гасав, ніби справжній псих, кукурікав, дзеленькав дзвіночком, свистів на флейті, тицяв у сплячих ніжками стільців і привалював їх одягом.

Лері, охаючи та стогнучи, звисив зі своєї полиці ноги в дірявих шкарпетках. Табакі щось жував, капаючи на ковдру. Сліпий в ядучо-зеленій майці кури в квартиру. Я запорпувався під ковдру дедалі глибше, розуміючи, що заснути мені все одно не дадуть.

«О-о, дорогаа-а... Будь ласка, повір мені!» – надривався магнітофон. Табакі підспівував півнячим голосом просто мені над вухом. Щоб не промахнутися, він підняв мою ковдру. Довелося вилазити.

Розвертаючи візок біля вікна, я визирнув назовні. Сітки огорожі не було видно. Зникли будинки та вулиці. Стало зовсім тихо. Навіть родичі Нанетти поховалися. Сліпий повернув до мене гостре обличчя. Каламуть у його сірих очах дуже нагадувала ту, що стояла за вікном.

– Мишачі спинки? – запитав він.

– Скоріше, величезні грудки вати, – сказав я. – Або хмари.

Він кивнув і відвернувся.

За сніданком ми пили кип'ячену воду, яка нібито рятує від застуд. Чергова примха дирекції. Після сніданку не було ні музики, ні карт – усі лягли досипати. Тепер уже навіть і подвір'я зникло, а сірі хмари (чи то мишачі спинки?) підповзли аж до самих вікон.

Лорда привезли після обіду.

– Везуть, – повідомив Лері, вриваючись з тупотінням, як дикий мустанг. – Ці всі... Акула й решта...

Рештою виявилися два червонопикі Ящики та – чомусь – Гомер.

Вони закотили в кімнату Лорда, посадили його на ліжко і стовпилися навколо. Лорд був сонний і похмурий, у лазаретній піжамі – з тих, які стирають лиця й фігури, роблячи всіх однаково жалюгідними. Македонський вийняв з шафи його одяг. Поки Лорд переодягався, директорська свита стояла навколо, витріщаючись.

– Товариші все ж таки, могли б і допомогти, – сказав Гомер.

– Я цього не потребую, – відрізав Лорд, угвинчуючись у джинси.

– Який нервовий хлопчик! – здивувався Гомер. – Нервовий і грубий.

– Якби ж то тільки нервовий, – відгукнувся Акула.

Він шастав очима по кімнаті, вишукуючи, як мені здалося, що-небудь кримінальне, але на видноті якимось дивом не було навіть попільничок, тож він даремно напружувався.

– Півгодини на збори, – сказав він. – І без фокусів. Нічого не залишай, більше ти сюди не повернешся.

– А не пішли б ви до дупи? – відповів Лорд.

Гомер закотив очі та, здавалося, навіть перестав дихати. Табакі хихикнув. Акула розвернувся в наш бік так люто, що я аж відсахнувся.

– Ще один звук, і дехто з вас пошкодує, що народився на світ! – прошипів він.

Більше ніяких звуків ніхто не видавав. Гомер пішов, так і не отямившись від потрясіння, а Акула залишився спостерігати, як Горбач з Македонським пакують речі Лорда. Речі вмістилися у двох сумках. Їх забрав один з Ящиків. Лорд перебрався у візок і подивився на нас. За весь час він не вимовив ні слова, якщо не брати до уваги сказаного Акулі. Якби він стримався, то Акула, може, й дав би нам попроситися без свідків. Другий Ящик вхопився за ручки візка, й Македонський навіщось поклав Лордові на коліна куртку Горбача. Важку, шкіряну куртку, колись чорну, а тепер чорно-білу, тому що спочатку вона протерлася аж до білого, а потім знову почорніла від бруду. Це розмальоване, обвішане значками чудовисько називали шкірою динозавра, й Табакі запевняв, що вона куленепробивна, як бронезилет. Але Лорд шкірі зрадів.

– Дякую, – сказав він, дивлячись на Горбача. І тут усі ніби з ланцюга зірвалися. Ящиківі довелося відступити.

Поїхав Лорд подібним на опудало. У светрі Македонського – учаснику багатьох прибирань, в найбожевільнішій із жилеток Табакі, з ременем Лері, прикрашеним пряжкою у вигляді мавпячої голови, в чорній безпалій рукавичці Сфінкса на лівій руці, з мушелькою Сліпого

на шії, з пером Нанетти за вухом та зі слинявчиком Грубого у кишені. Я не мав нічого, що міг би йому дати, крім сигарет, і я віддав пачку, а потім згадав про амулет, нібито зі шкаралупою василіска, і віддав його також.

Проводжати Лорда ніхто не вийшов.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Спека навалилася на Дім, а разом зі спекою — волейбольна лихоманка й канікули. Мешканці Дому переселились у двір, покинувши Дім, як обридлу шкаралупу. Із Дому вилупилися всі, хто міг ходити, їздити, кричати, дивитися, не кажучи вже про тих, хто міг бігати й копати по м'ячу. У Домі обідали, снідали, вечеряли та спали, але центром суспільного життя став двір, який гордо відсвяткував відкриття волейбольного сезону.

Майданчик перегородили сіткою, оточили стільцями й лавками. З раннього ранку на них позначали попереджувальні знаки, а після сніданку на подвір'ї вже не було де ні сісти, ні схватися від сонця. Над почесними глядацькими місцями натягнули тент, над менш почесними позастромлювали парасольки.

Відразу після сніданку ходячі хлопці кидалися займати місця на ящиках. Зграя з Мотлохівні, ціла Півча з Пташника, бідолахи з Проклятої кімнати. Іноді вони навіть билися за найкращі місця. Молодші візочники приїжджали пізніше, зі старшими, знаючи, що вихователі подбають, щоб їм було де розміститися. У ходячих таких привілеїв не було, тому вони боролися за кожен ящик. Хоча, щойно починалася гра, їх гнали по воду, лимонад або сигарети, і, повернувшись, вони виявляли, що їхні місця зайняті. Доводилося прилаштовуватися на землі, звідки їх теж невдовзі зганяли, бо комусь від криків пересихало в горлі, хтось сліп без окулярів від сонця, і майже всі вмирали від спраги. Протягом гри молодші ходячі тільки те й робили, що бігали туди-сюди з дорученнями. Як не дивно, їм це навіть подобалося. Їм подобалося все, що мало стосунок до розваг старших. Сонце, м'яч летить до небес, чорні окуляри на кожному обличчі й атмосфера крикливого божевілля.

Чумні Здохляки з'являлися у дворі найпізніше з усіх. Їм діставалися найгірші, далекі місця, але їх це не засмучувало. Найменше Здохляків цікавила гра й ті старші, які в компанії найбільш жвавих вихователів гасали по майданчику. У них були свої розваги. Сліпий тренувався вгадувати перебіг гри за криками довоколишніх. Красуня гриз нігті та мріяв упіймати м'яч, якщо він залетить в їхні краї. Фокусник слухав оплески та свист глядачів і уявляв себе на сцені. Стрибунець роздивлявся старших.

Маврійці та Черепівці поділили подвір'я навпіл. Вододілом між ними стали місця вихователів під почесним тентом. Там же сидів і Лось.

— Я занадто старий для таких речей, — відповів Лось Стрибунцеві на питання, чому він не грає, як Тріска і Чорний Ральф.

Місце Мавра було недоторканим. Його можна було впізнати за великим квітчастим парасолем. Мавр з'являвся у дворі в супроводі почту з п'яти чоловік. Штовхач-охоронець. Дівчина з мухобійкою. Дівчина з плетеною накидкою. Дівчина з двома термосами. Нарізувач ковбаси. Мавр розміщався під парасолем. Дівчата — на стільцях навколо парасоля.

Штовхач-охоронець Цвях завмирав позаду візка. Нарізувач ковбаси (змінна посада) сідав на килимок біля ніг Мавра. Найбільше це нагадувало виїзд тубільного царька за межі рідного поселення. Стрибунцеві завжди хотілося, щоби хто-небудь іще сів поруч і вдарив у барабан, а дівчата щоби погримкотіли торохкалами. Тоді ілюзія була б абсолютною.

У протилежному кутку двору розташовувалися люди Черепа. Прислуги серед них не водилося. Череп сидів на звичайній лавці, нехтуючи тентом; ніхто б і не здогадався, що він тут головний, якби про це й так не знали геть усі.

Стрибунцеві, який дивився на нього, здавалося, що Черепа оточує невидиме сяйво. Воно було невловним для ока, але виділяло Черепа, роблячи його яскравішим. Як у кіно. І те, що він сидів, загубившись серед звичайних смертних, тільки посилювало цей ефект. Сонце обпалювало його, і з кожним днем він ставав дедалі бронзовішим і гарнішим. Потім, правда, почав облазити. Але здаля цього не було видно.

Біля Черепа, але під парасолькою, сидів Кульгавий у зеленому піджаку, з папугою Лялею на плечі. Він майже не стежив за грою, здається, вона його не цікавила. Зате папуга дивився за двох, нервував і висмикував пір'їни з власних грудей. На третій день голе місце було, як монетка, а через тиждень – як долоня, і Стрибунцеві дуже хотілося знати, чим це закінчиться. Оголиться папуга до кінця, чи щось на ньому все ж таки залишиться? Ляля зупинився, довискубавши пір'їни на черевці.

Сивий у двір не виходив. Він не міг перебувати під яскравим сонцем. Зате тут бувала Відьма – хресна Стрибунця, та, чий погляд міг зурочити будь-кого й до кінця життя. Погляд цей було непросто спіймати. Відьма носила чорний капелюх з широкими крисами, з-під яких виднівся тільки рот. Але однаково всі трималися якнайдалі від неї. До таємничих здібностей Відьми ставилися з обережністю.

Стрибунець дивився на старших, поки від сонця та криків на нього не напала сонливість. Тоді він заплющував очі й разом зі своїм ящиком і Сліпим, котрий сидів тут же, поряд, відпливав у синє море. Двір перетворювався на пляж, уболівальники – на крикливих чайок, а серед піщаних обривів і казкових пальм виростав привид «того Дому», який ставав дедалі ближчим з кожним днем, що минав.

За два тижні волейбольної лихоманки населення Дому почорніло, обгоріло на сонці й набуло дикунського вигляду. Вихователі тинялися коридорами в майках з легковажними написами. Директор у пориві волелюбності відгородився від світу, перерізавши в своєму кабінеті телефонні дроти. У повітрі – Стрибунець відчував це як загальну нервозність – повисло очікування швидкого від'їзду.

Потім настав день, коли в холі на дошці оголошень з'явився скромний папірець із датою від'їзду, призначеною на через тиждень, і попередження: «Не більше однієї сумки на людину». З волейболом одразу ж покінчили. Оголошення про одну сумку робилося щороку. За традицією, жителі Дому сприймали це як особисту образу й обмеження споконвічних прав. З обмеженнями належало боротися. І з ним боролися. Старші – набуваючи сумки завбільшки як валіза. Молодші – нашиваючи на свої додаткові кишені та гумки-тримачки. Додаткові кишені трималися абияк і виглядали потворно. До того ж у них майже нічого не поміщалося. Тому і в Мотлохівні, й у Чумній кімнаті з ранку до ночі пакувалися й розпаковувалися, перевіряючи, скільки всього можна запахати в сумки до того, як вони тріснуть по швах.

Це було нервово та хвилююче заняття. Одежу вкорочували ножицями, черевикам відламували носики; ховали й переховували те, що неможливо було взяти з собою; сиділи на сумках, приплюскуючи все, що туди вже вмістилося, бо треба було, щоби вмістилося щось іще. Слон хотів узяти горщик з бегонією, Красуня – соковитискач, Вовк – гітару, Горбач – хом'яка, а для корисних речей, які, як вважав Смердючка, могли стати в нагоді йому в дорозі, не вистачило б і десяти валіз. Стрибунець тинявся серед розкиданих речей і співчував усім по черзі. Іноді намагався допомагати, але швидко зрозумів, що його способи пакування сумок не підходять нікому, крім нього самого. Його майки, шорти і шарпетки разом склали жалюгідну купку білизни, що не зайняла навіть півсумки, а далі її набивали Горбач та Смердючка, яким забракло місця у своїх.

Сліпий речей не пакував. Він, як завжди, нікуди не збирався, адже в Домі залишався Лось, і слухав плачі й ремствування хлопців з холодною посмішкою. Соромлячись своєї бездіяльності, виснажений метушнею, яка панувала в спальні, Стрибунець утікав у коридор, але й коридор був інфікований загальним божевіллям. Там випробовувалися ролики й прогулянкові

візки, проводилися пробні надування гумових човнів та матраців і навіть розбивалися намети, незрозуміло для чого потрібні там, де явно буде дах над головою.

У настінному календарі жирними штрихами перекреслювалися дні. Мешканці Мотлохівні красувалися в ластах і підводних масках.

Стрибунець утівав до Лося, але й у Лося висів календар, вихователі також збиралися й пакувалися, обмежені однією сумкою, й суєта їхніх зборів вихлюпувалася на коридор. Стрибунець спускався у двір. Там, спиною до Дому, можна було спокійно посидіти, послухати море – шурхіт хвиль, які набігають на берег, і шелест далеких мандаринових дерев. Купи покинутих ящиків і перевернутих стільців – сліди волейбольної епопеї – впливали на нього гнітюче, тож на них він намагався не дивитися.

За добу до від'їзду Дім заспокоївся. Сумки, кожна з ініціалами свого господаря, були спаквані й заховані під ліжка. Горбач добудував дорожню хатинку для хом'яка. Вовк випросив дозвіл на гітару. Смердючка заховав усе, що не міг узяти з собою, в недоступних місцях. Слон погодився розлучитися з бегонією. Тепер усі тільки чекали.

Уночі у Вовка заболіла спина. Вранці вона розболілася сильніше. У Чумній з'явилися Павуки. Над Вовком намалювався привид Могильника, страх перед яким пересилив бажання побачити море, так що цілий день напередодні від'їзду Вовк слухняно пролежав у ліжку, як йому наказали.

Лось приходив зі словами розради і з подарунками, лазаретні сестри – з перевітками і туманними погрозами. Дозвіл на гітару Вовк передав Фокусникові разом з гітарою. Красуні пообіцяв подбати про соковитискач, Слонові – поливати бегонію. Чорний олівець викреслив з календаря ще один день. Уночі не спав ніхто. З вікна долинали крики й сміх старших. З-за стіни – ревіння Мотлохівні, де репетирували похідну пісню. Здохляки сиділи біля уявного вогнища й розповідали історії про потопельників та про опіки від медуз. Передбачалося, що це бодай трохи розрадить Вовка. Вовк вдавав, що його це розраджує.

Стрибунець спустився в уже очищений від стільців та ящиків двір, востаннє сів спиною до Дому й прислухався до шурхоту хвиль і шелестіння мандаринових дерев, до скрипу «того Дому». Тільки тепер усі ці звуки не наближалися, а віддалялися, стаючи дедалі тихішими. Він наслухав їх, аж поки вони не зникли в неозорій далечині, а потім підвівся й бігом повернувся в Дім, бо зненацька злякався темряви.

Рано-вранці, о порі, коли подвір'я зазвичай бувало порожнім, і ще тільки починали стукасти стулки вікон, Стрибунець стояв разом з усіма біля ґанку в очікуванні автобусів. Він шулився від ранкової прохолоди, кліпав заспаними очима й не сідав, щоби не заснути. Візочники кутались у куртки і демонстративно покашлювали. Ходячі курили, нетерпляче поглядаючи на годинник. Сумки акуратною гіркою височіли під стіною. Молодшим дівчаткам дозволили на них сідати, і дві з них навіть встигли заснути, прихилившись кучерявими головами до роздутих сумчастих боків. Виховательки вовтузилися з молодшими візочниками, роздаючи таблетки тим, кого нудить від їзди, й паперові пакети тим, кому таблетки не допомагають. Було дуже тихо. Майже всі мешканці Дому перебували на подвір'ї, тож тиша здавалася неприродною та неприємною.

«Це тому, що напередодні вночі майже ніхто не спав, – подумав Стрибунець. – І ще тому, що ми нарешті дочекалися цього дня».

У старших були годинники, а в молодших їх не було, через те вони раз по раз запитували у старших, котра година. Старші мляво огризалися. Нашоросившись у візку, Смердючка не зводив очей зі своєї сумки. Горбач позіхав і видивлявся в зовнішності знайомих собак. Собаки, які о цій порі зазвичай копирсаються у сміттєвих баках, не з'являлися.

Спортсмен зі зв'язкою вудок на плечі ніпав подвір'ям. Зануда та Плаксій, роздираючи роти позіханням, волочилися за ним слід у слід. Стрибунець зітхав і боровся зі сном.

Дружний крик змусив його здригнутися. Ті, що сиділи на східцях, підскочили й замахали руками. У розчахнуті ворота вїхав перший автобус. Біло-синій, подібний на велику цукерку. Горбач і Стрибунець разом з усіма закричали:

— Ура! — й кинулися на приступ.

Їх негайно відтіснили назад до ґанку.

— Це для візочників, — шепнув Горбач Стрибунцеві. — Перший завжди буває для них.

— Чого ж ти побіг? — обурився Стрибунець.

— Не знаю, — радісно зізнався Горбач. — Яюсь просто побіглося.

Директор виліз на приступку автобуса.

— Оголошується посадка для жінок і дітей! — прокричав він у натовп, грізно розпушивши бороду. — Прошу пропустити дам і малолітніх у візках!

Смердючка захихотів. В автобус почали садовити дівчат-візочниць і наймолодших візочників. Їх заковували по приступці й розсаджували всередині, потім заносили їхні сумки, а візки складали й вантажили в багажне відділення.

Тривало це так довго, що Стрибунцеві набридло дивитися. Горбач відійшов попрощатися зі Смердючкою, до якого саме дійшла черга. Сіамці крадькома підбирали за старшими недопалки. Приїхав другий автобус, а відразу за ним — третій, відтак почалося стовпотворіння. Молодші металися зі своїми сумками під ногами в старших і пролазили в усі щілини. Люди Мавра й Черепа розділилися на два автобуси. Четвертий, який застряг у воротах, виявився змішаним, і в нього ніхто не хотів сідати. Вихователі кричали й переконували. Директор бігав між автобусами, умовляючи старших не клеїти дурня. Стрибунець заліз в автобус Маврійців, потовкся там і зійшов, щоб тут же залізи в змішаний автобус. Зі змішаного автобуса він перейшов у автобус людей Черепа, де залишив свою сумку. Він покрутився серед Мотлохівців, Півчої та Проклятих, голосно погукав до Чумних Здохляків, попереходив з одного сидіння на інше. Нарешті, переконавшись, що ніхто не зможе впевнено сказати, в який з автобусів він сів, Стрибунець обійшов той, котрий стояв найближче до дерев, і сховався за ним, присівши навпочіпки.

Тремтячи від хвилювання, він чекав, що його от-от хтось покличе. Хто-небудь, хто зауважив його маневр. Але шум і запакування тривали, й ніхто не зазирає за автобус у пошуках одного з Чумних Здохляків. Пригнувшись, Стрибунець перебіг від автобуса до найближчого дерева. Дерево виявилось поганим укриттям. Він не став за ним затримуватися й перебрався за собачу будку. Вона була найнадійнішим сховком у дворі. Там він сів навпочіпки, притулився до шорстких дощок і зачався. Собака, зайнятий обгавкуванням виїжджаючих, рвонувся його понюхати, але тут же відволікся назад на автобуси. Стрибунець зітхнув з полегшенням. Сидячи на землі, йому від собачої ніжності відбиватися ще не доводилося. Не втримавшись, він визирнув подивитися.

Купи сумок, позвалявані під стіною, зникли. Нікого з молодших не було видно.

Вихователі юрмилися біля дверей змішаного автобуса. Стрибунець прибрав голову і більше не потикав носа, боячись, що його помітять з вікон. Він чув, як за вихователями зачинилися двері, як перший автобус загурчав і поїхав — а за ним і решта три, як заgrimотіли ворота, як гудіння автобусів віддалилося і, нарешті, замовкло остаточно. Усе це супроводжувалося собачим гавкотом.

Коли все затихло, Стрибунець ще трохи посидів у укритті, помалу заспокоюючись. Задумане здійснилося. Тепер уже нічого не можна було змінити. Останній автобус забрав із собою Чумних Здохляків, море та мільйон цікавих ігор, придуманих ще навесні. Відмовитися від усього цього було важко, але аж до останньої хвилини він і не сподівався залишитися. Просто знав, що повинен спробувати.

Собачий ніс закопався йому в волосся, кігті зашкребли по плечах. Відіпхнувши собаку, він схопився й вибіг з-за будки. Після метушні, яка тут панувала допіру, подвір'я здавалося особливо порожнім. Місця, де стояли автобуси, можна було безпомилково вирахувати за

недопалками, обгорілими сірниками, цукерковими обгортками й іншим сміттям, яке окреслювало на землі три великі прямокутники. Навіщось обійшовши їх, Стрибунець вибіг сходами нагору й увійшов у Дім. Там він почув тишу.

Оksamитову, спекотну тишу, про яку він з минулого літа встиг забути, наче її й не було. Тиша тиснула й обволікала. За лічені хвилини вона затопила Дім повністю, від підвалів до даху, відтак він начебто став аж більшим, заповнений нею.

Стрибунець ішов швидко, зненацька злякавшись, що залишився зовсім сам. Він знав, що це не так, але не зміг притлумити дурний дитячий страх перед порожнечою та мовчанкою. Коридор пахнув старшими, їхнім збиранням і поспіхом.

Скоро цей запах зникне, прибиральниці виметуть його разом зі сміттям і витравлять мастикою, кімнати стануть голими й безликими – такими, якими він побачив їх уперше. Прискоривши ходу, він мало не вбіг у Чумну кімнату. Вона була порожня. Ліжко Вовка стояло застелене. Стрибунець присів на нього, струсив із кедів пісок і постарався не лякатися. Те, що Вовка не було в спальні, ще не означало, що його немає ніде. Сліпий теж повинен був десь бути. Тут Стрибунець згадав минуле літо й відразу зрозумів, де шукати Сліпого. Він там, де Лось. А Лось минулого літа жив у кабінеті директора...

Стрибунець побіг назад у коридор і кинувся до директорського кабінету. Штовхнув двері – і відразу їх побачив. Вовка, Лося і Сліпого. Вони сиділи в ряд на підвіконні й нітрохи не здивувалися його появі. Наче знали, що він прийде. Вовк посміхнувся, а Лось ледь помітно кивнув, схвалюючи його вибір. Посунувшись, вони звільнили йому місце. Стрибунець втиснувся між ними й відчув себе щасливим. І ще він раптом зрозумів, що це літо буде чудовим.

Воно й було чудовим. І рожево-золоті ранки, й теплі дощі та запахи, що витали в зашторених кімнатах. І птаха.

Вони побачили її одного разу на спинці лавки під дубом. Красиву та яскраву, мов іграшка, смугасту, з помаранчевим чубчиком і кривим дзьобом. І ціле літо було, наче та птаха.

Лось вивозив їх за місто Жуком. Жук був машиною, немовбито зібраною з десятка інших машин, причому таких, яким місце на звалищі. Він пропускав дощ і вітер, втомлювався від довгих прогулянок, а на крутих поворотах втрачав деталі свого таємничого організму. Жук любив вибирати маршрут сам, і йому підкорялися. Бо якщо ні, двигун глухнув, а Жук застрягав у найневідповідніших місцях. І залишався нерухомим доти, доки йому не забезпечували свободу дій.

Але де б не застрягав Жук, їх це не засмучувало. Вони грілися на сонці, досліджували придорожні калюжі, снідали бутербродами й ніколи не поверталися в Дім з порожніми руками. У руслі якогось обмілілого струмка Сліпий відкопав довгий свічник, що позеленів від старості. Стрибунець знайшов на звалищі колоду карт із голими жінками, яку Лось відразу викинув. Вовк раз по раз приносив звідкись комах, і ці комахи мали страхітливий вигляд. Лось одного разу знайшов лупу в шкіряному футлярі. Вечорами вони пили чай на балконі директорського кабінету й розповідали один одному страшні історії. А з котроїсь-то прогулянки вони не повернулися до вечері. Жук закомизився, і довелося заночувати в ньому – із залишками бутербродів та пляшкою води. Тієї ночі розповіді були про жертв корабельних аварій і про мандрівників, які заблукали в пустелях. Воду видавали маленькими порціями. Сліпий чув регіт гієн, а Вовк запевняв усіх, що бачить міраж із трьома пальмами й колодязем.

З іншої прогулянки їх повернулося п'ятеро. Товсте біле щеня плебейської крові стало їхньою найкращою знахідкою. Знахідка – бо щеня виявилось дівчинкою – була безнадійно безпородною та безнадійно невихованою. Штани у хлопців вкрилися масними плямами й білими шерстинами. Ніжки директорського столу набули покусаного та заяложеного вигляду. Лось вистругав для Знахідки жувальні палички. Вони валялися скрізь, і собака гризла їх із захватом, не забуваючи при цьому про ніжки директорського столу, черевики Лося й щиколотки хлопців.

Кілька разів вони ночували на даху в спальних мішках. Лось розповідав про сузір'я. Вони брали з собою ліхтарики, термос і ковдри, а одного разу взяли ще й Знахідку, яка сумувала без них і жалібно вила в порожньому кабінеті. На даху Знахідку прив'язали до комина, але це сподобалося їй набагато менше, ніж самотність унизу.

А ще був запуск повітряного змія – жовто-багряного, з розкосими очима. Він повиснув над подвір'ям, загадково посміхаючись і вібруючи хвостом, а вони по черзі тримали його за шворку, спостерігаючи, як від поривів вітру змінюється вираз китайського лиця. Був обід за рецептами австралійських аборигенів. Вогонь для нього намагалися добути тертям паличок, але отримали за допомогою запальнички. Їжа вийшла жакливою, як і варто було очікувати, однак аборигени були невибагливими й залишилися задоволені. Тоді ж прилетіла та дивна птиця й принесла з собою триденний дощ і запахи осені. Жука довелося заховати в гараж, а лапи Знахідки почали мити після кожної прогулянки.

Коли нарешті повернулася сіродомна людність – розбурхана, засмагла, переповнена враженнями й розповідями, – вони зустріли їхню появу мало що не з жалем. Бо літо скінчилося, й усі вони, крім дорослого, знали, що другого такого літа більше не буде.

Старші й молодші, вихователі та няньки заповнили Дім так швидко і так звично, ніби й не їхали. Директорський кабінет перестав бути найцікавішим місцем на світі й перетворився на... директорський кабінет – місце паломництва вчителів і вихователів, телефонних дзвінків і відповідей на них. У те, чим і належало бути директорському кабінету. Знахідка перебралася на подвір'я. Розкосого змія ще кілька разів запустили, а потім закинули на горище та й забули.

Чудесна птаха і триденний дощ нікого не зацікавили. Стіни Чумної кімнати прикрасили зв'язки скойок і лісових горіхів.

КУРЯКА

ОСТАННІЙ БІЙ ПОМПЕЯ

Тиша, яка з'їла світ, коли зграя перемістилася в Могильник, тривала, як ніби вони все ще не повернулися. Гамірний ранок розчинився в ній без сліду. Після уроків Сфінкс і Сліпий залізли на підвіконня й мовчки курили там, кожен зі своєю попільничкою. Горбач відвіз гуляти Грубого. Македонський сховався на ліжку Горбача. Табакі сидів, як стовпчик, сумний і тихий, демонструючи свою скорботу. Магнітофон намарно сичав. Найнеприємніша тиша там, де багато людей мовчать. Ми варилися в ній до обіду, і в їдальні я зрозумів, що більше не в змозі її зносити. Вона чавила, як щось живе, щось, що може задушити. Потім я усвідомив, що тихо не тільки за нашим столом. У всій їдальні панувала тиша. Навіть музика, яку зазвичай вмикали дуже голосно, здавалася приглушеною. Можна було розчути, як у кухонному блоці за стіною перемовляються й гримотять посудом. І я по-справжньому злякався. Навіть руки затремтіли.

Дзвінок на знак закінчення обіду тринькнув і захлинувся, немов зачарований. Переважно відразу після нього здіймався грукіт, і друга наввипередки кидалася до виходу в такому поспіху, ніби повітря їдальні раптом робилося непридатним для дихання. Цього разу вони чомусь не побігли. Тільки від Фазанячого столу відїхала пара візків, але, мить покружлявши біля дверей, вони повернулися.

– Тхне неподобствами, – прокоментував Шакал. – Відчуваєте?

Не відчувати було важко. Як тільки ми почали підніматися, від столу шостої до нас підійшла делегація з трьох Псів, і Лавр урочисто вручив Сфінксові якусь записку.

– Помпей просить ватажків усіх зграй зібратись у Кавнику для обговорення важливого питання, – зачитав Сфінкс. Знизав плечима й передав записку Сліпому.

Здається, після цих слів заговорили всі одночасно. Тишу рознесло на друзки. Між столами забігали Логи. Фазани збилися в купку з таким виглядом, ніби чекали атаки.

– Це підло! – крикнув Стервожер, перебиваючи збуджений гул голосів. – У людей траур! Помпей підняв руки з вибачливим жестом.

– Я співчуваю, – сказав він. – Але це не міняє справи.

Стервожер презирливо скривив рот, і Птахи дюжиною кривих дзеркал відобразили його гримасу.

Вийжджали ми в оточенні Щурів, які підстрибували й торохтіли. У дверях утворився корок, у ньому застрягла половина тих, хто бажав іти поруч і заглядати нам в обличчя. Велика гра Дому різко перейшла в активну фазу.

Небо за вікнами було мерхлим. Туман, здавалося, накрив Дім гігантською грудкою вати. І ще стало дуже холодно. Неначе температура впала відразу на кілька градусів. А може, мене просто морозило від хвилювання.

Біля Кавника натопт трохи порідів. Фазани відпали, інші розбилися на групи. Ватажки один за одним пройшли у Кавник. Після їхнього відходу стало набагато тихіше. Усі чекали.

З боку Щурів долинали приглушені звуки музики.

– А я ж казав, – бурмотів Лері, пожовуючи незапалену сигарету, – я попереджав... От і дожилися...

– І що тепер? Бійка? – запитав я з награною бадьорістю, від якої самого тут же мало не знудило.

– Ні, вечеря при свічках, о мій солдате! – огризнувся Табакі.

Горбач сказав, що зовсім не обов'язково всім тут стирчати. При цьому сам він не зрушив з місця.

– Ти правильно кажеш, – промовив Сфінкс. – Дізнаємося про все від Сліпого.

І теж нікуди не пішов.

Македонський дав Грубому булку. Горбач закурив.

Навіть розуміючи, що все це гра, я страшенно нервував. Занадто добре всі виконували свої ролі.

Нарешті двері до Кавника відчинилися. Першим з'явився Помпей. Повернувшись до Псів, він показав їм великий палець. Пси радісно завили. Потім вийшли Сліпий зі Стервожером і, тихо перемовляючись на ходу, побрели в бік спальень. Рудого так ніде і не було видно. Ніби під час наради його з'їли.

– Господи! – простогнав Лері, помітивши, що Помпей прямує до нас.

Зграї вже почали було розходитися, та всі поспішно повернулися на глядацькі місця.

Високий, смаглявий, з піжонським гребінцем, Помпей зупинився поряд. Кажана при ньому не було. Може, він уже здох.

– Поговоримо? – запитав він Сфінкса.

– Ти говорив зі Сліпим, чого тобі ще?

– Ну... Зі Сліпим хіба поговориш по-людськи?

Помпей закурив. Він стояв серед нас, як у себе в спальні. Ні краплі не нервуючи. Навіть трохи красуючись. Нервувалися чомусь ми.

– Не так давно я дізнався про один старий Закон, – повідомив Помпей поміж затяжками. – Він мене жاخливо засмутив. Така, знаєш, первісна хрінь... Через це я з усім і затягнув. Звичайно, не вірилося, та й хлопці казали, що він більше не діє. Але все ж таки...

Пси підтягнулися ближче, щоб нічого не пропустити.

– Мені здається, – вів далі Помпей, неухважно глянувши на них понад нашими головами, – його придумали ватажки-боягузи. Тому я остерігався, розумієш?

Невидимий лід зі Сфінкса можна було збивати молоточком.

– Більше не остерігаєшся? – запитав він.

– Я в собі це придушив, – гордо сказав Помпей.
– Вітаю.
– Але все-таки хотілося уточнити. У вас він діє?
– Ні, – відрізав Сфінкс. – Це все?
– Ти якось грубо розмовляєш, – насупився Помпей. – Але ж я, за великим рахунком, про вас турбуюся.

Табакі за спиною Помпея дуже натурально зобразив напад блювоти.

– Не треба турбуватися, – сказав Сфінкс. – Ми всі вільні.

– І слава богу, – з полегшенням зітхнув Помпей.

– Не слава богу.

– Ти що, прихильник цього лайна?

Сфінкс похитав головою. Він дивився на Помпея оцінювальним поглядом, ніби щось зважував. Вирішував для себе якесь питання.

– Ні, – сказав він нарешті, відвертаючись. – Немає сенсу.

Помпей набув ділового вигляду. Навіть сигарету відкинув.

– Е, до кінця кажи. Ти про що?

– Ні про що. А де твій кажан?

Найменше Помпей сподівався такого питання. Спочатку він здивувався. Потім образився.

– Ти знущаєшся?

– Анітрохи.

Лице Помпея потемніло.

– Завтра закінчимо цю розмову. Про кажанка. Може, на той час у тебе в мізках станеться якесь прояснення.

– Може статися, – погодився Сфінкс. І засміявся. По-справжньому, без ніякого прикидання.

Я зітхнув з полегкістю. Нарешті хтось не витримав. Випав з образу, зіпсувавши гру собі й іншим. Мене це потішило, хоч я не міг зрозуміти, чому саме. Ну, граються собі люди, що в цьому поганого? Я не сумнівався, що зараз усе закінчиться, що сміх Сфінкса підхоплять інші, наплювавши на свої ролі. Одначе цього не сталося.

Помпей зобразив, що розлютився, промовив:

– Добре. Зустрінемося, – і потупав до Псів. Шоста оточила його, затуливши від нас.

Трохи згодом, поволі, кожен у власній музичній хмарці, розбрелися Шури. Нічого цікавого перед Кавником більше не очікувалося. Табакі кружляв на своєму Мустангу, перевисаючи до підлоги, напружено щось на ній видивлявся. Македонський видирав зі светра нитки.

– Чого ми чекаємо? – запитав Горбач. – У нас тут що тепер, польовий табір?

– У нас тут слина Великого Пса! – радісно відгукнувся Табакі, вдивляючись у щось малопомітне на паркеті. – Так я і знав, що він десь тут плюнув, дуже вже він був злий. Харкнув Ненавидячою Слиною. Її, звичайно, трохи затоптали, не без того, але тепер можна за милу душу навести на нього пристрій.

– Не смій чіпати всіляку погань! – гримнув на нього Сфінкс.

Табакі захихотів з іще більшим захватом.

Горбач провіз повз нас притрушеного крихтами булки Грубого, і я ув'язався за ними. Дуже хотілося кави. І про дещо порозпитувати Чорного.

Коли ми дісталися до спальні, виявилось, що Сліпого там немає. Чорний сидів на своєму ліжку. Табакі вивалив з шафи цілу купу якихось мішків та коробок і почав длубатися між них, раз за разом щось приміряючи й запитуючи, чи йому личить. Грубий ударився головою об край свого ящика та заревів. Македонський перетягнув на спільне ліжко також і його.

На той час, коли стало трохи тихіше, Чорний примудрився десь запропасти, тож поговорити з ним я не встиг. Я підповз до Сфінкса, який лежав з неприступним виразом лица, закинувши ноги на спинку, і поцікавився, про який такий первісний закон казав Помпей.

До того, як я про це запитав, усі займалися своїми справами, але тут раптом відразу їх покинули, підійшли ближче й витріщилися на нас.

– Обожду Куряку, – забурмотів Табакі, підтягуючи до мене черговий мішок, ладований усяким мотлохом. – Ви тільки прислухайтеся, як він формулює свої питання!

Горбач, співчутливо дивлячись на Сфінкса, передав мені каву.

Македонський повиснув на спинці ліжка, не випускаючи з рук цукерницю. Надзвичайно круто ці люди вмели перетворювати все на цирк. Напевно, довгі роки тренувалися. Я пошкодував, що не поїхав за Чорним відразу, як тільки він вийшов.

Сфінкс навіть не зволив піднятися. Лежав, дивлячись у стелю, з протезами в рукавичках на череві. Але пояснив. Що закон, котрий так не сподобався Помпеєві, називається «Законом вибору». І закон цей такий старий, що в Домі вже ніхто не пам'ятає, коли і хто його придумав. Він зобов'язує будь-якого ідіота, який ним керується, – Сфінкс так і сказав: «ідіота» – померти за свого ватажка. Скажімо, якщо намічається переворот, той, хто керується цим законом, зобов'язаний захищати ватажка ціною власного життя. Здавалося, наче Сфінкс цитував якийсь задріпаний підручник. Висловлюючись у такому високому стилі, що до мене не відразу дійшов сенс сказаного. А коли дійшов, я мало не вилив усю свою каву. Горбач, який сидів поруч, дбайливо притримав мою чашку. Табакі душив сміх, тож він хрюкав, як божевільний.

– А до чого тут вибір? – запитав я.

– Вибір тут до того, що цього Закону можна було б і не дотримуватися. Теоретично.

– Дійсно, первісна хрінь, – погодився я з Помпеєм.

Табакі пояснив, що предки були людьми суворими, тож і нехороших законів у них водилося аж через край. «Темні були часи, Куряко, повір». Він знову захихотів.

Я поцікавився, чиїх предків він має на увазі.

– Наших, – обурився Шакал. – Тутешніх.

– Напевно, колись думали, що такий закон врятує ватажків від занадто частих замахів, – припустив Сфінкс. – І, ймовірно, спочатку він навіть працював. Вважалося, що чим кращий ватажок, тим більше людей зробить свій вибір на його користь, значить, тим менше буде шансів у претендентів. Хоча могли б і здогадатись, у що воно з часом виродиться.

Голова Лері вистромилася з міжліжкового проходу й виклала підборіддя на край матраца.

– Старші на цьому якраз і погоріли, – повідомив він. – У Загробиська Мавра сорок осіб сиділо «на виборі». Певна річ, мало хто вцілів.

Я запитав, хто такий Загробисько Мавр.

– Малий ти ще знати про такі речі, – похмуро відповів Лері та прибрав голову геть.

Я не сказав, що в такому разі, напевно, не варто було про це заговорювати. Я вирішив бути ввічливим і взяти посильну участь у їхніх безглузких іграх. Тому запитав Сфінкса, що він мав на увазі, коли сказав Помпеєві «немає сенсу».

– Немає сенсу відраджувати його від бійки, – пояснив Сфінкс. – Він би мене не зрозумів.

– А ти збирався? – охнув Табакі. – Що, з глузду з'їхав? Як би це, по-твому, виглядало? Ти тільки подумай.

Сфінкс сів.

– Як би це не виглядало, – сказав він. – Треба було спробувати. Він же також людина.

– Він придурок! – заволав Табакі. – Абсолютний кретин!

– За це не убивають.

– Ще й як убивають!

Вони верещали один на одного, зблизивши обличчя, мало не торкаючись носами. Так, ніби були в кімнаті самі. Ніби нікого поруч не було.

– Дуже навіть убивають, – повторив Табакі вже тихіше.

Сфінкс дивився йому в очі ще якийсь час, тоді відвернувся.

Я перевів подих. Велика гра досягла небувалого напруження. Їм майже вдалося перекопати мене, що все це – насправді, що це не забава, що дійсно йдеться про життя і смерть. Судячи з лиць присутніх, під враженням були всі.

– І що? – запитав я. – Помпея вже ніщо не врятує?

На мене подивилися, як на хворого. Співчутливо та з жалем. Таким чином закінчувалися всі мої спроби зробити свій внесок у гру. Я зрозумів, що на сьогодні з мене досить. Що я більше не в змозі зображати дурника, якому потрібно все розтовкмачувати. Я сказав їм, що дякую. Сказав, що вони допомогли мені розібратися в усьому та що тепер я просто щасливий. Вони витріщилися на мене, як на цілковитого недоумка.

Я пив свою каву й більше нікого ні про що не питав.

Ми їхали та йшли в непроникній п'їтмі. Повільно, як черепахи. Ліхтарики мало допомагали. Два блїді кружечки світла під колесами й ціла купа людей, які наступали одне одному на п'яти, спереду і ззаду. Три зграї, які спотикалися потемки, і нам ще пощастило, що Пси на перший уже зійшли. Коли ми проїжджали повз двері спалень, за ними здіймалася метушня, вони відкривалися, й тоді до нас долинав шепїт залишених – таких, як наш Грубий, або трїшечки більш притямних. Бїдолахи дуже старалися не привертати до себе уваги, але це шепотїння діяло на нерви.

Попереду коло сходів стояв хтось, хто мало не прожектором освїтлював спуск. Я зіпрїв, захотїлося курити. Телевізор з Перехрестя уявлявся скособоченою людською фігурою. Здавалося, що наші кроки відлунюють на всїх поверхах та що ось-ось збїжаться стривоженї вихователї з Ящичками з'ясовувати, в чїм рїч.

Сходи пахли дезїнфекцією й мишачим послїдом. Освїтлювач дуже старався. Він групував усїх по шестеро, освїтлював дорогу до найнижчих сходїнок, а потїм пїднїмався за наступною групою.

Коридор першого поверху був набагато просторїшим, аніж наш, тут запросто можна було проїхати шерегом у чотири вїзки, і ще залишилося б мїсце для двох ходячих. Тому тут ми рухалися швидше. Проїхали повз замкненї дверї приймальнї, актового залу та кїнотеатру, повз кабїнки їгрових автоматїв, проминаючи стенди з фотографїями, ряди вогнегасникїв, вїконця пральнї... Спортзал виявився вїдчиненим, і там увїмкнули свїтло. Далї можна було рухатися без лїхтарикїв.

Людей у залї вже напхом набилося, і вони все прибували, але при цьому, як не дивно, було досить тихо. Усї розмовляли пошепки. Пси встигли порозвалюватися на пїлках і матах, повитягувати термоси й паперовї стаканчики. Тепер вони мали вигляд господарїв примїщення, до яких усї їнші поприходили в гостї.

Сфїнкс, Чорний і Горбач рушили просто до них. Слїпий залишився бїля дверей. Я, наче прив'язаний, телїпався за Табакї, а вїн, видно, вїрїшив поспїлкуватися з усїма присутнїми, тож ми раз по раз кружляли по залу, вїтаючись і обмїнюючись усякими безглуздими фразами то з тим, то з тим, поки менї це не набридло, і я не вїдстав.

Помпей сидїв на матї дещо осторонь вїд решти Псїв і палив, струшуючи попїл на пїдлогу. На шїї в нього телїпався строкатий джгут скрученої ковбаскою шийної хустки. Шкїрянї штани, здавалося, ось-ось трїснуть пїд натиском м'язистих стегон. У переговорах зї Сфїнксом вїн участї не брав, і я зрозумїв, що деталї Великої битви обговорюються без її головних героїв. Потїм я зрозумїв, що поняття не маю, що входить до плану Битви – чи перемога Помпея, чи його поразка. Адже це також, напевно, заздалегїд обговорено.

Сфїнкс та Горбач зї Чорним повернулися. Сфїнкс пїдїйшов до дверей і зашепотїв, розмовляючи зї Слїпим. Вїзочники шостої залишилися сидїти, де сидїли, ходячї встали, але теж

залишилися біля мат і пілок. Посеред залу зібралися ходячі другої та третьої. Узявшись за руки, вони утворили велике коло.

Потім у нього вклинилися візочники, а найостаннішими – Чорний, Горбач, Лері та Пси з шостої. Кожного з наших і Псів ставили між Птахами й Щурами так, щоб по обидва боки стояли чужі. Коли в коло включили хлопців із шостої, воно стало нагадувати невелику арену. Збоку це виглядало досить кумедно. Здавалося, в Домі часто тренувалися у створенні такого-ось кола. Як мінімум – раз на тиждень. Я чудувався на незвичайне видовище, і тут мене покликали. Виявилось, я теж повинен був зайняти своє місце.

– Сонна тетеря! – прошипів Табакі, коли я проїхав повз нього.

– Македонський же не встав, – виправдовувався я.

Табакі кинув на мене обурений погляд і, підібгавши губи, відвернувся. Мене поставили між Ангелом з третьої та Мавпою з другої. Ангел витріщався на стелю й позіхав. Мавпа яловив та вертівся, покривлявся та прицмокував губами. Рука Ангела тримала мою ледве-ледве, а Мавпа то стискав її щосили, то смикав і тряс, то мало не відпускав. При цьому складалося враження, що ні той, ні інший абсолютно не сприймають мене як людину. Я став ланкою загального ланцюга. І не більше.

Коли переміщення припинилися, Помпей піднявся з мати, потягнувся й увійшов у коло, підпірнувши під чийсь зчеплені руки.

– Це завжди так? Як дитяча гра? – пошепки запитав я у Мавпи.

Він подивився на мене неуважно, скривився і сказав, що не розуміє, про що я мову веду.

Сфінкс підвів до кола Сліпого. Сліпий також став у коло.

– Навіщо цей хоровод? – знову запитав я Мавпу.

– Навіщо? Щоб усім було добре видно, дурню! І щоб руки у всіх були...

Мавпа не встиг договорити. Дружний крик змусив нас здригнутися й витягнути ший. Коло розпалося. Помпей лежав на підлозі, дригав ногами та видавав дивні звуки. Схожі на голубиний туркіт.

«І це все?» – розгублено подумав я.

Від того, що я побачив потім, мені стало погано.

Помпей тримався за горло, а між його червоними пальцями стирчало руків'я ножа. Я відразу змружив очі – й уже так, із заплученими очима, почув загальний видих. Він міг означати тільки одне. Але я все ж зволікав, не наважуючись подивитися, а коли відкрив очі, Помпей уже не смикався. Лежав жалюгідний і мішкуватий у калюжі крові, яка швидко розтікалася, й ніхто з нас, ніхто з тих, котрі стояли й сиділи навколо, не сумнівався в тому, що він мертвий.

Коло збереглося, хоча ніхто більше не тримався за руки. Було дуже тихо. Усі дивилися на Помпея та мовчали.

Я зрозумів, що запам'ятаю це на все життя. Труп на підлозі, яка блищала зеленою фарбою, світло ламп, які відбивалися у склі вікон, загальне мовчання. Німоту місця, де мовчить занадто багато людей.

Сліпий присів над Помпеем, намацав ніж і висмикнув. Ніж вийшов із хлюскотом, від якого мене мало не знудило. Дочекавшись, коли те, що піднялося з шлунка, вляжеться назад, я розвернув візок і рвонув до дверей, думаючи тільки про одне: як би чимшвидше забратися з цього місця.

Я мчав у п'їтмі, не розбираючи дороги. Напевно, я вбився б іще на першому поверсі, якби мене не наздогнав Табакі.

– Е, куди ти без світла? Стій!

Він наздогнав мене, загарпунив своїм костуром і змусив зупинитися. Навіть не знаю, як йому це вдалося в суцільній темряві.

– Заспокойся, Куряко! Головне, заспокойся! – повторював він.

Я сказав, що абсолютно спокійний. Він вийняв з наплічника ліхтарик, і далі ми поїхали зі світлом. Дуже повільно.

Табакі тремтів та бурмотів якусь нісенітницю:

– Щур не в мене, пек від мене, шукай собі іншу шкуру, гуляй по воді, з місяцем походи далекою стороною, не в'яжися зі мною...

Я засміявся, і він сказав:

– Лише не психуй, будь ласка. Бо тоді доведеться лупити тебе по щоках і відпоювати валеріаною, а кому, по-твоему, зараз хочеться цим займатися?

– А чим у вас є бажання займатися? – запитав я. – Багато інших справ?

Він не відповів.

– За це не вбивають! – прокричав Сфінкс в обличчя Шакалові.

– Ще й як убивають! – відповів Шакал.

– Малий ти ще знати такі речі, – сказав Лері.

– І що тепер? – запитав я. – Помпея вже ніщо не врятує?

Усі дивилися на мене. Як на абсолютного ідіота.

Я ним і був.

– Боже мій! – сказав я. І засміявся. Неможливо було втриматися. Табакі зупинився й мовчки перечекав мій напад веселощів.

– Той щур... – сказав я йому. – Пам'ятаєш щура? Я думав, ви його вб'єте. Притовчете шваброю. Але ж ви навіть не збиралися його вбивати, правда?

Світло ліхтарика відбивалося в круглих очах Шакала двома жовтими цяточками.

– Ви не мали наміру завдавати йому шкоди. Щура зачепити – у жодному разі, так? І тільки Лері по-справжньому боявся Помпея. А ви всі знали, що Сліпий його вб'є...

Табакі мовчки дивився на мене.

– Ви знали, – повторив я. – Жаліючи його кажанів. Розповідаючи казки. Співаючи під гітару. Сфінкс був упевнений у цьому, коли розмовляв з ним сьогодні... Тепер-то я розумію...

– Ну? – запитав Табакі. – Припустимо, ми знали. Ну і що?

Йому не було ні огидно, ні соромно. Ні на йоту. Я це навіть у темряві зрозумів. І якби не Сфінкс... Якби він не крикнув тоді: «За це не вбивають!» – я зараз подумав би, що вони всі такі. «Ще й як убивають!» – відповів Шакал. Так. У Домі – вбивають. А я ж іще уточнив: «Значить, Помпея вже не врятувати?» З іронією. Глумливо. Вони здивувалися. Ще б пак... Щодо цинізму я переплюнув їх усіх.

Я знову засміявся. Сміявся – й нічого не міг із цим вдіяти. Сміх перейшов у спазм. Я буквально похлинувся ним. І мене знудило. На власні коліна. Я не встиг ні перехилитися, ні відвернутися.

Табакі йойкнув, але промовчав.

Біля сходів нас наздогнав Македонський з ліхтариком. Посвітив на мене, взявся за ручки візка та повіз мене – мало що не бігом. Шакал мчав за нами. Я сидів, заплющивши очі, й намагався ні про що не думати. І янайменше – про Велику гру. Таку безглузду й кумедну гру, придуману, бо нудно...

У ванній Македонський висадив мене на підлогу й роздягнув до трусів. Я сидів на мокрій підлозі та дрижав. Він забрав мій одяг і повернувся відмивати візок, а я так і сидів – голий. Потім вони з Горбачем заштовхали мене в душову кабінку, увімкнули воду й закрили дверцята. Я розтягнувся на кахельному заглибленні під струменями, які шмагали по спині, та

слухав їхні голоси, приглушені душем і прозорими дверима, слухав, як вони розмовляють, відмиваючи мій візок.

– Зібрав усі ножі й бритви і кудись поволік, – сказав Горбач. – Навіть пилки забрав. Десь у нього є свої тайники.

Македонський пробурмотів щось невиразне.

– Загорнув усе в наволочку. Чомусь у мою. Цікаво, чому.

Поскрипування візка й тиша.

– Куряці можна дати мої штани, він у них не потоне, напевно. А чистих сорочок у мене і в самого нема.

Я заплющив очі, підставивши обличчя під душевий струмінь. Під водою нічого не було чути, і так було набагато краще. Якби мені дали спокій, я пролежав би тут, оглушений душем, цілу ніч. Може, до ранку мені б полегшало. Але мене витягли. Відсунули дверцята й витягли на розстелений рушник.

Поки я витирався, нагодився Лері, зайняв моє місце в кабінці й почав хлюпатися там, як божевільний тюлень, і навіть не зачинив дверцят.

Увійшов Сфінкс і завмер посеред ванної з неухважним виглядом, наче забув, що йому тут було треба.

Я випірнув з-під рушника. Біля мене на табуретці лежала купка одягу. Зверху – картата світло-сіра сорочка.

– Я цього не вдягну, – сказав я. – Заберіть її.

Горбач подивився на мене здивовано, наче було щось дивне в тому, що я відмовився надягти цю сорочку. Сорочку Сліпого, яку я бачив на ньому не раз і не два. Ніби незрозуміло, що після того, що сталося, в мене не було ніякого бажання носити його одяг.

Лері заспівав під душем, фальшиво й голосно, з вилясками поплескуючи себе по ребрах, котрі аж випиналися.

– Експібіціоніст чортів, – пробурчав Сфінкс. І раптом закричав так голосно, що я здригнувся:

– Двері закрий!

– Нехай так, – сказав Горбач і прибрав у мене з-під носа одяг, – завтра що-небудь тобі підберемо. Сьогодні все одно вже тільки спати.

Він накинув на мене рушник, підсадив у візок і повіз. Візок був іще вологим після миття. Я ковзнув по оббивці та міцно вхопився за ручки, щоби не випасти.

– А ти – гидливий суб'єкт, – сказав Сфінкс.

Я обернувся.

Він дивився зимними, наче крига, очима.

– Я не гидливий, – відповів я. – Я нормальний. А ти?

Він примружився:

– Я – ні.

Ніколи в житті ніхто не дивився на мене так, як він. Із таким нестерпним презирством. Потім він прикрив очі. Ніби взагалі не хотів бачити.

– Господи, – сказав він, – та ти ж навіть мізинця його не вартий! Ти...

Горбач дуже швидко розвернув візок і вивіз мене в передпокій, зачинивши двері. Крізь двері долинуло якесь шипіння та вовтуження, наче й Македонський, і Лері вчепились у Сфінкса, не даючи йому кинутися за мною. Горбач утвердив мене в цій підозрі, коли галопом домчав до спальні, вивернув з візка на ліжко й тут же втік назад.

Я відразу ліг. Просто в рушник. Накрився з головою і лежав, заплющивши очі, щосили намагаючись не заплакати. Я протримався аж доти, поки не затихли всі звуки. Поки навколо не перестали ходити й перемовлятися, стукотіти та вкладатися спати. Тільки

тоді я заплакав. Я дуже сподівався, що мене не чутно. Щось закінчилося тієї ночі. Це виявилось болючішим, ніж могло б стати ціле життя, прожите серед Фазанів.

Наступний день став днем допитів та обшуків. У коридорах з'явилися похмурі люди в формі. Вони ходили по класах, розпитували про Помпея та шукали ніж. У нас вони пробули недовго. Понишпорили в шухлядах столів і тумбочок, пообстукували стіни, а тоді пішли.

Лері раз у раз вирушав на розвідку й повідомляв останні новини, які нікого не цікавили. Вийшовши в коридор, можна було побачити, як Псів, то одного, то іншого, тягають в учительську – порівнювати свідчення. Цим Лері якраз і займався. Валандався в коридорі. Тільки у нього це називалося розвідкою. Після сьомої вечора сторонні розїхалися, Акула зібрав усіх вчителів і вихователів на екстрену нараду. О десятій, з запізненням на дві години, задзвонили до вечері, й ми поїхали до їдальні. На дверях кабінетів уже висіли траурні стрічки. В їдальні на нас чекав Акула. Він говорив довго та зворушено. Сенс промови зводився до того, що всім, хто хоч що-небудь знав про смерть Помпея, пропонувалося прогулятися до директорського кабінету й поспілкуватися там з ним віч-на-віч.

Спати ми лягли раніше, ніж завжди. У всіх чотирьох кутках спальні були нашкрябані замовляння проти візитів мстивих небіжчиків. Табакі розвісив над собою купу охоронних амулетів. Горбач щопівгодини підхоплювався, світив ліхтариком на двері та з полегкістю завалювався назад у ліжко.

КУРЯКА

УРИВКИ ЗІ ЩОДЕННИКА

Дощова пісня

*В Сіродомному Лісі сьогодні вода протікає на нас із небес,
вибирайся із моху, сусіда буди. Дощ іде, Ліс танцює, чудо з чудес!
Не видно очей і немає лиця,
шерсть намокла до краю, і так без кінця,
і правди немає в моєму листі, який у теплі,
лежить у чорнім дуплі.*

*Візьми та пропхай туди руку свою шорстку,
прочитай чорних звірів на білому тому листку.
Вони тобі скажуть, і ти не мовчи, розкажи іншим правду.
Ту правду, якої там зовсім нема, ти придумай сам, щоб побіг,
у колючій траві ти лишаєш сліди
пазурів шестипалих ніг.*

*Біжи і співай, кричи і танцюй, ти каліка,
хай весь світ знає про це –
ти народився від дерева і від струмка, де Ліс – твоє серце.*

Приспів:

*Ура, Ура! Куснемо муравля!
Закинемо вуха на горб!
І дружний наш танець, і дружний спів!
Ми – гордий Лісу народ!*

<i>4-а</i>	<i>3-я</i>	<i>2-а</i>	<i>6-а</i>	<i>1-а</i>
<i>Сліпий</i>	<i>Стервожер</i>	<i>Рудий</i>	<i>Помпей</i>	<i>Джин</i>
<i>Сфінкс</i>	<i>Дракон</i>	<i>Соломон</i>	<i>Гачок</i>	<i>Професор</i>
<i>Табакі</i>	<i>Ангел</i>	<i>Гніт</i>	<i>Пугач</i>	<i>Кусака</i>
<i>Чорний</i>	<i>Дронт</i>	<i>Дон</i>	<i>Валет</i>	<i>Гуль</i>
<i>Лорд</i>	<i>Кінь+</i>	<i>Вікінг</i>	<i>Лавр</i>	<i>Білоголовий (Суп)</i>
<i>Горбач</i>	<i>Метелик</i>	<i>Мрець</i>	<i>Гном</i>	<i>Нуф</i>
<i>Лері+</i>	<i>Дорогенький</i>	<i>Зебра</i>	<i>Нечоса</i>	<i>Ніф</i>
<i>Македонський</i>	<i>Гупі</i>	<i>Мікроб+</i>	<i>Кріль</i>	<i>Наф</i>
<i>Грубий*</i>	<i>Пухир</i>	<i>Мавпа+</i>	<i>Прищ+</i>	<i>Плаксії</i>
<i>Куряка</i>	<i>Красуня</i>	<i>Гібрид+</i>	<i>Москіт+</i>	<i>Хом'як</i>
	<i>Слон*</i>	<i>Дикобраз</i>	<i>Соня</i>	<i>Кит</i>
	<i>Фікус*</i>	<i>Падло</i>	<i>Генофонд+</i>	<i>Смаркач</i>
	<i>Кущ*</i>	<i>Реготун+</i>	<i>Белькотун</i>	<i>Пиріжок</i>
		<i>Крихітка</i>	<i>Розберусь+</i>	<i>Хлюп</i>
		<i>Білопуз</i>	<i>Фара</i>	<i>Пісюн*</i>
		<i>Зелень</i>	<i>Тихіше їдеш</i>	
		<i>Копака*</i>	<i>Вухань</i>	
			<i>Псих</i>	
			<i>Тритон*</i>	
			<i>Ластоніг*</i>	
			<i>Краб</i>	
			<i>Мішочник</i>	

*Нерозумні – **

Логи – +

КНИГА ДРУГА
ШАКАЛЯЧИЙ
ВОСЬМИДЕННИК

«ПОБІЖНИЙ ПОГЛЯД НА ГРАФІТІ»

Ви дому не потрібні – то навіщо ви опускаєтеся так низько й потребуєте його – йдіть – їдьте – далеко-далеко від дому.

Боб Ділан. Тарантул

Він піднявся сходами й зайшов у коридор, знаючи, що нікого тут не зустріне. В ідальні гули голоси, тихі, мов дзуніння бджолиного рою в дуплі. *Коли воно в дуплі, а ти зовні, і ще не зрозумів, що то за звук, там, у дереві, і що за цяточки миготять навколо, а коли зрозумів, то вже біжиш...* Він ішов повільно, сумка відтягувала плече. Двері класів відкриті, порожні кімнати ніби відпочивають перед останніми уроками. Двері класів і спалень іноді розчухувалися раптово, можна було заробити синяк на лобі. Він давно звик ходити по тому боці, де колись були вікна, подалі від дверей. Коли він подумав про це, йому стало смішно.

П'ятнадцять років. За цей час можна було б протоптати стежку, маючи під ногами землю замість паркету. Широку, примітну стежку. Свою власну. Як в оленя. Або...

Тут колись були вікна. І коридор був набагато світліший. Нікому й на думку не спало б їх замурувати, якби не написи.

На склі не залишалось просвітку. «Вони» вкривали їх написами і потворними малюнками згори до низу, а як тільки шиби відмивали чи то вставляли нові, все починалося спочатку. Жодного дня ці вікна не виглядали по-божому. Таке діялося тільки в цьому коридорі. На першому поверсі не було вікон, які б виходили на вулицю, а на третьому жило дуже багато вихователів. Він добре пам'ятав, як після чергової заміни шиб (за кожним разом сподівалися, що «в них» заговорить совість, але цього так і не сталося) «вони» просто зафарбували новісіньке, сяюче скло чорною фарбою. Він пам'ятав, що пережив тоді вранці, побачивши потворні чорні прямокутники в рамах: він відчув жах, уперше дотямивши, чим були для «них» оці вікна, з якими «вони» так по-варварському обійшлися, відтак проголосував на загальних зборах за те, щоб їх замурували.

Це не були дитячі пустощі, як можна було подумати спочатку, хоча вже тоді можна було про дещо здогадатися, адже в спальнях і в класах такого не робили. Але тільки побачивши чорні шиби, він зрозумів, наскільки його підопічні бояться цих вікон, як «вони» їх ненавидять. *Вікна в Зовнішність...*

Тепер він ішов по тому боці, де вікна колись були, але де їх більше не було, від чого коридор став занадто темним, — та навряд чи хтось у Домі пам'ятав, що раніше він був інакшим.

Після історії з вікнами він багато зрозумів. Він був молодий, йому хотілося поділитися своїми побоюваннями з ким-небудь. Із кимось старшим і досвідченішим, ніж сам він. Тепер він не став би цього робити, але тоді це здавалося нормальним. Той раз став єдиним, першим і останнім. Більше він не намагався розмовляти з ким-небудь про те, що відчував.

Вони закрилися з того боку, який виходив на вулицю. Інша сторона Дому, з двору, їх не турбувала, хоча подвір'я відкривало зовнішність не гірше, ніж вулиця. Але двір, будинки, які було видно з двору, пустирище й усе, що до нього прилягало, вони прийняли та включили у свій світ. Для цього не довелося обносити подвір'я бетонною огорожею: огорожею стали самі будинки. З іншого боку цього не було. *«Вони намагаються викреслити все»*. Він пам'ятав свої слова, хоча вимовив їх давно. *«Усе, крім себе та своєї території. Вони не бажать знати нічого, крім того, що — Дім. Це небезпечно»*. Лось засміявся і сказав, що він, Ральф, перебільшує.

«Вони чудово знають, що таке зовнішність та як вона виглядає. Вони щороку виїжджають у літні санаторії. Вони з задоволенням дивляться фільми».

Він зрозумів, що не зможе цього пояснити ніколи. Небезпека полягала не в незнанні. Вона полягала в самому цьому слові «зовнішність», ними придуманому. Вони вирішили: Дім — це Дім, а зовнішність — це не те, в чому знаходиться Дім, а дещо цілком інше. Ніхто нічого не зрозумів. Ніхто нічого не відчув, дивлячись на чорні шиби. І тільки він єдиний злякався, коли його зачинили в пастці, позбавивши змоги бачити те, чого не бажали бачити вони. Лось був найрозумнішим, але навіть він їх не розумів. *Бідні діти, з ними жорстоко обійшлася доля... Лось вірив у це. І той випуск катувальників шибок нічому його не навчив, хоча перед їхнім відходом Дім весь просякнув вологим жахом, і Ральф задихався в його випарах. Уже тоді йому захотілося втекти, але він сподівався, що як тільки ось цих не стане, все зміниться, а з іншими все буде інакше, і на якийсь час, зовсім ненадовго, це спрацювало, бо наступні були тоді ще занадто малі, щоби серйозно боротися з реальністю. Пізніше виявилось, що вони вміють робити це не гірше, ніж попередні, ба навіть краще, тож йому залишалося тільки стежити за ними й чекати. Він вважав, що їм дають занадто багато волі, але на такі чи подібні зауваження йому відповідали: «Хворі діти!» — і його пересмикувало від цих слів так само, як і їх самих, коли вони чули таке. Він спостерігав за ними й чекав.*

Аж поки вони не вирости, видозмінюючи себе та свою територію, сягнувши віку, коли їм належало піти з Дому. Ті, котрі були до них (дванадцять спроб самогубств, п'ять із них вдалі), спробували пригальмувати час по-своєму. Ці, йдучи, затягнули за собою, немов у чорторій, усе, що їх оточувало; в цей вир потрапив і Лось, який вважав їх безневинними дітьми. Може, він усе-таки щось зрозумів, коли було вже занадто пізно.

Ральфові завжди хотілося знати, про що Лось думав у ті останні хвилини, якщо йому вистачило часу про щось подумати. Вони змели його, як піщинку, наче клаптик якогось сміття, який причепився до них на бігу. Не навмисне, бо вони любили його, наскільки взагалі могли когось любити, просто їм уже було все одно. Коли настав їхній Кінець Світу, один вихователь нічого не значив. Ні один, ні двоє, ні троє не зуміли б їх зупинити.

Якби він залишився живий після тієї ночі, він зрозумів би те, що я зрозумів набагато раніше. Світу, куди їх викидають, коли їм виповнюється вісімнадцять, для них не існує. Йдучи, вони знищують його також і для інших.

Той випуск залишив після себе криваву діру, яка вжахнула всіх, і навіть тих, хто не мав стосунку до Дому, тож після зміни керівництва всі вчителі й вихователі його покинули. Усі, крім Ральфа. Він залишився. Знайомство з новим директором, далеким від гуманізму, зіграло при цьому ключову роль. Решта — ті, хто ще не розбігся після червневих подій, поспішили піти після зустрічі з новим директором. Ральф вірив, що цього разу все складеться інакше, що сам він також зробить усе, щоб зупинити їх, коли настане час. Тепер у нього була така

можливість, і він знав, що немає нікого, хто своїм м'яким ставленням до «дітей» стане йому на заваді.

Він стежив за ними від самого початку й бачив, як вони змінюються, помічаючи це ще навіть до того, як вони починали змінюватися. Він узяв собі третю й четверту, найдивніших і найнебезпечніших – хоча тоді було просто смішно думати про них отак. Довгий час він чекав невідомо чого, поки не зауважив: щось зрушилося з місця в їхніх кімнатах, чимось ці кімнати стали відрізнятись від решти. А разом з ними – їхні мешканці. Це була невловима для недосвідченого ока зміна, її потрібно було відчувати шкірою або вдихати з повітрям, і часто цілими тижнями він не міг увійти до них по-справжньому – в місце, яке вони створили для себе, непомітно змінивши те, котре існувало в дійсності. Згодом йому це почало вдаватися дедалі краще, а потім він з жахом виявив, що в зону їхнього невидимого світу просочуються й інші, випадкові люди. Це могло означати тільки одне: їхній світ існував насправді – або майже існував. І він утік. Утік, уже знаючи, що повернеться, щоб побачити, додивитися до кінця, дізнатися, ЧИМ ЦЕ ЗАКІНЧИТЬСЯ У НИХ? Тепер він усвідомлював, що не зможе стати цьому на заваді, чим би воно не було, йому просто потрібно було знати, яким воно буде. Тому що поки він вчився у тих, котрі були до них, вони вчилися теж, і то набагато швидше. Їм би не довелося зафарбовувати шиби – у цьому він був переконаний; їм достатньо було б сказати собі, що вікон не існує, – і тоді, може, вони навіть і перестали б існувати.

На Перехресті блищало боками розчохлене піаніно. Він наступив на стрічку, яка, мов червона змійка, згорнулася під ногами. Тепер він ішов по центру коридора – *тут усе це була його стежка...* Три літери «Р» стрибнули йому назустріч зі стіни. Ніби його власний підпис, як знак його присутності.

Він завмер. Його зовсім не звали Ральфом. Він із першої години зненавидів цю кличку-ім'я. Саме за те, що вона була іменем, він волів би називатися Барбосом або Мімозою, чим завгодно, що звучало б як прізвисько, а не як ім'я, котре могли сприйняти як його власне. І може, саме тому, завдяки ненависті до «Ральфа», він залишився «Ральфом» так надовго, переживши всі інші клички.

Ті, котрі охрестили його Ральфом, встигли піти, встигли піти ті, котрі були зовсім малими, коли його так назвали, й підрости ті, кого взагалі при цьому не було, а він залишався Ральфом; або просто буквою, великою літерою з номером. Літера – це було навіть гірше. На стінах вони писали тільки так, і між собою частіше вживали цей варіант, спотворюючи ненависне прізвисько ще більш ненависним скороченням.

Він зупинився перед дверима без номера з зашкленним віконцем угорі. Тут його привітало ще одне «Р» – милом на склі. Він грюкнув дверима й позбувся власної клички до наступного виходу в коридор. Це був його кабінет і його спальня. Єдиний з вихователів він ночував на другому поверсі. Акула вважав це колосальною жертвою з його боку, Ральф не заперечував. Досить було нагадати: «Я перебуваю на цілодобовому чергуванні», – і він отримував усе, чого хотів, без особливих зусиль.

Ральф намагався відповідати образу того, хто приносить себе в жертву, хоча страх вихователів і самого Акули перед другим поверхом його змішав. Треба було знати їх дуже погано або взагалі не знати, щоби подумати, нібито вони полізуть трошити кімнату й різати вихователя, який там перебуває, просто так, бо вони погані чи то знічев'я. Він здогадувався про існування Закону. Йому про це ніхто не розповідав, але за деякими особливостями їхньої поведінки він вирахував не тільки існування Закону, а й окремі його пункти. Такий, наприклад, як недоторканність учителів і вихователів, надійно його захищав. За рідкісними винятками, вони трималися в рамках Закону. Винятки могли посипатися зливою тільки в фатальний період – за два тижні до випуску.

Зараз думати про це було ще зарано, боятися – тим більше. Він не збирався міняти кімнату лише тому, що через півроку щось могло статися. Найбільшу дурість він вчинив, повернувшись. На тлі цієї дурості турбота про власну безпеку виглядала безглуздо. І, звісно, він не

збирався проводити останні місяці в Домі, бесідуючи з Шерифом або Ящером, котрий – на підпитку – завалюється в будь-яку кімнату на третьому, наче до себе додому. Дві-три пляшки пива, вважали вони, найкращий привід завітати в гості, й, оснащені ними, навіть не робили собі клопоту, щоби постукати.

За традицією, вихователі випивали. Тобто не напивалися, як Ящики, а випивали. Відмінність була тонкою й часто малопомітною, хоч їх би образило, якби хто-небудь висловився про це вголос. Ящиків образити було важче. Щоправда, вони іноді теж ображались. Наприклад, їм не подобалося, коли їх називали Ящиками.

Мало хто в Домі знав, що прізвисько Ящикам придумав Ральф. Малися на увазі не форми й не кретинуватість, як вважали всі, а саме ящики з пляшками. Дати прізвисько кому-небудь у Домі було легко. Уночі пройтися по коридору, вибрати відповідне місце на стіні та, підсвічуючи ліхтариком або наосліп, написати те, що треба, так, щоб напис не дуже впадав у вічі. Усе одно прочитають. Стіни були їхньою газетою, журналом, дорожніми знаками, рекламним бюро, телеграфним центром і картинною галереєю. Це було просто – вставити туди своє слово й чекати, поки воно спрацює. Усе, що діялось потім, від нього не залежало. Прізвисько могли забути й зафарбувати чим завгодно, а могли прийняти й почати ним користуватися. Ральф рідко коли відчував себе таким молодим, як у ночі вилазок з балончиком фарби. Балончик і ліхтарик – більше для цього заняття нічого не було потрібно. Це виявилось набагато легше робити, коли він переселився на другий поверх, але тоді ж таки його двічі мало не застали на гарячому, й він перестав вносити свою лепту в прізвиська Дому, побоюючись, що рано чи пізно його викриють. Йому не хотілося підривати їхню довіру до стін, сам він отримував звідти багато корисної інформації, треба було тільки не лінуватися читати й розшифровувати ті їхні карлючки. Стіна була його входом у їхнє життя, членським квитком, без якого не можна було б увійти туди навіть покрадьки. Він навчився вихоплювати свіжі написи серед переплетення старих з першого погляду, настільки добре вивчив загальну схему. Не вдивляючись, не вчитуючись – це могли помітити; один неуважний погляд – і він забирав із собою ребус, який розшифровував увечері, за чашкою чаю, не поспішаючи, так, як інші проводять вечори над кросвордами.

Іноді це вдавалося, іноді ні, але він не засмучувався, знаючи, що завтра буде новий урожай повідомлень, над якими можна буде поміркувати. Єдине, що його дратувало, – велика кількість лайки, в яку теж доводилося вчитуватися, щоб не пропустити чого-небудь важливого. У період статевого дозрівання мешканців Дому він почав шкодувати, що має звичку читати те, чим вони прикрашали стіни. Пізніше лайка пішла на спад, хоча в околицях другої в лайці, як і раніше, можна було потонути.

Зараз, проходячи коридором, Ральф не дивився на стіни. За півроку вони змінилися майже до невпізнання; він не хотів засмічувати мізки в перший же день, у день повернення, вгадуючи все, що додалося за шість місяців там, де багато чого додавалося навіть за день. Тільки від численних «Р» йому не вдалося втекти, надто вже вони впадали в око, виділені та відірвані від групових написів; «Р» наповзали одна на одну в місцях найбільшого скупчення текстів і малюнків.

Може, це робилося не без умислу? Тільки кому вони адресували цей напис, йому чи таки собі? І чим це було? Нагадуванням? Привітанням? Чимось, про що вони боялися забути? А може, чимось, чого забути не могли? Він поїхав, і в той же час він перебував тут. Ніколи не зустрічав Ральф на стінах прізвиськ померлих; про них не говорили, їхні речі знищували або ділили між собою. Закривали дірку – так це називалося.

Ніч поминального плачу – і за людиною затирилися всі сліди, на стінах насамперед. Те ж відбувалось і з тими, хто залишав межі Дому. Вони були переконані в невідворотності кінця, який чекав їх у зовнішності. З тими, хто йшов, вони чинили, ніби з покійниками. А він наче й поїхав, але водночас залишився, вкарбований у стіни їхніми руками. Значить, вони знали, що він повернеться. Тільки як же вони могли про це знати? Як могли бути впевнені

в тому, в чому сам він не був упевнений до останньої хвилини? Ральф опустив сумку на підлогу й сів на диван. Звичайно, вони знали. *А тепер і я знаю, що вони це знали. Знаю, хоч навмисно не дивився на стіни. Вони написали так, щоби впадало в очі, щоб я зрозумів, повернувшись, що мене чекали...*

Ще трохи – і я вирішу, що мене заманили, зачарували закляттями літер. Ще трохи – і я уявлятиму, як вони танцюють уночі довкола цих букв, шепочучи заклинання та маюючи магичні кола. Ще трохи – і я подумаю, що приїхав тільки тому, що вони цього захотіли. Я тут усього лише кілька хвилин, і вже почав божеволіти. Може, це так і треба в Домі – бути трішечки божевільним? Може, без цього тут просто неможливо бути?

Він знав, що почасти має рацію. Не можна піти й повернутися, коли забажаєш. Дім міг і не прийняти його. Таке траплялося з іншими, він бачив це не раз і не двічі, тож знав, що не помиляється. Його могло не прийняти ЩОСЬ. Невимовне для слів, ЩОСЬ таке, що не піддається логіці, ЩОСЬ, котре було самим Домом, або його духом, або суттю, він не шукав слів і не думав про це словами. Просто повертаючись, він знав, що остаточне рішення буде залежати не від нього. Не від нього, не від «них»... І щонайменше – від Акули. Власне Дім прийме його – або не прийме. І може, саме Дім вони намагалися власкавити, мітяти його стіни буквою «Р». Привичаючи Дім до думки про повернення Ральфа.

– Гаразд, – сказав Ральф стомлено. – Вважайте, що я подякував. *Цікаво, що їм від мене треба? Чи це вже стало традицією – приносити в жертву зовнішності вихователя перед відходом?*

Він підвівся, відганяючи дурні думки. *Якщо їм потрібно вихователя, то їх тут вистачає і без мене... А божевільного вихователя нікому не треба, ні їм, ні мені.* Він підійшов до вікна, шарпнув шпінгалет і відчинив одну зі ступок. Холодний вітер увірвався до кімнати, виганяючи спертий запах місця, де довго ніхто не жив.

Зім'яті хмари нависали над самими вікнами, по-вечірньому затінюючи день. Він витер пилюку з підвіконня, сів на нього й закурив, розслабляючись. Викинув недопалок і прислухався. Коридор гудів голосами.

Пісні Дому та його шурхоти...

Ноги простукотіли повз його двері, візки проїхали. Ральф пересів на диван і ввімкнув радіо. Заграла музика. Він збільшив гучність.

За дверима зупинилися. Двоє. Потім їх стало більше. Він чув приглушений шепіт, але не розрізняв слів. Вони пошепотілися. Тупіт важких каблуків Вісників Логів здаленів, щоби донести новину. Ральф вимкнув радіо. Він підійшов до дверей. Їхні ступки, розкриваючись, могли вдарити по обличчі. Але Вісники встигли відбігти.

– О-о-о... О-о-о...

Безглузді вухаті Логи чемно розкланювалися коло протилежної стіни.

– Ви повернулися! Ви слухаєте радіо...

– Так, – сказав він. – Як бачите.

Не перестаючи кивати, вони непомітно переміщалися направо. Якнайшвидше добігти, розповісти, першими всім розказати! Сенсація дня стояла перед ними во плоті, а ввічливість не дозволяла рвонутися навипередки, гучними криками оповіщаючи Дім про те, що трапилося.

Вони мучилися, палаючи вухами й покусуючи губи, поглядами жадібно обмацуючи Ральфа. Хто перший зауважить щось цікаве, стане героєм дня! Ті, котрі пішли, дізналися першими й першими розкажуть, але ті, котрі залишилися, першими побачили; відтак вони намагалися вичавити з цієї жалюгідної переваги все, що тільки можна, якщо вже першість повідомлення у них було відібрано. Розповіді очевидців повинні бути барвистими та хвилюючими, і Ральф майже фізично відчував, як із нього видобувають ці фарби й бентежні подробиці, пробираючись аж під шкіру жадібними шупальцями очей.

– Вільні, – сказав він їм.

Логи не ворухнулися, тільки втупилися в нього іще жагучіше.

– Я йду в третю, – зглянувся він. Охнувши, Логи помчали геть, наступаючи один одному на ноги, виблискуючи чорною шкірою жилеток і кнопками застібок.

Ральф ішов повільно, даючи змогу гінцям втілити свою місію. Він дивився на стіни.

Територія другої: безголові жіночі фігури, щонайкрутіші стегна, щонайкрутліші сідниці та циці-диньки...

Між ними зміїлися висловлювання публіки про майстерність художників, вірші на аналогічні теми, лайка. «Хвіст доклав Шр. Соломон», «Стережися! Ти знаєш, про що я!», «Заплив скасований чрз. нестанд. вбран.» «Ще раз так зробив. Зроблю ще».

Щури стояли біля відчинених дверей класу, синхронно хихикаючи і совгаючи ногами, ніби ними керувала одна нетвереза рука.

– Доброго дня...

Щойно зі сміттєвих баків. Сіра шерсть у лишаях, вуса, що прозоро здригаються, запах звалища, до голих хвостів поналипав послід.

– З приїздом. Як поживаєте?

Ральф пройшов повз них. Малюнки на лобах, на щоках і на підборіддях, окуляри всіх форм і розмірів. Щури боялися світла й ховали від нього очі.

«З поверненням!» – реготнула стіна, прикрасивши вітання парканчиком із восьми знаків оклику. *Як тільки вони встигли?* Він минув другу. Зону сідниць і двозначних жартів. По стіні попливли червоні трикутники, бики й антилопи. Тут писали мало та дрібно. Малюнки Леопарда охоронялися від зазіхань. Ральф не став придивлятися. Зелена стрілка показувала прямо: «Стежка друїдів. Ґрунт перед собою обмацуй тичкою. Ж. Т. у п'ятницю кожного повного місяця».

Що таке Ж. Т. ? Жертвопринесення?

Дверний отвір класу третьої був порожній. Ральф увійшов – і під ногами зашелестіло насіння. Насіння й пожухле листя. Коробочки, які голосно розтріскувалися під каблуками, і тоді з них висипався білий порошок. У затінку зелених кущів за столами сиділи Птахи й усміхалися. Вікна затінювало м'ясисте листя, а також стебла різноманітних рослин. Пахло вологою землею.

Слон – величезний і червонощокий – хитав головою, оточений горщиками з фіалками. Фіолетовий спектр. Красуня над пожовклою геранню, Метелик під лимонним деревцем. Стервожер сидів на драбині – ширяв над класом, вознесений мало не під саму стелю. Йому товаришили два горщики з кактусами. Стіл Дракона, прикрашений тільки тарілочкою з пророслою пшеницею, виглядав убого. Птахи усміхалися. *Щебет у кронах...* Не було ні страху, ні ворожості. Вони, здавалося, щиро тишилися, що він повернувся.

Ральф сів за вчительський стіл. Товсте білувате стебло бебехнулося перед ним, як черв'як, що зірвався зі стелі.

Стервожер зліз із драбини, прошкандибав до столу та, пробурмотівши «вибачте», проковтнув те, що впало.

– Не раз же вам казалося: обрізайте підгниле!

Він обмахнув стіл носовою хустинкою.

– Дякую, – сказав Ральф.

Стервожер променисто всміхнувся. Перед Ральфом з'явилася чашка з кавою. Поки він здивовано її розглядав, поверхня кави затяглася ряскою.

– Бачите? – сумно запитав Стервожер. – За всім неможливо встежити. Я засмучений, повірте.

Ральф спробував зібратися з думками.

– Поки мене не було...

– Ми всі дуже сумували, – хором повідомили Птахи.

Стервожер подивився на них з гордістю.

– А в четверту перелетів Фазан, – повідомив Слон, длубаючись у носі. – Чомусь не до нас, а до них. Чомусь...

– Справи четвертої нас не стосуються, – перебив його Дракон. – Ти би помовчав!

Ангел заломив руки:

– Дім без вас не Дім, шановний Ральфе. Я це всім повторюю, постійно! Запитайте, запитайте їх...

– Щасливий чути, – сказав Ральф. – Що ще?

– Пісня! – радісно каркнув Ангел. – На вашу честь! Ми тільки вчора закінчили її розучувати. Дозвольте виконати?

Учора – закінчили розучувати? Пісню?

– Не дозволяю, – сказав Ральф. – Обійдемося без пісень.

Птахи розчаровано зітхнули. Ангел у нападі гніву вп'явся зубами у власну руку.

– Вибачте?

У дверях стояв маленький лисий чоловічок у синьому костюмі. Короткозоро мружачи очі, він розглядав Ральфа.

Той підвівся.

– Не маю за честь, – промовив чоловічок і ступив йому назустріч.

– Я вихователь, – пояснив Ральф. – Повернувся з відпустки, зайшов побачити хлопців.

Але у вас урок. Я не заважатиму.

– Прошу вас, – заметушився учитель. – Спілкуйтеся. Я зайду пізніше.

– Ми вже поспілкувалися. Не хотів би заважати уроку. Вибачте.

Ральф обійшов лисого й вибрався на коридор.

Учитель прошмигнув за ним.

– Ви ж *їхній* вихователь, так? – пухка долонька схопила Ральфа за рукав куртки. – А вам не здається, – очі вчителя округлилися, голос знизився до шепоту, – не здається, що вони трошки дивні? Цей запах... І це... Ну, засилля флори... Ви не вважаєте? Кількість... І запах...

– Вважаю, – люб'язно сказав Ральф, знімаючи пальці вчителя з рукава. – Але вам час іти.

– Так, – учитель гірко скосив погляд на двері, – час іти... Однак я виразно відчуваю дискомфорт. Зрозумійте мене правильно, це важко...

Крізь прочинені двері солодко відгонило болотним духом.

– Звикнете, – пообіцяв Ральф. – З часом.

Похнюпившись, вчитель зник за дверима, і в них тут же просочився Стервожер.

– Поїхали, – сказав йому Ральф. – Усе, що сталося. Але стисло.

Стервожер притулився до стіни:

– У мене в зграї ніяких змін, – відзвітував він. – А в чужі справи я не лізу. Не так вихованийий.

– Ніхто тебе і не просить у них лізти.

Стервожер посміхнувся, оголивши червоні ясна.

– Найбільша новина: з нами більше немає Помпея. Раптово помер від колотої рани. Можна назвати це самогубством, а можна й не називати. Я називаю це так.

– А решта?

– Решта можуть зі мною не погодитися.

Ральф поміркував над сказаним.

– Тобто це не самогубство?

Стервожер у задумі похитав головою:

– Питання термінології. Коли хтось довго копає яму, потім ретельно встановлює на дні гострі кілки, а тоді, нарешті, з радісним криком туди стрибає, я називаю це самогубством. Інші можуть дотримуватися іншої думки.

– Добре, – зітхнув Ральф. – Далі?

– Далі в основному дрібниці. Ніяк не допетраю, яка з них може вас зацікавити. Ну, хіба та, що з першої до четвертої перевівся Фазан. Хрещеник Сфінкса. Він тепер ваш. А Лорда відвезли в зовнішність. У четвертій жалоба, – Стервожер затнувся і скривився, наче власний тон його раптом неприємно вразив.

– Це все?

– Ну, – Стервожер зітхнув, – якщо говорити про події давніші, то помер Вовк. Ще влітку, незабаром після вашого від'їзду.

– Від чого?

– А ось цього ніхто не знає.

Перед ними раптом виникла худа блондиниста постать з виряченими очима.

– Вибачте, – простогнала вона, протискуючись до дверей.

– Запізнюєшся! – сварливо закричав Стервожер. – І немає на вас управи, Логове сім'я!

Кінь замимрив, потрясаючи волоссям, і зник у дверях. Стервожер плюнув йому вслід розжованим листочком лимона.

– Негідник, – сказав він. – Бур'ян!

Обличчя його раптом спотворилося, він схопився за коліно й зашипів від болю.

Ральф уважно спостерігав.

– Значить, більше нічого?

Стервожер дивився на нього знизу, байдуже та безтямно. Він поринув у свій біль і замкнувся в ньому, даючи зрозуміти, що розмову закінчено.

– Добре, йди. Якщо погано себе почуваш...

Ніхто на світі не зміг би впевнено сказати, прикидається Стервожер – чи йому насправді погано. Опустившись на підлогу, обіймаючи ногу, скулившись над нею, як над хворою дитиною, він тихо розгойдувався, наспівуючи крізь зуби. Ральф почекав, роздумуючи, чи не треба запропонувати свою допомогу. Але потім знизав плечима й пішов далі по коридору.

Коридор був порожній. За дверима класів монотонно гули вчительські голоси. Десять боніла вода.

Птахи... Треба було все ж таки послухати пісню. Яку вони начебто щойно закінчили розсудувати. Тепер він уже ніяк не зможе дізнатися, чи була вона насправді, чи її придумав Ангел. Хоча, могло статися, що під натхненне дирижування окільцьованих рук Стервожера вони би закрили очі та відкрили роти, їхній беззвучний спів тривав би й тривав, доводячи їх до екстазу... А він і не знав би, як на нього реагувати.

Ральф зупинився, дивлячись на стіну.

По ній тягнувся ланцюжок недбалих слідів чорного кольору. Він ішов знизу вгору й переходив на стелю, а звідти спускався по протилежній стіні. Хтось довго працював, витворюючи слід «людини-мухи». А може, хтось навчився ходити по стелі.

Фазан у четвертій. Похресник Сфінкса. Це Ральфові нічого не говорило. Фазанів він знав погано. Вовк і Помпей. Коли Стервожер згадав про Вовка, в нього заболіла нога. Помпей... Стрибнув у яму, яку викопав сам... Бо помилився? А може, порушив Закон? Суцільні загадки. Однак більшого Ральф вимагати не міг. Стервожер не був стукачем. Він розповідав лише про те, про що Ральф дізнався б і так. Від того ж Акули. Проте сказане Стервожером було важливіше. На відміну від Акули, він знав, про що говорив, і давав шанс розгадати свої слова.

Це стало для них таємною грою, в якій Стервожер виявився його союзником, єдиним на весь Дім. Усе, що зміг зробити Великий Птах на знак подяки за ніч, проведену в кімнаті Ральфа, – ніч дворічної давності, прелюдією до якої стала спроба Стервожера згризти вщент стіни лазарета і жертви його мешканців. Вона повинна була закінчитися в божевільні, але закінчилася в кімнаті в Ральфа.

На згадку про цю ніч Ральфові залишився закривавлений рушник, яким він порвав Стервожерові рот, затикаючи його виття. Ральф був занадто зайнятий, щоби думати про щось інше, окрім як зберегти цілими свої руки, але коли у відчинені вікна Птахові відповіла третя,

він зрозумів, що це поминальний плач. Рушник і покусана оббивка дивана. Сліди зубів Великого Птаха. Коли він заплакав, Ральф його відпустив, і решту ночі Стервожер ридав, упершись горбатим носом у диванну подушку, а Ральф дивився на нього й чекав. Мовчки чекав. І не робив спроб заспокоїти. На світанку Стервожер встав, опухлий та почорнілий, дошкутьгав до душу й простояв під ним до дзвінка на підйом. А потім пішов. Ранок Ральф провів у лазареті з Птахами, розбираючи розгром, що його вчинив Стервожер напередодні. Ватажок третьої не з'являвся ніде три дні, а на четвертий прийшов у їдальню в траурі – й відтоді не знімав своєї жалоби. Мало які його риси могли викликати захоплення, але він ніколи не забував тих, кому чимось завдячував. Так почалася їхня гра «Відгадай, що я мав на увазі, якщо ти такий розумний» – і Ральф знав, що в ній він завжди отримає підказку. Нехай незрозумілу, чимось подібну на загадки стін, але все-таки підказку. Крім того, Стервожер говорив коротко і, на відміну від стін, не висловлювався віршами.

Він назвав Помпея самогубцем. Помпей викопав собі яму і стрибнув у неї, як наслідок, отримавши колену рану. Не дуже нагадує самогубство. Занадто алегорично. Ще не вірші, але близько до того.

Із Лордом доведеться розбиратися окремо. З ним і з його матір'ю. Яка ніколи не взяла б додому свого занадто дорослого сина. Значить, не додому, а кудись іще. Цікаво, куди?

Найнеприємніше, звичайно, – це Вовк. Коли мова зайшла про його смерть, Птах не дав навіть найтуманнішої підказки.

І саме тоді в нього розболілася нога. Випадково? Наскільки Ральф знав Стервожера, у того нічого не відбувалося випадково. А витерпіти раптовий біль Птах був спроможний, не кліпнувши оком. Вовк був із тих, хто міняв реальність... Одним із найсильніших. Претендентом. Може, саме в цьому – розгадка?

Тьмяні лампи вижовтили коридор. Назустріч шкутильгав Шериф – саме він пестував і залякував другу. Такий же Щур, тільки старший та крупніший.

– Ого! – Шериф підморгнув з-під козирка бейсболки й розплився в усмішці. – Привіт, брате! Якого хріна ти повернувся в це болото?

Ральф на ходу зобразив подив і радість від зустрічі з колегою й зачепив долонею його долоню:

– Скучив за тобою, напевно.

Шериф вибухнув схлипами реготу й шез у дверях другої, не перестаючи порохкувати. Грубий, як кабель, хвіст втягнувся за ним, зачіпаючи Щурів, які порозступалися... Щури хотіли, розгойдувались і потирали долоні.

На дверях своєї кімнати Ральф виявив записку, пришпилену кнопкою: «Я ображений. Міг би й зайти». Підпису не було, але почерк Акули він упізнав одразу. Зішкрібіши кнопку, Ральф застромив записку в кишеню та пішов до директора. Акула чекав його в неробочій частині кабінету, потопавши в низенькому кріслі з оббивкою в синьо-жовті квіточки. Коліна – вище грудей, ніс утуплений в екран телевізора. Скоса зиркнувши на Ральфа плямистим оком, він тицьнув на сусіднє крісло:

– З приїздом.

Ральф сів, відразу провалившись по самі груди. Вигляд Акули красномовно свідчив про швидке закінчення робочого дня.

– Я зараз відчалью, – підтвердив Акула, всмоктав прозору рідину зі склянки, ігноруючи соломинку, і втупився в Ральфа. – Нема чого тут сидіти до кінця уроків. У цьому немає жодного сенсу. Ось ти бачиш у цьому сенс? Ні. І ніхто не бачить. Але чомусь так прийнято: я повинен тут стирчати до цілковитої знемоги, хоч абсолютно нікому тут не потрібний. Ніхто не постукає, ніхто не заїде, ніхто ні про що не запитає. Ніколи. Але ти сиди. У цьому й полягають обов'язки директора. Я стирчу тут, як пень, з восьмої до четвертої, при цьому я не можу навіть зняти краватку, бо а раптом щось зненацька трапиться! Я повинен бути готовий. Якщо

хтось думає, що мені легко, він помиляється. Мені зовсім не легко. З приїздом, дорогий колего. Ти з роками не змінюєшся. Моложавий.

Ральф здивувався:

– П'ять місяців уже вважаються роками?

– Вважаються, – підтвердив Акула. – У важких бойових умовах місяць іде за рік. Загалом ти прогуляв п'ять років і, звичайно, можеш вважати себе звільненим. Я оце не дорікаю. Просто підбиваю підсумки.

– Дякую, – Ральф дивився на екран.

Акула не любив, коли його ігнорували. Він потягнувся за пультом. Екран загас, і Ральф розвернув крісло в бік директора. Директорський палець погойдувався на рівні перенісся:

– Яка тобі належалася відпустка? Двомісячна. Дво-, а не п'яти-. Тебе звільнено. І вже давно. Але, – палець зробив обертальний рух, – ти маєш моє прощення. Чому? Бо я добре до тебе ставлюся. Я розумію, через що ти здимів. А чому я це розумію? Бо я чуйна та все-розуміюча людина...

Ральф розслабився й витягнув ноги. Слухати божевільні промови Акули належало до обов'язків вихователів, для кожного це давно стало чимось звичним. Він думав про Вовка. Про Помпея. Про «яму». Чим же була насправді ця «яма», яку, за твердженням Стервожера, Помпей викопав собі сам? Що мав на увазі Великий Птах? Про Помпея думалося легше, ніж про Вовка. Про Вовка думати не хотілося.

– А хто зрозуміє мене? Ніхто. Я самотній, усіма покинутий чоловік. Мій підлеглий повертається після піврічної відсутності, але навіть не заходить привітатися. І я пишу йому записки! «Приходь!» – пишу я. І лише тоді він приходить. Яким словом окреслити все це? Тільки одним. Лайно! Усе навколо – оце ось, власне, лайно.

– Вибач, – перебив його Ральф. – Та я ж і без записки зайшов би...

– Коли? – плямисті очі Акули обурено спалахнули. – Завтра? Післязавтра? Я вимагаю шанобливого ставлення. Або забирайтеся всі до біса. Я тут господар! Так чи не так? – Директор замовк, важко зітхаючи в склянку.

Ральф непомітно подивився на годинник. До кінця останнього уроку залишалося менше ніж двадцять хвилин, а йому хотілося встигнути в шосту до того, як Пси розбіжаться по всьому Дому. Значить, як тільки вийде вчитель.

– Ти, – Акула поставив склянку на підлогу й понуро обвиснув у кріслі, – найбільш вартісний вихователь у цій дірі... Усе покинув і втік на Велику Землю. Залишив нас на поталу, на різню, а сам утік.

– Ніхто нікого не збирається різати.

– Це ти так кажеш, – скрипучий голос Акули ніби засипав вуха м'яким піском. – Тільки ти так кажеш. – Він понюхав свою долоню й насупився.

Ральф терпляче чекав. Директор не був п'аний. Він перебував у стані, який декотрі некоректні вихователі називали «місячними». Сперечатися з ним зараз не мало сенсу.

– Я дуже хворий, – заявив раптом Акула, пильно дивлячись Ральфові в очі. – Ніхто не вірить, але скоро всі переконаються.

Ральф зобразив стурбованість:

– Що за хвороба?

– Рак, – похмуро сказав Акула. – Так я вважаю.

– Треба перевіритися. Це серйозно.

– Не треба. Невідання – це краще. Якщо мене вб'ють, я уникну довгої та болісної смерті. Це втішає. Але зовсім трохи.

– Убити теж можна по-різному.

Акула здригнувся.

– Що ж. А ще можна наговорити хворій людині всякої негіді, замість спробувати її розрадити.

Акула посидів – із виглядом вмираючого, потім поглянув на годинник і нервово заметушився.

– Ох... Сьогодні ж футбол. Чорт! Зовсім з голови вилетіло! – він підхопився й оглянув кабінет. – Усе вимкнено. Залишилося світло. І двері.

Понишпорив по кишенях.

– Пообідаєш зі мною?

– Ні. Дуже втомився з дороги. Мабуть, ляжу спати.

Узявши простягнуті йому ключі, Ральф вимкнув світло. Акула милувався ним з порога.

– Добре, що ти повернувся. Завтра з самого ранку почнемо ознайомлювати зі справами. Ця п'ятимісячна відпустка тобі ще вилізе боком.

– Не сумніваюся.

Замкнувши двері, Ральф передав зв'язку директорові. Той почав нею бряжчати, відшуковуючи ключ від своєї спальні.

– Чому Лорда забрала його мати? – запитав Ральф.

– Уже знаєш, – захоплено видихнув Акула. – Як завжди. Допіру приїхав – а вже все знаєш. Я завжди казав, що ти не зовсім нормальний. У хорошому сенсі, звичайно.

– Чому вона його забрала?

Акула нарешті знайшов ключ і ретельно відділив його від зв'язки, щоби не переплутати з іншими.

– Втратила довіру. Ми погано наглядали за її хлопцем. Так вона висловилася. І що йому шкодить тутешній клімат. Гарна жінка. З нею важко сперечатися. А я навіть не намагався.

– Вона його додому взяла?

– Не знаю. Це не моя справа. Я не питав.

– Вона могла поміняти школу.. Якщо її не влаштовувала тутешня.

Біля їдальні їх оглушив пронизливий дзвінок. Ральф мимоволі поморщився. Акула подивився на нього з презирством, як досвідчений морський вовк на когось, хто пішов на пенсію, а відтак втратив форму моряка.

– Розслабився, – констатував він. – Зледаців! А я ж бо ставлю тебе за приклад молодим.

Не перестаючи бурчати, він піднявся по сходах. Ральф постояв на майданчику, дивлячись йому вслід, і повернувся в коридор.

У шостій ніколи не бувало тихо. Навіть коли всі мовчали, вухо вловлювало ледь чутне гудіння, подібне на роботу захищеного в стіні двигуна.

Той-таки невидимий бджолиний рій...

Він увійшов, і голоси замовкли. Пси загасили плевками сигарети в долонях, попадали з підвіконь, відкотилися до стільців і спробували ввімкнути тишу. Тоді він почув застінний гул: шепіт їхніх думок, який не вимикався ніколи, бо їх було занадто багато. Пісню шостої кімнати. Вони були яскраво вдягнені – не як Щури, але близько до того; око хапало сплески червоних сорочок і смарагдових светрів, але стіни класу сочилися блякло-сірим пластиліном, замикаючи Псів у непроникний прямокутник, що не пропускав повітря, і вікна здавалися ілюстраціями, приклеєними до цієї сірої маси. Зачинивши за собою двері, він відразу відчув, що в цьому вакуумі важко дихати й рухатися, що стеля нависає занадто низько, а стіни зсуваються, зливаючись із підлогою та стелею, і тиснуть гумовою сірістю... *в якій можна загрунзути, наче комаха, і коли ввійде хто-небудь інший, ти вже будеш її частиною, розписом, що зливається з іншими закарлючками, мертвим експонатом шостої.*

– Я хочу поговорити з новим ватажком, – сказав він. Почекав, поки стихне кашель тих, котрі похлинулися димом, і додав: – Або з тим, хто себе ним вважає.

Вони завовтузилися, опускаючи очі. Усі в нашійниках – справжніх і саморобних, шкіряних, всіяних шипами й кнопками, розшитих пацьорками. Він зрозумів – перш ніж почув відповідь.

Ватажка немає. У шостій тільки ватажок був позбавлений необхідності носити знак своєї належності до зграї, тільки ватажок міг ходити з голою шиєю. Звичайно, нашійник міг бути маскуванним – ховаючи ватажка, який не бажав себе виявляти. Але ніхто з Псів навіть мигцем не подивився на іншого, ні на кому не зосередилася загальна увага. Людини, яка зайняла місце покійного Помпея, серед них не було.

Вони шутилися, втискаючи голови в плечі, й розглядали свої долоні, неначе соромлячись чогось. *Того, що серед них не знайшлося нікого, хто міг би стати головним? Свого обезголовлення? Своєї втрати?*

– Ватажка немає, – сказав хтось із задніх рядів. – Ми ще не вибрали.

– Коли помер Помпей? – запитав Ральф.

– Місяць тому, – відповів довговидий Лавр в окулярах. – Трохи менше, ніж місяць.

– І досі нікого не вибрали?

пси пригнулися, демонструючи потилиці, приховуючи щось, чого соромилися, що завдало їм болю. Нечутний гул у стінах посилювався. Стіни поповзли на Ральфа, затуляючи від нього шосту, але поки ця слизька сіра завіса змикалася, він встиг вловити:

Жовте світло захищених сіткою ламп спортзалу, масляниста зелень підлоги, розмальованої колами, крик... Темна фігура забилася на підлозі, розбризкуючи кров... І тут же стіни зімкнулися, замазуючи уламки видінь сірим, знебарвлюючи їх і стираючи. Він побачив досить багато, щоб зрозуміти: хай там що трапилося з Помпеем, але вони при цьому були присутні всією зграєю, і спогад про побачене, обсмоктаний до гіркої їди на язиках, не давав їм спокою. У ньому чаїлися їхній біль і страх перед кимось, про кого він поки що не мав уявлення. Вони були занадто закриті, занадто опиралися його спробам зрозуміти щось іще.

Зграї будувалися за принципом драбини. Кожен щабель – жива душа. Ламався верхній – першим ставав попередній. На місці обезголовленої піраміди тут же виростала нова верхівка. Так було завжди й у всіх, крім Фазанів. У кожній зграї був не тільки свій перший, але й свій другий. Навіть у Птахів, хоча Стервожера відділяла від зграї величезна відстань – не менше, аніж у сімнадцять порожніх сходинок, – був Дракон, готовий, якби з ватажком щось сталося, зайняти його місце. Порядок порушувався тільки в разі повалення ватажка кимось із тих, котрі стояли набагато нижче. Але тоді цей нижній займав верхнє місце. Те, що в шостій не сталося ні того, ні іншого, вказувало на третій варіант. Який явно не мав нічого спільного ні з першими двома, ні з чим-небудь із того, що могло спасти на думку Ральфові. Цікаво, до чого тут спортзал?

– Дивно, – сказав він. І задумався.

Він зрозумів, наскільки надовго, тільки коли побачив, що за вікнами спочіло, а зграя знемагає від його присутності. Найнервовіші кусали нігті й корчили гримаси, візочники тихо вовтузилися, зблизивши землісті обличчя, гудіння в стінах підвисало. Усе навколо стало сірим. Шоста була зайнята своїм захистом, і всі вони стали схожі на потопаючих – або на давно потонулих – у брудному акваріумі, не чищеному мільйон років.

Ральф вийшов, нічого не сказавши. Стогін полегкості шостої злився з ударом дверей, які тут же знову прочинилися, й у щілину прослизнуло бліде обличчя Лога Москіта, котрий відстежував його маршрут. Між класом і спальнями шостої Ральф ішов повільно, вивчаючи стіни. Здираючи, мов лушпиння, свіжі написи, оголюючи заховані під ними старі, напівстерті, ледве помітні для ока. Собачі голови в нашійниках. Заклики «членам суддівської колегії» зібратися у дворі суботнього вечора. Він примружився. Онде воно. Кішка з людською головою, перекреслена червоним. Чорний трикутник із пробитою в ньому діркою. Спіраль з оком всередині, поцяткована зазублинами. Усе – старе. Не менш ніж місячної давності. Він подивився ще раз, щоб переконатися, що не помилюся. Значення цих символів він зчитував легко, як і власне прізвисько. Кішка – Сфінкс. Трикутник – Чорний. Спіраль з оком – Сліпий. Усі три знаки використовувались як мішені. Випадкового збігу тут бути не могло.

Сліпий сидів навпочіпки під його дверима, виводячи пальцем на паркеті невидимі кола. Довге чорне волосся падало на обличчя. З дірок на джинсах випиналися коліна. На звук кроків він підняв голову – худий, з безбарвними очима, безликий; без віку, як халамидник, який не пам'ятає дати свого народження. Підводячись, він стрімко помолодшав, а назустріч Ральфові випростався вже зовсім хлопчисько.

У півтемряві коридора будь-хто, крім Ральфа, сприйняв би це як обман зору, наслання, що розсіялося, варто було до нього наблизитися.

– Здрастуй, – сказав Ральф, відчиняючи двері.

– Здрастуйте.

Ральф пропустив його перед собою й увійшов слідом.

Сліпий завмер у дверях. Ральф відчув мимовільне бажання взяти його за руку й підвести до стільця або до дивана. *Сліпий, безпорадний на чужій території, светр великий, рукави сповзають до самих пальців, а ще ці дірки на колінах... Він прикрив очі, струшуючи нав'язаний йому образ. Ідіоте! Перед тобою господар Дому!* Ральф підійшов до вікна, кинувши через плече:

– Сідай.

У ту ж секунду він обернувся, сам не знаючи, що, властиво, чекає побачити: пошук, безпорадність, намацування в порожнечі відчутних на дотик предметів – чи, навпаки, впевненість, стрімкість і швидкість, хоча Ральф не здивувався б, якби Сліпий не зрушив з місця або, затинаючись, попросив би його про допомогу.

Але Сліпий сів там, де стояв, – біля порога, схрестивши ноги й заховавши долоні під пахви.

– Так мені тебе не видно, – сказав Ральф, ворушачи розкладені на дивані речі в пошуках сигарет. – Тільки проділ. Скільки волосся потрапляє до тебе в тарілку за кожним обідом?

– Я не рахував, – відгукнувся Сліпий. – Це важливо?

– Це неохайно, – Ральф знайшов сигарети, запалив і сів на диван.

Курив він мовчки, даючи Сліпому час освоїтися. Або понервувати. Сліпий сидів нерухомо, й було видно, що так сидіти він може нескінченно. *Давай пограємо в цю гру...* Єдине, що заважало Ральфові, – сигарета; щодо решти, то він закам'янів настільки ж, наскільки закам'янів Сліпий.

Тільки попіл, який наростав на кінчику сигарети, заважав йому зникнути остаточно. Сліпому не заважав ніякий попіл. Болотяного кольору светр, крізь плетиво якого просвічувала шкіра, перетворився на висохлу луску, очі прикрили синюваті повіки. Сліпий зник, і Ральфові здалося, що він сидить перед застиглою рептилією, яка, втім, цілком могла виявитися сучком химерної форми або навіть тінню від сучка. Що б це не було, залишатися нерухомим воно вміло дуже надовго. У Ральфа ніколи не вистачало терпіння з'ясувати, наскільки.

– Розкажи, що сталося з Вовком. І як це сталося.

Сліпий, негайно повернувши собі подобу хлопчика, з готовністю подався вперед:

– Він не прокинувся. Ніхто не знає чому.

Ральф подивився на свою сигарету, точніше, на фільтр, що дивом втримував стовпчик попелу.

– І це все? Ще раз, будь ласка. Детальніше.

Сліпий похитав головою.

– Ми спали, – сказав він. – Уранці всі прокинулися, а він – ні. Напередодні він поведився, як завжди, ні на що не скаржився.

Ральф спробував уявити.

Сліпий не брехав, але неправильність у його словах була чимось на кшталт брехні. Ральф досить добре знав про зв'язок, який існував між ними, – це було те, що робило їх зграями, те, що пригнало третю до дверей лазарета, коли помер Тінь. Чому саме того вечора і в той час вони прийшли туди всі, навіть тупоголові Логи? А може, це було ніби дзвін, чутний тільки їм? Він бачив таке не раз: скулени фігури біля стін Могильника не курили й не розмовляли,

просто сиділи нерухомо. Це було не прощанням, а радше участю в тому, що відбувалося там, куди вони не могли потрапити. То хіба могли вони – ті, що чули смерть крізь стіни, – не почути її у своїй спальні? Хіба могли вони не прокинутися, коли помирав один із них?

– За два кроки від вас помирала людина, і ви нічого не відчували? Вас ніщо не стривожило?

– Там не було навіть і двох кроків, – заперечив Сліпий. – І ми б не спали, якби щось відчували.

– Зрозуміло, – Ральф підвівся. – Як ти думаєш, навіщо я покликав тебе? Кожен з твоєї групи міг би розповісти мені те ж саме. Якщо збираєшся продовжувати в тому ж дусі, двері в тебе за спиною.

Сліпий згорбився сильніше:

– Як я повинен говорити? В якому дусі? Що ви хочете почути?

– Я хочу почути, що ти, ватажок, можеш сказати про члена твоєї зграї, котрий одного разу не прокинувся. Якщо я не помиляюся, саме ти відповідаєш за те, щоб вони прокидалися вранці.

– Сильно сказано, – прошепотів Сліпий. – Я не можу відповідати за все, що з ними може статися.

– Знати, чому це сталося, ти теж не зобов'язаний?

Сліпий промовчав. Ральф піднявся з дивана. Варто було йому наблизитися, як у позі Сліпого з'явилася примарна розслабленість. Знайома реакція. *Милі діточки Дому... Саме так багато хто з них реагує на наближення небезпеки. І саме тоді з ними треба бути насторожі.* Сліпий розслабився, але очі – прозорі калюжки, що їх вії втримували на блідій шкірі, – замерзли, перетворившись на лід. Крижаний, зміїний погляд. Сліпий не вмів його ховати.

– Якщо хочеш виглядати більш невинно, носи окуляри, – несподівано для себе порадив Ральф.

– Це нервує зграю, – з жалем відповів Сліпий. – Особливо Сфінкса. Не можу з ним не рахуватися.

– А що він думає про смерть Вовка?

– Він намагається про неї не думати.

– Якщо я не помиляюся, він був дуже прив'язаний до нього?

Сліпий неприємно засміявся:

– Як ви дивно це кажете... Прив'язаний. Чимось на зразок сталевого троса, завтовшки як я.

– Куди ж цей трос подівся в ту ніч?

– Не знаю. І не збираюся про це питати.

– У тебе міцний сон? Ти не прокинешся, якщо поруч хтось застогне?

Через обличчя Сліпого ковзнула злість – і тут же зникла.

– Я прокинуся, навіть якщо поруч пискне миша. Вовк не стогнав. Він взагалі не видавав ніяких звуків. Він сам не встиг зрозуміти...

– Ага, то ось воно як! – випростався Ральф. – Цікаво ти заговорив. Звідки тобі знати, що він встиг і чого не встиг? Адже, коли це сталося, ви всією зграєю дружно спали.

– Я знаю. Він теж спав. Інакше його обличчя не було б таким спокійним. Його страх розбудив би нас. Це, напевно, була найспокійніша смерть за всю історію Дому.

– Якби на місці Вовка був Сфінкс, а я тобі розповів би про його смерть тими самими словами, якими ти розповів мені зараз про Вовка, ти задовольнився б моїм поясненням?

Сліпий трохи позволював з відповіддю.

– Не знаю. Ви занадто багато від мене хочете.

– Ти радий, що він помер?

Цього не треба було казати – Ральф зрозумів це відразу, але було вже пізно.

– А вам не здається... – кілька секунд Ральфові здавалося тільки, що зараз у нього плюнуть отрутою. – Вам не здається, що деякі мої почуття вас не стосуються? Що я відчуваю, коли вмирає хтось із моєї зграї, – це моя справа. Вам так не здається?

Сліпий раптом заплющив очі, немов прислухаючись до чогось, що було чутно тільки йому, а тоді різко змінив тон:

– Вибачте. Я не хотів вас образити. Якщо ви питаєте, значить, вам це потрібно.

І, змушуючи себе, – Ральф чітко вловив цю заданість, примус, так наче Сліпий раптом вирішив перед ним роздягнутися, – додав:

– Я не був радий. Але нікого іншого я на нього не обміняв би. Жодного з них. Якщо вас це цікавить. Якщо, кажучи про мою радість, ви мали на увазі саме це. Я не причетний до його смерті, якщо ви мали на увазі це. А якщо ви мали на увазі мою до нього любов – то це правда. Я не любив його. Як і він мене. Іноді мені справді здавалося, що я був би радий, якби...

– Досить! – перебив його Ральф. – Вибач. Я повівся нетактовно.

Сліпий обіймав себе за плечі. Дивлячись на нього, Ральф не міг позбутися відчуття, що бачить заживо зідрану шкіру, розпорену оболонку захисного панцира. Чим би воно не було в дійсності, Сліпий заподіяв це собі сам.

– Гаразд, – промовив Ральф. – Твоя відвертість гірша, ніж мовчання. Якщо я запитаю тебе про Помпея, ти, звичайно, скажеш, що не маєш права говорити про справи шостої?

Сліпий кивнув:

– Так і є.

– І чому помер Помпей, теж не маєш уявлення?

– Маю. Але сказати не можу.

Ральф зітхнув:

– Гаразд. Як ти думаєш, навіщо я викликаю до себе ватажків, коли хочу щось з'ясувати? Щоби послухати, як вони відкараскуються від мене загальними фразами? Ти вільний. Можеш іти.

Сліпий встав:

– Ви забули запитати мене ще про одну людину.

– Я не забув. Просто мені не подобається наша розмова. І я не хочу її продовжувати. Йди.

Сліпий не пішов. На його обличчі з'явився вираз стурбованості, ніби він мав вирішити непосильне завдання, з яким не сподівався впоратися.

«Ось, – з полегкістю подумав Ральф. – Це буде прохання. Зараз я дізнаюся, заради чого Сліпий здатний вилізти з власної шкури».

– Про що ти хочеш попросити?

– Про Лорда. Дізнайтеся про нього хоч що-небудь. Уже місяць, як його забрали, і ми нічого не знаємо. Де він та як йому живеться.

Ральф мовчав, приховуючи здивування. Замазані клички на стінах, пороздавані речі, поминальний плач – це він бачив і чув, про це він знав. Ті, котрі полишали Дім, були частиною цього знання, однією з деталей, в яких він не сумнівався. Прохання Сліпого – про того, хто повинен був перестати для них існувати з тієї хвилини, як його вивезли з Дому, – спростувало це знання.

Сліпий терпляче чекав. Сигарета обпекла Ральфові пальці.

– Ти вільний, – повторив він. – Можеш іти.

– Як щодо Лорда?

– Я сказав, що ти можеш іти.

Лице Сліпого застигло. Він відчинив двері та зник. Ральф не почув нічого. Сліпий ходив безшелесно.

Ральф стояв, дивлячись на засклеєне віконце в дверях. Буква «Р», перевернута задом наперед, майже невидима, просочувалася в кімнату, залякуючи й попереджаючи, нагадуючи про те, що й він усього лише частина Дому.

Може, я повернувся якраз для цього. Щоб дізнатися про одного з них, який опинився там, куди вони не мають доступу. Щоби принести їм відповідь... Вони чекали на мене...

ТАБАКІ

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

«Він фізичний хиляк, з інтелектом – ніяк
(Це така Будодзвона ремарка),
Та хоробрий без меж, а хоробрість – це все ж
Перша річ, як полюєш на Снарка!»

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Я не люблю історії. Я люблю миті. Люблю ніч більше, ніж ранок, місяць – більше, ніж сонце, а тут і зараз – більше, ніж будь-яке десь і потім. Ще люблю птахів, гриби, блюзи, павичеве пір'я, чорних кішок, синьооких людей, геральдику, астрологію, криваві детективи й стародавні епоси, де відрубані голови роками бенкетують і бесідують з друзями. Люблю смачно поїсти й випити, люблю посидіти в гарячій ванні та повалитися в снігу, люблю носити на собі все, що маю, і мати під рукою все, чого потребую. Люблю швидкість і біль у животі від страху, коли розганяєшся так, що вже не можеш зупинитися. Люблю лякати й лякатися, смішити та спантеличувати.

Люблю писати на стінах так, щоб незрозуміло було, хто це написав, і малювати так, щоб ніхто не здогадався, що там намальовано. Люблю писати на стінах з драбини та без неї, балончиком і витискаючи фарбу просто з тюбиків. Люблю користуватися малярським пензлем, губкою й пальцем. Люблю спочатку намалювати контур, а потім цілий його заповнити, не залишивши прогалин. Люблю, щоб букви були завбільшки як я, але й зовсім дрібні теж люблю. Люблю спрямовувати тих, хто читає, стрілками туди й сюди, в інші місця, де я також щось написав, люблю заплутувати сліди і розставляти фальшиві знаки. Люблю ворожити на рунах, на кістках, на бобах, на сочевиці та за «Книгою Змін». У фільмах і в книгах люблю теплі краї, а в житті – дощ і вітер. Дощ я взагалі люблю найбільше. І весняний, і літній, і осінній. Всякий і завжди. Люблю по сто разів перечитувати прочитане. Люблю звуки гармошки, коли граю я сам. Люблю, коли багато кишень, і коли одяг такий заношений, що здається власною шкірою, а не чимось, що можна зняти. Люблю захисні обереди, такі, щоби кожен був на щось окреме, а не збірні, на всі випадки життя. Люблю сушити кропиву й часник, а потім додавати їх у все підряд. Люблю намазати долоні емульсією, а потім привселюдно її віддирати. Люблю окуляри від сонця. Маски, парасольки, старовинні меблі з фіглями, мідні тази, плетені стільці, старі листівки, грамофони, пацьорки та прикраси з них, морди трицерапторів, жовті кульбабки з жовтогарячою серединкою, підталих сніговиків, яким відпали носи-морквини, потаємні ходи, схеми евакуації з будівлі при пожежній тривозі; люблю, нервуючи, сидіти в черзі під лікарським кабінетом, люблю іноді заверещати так, щоб усім стало погано, люблю вві сні закинути на кого-небудь, хто лежить поруч, руку або ногу, люблю розчухувати комарині укуси й передбачати погоду, зберігати дрібні предмети за вухами, отримувати листи, розкладати пасьянси, курити чужі сигарети, порпатися в старих паперах і фотографіях, люблю знайти щось, що втратив так давно, що вже аж забув, навіщо воно було потрібне, люблю, коли мене дуже люблять і коли я остання надія довколишніх, люблю свої руки – вони красиві, люблю їхати куди-небудь у темряві з ліхтариком, люблю перетворювати одне на інше, щось до чогось приклеювати й приєднувати, а потім дивуватися, що воно працює. Люблю готувати неїстівне та їстівне, змішувати різні напої, смаки та запахи, люблю лікувати друзів від гикавки переляком. Я занадто багато всього люблю, перераховувати можна нескінченно.

А не люблю я годинники.

Будь-які.

З причин, які обтяжливо перераховувати. І тому я цього не робитиму.

Сьогодні в Дім повернувся Ральф. Людина-загадка, своєрідний релікт. Єдиний свідок минулих епох з-поміж вихователів. Я не сказав би, що ми за ним жахливо тужили, але все-таки з ним якось цікавіше, ніж без нього. Ті, котрі прибули в Дім упродовж останніх трьох років, зворушливо його бояться, що створює неповторну атмосферу, коли він ходить коридорами. Атмосферу трепету. Та що вже там розмінюватися на дрібниці. Це наш Дарт Вейдер. Весь у чорному, страшний і незбагнений, тільки без хрипучого шолома. Не встиг Ральф повернутися, як жити стало веселіше.

Новину приніс, звичайно, Лері. Перед останнім уроком. Ми не встигли нічого обговорити – урок якраз почався – тож довелося тихо перетравлювати її до дзвінка. Зате потім закрутилося. Кожні п'ять хвилин до класу заскакував хтось із черговим повідомленням про те, куди перемістився Р Перший. Я запропонував почепити на стіну карту Дому й відзначити його маршрут прапорцями, але ніхто не зголосився допомогти в складанні карти, а креслити її самому – зовсім не просто; хто як хто, а я ж то це знаю. Шкода, звичайно. Ральфа така увага до нього могла би приємно вразити. Я був упевнений, що в зв'язку зі своїм поверненням він перебуває в депресії, так що невелике підбадьорювання пішло б йому на користь.

Повернення це було чимось само собою зрозумілим, але розумілося воно вже настільки давно, що всі встигли до цього призвичаїтися, і коли Ральф усе-таки повернувся, зазнали деякого потрясіння. Для нас повернення Ральфа означало, що тепер є кому довідатися хоч що-небудь про Лорда. Тому, виходить, він повернувся більш ніж до речі.

– Ага, – сказав з цього приводу Сфінкс. Це було таке багатозначне «ага», що я жахливо пошкодував, що не сам його вимовив.

Трохи згодом стало зрозуміло, що одним «ага» тут не обійтися. Що треба якось донести це «ага» до Ральфа.

Горбач пропонує послати делегацію з клопотанням. Сфінкс не погоджується, бо це, бачте, буде виглядати дещо загрозливо. Я пропоную послати мене. З цим чомусь не погоджується ніхто. Сфінкс каже, що йти повинен Сліпий, і з цим погоджуються всі, крім Сліпого. Сліпий пропонує послати Грубого з листом, мотивуючи це тим, що в Грубого більше душевності. Мені ця ідея подобається. Я сумніваюся в Сліпому. Тобто в його талантах прохача. Він не та людина, яка зуміє в потрібному місці затремити голосом, проявити наполегливість і певне занудство. Я б зумів. І вражений, що зграя, виявляється, неспроможна це оцінити. У крайньому разі придався б і Грубий – безкрилий поштовий голуб, сама невинність і цілковите нерозуміння того, що відбувається, – та вони не хочуть і Грубого. Але ж який був би тонкий хід! І Ральф би розридався в своєму запилюженому кабінеті.

Більшістю голосів ми вибираємо Сліпого.

Тим часом повертається Лері з останніми новинами. Про те, що Р Перший відвідав шосту. Що він і зараз там, і в шостій підозріло тихо. Чи не зжер він Псів цілим скопом?

Їду перевірити.

У коридорі пожвавлення. Логи гасають взад і вперед, перешіптуються й роблять страшні очі. Біля дверей шостої затор із підслуховувальників. Які обліпили двері вухами й посиніли від спроб не дихати. Зрозуміло, що туди не пробитися. Трохи розчарований, їду назад. На півдорозі мене мало не збивають з Мустанга Лері та Кінь, що мчать галопом від шостої. Зіпхнувши нас зі свого шляху і дивом не перекинувши, відцокують із заливчастим іржанням, навіть не помітивши, що перечепилися. Тим більше не помітивши, об що.

Повертаюся якраз на момент проводів Сліпого. Неохоче, з кислим обличчям, він тягне ноги в напрямку кабінету Ральфа. Горбач, Сфінкс і Македонський всіляко підбадьорюють його й напучують, але будь-хто, хто зробить собі клопіт придивитися, побачить, що ватажок не палає ентузіазмом. І якби не бадьоре Сфінксове «ага», яке ще не потьмарилося мені в пам'яті, я був би зовсім занепадом духом від такого видовища.

Ймовірно, дещо від моїх сумнівів передається Горбачеві. Тому що, дивлячись услід Сліпому, він каже:

- Може, варто було все ж послати Нанетту?
- Щоб вона засрала Ральфові весь кабінет? – уточнює Сфінкс.
- Я кажу, що ще невідомо, що там витворить Сліпий.
- У Сліпого розвинене почуття обов'язку, – відказує мені Сфінкс.
- Фраза звучить так офіційно, що ні в кого не виникає бажання посперечатися.

Далі ми просто чекаємо. Я гризу нігті, й на душі робиться дедалі паскудніше. Після вилучення Лорда спільне ліжко зробилося огидно просторим і безлюдним. Куряка не рятує становища. Ні три, ні чотири Куряки його би не врятували.

Емоції Лорда незамінні. Вони робили простір дивовижно насиченим.

Не заповзай на його плед, не дихай на його подушку, не пукай у нього під вухом! Як же круто було все це проробляти, з солодким передчуттям, що йому от-от увірветься терпець – і полетять на всі боки книги, подушки та пір'я! І – дивитися, як полохається Куряка. Тепер полохатися нема чого. Другого такого, як Лорд, у нас немає.

Я виймаю гармошку й виконую три пісні очікування поспіль. Я не люблю чекати, так що пісні очікування – найпохмуріші з-поміж моїх пісень. Більше ніж три навіть я сам не спроможний стерпіти. Людність зазвичай починає розбігатися вже на першій. Цього разу, правда, всі терплять.

Коли терпіти стає зовсім несила, забираю гармошку й беруся за індійські казки. Я часто їх перечитую. Дуже заспокійливе заняття. Найбільше мені в них імпонують закони Карми. «Той, хто в цьому житті образив осла, в наступному сам стане ослон». Не кажучи вже про корів. Украй справедлива система. Ось тільки чим глибше в це поринаєш, тим цікавіше: кого ж у минулому житті образив ти?

На деякий час казки відволікають, а потім я знову починаю нервувати. Ким є Лорд для Ральфа? Ніким. А надто тепер. Чи стане Р Перший обтяжувати себе його пошуками, причому тільки тому, що нам цього хочеться? А коли й стане, то чи повідомить, якщо Лордові погано там, де він є? Я питаю про це знову і знову, здебільшого вголос, так що до того часу, коли Сліпий нарешті повертається, всі готові до найгіршого, і це цілком моя заслуга.

– Без сенсу, – каже Сліпий, опираючись на спинку ліжка. – Він узагалі ніяк не відреагував.

І все. Далі нам надається приємна можливість розглядати Сліпого, який, виставивши лікті, витріщається в своє незряче «ніде», та Куряку, який, як йому здається, непомітно, відповзає подалі від нього. Лаконічність Сліпого часом межує з патологією. Ми чекаємо, затамувавши подих, а він висить собі на спинці ліжка, маючи такий вигляд, ніби до сказаного зовсім нема чого додати.

Тоді ми переводимо погляди на Сфінкса. Сфінкс нас розуміє правильно.

– Про що ви говорили? – запитує він.

– Кліщами, кліщами! – шепочу я йому. – І скальпелем!

Сліпий влаштовує завісу з волосся й до краю самозаглиблюється.

– Про Вовка, – глухо звучить з-під волосся.

– А ще про що?

– Тільки про Вовка.

І це, прости господи, людина, яка здатна передати будь-яку розмову дослівно! З імітацією голосів! Скільки б часу не минуло!

– А про Лорда?

– Про Лорда я сказав уже геть у кінці, коли він звелів мені йти.

– І?

– І ні хрін, – Сліпий повисає ще нижче. Тепер ми маємо змогу досконало розгледіти його потилицю.

– Здається, він мене не почув.

– Добрий знак! – радіє Сфінкс.

Ми з Горбачем презираємося. Лері скошує очі до перенісся, що в його випадку означає посилену роботу думки. Навіть Македонський має надзвичайно спантеличений вигляд. Сфінкс зітхає.

— У Ральфа не буває, щоби він чогось не розчув, — пояснює він. — Значить, те, що сказав Сліпий, йому не сподобалося. А чому? Це ж невинне прохання. Але щоб дізнатися, як Лорд себе почуває, до нього треба потрапити. Тобто кудись поїхати, щось комусь доводити, домогтися зустрічі. Жодного вихователя така перспектива не ошчасливить. З іншого боку, якби він не збирався нічого робити, так би і сказав. Ральф не з тих, хто не вміє відмовляти. Значить, те, що він цього не зробив, хороший знак.

Ми з Горбачем презираємося по другому колу, тепер уже самовдоволено. Лері шкребе підборіддя й каже:

— Ось тільки незрозуміло...

Що саме йому незрозуміло, залишається таємницею. Ми вичікуємо хвилини зо три, проте Лері тільки чухається і зітхає, тож врешті-решт ми про нього забуваємо й повертаємося до повсякденних справ.

З якогось незрозумілого приводу, а може, й зовсім без приводу саме сьогодні Чорний вирішив напитися. У спальні він з'являється, вже здійснивши цей намір, п'яний, як ніч, відтак протестувати безглуздо. Різні люди в нетверезому стані поведуться по-різному. Чорний стає противним.

Його й у тверезому стані ніяк не назвеш серденьком, а п'яний він робиться агресивним. Тож він тиняється кімнатою, наче зіпсований Термінатор, намагаючись затягти з ким-небудь бійку. Намагається і намагається та все не втрачає надії, аж тут лунає дзвінок на обід. За обідом він продовжує свої спроби, хоч і надзвичайно незграбно, аж боляче дивитися. Співчуття до свого мерзенного стану він надibuє тільки в Куряки, та й то незрозуміло чому.

ПРОБЛЕМИ ПОПЕЛИЦІ ТА НЕНАВЧЕНИХ БУЛЬТЕР'ЕРІВ

ІНСТРУКЦІЯ З ВИЖИВАННЯ ВІЗОЧНИКА В ЛЮБІ

Пункт 1

ВАРТО УНИКАТИ БУДЬ-ЯКИХ ЗГАДОК ПРО ЗОВНІШНІСТЬ У РОЗМОВАХ, КРИМ СИТУАЦІЙ, КОЛИ ВОНА ЗГАДУЄТЬСЯ:

- а) поза зв'язком із тим, хто висловлюється;
- б) поза зв'язком із тим, хто є співрозмовником;
- в) поза зв'язком із будь-ким зі сліпих знайомих.

Є НЕБАЖАНИМИ ЗГАДКИ ПРО ЗОВНІШНІСТЬ В ТЕПЕРІШНЬОМУ ТА МАЙБУТНЬОМУ ЧАСІ.

МИНУЛИЙ ЧАС ДОЗВОЛЕНИЙ, ХОЧА, ЗНОВУ Ж ТАКИ, НЕ РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ. ЗГАДКА ЗОВНІШНОСТІ В МАЙБУТНЬОМУ ЧАСІ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ СПІВРОЗМОВНИКОМ ТРАКТУЄТЬСЯ ЯК ТЯЖКА ОБРАЗА ОСТАННЬОГО. РОЗМОВА ДВОХ У ЦЬОМУ КЛЮЧІ — ЛЕГКА ФОРМА ЗБОЧЕННЯ, ЩО ДОПУСКАЄТЬСЯ ЛИШЕ МІЖ БЛИЗЬКИМИ ЛЮДЬМИ-ОДНОЗГРАЙНИКАМИ.

«БЛЮМ» №7

РЕЦЕПТИ ВІД ШАКАЛА

— Ви живете під замком. У замкнутому просторі, розумієш? Ви зациклені на собі самих і на цьому місці, як невилуплені курчата. Я думаю, від цього — всі ваші збочення.

— Збочення? — Сфінкс кашляє, дим виривається у нього з ніздрів і між зубами. — Що ти маєш на увазі?

Куряка вагається.

— Та так... Усяке...

– Пропоную висловитися, – говорить йому Сфінкс. – Збочення – це неслабо сказано. Хочеться зрозуміти, що ти мав на увазі.

Куряка похмуро торсає намистину на светрі. Цей сіро-зелений светр сплів для нього Горбач. Навколо горловини й манжетів – скляні намистини з зіницями, які носять від пристриту.

– Ти розумієш, – каже він, піднімаючи погляд на Сфінкса. – Чудово розумієш.

– Припустимо, що так. Припустимо, мені просто хочеться, щоб ти підтвердив мої здогади. Куряка відводить погляд:

– Я мав на увазі ваші ігри. Ночі, казки, бійки, війни... Вибач, але все це не здається мені реальним. Я називаю це іграми. Навіть... Навіть коли вони погано закінчуються.

– Ти знову про Помпея? – кривиться Сфінкс.

– І про нього теж. Але не тільки, – квапливо додає Куряка. – Це міг бути і не Помпей. Ну добре, хай буде він. Тобі не здається, що це занадто – зарізати когось лише за те, що він хотів вважатися тут найкрутішим? У цьому маленькому, застоянному, дрібному світі... Будь ласка, Сфінксе, не треба дивитися на мене так! Адже я правий! Ніяке ватагування того не варте.

Вони самі в спорожнілій їдальні. Стільці відсунуті від заставлених брудними тарілками столів, скатертини ряхтять плямами від соусу та хлібними крихтами. Двері на коридор відчинені.

Сфінкс розгойдується, відкинувшись на спинку стільця.

– Зрозумій, Куряко, – каже він, намагаючись не дивитися на почервоніле обличчя співрозмовника. – Те, що для тебе нічого не означає, для когось іншого – все. Чому ти не можеш у це повірити?

– Бо це неправильно! – мало не кричить Куряка. – Ви занадто розумні, щоб жити, заплющивши очі! Щоб вірити, що з цієї споруди все починається – і нею ж усе закінчується!

В отворі кухонних дверей з'являється літня жінка й дивиться на них, стиснувши губи.

Сфінкс перестає розгойдуватися на стільці, присувається разом із ним до столу й акуратно опускає затиснутий в зубах недопалок на край тарілки.

– Це питання свободи, – каже він. – Про яку можна сперечатися нескінченно з перервами на чай, сон і святкування ювілеїв. Ти до цього готовий? Ось скажи, наприклад, хто вільніший: слон, який біжить по савані, чи попелиця, яка сидить на листку байдуже якої рослини?

Куряка не відриває очей від недопалка, що дотліває на тарілці.

– Безглуздий приклад. Обоє не наділені розумом. А ми говоримо про людей.

– Це слон не наділений розумом? – дивується Сфінкс. – Добре. Нехай так. Облишмо тваринний світ. Можеш, до речі, загасити мою сигарету, якщо вона так дуже тебе нервує. Візьмімо в'язня та президента...

Куряка морщиться:

– Не треба! Благаю, тільки не доводь мені, нібито в'язень вільніший. Усе це лише слова. Якщо тобі хочеться ототожнювати себе зі злочинцем чи з тлею...

– Я просто намагаюся пояснити... – Сфінкс дивиться через плече Куряки на кухонні двері, з яких щойно вийшла прибиральниця, рішуче штовхаючи перед собою столик на коліщатах. – Але, здається, я даремно потрясаю повітря. Ти мене не слухаєш. Кожен сам вибирає для себе Дім. Ми робимо його цікавим або нудним, а потім уже він змінює нас. Ти можеш погодитися зі мною, а можеш не погоджуватися. Це теж буде своєрідний вибір.

– Нічого я не вибирав! – обурюється Куряка. – Усе було вибрано за мене. Ще до того, як я сюди потрапив! Вибрали групу, а значить, зробили мене Фазаном. Моєї згоди ніхто не питав! Якби я потрапив у другу, мусив би пристосовуватися до Щурів. До їхнього безглузлого іміджу, який вони собі вибрали до мене й без мене. Оце ти називаєш свободою?

– Ти ж так і не зумів стати пристойним Фазаном.

– Але я намагався!

– Якби намагався – став би. Ти просто не захотів. І зробив свій вибір.

– Між іншим, тут і твоя вина, що я ним не став! – поривчасто вигукує Куряка. – Це ти зіпсував мені репутацію.

Сфінкс сміється:

– І ти шкодуєш?

– Ні, але... – Куряка випадково вмочує лікоть у тарілку з залишками обіду та з огидою від неї відсторонюється. – Я не шкодую. Але не тобі після всього цього розводитися про свободу вибору, – невиразно закінчує він, витираючи рукав серветкою.

Сфінкс зацікавлено спостерігає за ним.

– Слухай. Зараз ти не в першій і не в другій. Що ж тебе так мучить? Яку роль змушуємо грати тебе ми?

– Бути схожим на вас!

– Хіба ми такі подібні один на одного?

Куряка відкидає зім'яту серветку.

– Ти навіть не помічаєш! Ти навіть не відчуваєш, наскільки ви подібні! Від цього просто моторошно!

Сфінкс дивиться на нього з насмішкуватим подивом.

– Ми подібні? Ну, не скажи. Я ось вважаю, що між мною і Чорним мало спільного. Так мало, що ми практично не здатні спілкуватися. Ще я відчуваю, що ти чомусь вирішив перейняти його погляди на все, що нас оточує. Тому тепер мені важко спілкуватися і з тобою.

Куряка посміхається:

– Зрозуміло. Догана за спілкування з білою вороною, так?

– Хто це тут біла ворона? – дивується Сфінкс. – Може, Чорний, га?

– Власне. Він. Той, хто не поділяє ваших поглядів. Небажаний елемент.

Сфінкс весело регоче.

– Чорний? Не сміши мене, Куряко! Якщо він у чомусь і розходиться з більшістю, то це тільки в питанні свого статусу.

– З ним завжди можна поговорити про зовнішність, – заперечує Куряка. – А більше немає з ким.

– Ну звісно, – погоджується Сфінкс. – Потрібна ж йому якась фішка. Бажано така, щоб діяла на нерви всім навколо. Але ти не тиш себе ілюзією. Він тут із шести років. Зовнішність для нього – таке ж абстрактне поняття, як і для Сліпого. Він знає її тільки за книгами та з фільмів.

– Але він її не боїться.

– Він сам тобі це сказав?

Сфінкс підводиться.

– Досить. Давай закінчимо цю розмову. Якби ти так не зациклювався на тому, що тебе ніхто не розуміє, може, в тебе вистачило б сили зрозуміти інших. Якби ти трохи менше спілкувався з Чорним, це пішло б тобі на користь. Якби ця сувора жінка не наближалася до нашого столу так невідворотно, я сказав би ще що-небудь розумне. Якби ці двері вели не на коридор, вони вели б іще куди-небудь...

Він підходить до дверей, штовхає одну зі ступок плечем і, не озирваючись, виходить.

Засмучений Куряка виїжджає за ним. Чорний сказав: *«Спробуй поговорити з ним серйозно – і побачиш, як він почне вивертатися. Ти з цим просто не стикався. Та я ж то це знаю»*. У тяжких сумнівах – чи можна вважати, що Сфінкс вивертався? – Куряка шукає його поглядом. Але Сфінкс уже розчинився серед тих, хто йшов чи їхав йому назустріч.

Чи можна вважати, що він вивертався? Безсонна ніч скубе йому повіки, викурені сигарети шкребують горло.

Сфінкс крокує швидко. На виході з вестибюля він зупиняється й шукає очима білувату пляму на паркеті. Колись вона впадала в очі. Тепер стерлася. І не помітиш, якщо не знати, що вона все ще там. Сфінкс спирається на стіну.

Бачив би ти, Куряко, що вони тут накоїли, коли настала їхня година. Якби ти це бачив, то на цілу решту життя в Домі стулив би пельку й не говорив би про зовнішність, про замкнені двері та про шкаралупки з курчатами. Якби ти тільки це бачив...

– Хлопчику! – гукає Куряку понура жінка у фартушку. – Будь ласка, ніколи не кури в ідальні. І назви своє прізвище. Я розповім про твою поведінку директорові.

Куряка обертається.

Стара тримає двома пальцями крихітний недопалок. Залишений Сфінксом. Куряка пильно дивиться на недопалок. *Вона що, спеціально дочекалася, поки я від'їду подаль, щоб зарепетувати на весь Дім? Головний біль хапає в лещата.*

– Прізвище! – наполягає вузький рот, що нагадує щілину.

– Раскольников! – кричить їй у відповідь Куряка.

Вдоволено кивнувши, жінка зникає в дверях ідальні. Куряка їде далі, розмірковуючи над тим, чи наважилася б вона таким же чином погрожувати Сфінксові, та чому нічого не було сказано, поки вони сиділи там удвох.

Проїжджаючи повз Кавник, де сидять заціпенілі серед клубів диму Логи, він бачить Лері, який махає йому рукою від стійки, і заїжджає всередину.

– Чого це ви застрягли в ідальні? Що за секрети? – Кінь длубає в вусі заточеним нігтем мізинця.

– Скажи, Лері, хто, на твою думку, вільніший: слон, що біжить саваною, чи попелиця, яка сидить на листку байдуже якої рослини?

Лері шкребе груди під численними гайками та хрестами:

– Звідки я знаю, Куряко? Напевно, орел, який пурхає над усім цим ділом. А навіщо тобі?

– Орли не пурхають, – втручається Пухир з третьої. – Вони ширяють. Борознять небо. Мають його – так і розтак, по-всякому.

– Сам ти дурень, – огризається Лері. – Не знаєш – не кажи. Це кораблі борознять моря. І плуги – землю.

Логи в чорних жилетках дружно зітхають.

Куряка їде коридором. Бачить плакат у жалобній рамці: «Пом'янемо Ара Гуля, нашого покійного брата. Вечір пам'яті небіжчика. Кл. кімната № 1. Вірші, пісні, присвяти. Усіх, хто його знав і любив, просимо з'явитися в першу 28 числа о 18:00».

Перед Курякою виникає борошністо-біле обличчя з кінськими зубами, лунає занудний голос, що тягне нескінченну фразу про шкоду куріння і про хвороби, що виникають у зв'язку з цією шкідливою звичкою. *Всі, хто знав і любив... А хто знав і ненавидів?*

З-за плаката визирає тупориле личко Фазана Нуфа.

– Ти приходи, – каже він. – Тебе запрошуємо окремо.

Нуф тримає плакат за дерев'яні держачки. Плакат на картонній основі для нього занадто важкий, але він пишається даним йому дорученням і сяє від щастя.

– Запрошуємо, як людину, яка його знала. Хоча ти тепер і з іншої групи. Можеш сказати про нього промову. Приходи.

– А може, все-таки «приїжджай»? – не втримується Куряка.

Личко Нуфа зморщується від люті.

– Який же ти мерзенний тип... Недаремно тебе поперли...

Він скрикує. Плакат падає йому з рук. Нуф нагинається і, підхопивши його за край, швидко від'їжджає. Плакат стукотить по паркету древром, яке теліпається.

Куряка замислено розглядає свій кулак. На кісточках рожеве садно. Він облизує його.

До чого намагається привернути увагу обговорюваний? До свого взуття, здавалося б... Афішує свій дефект, тицяє ним в очі оточенню. Цим він ніби підкреслює нашу спільну біду... Куряка починає сміятися. Дуже тихо. Навкруги лише цятки, попелиця вкриває листя, всі

листки всуціль у попелиці, все листя, всі дерева, всі ліси... Він сміється. Їде далі. Приходь. На чому? Приходь на колесах, але не згадуй про це...

«Послання», – попереджує стіна. Куряка зупиняється його прочитати.

ХЛОПЧИКИ, НЕ ВІРТЕ, НАЧЕ В РАЮ НЕМАЄ ДЕРЕВ І ШИШОК. НЕ ВІРТЕ, ЩО ТАМ ТІЛЬКИ ХМАРИ. ВІРТЕ МЕНІ. АДЖЕ Я СТАРИЙ ПТАХ І МОЛОЧНІ ЗУБИ ЗМІНИВ ДАВНО. ТАК ДАВНО, ЩО ВЖЕ НАВІТЬ НЕ ПАМ'ЯТАЮ ЇХНЬОГО ЗАПАХУ.

Подумки з вами — завжди Ваш Папа Стервожер.

Дерева, шишки... Старий Птах із зубами — це більше нагадує птеродактиля!

До спальні Куряка в'їжджає, істерично регочучи.

— Який це, до дідька, листок! – верещить він до Сфінкса. – Це навіть не савана! Попелиці, слони й зубасті птеродактилі! В якій такій савані їх зустрінеш разом?

Сфінкс дивиться здивовано. Куряку витягують з візка та вкладають на ліжку.

Він сміється дедалі тихіше, потім просто лежить, розглядаючи стелю. Йому на лоб шльогає мокра ганчірка. Пахне кавовими калюжками. *До мене нею, напевно, витерли стіл.*

— Що з тобою, Куряко?

Він мовчить, нюхаючи ганчірку.

— У нього осіння депресія. Мине...

— Або не мине.

— Туга за домом, – зітхає Шакал. – За стінами пологового. Хоч я, здається, неправильно висловлююся.

— Усвідомив, що він покидьок суспільства, – глибокодумно прорікає Горбач. – Це було наче спалах блискавки, який осяяв ціле його життя. Бац – і його підкосило.

— Ви навмисне так себе поводитимете? – запитує Куряка. – Щоб мене знудило?

Ганчірка сповзає йому на ніс.

Сліпий тринькає на гітарі, волосся звисає на струни.

— Хлопчики, не вірте, наче в раю... – дружно затягують Табакі зі Сфінксом.

— Немає дерев і шишок! – кришталево зринає до стелі голос Горбача.

— Не ві-і-і-ірте-е-е!..

Куряка заплющує очі.

Ліжко прогинається під вагою Чорного, який опускається поряд. Він червоніший, ніж зазвичай, і важко дихає. Він п'яний. Куряку це нервує.

— Ну що, я правий? – запитує Чорний.

Куряка сідає.

— Не знаю, – каже він. – Нічого не знаю.

— Правий у чому? – цікавиться Табакі. – Хто і в чому був правий?

Чорний дивиться на Сфінкса.

— Давай на спір: ви говорили довго, але він так нічого і не сказав. Він це вмів. Може теревенити годинами, а потім не згадаєш про що, хоч убий.

Куряка знову лягає. Він сподівається, що якщо лежати нерухомо, голова перестане боліти. До нього підходить Горбач і потрясає гігантською плетеною шкарпеткою в смужку.

— Гей, Куряко, тут будуть новорічні подарунки. Чого ти хотів би? Треба визначитися з цим заздалегідь, може, доведеться робити замовлення Літунам.

— Ходячі ноги, – відповідає за Куряку Чорний. – Влізе у твій святковий мішок те, чого він по-справжньому потребує?

Горбач похмуро кліпає:

— Ні, – каже він. – Не влізе, – і відходить.

Куряка почувається ніяково. Усі дивляться на нього з Чорним. Без осуду, радше втомлено, наче вони до смерті всім набридли. Обидва. І хоча Чорний щойно зробив те ж саме, що

він сам трохи раніше зробив з Нуфом, Куряці стає незручно й хочеться якось від цього відмежуватися.

– Не треба, Чорний, – просить Куряка.

– Плював я на всі ці заморочки, – каже Чорний. Його тон свідчить про те, що він завівся. – На всі ці табу. Про це не можна, про те не можна... Я буду говорити, про що захочу, зрозуміло? Це останній рік для страусів із захищеною в пісок довбешкою. Їм залишилося тримати її там ще якихось шість місяців, але ти подивися, Куряко, ти тільки подивися, як страшно вони всираються, коли хтось наважується про це заговорити!

Могильна тиша після слів Чорного лякає Куряку, але водночас викликає в ньому несподівану зловтіху.

Горбач бгає смугасту шкарпетку, обличчя його повільно буряковіє...

Табакі в райдужному балахоні заціпенів, як стовп, за шокою – недопрожований кусень...

Сліпий – пальці на струнах гітари, самі як струни, а обличчя не видно...

Сфінкс на спинці ліжка, немов на сідалі, з заплющеними очима...

– Той – про курчат, цей – про страусів, – бурмоче Сфінкс, не відкриваючи очей. – Навіть метафори однакові.

– Заткнися, будь ласка, – каже Чорний, важко дихаючи. – Не вдавай, наче не обісцявся. Ти такий же, як і вони!

– Та вже ж не як ти, слава богу, – зітхає Сфінкс. – Знаєш, якщо ти вже закінчив тиснути нам на психіку...

– Ну ні, – п'яно посміхається Чорний. – Я ще навіть не починав. Це було тільки так... Вступ... Хотів дати Куряці на вас помилуватися. А як ви... – напад беззвучного сміху заважає йому говорити, – а як ви всі дружно зробили стійку, га? Здуріти!..

Він витирає сльози, які виступили на очах.

– Що ти пив, Чорний? – з жахом запитує Горбач. – Ти як взагалі відчуваєшся?

Табакі робить судомні ковтальні рухи, намагаючись впоратися зі шматком булки, який став йому поперек горла.

– Чудово! – Чорний схоплюється, демонструючи широку посмішку. – Я відчуваюся чудово!

Куряка трохи відсувається від Чорного. Чорний хапає його за плече і, обдаючи запахом перегару, голосно шепоче на вухо:

– Ти бачив? Ні, скажи, ти їх бачив?

– Бачив, бачив, – морщиться Куряка. Хватка в Чорного залізна. – Я все бачив, Чорний. Заспокойся, будь ласка.

– Бачив, так? – потрясає ним Чорний. – Ти це запам'ятай! Ми ще ними помилуємося в день випуску. Ось коли можна буде здохнути від сміху!

Куряці не до сміху. Він зойкає, коли Чорний посилює хватку, шипить від болю та намагається розтиснути його пальці.

– Відпусти, Чорний! Будь ласка!

Чорний відпускає його, й Куряка з полегкістю завалюється на спину.

– Добре, що вже там випуск! У зовнішності я хотів би їх зустріти, ось де! Хоч кілька хвилин ними помилуватися. Бо я їх там собі не уявляю, не виходить у мене, розумієш? Пробую уявити – і не можу.

Чорний стоїть, примружившись.

– Може, я перевів би кого-небудь через дорогу, – бурмоче він.

Сліпий, вгадавши в мріях Чорного себе, посміхається. Горбач крутить пальцем біля скроні.

– Притримав би свого собаку, якби мій пес на когось із них накинувся...

Табакі, впоравшись нарешті з булочкою, що застрягла в горлі, вибухає обуреним вереском:

– Який іще собака? Який такий собака? Звідки він узявся? Мало того, що ти шляєшся десь у зовнішності, вишукуючи колишніх однозграйників, і перетягуєш їх із тротуару на тротуар,

то в тебе при цьому ще й десь якийсь собака! Він що, надрочений нас відшукувати? Нацькований на нас, так? Даєш йому понюхати вкрадені у нас шкарпетки, а потім кажеш: «Атю, крихітко!»? Цій паршивій, паршивій...

– Бультер'єрисі, – пошепки підказує йому Сфінкс.

– Так! Цій бультер'єрисі, цій мисливиці за черепами! Цій мерзенній тварюці! Лайно яке!

– Та вгамуйся, Табакі, – сміється Сліпий. – Він же сказав, що притримає собаку. Тут ось погрожують перетягнути мене через дорогу, не спитавши моєї згоди, а я навіть не скаржуся. Хоч, може, у мене все майно на тому боці залишиться. І мисочка для милостині, і табличка «Подайте бідному сліпому».

– Притримає? – з палаючими очима вигукує Табакі. – Притримає? Ха! Цих булів нізащо не втримати, якщо їм що-небудь втурумбурунюється в їхню тупу головешку. Вони ж зовсім несамовиті! А ця ще буде спеціально нацькована, уявляєте?

– Але ж і Чорний у нас не слабак, погодься, – хитає головою Сфінкс. – До того ж це буде його любя цюця, його радість і наймиліша дівчинка. Вони будуть разом полювати, разом снідати...

– Заткніться, придурки! – кричить Чорний. – Блазні горохові!

– Так і бачу, як вони прогулюються щоранку. Він – у сірому картатому пальті, вона – розрада холостяка – в сіренькій попонці. У нього в жмені стара шкарпетка Сліпого... У пакетику, щоб запах не вивітрився... Вони вийшли на щоденне полювання...

– Заткнися! Та ви вже й обісцялися, якщо говорити по правді.

– Ще б пак... Як тут не обісцятися, – хмуриється Сфінкс. – Ми просто охоплені жахом, повір. Від самого лише вигляду твоєї бультер'єрихи...

– Цієї безбожної потвори, – встрягає Табакі.

– А надто коли її не бачиш, – не відстає Сліпий.

– Ці її криві ноги...

– І прародич-пірат...

– І нашійник з шипами... Ой-ой-ой!

– І сіренька попонка!

– Залиште мого собаку в спокої!

Крик Чорного потопає в загальному реготі. Сфінкс сповзає зі спинки ліжка й завалюється на підлогу.

– Кретини! Ідіоти!

Чорний шарпає спільне ліжко, з гарчанням перевертає його і, плутаючись у власних ногах, вибігає зі спальні.

– Шизофреніки! Жалюгідні виродки! – долинає з передпокою. Щось із гуркотом падає, позначаючи траєкторію його втечі.

– Швабра й відро з брудною водою, – шепоче Македонський, турботливо випорпуючи Куряку з-під матраца.

Сфінкс розкидає ногою ковдри та перевертає подушки:

– Якщо він убив магнітофон, нехай краще не повертається. Я його самого приб'ю.

– А як він нас через цього псячого виродка! – радісно волає Табакі, повзаючи серед осколків. – Мало всіх не розчавив! Оце сила! Ось що я називаю – гордий господар!

Куряка тримається за голову, з подивом зауважуючи, що вона чомусь перестала боліти. Він теж не стримав сміху, і тепер йому знов ніяково. Начебто цим він зрадив Чорного. Самотнього, оскаженілого Чорного, якого так віртуозно довели до шалу. Цікаво, чи помітив він, що Куряка також сміявся?

Горбач і Македонський перевертають ліжко на місце й заходяться збирати речі.

– А взагалі-то... – замислено каже Горбач, – взагалі-то бультер'єри дуже мужні та віддані тварини.

– Хто ж сперечається? – запитує Сліпий.

Горбач знизує плечима:

— Не знаю. Мені чомусь здалося, що ви їх недолюблюєте.

Табакі вибухає щасливим кудкудаканням.

Магнітофон горлає на повну гучність, і Сліпий квапливо приглушує звук.

— Уцілів. Пощастило Чорному.

Сфінкс пересмикує плечима, щоб піджак сів правильно. На щоці в нього — налиплі чайники, комір сорочки зробився коричневим.

Куряка обмацує гулю на лобі. Мабуть, завдяки ній і минув головний біль.

— До речі, а з чого ви взяли, що в зовнішності в Чорного буде обов'язково бультер'єриха? — запитує він у Сфінкса.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

У Домі було кілька місць, де Стрибунець любив ховатися. Одним із них було подвір'я після настання темряви. Там були місця, де йому «думалося». Для того вони й існували, особливі місця, щоб у них можна було ховатися — зникаючи для інших — і думати. Дивним чином місця впливали на «думання».

Подвір'я віддаляло від Дому, дозволяючи поглянути на Дім збоку, чужими очима. Іноді йому здавалося, що це вулик. Іноді Дім перетворювався на іграшку. Картонна, розфарбована коробка зі знімним дахом. Усе ніби справжнє — і фігурки всередині, й меблі, і найдрібніші предмети, але завжди можна заглянути під кришку та дізнатися, хто куди перемістився. Така собі гра.

Він грав у цю гру — і в інші, для яких існували власні «думальні» місця. За спинкою великого дивана в холі, де пахло пилюкою і де її клапті, що нагадували сіре ганчір'я, розліталися від дихання або просто якщо поворухнутися. Там було серце Дому. Через нього простукували кроки й пропливали голоси тих, хто проходив повз, там не було відчуження й думок з-поза цього місця, тільки свої думки і свої ігри, як у когось, хто сидить у животі Велетня, коли чуєш бурчання та стукіт величезного серця, і коли тобою потрясає його кашель. Череву Велетня, темний кінозал і — трішечки — Сліпий, бо це місце змушувало вслухатися в нечутні шерехи, вгадувати розмови з уривків, а людей — за їхніми кроками, й усе це — в напівдрімоті «думання», а думки, які з'являлися тут, були тягучими, прозорими думками-невидимками — найдивнішими з усіх, що його навідували. Щоб вийти з цієї гри, він лягав на підлогу. Треба було лягти, відчути під собою холодний паркет і холодну шкіру диванної спинки; побувши ніким, розчиненим у просторі, знову стати собою, повернути своє тіло та світ навколо.

Він випростував ноги з дивним відчуттям їхньої довжини, сили й захованих у них пружин. Сила була всюди, але найбільше — в ньому самому, і він дивувався тільки тому, що вона не розриває його на шматки, адже вона не повинна була поміщатися в маленькому дитячому тілі між стіною і спинкою дивана. Їй належало ширяти ураганим смерчем, закручуватися спіраллю, змітати лампочки зі стелі та згортати у джгути килимові доріжки. Стрибунець, який ховався в животі Велетня, зненацька сам ставав Велетнем. Потім це відступало, тануло, як врешті-решт танули всі ігри, але, вибравшись з-під дивана, він іще довго почувався легким, як пух, малесеньким і тонким. Він був Велетень, який перетворився на мишу, а велетенська сила, зменшуючись до розмірів горіха, ховалася в жалюгідну замшеву грудку, що висіла у нього на шиї.

Сила була подібною на неосяжного джина, який смерчем просочився в крихітну пляшку. Цю гру він любив понад усе. Вона пахнула амулетом, Сивим і його кімнатою. Усі його таємні ігри вирости з кімнати Сивого та з його завдань, котрі годували амулет Стрибунця, як рука Сивого

годувала трикутних рибок у зеленому акваріумі. Стрибунець грав у «думальні місця», в «дивилки» й «ловилки» — й усі ці ігри вийшли з кімнати Сивого. І всі вони були, наче корм-порошок для трикутних рибок, — прозорими й непомітними.

«Дивилки» — це коли він просто дивився. Намагаючись побачити більше, ніж бачать зайняті собою та своїми справами люди. Виявилось, що люди помічають не так уже й багато, якщо не намагаються придивлятися спеціально. Якщо їм це не потрібно. Граючи в «дивилки», треба було дивитися не тільки на когось, із ким говориш, але й на все, що в цей час діється навколо, скільки можна побачити, не повертаючи голови та не бігаючи очима на всі боки. Хто де стоїть, хто де сидить і що робить. Де що знаходиться. Що на своєму місці, а що пересунуте або зникло. Гра була нудною як завдання, і цікавою, якщо в неї грати. Через неї боліли очі, а сни заповнювалися стрибачими спалахами. Але він став помічати багато такого, чого не помічав раніше. Увійшовши до кімнати, бачив плями, вм'ятини на подушках, переміщені речі, сліди того, що відбувалося за його відсутності. І він знав: якщо грати в цю гру довго, то навчишся вгадувати кожного, хто залишив ось такий слід, як Сліпий розрізняв їх за диханням і за запахами. Сліпий від самого народження грав у «слухалку» та в «запам'ятовувалку» — дві з чотирьох доступних йому ігор-невидимок.

Стрибунець чекав. Один день із семи належав Сивому. Вечорами, в дні переглядів фільмів, він у напівтемній кімнаті творив свої чари з сигаретним димом і зі словами — втомлений, драгівливий старшокласник у ветхому халаті, червоноокий чаклун, який знав таїни невидимих ігор. Стрибунець підходив до дверей, читав, наче заклинання, написані на них слова: «Не стукати. Не заходити». Тоді стукав і заходив. І опинявся в задушливій, прокуреній печері, де в темряві ховалися Бузковий Гризун і Кусливий Собака, де хтось бурмотів: «Весна — страхітливий час змін...», де у світлі настільної лампи струменів дим, а Сивий Чаклун промовляв: «А, ну ось і ти!» — й опускав амулети від вроків у винні калюжки. Амулети дивилися крізь вино, риб'ячі очі — крізь скло акваріума, спиною Стрибунця перебігали мурашки... Страшнішого та прекраснішого, ніж це, не було нічого на світі.

Через кілька годин, коли Стрибунець уже засинав у ліжку, йому здавалося, що всередині нього живе щось гостре, щось, що з кожним приходом до Сивого робилося ще гострішим, так ніби Сивий заточував це щось чарівним точильним каменем.

Стрибунець і Горбач дивилися на собак. Горбач обтрушував куртку від бруду й снігу. Собаки обнюхували землю та один одного, а найбільш нетерплячі вже втекли в інші місця, де теж могло знайтися щось їстівне.

— Їм замало, — сказав Горбач. — Звичайно, їм цього замало.

— Але це їх підкріплює, — запевнив його Стрибунець, — тож вони можуть шукати собі іншу їжу.

Вони відійшли від сітки. З капюшонами, опущеними на лоби, хлюпаючи по болоту черевиками, вони брели через сльотавий двір. Там, де сніг танув, проступали білі лінії кіл. Улітку вони означували спортивний майданчик. Горбач підійшов до автомашини когось із вчителів, яку полінувалися поставити в гараж, і пошкріб пальцем лід на капоті.

— Копійчана річ, — сказав він. — Ця машина.

Стрибунцеві подобалися старі авто, й він нічого не відповів. Нагнувся подивитися, чи є під днищем бурульки, проте бурульок не було. Вони побрели до ґанку.

— Знаєш, мені якось спокійно тепер, коли я їх погодував, — сказав Горбач. — Завжди про них негодованих думаю — і недобре. А як погодую, проходить.

— А в мене в очах іноді чорні кішки миготять, — невлад промовив Стрибунець. — Шмигають під ліжку або під двері. Дрібні такі. Дивно, правда?

— Це тому, що ти «туманно» дивишся. Казали тобі, не дивися «туманно». А ти дивишся. Так у тебе ще й носороги побіжать. Як у Красуні бігає його тіль.

— Так більше видно, — заступився Стрибунець за «дивилки». Радше за звичкою, ніж сподіваючись переконати Горбача.

Деякі завдання не вдавалося зберігати в таємниці. «Дивилки» Чумні Здохляки вирахували майже відразу. І не любили. Важко підтримувати зв'язну розмову, граючи в «дивилки». Хоч як не старався Стрибунець, йому це наразі не вдавалося.

— Ага, — пирхнув Горбач. — Більше. Звичайно. Наприклад, більше чорних кицьок, яких немає!

— А що це за тінь бігає у Красуні? — поцікавився Стрибунець, не надто вправно змінюючи тему.

— Його власна. Але нібито жива. Ти краще його не запитуй. Він боїться.

Вони дійшли до ґанку й потупали об сходинок черевиками, обтрушуючи налипле болото. На поручнях сиділа старшокласниця й курила, дивлячись на подвір'я. Відьма. Без куртки, в самій лише водолазці під замшевою камізелькою. Стрибунець привітався. Горбач теж привітався, про всяк випадок схрестивши пальці в кишені куртки.

Відьма кивнула. На ґанку капотіло з даху, і краплини відскакували їй на штани, але вона цього не помічала. А може, їй просто подобалося сидіти там, де вона сиділа.

— Агов, Стрибунцю, — покликкала вона. — Йди-но сюди.

Горбач, який притримував двері, обернувся. Стрибунець слухняно підійшов до Відьми. Вона кинула сигарету.

— А ти йди, — сказала вона Горбачеві. — Іди. Він скоро прийде.

Горбач тупцяв біля дверей, похмуро дивлячись на Стрибунця з-під капюшона. Стрибунець кивнув йому:

— Іди. Ти весь мокрий.

Горбач зітхнув. Потягнув двері й увійшов усередину — задкуючи, не відриваючи очей від Стрибунця, немовби пропонував йому передумати, доки не пізно. Стрибунець почекав, поки той піде, й обернувся до Відьми. Йому не було страшно. Відьма була найкрасивішою дівчиною в Домі, до того ж — його хресною матір'ю. Страшно не було, але під її пильним поглядом зробилося незатишно.

— Сідай, поговоримо, — сказала Відьма.

Він сів поряд із нею на сирі поручні, її пальці стягнули з нього капюшон. Волосся Відьми було ніби блискуче чорне шатро, воно сягало їй до пояса. Вона волосся не збирала й не заколювала. Обличчя її було білим, а очі такими чорними, що райдужка зливалася з зіницею. Справжні відьомські очі.

— Пам'ятаєш мене? — запитала вона.

— Ти назвала мене Стрибунцем. Ти — моя хресна.

— Так. Час нам з тобою познайомитися ближче.

Вона вибрала дивне місце й момент для знайомства. Стрибунцеві було мокро сидіти на поручнях. Мокро та слизько. А Відьма була одягнена занадто легко для вулиці. Наче так квапилася познайомитися з ним ближче, що не встигла навіть накинути куртку. Він звисив одну ногу і вперся носом у дошки підлоги, щоб не впасти.

— Ти сміливий? — запитала Відьма.

— Ні, — відповів Стрибунець.

— Шкода, — сказала вона. — Дуже шкода.

— Мені теж, — зізнався Стрибунець. — А чому ви запитуєте?

Чорні очі Відьми дивилися таємничо.

— Знайомлюся. І давай на «ти», добре?

Він кивнув.

— Любиш собак? — запитала Відьма.

— Я люблю Горбача. Він любить собак. Любить годувати їх. А я люблю дивитися, як він їх годує. Хоча собак я також люблю.

Відьма підтягла одну ногу на поручні й опустила підборіддя на коліно.

— Ти можеш мені допомогти, — сказала вона. — Якщо, звичайно, хочеш. Якщо ні, я не ображуся.

Стрибунцеві крапнуло за комір, і він зіщулився.

— Як? — запитав він.

Це мало якийсь стосунок до сміливості й до собак. А може, йому так здалося, бо Відьма про них заговорила.

— Мені потрібен хтось, хто передавав би мої листи до однієї людини.

Волосся закривало її обличчя.

— Ти розумієш?

Він зрозумів. Відьма — одна з людей Мавра. Листи — для когось із людей Черепа. Це було зрозуміло, і це було погано. Небезпечно. Небезпечно як для неї, так і для того, кому призначалися листи, а також для того, хто ці листи став би йому носити. Про таке ніхто не повинен знати. Тому вона запитала, чи сміливий він, тому надворі й увечері, без куртки та без шапки. Напевно, побачила його з вікна — і відразу зійшла вниз.

— Я розумію, — відповів Стрибунець. — Він людина Черепа.

— Так, — сказала Відьма, — правильно. — Вона полізла в кишеню, вийняла запальничку й цигарки. Її руки почервоніли від холоду. З замшевої камізельки, зшитой з клаптиків, витикалися нитки. — Страшно?

Стрибунець промовчав.

— Мені також страшно, — вона запалила. Запальничка випала Відьмі з рук, але та не стала її піднімати. Сховала долоні під пахви та згорбилася. В її волоссі блищали срібні краплинки. Відьма погойдувалася на поручнях і дивилася на нього.

— Тобі не обов'язково погоджуватися, — продовжувала вона. — Я не напускатиму на тебе пристрій. Якщо ти віриш у цю нісенітницю. Просто скажи: так чи ні.

— Так, — сказав Стрибунець.

Відьма кивнула, ніби й не чекала іншої відповіді:

— Дякую.

Стрибунець хилитав ногами. Він промок до трусів. Йому вже було все одно, що він мокрий. Двір став темно-голубим. Десь завивали собаки. Можливо, ті ж таки, яких годували вони з Горбачем.

— Хто він? — запитав Стрибунець.

Відьма зістрибнула з поручнів і підняла запальничку.

— А як ти думаєш?

Стрибунець ніяк не думав. Він любив вгадувати, але зараз йому було холодно, а людей Черепа було занадто багато, щоб уявляти собі кожного по черзі й думати, в кого з них можна закохатися.

— Я не знаю, — здався він. — Ти скажи.

Відьма нагнулася до нього і шепнула. Стрибунець закліпав в'ями. Вона тихо засміялася.

— Чому ти відразу не сказала? З самого початку? Чому?

— Тс-с! Тихо, — відповіла вона, сміючись. — Тільки не кричи. Це не так уже й важливо.

— Чому ти не сказала?!

— Щоб ти не погодився відразу. Щоб добре подумав.

— Я буду щасливий, — прошепотів Стрибунець.

Відьма знову засміялася, і волосся затулило її обличчя.

— Звичайно, — сказала вона. — Звичайно... Але ти все ж подумай.

— Де лист?

Вона похукала на руки й вийняла з кишені камізельки конверт.

— Ось. Не загуби, — Відьма склала конверт і заховала йому в кишеню. — Передаси це своєму другові. А в нього візьмеш інший лист і передаси мені. Сьогодні. На першому, неподалік від пральні. Після вечері. Я буду тебе чекати. Або ти мене почекаєш. Будь обережний.

— Якому другові? — здивувався Стрибунець, але відразу здогадався. — Сліпому?

— Так. Постарайся, щоби вас ніхто не бачив.

— І про Сліпого ти не сказала. Чому?

Відьма запхала руку йому до кишені, заштовхала лист якомога глибше й застебнула кишеню на клапан, щоби конверт не вибивався.

— Ти перевіряла мою сміливість, — докірливо сказав Стрибунець. — Ти мене перевіряла. Але я і так би погодився.

Відьма провела долонею по його обличчю:

— Я знаю.

— Тому що ти — Відьма?

— Та яка з мене відьма? Просто я знаю. Я багато чого знаю, — вона натягнула йому капюшон на голову й відчинила двері.

— Пішли. Холодно.

Стрибунцеві було вже не холодно, а жарко.

— Скажи, — сказав він пошепки, коли вони піднімалися по сходах. — Скажи, а що ти про мене знаєш?

— Я знаю, яким ти будеш, коли виростеш, — сказала вона.

Чорне шатро волосся й довгі ноги. Дзвінкий стукіт кованих черевиків по сходах.

— Правда?

— Звичайно. Це відразу видно, — вона зупинилася. — Біжи вперед, хрещенику. Не треба, щоби нас бачили разом.

— Так!

Він вибіг сходами нагору й на майданчику обернувся.

Відьма підняла на прощання руку. Він кивнув та злетів через проліт. Далі біг, не зупиняючись. Мокрі джинси липнули до ніг. Що вона про мене знає? Яким я стану, коли виросту?

У спальні Сліпого не було. Фокусник, поклавши хвору ногу на подушку, з відсутнім виразом обличчя терзав гітару. На ліжку Горбача височів білий трикутний намет. Щоранку цей намет із простирадл, натягнутих на дерев'яні планки, обвалювався, й щовечора Горбач встановлював його заново. Він любив, коли його не було видно.

Стрибунець подивився на намет. Усередині хтось ворухився. Стінки-простирадла тремтіли. Але вхідна завіса була затягнута, й розгледіти, що всередині, було неможливо. Стрибунець з легкістю зітхнув. Горбач був у себе, він був зайнятий, і він не підстерігав Стрибунця біля дверей з запитаннями. Стрибунець даремно остерігався.

Смердючка теж був зайнятий. Нанизував на нитку шматочки яблук, які збирався засушити. На підлозі валялася заляпана болотом куртка Горбача.

Вовк звісив ноги з підвіконня.

— У дворі не вистачає похідної кухні, — сказав він. — Для бездомних собак. Ви з Горбачем стояли б у білих ковпаках, а собаки — в черзі, кожна з мискою в лапах.

— Вовче, а хіба по мені видно, яким я стану, коли виросту?

— Дещо видно, — здивувався Вовк. — А чому ти питаєш?

— Просто так. Чомусь захотілося дізнатися.

— Ти, напевно, будеш високий. І не повний.

— А ще вкриєшся прищами, — пискнув Смердючка. — Усі старші прищасті, як суничні галлявини. Будеш рудуватий прищастий блондин. І з бакенбардами. Кошлатими такими.

— Дякую, — похмуро сказав Стрибунець. — А яким будеш ти сам?

— Хто, я? — Смердючка помахав недонанизаною в'язанкою яблук і заплющив очі. — Бачу, бачу себе! — проспівав він. — Через шість років. Красеня-мужчину. Мій жагучий погляд пронизує наскрізь усіх і кожного. Жінки падають знесилені до моїх ніг. Пачками. Тільки встигай підбирати їх, нещасних...

— Коли будеш підбирати, не перечепися через свої вуха, — попередив Вовк. — А то вони подумають, що на них комар упав.

Смердючка ображено відвернувся. Намет Горбача задрижав, і звідти вистромила розкошлана голова:

— Вовче, мене нудить від цієї книги. Того прохромли мечем, цього прохромли мечем. Скільки можна? Мені ці прохромлені всю ніч будуть снитися.

— Не хочеш — не читай. Ніхто тебе не примушує.

Горбач прибрав голову й сердито засмикнув завісу. Намет захитався. Вовк і Стрибунець стривожено спостерігали за ним, поки він не перестав нахилиятися.

— Мене, напевно, заберуть до Могильника на день-два, — сказав Вовк. — Завтра вранці. Не-надовго.

— Чому? — насторожився Стрибунець. — Ти ж тепер здоровий.

Вовк ліг на підлогу й заклав руки за голову.

— Хочуть заштовхати в корсет. Буду тягати на собі могильний панцир, як стара, мудра черепаха, — то був жарт, але в голосі Вовка прозвучало дещо таке, чого Стрибунець давно не чув.

— Ти боїшся? — запитав Стрибунець.

— Я нічого не боюся, — відрізав Вовк. Його очі стали злими.

Стрибунець зіщулився.

— Не треба, — попросив він, — Вовче... Твої думки пахнуть зовсім не так, як слова. І це відчутно.

Вовк підвівся на ліктях, здивовано дивлячись з-під сивої гривки:

— Як ти сказав? Думки пахнуть? І ти це відчуваєш? Я б не здивувався, якби Сліпий таке сказав. Але чомусь так говориш тільки ти.

Вовк насміхався, але його очі перестали бути колючими, і Стрибунець заспокоївся.

— Паршивенький лексикон, — шепнув Смердючка, який підслуховував їхню розмову.

— Сам ти паршивенький, — заступився за друга Горбач з глибини свого намету. — Це гарно. Стрибунець сказав, як поет.

Стрибунець засміявся. Горбач знову вистромився назовні:

— А якщо вони тебе не відпустять, що нам робити? Ну бо а раптом не відпустять?

— На цей випадок я надішлю вам листа з інструкціями, — пообіцяв Вовк.

Смердючка зрадів:

— Виконаємо, — пообіцяв він. — Дім аж здригнеться, слово Смердючки. Прикуємо себе ланцюгами до дверей Могильника. Обіллемося бензином і почнемо перекидатися сірниковими корбочками. Усе буде зроблено на найвищому рівні.

— Вірю, — серйозно сказав Вовк. — Ти цілком спроможний таке влаштувати.

Біля пральні було темно й безлюдно. Стрибунець сидів на підлозі, коло зачинених дверей, чекав на Відьму та намагався думати про приємні речі. А не про те, що неподалік хтось явно дихає, а можливо, що й підкрадається. І не про те, що дірка в стіні підозріло блищить. Наче звідти дивиться чиєсь око.

Коридор біля пральні пахнув дезінфекцією. Лампочка світила тьмяно, а далі, в бібліотечних відсіках, було зовсім темно, і Стрибунець не дивився в той бік, щоб не бачити чорних тіней від шаф-вертушок, в які старшокласники складали прочитані журнали. Йому зовсім не подобалися ці тіні. Чим більш нерухомими вони були, тим менше подобалися.

Його відволікло гудіння ліфта. Стрибунець прислухався. Брязнули двері, й по лінолеуму зашелестіли чиїсь кроки. Він підвівся.

На світло вийшла Відьма.

— Вибач, — сказала вона. — Я затрималася. Тобі, напевно, було страшно тут самому?

Стрибунець відразу забув про тіні шаф і про око в стіні.

— Чого тут боятися? — сказав він. — Тут же нікого немає. Лист у мене в кишені. А той я віддав Сліпому. Як ми домовлялися.

Її рука ковзнула до нього в кишеню й вийняла конверт. Стрибунець чекав, що Відьма його сховає, але вона розірвала конверт і почала читати. Стрибунець втупився в підлогу. Йому здалося, що лист був дуже довгим.

— Дякую, — сказала Відьма, дочитавши. — Ти не дуже замерз сьогодні у дворі? Було жах як зимно.

— Ні.

Він дивився, як вона вийняла запальничку й піднесла її до краю конверта. В її руках розгорілося маленьке вогнище. Вона покрутила папірець, перебираючи пальцями, нарешті впустила на підлогу останній клаптик і затоптала.

— От і все, — сказала вона, розтерши попіл підшвою.

Тільки тепер Стрибунець перелякався по-справжньому. Він знав, що лист небезпечно носити з собою, але тільки побачивши, як Відьма спалила його, зрозумів, що, наче нічого не сталося, ходив з цією небезпекою в кишені та навіть часом забував про неї.

— Нічого, — сказала Відьма, вгадавши його страх. — Не думай про це. Ми постараємося якомога рідше писати одне одному. А ви зі Сліпим не розмовляйте про це між собою навіть наодинці.

— Сліпий не стане про це говорити, навіть якщо ми з ним опинимося в пустелі, — заперечив Стрибунець. — Сліпий ніколи не говорить про чужі справи. Він і про своє не говорить.

— Це добре. Виходь час від часу після вечері погуляти на подвір'я. Сам. Якщо я з'явлюся, то не заговорюй зі мною, а просто пройди повз мене, щоб я могла заховати листа тобі до кишені. Добре?

Стрибунець кивнув.

— А важко бути дівчиною Черепа? — запитав він, червоніючи від власної нетактовності.

— Не знаю, — відповіла Відьма. — Не маю з ким порівнювати. Але думаю, що не важче, ніж бути дівчиною Мавра.

Стрибунець пожував комір своєї сорочки.

— Ти знаєш, яким я стану, коли виросту. Будь ласка, скажи, яким? Це важливо.

— Важко пояснити, — зітхнула Відьма. — Таке швидше відчуваєш, а не уявляєш, як образ. Але дівчатам ти будеш подобатися. Це я обіцяю.

— Вони всі впадуть мені до ніг, — сумно закінчив Стрибунець. — Переможені та знесилені. Тільки встигай підбирати їх, і щоб не наступати на вуха. Мої прищі й кошлаті бакенбарди поводять їх з розуму.

Відьма дивно глянула на нього.

— Не знаю, кого ти зараз оце змальовуєш. Але тільки не себе. Повертайся. Я побуду тут іще трохи.

— До побачення, — сказав Стрибунець.

«Я молов нісенітницю, — подумав він засмучено. — А все через Смердючку».

Стрибунець сидів на підлозі й бився над друкарською машинкою. Був готовий початок листа. «Привіт, Вовче. Як ти там? Ми добре, чекаємо на тебе. Один день минув, а другий — наполовину. Завтра будемо чекати твого листа з...» Слово «інструкціями» ніяк не давалося. Стрибунець забракував уже два варіанти. Над його плечем сопів Горбач, який не наважувався підказати.

— По-моєму, там має бути два «і», — сказав він нарешті.

— Інструкціями? — в'їдливо уточнив Стрибунець.

Горбач почервонів.

— Я не це мав на увазі. Не на початку.

— Тоді не говори під руку.

— Передай від мене привіт! — пропищав Смердючка зі свого ліжка.

— До привітів я ще не дійшов. І перестаньте мені заважати! Я так ніколи не закінчу.

Стрибунець розправився з «інструкціями» й задумався, неухважно покусуючи палець протеза.

– Нищиш річ, – пошепки попередив Горбач.

Стрибунець прибрав палець.

У двері постукали.

– Заходьте, – тонким голосом крикнув Смердючка.

Двері рипнули, і в отвір протиснулися, скромно притуляючись боками, Сіамці – жахиття й гордість Мотлохівні. Стрибунець злякано подивився за їхні спина, чекаючи, що слідом заваляться Спортсмен, а за ним і ціла Мотлохівня. Але близнюки були без нікого. Зробивши кілька кроків, вони завмерли рядком, наче приклеєні. Однаково одягнені, з однаковими обличчями, нерозрізніми, як дві монети.

– Ви чого? – запитав Стрибунець. – Чого вам треба?

Сліпий перестав гладити книгу з пухирчастими сторінками й підняв голову.

– У нас справа, – сказали Сіамці.

– Дуже підозріло, – зауважив Смердючка. – Не подобаються мені такі приходи.

Сіамці м'ялися, соваючи черевиками. Довготелесі, худючі, тонкогубі та... «якісь суглобувати» – неприязно подумав Стрибунець. З-під солом'яних гривок стирчали гачкуваті носи, золотисті очі дивилися кругло й студено, немов у чайок.

– Ви від Спортсмена чи самі по собі? – запитав Сліпий.

– Ми самі по собі, – хором відповіли Сіамці.

– Ми прийшли, бо...

– Хотіли запитати...

– Чи могли б і ми теж до вас у кімнату...

– Переселитися.

Вони ще тісніше притулилися один до одного боками та, позітхавши, замовкли.

– Чого це раптом? – здивувався Горбач.

Сіамці мовчали. На чужій території вони принишкли, відтак здавалися не такими неприємними, як зазвичай, але й симпатії також не викликали. Білі трикотажні фуфайки чорніли ліктями, на шиях висіли ланцюжки з бірками. На одній – буква «Р», на іншій – «М». Бірки весь час переверталися порожнім боком, і розібрати, хто з Сіамців хто, не допомагали.

– Не приймаєте? – похмуро запитав лівий Сіамець.

Стрибунець не встиг відповісти. Двері грюкнули, і в кімнату, не помічаючи Сіамців, швидко прошкандибав розчервонілий Фокусник.

– Вовк іде! – крикнув він. – Чесне слово! Відпустили!

– Ура! – підхопив Смердючка.

Всі видивилися на двері. Стрибунець з полегкістю подумав про лист, який не треба було додрукувати. Горбач радісно дихав йому в потилицю. Смердючка для чогось ухопився за бінокль. Сіамці непомітно відійшли набік і перешіптувалися, кидаючи на Стрибунця похмурі погляди.

– Я лицар в обладунках з гіпсу! – оголосив Вовк, який з'явився у дверях. – Шукаю вірного аж до смерті та годящого зброєносця, щоби він міг нагинатися та зашнуровувати мені черевики, бо я, зодягнений в обладунки, подібний до черепахи, скутої панциром.

Він підійшов до Стрибунця і тицьнув у нього ручкою парасолі:

– Ходи-но до мене у зброєносці, отроче. У кінці кожного року будеш отримувати за свою працю капшук із золотом. А в разі моєї смерті тобі дістанеться цей прекрасний обладунок, що його ти зможеш продати.

Вовк задер свій светр і постукав по гіпсу:

– Згоджуйся. Не пошкодуєш. Життя твоє стане воістину дивовижним.

Стрибунець кивнув.

– Буду просто щасливий. Ось тільки у нас Сіамці...

Вовк примружено глянув на близнюків.

– Вірний шолом мій затуляє огляд, – сказав він. – Скажи-но, хлопче, чи не злі духи мене спокушають, являючи очам дві настільки схожі одна на одну подобі?

Сіамці перезиринулися.

– Ще б пак не духи, – захихотів Смердючка. – Достеменно вони. Ці подобі хочуть із нами жити. Якщо ми дозволимо.

Вовк стукнув об підлогу парасолькою; парасолька розкрилася.

– Чари, – пробурмотів Вовк, закрив парасольку й повернувся до Смердючки:

– Незрозумілі мені слова твої, отроче. Печера ця, де ми зібралися, належить не нам. З божої ласки щокожен мандрівний гаврик вільний забрести сюди, обсушити біля багаття свій плащ і розповісти нам про свої пригоди. Це і є платою за нічліг. Якщо ці двоє не є бісівським насланням, хоча схожість їхніх облич затьмарює мені розум, запроси їх до багаття і передай, що ми раді їх вітати.

Сіамці ошелешено витріщали на Вовка чаїні очі.

Вовк знову стукнув парасолькою:

– Видати, простолюдці! Чом же не називаєте імен своїх, наче соромитесь! А може, імена ваші покриті ганьбою? Може, ви сини Каїна, гнані прокляттям?

– Н-н-ні, – простогнав один із Сіамців. – Ми зовсім не це!

– Лицарі ми, – знайшовся другий Сіамець. – У бурю потрапили.

Вовк поворушив бровами, кидаючи на братів підозріливі погляди.

– То сушіться, – сказав він. – І оповідайте нам свою історію.

Він сів на підлогу.

Фокусник, Горбач і Стрибунець тихо розсілися навколо. Сіамці перезиринулися й теж сіли, схрестивши ноги та дружно згорбившись.

– Влипли ви, «лицарі», – зашепотів до них Горбач. – Вовк сірка за хвоста може до ночі тягнути.

Фокусник, не чекаючи розпоряджень, поклав собі в ноги гітару, підпер її табуреткою та по-смикав за струни.

– А-а, – сказав Вовк. – Славетний менестрелю зі своєю арфою, і ти тут...

Фокусник бадьоро кивнув, перебираючи струни.

– І полонене чудовисько, яке колись пожирало невинних дівиць, а нині розкаялося...

Смердючка всім своїм виглядом зобразив глибоке каяття та, повиснувши з ліжка, жалібно завив.

– Велике його каяття, – переказав Вовк для Сіамців. – Чудовисько щодня згадує дівиць у своїх молитвах, вимолюючи прощення в їхніх розгніваних тіней.

– Ох-ох, – простогнав Смердючка. – Тереза, Анна, Марія, Софія...

– Не будемо, – перебив його Вовк. – У нас гості.

Запанувала тиша. Тільки Фокусник вдаряв по струнах, та ще хом'як, який подорожував светром Горбача, раз по раз чмихав. Сіамці відчули, що загальна увага спрямована на них, і зніяковіло завовтузилися.

– Ти казав, здоровані Чумним Здохлякам не потрібні, – сказав лівий Сіамець до Вовка. – Ми не здоровані. Ми самі їх не любимо. Ми – їх, а вони – нас. Ми самі по собі. Якщо нас не чіпати, тоді й ми не будемо. А вони, як тільки щось, повторюють, наче ми злодії. І власне що самі чіпають. Тепер ще й оці новачки.

Сіамець зітхнув:

– Ви нас не візьмете, я знаю, – він скосив погляд на Стрибунця.

«Тому, що ми тебе били», – подумки закінчив за того він.

– Візьміть хоч Слона, га? Він боїться. Цього новачка, Родимку. Весь час лякається і реве. Візьміть його до себе. Він тихий, коли його не лякають. Бавиться цілий день.

– Хіба він без вас піде? – запитав Стрибунець. – Він же вас любить.

– А ви його вмовите, – пообіцяв Сіамець. – Він слухняна дитина.

Це був Макс. Стрибунець розгледів літеру «М» на бірці.

— Ви тільки цю стінку йому покажіть, — хихикнув Рекс. — За вуха його від неї не відтягнете.

— До вечора, — подав голос Сліпий, який сидів у кутку. — Поки він не згадає про вас і не почне ревіти. Тоді доведеться або його назад, або вас сюди. Або всю ніч стрибати навколо Слона з носовими хустинками.

Сіамці почервоніли й тісніше притулилися одне до одного.

— Приводьте Слона, — сказав Вовк. — І самі приходьте. Тільки не треба нас дурити та Слоном розжалоблювати.

Рекс підвівся сам і допоміг встати братові.

— Дякую, о лицарю з гіпсу, — сказав він. І посміхнувся. Криво. По-іншому Сіамці не вмili.

Рекс хотів іще щось сказати, але брат смикнув його за рукав.

«А вони зовсім різні, — здивувався Стрибунець. — Просто це не відразу видно».

Близнюки пішли. Горбач подивився на ліжка й присвиснув:

— Тепер нас десятеро Здохляків. Повний комплект. Тільки нагору вони не зможуть піднятися. Ні вони, ані Слон.

— Я переселюся нагору, — знехотя сказав Вовк. — І Сліпому доведеться. Інакше не помістимося.

Смердючка захитався на подушці.

— Вони зломники, — сказав він. — І злодюжки. У них до фіга відмичок і всяких інших корисних у господарстві речей. Пограбують нас і підуть назад у Мотлохівню, а ми залишимося без усього.

— Нехай тільки спробують, — сказав Вовк. — Тоді ми нацькуємо на них твого Гобліна. Е! — похопився він. — Ану, завішуйте його швидше, поки Слона не привели! А то на його ревіння весь Дім збіжиться.

Горбач і Фокусник заступили Гобліна, присунувши тумбочку, зверху поставили салатницю, а на салатницю — транзистор.

— Тільки вухо стирчить, — сказав Фокусник. — Але незрозуміло, чиє це вухо, так що він не злякається.

— Ось так виглядає розправа над творами мистецтва, — зітхнув Смердючка. — А я, може, всю душу в цього Гобліна вклав.

— Воно й видно, — сказав Горбач. — Уся твоя чорна душа намальована на його пиці.

— Щось гамірно там, — зауважив Сліпий. — У Мотлохівні. Гуркіт.

— Може, їх не пускають? — з надією запитав Стрибунець.

— Щось приблизно таке, — Сліпий підкрався до стіни й припав до неї щокою. Фокусник приглушив звук транзистора. Тепер застінний гармидер почули всі.

— Розкажи нам, Велике Вухо, що ти чуєш? — запитав Вовк.

— Сам ти Велике Вухо, — огризнувся Сліпий. — По-моєму, їх б'ють. Нічого розібрати не можу. Слон аж надто заходиться.

— Значить, це не підстава, — задоволено зауважив Смердючка. — Я маю на увазі — їхній прихід.

Вовк подивився на Стрибунця. Стрибунець болісно насупився:

— Вони ніби ж наші тепер, — сказав він. — Тобто теж Чумні Здохляки.

Вовк кивнув:

— От і я про це подумав.

— Доведеться йти рятувати, — зітхнув Стрибунець. — Якщо вони й справді наші.

Найменше йому хотілося бігти на допомогу Сіамцям.

— Та ви збожеволіли? — обурився Смердючка. — Вас же всього п'ятеро. Вони з вами розправляться, а кімнату штурмом візьмуть. Винесуть усі корисні речі, врешті-решт я також можу постраждати.

Стрибунець заліз у черевик і простягнув Вовкові ногу:

— Зашнуруй, будь ласка.

Горбач стояв наготові з другим черевиком.

— Давайте швидше, — підганяв він. — Вони там удвох проти всіх.

Фокусник озброївся запасною струною від гітари. Сліпий відліпив вухо від стіни.

— Вони вже в коридорі, — сказав він байдужим тоном. — Можете не поспішати.

Горбач натягнув на Стрибунця другий черевик і побіг до дверей. Зашпортовуючись у шнурівках, Стрибунець кинувся за ним. Вони вискочили в тамбур, а потім, штовхаючись, у коридор.

Сіамці дійсно були там. Вони та майже вся Мотлохівня. Одного з Сіамців було видно. Він відбивався від нападників сумкою. Поруч, на підлозі, де повалили другого, крутилося щось павукоподібне з безліччю рук і ніг.

З криком, який нагадував виття сирени, Горбач кинувся в гущу битви. Стрибунець з розгону копнув чийсь задницю з павукоподібної купи й застрибав довкола, наскакуючи на тих, котрі опинялися зверху. Повз нього метнувся Сліпий, але дивитися на нього у Стрибунця не було часу.

З воружкої маси, яку він копав, уже вилазили вороги — крекчучи, піднімався Пампук, Плаксій готувався накинутися на нього з кулаками... Дивлячись на них, Стрибунець раптом з жахом зрозумів, що забув зняти протези. А це ж було найголовніше: важливіше, ніж черевики, важливіше, ніж усе інше!

— Не сміти! — пронизливо закричав він в обличчя Плаксія, яке опинилося вже зовсім близько, і вгамселив по ньому черевиком.

Лице щезло, але замість нього з'явилось інше, по якому Стрибунець теж ударив, не перестаючи кричати: «Не сміти!»

Я розбив йому ніс! Ось тільки кому?

Навколо кипіла битва. Стрибунець кинувся до Вовка, який проскочив поблизу, але чиясь рука схопила його за ногу. Він наступив на неї вільною ногою, з неї злетів незашнурований черевик і тут же загубився в загальній малій купі.

Стрибунець думав лише про протези, про те, що їх не повинні зламати. Його штовхнули в спину, він упав на Плаксія, і хтось тут же напосів ззаду. Хтось важкий. Плаксій заверещав. Стрибунець звивався й лупив колінами по його колінах. Хтось сидів на Стрибунцеві верхи і товк його по спині.

Це було боляче, але Плаксієві внизу ще більше боліло — він репетував, не перестаючи.

— Стережись! — заволав хтось.

Перед ними закрутилися колеса. Біля самого Стрибунцевого носа загальмував візок Смердючки.

— Стережись! — ще раз верескнув Смердючка та замахнувся парасолькою.

Пампук послабив хватку, і звільнений Стрибунець відкотився набік.

— Так тобі! — крикнув Смердючка, тицяючи в Пампуха парасолькою.

Стрибунець розбігся і штовхнув його в живіт. Добитий Пампук кудись відповз, а до Стрибунця, розмахуючи хокейною ключкою, підскочив Зануда. Стрибунець встиг копнути і його, але роззута нога в самій лише шкарпетці великої шкоди не заподіяла. Ключка вцілила Стрибунцеві по вуху, й вухо запалахтіло, набрякаючи кров'ю. Другий удар припав по протезу.

— Зламав! Ти його зламав! — схлипнув Стрибунець. Забувши про ключку, він накинувся на Зануду. Той чомусь відкинув зброю та метнувся втікати. Стрибунець рвонув за ним. Хтось підставив Зануді ніжку, він упав, перекинувся на спину та злякано заверещав. Стрибунець налетів на нього, як комета, змітаючи ворогів зі свого шляху, залишаючи позаду хвіст із відчавлених рук і ніг.

Хтось ухопив його й підняв над підлогою. Стрибунець почав копати й гамселити колінами, намагаючись викрутитися.

— Ану, спокійно, — сказав дорослий голос.

Метляючись над полем бою, Стрибунець побачив Фокусника, який відбивався милицею від Кролика та Гачка, перевернутий візок Смердючки, самого Смердючку, який лупив парасолькою на всі боки, Спортсмена, який катулявся по підлозі з кимось в обнімку, — і старшокласників. Їх було багато. Регочучи й чортихаючись, вони розтягували хлопців.

Стрибунцева потилиця вперлася в щось тверде. Аж похоловши від раптового здогаду, він обернувся. Шоку дряпнув маленький череп на ланцюжку. Вище Стрибунець дивитися не став. Я штурхнув самого Черепа! Голова запаморочилася від млості, Стрибунця занудило.

Череп розвернув його обличчям до себе й поставив на підлогу.

— Ну що, заспокоївся?

Стрибунець похитнувся. Рука з татуюванням на зап'ясті притримала його за плече.

— Я не знав, — прошепотів Стрибунець. — Я не знав...

— Чого ти не знав?

Сірі очі Черепа були всіяні дрібними цяточками.

У нього очі плямисті. З цяточками. Як дивно...

Старші розганяли хлопців по кімнатах. Двері Мотлохівні визвірилися обличчями, які кривлялися, корчили гримаси, плювалися та вигукували погрози.

— Тпрусь! Геть! — гаркали на них старші.

Останніми розняли Спортсмена та Сліпого. Фокусник і Горбач, притримуючи лахміття сорочок, зникли в Чумній кімнаті. Сіамці повзали по підлозі, збираючи речі, які повипадали з сумок.

Слон ходив за ними слід у слід, обливаючись слізьми.

— Неподобство! — горлав вихователь Тріска. — Усіх до директора! Негайно!

Лось заштовхував Смердючку в візок. Смердючка пручався. Стрибунець встиг прийти до тям та зібратися з думками. Він обернувся до Черепа, щоб вибачитися, але його вже не було поруч. Він ішов звідси з іншими старшокласниками. Стрибунець впіймав на собі погляд одного з них і почув:

— А цей безрукий пущьвірінок бився, як тигр!

Старші засміялися. Череп обернувся й подивився на нього. Дуже серйозно. Він єдиний не сміявся.

— Марш до себе в кімнату, негайно! — заволав над вухом Тріска, і Стрибунець, накульгуючи невзурою ногою, побіг до спальні. Його обпікав сором. Старші не знали, що він бився, як тигр, тільки через протези. А якби знали, то сміялися б іще голосніше. Може, тільки Череп не сміявся би.

— Через півгодини в кабінеті директора! — крикнув йому в спину Тріска.

Коло умивальників у ванній кімнаті юрмилися поранені. Підлога була залита водою. Варто було Стрибунцеві ввійти туди, як роззута нога в одній шкарпетці відразу промокла.

— Обладунки з гіпсу — корисна в господарстві річ. Полчища ворогів самі себе виводять з ладу. Нічого не треба робити. Тільки відкривайся та чекай, щоб тобі врізали, — Вовк випірнув з-під струменя й подивився на Стрибунця. — Ага. З'явився!

— Ось він! — крикнув Смердючка. — Руйнівник Мотлоху! Запекла Нога! П'ятка-вбивця! Ура!

— Милиця теж корисна річ, — похвалився Фокусник. — Бачили б ви, як я підбив Гачка!

Горбач шумно хлюпався, обмиваючи розтяту губу. Потовчений Сіаmecь розхитував зуб.

— Вони звинуватили нас у крадіжці, — сказав він, витягнувши палець з рота. — А ми й чути не чули ні про які їхні значки.

— Я не садист, — проспівав Смердючка. — Ні, я не садист. Але в гніві я стаю лютий. Це риса характеру. Моя риса, — він під'їхав до Стрибунця й поплескав його по коліну. — Ти теж лютий у гніві, старий, — сказав він. — Але до мене тобі, звичайно, далеко. Уздрівши мене, всі бліднуть!

Смердючка був цілий і неушкоджений, так що у ванній йому було нічого робити. Але він кався туди-сюди по мокрих кахлях, бризкався водою з низького крана й співав величальну пісню власним подвигам.

Всуціль вкриті синцями та саднами, хлопці гордо промокали обличчя рушниками й розглядали себе в дзеркалі. Стрибунець теж подивився. Вуха буряковіло, під носом підсохли криваві шмарклі. Йому це сподобалося.

— Ось що, лицарі, — сказав Вовк до дзеркала. — Увечері за «круглим столом» писатимемо літопис великої битви. Оспіваємо у віршах свої подвиги та оплачемо втрати. Заспіваємо бойових пісень і, зімкнувши чаші, пом'янемо померлих.

— Смердючка вже почав, — зауважив Горбач.

— Я нікого не згадував і не поминав. І годі вже собою милуватися! — Смердючка наїхав на них ззаду та відтіснив від дзеркала.

У спальні один із Сіамців заспокоював ридяючого Слона, Лось затикав Сліпому ніс шматочками вати, а Красуня розгублено тинявся з кутка в кутку, ламаючи руки й обгризаючи задирки.

— Приводьте себе до ладу, — сказав Лось. — Підемо до директора з поясненнями.

— Тільки ми? — обурився Фокусник. — А як же вони?

— Вони також. Де твій черевик? — Лось дивився на ногу Стрибунця.

— У мене, — Смердючка вивудив з візка черевик і окремо — мокру шнурівку. — Я взяв його на пам'ять. Як сувенір.

— Невже проблеми не можна вирішити мирним шляхом?

Лицарі промовчали.

— Добре, — Лось подивився на годинника, — через десять хвилин будьте в директора. Там поговоримо.

Він вийшов.

— Ой, дивись-но, — підштовхнув Горбач Стрибунця.

Розсипом яскравих плям на ковдрі навколо Слона лежали значки.

— Ну, подивися, який гарний! — умовляв Сіаонець Слона, підносячи значок до його заплаканого лиця. — Ти тільки подивися...

Сіамці намалювали на стіні лелеку та крокодила. Лелека стояв на одній нозі, займаючи зовсім мало місця; крокодил летів, розпластаний над вовком і совою. Слон малював довго, а коли закінчив, у кутку з'явилася квітка, схожа на пляму.

З Мотлохівні викинули горщик із поламанною рослиною. Те єдине, що належало Сіамцям, але чого вони не встигли винести.

Повертаючись з їдальні, Сіамці знайшли рослину біля дверей, підібрали й спробували оживити, але вона все-таки всохла, й довелося поховати її на підвір'ї в коробці з-під черевиків.

Тихо й непомітно всі готувалися до нової бійки. Смердючка лікував парасольку. Сіамці відрощували нігті. Горбач шив собі боксерські рукавички. Фокусник вистругував тростину. Ночами збиралася військова рада. В їдальні вони обмінювалися погрозливими поглядами й гримасами. А потім їм це набридло.

Вовк записався в музичний гурток і почав зникати після обіду з гітарою, а повертаючись, мучив Здохляків одноманітними акордами.

Фокусник розкопав у бібліотеці книжку «Ілюзії та реальність», склеїв з картону циліндр і намагався змусити хом'яка під ним зникати. Хом'як не зникав, а тільки лякався й паскудив частіше, ніж зазвичай. Красуня робив соки. Смердючка писав довгі листи до благодійних установ та приватним особам: від імені «бідного паралізованого хлопчика», від імені «бідного сирітки, якого чекає операція», від імені «бідного сліпого крихітки, який понад усе на світі любить музику»... До листів додавалися несамовиті малюнки. Таким способом Смердючка розраховував роздобути велику кількість корисних у господарстві речей.

Сіаець Макс також писав листи. Самому собі. Він писав їх олівцем на туалетному папері та вкладав у конверти з дивними написами: «Якщо хочеш ревіти», «Якщо хочеш велосипед», «Якщо думаєш, що ти негарний», «Якщо заздриш нозі». Під ногою, ймовірно, малася на увазі друга нога брата. Власне та, яка була у Рекса, але яка могла б бути у Макса. Смердючка свої листи давав читати всім. Макс свої листи не показував нікому, та й сам читав їх рідко, тільки коли настрої відповідав напису на одному з конвертів.

Стрибунець щовечора виходив на прогулянки. Якщо з'являлася Відьма, то з листом у кишені він ішов шукати Сліпого.

Іноді Сліпий сам передавав йому листи — тоді Стрибунець спускався на перший поверх і чекав біля дверей пральні. Він звик робити це, забув про небезпеку та згадував про неї лише тоді, коли Відьма спалювала при ньому чергового листа.

Сліпий кудись ходив ночами. Горбач встановлював намет різними хитромудрими способами, проте він усе одно завалювався. Йшли дощі, про які Лось казав, що вони пахнуть весною. Подвір'я перетворилося на брудне місиво. Собаки Горбача перестали приходити до сітки. Вони подумували про народження потомства й були дуже зайняті. Сіамця Макса посвятили в лицарі.

ТАБАКІ

ДЕНЬ ДРУГИЙ

«...Враз відкрилось мені, що раніш в таїні
Ждало шансу, як з моря погоди,
Тож без зайвих доплат я тобі реферат
Прочитаю про вибрик природи».

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

День як день. Вітер дзвенить шибамі, всі позіхають і мовчать. Вітер не вщухає, аж доки Македонський не підходить до вікна та не впускає його. Тоді вітер починає скрипіти віконними стулками й підкидати фіранку, моторошно подібну на щось живе, що ніяк не може відірватися та полетіти, куди заманеться. А шкода, бо це було б гарно.

На третій урок приходиться Ральф із власним стільцем. Ставить його в куток і сидить до дзвінка, як приклеєний.

Він не змінився, хоч іноді зовнішність змінює дуже помітно. Але по ньому нічого не видно. Неначе пішов учора, а сьогодні повернувся. Знайомий піджак і знайомий светр. Ручкавичка на лівій руці, де немає мізинця, та погляд інквізитора, від якого кидає в дрож. У кінці уроку він підводиться й дивиться на нас. Як той, хто перестрибнув. Це помітно відразу, й мене вражає його нетактовність. Його треба було б хоч трохи повчити, проте навіть не знаю, хто б за таке взявся. Нехай він немолодий, але розумний, може, і зрозумів би дещо. У зовнішності не прийнято заходити голяка в чужий будинок. У Домі не заходять, перестрибнувши. Це як залізи у вікно й сісти за стіл, не вітаючись з господарями. Пройтися кімнатами, витягуючи шухляди. Не знаю, з чим іще можна порівняти. Але ж Ральф, якщо добре подумати, не винний. Дике, ненавчене створення. Запитує Куряку, як тому живеться на новому місці. Куряка каже, що нормально. Що скарг у нього нема. Усім забезпечений, ніким не скривджений. Вигляд він має при цьому такий, ніби це неправда. Ральф киває і йде. Ані слова про Лорда.

Після обіду я повертаюся останній, бо застряг: хотів поспілкуватися з Валетом. Підїхавши, бачу однозграйників, які товпляться біля дверей спальні. Ніхто чомусь не заходить.

– У чім річ? – питаю.

– Двері, – каже Лері й тицяє в них тим нігтем, котрий у нього довший і потворніший за решту.

– І що? – кажу. – Таж усі знають, що це двері.

– Замкнені, – він знову тицяє нігтем, щоб я, не дай бог, не помилився: замкнено саме двері, і щоб я не подумав, ніби закрита коридорна стіна.

– Який чорт там зачинився? – питаю.

– От і ми замислилися – який? – пояснює Лері, озирнувшись на Сфінкса.

Сфінкс весь у задумі. Щось колупає в душі.

– А чого ж ми не кричимо, не стукаємо? Хто відгукнеться, той, значить, там і замкнувся.

– Так. Але для чого? – запитує Сфінкс. – Для чого це комусь могло знадобитися?

Переглядаємось. Я, Сфінкс, Горбач, Лері, Куряка і Македонський з Грубим на прив'язі.

– А що, коли там Сліпий? – невпевнено припускає Горбач. – Його не було на обіді.

– Може, він думає про щось важливе, – натхненно проказує Лері, – а тут раптом ми, і стукаємо. Дуже недобре може вийти.

Ми зі Сфінксом знову Perezираємося. Бо не можемо пригадати за Сліпим звички зачинятися в спальні, щоб подумати. Об'їжджаю всіх по колу й повертаюся на місце.

– Або, може, там Чорний. Накладає на себе руки. А що? Після вчорашнього – цілком не виключено. Ну, ви розумієте... Образили його улюбленого собаку... І все таке... Він людина горда. Не зумів пережити...

– І не соромно тобі? – запитує Горбач. – Ми ж і так тривожимося.

Я роблю ще два кола. Македонський, який втомився стояти, присідає біля стіни навпочіпки. Горбач шкребе цифру «чотири» на дверях. Зішкрібає ніжку.

– Чорт! – не витримує Сфінкс. – Скільки можна стояти стовпом перед власними дверима? Я почувуюся ідіотом.

– На нас уже всі дивляться, – повідомляє Лері знічено. – Відійдемо?

Обертаюсь – і бачу, що це правда, таки дивляться. У деяких місцях – навіть стовпившись. Жахливе становище. Беру розгін, щоби врізатися в двері та переполохати того, хто всередині, але тут до нас підходить Стервожер, відтак доводиться вдавати, що я просто катаюся туди-сюди.

– Проблеми? – запитує Стервожер. – Щось із дверима?

Він елегантно опирається на ціпок і похитує зв'язкою ключів на мізинці. Звісно ж, у нього там не тільки ключі.

Сфінкс вагається:

– Не знаю, чи варто...

– Варто-варто, – кажу я. – Мало що могло статися. Треба з'ясувати. Думаю, це все-таки Чорний повисився. Він дивно поводився останнім часом. Якийсь похмурий.

– Боже! – це вже Стервожер.

Горбач показує мені кулак.

Гримлять відмички, в замкову щілину заповзає довгий гачок, коридорна публіка підбирається ближче, висолопивши язики від цікавості, а здалеку до нас чомусь поспішає Рудий, і чомусь – з перекошеним обличчям, але ми швидко заскакуємо всередину – мене проштовхують першим – і зачиняємо двері перед усіма, хто лізе не в свою справу.

Крім Стервожера, який усе-таки допоміг і має право знати.

Швиденько перетинаю передпокій.

– Що таке? – запитує Сфінкс у мене за спиною.

Хтось, однак, мав нахабство протиснутися. Зовсім совість втратили. Нахабою виявився Рудий. Клацає зубами Сфінксові на вухо, Сфінкс киває й шипить нам:

– Заждіть!

Але я ждати не маю наміру, і Рудий мені наказувати не буде. Штовхаю двері й опиняюся в спальні, де порожньо, як у склепі, ніяких тобі задушених чи трупів з перерізними жилами.

— Ну і ну, — кажу. — Тут же немає нікого!

Лері зі свистом сапає наді мною.

Горбач цікавиться:

— Хто ж тоді замкнув?..

І тут із полиці Лері звішуються ноги. Дві. Лері охає й хапає мене за волосся. Ноги хилитяться. Довгі, в чорних панчохах. На одній — біла туфля на каблуку, на другій — дірка в панчосі, з якої стирчать рожеві пальці. Дуже знайомі ноги. Вони звисають дедалі нижче, а потім на підлогу звальюється Довга Габі й нахабно підморгує нам розмальованим оком з розмазаною тушшю.

Лері хапається за серце. Горбач закриває очі й крутить головою. Незрозуміло, чого це вони так переживають? Вона, звичайно, страшенька, але все ж не настільки. Краще жива Габі, ніж Чорний, який повісився. Така моя думка. Габі — відома особистість. Славиться зростом, вбогістю розуму й сексуальністю. До неї застосовувалися різноманітні заходи, але безрезультатно. Дирекція ухильно називає це «неадекватною поведінкою». З її «неадекватністю» неабияк помучилися, але, як наслідок, — плюнули: і на неї, і на саму Габі. З того часу Довга зажила собі на втіху, людям на радість.

— Привіт, — каже вона хрипким голосом алкоголічки та нагинається до своїх двох жердин, щось там підправляючи й застібаючи. З-під светра витикається рожева комбінація, в волоссі стирчать лимонні шкірочки з запасів Лері. Лері тихо стогне.

— Що ти тут виробляєш? — запитує її Горбач. Габі, не відриваючись від панчіх, посміхається фіолетовопомадною пашею. А з полиці Лері, як відповідь Горбачеві, звішується Сліпий. Подекуди — страшенно фіолетовий. Там, де вона до нього приклалася. Розслаблено звішується й зі стуком скидає вниз білу туфлю.

— Мерсі, — хрипить йому Габі, настромлюючи її на свою лижу. Цокає до дверей, надзвичайно велична та горда собою; біля порога її перехоплює Рудий — звідник звідником, ціле рильце в пушку. Вони забираються геть: вона — на голову вища за нього, він — винувато озирваючись. Двері ляскають, і далі все доволі тихо, якщо не брати до уваги моїх веселощів. Щоб заспокоїтися, доводиться поїздити по кімнаті.

Стервожер стоїть із таким виглядом, ніби йому силоміць згодували лимон.

— Мое ліжко, мое ліжко, — бурмоче Лері. — Вони осквернили його!

Сфінкс перепитує:

— Що-що? — і сідає на підлогу, щоб отямитися.

Сліпий зіскакує вниз. Кермую до нього й пильно вдивляюся. Усе-таки цікаво.

— Ну, і як воно? — питаю. — Яка вона на дотик, не дуже кістлява?

— Я, мабуть, піду, — скорботно каже Стервожер. — Здається, мене вам більше не треба.

Ніхто його не затримує, і він іде.

— Дякуємо за допомогу! — кричить йому навздогін Сфінкс. — Вибач.

— То як? — знову запитую я Сліпого. — Ти відчуваєш себе іншою людиною?

— Дай спокій, — каже він. — Зараз я вже нічого не відчуваю.

— Мое ліжко! — Лері ніяк не може заспокоїтися. Бігає по кімнаті. Потім вилазить до себе нагору, й тоді лунає його сумний крик.

— Дякую, що не до мене, — каже Горбач. — Величезне дякую, Сліпий.

— Немає за що, — відповідає Сліпий і сідає біля Сфінкса. — Вибач за двері. Не було часу шукати інше місце.

— Нічого страшного, — Сфінкс піднімає погляд нагору, звідки долинає голосіння Лері. — Слухай, що ви зробили з його ліжком? Він же ну просто з розуму сходить.

— Нічого особливого. — Сліпий раптом пожвавлюється. — А знаєш, це насправді кумедно. Не хочеш спробувати? Я її покличу. Виженемо всіх... Ну, й Лері теж нехай залишається...

Лері стрімголов скочується вниз і з жахом витріщається на Сліпого.

– Ні, дякую, – каже Сфінкс. – Тільки не з нею. Мені до кінця життя будуть снитися жахіття.

– Вона що, аж така страшна? – розпачливо запитує Сліпий.

Сфінкс промовисто мовчить.

– Вона – втілення скверни! – верещить Лері, здіймаючи руки до стелі. Він обертається до Сліпого:

– Сліпий! Міняємося білизнаю – або я там більше не сплю.

– Як скажеш, – поступливо погоджується ватажок.

Лері дивиться на нього з підозрою, і не дарма. Постільна білизна Сліпого заслуговує на окрему пісню, яку я ніяк не візьмуся скласти. Лері, звичайно, свиня й рідко миє ноги, зате він не вештається по Дому босоніж і нічию шерсть на подушки не відригує.

– Я ще подумаю, – заявляє Лері.

– Досить, – Сфінкс підводиться з підлоги. – Твоя білизна давно забула, якого кольору вона повинна бути.

– До того ж тепер ти зможеш нюхати її безсонними ночами, – встрягаю я, – поринаючи в еротичні мрії.

Лері спльовує в мій бік і, схопившись за голову, сідає на підлогу.

– Від завтра буде ухвалено новий закон, – між іншим повідомляє нам Сліпий. – Я ось думаю, як про це краще оголосити? На стіні чи через Логів?

Ми ошелешено мовчимо. Довго. Нарешті Горбач відкашлюється.

– М-м-гм, – говорить він. – А Рудий же не дурень. Знає, що робить.

– Звичайно, не дурень, – відповідаю я. – І ніколи дурнем не був. Усе ж який не є, а ватажок.

Далі знову мовчимо.

Лізу на ліжку й сиджу там, перетравлюючи новини. Їх занадто багато, як для одного дня. Довга Габі, новий закон... Новий закон – це дівчата.

Тут і там, і всюди – вони в нас у гостях, а ми в них... Як раніше, як не було вже дуже давно. Про це незвично думати, і я, хоч як намагаюся, нічого не можу собі уявити, бо немає такої звички, точніше, вона втрачена. Але завтра її доведеться відновлювати: і звичку, і навички спілкування, тому що вони, дівчата, завтра вже будуть тут. Дівчата... Дівчата – це спідниці, духи, коси, залаковані гривки, кінські хвости на потилиці, довгі вії з загнутими кінчиками та стрілки над очима, вістрячками до скронь, і візки з ласкавими іменами, і нігті вузькі, як у Лорда, а народжені вони з наших ребер, але їхні голоси набагато, набагато ніжніші...

І чи п'ють вони чай, а якщо п'ють, то з чим, і де роздобувати оце «щось», і хто їх запрошуватиме, звісно, що не я, але хтось же повинен буде їх запросити?..

– Дихай! – кричить мені Сфінкс. – Дихай, дурню, посинів уже весь!

Похопившись, дихаю, і жити відразу стає легше.

– Дякую, – кажу. – Я тут поринув у всякі різні думки, й вони мене якось заповнили та переповнили...

– Ти краще їх заспівай, – відповідає він. – Твій організм не при звичаєний до мовчання.

Щодо цього він має рацію. Коли я не мовчу, мені краще думається. А ще краще, коли співаю. Так не по-людськи я влаштований.

Повертається Чорний. Скидає в куток гантелі, здивовано дивиться на заляпаного фіолетовою помадою Сліпого і йде в душ. І немає кому розповісти йому про Габі та про новий закон, тому що Лері поскакав до Логів, а я ще не готовий, я повинен розкласти все по полицках, і тоді мене не заткнеш, але поки я не наведу лад у мізках – мовчатиму.

Сліпий сидить на підлозі, впершись підборіддям у коліна. Горбач тренує Нанетту на «взяти чужого». Македонський здирає постіль Лері й витрушує ковдру з підодіяльника. Нічого цікавого. Я вирішую спуститися у двір, там моїм думкам буде просторіше. Може, там я навіть

потужу на всілякі сумні теми. Я давно не тужив ні про що й ні за ким, крім Лорда, і давно не бував сам у дворі. Беру свою куртку та їжу. Македонський облишив терзати ковдру й іде мене проваджати.

Я сам-один у дворі. Я люблю гуляти наодинці, це всім відомо. Дощу немає, мокро й холодно. У великій калюжі з каламутними краями та ясною серединкою відбивається моя голова. Чорна та кудлата, немов у дикобраза. Дивлюся на неї, поки не набридає, потім кидаю в калюжу камінчик. І ще один.

Хмари збираються в кетяги, їм уже тісно на небі. Я підбираю третій камінчик – він дивного кольору. Начебто білий. Так здається в п'їтьмі, але по-справжньому не видно, тому його я ховаю до кишені, щоби потім роздивитися на світлі. Шурхіт дощу, по носі стікають перші краплини. Закидаю голову назад, роззявивши рота. Обличчя вкривають лоскітливі сльозинки, проте в роті сухо. Дощ занадто рідкий.

Силует Македонського в нашому вікні. Він дивиться вниз і махає рукою. Запитує, чи не хочу я піднятися. Я теж махаю у відповідь і гойдаюся, як маятник, туди-сюди.

Це моя відмова. Дощ зовсім не заважає. Навіть шкода, що він такий слабкий.

Македонський зникає. Перед вечерею він зійде за мною вниз, і я встигну переодягнутися. А поки що мені добре.

Я пам'ятаю, як сидів тут одного разу, також під дощем, але він тоді був сильнішим. Сходи були чорними й блищали, а по скату для візків бігли струмки. Я сидів і про щось думав. А може, дрімав. Не пам'ятаю. Дощ, сонце, вітер... Усе це дає силу. Я сидів та чекав, поки вона пробере мене наскрізь, аж до прозорості. Просякнувши силою, вирішив повернутися. Але не поїхав відразу нагору, спочатку проїхався по першому.

Тоді-то на першому, в коридорі, я їх і побачив. Вони стояли поряд зі мною. Товста, вогнедишна жінка – справжній вулкан. Червоне пальто, чорний капелюх, сумка зі шкіри крокодила. Губи – як рана. Щоки – як ковбаса. Серезки – сльози. Вона тупцювала в калюжі, яка на текла з її взуття, й лютилася. Поруч стояв чоловік. Блідий і пухкий, як борошняний хробак. Губи бантиком, ніс рийкою. Окуляри в черепаховій оправі. Бідна черепаха! Бідний крокодил! Не хотів би я опинитися на їхньому місці.

З ними було ще дівча років чотирнадцяти. Худе, біляве, з червоними очима альбіноски. Теж у червоному пальто. І хлопець років десяти. Копія тата. Видно, що пестунчик.

Свинські очиці, батьківська рийка. Рот, як вишенька. Картате червоно-синє пальто. Знову ж таки. Надто багато червоного було в цій сімейці.

А поряд, тулячись до стіни, стояв Червоний Дракон. Єдиний по-справжньому червоний у цій компанії. Бо червоний колір підступний. Його можна носити й розмазувати на обличчі до одуріння, стаючи тільки сірішим. Червоний – колір убивць, чаклунів і клоунів. Я його люблю, хоч і не завжди.

Я – Табакі, я ліплю прізвиська з першого погляду. Хрещений батько для багатьох і багатьох. У кожному з народжень – оповідач, блазень і хранитель часу. Я завжди відрізняю дракона від людини. Дракони – не погані. Вони просто інші. Якби я не побачив його в оточенні сім'ї, може, не розпізнав би відразу. А так було легко.

Він був тонкий, весь у ластовинні. У старій, поношеній куртці, в латаному домашньому светрі, в джинсах з потертими колінами. Очі його були, як цілий світ. Як закинута планета. Руки з довгими, тонкими пальцями. Скусані до крові задирки. Я подивився на руки інших. Сосискувато-короткопалі. З перснями, що врізаються в м'ясо. Руки були великі й маленькі, але у всіх однакові. Єдиний він був серед них чужої крові. Руки його були іншими, очі – іншими, тіло – іншим. Єдиний він носив старий одяг, який звик до нього та набув його обрисів. Я йому посміхнувся. Мені мало хто так подобався з першого погляду. Він спробував посміхнутись у відповідь. Ледве-ледь, кутиком уст.

Потім з'явився Акула. Жінка втішено заторохтіла й рушила йому назустріч, залишаючи за собою брудний слід. Чоловік ішов за нею. Молодшого хлопчика він тримав за руку. Улюбленці вміють губитися. І потрапляти в неприємності. Це, можна сказати, їхній вроджений талант. Дівча, чухаючи прищ на щоці, скоса позирала на червоного. Як воно йому? А він стояв мовчки. Строгий і тихий.

Акула, демонструючи всі наявні в нього зуби, запросив їх до свого кабінету. Вони ввійшли вервечкою. Усі, крім нього. Як тільки двері зачинилися, я, не соромлячись його присутності, підїхав до одної зі стулочок, витягнув затичку, яку дозволяється використовувати тільки в крайньому разі, й почав дивитися. Мене завжди цікавлять батьки, особливо такі.

Жінка плакала. Піджовуючи хустинку, підтираючи нею помаду, слизуючи шмарклі з губів і хапаючись за обличчя. Плотнолюбно. Життєствердно. Чоловік нітився й потів. У пальто йому було жарко. Діти щипалися. Акула кивав.

– У нас у будинку – пекло! Ви розумієте – пекло! – вигукувала жінка, не перестаючи схлипувати. Акула кивав. Так, він розуміє. Він і сам живе, по суті, в пеклі, але чи не можна ближче до справи?

– Він убиває нас, – пояснила жінка. – Повільно. З дня на день. Він мучить нас і терзає. Він – убивця! Садист!

– А з вигляду не скажеш, – ввічливо засумнівався Акула.

Тітку в червоному пальті ця заява довела до істерики.

– Звичайно! – заверещала вона. – Звичайно! А чому, ви думаєте, ми його сюди привезли! Тому що нам ніхто не вірить! Ніхто!

Акула за свій вік набачився всякого, але тут пройняло навіть його.

– Ми не приймаємо підлітків зі злочинними нахилами, – сказав він суворо. – У нас тут не виправна колонія.

– Він не злочинець, – втрутився чоловік. – Ви не так зрозуміли.

– Розумієте... – жінка, збагнувши, що перегнула палицю, перейшла на довірчий шепіт, – він завжди все знає. Про всіх. Це жахливо. Він із цих... – вона скривилася, підшукуючи слово.

– Ерудит? – зацікавлено підказав Акула.

– Якби ж то! Гірше, набагато гірше! У його присутності може статися що завгодно. Речі з'являються нізвідки. Апаратура псується. Телевізори... Один, а потім другий. Кіт зійшов з розуму! Бідна тварина не витримала!

Акула занудьгував. Він не любив психів. З його обличчя вгадувалося, що він уже не слухає, що йому там торочать про котів.

– Ви впевнені? – тільки й запитав він, коли жінка виговорилася. Суто з ввічливості.

– Ще б пак! Хто завгодно був би впевнений, якби опинився на моєму місці!

І вона вибухнула списком доказів, в якому головне місце займали її молодші дітки – ці маленькі піраньї, які «нікому не дадуть збрехати».

– Скажіть дядькові, чи правду каже мама?

Правдолюбці, які штовхали та щипали одне одного у неї за спину, ненадовго перервали це заняття й закивали.

– А ще за ним усюди ходять лисі, – доповів хлопчисько. – Зовсім божевільні. Пісяють у нас у підїзді. Вони так і будуть приходити, поки ми його не приберемо геть. Або доки нас не виселять.

Акула здивовано витріщився, проте перепитувати не став. Вочевидь, молодший син у своїй любові до правди трохи перейшов межі, тому що матуся дала йому ляпаса, й він замовк.

– Ми пристойні люди, знаєте! Вигадувати не станемо, – повідомила вона. – У мене в родині ніяких таких відхилень не було.

Чоловік винувато зіщулився. Ймовірно, у нього в родині відхилення все ж були.

– Ми водили його до фахівців, – жінка притулила хусточку до куточка ока. – То він вдавав, нібито з ним усе гаразд. І робив із нас дурнів. Яюсь нам навіть порекомендували лікуватися самим! Це було так принизливо! Що я пережила!

Хрум, шусть, хлюп...

Акула почухав потилицю.

– Не знаю, чим ми можемо допомогти. Тут інтернат для дітей-інвалідів. Думаю, вам краще звернутися...

– А в нього епілепсія з десяти років, – перебила жінка. – Нестерпне видовище. Абсолютно нестерпне. Це вам не підійде?

– Зрозумійте, це зовсім інша сфера...

Далі я слухати не став. І так усе було ясно. Дирекція викачає гроші на благодійність і приймає новенького. У Домі ціла купа здорових, але в їхніх паперах записані страшні речі. І трохи таких, у кого записано не те, що є насправді. Це було зовсім не цікаво. Червоний усе ще стояв біля стіни. Тепер я зрозумів, чому він такий особливий. Я підкотився до нього.

– Просися в четверту. У нас немає телевізорів, і ніколи не було. А коти приходять тільки взимку, і навіть якщо ти зведеш з розуму двох із них, ніхто не здійме скандалу. Розумієш?

Він дивився, не кліпаючи. Відповіді я не дочекався. Вирішивши, що зробив усе, що міг, я кинув йому й відїхав. Потім обернувся – він не дивився мені вслід. Він думав. Я рекордно швидко виїхав на другий, домчав до спальні й, виманивши в коридор Сфінкса, все йому розповів. Потім зїздив з ним на перший і здаля показав на Червоного.

Сфінкс скривився:

– Вигадки істеричної матусі. А ти буквально всьому готовий повірити, хоч що тобі не скажи. Я не став сперечатися. Промовив тільки:

– Матуся несповна розуму. Це факт. Але на такі історії в неї не вистачило б фантазії.

Ми підійшли ближче. Через деякий час брезкла сімейка вивалилася на коридор.

Звідти, де ми стояли, їх не було чути, але все це ми чули та бачили мільйон разів. Змінювалися лише декорації. Та й ті непомітно. Жінка-танк підпливла до нього, погладила по голові, поворушивши червоними губами, і відійшла. Чоловік тицьнув йому щось у кишеню.

Вочевидь, гроші. Дівча дивилося тільки на нас, а улюблене порося жувало гумку та видувало бульбашки, які лускалися, обліплюючи поросячу рийку прозорою плівкою. Хлопчина здирав плівку нігтями та знову заштотхував у рот. Нарешті вони пішли, а ми повернулися до спальні.

Його привели через годину. Особисто Акула. Довелося вислухати все, що Акула мав сказати з приводу тісноти в інших групах, а ще з приводу дружби, яка повинна панувати серед обділених долею. Наговорившись, він відчалив.

Червоний весь цей час дивився на підлогу. А ми – на нього. Вельветова куртка була для нього завелика, а светр під нею – замалий. Він стояв трохи незграбно. Крім веснянок, на ньому мало що можна було розгледіти. Очі незрозумілого кольору, в цяточку, – як продовження веснянкуватого лица. Та ще обкусані нігті. Він був жахливо спокійний, якими не бувають, не повинні бути ті, кого щойно привели. Цей його спокій сподобався всім. Я ні на кого не дивився, але відчував, що це так. І радів за нього.

– Епілептик, – пробурчав Лорд. – Тільки цього нам не вистачало для повного щастя. Щоб хтось тут заходився в припадках.

– Не утрируй, – сказав йому Вовк. – Згадай себе в перший день. Куди там трьом епілептикам.

– Спокійна дитина, – зазначив Горбач. – Навіть, можна сказати, симпатична. Я б узяв.

Поки його обговорювали, Червоний дивився на підлогу, а обличчя в нього було відсторонене, як у Сліпого, коли той слухає музику. Я не брав участі в обговоренні. Я єдиний знав, що він таке.

Він був дракон, він був червоний – казкова людина з іншого життя, бо просто так, ні з того ні з сього в сім'ї піраньї не з'являється сумна людина з розумними очима, про яку

розповідають небиліці. Я хвилювався тільки через Сфінкса. Мені здавалося, що його знаменита проникливість кудись пропала.

Сфінкс підійшов до нього.

– Ти залишишся тут, тільки якщо ми цього захочемо, – сказав він. – Отримаєш кличку й станеш одним із нас. Але тільки якщо ми захочемо.

Я відразу заспокоївся. Сфінкс не мав звички пояснювати новачкам такі речі. І взагалі вдаватися в пояснення. Значить, він також щось відчув. Тільки не захотів зізнаватися.

Червоний подивився на нього:

– Тоді захочи, будь ласка, – відповів він. – І я залишуся. – Він сказав «захочи» – ніби знав, що саме Сфінкс вирішує, кому в нас залишатися, а кому йти. – Я дуже втомився, – додав він. – Це правда, дуже втомився.

Він говорив не про нас, а про щось, що було раніше.

– Добре, – погодився Сфінкс. – Ми приймемо тебе. Тільки запрягни, що не будеш підривати апаратуру, викликати грозу, літати на мітлі та перетворюватися на звірів.

Згряя захихотіла над жартом, який насправді зовсім ним не був.

– Я нічого з цього не вмю, – серйозно сказав новачок. – Але я зрозумів тебе; і якщо так треба, то я присягаюся.

Згряя знову розвеселилася. Єдиному мені не було смішно. Так у нас з'явився Македонський.

Новачок – це завжди подія. Вони зовсім-зовсім інші. На них цікаво навіть просто дивитися. Дивитися й бачити, як вони потрохи змінюються, як Дім засмоктує їх, роблячи своєю частиною. Багато хто терпіти не може новачків, адже з ними багато клопоту, але я, наприклад, їх люблю. Люблю спостерігати за ними, люблю розпитувати й морочити, люблю дивні запахи, які вони приносять із собою, і багато всього ще, чого не поясниш словами. Там, де є новачок, нудно не буває.

Так було з Лордом і з усіма, хто був до нього, – тобто взагалі з усіма, кого я пам'ятав. Але з Македонським – ні. Він прийшов ніби й не зовні – ще більш тутешній, ніж ми самі, з тінню решіток на обличчі, з голосом тихим, як шелест дощу, зі спогадами про кожного з нас, – наче народився тут і виріс, увібравши всі кольори та запахи. Найбільш тутешній з усіх, кого я зустрічав. Він дотримав свого слова й не робив нічого такого, чого не робили б інші. Він був навіть занадто тихим. Ось тільки іноді заходився в напад, ламаючи та руйнуючи все навколо, але це траплялося рідко. Єдине, що він собі дозволяв незвичайного, – це проганяти наші погані сни.

Я бачив, як: він раптом схоплювався, підходив до кого-небудь зі сплячих, шепотів йому до вуха щось нечутне й відходив. Ми перестали прокидатися від криків – чужих і своїх власних, і ночі стали набагато спокійнішими. Крім тих, які настали після Вовка...

Я ловлю цю думку. Я пробую розвернути її назад.

НЕ ДУМАЙ ПРО ЦЕ! Крім тих ночей... Тоді не міг допомогти навіть Македонський. Тоді...

ГОДІ! ПРО ЦЕ ДУМАТИ НЕ МОЖНА!

Насилу, але все ж таки вдається пригальмувати. Я раптом помічаю, що плачу, і що радію, бо йде дощ. Уже справжній. Закидаю голову – хочу промокнути якомога сильніше.

Мене починає трусити від холоду, який, поки я думав про інше, давно вже пробрався під куртку і під усі жилетки. Навіть зуби цокають. Час повертатися.

Підїжджаю до ганку й чекаю. Стемніло швидко та непомітно. У вікнах за фіранками миготять тіні. І музика, здається, голосніша, ніж зазвичай, а може, мені так тільки здається через дощ і темряву. Я в цьому мокрому мороці абсолютно сам, усіма покинутий і забутий. Стає кривдно. Потім – дуже кривдно. Потім – жахливо кривдно.

– Ти чого репетуєш, Табакі? – Македонський збігає по сходах, тримаючи над головою розтягнуту куртку. – Сам же хотів залишитися.

– Хотів, а потім передумав. А скат занадто слизький, сам розумієш. Довелося кликати на допомогу.

Він затагує мене в ліфт, де я демонстративно трясусь і цокаю зубами. Нагинається до мене, зазирає в обличчя.

– Що тобі привиділося, Табакі? Я ж бачу...

– Багато всякого різного. Молодий ти ще про таке слухати.

– Ну вибач. Іншим разом не залишатиму тебе надовго.

Дорогою до спальні пояснюю Македонському, чим відрізняється любов до дощу дрібненького від любові до дощу проливного. Останній виводить з ладу транспортні засоби, не призначені для експлуатації в негоду. Люби його, не люби, а от візок краще в вогкості не тримати.

– Мустанг прослужив доволі довго і заслуговує дбайливого до себе ставлення. Навіть якщо забути про його настирливого й малоприємного вершника-господаря...

– Припини, Табакі, – просить Македонський. – Я ж і так сьогодні вже не засну.

Поки він мене сушить і переодягає, виймаю з кишені камінчик. Помітно заважає рушник, що ялозить по голові, але все-таки я примудрюся його роздивитися. Він довгастий і блакитний, кольором і формою жахливо на щось подібний, ось тільки на що? Кручу його так і ськ, намагаюся вгадати.

Македонський загортає мене в халат і ховає під ковдру. Закутуюся, запорпуюся якомога глибше й думаю далі. Камінчик нагрівається у мене в руці.

Ми засинаємо разом, і сон, який мені сниться, – це сон про нього та про те, що він нагадає.

Прокидаюся під тихі гітарні перебори. Темно, тільки червоний китайський ліхтарик зовсім низько над ліжком, але він майже не дає світла. Дивлюся на нього довго, і мене ніби погойдує разом з ним.

Десь поруч голос Сфінкса співає про чорну шину вантажівки, в якій – кружальце іржавої трави... За стіною дивний шум. Щось на кшталт забави. Стягую з себе ковдру й сідаю. Невже я прогавив вечерю? Такого давно не траплялося.

На ґрунтовій дорозі.

Сонячне світло з пилом...

Пісня Сфінкса жахливо знайома. Над грифом гітари гойдається голова Стервожера. І, здається, ноги Валета звисають зі спинки ліжка. Його праву ні з чим неможливо сплутати...

– Прокинувся? – шепоче Горбач у мене над вухом. – Ти, бува, не захворів? Щоб ти та прогавив вечерю...

– Якщо й захворів, то не випадково. А що це за шум за стіною?

– Святкують прийняття Нового Закону. Забув? Ми теж у якомусь сенсі святкуємо. Старою компанією.

Я згадую. І ще – свій сон. Камінчик у мене в жмені зовсім мокрий. Тепер я знаю, на що він подібний, і це дуже дивно.

Ні слова! Ні слова!

За мене говорять мухи,

І щось довігадує вітер...

Найголовніше зараз – мій сон. Який потрібно здійснити. Так мені здається. Тьмяне, рожевувате світло ліхтарика. У ньому, наче відламки, тарілки з бутербродами. Дзеленькання склянок, у них погойдуються чорне вино. Стара компанія: Стервожер, Валет, Слон і Красуня. Рука сама тягнеться за гармошкою – і сама сахається. Не до того. Треба не забути... Хапаю найближчий бутерброд і їм.

Бреду назад у самотню хатинку...

Горбач ніжно дме у флейту. Розгойдуючись, штовхає мене. Позаду хтось обурливо голосно плямкає.

Гітару передають Валетові, й він вибухає серією сумних акордів. Бутерброд закінчується, і відразу за ним – наступний.

– Худенький, червонолиций, веснянкуватий хлопчисько світ покинув на п'ять хвилин, – повідомляє нас Стервожер хрипкуватим тенором, – заглядаючи у стаканчик з морозивом...

Крізь «Скелясті гори» проривається гамір веселощів з інших спалень. На голос підповзаю до Стервожера.

– Слухай, ти не міг би позичити мені свою драбину? Це дуже важливо. Тільки не питай мене, для чого, якщо не важко.

Рожевий від ліхтаря, як і всі навколо, він нагинається до мене й дихає вином:

– Які проблеми? Звичайно. Вона твоя – на скільки захочеш.

Стервожер шепочеться з кимось, кого мені не видно, потім знов повертається до мене:

– Поїдь із Красунею. Він скаже хлопчикам, її тобі винесуть.

– Дякую. Я його покличу, коли буду зовсім готовий.

Переповзаю над бутербрдами, ногами й пляшками – й ось я на підлозі, а камінчик у мене в кишені, й не терпиться дізнатися, чи встигну я зробити те, що задумав, перш ніж буде вимкнено світло. Усім весело – прикро їх залишати, але треба квапитися. Перевдягаюся в найтепліше, що тільки вдалося знайти. Те, що мені треба, – в тамбурі, в коробках під вішаками. Світло погане, але після ліхтарика воно здається яскравим. Виймаю з коробки ганчірки та закам'янілі кеди – одну нікчемну річ за іншою. Зі спальні долинають гітарні перверзії Валета й подробиці всяких пісень, і я хвилююся та нервую, поки не знаходжу те, що шукав: пензлики й банку білої фарби з прилиплими до неї ганчірками. Беру їх, а ще – купу всякого дріб'язку, який може стати в нагоді, кличу Красуню та їду з ним у коридор.

Він заходить у третю, я чекаю його біля дверей. У Гнізді тихо, хоча в інших спальнях – брязкіт і завивання. У вестибюлі скачуть стрепехаті тіні танцюристів. Серед них, мабуть, є і наш Лері.

На мені найтепліша жилетка, але все одно холодно. У руках – банка з фарбою, ціла в патьоках, а решту – шкребок, ніж і пензлики – я намагаюся порозпихати по кишенях, де заважають якісь залишки жертя, тож я витрушую їх на радість щурам, яким пощастить сьогодні тут пробігти.

Із третьої витикається Гупі.

– Егей, – гукає він. – Куди ставити драбину?

Я показую, куди саме. Виносять драбину. Гупі чмихає та грюкоче, а Красуня весь час наштовхується на полудрабки – більше заважає, ніж допомагає. Позіхаючи, за ними вилазить Фікус у піжамах.

– Чортові Логи повіялися відзначати всляку дурню, – ремствує він. – А куди нам з нашим здоров'ям двигати такі тягарі?

– Наказ Тата Стервожера – це наказ, – каже йому Дорогенький, який теж у піжамах та з підозрілою пляшкою під пахвою.

– Сьорбнемо за Новий Закон? – пропонує він, під'їжджаючи. – Усі так радіють, гріх не порадіти разом із ними.

Поки встановлюють драбину, ми п'ємо якусь саморобну погань, особисто ним сотворену.

– А тепер підсадіть мене, – кажу я.

Подивитися, як мене підсаджують, виходять ще двоє, і Пухир переживає, що я впаду, а Ангел – що мене знудить на драбину Стервожера. На самому верху видно, яка брудна стеля та скільки всюди павутини. Стіна теж брудна й темна. Утеплююся, підстеливши під себе плед Дорогенького. Місця так мало, що банку доводиться тримати на колінах, і трохи страшно від того, що можна заgrimіти з такої висоти вниз, перераховуючи шаблони.

Я тихо зітхаю та, махнувши Птахам, які стовпилися внизу, починаю малювати. Як я і думав, їм скоро набридає мерзнути, витріщаючись на мої не надто помітні знизу

карлючки, відтак вони розбрідаються один за одним. Від мерзеної фігні, яку Дорогенький чомусь охрестив текілою, паморочиться голова. Я малюю дракона, який стоїть на задніх лапах. Дракон виходить дивний: він трохи нагадує коня, а трохи – собаку. У більш зручному місці вдалося б, мабуть, краще, але тут і так зійде. Малюю ікла та гострі кігті на передніх лапах. Кігті – важлива деталь. Коли вже можна здогадатися, що переді мною дракон, відкриваю банку з фарбою й замальовую його білим.

Грудки, волосся та інша погань, яка давно-давно потонула в банці, – все це на моєму бідному драконові. Тремтячою рукою виводжу по його хребту білі зубці. Я і час, ми не дружимо, але здається, я таки встигаю, хоч радіти ще рано.

Не чекаючи, поки дракон підсохне, виймаю з кишені складаний ніж і починаю виколупувати дірку ока.

Пекельна робота. Коли дірка вже майже готова, банка з фарбою зісковзує з колін і летить додолу. Грюкіт. Якийсь час вона котиться по підлозі, поки не застрягає десь, а я все ще видлубую око. Дірка вже досить глибока. Пробую її пальцем. Залишилися лілії. На своєму напівсирому драконі я продряпаю їх кінчиком ножа – ці криві геральдичні лілії – де тільки можна, а коли закінчую, дракон – уже не просто дракон, а Лорд, адже лілія – це Лорд, якщо хочеш намалювати його швидко, і щобі всім було зрозуміло.

Ставлю свій підпис.

Коли вимикається світло, я вже майже закінчив; шукаю в кишені заповітний камінчик кольору Лордових очей. Дракон, стіна і я сам – усе зникає в п'ємті. Це не страшно. Виймаю ліхтарик, присвічую в очну ямку та вставляю в неї камінчик. Він тримається. Може, підійшов, а може, просто прилип до фарби.

Я здійснив свій сон. Ось вона – яса; примара дракона в ліліях і з Лордовим оком. Біжить, кігтями вперед, у бік нашої спальні. Це – до повернення. Або ще до чогось, про що я сам наразі не маю поняття. Моєю справою було посадовити його сюди. Гашу ліхтарик і сиджу в темряві. Весь липкий від фарби. Сиджу – навіть не знаю, скільки, а потім унизу починають тупотіти, присвічувати, нишпорячи ліхтариками, і кукати.

– Ку-ку, ку-ку, – кажу. – Тут я. Ви б іще завтра вранці вийшли мене шукати. Може, знайшли би мої зітлілі кістки.

– Не скандаль, – просить Сфінкс. – Хто ж винен, що ти вирішив заночувати в такому ідіотському місці?

– Ну-ну! – встряє нетверезий голос Стервожера. – Попрошу не плюгавити моє царственне сідало!

Вони присвічують на мене та хихотять. Потім хтось перечіпається об банку і вляпується в фарбу. Тоді хихотіти починаю я.

– Чорт! – кричить Горбач. – Весь коридор у лайні! Він влаштував тут пастку для ні в чому не винних людей. Із пташиних екскрементів!

Мене знімають і забирають. Несе мене Македонський, а решта тягнуться позаду, розмахуючи ліхтариками, й виспівують:

За синії гори, за білий туман...

У печери і нори піде караван...

Найбільше не люблю бути тверезим у п'яній компанії. Але мені їх уже не наздогнати. Навіть з текілою Дорогенького.

За бистрії води підем ще до сходу,

За золотом гномів з казкових нірван...

Заносять мене – і заходять один по одному. Останнім – Горбач, попискуючи у флейту. Спальня порозкидана й страхітлива. Світло нічників – віялами по стелі. Македонський

висаджує мене на ліжко, а «караван», який «іде», ланцюжком кружляє по кімнаті. Либонь, вишукуючи «печери і нори».

Розпластавшись, у тарілці з бутербродами спить Нанетта. Виймаю її, знаходжу вцілілий бутерброд, відразу його з'їдаю. Решта тарілок порожні. На моєму улюбленому місці спить Слон, обіймаючи якусь червону кулю. Якщо придивитися зблизька – то він в обнімку з нашим китайським ліхтариком.

*Шуміли дерева на схилі крутім,
І бурі стогнали в конанні нічнім...*

Рудий і Сліпий вальсують, наштовхуючись на меблі, Горбач із флейтою намагається встигнути за ними. Сліпий голосно рахує: «Раз, два, три... Раз, два, три... Раз...» На кожному за-ключному «раз» вони завмирають, а Горбач, наткнувшись на них, також застрягає.

– За дівчат! – проголошує Стервожер і замислено нюхає свою склянку. Що він там ви-нюхує? Здається, вони вже вихлебтали все, що довкола було рідкого. Догризаю бутерброд. Я сварливий і сам для себе неприємний.

Сфінкс гепається поруч, підморгує та доводить до мого відома:

– Дракон є істота міфічна... Білий же дракон є істота міфічна подвійно, бо він, на додачу до решти своїх якостей, альбінос, тобто це патологія навіть серед собі подібних.

– Побачив! – дивуюся я. – Роздивився! У такій темряві!

– Я бачу все. Таж не стелю білити ти туди видерся...

Сидимо й дивимося на інших, які потихеньку пригасають. Хтось хрипко й фальшиво спі-ває з підвіконня.

– А це чие? – питаю я, піднімаючи за ремінець незнайомий протез. – Здається, тут не-має нікого з цих...

– Це жарт, – похмуро повідомляє Сфінкс. – Веселий жарт. Злодійський жарт, можна сказати.

Більше я ні про що не питаю. І взагалі вкладаюся спати. Почуваючись неохайним і немо-лодим чоловіком, але водночас відповідальною людиною, яка виконала свій обов'язок. Довго не можу зігритися, а коли нарешті зігріваюся й засинаю, мене майже відразу будить Чорний, який декламує Кіплінга й стукає кавоваркою об спинку ліжка.

Багато хто ще не спить, і хтось пробує його втихомирити. В інших наших щось саме у роз-палі – чи то суперечка, чи то науковий диспут, та я засинаю знов, не вдаючись у подробиці.

Другий раз, ближче до ранку, мене будить моторошний регіт гієни, який переходить у схлипування. Усі, крім гієни, сплять, і навіть світло вже вимкнене.

Утретє я прокидаюся на світанку – незрозуміло від чого. Свято давно закінчилось, у вік-на вповзає сирій ранок. Навколо всі лежать покотом і сопуть. Усе тихо та спокійно, якщо не брати до уваги ледь чутного підозрілого цокання – тієї, власне, гидоти, яка мене розбудила. Шукаю на нюх, на слух – і знаходжу. Чийсь годинник, який причаївся в складках ковдри.

Обережно знімаю його з руки, на якій він поселився. Звисаючи з ліжка, намацую по-рожню пляшку, кладу годинник на підлогу й трошу його денцем пляшки, як молотком. Дуже скоро він перестає цокати.

Чорний, який спить на підлозі, піднімає голову й сонно витріщається на мене. Потім па-дає назад. Скидаю на нього чийсь светр і запорплюю у своє пропахле фарбою гніздо.

СПОВІДЬ ЧЕРВОНОГО ДРАКОНА

«За гріхи свої треба розплачуватися».

Це втовкмачив мені мій дід, мій божевільний дід, який, я сподіваюся, горить зараз у пеклі, бо коли справді є на світі таке місце, то воно для нього і таких, як він. Я прокляв його всіма доступ-ними мені прокляттями, і це його підточило – зовсім трохи, тому що він умів протистояти таким

речам, до того ж ми з ним були однієї крові, тож рикошетом я отримував частину своїх проклять назад. Нехай же він горить, як газова конфорка, розливаючи навколо себе жар, він, хто не дав мені ані крихти тепла...

Біла табличка на стіні з незрозумілими буквами та схилені голови, п'ять десятків голених голів, шепіт молінь і заклять... і «...три їх лимонним соком, хай тобі чорт, три, поки не втомляться руки, бо хіба бувають ангели, вкриті ластовинням з голови до ніг? Ні, не бувають, і ти вкрився ними мені на зло, хто-хто, а я знаю!» Тому жодного сонячного промінчика, тільки пільма зашторених кімнат, і, можливо, вони таки справді з'являлися на зло йому там, де їм не належало бути, і розсипалися по шкірі, яка не бачила сонця, яка була пошеретована лимонним соком. Біла тога, заляпана лимоном, засохлий вінок із ромашок з білою серединкою і «...сотвори нам чудо, сотвори нам його!» Чудеса, які не були чудесами, і лак на нігтях, і кольорові лінзи, від яких сльозилися очі. Але «...не може ж ангел не бути, розперетак, синьооки!» Він лаявся, як матрос, коли його не чули укохані сини і дщери. Варто ж було піти останньому з них, і лицемірна святість летіла у відро для сміття, і страхітливий дідуган вмощувався поглинати свій обід із трьох рибних страв.

Вінок набакир і тонкі риб'ячі кістки, які він видобуває зі жвакаючого отвору. Він ніколи не користувався серветками. Ніколи. «Тому що це надмірність, яка не випадає божому чоловікові, запам'ятай, мій крилатий...» Виделками й ножами йому також користуватися не випало. А мені не випадали ні стіл, ні стільці, і взагалі — «ангели не їдять, хи-хи-хи, вони ситі духом святим!»

А прокляття ангелові випадають? Ні, звичайно. Вони б'ють розрядами чистого струму, пронизуючи тіло до останньої волосини, замість того, щоб летіти до того, кому призначалися. І тільки одного разу... Зачарована риб'яча кісточка зробила свою справу. Це було перше справжнє диво, яке я сотворив: з ДОМУ ОТЦЯ — великими літерами — перейшовши до просто дому, який (за бажання) можна було б назвати материнським, ось тільки в мене жодного разу такого бажання не виникло. Перейти з дому — в дім, перетворитися з ангела на дебіла, бо «...він навіть не вмів читати, цей недорозвинений!» І «...за що нам, цікаво, таке покарання?!» А чудеса їх тільки лякали, вони були їм зовсім не потрібні. Крім тих, котрі показував Ящик. Ящик був їхнім богом, хоч вони не схилили перед ним голів і не шепотіли молитов, а просто дивилися крізь прозорі скельця окулярів, але результат був однаковий, що тут, що там, з тією невеликою різницею, що там я був усе-таки навіщо потрібний.

Газети писали про старого авантюриста, який зачарував і знадив безліч людей, і Ящик проголосив це як істину. Хоч це не було істиною: він був не авантюристом, а просто мерзенним дідуганом, абсолютно не сповна розуму. Однак Ящик безпомилний, він ніколи не бреше — і мене повели в божий дім відмивати гріховні дідівські сліди святою водою. Відмили й охрестили, але продовжували надходити листи, і психи з поголеними, лисими головами продовжували мене вистежувати, а вистеживши, завалювалися лобами на асфальт і чіплялися вже не за край білої тоги, як раніше, а за край светра або за кишені куртки, віддираючи їх з м'ясом, і «...Боже, як мені все це набридло! Нова куртка! Ми цілий масток на неї витратили! Його просто не можна випускати з дому — це ганьба для сім'ї!» І «...невже нам ніколи не забути цього жахіття?» Відтак знов зашторені вікна й лампи, гудіння Ящика, а навколо будинку вештаються бритоголові, обнюхують стіни й тихо шкребуть їх нігтями в пошуках свого ангела, який став для них чимось на кшталт наркотику. І те, що вони шукають, треба усунути — байдуже куди, адже так жити небезпечно. Адже, врешті-решт, «...вони справляють нужду в під'їзді, всі сусіди обурені, і цей стукіт ночами, і дзвінки, все це неможливо, абсолютно неможливо терпіти!» І ось, материнський дім замінився на Дім. А перед тим була молитва. Єдина справжня з-поміж тисяч, єдина, в якій я попросив чогось для себе самого, не знаючи до пуття, чого саме я прошу. Її було почуто — а може, це був просто збіг, хоча збігів не буває, — і я опинився в Сіромому Домі, в місці, створеному для таких, як я, нікому не потрібних, або потрібних не тим.

Тільки побачивши його, я зрозумів: це власне те, про що я просив. На стіні було написано: «Привіт усім викидням, недоношеним і переношеним... Усім зроненим, прибитим і недолетілим! Привіт вам, діти стеблин!» Я вмів читати, хоч ті, хто жив у материнському домі, стверджували протилежне. І я ввійшов, вірячи, що моя молитва була почута. Увійшов і став Македонським, залишивши позаду Ангела і Дебіла, обох – раз і назавжди, бо «...якщо хочеш залишитися з нами, то ніколи – чуєш? – ніколи ніяких чудес, ні поганих, ні хороших, ні середніх». Я сказав «так», і під пильним поглядом зелених очей став Македонським, чужою тінню та чужими руками. І я намагався, і я дуже старався, хоча сказати «так» просто, набагато простіше, ніж весь час про це пам'ятати. Сірі стіни Дому – всуціль у літерах, які промовляють, і оте «...а не набридло тобі в рабстві, ластатий?» Та ні, не набридло, зовсім ні, адже це не рабство; і взагалі, хто з вас знає, що таке рабство? Ви знаєте лише слово – й уявляєте собі негра на бавовняних плантаціях, дядька Тома чи дядька Сема, та хіба чули ви про тих, із голеними головами, яких водили за невидимі кільця в носах? Або про ручного, безкрилого ангела на ланцюгу... Чи знайомі вам лимонні світанки з ритуальними співами й чудо Ящика-пророка, який вибухнув і замовкнув навіки, і kota, який вирішив віднайти свободу – мале чудо в господньому козубі чудес, – я не зачаровував його, ні, що би там не казали, це було просто диво, подароване йому не мною, але через мене... У кожному домі є свої порядки, які не можна порушувати. У кожному домі є свій цербер, що стежить за порядком. Дід, мати та Сфінкс. Вони ставили переді мною заслони із заборон, перегородки, що відокремлюють мене від мене самого, але зупинила мене тільки перешкода, яку поставив переді мною Сфінкс. Бо я сам цього захотів. Сфінкс ні в чому не був переді мною винен. Він не народжував мене на світ і не продавав божевільним родичам, не позбавляв дитинства й не морив голодом. Він поставив єдину умову – і більше нічого не вимагав. І... Зрештою, це ж я сам захотів спокою й тиші, та ще нового життя, як у всіх, і сам промовив молитву, яка перенесла мене в Дім. Ось чому це не було рабством. Тільки Сфінксові я розповів про інші доми, тільки він знав про мене все. Тонкою волосінню він пов'язував мене з минулими життями й непомітно привчав до нового, і він зовсім не боявся мене – я давно навчився розпізнавати страх під тонкими кірочками людських облич. Чому саме він, я і сам не знав. Так вийшло. Тільки спочатку він неприємно нагадував мені бритоголових, а потім це минулося. Єдине, що було в ньому від них, – лисий череп. Ніколи, ніколи я не бачив собачого виразу в його очах. «Знайди свою шкуру, Македонський, знайди свою маску, говори про що-небудь, роби що-небудь, тебе повинні відчувати, розумієш? Інакше ти зникнеш». Про що говорити? Що робити? Звідки взяти маски, яких ніколи не носив, і слова, яких не знаєш? Він кричав і лявся, потім заспокоювався... «Чорт з тобою, не роби нічого, якщо не можеш, це, зрештою, теж маска. Але коли твоє тіло перебуває в цій кімнаті, ти повинен бути присутнім тут же і щось робити, щоб на тебе не витріщалися і не втягували в розмови». І... З ранку до ночі – чужі недопалки в долоню, мокрою ганчіркою по клаптях пилюки, губкою по слідах кави, ложкою в чужий рот, а над усім цим – очі, пронизливіші, ніж у діда, і в них – не дивитися нізащо... Це табу, цього не можна... І «...провітри кімнату, Маку», «...передай мені штани», «...допоможи влізти в цю дурну майку», «...піджени-но візок»... І скалки та зашпори в пальцях, білих від води пальцях, які ниють від порошку, плакучі ранки задирок... І «...він знову відключився, цей тип... Де гуляють твої думки, Македонський?» «Полководець знову в хмарах. Дайте йому віника, нехай прийде до тям...» «Він дивний хлопець, цей Македонський, йому тільки дай прибирати...» Це стіни Дому, закони Дому, спогади Дому, бійки, ігри Дому, казки Дому – і все було б добре та просто, якби не страх, який завжди поруч, який можна лише ненадовго забути, але зовсім ненадовго, бо рано чи пізно він повертається, відростивши нові колючки. Страх перед неминучим кінцем, перед прилюдним здиранням нової, свіжоприслої шкіри, перед довгоногим Сфінксом, який носить в собі знання про мене справжнього. Той, хто має владу над кимось, – невже він не скористається нею?

– Ти боїшся мене, Македонський? – і зелені очі пропалюють наскрізь. Я мізерню та мало не кричу:

– Так! Так! Я боюся, і що далі? А ти б не боявся на моєму місці?

– Якби я міг бути одночасно собою і тобою, я б не боявся. І ти не бійся. Повір, мені нічого від тебе не потрібно.

Він казав правду, але я не вірив. Він приручав мене тихо та непомітно, я цього не розумів. Він змушував мене читати й змушував розмовляти з ним про книги, він змушував слухати музику й говорити про неї, змушував придумувати дурні історії та розповідати їх йому. Спочатку тільки йому, потім іншим. Він вичавив з мене страх і змусив вірити собі. І я був щасливий, і я більше не боявся його очей. Я взагалі більше нічого не боявся, хоча заборону не було знято, мені треба було пам'ятати про це. Але мені було дуже добре, я розтанув від тепла, яке він дарував мені за всіх, хто не додав його раніше, від їхнього спільного тепла, від тепла, що його я отримував від них і віддавав назад. Треба було пам'ятати, а я забув. Руки робили це самі – потихеньку крали чужий біль, а я відносив його в гарячих долонях і змивав у раковину. Він спливав трубами, а я стояв на тремтячих ногах, відчуючи втому й порожнечу; це було прекрасно; чесне слово, це зовсім не було чудом, а значить, я не порушував своєї клятви. Так я думав тоді. Новий світ виріс навколо, він сяяв у золоті світанків та в призахідному шаленстві, я підхоплювався раніше від усіх і вибігав на коридор босоніж, щоб не прогавити найпрекрасніший час, щоби просто пробігти по пилюці, відчуючи своє тіло, свої ноги, які вміють бігати.

Я вставав під ледве теплий душ і співав – старі гімни і пісні, які вивчив недавно, коли розполохував тарганів і влаштовував повені. Це був я. Македонський, весь у ластовинні, білий і худючий, Македонський, про якого ніхто нічого не знає, Македонський, який гризе нігті, Македонський, якого треба підгодувати, Македонський, в якого стирчать передні зуби, якому скоро шістнадцять, в якого є весь світ і всім друзів, який – щасливий.

Але ж я нічого для них не робив. Майже нічого. Чудеса їм були потрібні, як повітря, а я мовчав і просто жив серед них, як один із них, і хотів би я дійсно бути всього лише одним із них.

Я дарував їм таємні клаптики й недоноски чудес – те, що можна передати непомітно, заховати в кишені й прикинутися, наче там нічого не було, взагалі нічого. Мені вдавалося. До того, власне, часу, поки один з них не зламав мою таємницю. Це було неминуче. У них був хороший нюх, не зіпсований Ящиками й багатолюдним зовнішнім дурманом, а я був необережний. Маленький Шакал знав, що Македонський не такий, як усі, та й Сліпий про щось здогадувався. Але Вовк...

Це було смішно й сумно, тому що його я остерігався менше, ніж решти; йому, порушуючи свою обіцянку, віддавав більше заборонених чудес. Те пекуче, що прилипало до мене, коли я проводив долонею по його хребту, встигало випустити в мене отруту, поки я доносив його до раковини, й руки розпухали від чужого болю, а я був щасливий. Вдячності та любові навчили мене вони, і нічого іншого я від них не чекав, але я був дурний, а Сфінкс недарма був попередив мене у той найперший день:

– Якщо хочеш залишитися з нами, то ніколи – чуєш? – ніколи ніяких чудес.

У задушливій м'якостинній Клітці двоє завжди близькі. І самотні. Занадто багато годин пролітає в близькості та на самоті. І... «Я ж не дурень, Македонський, я ж відчуваю. Вовки завжди відчувають таке». І «...чорт забирай, ти що, чи не довіряєш мені? Хіба ми не друзі?» Я повинен був почути це – та згадати беззубий рот і сиву гриву іншого любителя приказувати «чорт забирай»; повинен був згадати й зачинитися на мільйон замків, адже це було попередження, – але я забув минулі життя. Мій розум розтопило тепло, що лилося з життя цього, і я говорив з ним, як колись зі Сфінксом, віддаючи йому в руки свою долю, а він зовсім не був Сфінксом, і я зрозумів це там же, в задушливій тісноті Клітки, коли він показав криві ікла, і сказав: «Ну, тепер ти мій!» Зрозумів, що потрапив у капкан, але було вже надто пізно. Я знову

сидів на ланцюгу – тільки не ангел, а радше чорт, нечистий, бо тільки це йому й було потрібно, а я завжди перетворювався на те, чого потребують інші. За одним-єдиним винятком. «Е, та не розпускай шмарклі, я ж багато від тебе не вимагатиму». Я плакав і обіймав його коліна, я повзав біля його ніг, як останній бритоголовий, і кричав від болю чергового перевтілення. «Та чого ти виєш, так ніби тебе ріжуть, залиши у спокої мої ноги, псих нещасний!» Я забився в м'який куток, але він витягнув мене звідти, тряс і лупив по щоках, розглядаючи з холодною цікавістю. Я знав, чого він хоче. Заповітні бажання Вовка ні для кого не були таємницею. «Мені не потрібна його смерть, розумієш? Я не вбивця. Нехай просто забереться геть. Хай втече з Дому в зовнішність, але хай ніколи сюди не повертається, добре?» Квітчасті стіни-подушки, біле світло, його спітніле обличчя та несамовито злі руки... І «...та чого ти поводишся, як істеричка? Чого я такого страшного від тебе хочу?» Те, чого він вимагав, було жакливим, але я не зміг пояснити чому. Краще вбити людину, ніж зробити людину рабом своїх бажань. Вовк цього не знав.

Чи пасують нечистому, чорту, прокляття? Звичайно. Але я не зробив нічого. До останньої миті, поки це було можливо, я намагався залишатися Македонським. Знаючи, що завтра всьому настане кінець, Сірій Дім дізнається правду, відтак мене розчавлять спрагли чудес. Македонського більше не буде. Буде хтось інший, і буде інший Дім, без Сфінкса й без Табаки, де я залишуся зовсім сам, де мене, ніби препаровану комаху, розпластану на склі, будуть розглядати крізь товсті лінзи мікроскопа. «Я все розповім про тебе, чудотворцю, кожен Фазан дізнається, кожне щеня! Тебе рознесуть на клапті, ти зрозумів?» Я відповз і ліг на підлогу, відчуваючи запаморочення, поколювання в долонях і наростаючий жар. Мені стало байдуже, що буде завтра. На самісінькому дні серця я ховав свою відмову, своє падіння з вікна або з даху – краще з даху – і порваний ланцюг, на який мене більше ніхто не посадить, на віки віків, амінь... Потім прийшло звільнення, я вилетів з себе з криком і помчав геть, крізь стіни й стелі, крізь дощ і хмари – геть, у пекучу космічну темряву.

Два дні він мене не чіпав і ні про що не нагадував. Але я втомився жити в страху. І все вийшло саме собою. Вночі моє прокляття прохромало його, і він не прокинувся. Я втік від свого гріха, замкнувся у ванній, молився та плакав, а потім пішов шукати дорогу на горище. Ні горища, ні дороги на горище я не знайшов. Тоді я зійшов на подвір'я і виліз на дах по пожежній драбині. Я стояв там, біля самого краю, коли розвидніло, – світ став бірюзово-золотим, і стрижі промчали з радісними криками, – а я стояв і не міг змусити себе стрибнути, бо це виявилось страшніше, ніж я думав, набагато страшніше. Я опухнув від сліз, хитався та просив вітер допомогти мені, але він був занадто слабкий. Я стояв так довго, що сонце зовсім уже піднялося, а я так і не зміг себе примусити. Потім почув жакливий зойк – мені здалося, що кричить Сфінкс, – і ноги штовхнули мене самі. Я ступив уперед, послизнувся, черкнув ногою по заокругленні залізного листа, й тут же повиснув на руках. І відразу зрозумів, що нізащо не випущу з рук цей край покрівлі. Навіть якщо висітиму дуже довго, навіть якщо втомлюся, навіть випадково. Я висів і плакав, а потім підтягнувся й ліг грудьми на край. Долоні горіли та кровоточили, по нозі щось стікало, кед почав промокати. Я знав, що я боягуз. Лежав і ненавидів себе, край даху встромлявся мені під ребра, сонце пекло. Котрась із дівчат побачила мене з вікна їхнього корпусу – я почув іще один крик і вибрався на дах цілком. Але підвестися та спуститися вниз не зміг. Так і лежав, поки два білі довгоруки Павуки не потягли мене додолу.

Пізніше я намагався зробити це ще раз, інакше, однак і вдруге мені не вдалося... Сліпий прийшов до мене в Могильник. У безрозмірному білому халаті, в якому таких помістилося б іще двоє. Виліз на ліжку, сів по-турецькому й довго слухав моє мовчання. Потім запитав:

– Чому?

– На мені великий гріх, – сказав я. – Його ніяк не спокутуєш.

Вовк відучив мене довіряти їм. І я чекав. Що скаже цей, зачаєний у собі? Він не милий, яким колись здавався Вовк, а зовсім навпаки. Від нього можна чекати чого завгодно. Він міг

перетворитися на Сфінкса, якому я дав обіцянку, а потім порушив її: «Якщо хочеш залишатися з нами»... Тоді мені довелося б піти. Він міг перетворитися на Вовка і зробити з мене британця. Я не сказав, кого мені було наказано навіки посадити на ланцюг за порогом Дому. Він міг би вирішити, що завдячує мені, а цього я не хотів.

– Вертайся, – сказав він. – Ніхто не дізнається.

– Чому? – запитав я. – І що натомість?

– Дурень, – відповів Сліпий. І пішов.

Я повернувся. Час тече, мій гріх, як і раніше, на мені. Так буде завжди, поки я живий. Я нічим його не спокутую. Крізь стіни проходять привиди, але тільки один із них посміхається, вищиряючи ікла. Він на підвіконні, коли я відсмикую фіранку, він підстерігає мене в душевих кабінках, він лежить у ванні, коли я хочу туди залізти, й дивиться з-під води палаючими очима. Я майже звик до нього й більше не зриваюся при зустрічах. Щоб не бачити снів, я лягаю пізніше та встаю раніше, ніж до того, бо в снах він може зробити зі мною все, що завгодно. Я втомився від нього, а він втомився від мене, але позбутися один одного ми не можемо. Таблетки допомагають, але ненадовго.

Уранці я спускаюся на подвір'я і годую собак – тих, котрі бігають у досвітні години по той бік сітки, в зовнішності. Вони вже знають і чекають. Половина моєї вечери – й вони розповідають мені про своє бездомне життя, а я – про своє. Вони живуть у зграї, я теж. Нам є про що поговорити. Я ніколи не питаю, чи знають вони, що таке гріх. Але мені здається, вони знають. Іноді, дуже рідко, я творю для них чудеса: загоюю порізи на лапах, нарощую шерсть на опіках або *створюю* фантом Великої Білої Суки, трошки схожий на північного ведмеда. Їм подобається ганяти його вздовж сітки. Потім ми розходимося. Вони розбігаються у своїх забіякуватих справах, а я прямую в Дім. Буває, в коридорі я зустрічаю Сліпого, який повертається з нічної прогулянки. Найчастіше це трапляється по дорозі надвір, але іноді й на зворотному шляху. Мені здається, якщо вийти серед ночі, Сліпий буде всюди, в мільярді подоб, зовсім як мій привид. Але вночі я не виходжу, я боюся п'їтьми.

Я боюся п'їтьми, боюся своїх снів, боюся залишатися десь без нікого та заходити в порожні приміщення. Але найбільше я боюся потрапити в Клітку сам-один. Якщо це колись станеться, я, напевно, там і залишуся. А може, не витримавши, вийду звідти якось не по-людськи, й це буде ще гірше. Не знаю, чи горітиму я в пеклі. Радше так, аніж ні. Якщо воно все-таки існує. Хоча я сподіваюся, що це не так.

ТАБАКІ

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

Рятували його і чайком, і гуртом,
Хрін давали й розумні поради,
Джем, гірчицю втирали, махали хвостом,
Загадали розумні шаради.

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Коли я продираю очі, ранок уже став днем. Гостей немає, і слідів від них теж. Македонський вимітає осколки й недопалки. Лері сидить понуро, з пов'язаною рушником головою. В очах у мене колючки, в горлі – шкрябуча слина.

– Агов, – кажу слабким голосом. – Котра зараз година?

Македонському випадає з рук віник, він дивиться на мене з жахом.

– Помирає, мабуть, – каже йому Лері, скрушно хитаючи перев'язаною головою.

Мак ахає й вибігає геть, навіть не зачинивши за собою двері. Даремно я його так налякав. Можна було просто перерахувати все, що мене болить. І я вже шкодую за сказаним, хоч і приємно викликати в людях такі бурхливі емоції.

– Що ж ти, в перший день Закону? – егоїстично дорікає мені Лері.

– Дату смерті не вибирають, – кажу йому я.

У наших дуже різний підхід до лікування одних і тих же хвороб, і кожен вважає, що його метод найкращий. Тому спочатку Горбач старанно натискає на моїх кістках якісь точки – за методом древніх китайців. Потім, за методом Сфінкса, мене запихають у таку гарячу ванну, що цілком можна зваритися заживо, але я мовчу, бо метод Сфінкса існує у двох варіантах: майже окріп або крижана вода. Мене витягують, натягують на голе тіло светр, натирають під ним спину чимось пекучим, плюс вовняні шкарпетки й шарф, під яким – спиртовий компрес.

На цій стадії лікування я вже не розбираю, де чий метод, і намагаюся все з себе здерти, але мене міцно тримають, а Сліпий видобуває з якихось таємних запасів банку меду – зовсім маленьку – й урочисто демонструє її мені, ніби я ще в стані на таке реагувати. Далі мені згодують мед, а запивати його змушують молоком, і доводиться все це терпіти, поки я не починаю плавитися заживо у всьому, що на мене накрутили, потіти молоком і кашляти вершками.

Бідний я, котрий визнає тільки один метод лікування хворих – ніжне поводження.

Сфінкс читає мені вголос уривки з «Махабхарати», Горбач грає на флейті, Лері чавить у місці лимони, а Сліпий стежить, щоб я не вивернувся й кудись не поповз; від усіх цих процедур я так втомлююся, що примудряюся заснути просто в вогненно-медовому коконі, й усі зауваження про катів та допитувачів, якими я збирався потішити зграю, залишаються невисловленими й лоскочуть мене всю ніч, проникаючи в пропочені сни.

ТАБАКИ

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ

«...Хоч звичайного Снарка боятись не слід,
Мушу вас попередить натомість:
Серед них є Буджуми»... Тут Булочник зблід,
Впав на землю й утратив свідомість.

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Уранці від ангіни не залишається ані сліду. Від мене теж майже нічого не залишається. Самі лише кістки та солодкий сироп. На медогляді відзначають мій бадьорий вигляд і молочний запах. При згадці про молоко мене починає нудити, але Павуки, на щастя, цього не помічають. Для людини, яка побувала під тортурами, я виглядаю зовсім не погано. Дні оглядів завжди трохи нервові, тому що ніколи не знаєш, до чого докопаються у твоєму організмі допитливі Членистоногі. Коли виявляється, що нічого вони в тобі не виявили, починаєш хвилюватися за інших, а потім цілу решту дня відпочиваєш від хвилювань. Тому дні ці тихі. Насторожені, а пізніше втомлені.

Профільтрований через вісім кабінетів і купу Павуків, усе ще в центрі загальної уваги як найслабша ланка в ланцюжку зграї, я валяюся поміж ковдр із дарунком Горбача – пакетиком волоських горіхів; лушу їх, заїдаючи родзинками, й уже починаю думати, що це зовсім не погано – бути одужуючим.

Інша річ, що на коридор мене не пускають, отож я не можу подивитися на дівчат і понюхати Новий Закон у дії. Сфінкс каже, що нічого цікавого там не відбувається, але я йому не

вірю, бо, сидячи в спальні, він ніяк не може знати, що відбувається і чого не відбувається в інших місцях. Ще дуже хочеться подивитися на свого дракона, якого я до пуття і не бачив, але і сніданок, і обід мені подають до ліжка, причому Сфінкс, який мене стереже, теж їсть, не сходячи з поста. Залишаються горіхи й родзинки. Які поступово закінчуються.

– Будеш бурчати – приведу в гості Довгу Габі, – погрожує Сфінкс. – Буде тобі Новий Закон у всій своїй неповторній красі.

– Чашечку кави, будь ласка, – кажу я Македонському, а Сфінксові відповідаю: – Брешеш ти все. Не зух ти, щоб її привести.

– Ти мене не провокуй, – зловісно попереджає він.

Але цього й не потрібно, тому що Довга приходиться сама. Без ніяких з нашого боку запрошень. Грюкає дверима й запливає, ступаючи, як жирафа. Гепається на ліжку Македонського, закинувши ногу на ногу, і хрипить до нас:

– Ну привіт, чуваки...

Спідниця на ній ледь помітна, видно гумки на чорних панчохах, а над ними – смужку білої шкіри. Ноги взагалі-то гарні. Є чим милуватися, на відміну від лиця. Чорний, знявши окуляри, дивиться на них квадратними очима. На ноги, а потім на Сфінкса.

– Це ще що? – запитує він.

– Це я, дороженький, – хрипить Габі. – А ти як думав?

Чорний темніє на лиці. Історія про замкнені двері до нього так і не дійшла, тому тепер він уявляє дещо цікаве, але не зовсім те, що було насправді. Жбурляє книгу й тицяє пальцем у Сфінкса:

– Це ти її покликав!

– Звісно що ні, Чорний, – ображено зітхає Сфінкс. – Дивної ти думки про мене.

– Тоді хто? Адже це ти про неї щойно говорив.

– Це був жарт. І взагалі, чого ти обурюєшся? Новий Закон прийнятий. Хто кого хоче, того й запрошує.

– Ага, – підтакує Габі, закурюючи. – Та ти не гарячкуй так, хлопче. Скоро, може, до тебе теж дійде черга.

– Хто?! – кричить Чорний, здираючи з вух окуляри. – Хто тебе покликав?

– Сліпий, – Габі підморгує до Чорного. – Начальник твого начальника, якщо я ще не роззучилася рахувати.

Чорний сідає назад. Сидить заціпеніло, потім висмикує з-під себе книгу та втуплюється в неї. Абсолютно не читаючим поглядом. Габі курить. Я тихо виколупую горіхи зі шкаралупок. Дуже цікава ситуація.

На ввічливі зауваження Сфінкса про погоду і вчителів Довга весело рохкає та хвицає ногами, на які важко не дивитися.

Я себе не стримую та дивлюся. І Сфінкс теж. Горбач і Македонський вволюють дивитися на стелю. Нарешті Габі набридає сидіти склавши руки, вона встає й починає тинятися по кімнаті.

– Це у вас що? А це? Добре живете...

Груди на стіл, задком до нас, і ось вона пихкає над рядами платівок:

– Оце кльова музичка. Я її, начебто, чула. Вбитись можна, яка пісенька там, на другій стороні, ото вже не знала, що вам такі подобаються.

Горбач блідне й витягує шийку. Мені теж стає дещо тривожно, коли вона починає витрушувати платівки з конвертів і розглядати їх, залишаючи з кожного боку по півсотні відбитків.

– Запилюжені вони у вас, – каже Довга. – Зовсім не чищені. Не можна так... – Виймає хустинку, плює на неї...

– Стій! – кричить Сфінкс, зірвавшись з місця. – Завмири, сучко!

Горбач, який підхопився водночас із ним, падає назад на ліжку. І витирає з обличчя піт.

– Хочеш горішків? – ввічливо пропоную я Довгій, яка чесно стоїть, завмерши, як звелів їй Сфінкс. Напевно, замислившись, чи варто їй ображатися.

– У зубах застрягають, – бурчить вона. Але від столу все ж трішечки відступає. – Нервові ви якісь. Ледве що – репетуєте. Заікою можна стати.

– Таж день огляду, – пояснюю я. – Усі злі. Це така традиція, можна сказати.

– Ага, – Довга навалюється на спинку ліжка й перевисає в мій бік. – Мене ось теж оглядали. Ну і що? Мені це до лампочки. Оглядав їхніх не бачила, чи що? Ось пам'ятаю, якось раз мене згвалтували...

Давлюся горіхом і викашлюю його на ковдру. Габі турботливо лупить мене по спині кулаком. Щоб дотягнутися, їй довелося дуже вже перевиснути, і мені видно багато всього у вирізі її блузки. Кашель від цього тільки посилюється. Практично вже задихаюся...

– Ух, біднесенький, – зітхає Довга. – Хворієш, так? Нічого. Буває. Я ось теж хворіла...

– Ну, досить, – каже Чорний і встає. – Піду прогуляюся. Усьому, врешті-решт, є межа! – Він виходить, грюкнувши дверима так, що всі здригаються.

– Про що це він? – запитує Габі.

– Так, неважливо, – зірваним голосом відповідає Сфінкс. – Справи...

– Напевно, з книжкою в клозет пішов, – форкає Довга. – Знаю я цю породу, котрі в окулярах. А ти чого так хрипиш? Теж ніби захворів?

– Голос зірвав.

– Та ну? – дивується Довга. – Неслабо ж ти крикнув.

– Точно, – погоджується Сфінкс. – Дуже неслабо.

Габі відлипає від спинки, і ліжка скрипить з полегкістю.

Прокліпавшись, ловлю її в фокус. Вона бреде до дверей.

– Піду, мабуть. Світ подивлюся. Сліпому привіт. І цьому вашому книжникові також. А самі не хворійте.

– Передамо, – обіцяю я. – Ти заходь, не соромся.

– Я не з сором'язливих, – хрюкає Габі. – Та ти, мабуть, і сам уже це просік.

Прощальний вищир у фіолетовій рамці помади – і вона зникає. У повітрі задушливий запах парфумів. Замислено ковтаю останній горіх і згрібаю на купку шкаралупки.

– Як ти сказав? Заходь, не соромся? – цікавиться Горбач. – Я тобі цих слів не забуду, Табакі.

– Звичайна ввічливість, – пояснюю я. – Так прийнято, коли гості йдуть. Особливо, коли йде дама.

– Ну-ну, – каже Горбач. І кидається перевіряти диски. Їхню цілість і відсутність слідів чищення слиною. А я п'ю каву й розкладаю пасьянс. Весела штука – цей Новий Закон. Урізноманітне життя.

Після повернення Чорного Куряка починає розпитувати, хто така матінка Анна. Це Сфінкс винен. Сказав про себе Чорному, що він не матінка Анна, щоб виганяти зі спальні приятельок Сліпого. Ну тут він, припустимо, збрехав. Сам-то виганяти не стане, але Довга наврог чи ще в нас коли-небудь з'явиться, я Сфінкса не перший день знаю. Чорний також знає, але з розумінням простих речей справи в нього йдуть зовсім зле. Тому багато нервових клітин марнується.

– Та хто ж вона така? – запитує Куряка. У мене.

Складне питання. Сфінкс посміхається. Ще б пак. Не його запитали – не йому пояснювати.

– Ну, розумієш, – починаю я без особливого бажання, – жила колись, давно-предавно, така жінка...

Гарний початок. А з чого ще було починати? З нас, які придумували собі розваги? Може, з пісень? Або з жартів Вовка – на кшталт снігової баби, на яку надягли (хоча для цього довелось її зруйнувати і заново зліпити) майку Лері? З Ночей Казок? Якщо згадати все, що придумувалося колись... Усе, що робилося, щоб не померти з нудьги...

– Мільйон років тому вона була тут найголовнішою, – кажу я.

Таки була... Директоркою.

Коричневі, облуплені по краях фотографії... Повна жінка в чернечому вбранні, руки складені на животі. Напевно, щоки її були червоними й обвітряними, а долоні порепаними і в мозолях. Коли наставали холоди, вона носила мітенки. Їй багато всього доводилося робити руками. Жерстяні відра з закрижанілою водою. Лопати з вугіллям... У спальнях – тоді вони називалися дортуарами – диміли каміни й печі, і кожного дня з сараїв надворі зносили купи вугілля, щоб забезпечити всіх теплом.

Діти в грубих черевиках, підбитих цвяхами. У куцях курточках з великими круглими гудзиками. Узимку завжди обвітрені щоки. «Дім опіки для знедолених сиріт». Дім з гордістю носив цю назву – вона була елейна і пахнула Діккенсом. Слова були написані на табличці, пригвинченій до низької, чавунної брамки. Щосуботи її начищали піском, як і все інше, чому належало блищати. Табличка була величезна, на ній, крім назви, розміщувалися імена двадцяти восьми попечителів. Кожному з них у свята надсилалися листівки, посписувані кострубатими дитячими почерками, плюс лист від самої М. А. «З вдячністю... Щодня возносимо молитви про Ваше здоров'я та добробут». Може, вони й справді возносилися, ці молитви за здоров'я. Адже кожен попечитель дарував їм дещицю радості, якої в тодішньому Домі було не так уже й багато.

Ми сиділи в підвалі – я і Сфінкс, – перебираючи стоси зашкарублених паперів, стягнуті дротом. Папери були і зовсім зітлілі, і майже цілі, але всі вони, кожен аркушик чи клаптик, смерділи вогкістю, наче всотали в себе кілометри боліт. Ми самозабутньо в них порпалися. Цю пристрась – випорпування минулого Дому з найбільш потаємних його закамарків – поділяв зі мною тільки Сфінкс. Решта розглядали найціннішу здобич з підвалу в найкращому разі з відразою. Сфінкс же...

– Ого! – шепотів він, натикаючись на зв'язку пожовтілих рахунків. – Та це скарб! – І ми нахилилися над ними, тремтячи від нетерплячки, щоб додати ще один малесенький штрих до картини, яку не бачив ніхто, крім нас.

Сукно сіре.

І давні діти Дому починали носити костюмчики із сірого сукна.

Мотки вовни.

І сестри Марія й Урсула, кожна на своїй табуретці, починали клацати шпичцями (по сестрі на дортуар, по табуретці на сестру), а з-під огрубілих від прання й готування їжі рук виповзали, звисаючи дедалі нижче, вовняні шкарпетки.

Так, крок за кроком, папірець за папірцем, ми склали *той* давній Дім. Ми дізналися, як виглядали його кімнати, чим займалися його мешканці – і навіть пристрась М. А. до зимових, перележаних яблук не залишилася для нас таємницею. Навіщо це було потрібно? Ми й самі не знали. Але ми розкопирсали вміст підвалу, наче два божевільні кроти. Від 1870 року – й до останнього випуску.

Весь цей час до спальні стягувалися стоси того, що Вовк називав древнім мотлохом, а Лері працював для нас як носій. Зграю зацікавив тільки останній випуск. Я склав два альбоми з найцікавіших документів, і ми тимчасово охололи до розкопок.

І ось тепер я намагаюся розповісти Куряці, хто така була матінка Анна, а самому смішно, тому що це неможливо пояснити, не пояснюючи, чим тоді був Дім. Поки я вагаюся, чи має це якийсь сенс, язик працює безперестанку, і в якийсь момент мені вже самому стає цікаво, що це я таке мелю.

– Щоб їй догодити, треба було бути богобійним і знати напам'ять купу стародавніх текстів, які насправді неможливо запам'ятати, а коли вона лежала при смерті, то весь час примушувала черниць зносити до неї до кімнати простирадла й перераховувала їх. Це у неї в голові вже потьмарилося. А коли вона померла, і головною стала її колишня помічниця, то нібито бачили привид матінки Анни, як він ходить з кімнати в кімнату та все рахує, і перераховує, і перевіряє, словом, ніяк не може упокоїтися з миром...

Куряка зморгує й нахмурюється. Не відразу, тому що зайнятий, але я все ж таки це помічаю.

— Ти що, не віриш? Не віриш? Сфінксе!

— Це правда, — підтверджує Сфінкс. — Усе так і було, як каже Табакі.

— Але ви звідкіля про це знаєте?

— А ми знаємо все. Усе-все, що є Домом!

Хоч я й злукавив, замовчуючи про підвал, у моїй хвалькуватій заяві — несподівана правда. Я з подивом чую її. Це так. Саме це ми якраз і шукали. Усе, що є Домом. Будь-яка людина рано чи пізно запитує, ким був її прадід, і вислуховує сімейні перекази, а ми зі Сфінксом спустилися у підвал і самі розповіли собі всі старі історії. Мені раптом стає не по собі. Надто вже воно наше — це місце. Ми майже створили його. Адже ні в яких паперах з підвалу не згадувався привид, який заклопотано нипав кімнатами й перераховував простирадла...

Увечері мені вдається вирватися на коридор. Під приводом вечері, але насправді Сфінксові просто набридло мене стерегти. Навколо ніяких дівчат, а мій дракон знизу зовсім маленький, відтак його ледве видно. Хоча око блищить. Але щоби розрізнити деталі, треба бути велетнем. От сліди розливої фарби видно дуже добре. Навіть, можна сказати, вони відразу впадають в око. Спеціально проїжджаю по них. На знак своєї причетності.

На вечерю дають гидотне пюре з грудками, і мені, який весь день об'їдався родзинками з горіхами, навіть дивитися на нього незручно. Зате на зворотному шляху я бачу дівчат. Відразу двох. Сидять на дивані, котрий на Перехресті, вищипують губку з його нутрощів і кидаються нею в вікна. І навколо — купа Псів. Дійсно, нічого цікавого.

До того ж під'їхати ближче мені не дають, і я не можу послухати, про що вони говорять, і взагалі не можу взяти участь у тому, що відбувається. Я тільки бачу, що це Суккуб з Бедуїнкою, а ще — що губку вони розпатрали вельми витончено. На цьому спостереження закінчуються. Довга більше не приходить, хоч я чекаю її цілу решту вечора, дуже сподіваючись, що вона прийде.

ВУЛИЧНА КІПТЯВА

УЛАМКИ

ІНСТРУКЦІЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ЧАСУ ДЛЯ ВІЗОЧНИКА

Пункт 1

1. КЛУБ ГОНЩИКІВ. РЕКОМЕНДУЮ ВСІМ ВІЗОЧНИКАМ, ЯКІ БАЖАЮТЬ СТРЕПЕНУТИСЯ.

Гонки у візках по пересміній місцевості, регулярні змагання з можливістю виграти кубок "Золота Ко". Змагання проводяться посезонно...

2. ТОВАРИСТВО КУЛНАРІВ. ЗБИРАЮТЬСЯ У ВИХІДНІ В КАБ. БОЛОГІІ. ЯКЩО ВМІЄШ ГОТУВАТИ ХОЧ ЩО-НЕБУДЬ, ПРИЄДНУЙСЯ. ЯКЩО НЕ ВМІЄШ, АЛЕ ХОЧЕШ НАВЧИТИСЯ, ПРИЄДНУЙСЯ ТИМ БІЛЬШЕ.

Прим.: бажано приходити зі своїми продуктами.

3. ТОВАРИСТВО ПОЕТІВ. ПРИЙМАЮТЬСЯ ВСІ ОХОЧІ, ЗДАТНІ ЗАРИМУВАТИ КІЛЬКА РЯДКІВ. ЯКЩО ТИ НЕ ЗДАТНИЙ НА ЦЕ, НЕ ЗАСМУЧУЙСЯ. ДОСИТЬ УМІТИ СЛУХАТИ ІНШИХ. БАЖАНО З ЗАХВАТОМ.

Прим.: НЕ МОЖЕШ ІЗ ЗАХВАТОМ — ЗНАЙДИ СОБІ ІНШЕ ЗАНЯТТЯ. ПОЕТИ ДУЖЕ ВРАЗЛИВІ!

4. КРЕМ'ЯЗНІ-ЕНТУЗІАСТИ, КАЧКИ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ОХОЧОГО ВСТУПАТИ ДО ЦЕЇ СПІЛЬНОТИ — НЕ ПОТРІБНО НІЧОГО, КРИМ СПОРТИВНИХ ТРУСІВ. МІНУСИ — ДУМАЙ САМ. ВОНИ ЕНТУЗІАСТИ!

5. КЛУБ КАРТЯРІВ. ЗАКРИТИЙ КЛУБ З ОБМЕЖЕНИМ ЧЛЕНСТВОМ. НАВРЯД ЧИ ПРИЙМУТЬ, ЯКЩО ТИ ЩЕ НЕ ТАМ.

А ТАКОЖ:
АСТРОЛОГИ. У КАВН. ЩОСЕРЕДИ.
МІНЯЙЛИ. ЩОВІТРОКА НА ПЕРШОМУ ПОВЕРСІ.
БІЛЬЯРДИСТИ. У БІЛЬЯРДНІЙ У БУДЬ-ЯКИЙ ЧАС.
ГІТАРИСТИ. У СУШАРЦІ ЩОПОНЕДІЛКА, ЩОСЕРЕДИ ТА ЩОП'ЯТНИЦІ.
РОМАНІСТИ. У КАВН. ЩОСУБОТИ Й ЩОНЕДІЛІ.
КОНТАКТЕРИ. У НИХ НА П'ЯТНИЦЮ ТРИНАДЦЯТОГО ЧИСЛА КОЖНОГО МІСЯЦЯ НА ПЕРЕХРЕСТІ
А СТИБУНІВ І ХОДАКІВ НАСПРАВДІ НЕ ІСНУЄ!
БАЖАНО ПРИЄМНО ПРОВЕСТИ ЧАС!

«БЛЮМ» №22
РЕЦЕПТИ ВІД ШАКАЛА

— Та перестаньте, — каже Куряка. — Такого ніхто не може знати.
— А ми знаємо все! — обурюється Табакі. — Усе-все, що є Домом.
Сфінкс із посмішкою киває Шакалові, Шакал киває Сфінксові. Обидва посміхаються,
а Курця від того аж нудить. Здається, всі змовилися його доводити.
— А ти не питай, — радить Сфінкс. — Сиди мовчки, й усе буде добре.
— Може, мені краще взагалі зацікавитися?
Сфінкс підхоплюється.
— Пішли. Проїдемося. Подихаємо вуличною кіптявою. А то ти зовсім скис.
Куряка знехотя сповзає з ліжка.
— Що значить «подихаємо вуличною кіптявою»? Черговий жартик?
— Чому ти не слухаєш, коли тобі щось кажуть? — запитує Сфінкс на ходу. — Коли відповіді дають на твої питання?
Куряка не встигає за ним:
— Кого слухати, Табакі?
Коридор пропускає їх крізь себе, виширяючись співчутливими посмішками. Стіни кричать: «УБИЙ У СОБІ ЗОЗУЛЮ!», «ПЕРЕЙДИ НА НОВИЙ ВИТОК!».
— А хоч би й Табакі. Табакі відповідає на питання краще, ніж будь-хто з нас. Принаймні намагається.
Куряка пригальмовує:
— Ти це серйозно?
— Абсолютно.
Зустрічаючись очима з дівчатами, Куряка червоніє. Сфінкс крокує стрімко, ніби має на увазі якусь мету, і Куряка згадує «вуличну кіптяву», щодо якої так і не отримав роз'яснень.
— Ми що, справді йдемо на вулицю?
— А як ти вважаєш?
— Чорт! Досить відмахуватися від мене цими «а як?». Ніяк! Ніяк не вважаю! Тобі що, ліньки зайвий раз рота відкрити? — він ховає голову в плечі, переляканий своїм раптовим вибухом, а ще тим, що лице Сфінкса раптом опиняється біля самісінького його лица.
— Куряко... — каже Сфінкс. — Хочеш поповзати по підлозі?
Куряка відчайдушно крутить головою.
— Я чомусь так і припускав, — випроставшись, Сфінкс відштовхує його візок коліном. — Тоді поведься пристойно й не підвищуй на мене голосу. Я розумію: цікаво перевірити, де у Сфінкса закінчується терпіння. Мені й самому це часом цікаво, але не сьогодні. Сьогодні я не в тому настрої. Так що давай домовимося...
Сфінкс іде наперед, так і не сказавши, про що вони повинні домовитися. Куряка їде услід, хоч не знає, чи варто. Здається, Сфінкс уже шкодує, що потягнув його з собою. Але він не сказав, щоб Куряка залишився. Подумавши, Куряка вирішує все ж таки їхати за ним, ніби нічого не сталося.

Коло сходів він втрачає Сфінкса з поля зору, але, з'їхавши пандусом, виявляє, що той чекає його на майданчику першого поверху.

– Не переймайся, Куряко. Коли я питаю, як ти думаєш, це означає тільки одне: що мені насправді хочеться змусити тебе думати. Давай-но почнемо спочатку. Чи серйозно я говорив про те, що Табакі краще слухати, ніж не слухати?

– Перестань, Сфінксе. Я просто так запитав.

Сфінкс зазирає в урну, забиту недопалками:

– Тобі подобається цей запах, Куряко? Яким тхне ця посудина? Я переконаний, що ні. Навіть з огляду на твоє прізвисько, це було би збоченням.

– Тоді навіщо ти запитав?

Сфінкс штовхає урну й принохується.

– А як щодо вуличної кіптяви? Відповідай на це питання – і я відповім на твоє. Ти думав, що я веду тебе в зовнішність? Що я прогулююся там вечорами, коли в мене поганий настрій, і тепер вирішив узяти тебе з собою? Просто ось так, неодягненого?

Куряка виймає сигарети:

– Мені просто було цікаво, що ти мав на увазі, кажучи про «вуличну кіптяву». Це неправильно?

– Ти не так запитав. Ти запитав, чи справді ми йдемо на вулицю.

– Навіщо чіплятися до слів? Ти ж прекрасно зрозумів, що я мав на увазі.

Сфінкс знову штовхає урну.

– Це жахливо, Куряко. Коли твої питання дурніші за тебе. А коли вони набагато дурніші – ще гірше. Вони – наче вміст цієї урни. Тобі не подобається її запах, а мені не подобається запах мертвих слів. Ти ж не став би витрушувати на мене всі ці смердючі недопалки й плювки? Але ти засипаєш мене гнилими, порожніми всередині словами, ні на секунду не замислюючись, приємно мені це чи ні. Ти взагалі про це не думаєш.

Блідий Куряка ялозить у пальцях сигарету.

– Я дію тобі на нерви. Так і скажи. Я можу ні про що не запитувати.

– Запитуй про те, чого не знаєш.

– Так. Наприклад, про матінку Анну. Щоби потім нічого не зрозуміти з ваших відповідей. Це, звичайно, дуже цікаво...

– Табакі спробував про неї розповісти. Він же не винен, що ти не повірив жодному слову. Навіть не спробував зрозуміти.

– Тому що він почав верзти нісенітницю. Чому його сміття тебе не дратує, Сфінксе? Чому його слова не здаються тобі мертвими? Він базикає безупинно; якби кожне його слово перетворювалося на недопалок, Дім давно сцез би під ними. Залишилася б тільки гігантська гора недопалків.

Сфінкс зітхає:

– Ні. Це гора недопалків лише для того, хто не вміє слухати. Навчися слухати, Куряко, – і тобі стане легше жити. Навчися у того ж Шакала. Слухай його уважно. Як він запитує. Він бере тільки те, що йому потрібно. А базикання... Він дійсно базика. І любить прибрехати. Але в смітті його слів завжди ховається чесна відповідь. А значить, це вже не сміття. Просто Табакі треба вміти слухати. І не кажи, що це неможливо. Іншим вдається.

Куряка дивиться на Сфінкса обурено:

– Сфінксе, не роби з Табакі великого гуру. Будь ласка! Просто визнай, що він на привілейованому становищі. Що йому дозволено те, чого не можна іншим.

Сфінкс киває:

– Добре. Він на привілейованому становищі. Йому дозволено те, чого не можна іншим. Ти задоволений? По-моєму, ні. Чого ти хочеш насправді?

Куряка мовчить. Сфінкс виходить зі сходової клітки на коридор першого. Трохи відстаючи, Куряка їде за ним. Образа замурувала йому рот. Він їде, думаючи про те, як важко бути білою вороною. Як важко їм живеться, і як їх ніхто не любить.

– Можливо, я розпещений, – каже Сфінкс, не озираючись. – Македонським. Його безсловесним розумінням. Або навіть Лордом, занадто гордим, щоб запитувати. Можливо, я упереджений або роздратований, але мені здається, що й ти поводишся дивно, Куряко. Так, ніби мені є в чому перед тобою виправдовуватися.

Куряка наздоганяє його та їде поряд.

– Це правда, що ти бив Лорда, змушуючи його повзати?

Сфінкс зупиняється.

– Правда. Правда Чорного.

– Але це було?

– Було.

Коридор першого – лампи-ліхтарі, лінолеум, поцяткований слідами шин... В актовому залі хтось гвалтує рояль, з роздягалень долинає дзвяккання Псів. Сфінкс мимохідь зазирає в усі двері. Шукає Сліпого й думає: невже Куряка не бачить, як усе це нагадує вулицю? Невже він не відчуває кіптяви та невидимого падаючого снігу?

На Сліпого вони натикаються в самому кінці коридора. Він гамселить автомат з газованою водою, сподіваючись повернути проковтнуту монетку.

– Мучить спрага? – запитує Сфінкс.

– Уже ні.

Сліпий востаннє вдаряє по автоматі, й на підлогу падає картонний стаканчик. Сліпий піднімає його.

– Дев'ятий, – каже він. – І хоч би один повний.

– Сліпий, з цього автомата вже сто років нічого не вилазило, крім стаканчиків.

По сусідству Пухир із третьої суне з вивертами по автостраді, збиваючи зустрічні машини й стрясаючи гральний автомат.

– Тобі Рудий у цих краях не траплявся?

– Що в тебе з голосом? – цікавиться Сліпий. – З чого це ти охрипнув?

– Я оберігав майно зграї від довгоногих повій, – похмуро відповідає Сфінкс.

– Так? Габі заходила?

Сфінкса охоплює пекуче бажання штовхнути Сліпого. Рознести йому щиколотку дощенту, щоб улюблений ватажок надовго скульгавів.

– Заходила, – цідить він, змагаючись із собою. – І сподіваюся, що більше не зайде. Що ти про це подбаєш.

Сліпий вслухається, схиливши голову. Потім завбачливо заходить за автомат, прибираючи ноги за межі досяжності для Сфінкса.

– Мій недогляд, – визнає він. – Надалі буду уважніший. Хто це з тобою? Куряка?

– Так, він. Витягнув його прогулятися.

– Нервує? – байдуже запитує Сліпий. – А я тобі казав. Чорний його трохи зіпсув.

Онімівши від обурення, Куряка дивиться на них знизу вгору. На двох нахабних, самозакоханих виродків, які обговорюють його так, ніби його тут немає. У Пухиря вимикається екран, автомат з брязкотом програє йому кілька тактів похоронного маршу. Він слухає, оголивши голову.

В актовому залі прищавий Лавр відсуває від рояля стілець-вертушку й хустинкою витирає піт з чола.

– А тепер зіграй що-небудь не таке нудне, – просять його.

Лавр з погордою усміхається в простір. Ніхто нічого не тямить у джазі. Просвітництвом займатися з ними – марна річ. Візочники в нашійниках дружно аплодують. Його усмішці, а не його грі.

Розгублений, Куряка катається по першому поверху. «Дихає вуличною кіптявою». Він демонстративно від'їхав від Сфінкса та Сліпого, і тепер шкодує з цього приводу. Варто було

послухати, що вони ще про нього висловлять. Коли перший напад люті пройшов, Куряка за підозрив, що сказане було адресоване йому. І що як тільки він від'їхав, вони заговорили про інше. Отже, Сфінкс іще раз переконався, що Куряка не вміє слухати.

– Ну і чорт з вами, – каже він. – Не зобов'язаний я вислуховувати ваші дурні зауваження.

– Чий? – з цікавістю запитує хтось, і, піднявши очі, Куряка натикається на посмішку Чеширського Кота у виконанні Рудого.

– Неважливо, – розгублено бурмоче він. Йому ніяк не вдається звикнути до того, що з ним заговорюють члени інших зграй. Їхня готовність до спілкування збиває з пантелику, так ніби він усе ще Фазан. Розсердившись на себе, він переправляє сказане:

– Сфінкса і Сліпого. Обговорюють мене просто в очі, наче я глухонімий. Це дратує.

Посмішка Рудого робиться ширшою.

– О-о, – тягне він. – До яких сфер я ненароком доскочив...

Куряку пересмикує. З нього знущаються. Але мимовільна повага до ватажка, нехай навіть такого клоуна, як Рудий, заважає розвернутись і поїхати.

Рудий, наче нічого не сталося, простягає йому сигарети й закурює сам, всівшись на підлогу. Волосся у нього – як присохла кров, і губи такі ж яскраві, неначе в губній помаді. Підборіддя всуціль у рожевих подряпинах від гоління, на шиї – зв'язка сухих курячих кісток. Він дивакуватий, як і всі Щури, а зблизька здається навіть іще дивнішим.

– Рудий, – несподівано для себе запитує Куряка, – що ти знаєш про матінку Анну?

Рудий задирає голову. У жаб'ячих окулярах спалахують відблиски коридорних лампочок.

– Дуже мало, – зізнається він, струсивши попіл просто на білі квітчасті штани. Жахливо брудні. – Чесно кажучи, я не надто сильний в історії. Здається, вона тут була директоркою в кінці минулого століття. Жахливо релігійна. Чула голоси святих. Така собі Жанна д'Арк на пенсії. Утім, вона ж була черницею. За неї до Дому прибудували лазарет. До того був один жалюгідний кабінетик з медсестрою і палата на два ліжка. За кожною дрібницею доводилося микатися до міста. Дім же тоді розташовувався на околиці.

– Звідки ти все це знаєш? – Куряка шокований поінформованістю Рудого і тим, що той, виявляється, вміє нормально говорити. Йому здавалося, що Щури порозуміваються в основному вигуками.

Рудий стенає плечима:

– Звідки? Та, в принципі, це всі знають. Адже тут як? Хочеш щось з'ясувати – покопирсайся в старих паперах. У тому дальшому підвалі їх навалено цілі купи. Щось конкретне відкопати нелегко, але, якщо є бажання, можна. Ближче до виходу лежать папери трохи новіші, а зовсім давні – в коробках біля стін.

Куряка щулиться від думки про те, що Рудий – Рудий! – міг порпатися в старих документах, цікавлячись історією Дому. Та боже ж ти мій! Якби його запитали півгодини тому, він, швидше за все, відповів би, що Рудий узагалі неписьменний.

– І Табакі знає звідти ж.

Куряка не питає, він стверджує. Але Рудий розцінює його слова як питання.

– Табакі! – сміється він. – Табакі знає взагалі найкраще за всіх. Він якраз в основному і розкопав ці папірці. Розкопав, посортував – і змушував усіх читати. Запитай його, він розповість набагато докладніше.

Куряка затягується з такою силою, що починає кашляти. Розганяє перед обличчям дим і каже хрипко:

– Він і розповів. Тільки не згадував про документи.

– Любить темнити, – погоджується Рудий, позіхаючи. – Така порода.

Перед ними вигулькує Сфінкс.

– А я тебе шукав, – каже він до Рудого.

Рудий сідає пряміше:

– Здається, ти мене знайшов.

– Ти підсунув Сліпому Габі. Я це якось пережив. Але регулярні набіги на спальню терпіти не збираюся. Врахуй, що коли вона ще раз у нас з'явиться...

Рудий схоплюється, так старанно зображуючи нажаханість, що Куряка не може не розсміятися.

– То ти про це гірко пошкодуєш, – закінчує Сфінкс. – Я зрозуміло висловлююся?

– Більш ніж. Ну а якщо сам Сліпий раптом...

– Зі Сліпим я вже поговорив.

Рудий відважує блазенський уклін:

– Усе, що лиш можу. Завжди. Я сповнений ентузіазму, аміго!

– Не блазною, – просить Сфінкс.

– Не буду!

Куряка знову пхекає. Сфінкс і Рудий не звертають на нього уваги. Сфінкс замислено розглядає Рудого, ніби намагається щось пригадати. Рудий почухується.

– Чим іще можу допомогти?

– Зніми, будь ласка, окуляри, якщо тобі не важко, – просить його Сфінкс.

Рудий морщитьється:

– Ловиш на слові? Не дуже-то це по-дружньому. Добре, нехай. Але ненадовго.

Він повертається спиною до коридора і, злодійкувато озирнувшись, зриває окуляри. І щезає.

Принаймні так здається Куряці. Що Рудий щез. На Сфінкса сумно дивляться темні очі в обрамленні мідних вій, а худе обличчя їхнього власника належить якомусь незнайомцеві, який ну ніяк не може бути Рудим. Зникли голені брови, шрами на підборідді, мерзенна по-смішечка. Очі ангела стерли їх, до невпізнання змінивши обличчя. Триває це наслання кілька секунд, після чого Рудий надягає окуляри, й ангел зникає. Залишається неврастенік та збоченець.

– Усе, – заявляє він, облизуючись. – Атракціон закінчено.

– Дякую, – без тіні іронії дякує йому Сфінкс. – Я скучив за тобою, Смерть. Дійсно скучив.

– Скучай собі далі, – огризгається Рудий. – Смерті більше нема. Облишимо стриптиз до кращих часів.

– Вибач, Рудий, – встряє в їхню розмову Куряка. – Це, звичайно, не моя справа, але окуляри тебе дуже спотворюють.

– Ха! – похмуро відгукується Рудий. – А навіщо, по-твоему, я їх ношу? Щоб здаватися лапусиком? І чого це, як ти думаєш, у нас у Щурнику всі сплять у спальних мішках? Так отож. Щоб мені не доводилося прикручувати цю блядську оптику до фізіономії скотчем. Висока посада, скажу я тобі, – не така штука, при якій має сенс виглядати як герой манги.

– Я це давно зрозумів, – каже Куряка. – Що ватажкові в Домі бажано виглядати як воскреслий мрець. Чомусь.

– Розумничок! – радіє Рудий. – Правильно зрозумів. А ще врахуй: навіть справжньому колишньому мерцеві непросто весь час виглядати, як належить. Він же не рокфор.

– Звідки ти знаєш, як виглядають мерці?

– А я фахівець у цьому питанні.

Хихикнувши, Рудий кланяється Куряці – курячі кістки на шиї сухо торохкотять – і йде собі. Мерзенний, червоногубий Щурячий ватажок, який не викликає довіри. Спеціаліст із небіжчиків, котрі нараз оживають.

– Знаєш, Сфінксе, – каже Куряка, дивлячись йому вслід, – я колись грав сам із собою в таку гру: подумки роздягав усіх підряд... Ну, не всіх, а переважно ватажків... Роздягав їх, голів, або там зачіски міняв. Досить цікава гра. Але з Рудим у мене нічого не вийшло. Я думав, це тому, що в нього окуляри такі. Надто затуляють обличчя. А, виявляється, це через те, що під окулярами – зовсім не він.

Сфінкс дивиться на Куряку зацікавлено.

– Дивні в тебе ігри. Незвичайні.

Він ні про що більше не питає й нічого не уточнює, і взагалі відходить, бо хтось його покликав, але Куряку так бадьорить проявлений до нього інтерес, що він повертається до спальні майже веселий. Може, все не так страшно? Може, зі Сфінксом теж можна спілкуватися по-людськи? Він же розмовляв з Рудим цілком по-дружньому. Піднімаючись у ліфті, Куряка чує, як на сходах хихоче парочка, вони щойно відлипли одне від одного з вологим чмоканням. З майданчика поверхом вище долинають звуки гітари. Дівчата. Новий Закон.

У туалеті четвертої Лері, присівши на край унітаза, виймає з кишені порожню пудреницю і, заглядаючи в люстерко, починає витискати вугрі. Його пересмикує від болю. Він сичить і, не перестаючи сичати, змащує ранки одеколоном. Закручує флакон і ховає його в бачок унітаза.

У спальні третьої на заправленому ліжку корчиться Стервожер. Штанина закована, нога обмотана мокрим рушником, але це не допомагає. «Голосніше увімкніть музику!» – не розплющуючи очей, гарчить він, і Птахи наввипередки кидаються до магнітофона. Слон, подивившись на ватажка, шкутильгає до вікна. На підвіконні в червоному горщику мерзне Луїс – улюблений кактус Стервожера. Квітка його најачилася, як жалюгідний клаптик пустелі.

– Ну, чого ж ти? – докірливо шепоче Слон до кактуса. – Хіба ти не бачиш? Йому боляче. Допоможи.

За вікном кружляють ледь помітні сніжинки. Перші в цьому році. Задивившись на них, Слон забуває про Стервожера.

У класній кімнаті першої Фазан Джин з чорною пов'язкою на рукаві відкриває «Вечір пам'яті Ара Гуля, який передчасно від нас пішов». Фазани шарудять папірцями з підготовленими з нагоди такої okazji віршами й зітхають, очікуючи на свою чергу.

Чорний у бібліотечці гортає енциклопедію на букву «Ф». Між сторінок – складений папірець. Він розгортає записку. «Свобода в тобі самому», – багатозначно повідомляє похилий почерк.

Куряка розглядає альбом з репродукціями Босха. Підвівши голову, зустрічається поглядом з Табакі.

– Про що сумуємо? – запитує Шакал.

– А хіба не можна?

«Слухай його», – сказав Сфінкс.

Куряка слухає.

– Про що саме? – перепитує Шакал.

Він бере те, що йому потрібно.

– Іноді мені здається, що я вас зовсім не знаю.

Табакі щедрим жестом розпинає обидві жилетки:

– Дивись, ондечки воно я. Мов на долоні. Чого тут можна не знати?

Під жилетками – забруднена сорочка. Червоні жирафики на блакитному тлі.

Закінчується вечеря. Вихователі на своєму поверсі відгороджуються від Дому дверима з двома замками й намагаються уявити, що його немає. З двору виїжджають машини працівників ідальні. Падає перший мокрий сніг, його висвітлюють фари.

Коло сходів, які ведуть до дівчат, Лері (в найкрасивішій сорочці з-між залишених Лордом) прощається з білоголовою Шпицею.

– Та не бійся ти так, – каже він. – Вони нормальні хлопці, ось побачиш. Ти їм сподобаешся. Точно тобі кажу.

Шпиця крутить головою, гривка прикриває їй праве око:

– Нізащо! Не піду до вас, навіть не проси!

Довгов'яз Габі ховає під матрац фотографію Мерилін Монро й сідає зверху, мерзлякувато підібгавши ноги в чорних панчохах. На нагрівачі сушаться ще три пари таких же. Габі бере їх одну по одній, просовує в кожну з них руку й намагається знайти дві цілі панчохи, які можна поєднати одна з одною в одну пристойну пару.

У першій кімнаті Фазани, розмахуючи траурними пов'язками, хором співають, «мужньо стримуючи сльози в цю скорботну годину».

У четвертій спальні Куряка втомлюється від їхнього співу, навіть не чуючи його. Карти лягають на ковдру – Табакі розкладає пасьянс. Сфінкс грається з кішкою: перекидає її носом черевика й відсмикує ногу від гострих кігтів. На ліжку Горбача обличчям до стіни лежить Чорний. Знизу його не видно, але всі знають, що він там. Він не спить. Він читає вірші Горбача, написані на стіні кольоровою крейдою, читає, трохи соромлячись, наче то чужий лист, який випадково потрапив йому на очі.

Гасне світло, Логи, останні з тих, хто застрягнув у коридорах, поспішають розійтися по спальнях. Дівчина у візку, подібна на японку, – Лялька – піднімає над головою зелений ліхтарик на ланцюжку. Біля неї йде Красуня, майже не спотикаючись навіть у темряві. Лялька дуже вродлива. Маленька, з безтрепетно гладеньким обличчям. Повз них пробігають Логи з відкопиленими губами пліткарів, хихикають і, задивившись на Ляльку, наштотвхуються на стіни.

Чорний уже на своєму ліжку. Лежить, намагаючись згадати вірш про старого чоловіка, який витягнув з річки собаку; вірш йому дуже сподобався. На верхньому ярусі того ж ліжка Горбач несамовито тре стіну наслиненою носовою хустиною, стираючи саме цей вірш. Куряка зітхає і перевертається вві сні. Пагорби з ковдр – у рожевих відблисках нічника.

Між пагорбів і складок виростає білий будинок і повзе вгору вежею на двадцять два поверхи. Спалахують кнопки вікон. Куряка підлітає до чотирнадцятого й зазирає у вікно. Батько, мати й брат, дуже прямі, моторошно нагадуючи манекени, сидять на дивані у вітальні та дивляться на нього.

Він залітає у квартиру, знічено метляючи задом і розмахуючи руками.

– Ось нарешті й ти, синку.. Сідай до нас.

Він у своєму ліжку, штори опущені, в кімнаті темно. Підлога вібрує. «Що це?»

Наче солдати на марші, вони в'їжджають рядами, всі з однаковими стрижками, чорно-білі, як сороки... Фазани.

– Ану... встати! – скрипить голос покійного (він же помер! я пам'ятаю!) Ара Гуля, і його довгий палець-макаронина впирається рівно посередині його чола. Лоб відразу починає боліти, ніби в цьому місці з'явився синець. – Встати!!!

«Адже вони знають, що я не можу!» Куряка лежить нерухомо, а верескливі голоси все вигукують: «ВСТАТИ! ВСТАТИ! ПІДЙОМ!» Поки він не починає плакати.

– Ти не прийшов мене пом'янути! – шипить Гуль, угвинчуючи палець у нюючий лоб Куряки.

– У цю скорботну годину! – співають Фазани хором. – Коли ми кажемо «прощавай»...

Вони мене ховають? Але я ж ще живий?

На тумбочці – горщик з геранню. Куряка вдивляється в листя рослини – і на одному з листків помічає крихітну зелену плямочку.

– Іди-но сюди, – шепоче голос Сфінкса. – Давай, не бійся...

Листок затуляє кімнату. Кожен із прожилків на ньому – завбільшки як дерево, а пушок, що покриває листя, – як некошена трава. На краю цієї смарагдової савани сидить Сфінкс у зеленому плащі з прозорими крилами й хилитася ногами.

– Бачиш, як усе просто? І нема чого боятися.

– Ми тепер завжди будемо тут жити?

Листок здригається, чутно віддалений гуркіт.

– Що це?

– Це слони біжать, – відповідає Сфінкс, ворущачи довгими вусиками, які ростуть у нього безпосередньо з чола. – Біжать... Біжать...

– Так, синку, – батько кладе руку йому на коліно. Вони сидять у вітальні на дивані, поруч – мати й брат. – Розумієш, вони тут іноді пробігають у своїх справах...

Куряка вдвляється в бежевий ковзолін, на якому відбився гігантський слід слонячої ноги.

На горищі Дому зі скрипом піднімається кришка люка в підлозі. Сліпий протискується в отвір і, вставши на коліна, опускає кришку на місце. Зверху на люкові є залізне кільце, а знизу нема нічого, тому що це двері тільки для Сліпого. Він обтрушує пилюку з одягу та, м'яко ступаючи мостинами, крадеться через горище. П'ять кроків від кришки люка до стільця; назад чомусь чотири з половиною. Він знає, що стілець з дірявим сидінням буде там, де він його залишив минулого разу. Тут ніхто не буває. Тільки він сам і Арахна. Вона висить у своєму кутку – крихітна, майже непомітна – і прикидається мертвою. Опустившись на дірявий стілець, Сліпий виймає з-під светра флейту.

– Слухай, Арахно, – каже він у порожнечу. – Це тільки для тебе.

Тиша. Горище – найтихіше місце на світі. Звуки струменять з-під пальців Сліпого – уривчасті, тремтячі – і заповнюють його. Сліпий погано уявляє, чого він хоче. Це має бути щось таке, наче сіть. Як ловча сіть Арахни – величезна для неї та непомітна для інших. Щось, що і пастка, і дім, і весь світ. Сліпий грає. Попереду ніч. Він виводить знайомі мелодії. Те, що виходить красиво у Горбача, у нього є сухим і обірваним по краях. Тільки своє у Сліпого виходить красивіше. У гонитві за цим «своїм» він не помічає кроків ночі, що проминає, – і вона проминає повз, крізь нього і крізь горище, одну за одною відносячи його пісні. Арахна стає дедалі більшою.

Вона заповнює свій куток і виходить за його межі; срібна павутина обплутує ціле горище, в центрі її – Сліпий і величезна Арахна. Арахна здригається, її ловча сіть здригається разом із нею – прозора павуча арфа від підлоги до стелі. Сліпий відчуває її вібрацію, чує дзвін, незліченні очі Арахни обпікають йому обличчя й руки – і він посміхається їй, уже знаючи, що виходить саме те, чого він хотів. Ще не зовсім, але вже майже.

Вони грають удвох, потім – утрюх з вітром, який заспівав у трубах. Учотирьох – коли до них приєднується сіра котяча тінь.

Коли Сліпий обриває пісню, відразу зникає в запилюженому кутку Арахна, зменшившись до розмірів нігтя, а кіт витікає в щілину в підлозі. Тільки оскаженілий вітер продовжує завивати й стукотіти по трубах, рветься у слухове вікно, шарпає раму... Скляна злива – і він вривається всередину, засипаючи дощату підлогу сміттям і снігом.

Не звертаючи уваги на осколки, Сліпий проходить по них босоніж. Підійшовши до зіркоподібної діри, простягає руку в рамку зі скляних ножів, набирає з даху сніг – пухнастий і м'який під твердою кіркою – і п'є його з долоні.

– Я п'ю хмари й замерзлий дощ. Вуличну кіптяву та сліди горобиних лапок. А що п'єш ти, Арахно?

Арахна мовчить. Вітер летить, загасаючи і сумуючи. Схвильований піснею кіт пухнастою стрілою мчить додолу крізь перекриття. Поверхом нижче його двійник перетинає коридор, летить по сходинках, зупиняється в іншому коридорі та вмощується вилизувати груди й лапи. Кіт мчить нижче і ще нижче, до майданчика, що пропахнув чужими котами, потім навпростець – і опиняється біля двійника. Три кола котячого танцю, зіткнення всезнаючих носів, дві історії: про нічне життя дворового сміттевого бака та про концерт із павуком. Потім вони біжать – лапа до лапи, ребро до ребра – повз загаслий екран телевізора, проминаючи сонні тіла, і нарешті завертають у дверний отвір, в задушливу темряву, де сидить господиня з третім котом на колінах. Синхронний стрибок – і коти вискакують на гострі хазяйські плечі. Їхні шкури змішуються, утворюючи єдину пухнасту ковдру.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Вітер дзвенів склом. Скрапувало з даху. Сліпий почув тихе дзюрчання й зітхання Красуні, який, не прокидаючись, зручніше вмовстився у власній калюжі. Смердючка посвистував носом. Сліпий прокрадався між ліжками, притискаючи до грудей згорток – ковдру та кеди. Сіамці лежали в одному ліжку, точно – до затиснутих кулаків – повторюючи одну й ту ж позу. Вовк нагорі спав в обнімку з гітарою. Коли він крутився уві сні, струни тихо гуділи. Кімнату заповнювали фантоми. Сліпий їх чув. Кожного – як примарну пісню. Над сплячим Красунею сніговою горою виблискував неосяжний соковитискач. Соковитискач працював безупинно, вивергаючи різнобарвні потоки, що пахли фруктами. Потоки захльостували ліжко й Красуню, який спав на ньому, відносячи його, наче на плоту, в апельсиновий океан, і скромна калюжка сечі губилася в цьому царстві соків, тож її можна було не помічати.

Над ліжком Фокусника шаруділа зоряним плащем людина в масці – повелитель циліндрів і розрізаних навпіл жінок у купальниках. Грім оплесків невидимих глядачів розполохував сусідніх привидів.

Слон спав безмовним горбочком. Із верхніх ліжок долинав шелесткий шепіт. Їх відвідували батьки Горбача. Безликі люди в яскравому вбранні. В їхні розмови Сліпий ніколи не вслухався. Нагорі бували тільки вони та кошмари Вовка. Темні коридори-лабіринти, по яких Вовк, клацаючи зубами, втікав у порожнечу; за ним туди поривалися важкі гуркітливі кроки. Вовк скрикував. Заспокоюючи його, тихо дзвеніла гітара, прив'язана за гриф до бильця ліжка.

Проминувши фантом соковитискача, Сліпий зупинився. Від ліжка Стрибунця долинув протяжний, оксамитовий голос старшокласниці: «Слухай. Коли ти виростеш, то станеш, як Череп. Я це знаю, тому що я Відьма».

Сліпий зробив крок, спіткнувся об чийсь черевик, і привиди снів зникли, сполохані шумом. Він штовхнув двері й опинився в коридорному блоці, на підлозі, яка остуджувала босі ноги. Взув кеди. І вийшов у загальний коридор.

Він ішов, легкий, як пір'їнка, в пожмаканому одязі, з ковдрою на плечах – то був плащ, котрий замітав його сліди. В одному місці він зупинився, відколупнув від стіни мазкий і крихкий шматок штукатурки та з'їв його. Не втримався й відколупнув ще один. Замурзане лице побіліло від крейди. Він проминув спальні старших і класні кімнати, піднявся сходами й пройшов до коридора вихователів, чистого й сухого, де не було тріщин у стінах і нізвідки було брати штукатурку. За одними з дверей гудів телевізор, і Сліпий затримався його послухати. Нарешті він зупинився біля дверей Лося. Обережно натиснув на ручку, хижо згорбившись, приготувавшись бігти при щонайменшому шереху. Двері відчинилися, і він увійшов, витягнувши руку, щоб не вдаритися об двері туалету, але вони виявилися зачинені. Він спокійно підійшов до

дверей спальні й припав до них, вслухаючись у тишу та ледь вловне дихання того, хто спав усередині. Сліпий слухав стоячи, потім — опустившись навпочіпки, слухав, наче тиху мелодію, яка промовляла: «Йому добре, він спить і не бачить снів»; потім Сліпий розстелив ковдру біля порога й ліг — вартовий та охоронець його сну, про це ніхто не знав і ніхто не повинен був знати. З-під дверей просочувалася смужка світла, про яку Сліпий не здогадувався. Але сон його був сторожкий, і коли за дверима пролунав кашель і заскрипіли пружини, він підскочив, як собака, що вчув чужі кроки. Черкнув сірник, зашелестіли сторінки. Сліпий наслухав.

Лось читав довго. Читав і кури́в. Потім пружини знов заскрипіли, звільняючись від ваги, і він пішов до дверей, зашамотівши капцями. Сліпого здуло під вішалку. Плащ і пальто зімкнулися й прикрили його, а сам він стискав зім'яту ковдру. Лось пройшов у туалет, нічого не помітивши. Так само він пройшов назад, клацнувши вимикачем. Двері грюкнули. Сліпий виринув з-під одягу, повернувся на попереднє місце і, розстеливши ковдру, ліг. Смужка світла під дверима зникла. Опустивши голову на долоню, Сліпий задрімав. Сон його був прозорий.

Виходячи на подвір'я, Сіа́мець Рекс насамперед обходив пастки. Їх було три, і дві з них він зробив сам. Але спрацювала третя — та, на яку він розраховував найменше. Цементна яма. Незрозуміло було, хто її викопав і навіщо, але пастка вийшла непогана. Рекс покидав у неї риб'ячий потрух, знайдений на смітнику, та прикрив дошками, приховуючи від сторонніх очей. Дощі заважали перевіряти яму щодня, але іноді він про неї згадував. Потрух із кожним днем пахнув дедалі примітніше. В одну з перевірок, підійшовши до ями, він почув вовтуження й тихе бурчання.

Підкравшись, Сіа́мець Рекс встав навкарачки та зазирнув під дошку. Пахло протухлою рибою. Облізлий від дощів і бруду рудий кіт зашипів на нього, вигнувши спину. Рекс радісно свиснув і відповз геть. Повернувся він з кишенями, набитими камінням. Кіт, прочувши свою долю, спробував вискочити. Рекс збив його уламком цеглини. Потім почав метати решту. Дошки заважали цілитися, тож каміння летіло, не влучаючи. Рекс боявся, що кіт вискочить або почне волати. Кіт дійсно почав волати, і його зойки привернули увагу. Рекс не відразу помітив Кульгавого, а коли помітив, було вже пізно вдавати, ніби він опинився коло ями випадково.

Кульгавий — золотоволосий горбань з неприємними очима й вивернутою ногою — був одним із людей Черепа.

— Розважаєшся? — поцікавився він, зупинившись біля Рекса та зазирнувши в яму.

Кіт метався, штурмуючи гладенькі цементні стіни. Може, він би навіть і вистрибнув, коли б не підбита лапа. На трьох ногах кіт позбувся стрибучості.

— Виймай звідти тварину, — звелів Кульгавий, закурюючи.

Сіа́мець позадкував. Кульгавий упіймав його за шию.

— Я не можу. Там глибоко. Якщо прибрати дошки, він сам вистрибне.

Кульгавий промовчав. Рекс почав знімати дошки. Прибравши останню, подивився на Кульгавого.

— Виймай тварину, — сказав той байдужим тоном. — Доки я тебе самого туди не скинув.

Рекс нагнувся й запопадливо помуркотів, але кіт зачавівся, не подаючи ознак життя. Зітхнувши, Сіа́мець почав сповзати до ями. Стрибати він боявся. Тому що нога.

Кульгавий стояв на самому краю. Рекс скоса зиркнув на нього — на злий, безгубий проріз рота, а тоді, змруживши очі, повалився на дно ями.

Кіт від його падіння зовсім ошалів. Рудою блискавкою шугнув по стінах, зриваючись і нявкаючи. Рекс обмацав ногу; переконавшись, що вона ціла, Сіа́мець спробував упіймати kota, проте кіт не давався.

— Не можу його зловити! — крикнув Сіа́мець. — Він дряпається!

— Лови, — відповів незворушний голос.

Кіт випишував навколо Рекса летючі зигзаги. Рекс спробував схопити його за хвоста. Вивернувшись, кіт різону́в кігтями, зі здавленим зойком стрибнув Рексові на голову й вискочив

з ями. У руках у Сіамця залишилися руді шерстинки. Котяче волання віддалилося у напрямі гаражів і злинуло до небес.

Рекс зачаївся, вичікуючи. Обличчя та руки горіли подряпинами. Спочатку вгорі було тільки небо. Потім з'явився Кульгавий. Оточений золотистим сяйвом волосся, в смугастому піджаку кольору гірчиці. Він тримав уламок цеглини. Сіаmecь перелякано вирячився на цей уламок.

— Пограймо у гру, — запропонував Кульгавий. — Ти будеш кіт, а я буду ти. Дуже цікава гра. Почнімо?

Уламок цеглини полетів униз. Закричавши, Рекс сів навпочіпки, прикриваючи голову.

— Цікаво, правда? — запитав його Кульгавий. — Тільки даремно ти не ухилиєшся. Я ж можу й поцілити.

Шпурнувши ще два камені, Кульгавий висмикнув Сіамця вгору за комір. Сіаmecь просмердів рибою, обм'якнув, як ганчірка, й висів у його руці, заплющивши очі. Але варто було Кульгавому покласти його на землю, Рекс ожив і, перевалюючись по-краб'ячому, рвонув до Дому. Кульгавий простежив за ним поглядом, сів на складені дошки та закурив, струшуючи попіл до ями.

У Чумній кімнаті хлопці перекидалися боксерською рукавичкою. Транзистор кричав. Фокусник накривав хом'яка циліндром, піднімав циліндр — і сумно зітхав. Хом'як, який так і не призвичаївся до циліндра, жадібно поїдав картопляне лушпиння, заспокоюючи нерви.

Сіаmecь Макс у сорочці в горошок сидів на підвіконні, розплескавши об скло ніс та губи, і тоскно дивився в двір. Йому було не по собі. Його навіть нудило від тривоги.

— А Сліпий знову вночі десь ходив, — повідомив Смердючка, обіймаючи спійману рукавичку. — Цікаво, куди?

— Дуже хочеш знати — поїдь за ним і подивися, — запропонував Вовк.

Рукавичка стукнула Вовка по щоці, тож він її відкинув.

— І поїду, — пригрозив Смердючка. — Тільки він мене почує. І користі від моєї поїздки не буде ніякої.

— Дай бідному гризунові спокій, — попросив Горбач Фокусника. — Він через тебе їсть, як божевільний.

— Значить, на нього діє, — зрадів Фокусник. — Може, він їсть, щоб не зникнути. Набирає зайву вагу.

Увійшов Сіаmecь Рекс. Подряпаний і брудний, просмерділий тухлою рибою. Не дивлячись на брата, прокульгав до свого ліжка і ліг лицем до стіни.

«Я знав, — сумно подумав Макс. — Знав, що з ним щось трапилось. Щось недобре».

Здохляки тактовно ні про що не запитували. Хом'як, перевалюючись, утік під ліжку. Вовк малював собі на щоці татування.

Сіаmecь лежав тихо. Рухалася тільки його рука, видряпуючи бритвою на стіні: «Смерть Кульгавому». Макс підійшов до брата й зазирнув через плече.

Дім не спав. Можливо, спали вчителі та вихователі, собаки й телевізори, але Дім не спав. У його надрах, під самим корінням, народжувалася музика, просочувалася крізь стіни та стелі, й він ледве помітно двигтів, коли вона його стрясала. Усе це йшло з підвалу.

Темними коридорами прокрадалися постаті Чумних Здохляків. Тихо постукувала милиця Фокусника. Слон сапав під вагою Смердючки, що сидів у нього на шиї.

Вервечкою білих піжам вони спустилися сходами, відчинили зовнішні двері та вийшли на подвір'я, чорне від безмісячної ночі. Такою ж вервечкою прокралися до підвальних вікон і посідали перед ними на землю, а потім лягли. У підвалі, обладнаному під бар, казилися старші. Вікна спалахували помаранчевим і зеленим, шиби деренчали від тупоту танцюристів, у різноколірному калейдоскопі металися темні фігури. Завмерши, хлопці дивилися всередину.

Прекрасніші, ніж бійки старших, тільки їхні розваги. Пивні оргії, фантастичні танці склеєних, вальси візків і дика, зі скреготом, музика, яку вони незрозуміло де роздобувають. Здохляки щосили витріщалися на низькі віконця, запевняючи один одного, що їм у них щось видно, хоча нічого, крім кольорів, які постійно мінилися, розгледіти було неможливо. Зате можна було оглухнути, осліпнути й померти від заздрощів. Вони лежали, терпляче вткнувшись носами в холодні підвальні ґрати, кліпали, засліплені спалахами, і їм здавалося, що вони і справді щось бачать.

Лежачи між Сіамцем і Фокусником, Стрибунець поглинав кольори: жовтогогарячий, зелений, білий, синій... І завивання музики. З кожним схлипом пісні на високій ноті він чекав, що ось зараз, під виття й стогін цього прекрасного шабашу, з підвального вікна вилетить старшокласниця на мітлі та помчить у чорне небо, розсипаючи іскри та несамовито регочучи. Звісно, це буде Відьма...

«ДАВАЙ! ХУТЧІЙ!» — звиснула пісня.

Вона проб'є діру в шибі, й за нею в цю діру вилетять усі інші: спланерують на одному рівні з землею, а потім зринуть, шугнуть свічкою — один, другий, третій. І помчать серед туманних хмарин, на льоту перетворюючись на веселих кошлатих чортів. Може, після них на землі з них залишаться амулети, що пообривалися й позлітали.

Пісня була саме про це. Старші металися, розгойдувалися, спалахували, забарвлюючись у різні кольори, але залишалися на місці, не могли відлетіти, так наче підвал тримав їх на прив'язі. Нікому було розбити для них скло.

«ДАВАЙ ЖЕ! ХУТЧІЙ!» — дзвеніло Стрибунцеві у вухах. Кольори вибухали спалахами:

Помаранчевий!

Зелений!

Білий!

Синій!

Він дихав ротом, який стиснувся, немов пружина.

«ДАВАЙ!»

Зелений!

Білий!

Охнувши, Стрибунець перевернувся на спину та з розмаху вдарив каблуками черевиків у скло. Воно задзвеніло, обсипаючись, а Стрибунця підхопили з обох боків і потягнули геть, висмикнувши його ноги, що застрягли поміж прутами ґрат.

Через декілька кроків він підхопився та, обганяючи всіх, побіг сам, бо пісня продовжувала волати: «Хутчій, хутчій!» Тільки тепер це був заклик до втечі. Вони вибігли по сходах (він, як і до того, попереду всіх) і з гуркотом промчали по коридору, спотикаючись і регочучи. Трьом, які шкутильгали, здавалося, що вони летять швидше, ніж вітер, двом, які тягнули третього, — що вони біжать швидко-прешвидко, і навіть найбільшому, який жалісливо кречав у хвості, здавалося, що він біжить. А ще їм вчувався шум гонитви. Увірвавшись до спальні, вони повалилися на ліжка й закопалися в ковдри, наче ящірки в пісок. Їх душив регіт. Вони намагалися лежати тихо і тільки непомітно скидали під ковдрами черевики.

Упав на підлогу один черевик, потім інший — і за кожним разом вони завмирили, прислухаючись. Одначе було тихо. Ніхто не погнався за ними, ніхто не зайшов перевірити, чи сплять вони насправді. Затамовано дихаючи, вони вдавали сплячих, поки їм не набридло, потім повільно, один за іншим, позлізали з ліжок, сповзлися на середину кімнати (до того місця, де в їхній печері в усі вечори палахкотіло невидиме вогнище) і сіли півколом, підібгавши босі ноги.

— Навіщо ти це зробив? — запитав Фокусник.

— Мене двічі випадково не втримали, аж я впав, — пискнув Смердючка. — Один раз на сходах. Я міг розбитися на смерть.

Слон тремтів і смоктав палець.

— Я хотів їх випустити, — пояснив Стрибунець. — У небо.

Руки Чумних Здохляків, брудні від лежання на асфальті та від іржавих ґрат, потягнулися його обмацати.

— Е, з тобою все гаразд?

— Це від «туманного» дивлення, — сказав Горбач. — Хто-хто, а я знаю.

— Хтось повинен був їх випустити, — сказав Стрибунець. — На волю. Пісня була про це.

Він замовк, намагаючись розчути пісню. Через два поверхи. Але тепер усе було інакше, так, ніби десь далеко просто слухали музику. І ніхто нікуди не кликав.

— Я що завгодно віддав би, щоби стати дорослим, — простогнав Сіаонець, — і там. Як вони. Я й сам що-небудь розбив би. Ну чому ми ростемо так повільно?

— А я його впізнав. Черепа, — похвалився Фокусник. — Правда-правда!

— Нікого ти не впізнав, — сказав Вовк. — Досить брехати.

Красуня обіймав соковитискач.

— Це було... як сік, — сказав він тихо. — Неначе все там облите соком. Апельсиновим. Потім — полуничним. Потім — не знаю яким.

— Коли мої листи дійдуть, у нас також так буде, — пообіцяв Смердючка. — Усе це дурниці. Подумаєш — нічні танці. Хльостають пиво та завивають. Теж мені веселощі. У нас буде краще.

— Їх і зараз чутно, — Вовк підняв палець. — Там, унизу. Вони, може, і не помітили, що у них скло полетіло. А може, їм однаково. Коли вони веселяться.

— Давайте ми також повеселимося, — запропонував Горбач.

— У нас немає дівчат, — сказав Стрибунець. — І підвалу теж немає. І програвача з колонками. Але коли у нас усе це буде, ми точно відлетимо, а не станемо тупцювати на місці.

— Ага, — закивав Смердючка. — Ти шарахнеш ногою по склу — і ми полетимо до небес! У білих піжамах, як привиди. Головне, не забудь: ти нам пообіцяв.

— Ніхто тоді не змусить мене носити піжаму, — пробурчав Горбач. — Коли я буду дорослий. Нехай тільки спробують...

Стрибунець пробирався вздовж стіни, наступаючи на зметену тирсу. По кафе слався перламутровий дим, хмаринками перепливаючи від столика до столика. З динаміків звучала музика. Старші спілкувалися, порозпластували на цератових скатертках лікті, зблизивши патлаті голови, пускаючи з ніздрів дим. Стрибунець пройшов повз них тихо та непомітно й забився в куток між пластмасовою пальмою і вимкненим телевізором. Сів навпочіпки й застиг, переводячи погляд від одного столу до іншого.

Це були звичайні класні столи, застелені цератою. У заглибленнях для стаканчиків з олівцями стояли попільнички. Старші самі придумали це кафе й самі його обставили. Рундук — з ящиків, обтягнутих ситцем. На ньому шипіли та плювалися кавоварки, а рукатий старшокласник Гібон жонглював чашками, цукерницями й ложками, розливав, змішував, збивав і розставляв свої витвори по тацях.

Зі стільців-вертушок на тонких ніжках, розставлених уздовж рундука, за ним стежили жадібні глядачі. Гомзалися вельветовими задами по грибоподібних сидіннях, налягали на рундук, розмазуючи коричневі півкола кавових слідів, лізли пальцями в цукерниці. Такий шик був доступний тільки ходячим. Візочникам залишалися столи.

З листка пальми над головою Стрибунця звисала картонна мавпа на шворці. Він подивився на неї, потім перевів погляд на старших. Динаміки, пришипені до стін, зашамкотіли яловим, намарним шерехом. У клубах диму, далеко за рундуком, Гібон витер долоні рушником і замінив платівку. Стрибунець тицьнувся підборіддям в коліна й заплющив очі. Це була не та пісня. Але він вірив. Якщо сидіти довго і нікуди не йти, врешті-решт вони поставлять саме ту.

За вікнами швидко темніло. Більшість столів були зайняті. Голоси старших гуділи, зливаючись у шелесткий потік. Пісня танцювала, постукуючи бляшанками та скрикуючи. Неначе цілий натовп шоколадних людей у пов'язках на стегнах вертів задками і лупив п'ятами по

піску, а долонями — в бубни. Стрибунець нюхав каву та дим. Може, кава — задорослюючий напій? І якщо його п'єш, то стаєш дорослим? Стрибунець вважав, що так воно і є. Життя підкорялося своїм, ніким не придуманим законам, одним з яких була кава і ті, хто її пив. Спочатку тобі дозволяють пити каву. Потім перестають стежити за тим, о котрій годині ти лягаєш спати. Курити ніхто не дозволяє, але ж не дозволяти можна по-різному. Тому старші курять майже всі, а з молодших — тільки один. Старші — а вони палять і п'ють каву — стають дуже нервовими; та ось уже їм дозволяють перетворити лекційний зал на кафе, не спати ночами й не снідати. А починається все з кави.

Стрибунець сидів, поклавши підборіддя на коліна й сонно змруживши вії. Картонна мавпа розгойдувалася на шнурку. Хтось підкинув пивну банку та впіймав її. По шибці побігли срібні тріщинки. Дощ. Розкотистий гуркіт грому заглушив музику. За столами засміялися й подивилися на вікна. Гібон протер рундук. Стрибунець терпляче чекав.

Шоколадні люди стукотіли та співали; невгамовно життєрадісні, вони не підходили ні до дощу, ні до сутінків, що настають, ні до облич за столами, вони підходили тільки до запаху кави та до її кольору, до муляжу пальми й до картонної мавпи. Чому ніхто не чує, що вони тут зайві? Вони і їхні сонячні пісні.

Нарешті, повигойдувавши стегнами та бубнами, кавово-шоколадні зникли, на радість і полегкість Стрибунцеві, залишивши тільки шурхотіння й потріскування згасаючих вогнищ. А потім і цей тихий звук перекрив шум дощу. Окрім дощу, не залишилося нічого.

Гібон змінив платівку. Крізь шерхіт дощу просочилася гітара. Стрибунець підняв голову й насторожився. Голос він упізнав відразу. Пісня була інша, але голос — той самий, що кричав з підвального вікна. Стрибунець сів, випроставшись. Голос шепотів і стогнав понад столами та головами старших. Крізь потоки води та хмари визирнуло призахідне сонце, і кімната стала золотисто-багряною. Неважливо, що це була не та пісня. Стрибунцеві здавалося, що й цю він знає. Знає, як самого себе, як щось, без чого не було б ні його, ні всіх інших. Замість підвалу було кафе, але голос усе одно кликав. Піти кудись крізь стіну дощу. Куди — ніхто не знає. І навіть не потрібно розбивати скло. Треба просто пройти крізь нього, наче крізь воду, а потім крізь дощ — і нагору. Столи танули картатою мозаїкою скатертин, розчиняючись у музиці. Час застиг. Дощ простукотів по обличчях та долонях. Багряне світло зникло, золото розтануло. Тільки голова Стрибунця золотисто світилася в темному кутку — його голова і вії.

Пісня закінчилася, але в голосу на платівці було ще багато таких — для тих, хто вмів слухати, і Стрибунець слухав, поки Гібон не змінив платівку на іншу, з іншим голосом, котрий не вмів змусити себе впізнати. Голови старших захиталися, пальці забігали, ялозючи склянки й наповнюючи попільнички. Під столами пройшла кицька з блискучою спиною, пройшла, жалібно нявкаючи, їй кинули недопалок та м'ятний льодяник. Стрибунець зітхнув. У цій пісні не було навіть кавових людей. У ній не було нічого. Просто попискувала жінка.

Дві дівчини з яскраво-червоними губами від'їхали від свого столу. Одна підняла з підлоги кицьку та притулила її до грудей. Хтось увімкнув світло — і відразу скрізь заклацали вимикачі. Над столами засвітилися зелені парасольки торшерів. Жінка співала про те, як її покидають. Уже другу пісню підряд.

Стрибунець встав, відлипаючи від стіни й від нагрітого його теплом телевізора. Пальма хитнулася, і мавпа розвернулася порожнім зворотним боком. Білою ниткою він пройшовся поміж столами, розрізаючи димову завісу підводного царства. Підводного — тому що зелені торшери й позеленіли обличчя. Підійшов до рундука й тихо про щось запитав. Старші звислися зі стільців-грибів, сказали:

— Що-що? — і засміялися. Гібон у білому фартуху подивився на нього згори, як на щось не варте уваги.

Стрибунець повторив питання. Обличчя старших весело виширилися. Гібон вийняв з кишені фломастер, почеркав ним по серветці та поклав її на край рундука.

— Прочитай, — наказав він.

Стрибунець подивився на серветку:

– Ведений дирижабль, – прочитав він тихо.

Старші зареготали:

– Свинцевий! Дурнику!

Стрибунець почервонів.

– Чому свинцевий?

– А щоб зручніше було шибки бити, – байдуже відповів Гібон, і старші знову зареготали.

Під їхній дружний регіт Стрибунець, мокрий від сорому, вилетів з кафе, ховаючи в застискачі протеза грудку серветки. Хто їм сказав? Звідки вони дізналися?

У Чумній кімнаті стінами летіли звірі. Чигаючи на безтурботних перехожих, у засідці ховався гоблін. Стрибунець сів перед тумбочкою, на якій стояла друкарська машинка, і розтиснув застискач. Серветки не було. Кулак руки-не-руки не стискався по-справжньому. Стрибунець примружився, потім розплющив очі й відстукав на клавішах те, що пам'ятав і без папірця. Висмикнув листок і сховав до кишені. Він був засмучений. Засмучений дирижаблем. Бо не міг зрозуміти: до чого тут дирижабль? Вони товсті, незграбні, до того ж давно вимерли. А ще прикро було, що старші знали про скло. Що це він його вибив.

– Найобразливіше, – сказав Стрибунець, – найобразливіше, що це їм хтось із вас розповів.

– Що-що? – перепитав Горбач, звисившись згори.

– Ніщо, – сказав Стрибунець. – Кому треба, той розчув.

Красуня був у паперовій короні з вигнутими краями. Він посміхався, але його посмішці бракувало зуба. Смердючка в другій такій же короні посміхався вичікувально та з цікавістю. Його посмішка була аж занадто зубатою. Сіаmecь витинав з журналу малюнки. Він підняв на Стрибунця студені очі й знову заклацав ножицями.

– Хто кому що сказав? – не витримав Смердючка. – І кому що потрібно було почути?

Горбач знов звиснув униз.

– Про скло, – сказав Стрибунець. – Що це я його розбив. Старші знають.

– Це не я! – випалив Смердючка. – Я чистий. Нікому ніколи!

Сіаmecь позіхнув. Горбач почав обурено вовтузитися серед ковдр.

Слон колупав кишеню комбінезона.

– Я їм сказав. Що Стрибунець... Дуже хотів вас випустити. Дуже розхвилювався. Я їм так сказав.

– Кому? – Смердючка зсунув корону набік і почав длубатися у вусі. – Кому ти це сказав?

– Їм, – Слон невизначено помахав рукою. – Великому, який запитав. І ще тому, який поряд стояв, йому – також. Не можна було? Вони не образилися.

Незабудковий погляд Слона потягнувся до Сіамця, палець поліз до рота.

– Не можна було, так?

Сіаmecь зітхнув.

– Сильно дісталось? – запитав він Стрибунця.

– Ні, – Стрибунець підійшов до Смердючки та підставив йому кишеню. – Вийми. Я тут дещо записав для твоїх листів. Щоб ти там згадав.

Смердючка рвонув кишеню, вихопив папірець і заобертав його в руках, внюхуючись у написане.

– Ого, – сказав він. – Нічого собі. Думаєш, нам це згодиться в господарстві?

Горбач спустився зі свого ліжка, взяв у Смердючки аркушик і теж прочитав.

– Дирижабль? Що це означає?

– Я, звичайно, можу написати, що бідна паралізована крихіточка хоче зайнятися повітроплаванням, – мрійно протягнув Смердючка. – Мені не важко. Але чи правильно це зрозуміють?

— Ця назва пісні, — перебив Стрибунець. — Або групи. Я й сам не зрозумів. Якщо, звичайно, Гібон не пожартував.
— З'ясуємо, — Смердючка заховав листок. — І напишемо.
Слон важко протупав по журнальних обрізках і зупинився біля Стрибунця.
— Я теж хочу корону, — захпинькав він. — Із зубчиками. Як у нього. — Слон показав на Красуню.
Смердючка подав йому свою.
Слон сховав долоні за спину:
— Ні! Як у нього. Красиву!
Горбач зняв корону з Красуні та надягнув на Слона. Щоб вона не впала, йому довелося її приплюснути. Сяючий Слон відійшов від нього, тримаючись дуже прямо.
— Обійшлося без ревіння, — зрадів Горбач. — Пощастило.
Сівши на своє ліжко, Слон обережно обмацав голову.

ТАБАКІ

ДЕНЬ П'ЯТИЙ

«Та це ж голос Тьох-Гроха! — гукнув Боброрізі
І гордючно додав зайву фразу:
Як сказав би наш шеф на подібний сюрприз,
Я промовив це першого разу!
Так, це трелі Грох-Тьоха! Рахуй-но у такт
І побачиш: я мовив це двічі!
Так, це пісня Тьох-Гроха! Доведено факт,
Щойно я проказав його тричі!»

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Вівторки — міняльні дні. Після Помпея я не бував на першому. Якимось мене перестав приваблювати цей поверх. Можна назвати це боягузством, але насправді це вичікування. Є погані місця, і є тимчасово погані місця. Тимчасову «поганість» можна перечекати. Я думаю про це цілий ранок. Про те, як скучив за міняльними справами, і що часу після Помпея минуло вже доволі багато, тож перший, мабуть, перестав бути поганим місцем.

І ось після уроків я розбираю своє господарство. Усе, що маю в мішках і в коробках. Нічого путнього не знаходжу, може, через те, що давно не мінявся. Коли відриваєшся від цієї справи надовго, втрачається нюх на попит. Порпаюся в найдалших зложищах і натикаюся на забутий ліхтарик з голою тіткою. Ручка у вигляді тієї тітки; її належить тримати за талію. Паскудна штука. Зовсім трішечки облуплена. Я її беру. Потім стає соромно, що матиму тільки таке убозтво, і набираю ще по три низки намиста. З горіхових шкаралуп, з фінікових кісточок і з кавових зерен. Їх трохи шкода, але завжди можна зробити ще, якщо знаєш як. Зав'язую все у клуночок. Зовсім манюній.

Лізу до платівок, перевіряю далекі ряди. Інгові Мальмстін. Саме те, що не завадило б обмінати. Лері з розуму зійде, але мені видніше, що в нас у господарстві зайве. І потім, цілком може трапитися, що міняти його виявиться ні на що, і я поверну платівку на місце. Я майже упевнений, що так і буде. Ховаю диск до пакета, щоб не впадав у вічі, й рушаю.

Уже на сходах чутно гул, а нижче мигтять спини — люду більше, ніж зазвичай. Навіть набагато більше. Не розумію, чому це так, але в самісінькому низу бачу, що половина міняйл — дівчата, й дивуюся, що так здивувався. Неначе в них не може бути нічого придатного для обміну. Знову я забув про Закон. Стає трохи не по собі. Взагалі-то я сором'язливий

і не люблю, коли мене застають зненацька. Цей закон – це цікаво й круто, але тільки не тоді, коли нічого такого не чекаєш, а я якраз не чекав. Ну, але не повертати ж назад, раз уже з'їхав у всіх на очах.

І ось я повільно суну повз них – а вони стоять і сидять, з тим і з оцим, – намагаючись виглядати як зазвичай. Так, наче вони завжди тут стирчали, і в цьому немає нічого особливого. Не так уже й важко зберігати спокій, коли довкола – натовп повіряджуваних Щурів і Псів, і ти в ньому майже непомітний, ще й навіть насилу крізь нього продираєшся.

Пугач з лампами та сигаретами – у своєму кутку. За сокоавтоматом – Мавпа з наклейками, а всі решта загубилися серед дівчат. Ніхто нічого не тримає на видноті, потрібно запитувати, а я нічуся – і вже розумію, що даремно спустився. Кому сьогодні цікаві низькопробний ліхтарик і саморобне намисто? Усі прийшли за новими знайомствами, а вимінювання – тільки привід. Однак я все одно їду до кінця, щоби потім з цілковитим правом повернутися.

– Що в тебе? – запитує Гном, плямистий від прищів, як мухомор. Дивиться поверх голови. Плювати йому, що там у мене. Просто запитує. Поруч переповнена млостью Габі тримає величезний плакат з Мерилін Монро. І позіхає, як крокодил.

Швидко проїжджаю. До платівок черга з чотирьох Псів і двох дівчат в окулярах. А відразу за ними – порожнеча, і сидить одне-єдине дівча. Зовсім несподівано застрягаю поряд. Узагалі-то, щоб поправити платівку, яка сповзає з Мустанга, водночас намагаючись випасти з конверта. І раптом бачу.

У неї на колінах – жилетка всіх барв веселки, розшита пацьорками. Палахтить і переливається, мов ясне сонечко. Не може бути, щоб таку річ принесли на обмін, це зрозуміло, але вона мене все одно притягує. Це стається якось саме собою. Вона піднімає голову. Очі зелені, трохи темніші, ніж у Сфінкса, а на своєму волоссі вона просто сидить, наче на килимку.

– Привіт, – каже вона. – Подобається?

Дивне питання. Чи подобається?! Треба терміново їхати назад і шукати що-небудь вартісне. За плеєр можуть і вбити, але є ще сорочки Лорда та мої безцінні амулети.

– У мене з собою немає нічого підхожого, – відповідаю я. – Так, сама лише нікчемна дрібнота. Потрібно проїхатися в одне місце.

Вона підводиться. Як її звуть? Здається, це Русалка. Зовсім маленька. Ймовірно, з колишніх візочників. А може, я її з кимось плутаю?

– Поміряй. Це дуже маленький розмір. А раптом не налізе.

Мальмстін знову починає сповзати.

– Та ні, не треба, – намагаюся заштовхати його якомога глибше, – я тут просто гуляв собі...

Вуха чомусь нагріваються й починають страшенно заважати.

– Але ж тобі подобається? Поміряй, – вона тицяє мені жилетку. – Давай, я хочу подивитися, як вона виглядає на комусь іншому.

Знімаю дві свої й одягаю цю. Застібаюся. Зовсім моя. За всіма параметрами.

– Супер, – каже Русалка, обійшовши візок. – Те, що треба. Наче на тебе шита.

Починаю розстібатися.

– Ні, – хитає головою вона. – Це тобі. Подарунок.

– Нізащо! – знімаю жилетку й простягаю їй назад. – Не можна так.

Так, була в мене така нехороша звичка. Спускатися в міняльний вівторок без нічого, вибрати найкраще, а тоді запитувати господаря: «Може, подаруєш?» Вони, звичайно, дарували. А куди їм було діватися? Щоправда, потім почали при моїй появі розбігатися й ховати своє добро. І я перестав виканючувати подарунки. Самому набридло. Одначе брати такий подарунок я й тоді не став би. Совість же в мене все-таки є. Тому трясу перед нею цією прекрасною жилеткою та благаю забрати її назад.

– Я її принесла, щоби кому-небудь подарувати, – пояснює вона. – Тому, хто оцінить. Ти оцінив, значить, тобі. Бо інакше ображуся.

Волосся нижче колін кольору кави з молоком. А сорочка зелена, під колір очей. Їй підійдуть усі мої намиста. Тому розв'язую свій згорток.

Із нього негайно вивалюється низькопробний ліхтарик. Жах і ганьба. Але вона дивиться тільки на намиста. І по тому, як дивиться, відразу видно, що знається на таких речах.

– Краса яка, – каже. – Невже сам зробив?

– Бери, – відповідаю я. – Вони не варті навіть кишеньки твоєї жилетки.

– Ці, – вона вибирає фініки й начіпляє на ший. На світі не так уже й багато дівчат, кому таке личить. Вона одна з них.

– Ці теж, інакше ображуся, – тицяю їй два інші намиста. Дуже поспішаю, бо краєм ока встиг зауважити, що крізь ряди міняйл у мій бік рветься Лері з перекошеною мордою.

– Бувай! Дякую за подарунок!

Швидко від'їжджаю. Лері вже зовсім близько, але він наступає на чийсь сигаретний склад, і його зупиняють для серйозної розмови. Так що в мене з'являється час, і я його використовую.

– Е, хто підкине до четвертої? – кричу я. – Оплата після прибуття!

Відразу знаходяться три послужливі Щури. Мікроб і Сумах не підходять за комплекцією, відтак я вибираю Вікінга. Він саджає мене на загривок, і ми біжимо. Я в новому жилеті дуже красивий, він у ролі коня теж нічого.

– Стій, тварюко! – вищить десь позаду нас Лері. – Стій!!!

Ми, звичайно, не зупиняємося. Гонитва – це те, що я люблю понад усе на світі! Ноги Вікінга миготять білими бутсами. Мною струшує.

– Йоу-ху! – кричу я. – Піддай жару!

Вікінг злітає сходами нагору. Жовте волосся тороччям метляється в нього перед очима, і я прибираю його патли, щоб він не спіткнувся. Потім вивуджую з-під його коміра шнурочки навушників і застромлю собі у вуха. Довжини шнурочків ледве вистачає, і це не дуже зручно, зате тепер ми біжимо під музику.

О, так! Ніколи не вгадаєш, скільки радощів може принести звичайний міняльний вівторок.

Ми біжимо. Надзвичайно трясуча музика. Надзвичайно моторний Вікінг. Міцно стискаю згорток. Межи коридорних голів промайнула знайома лисина. Висмикую навушники й кричу Вікінгові:

– Е, гальмуй! Приїхали!

Він гальмує і саджує мене на підлогу. Просто під ноги Сфінксові.

– Це ще що за така верхова їзда? – цікавиться Сфінкс.

– Не їзда, а порятунок від певної загибелі, – пояснюю я, розплачуючись із Вікінгом.

– А що за така розкішна жилетка? Раніше я її не бачив.

Розповісти про жилетку заважає Лері, який, власне, підбіг.

– Ти його обміняв! – кричить він. – Мого Інгві! Пустяк, Сфінксе! Я його вб'ю!

Сфінкс, звичайно, не пускає. Лері весь заслинений і в шмарклях, так ніби його ось-ось розіб'є параліч.

– Е, – кажу, – не розпускайся так. Тут скрізь повно Логів. Що вони подумують? Не обмінював я твого Інгві. Присягаюся ногами Сфінкса.

– Тоді де він? Базарник! Кровопивця!

– У візку, напевно, залишився. Там унизу, де я висадився перед відправленням.

Лері вдаряє себе кулаком по чолу, розвертається та біжить назад.

– Мабуть, Щури встигнуть раніше, ніж він, – кажу я Сфінксові. – Знаєш, адже вони такі ласі до чужого...

– Про ласих до чужого ти краще помовч, Табакі, – Сфінкс сідає навпочіпки, і я вилізаю йому на плечі. – Якщо його диск поцупили, подаруєш один зі своїх. Зрозумів?

Я мовчу. Бо що відповідати? Сфінкс не гірше, ніж я, знає, що мої диски Лері навіть даром не потрібні. Як і мені – його. З висоти добре видно горішні фрагменти настінних розписів,

і я їх розглядаю, хоча Сфінкс крокує швидко, так що багато чого не повидивляєшся. Біля входу до спальні звішуюся до його вуха:

— Знаєш, я краще подарую йому ліхтарик. Дуже гарний. Навіть, у певному сенсі, пікантний. Окей?

Перерва між обідом і вечерею найдовша, і до вечері зазвичай уже звірієш від очікування. Але це якщо день нудний, а якщо не нудний і є про що порозповідати людям — зовсім інша річ. Мені є про що розповісти, і я розповідаю всім підряд, поки сам не втомлююся від подробиць, які повторюються. Єдиний, хто відмовляється слухати, — Лері. Приволік свого «Інгві», кладе на місце, показує мені кулак і йде. Неначе йому абсолютно не цікаво, звідки взялася моя нова жилетка.

Я знімаю її, щоб якомога краще роздивитися, одягаю — і знімаю знову. За кожним разом вона мені дедалі гарніша. Навіть Нанетта з цим згодна. Розгулює навколо жилетки та пробує подзьобувати пацьорки. Доводиться відганяти її журналом. Рахуючи від сьогодні, до вівторка ще цілий тиждень, але я вирішую заpastися всілякою свіжою міняльщиною, тим більше, що в мене є торбина зі свіжою горіховою шкаралупою.

У навушниках, щоб не відволікатися й не встрявати в розмови зграї, нанизую шкаралупки на волосінь — тільки найменші з них і найгарніші. Слухаю всяку радіомаячню для дітей дошкільного віку.

Жах просто, чим обгодовують зовнішніх дітлахів! Волосся встає дибки. Казка про Снігову Королеву не така вже й погана, але розповідає її грудний жіночий голос із сексуальними придиhamи та постогнуванням, отож ця історія набуває зовсім не притаманних їй відтінків.

«Човен відносило все далі й далі, — стогне голос у мене у вухах. — Червоні черевички пливли за нею, але не могли наздогнати! Може, річка несе мене до Кая? — подумала крихітка Герда...» — голос затинається від хвилювання.

Шкарлупинка, ще шкарлупинка...

Чорний порпається в тумбочці, потім у столі. Знаходить станочок для гоління і йде, обвішаний рушниками. У нього вже росте борода. А в мене нічого ще не росте...

«Давно мені хотілося мати таку малесеньку дівчинку, — значущо повідомляє шиплячий, з присвистуванням, вампірячий голос. — Дай-но я причешу тебе, моя красуне». — Когось причісують. Підозріло при цьому захрускотівши. «О-о-о, я засинаю, що зі мною?» — попискує Герда. Їй років за сорок, як мінімум. Украй захоплива історія. Намисто майже готове, пальці жахливо болять. Дірявити горіхи зовсім не так просто, як можна подумати. Дмухаю на пальці й чіпляю першу заготовку на цвях. Це буде дуже симпатичне намисто. Шкарлупинки майже однакові.

«Кар-кар-кар, вітаю тебе, дівчинко!» — Ворон, судячи з голосу, не останній при чарці. А його дружина — перша молода істота в цій постановці — каркає ніжним сопрано... Беру другу волосінь.

Забігає Горбач. Обличчя в нього таке дивне, що відразу зрозуміло: щось трапилось. Упускаю горіхи долі, дивлюся на його губи. У дитинстві я вмів читати по губах, але відтоді минуло чимало часу, до того ж він увесь час відвертається, тож нічого не розбереш. Простіше зняти навушники, але мені чомусь страшно. Бо, здається, він сказав «Лорд». А цього бути не може.

«Так-так, це він! Це Кай! — озвучує в мене у голові Герда-за-сорок. — Ох, та проведи ж мене чимдуж до палацу!»

Краєм ока помічаю, що Сфінкс також дещо спантеличений. Задкує до ліжка й сідає, не зводячи погляду з Горбача. Заходить Сліпий. І теж має дивнуватий вигляд. А за ним — візок Лорда з Лордом і Ральф, який штовхає його.

«Це тільки сни... Сни знатних вельмож...»

Здираю навушники до чортової матері.

Тиша. Чути гудіння Дому за стінами й навіть зовнішність — адже це та справжня тиша, яка у нас трапляється надзвичайно рідко. Ральф дивиться на нас, ми — на Лорда. Потім гримить найоглушливіший у моєму житті дзвінок на вечерю. Ральф обертається до виходу й намагається в дверях на свіжопоголеного Чорного.

Чорний каже йому:

— Вибачте... — а потім: — Ой! — коли помічає Лорда.

— Та заради бога, — відповідає Ральф і виходить.

А ми дивимося на Лорда. Це дійсно він. Живий, справжній, не в пісні й не уві сні. Його можна помацати, понюхати, посмикати за волосся... Потрібно дізнатися, чи надовго його привезли та ще купу важливих речей, але я — в ступорі, і ніяк не можу з нього вийти. Лорд сидить, згорбившись. Жалюгідний, яким і привидівся мені тоді під гармошку. Голова обстрижена. Не наголо — але краще було б, якби наголо, тому що стриг його якийсь шизофренік. Волосся стирчить нерівними пучками, а подекуди крізь світлу щетину навіть просвічує шкіра, як при стригучому лишаї. Той, у кого піднялася рука на волосся Лорда, та ще й у такий спосіб, не міг бути нормальним, це зрозуміло всім. Лорд у куртці Горбача і в моїй жилетці. Весь у значках. Очі стали більшими, лице меншим, пальці перебирають значки, очей він не піднімає. Просто жахіття, який він має вигляд, а ще жакливіше, що всі мовчать і тільки дивляться.

Починаю нервово розгойдуватися. Обстановка стає дедалі гіршою, аж поки Сліпий не підкрадається до візка, простягаючи Лордові сигарети:

— На, покури. Якийсь ти вже дуже тихий.

Лорд хапається за пачку, немов потопаючий за рятувнє коло. Я відразу виходжу зі ступору. Та й інші теж. Повзу на граничній швидкості, але встигаю останнім. На Лорда вже наскочили: штовхають, мацають, нюхають і кричать. Вливаюся в загальний хор і заглушую всіх. У розпал вітань Лорд раптом починає плакати.

— Усе, досить, — відразу командує Сфінкс. — Усі — на вечерю. Дайте йому трохи спокою.

Але я не збираюся давати Лордові спокій. Залізаю йому на коліна — ближче до вух, — адже потрібно пояснити, як я за ним скучав і таке інше. Слухає він чи ні, не має значення. Він упукає сигарету, і йому дають іще шість замість тієї, яка впала.

— Волосся у тебе, — Горбач куйовдить потворну стрижку, — просто жах. Хто це постарався?

— Як тобі в моїй жилетці? — запитую я. — Якщо добре, я її не забиратиму. Тим більше, в мене тепер є ще одна, зовсім нова.

— Ти назовсім? — обережно уточнює Сфінкс.

Лорд киває.

— Ура! — кричить Горбач і підкидає в повітря Нанетту. Сліпий теж мацає голову Лорда й засмучено присвистує.

— А в нас тепер, уяви собі, Новий Закон, — починаю я, але Сфінкс не дає нічого розповісти.

— Вечеряти! Марш! — кричить він сварливо. Мене знімають з Лорда та відносять, хоч я опираюся.

У коридорі я — коло Горбача, який розмовляє сам із собою:

— Я знав, що він достойний тип... — і це, звичайно, про Ральфа, а трохи далі від нас — Сфінкс і Сліпий, і Сфінкс каже:

— Пахне психлікарнею, — і це вже про Лорда.

Розганяюся й наїжджаю їм на п'яти. Мені начхати, чим там пахне від Лорда, раз уже він повернувся, а всі ці балачки — казна-що, бо коли трапляється таке, можна тільки співати й гриміти чим-небудь. І я співаю. Співаю, буяню та перевертаю посуд. Я роблю Лордові гігантський бутерброд і поливаю його сиропом. Бутерброд, тарілку, скатертину й себе. Із супу я витягаю м'ясні тюфтельки — і теж для Лорда; на кожну витягнуту припадають дві, які впали, — я ховаю їх в інший бутерброд. Навколо мене озеро з жиру й сиропу, Сфінкс дивиться несамовитими очима, проте мовчить, а Лері проказує:

— Якщо мене запитають, то я не з його зграї, бо соромно перед людьми.

Потім ми їдемо назад: я швидше за решту, але під кінець відстаю, бо згадую про Ральфа й починаю за ним видивлятися. Я ні про що не запитав би його, навіть якби побачив, але доки не бачу, то здається, що міг би і запитати. Наприклад, звідки він привіз Лорда.

Усе це жахливо цікаво, а в самого Лорда не запиташ, бо не можна. Не прийнято, некультурно, нетактовно, одним словом, не можна, якщо тільки Лорд сам не скаже, а він нічого не скаже, це я вже зрозумів. Відтак я видивляюся Ральфа, але його не видно, тож я наздоганяю своїх, які застрягли, приймаючи привітання від тих, хто вже знає, що сталося.

Я також із задоволенням прийняв би привітання, але трикляті бутерброди течуть і замащують усе навкруги, тому я тільки махаю всім рукою, проїжджаючи повз, і, здається, помічаю серед привітальників двох-трьох дівчат, але, знову ж таки, немає часу придивлятися, бо я дуже кваплюся.

ТАБАКІ

ДЕНЬ ШОСТИЙ

Щонайперше – це смак. Він у нього пісний,
Пріснуватий, жорсткий і поганий,
Так неначе сюртук, що у грудях тісний,
Ще й з відтіночком фата-моргани.

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Зранку, спостерігаючи за Лордом, помічаю багато дивного. Він не перевдягає светр, який прикрасився кавовою плямою. Йому падає подушка на підлогу, але він не зауважує цього, а зауваживши, не поспішає поміняти наволочку. Дарує Лері дві свої найгарніші сорочки, а коли я помилково надягаю його шкарпетки, не скандалить і взагалі його дивує, що я вибачаюся. Усе це найдрібніші дрібниці, але з таких дрібниць складалася істотна частина того Лорда, якого я знав, і дивно бачити його таким, який не робить чогось, що він обов'язково зробив би раніше, і навпаки – який робить щось, чого він би робити не став. Із довгим волоссям він залишив у зовнішності ще багато всього іншого, я не знаю, радіти цьому чи сумувати.

– От яка справа, люди, – ділиться з нами Лері дорогою з їдальні після сніданку. На ньому блакитна сорочка Лорда з білими чаплями, й виглядає він у ній шикарно. – Я кажу: пробач, Лорде, я був одягнув тут дещо з твого, поки тебе не було. Сам розумієш, не можна з дівчиною гуляти, коли цілий у дранті. Кажу так і чекаю, що ось він мені зараз влаштує. А він: бери, каже, їх собі назовсім. І ці, і які захочеш. Вивалив переді мною буквально все: бери давай, не соромся. Ну, то я взяв дещо. І він мені потім іще й свою запальничку назовсім віддав. Ту, котра з драконом. Я до нього: класна яка в тебе, Лорде, запальничка. Просто так йому кажу, без ніяких таких думок, а він раз – і мені її до кишени. Бери, каже, якщо подобається.

– Ти в нього скоро останні труси вициганиш, – бурчить Горбач. – Май совість, дай людині спокій.

– Та я просто так сказав! І нічого такого не думав!

Ми з Горбачем хитаємо головами. Лері червоніє та замовкає. Але біля дверей класу знову зупиняється, перегородивши нам дорогу.

– Добре. Дідько з нею, із запальничкою. Чесно кажучи, я знав, що віддасть, тому й похвалив. Але ви мені скажіть, хіба раніше я про нього таке подумав би – ну, що він раптом віддасть? Ніколи б не подумав. Ось і скажіть мені, що це з ним таке, що він аж ніби на себе не подібний. Він же тепер тільки виглядає, як наш. А поводитьсь по-чужому. Це вам що, не підозріло?

– Котися ти! – Горбач штовхає його у груди. – Дай пройти. Встав на дорозі й верзеш усяку муть. Запальничка його дупу тобі не пече?

Лері засмучено розглядає центральну нагрудну чаплю, сповнений підозри, що Горбач її захляпав. Навіть обмацує тканину.

– Навіщо аж так штовхатися? – запитує він. – Кажу, що бачу, не хочете – не слухайте. Навіщо відразу штовхатися? Я що, хіба не радий, що його привезли? Дуже навіть радий! Але є думка, і я її висловлюю. Тому що не просто так різні історії про перевертнів розповідають. Тут є над чим замислитися.

Горбач тягнеться до його коміра, однак Лері, ухилившись, забігає до класу. Ми з Горбачем переглядаємося.

– Підла душа, – стверджує він. – Треба було все ж таки йому врізати.

Смикаю себе за сережку, кручу її в вусі.

– Взагалі-то треба було. Йому ніколи не завадить. Але в дечому він правий. Я теж помітив. Лорд змінився, ще й як.

Горбач здивовано нахмурюється:

– Звичайно, змінився. Подорослішав, та й усе. І скучив. Лері – дурень, не розуміє, але від тебе я не чекав. Де твої очі та вуха, а також усе інше?

Він проштовхує мене в двері й задкує на своє місце. Прилаштовуюся за столом, розкладаю зошити. Вуха горить через те, що смикав сережку, щоки – від слів Горбача. Дивлюся на Лорда. Він за сусіднім столом – роздивляйся, скільки душа забажає. Сліпає над моїм зошитом, виправляє там щось у моїх закарлючках. Я не просив, але він і раніше так робив без ніяких прохань. Горбоносий профіль, тонкий і неприродно красивий, нахилиється над заялженими сторінками. Навіть мерзенна стрижка з залисинами не змогла його спотворити. Волосся не жовте, як раніше, а бежеве, яким воно було біля коренів. І ледь помітною тінню проступає борідка. Тобто привид борідки. Може, тому, а може, через слова Горбача мені здається, що Лорд дійсно подорослішав. Невже річ лише в цьому? Тільки в цьому, і більше ні в чому? І цілий урок я думаю про це.

За вікном снігова завіса. Сніг мете і мете – й тільки перед вечерею перестає. Двір весь у складках і горбках під білою, цукровою ковдрою, дуже красивий, і зовнішність не подібна на себе, і взагалі дуже тихо, неначе Дім раптом опинився в зимовому лісі. Шкода, що вже темно, відтак не видно, як усе навколо виблискує й іскриться.

Після вечері народ висипає надвір. Я теж їду. Сніг я люблю, хоч візки в ньому вгрузають мертво, і це неприємно, зате є багато розваг, котрі можливі тільки зі снігом.

У зручному місці виваляюся в замет, ліплю купу сніжок, і всім, хто проходить повз мене, дістається сніжкою по маківці. Я взагалі дуже цілкий, завжди влучаю куди хочу, було б чим кидатися. Потім до мене приєднується Лорд. Удвох ми даємо жару ходячим із шостої та Лері з його кодлом. Логи всі як один у смугастих плетених шапочках з помпонами, таких яскравих, що й цілитися нема потреби.

Коли з'являються дівчата, всі вже неабияк розійшлися і зашаленіли. Їх беруться закидувати сніжками просто на ганку, не даючи зійти вниз. Але на ганку снігу теж ціла купа, а ховатися там зручніше, тому вони швидко опам'ятовуються й відповідають цілою лавиною сніжок. Ми з Лордом на найбільш відкритому місці й не можемо втекти, відтак найбільше сніжок дістається нам. Мене вбито в замет, і я тимчасово виходжу з ладу, а коли видобуваюся з замету, навсібіч валяється безліч напіврозвалених снарядів, а Лорда поранило просто в рот. Він плюється, вигукуючи прокляття впереміж зі снігом.

– Як ти назвав їх? – уточнюю я. – Ніжні й чарівливі?

Лорд не встигає відповісти. Дівчина в синій куртці заліплює йому сніжкою в перенісся, і він, закричавши, з мстивим виглядом починає ліпити цілий кавун. Поки він цим зайнятий, я прикриваю його, збиваючи шапки, які вистромляються з-за поручнів, але дівчина

в синьому все-таки примудряється влучити в нього ще двічі. Нарешті Лорд піднімається і жбурляє свій смертоносний снаряд їй під ноги. Вибух і крики. Синя куртка падає, як підстрелена. Мені якось не вірилося, що ця штука долетить, куди треба, я здивований і навіть захоплений, про що тут же кажу Лордові. Він дивиться розгублено.

— Я її не дуже боляче зачепив, як ти думаєш?

— Думаю, вона впала, щоб зробити тобі приємність, — кажу я. — Навряд чи її так уже зачепило.

Але Лорд не вірить і повзе перевіряти особисто. Взагалі-то слово «повзе» йому не підходить. Це повільне слово, а Лорд пересувається дуже швидко. Але зараз йому заважає сніг, і доки він добирається до мети, дівчинка встигає підвестися й витрусити з волосся більшу частину снігу. Він запитує щось знизу. Вона сміється та хитає головою, а потім гепається коло нього в замет, мабуть, щоб він не почував себе незручно поряд із нею, коли вона стоїть. Так вони й спілкуються — обоє білі, заліплені снігом, наче пара коміків, які втрапили у велетенський торт. Немає часу дивитися на них: хтось обстрілює мене з-за поручнів, і я відповідаю, хоча супротивник невидимий, і всі мої сніжки даремно розбиваються об ґанок.

Чекаю, чи не вистромиться цей хтось, але він, точніше, вона — хитра і не вистромлюється, правда, влучності це не додає, і сніжки летять повз. Можна сказати, ми навзаєм промазуємо одне по одному.

Потім я випадково дивлюся вгору — й у вікні нашої спальні бачу силует Сфінкса. Неважливо, що лише силует, неважливо, що його невидимий рот зараз, напевно, посміхається. Я знаю, про що він думає, дивлячись на наше снігове звалище. Півжиття я провів на підвіконнях, власне так само витріщаючись униз і задихаючись від заздрощів. Тому самої лише його далекої тіні мені досить, щоб я позбувся всякої охоти до пустощів.

Відкидаю заготовлену сніжку й повзу до Мустанга. Повзу цілу вічність, мене обстрілюють з усіх боків, а коли, нарешті, я доповзаю, з'ясовується, що Мустанг всенький слизький і мокрий, тому що якийсь мудрагель додумався використати його як прикриття. Пробую вилізти на нього й зісковзую.

З третьої спроби мені це вдається, але сніг навкруги порозкиданий, а Мустанг має крен набік і намертво зав'язнув. Сумна сцена. Мені допомагають Кінь і Пухир, добросерді Логи третьої. Викочують на ґанок, де нас тут же оточують дівчата, які просять мене пограти з ними ще трішки. Це приємно та несподівано, і всю дорогу на другий і до спальні я пітнію від хвилювання, згадуючи, як вони називали мене «Вільгельмом Теллем» і просили залишитися. При тому, що хлопців на подвір'ї купа. Увесь ходячий склад Дому, плюс найбільш схиблені візочники.

Коридор порожній. Тільки Сліпий тиняється туди-сюди, розкидаючи ногами сиру тирсу. А Сфінкс, коли я заїжджаю до спальні, все ще стоїть біля вікна й невдоволеним тоном запитує Македонського, з ким це Лорд фліртує, сидячи по горло в снігу, і що за дівця гасає навколо Чорного з масними очима.

— Не розумію, Сфінксе, — каже Македонський, — як можна роздивитися звідси чиїсь очі — там, унизу?

Висушений і зігрітий, сиджу в халаті над шахівницею. Навпроти сидить Сфінкс. Посмикує бровами, зображуючи посилену роботу звивин, але сам більше прислухається до криків знадвору.

— Готуй окріп, — каже він Македонському. — Скоро вони сюди з'являться, почнуть скиглити, вимагати чай і заганяють тебе до смерті.

Македонський ставить чайник на плитку і підсідає до нас. У мене в кутку дошки таємна засідка, яку Сфінкс не повинен помітити, тому я співаю відволікаючі пісні-плутанки й витріщаюся в інший куток, де готується фальшива атака. Сліпий сидить з ногами на столі. Позіхає, копірсаючись у розпатраному ящику з інструментами. Дворові крики стають тихішими

й нарешті переходять у коридор. Звиски й тупіт: хтось мчить галопом, а його на бігу глушать сніжками.

Обертаюся до дверей з перебільшеним інтересом, а коли знову дивлюся на дошку, хитромудра засідка зруйнована, і Сфінкс кінчиком граблезубця зіштовхує з дошки мою королеву.

Якщо королева в попільничці – гру, вважай, закінчено.

Македонський каже:

– Скільки снігу вони нанесуть!

А за дверима – гуркіт і скрип; обтрусившись, вони завалюються, білі, як громадка снігових баб: Чорний, Горбач, Лорд і Лері, а з ними двійко дівчат: синя куртка та фіолетова; всім страшенно весело, і Лері з ідіотським гелготанням розвалює в центрі дошки велику сніжку.

Фігури повержено, Сфінкс, криво посміхаючись, витирає лице коліном. Дуже люб'язно скалиться, однак Лері все ж роздумує жбурляти другу сніжку; з тією ж таки ідіотською посмішкою він розбиває її об свою голову.

Чорний і Горбач допомагають дівчатам роздягнутися. Куртки летять на підвіконня, знімаються шапки й розмотуються шарфи. Дівчина в синьому виявляється вогнисто-рудюю і це, звичайно, Руда: личко, як у лисички, і чорнильні очі. А дівчина у фіолетовому – Муха, надзвичайно смаглява й зубаста, ціла всяяна родимками. Розпізнавши їх, підстрибую на подушках і привітально верещу.

Вони відразу, не змовляючись, сідають на підлогу. Сфінкс прилаштовується поряд, а Чорний і Горбач метаються, розставляючи навколо горнята, тарілки й попільнички. Від усіх – мокрі, хлюскітливі сліди, що їх Македонський непомітно підтирає ганчіркою.

Я теж сповзаю на підлогу. Розташовуємося півколом. Я під ліжком, як черепаха, тільки голова стирчить. П'ємо чай. Над нами – вкрай мальовнича колекція мокрих шкарпеток на шворці, що тягнеться через усю кімнату і трохи пахне вогкістю. На батареях сохнуть черевики. Руда й Муха – в ковдрах, як індіанські скво, і з-під каптурків ковдр витікають цівочки диму.

Лері самозабутньо колупається в носі, як йому здається, непомітно для довколишніх. Лорд і Горбач – теж у ковдрах, Македонський вештається між нами, роздаючи чашки та горнята, магнітофон бурчить, загалом, ми дуже приємно, по-домашньому, проводимо час. Не зовсім так, як провели б його один з одним або зі Старою Чумною Гвардією, бо дівчата – це все-таки дівчата, їхня присутність сковує. Можна уявляти себе кимось, хто говорить щось страшенно дотепне, але саме те, що варто було б сказати, не придумується. Тільки пласкі, вимучені жарти, які абсолютно не заслуговують на те, щоби бути вимовленими. Краще вже мовчати, ніж говорити таке. І до певного моменту я мовчу. Тільки приношую і слухаю інших.

Усі обговорюють снігові бої. Ніяк не можуть заспокоїтися. У Рудої з-під ковдри видніються босі ступні. Молочно-білі, пороздряпувані, з підібганими пальцями. Коли вона говорить, пальці ворущаються. Муха корчить гримаси, розгойдується та хихоче. Давиться димом і стягує ковдру з голови. Тепер нам видно її гострі зубки і маленькі кільця у вухах – по п'ять у кожному вусі. Брови присипані діамантовою пудрою. Вона нагадує злодійкуватого цигана. Тому, що весь час випинає губи, або тому, що ворущить ніздрями. Запросто уявити її за яким-небудь незвичайним заняттям на кшталт конокрадства. І говорить вона занадто швидко – навіть для мене.

А Руда мовчить. Якщо не палить, то гризе нігті. Дивлячись на них збоку, будь-хто сказав би: ось скромна й тиха дівчина, а ось – безпардонна й балакуча. Дуже просто і зрозуміло, вибирайте, кому яка до душі. Але ті з нас, хто знайомий з ними з дитинства, знають, що все не так просто, як здається. Бо саме Муха п'ять років – від шести до одинадцяти – мовчала, не будучи ні глухою, ні німою, і ховалася під ліжками від будь-кого, хто намагався до неї підійти, а Руду приблизно в той же час вихователі прозвали Сатаною. Навіть мене так не називали. Так що сумирності в ній не більше, ніж у мені, та й то якщо повірити, що відтоді вона з року в рік дедалі більше сумирнішала.

Смикаю її за край ковдри :

— Е, Рудасю, а дівчат зараз саджають до Кліток?

Вона нагинається до мене:

— Звичайно. Тільки вони в нашому коридорі, а не в тому, де вихователі. Хресна не довіряє нас Ящикам. Вони вічно п'яні та розпускають руки. Сама нас зачиняє, сама випускає. І ключі є тільки в неї.

— Ух, — кажу. — Їй це підходить.

Хресна — «залізна леді» Дому. Глянеш на неї — і здається, що при ходінні вона мала би погрюкувати й побрязкувати, як Залізний Дроворуб. Але стукотять тільки її каблуки.

Лері запитує, як поживає нова вихователька, Блондинка. Нова вихователька дівчат — улюблена тема Логів. Вони її обожають. З того, власне, часу, як уперше побачили.

— Наразі притирається, — повідомляє Муха. — Приємна, але якась аж занадто нервова. Напевно, не візьме собі окрему зміну. Так і залишиться на побігеньках. А волосся в неї натуральне, уявляєте? Справжня натуральна блондинка. Дуже красивий відтінок.

Лері ковтає слину та мрійливо зітхає. Як на мене, таких блондинок найкраще живцем закопувати в землю. Може, вона і справді красива, не знаю. Я бачив її двічі, й обидва рази дивився тільки на годинник. Здоровенний, приблизно як цибулина. Він цокав, наче бомба з годинниковим механізмом. І мав щойнаймерзенніший вигляд. Так що мене не надто обходило її волосся.

— Наш Грубий у неї закохався, — розповідає Сфінкс. — Ми гуляли з ним на першому, коли вона вийшла від Акули просто нам назустріч, і як тільки вона з'явилася, Грубий викинувся з візка та поповз до неї. Зі сказеною швидкістю. Ніхто не чекав від нього чогось такого.

— І що? — запитує Муха, зробивши великі очі.

— Нічого, — морщиться Сфінкс. — Обслинив трохи. Але крику було багато.

Деякий час ми мовчимо, віддаючи належне розбитому серцю Грубого. Руда вилупилася зі своєї паранджі; в червоній футболці Горбача, на додачу до власного вогняного волосся, вона — як палаючий факел. На таке лице просто не можна було саджати чорні очі. Це лякає й залишає шкребке відчуття на шкірі.

Муха обертає головою, за чимось видивляючись.

— А де ваша ворона? У вас же ворона живе? Так хочеться на неї подивитися!

Горбач іде діставати Нанетту, яка в цей час дивиться десятий сон.

— Як справи у Русалки? — запитую я. — Така маленька, з довжелезним волоссям, — уточнюю щодо її зовнішності, бо не впевнений, чи правильно пам'ятаю кличку.

— Це до неї, — Муха тицяє пальцем в Руду. — Вони з однієї кімнати. Найжахливіша кімната — у них.

Не дивлячись на Муху, Руда піднімає брови. Підборіддя — на колінах; Руда замислено проводить пальцем по губі.

— Я хотіла сказати, найоригінальніша, — кашлянувши, виправляється Муха. — Найнезвичайніша кімната, я хотіла сказати.

Горбач приносить заспану, заціпенілу від обурення Нанетту і демонструє її дівчатам. Муха обережно гладить синюваті пір'їни. Птаха здригається, її очі затагуються прозорою плівкою. У бадьорішому стані вона би роздзьобала ворожі пальці до крові.

— Красуня... Лапонька, — безтурботно щебече Муха. — Кралечка!

Лапонька і кралечка дивиться скоса, починає загрозово прихрипувати, і Горбач поспішно повертає її на сідало.

— Лапуня! — не вгамовується Муха. — Так би і з'їла її...

— Спочатку запасися вставними очима, — радить Чорний. — Вона абсолютно не аж така лапонька.

— Ну ні, — ние Муха, засмучено проводжаючи поглядом Нанетту, — не може бути, щоб така красуня була злючкою...

— То як там Русалка? — знову запитую я. — Ми з нею трохи поспілкувалися вчора.

Руда дивиться на мою жилетку, посміхається.

— У Русалки завжди все добре, — каже вона. — Бувають на світі такі люди. А може, вони просто мають такий вигляд. Украй рідко, але вони трапляються: люди, в яких не буває проблем. Які поведуться так, наче в них немає проблем.

Усі ми дивимося на Македонського. Він червоніє й заплутується в шнурі кавоварки. Доки розплутується, ми на нього вже не дивимося.

У мене в роті дивний присмак від нашої розмови. Ніби я теж знаю, яка вона — дівчина, котра шиє найкращі на світі жилетки й дарує їх першому зустрічному. Після такої розмови потрібно покурити. Ми з Рудою закурюємо одночасно, тільки до неї, на відміну від мене, з усіх боків тягнуться запальнички, і найперша — від Лорда. Я раптом помічаю, що він якийсь дивно червоногарячий і що дивиться на Руду теж якось дивно. Вишукує й вогнисто. Навіть, можна сказати, хижо. Це так впадає у вічі, що я аж трохи бентежуся. І скося дивлюся на Сфінкса — чи помітив і він?

Сфінкс, якби щось і побачив, — по ньому цього не скажеш. Крутить граблею попільничку, увесь неначе аж сонний. Вони з Вовком завжди мали такий вигляд, коли насторожувалися. Фальшиво дрімотний.

— Я ось захищав-захищав своє вухо, — не до ладу повідомляє Лері. — А мені все одно по ньому поцілило. Та ще й сильно. Боюся, знов буде запалення вуха, як минулого разу, — він мацає вухо, тоді розглядає пальці. Неначе від дотику до вуха запалення могло з нього випасти.

— По тобі не скажеш, що в тебе проблеми з вухами, — люб'язно зауважує Муха.

Лері замислюється. Чи розцінювати ці слова як комплімент.

Обговорюємо останню виставку. Картин там було — одна-дві та й усе, зате Дракон з третьої виставив розмальованого себе, і це було дійсно цікаве видовище. На Дракона страшно дивитися і без розписів. А що вже на розмальованого. Від розмови про виставку Куряка трохи жвавішає та розповідає про кілька виставок, які він відвідав у зовнішності. Потім ми обговорюємо Ворожильний салон. Я там попрацював тиждень ворожкою-хіроманткою, тож я маю що розповісти. Муха й Лері пліткують про дівчачих виховательок, тобто, звичайно, Муха пліткує, а Лері тільки підтакує, ми з Рудою починаємо суперечку про Річарда Баха, теж цілком собі пліткарську. Сходимося на тому, що хоч він і писав непогані книги, але з жінками поведився, як худобина. Чого варті хоч би навіть його пошуки Єдиної, у процесі яких дівчатам доводилося мало що не складати іспит з пілотування літака.

— Ті, котрі палять, виключалися тут же! — кипить Руда. — Тільки тому, що він, бачте, не палив. Наче не можна кинути, якщо припече.

Мені хочеться ще трохи поговорити про Русалку, але я не наважуюся.

Сліпому цікаво, коли повернеться з походу в зовнішність Щуряка — головний Літун Дому, якій він дав замовлень на чималу суму. Руда не знає, коли повернеться Щуряка. Ніхто цього не знає. Навіть сама Щуряка. Чорний починає випитувати, де Щуряка ночує в зовнішності та як їй вдається щоразу залишатися там так надовго, але ні Руда, ні Муха нічого не можуть йому сказати, бо й самі нічого про це не знають.

Руда дивиться в стелю.

— У вас колись була стіна, на якій жили звірі... — абсолютно невлад говорить вона. — А двері ви тримали замкненими. І ставили перед ними пастки. Щуроловки та капкани. Так розповідали. Я увяляла собі цю вашу стіну настільки часто, що в якийсь момент стало дуже важливо побачити її насправді. Тоді я залізла у вашу спальню через вікно...

— Там ґрати і немає карниза, — шепоче Лорд, не зводячи з неї палаючих очей. Руда дивиться на нього мигцем і усміхається.

— Тоді ґрат іще не було. А вздовж стіни є такий виступ, який викришується. Я пройшла по ньому до середини — й налякалася. Простирчала там цілу вічність, не могла поворушитися. Поки мене не засікли старші. Це було жахливо.

— Вони тебе зняли, — вгадує я. — Притягнули драбину та спустили наниз.

– Ні. Вони просто стояли внизу й дивилися. Їм було цікаво. Довелося йти далі.

– Ага, – здригається Горбач, – дивитися з цікавістю вони вміли. Краще не згадувати.

– Не заважай! – я підповзаю ближче, підозрюючи, що ось-ось почую щось страшенно цікаве. Щось важливе. – Ну, ну! – підбадьорюю я Руду. – І що було далі? Ти залізла і...

– І... опинилась у вашій спальні, – Руда, збентежено посміхаючись, обертає недопалок. – Спочатку просто раділа, що стою на землі, такій надійній і твердій. Потім розглядала стіну. Вона виявилася не зовсім такою, як я її собі уявляла, але все одно була дивовижною. У неї наче не було країв. З обох боків, – Руда розводить руками, показуючи щось неосяжне. – Важко пояснити. У мене було мало часу, я знала, що ви от-от повернетесь, адже ще потрібно було змусити себе вилізти у вікно, пройти по цьому жохливому карнизу та зїхати по трубі. Але я не втрималася. Знайшла в тумбочці грубий фломастер і намалювала на стіні птаху. Вона вийшла така незугарна, потворна... Зіпсувала вам цілу стіну. Я так засмутилася, що навіть не помітила, як вилізла назад і спустилася. Потім півночі проревля...

– А через два дні, – закінчує Сфінкс, – ти повернулася, щоб розфарбувати свою чайку. Білилами. І підписалася – Джонатан. І Джонатан став залишати нам подарунки.

– Господи! – стогне Горбач. – То це ти була Джонатаном? А ми ж то мучилися, капкани розставляли...

– Ось це ось, – звертаюся я до своїх нігтів, – і називається потрясінням. Коли зненацька розкривається нерозгадана таємниця. Під старість. Від такого запросто можна отримати психічну травму. Розумієш, Чорний, ми весь час знаходили...

– Я все зрозумів, – перебиває Чорний. – Не потрібно пояснювати.

А все ж він не зможе зрозуміти. Ні він, ні Лорд з Македонським, ні Лері. Зрозуміють тільки Стервожер, Валет, Красуня і Слон. Якщо їм розповісти. А більше ніхто.

Усі чимось тихо шарудять. Горбач плескає себе по кишнях, Сліпий теж у чомусь копирсається. Я вивуджую з вуха сережку. Наші руки зустрічаються над розстеленою ковдрою. На долоні в Горбача – бронзовий дзвіночок. У Сліпого – монета на шворці. Я тримаю сережку.

– Кепськотхнучому піратові від Джо, Літуна над морями, – цитую я. – Тільки записка, звичайно, давно загубилася.

Руда кусає губу:

– Ви їх зберігаєте! Досі!

– Це ж подарунки Джонатана, – сміється Сфінкс. – Реліквії. Якщо я не помиляюся, одна навіть перейшла у спадок до Лорда. Черепашка.

Лорд хапається за черепашку та стискає її в кулаці. З украй фанатичним виглядом.

– Так, до речі, – пригадую я. – Найбільше подарунків отримував Сліпий. Чомусь. Різним жадібним людям було навіть якимось образливо.

Руда спалахує й кидає на мене погляд, в якому змішані докір, прохання не заглиблюватися в спогади та ще багато чого, відтак язик сам собою прикушується, а в голові починають крутитися запізнілі припущення щодо того, хто і з якої причини опинився цього вечора в нашій спальні.

– Он як? – проказує Чорний, відсorbуючи захололий чай і ні на кого не дивлячись. – У Джонатана, значить, були свої улюбленці?

Руда червоніє ще сильніше, але гордо випростується й киває:

– Так, були. І зараз є. А що?

Під поглядом Лорда я на місці Рудої такого казати не став би. У присутності просто не людськи вродливого Лорда з палаючими очима я на її місці взагалі втратив би дар мови. Але дівчата – дивні істоти. Якщо їй більше подобається Сліпий, тут уже нічого не вдієш. Врешті-решт, Джонатан не просто так ризикував життям, залазячи в чужі вікна.

– Я згадала один пасьянс, – каже Муха, збентежена загальним мовчанням. – Називається «Голуба мрія». Майже ніколи не виходить, але якщо вийшов, вважаєш, головна мрія збулася. Цікаво, правда?

– Жаж, – кажу я. – Показуй швидше. У мене ціла купа всяких мрій.

Македонський передає карти й відсовує чашки на край ковдри. Муха починає розкладати пасьянс, по ходу даючи плутані пояснення. Руда тремтить і закутується в ковдру, підгортаючи під неї босі ноги.

– Якщо ти замерзла, надягни мої шкарпетки, – пропоную я. – Потім повернеш як-небудь. Коли зайдеш до нас іще.

Вона не заперечує, і Македонський іде виймати з шафи мої шкарпетки.

– Може, і мій светр? – боязко говорить Лорд. – Він теплий.

– От, – сумно повідомляє Муха, завмерши з останньою картою в руці, – не вийшов! Як завжди. Я ж кажу, він майже ніколи не виходить. Це спеціально так, щоб було цікавіше.

Вона обертається до Лорда:

– Можна, я вдягну твій светр? Я теж чомусь замерзла. Просто всенька тремчу.

Лорд мляво киває:

– Звісно.

– А яка в тебе голуба мрія? – запитую я в Мухи. – Та, яка ніколи не виходить?

Вона відмахується від мене картою:

– Що ти! Не можна розповідати, бо інакше ніколи не збудеться.

Горбач і Лері потайки позіхають. Руда натягує мої шкарпетки.

– Добре у вас, – каже Муха. – Але ніби вже пізно. Ні в кого немає годинника?

– Шшшш... – шиплять на неї з усіх боків, і здивована Муха затискає собі рот.

– Що? – бурмоче вона в долоню. – Я щось не так сказала?

– Не варто згадувати в присутності Табакі ось, власне, те, про що ти допіру згадала, – каже Горбач, хитаючи головою. – Повір, не варто.

– А що я такого згадала? – пошепки запитує Муха. – Я вже й сама не пам'ятаю.

Горбач і Лері стукотять по своїх зап'ястках і вирячуються на неіснуючий годинник. Лері, маючи на увазі мене, – з перебільшеною відразою, але бідну Муху його вигляд остаточно збиває з пантелику.

– Що це? – запитує вона. – Хвороба якась?

Від цієї розмови, а надто від жестів, мене починає нудити. Трішечки. Ображений, що вони загострюють увагу на моїх психічних аномаліях, відповзаю під ліжку й затискаю вуха – нехай собі обговорюють. Від самої лише згадки про годинник я ще ніколи не впадав у шал – це всім відомо. Коли виповзаю, розмовляють уже про інше. І взагалі збираються.

Дівчата стоять без ковдр, у Мухи з-під сірого Лордового светра стирчить власний, пістрявий. Обсмикуючи обидва, вона милується своїм відображенням у полірованих дверцятках шафи й весело щириться. Лері, натягуючи чоботи, співає дифірамби її ремінній пряжці, яку я прогавив. Македонський згортає ковдру-скатертину. Сфінкс і Сліпий теж збираються, а Лорд, який від'їхав у куток, щоби звільнити простір, стежить звідти за Рудою, як мисливець за дичиною, уважно та пристрасно.

Щоб нічого не пропустити, виповзаю зовсім. Хоча пропускати вже нічого: гості йдуть, вечір давно став ніччю, діджеї вітають тих, кого мучить безсоння, – ще трохи, й усі впадуть у передсвітанковий ступор. Найсумніший з усіх станів. Не кожен може теревенити безперестанку цілу ніч, не втрачаючи при цьому бадьорості, як, наприклад, я.

Руда ще досі в моїх шкарпетках і, начебто, так і збирається йти, значить, є надія, що приїде ще. Хоча, може, звичайно, просто передати шкарпетки з ким-небудь.

– Наразі, па, – кажуть вони з Мухою мені, Лордові й Македонському. Решта мають намір їх провждати. З ліхтариками.

– Па, Джонатане, – кажу я Рудій. – Приходь іще.

Вона невизначено киває та скоса зиркає на Сліпого. Сліпий, звичайно, не знає, але міг би і здогадатися, бо всі чесно витримують паузу, перш ніж почати її вмовляти, поступаючись

йому першістю. Заодно вмовляють і Муху, а Лері, захихотівши, навіть пропонує їм прихопити з собою Довгу Габі. Зовсім здурів.

Нарешті вони виходять. Усією компанією. Залишаємося ми з Македонським, Куряка й Лорд, який, щойно пішла Руда, відразу втрачає всю іскрометність та полум'яність, стає бляклим і спохмурнілим.

Залізаю на ліжко й починаю наводити на ньому лад. Розстеливши пакет, струшую на нього вміст попільнички й недогризки того та іншого, відриваю від прутів спинок галки жувальної гумки, згрібаю на купу підручники та зошити. Щойно весь безлад було зміщено до підніжжя ліжка, розкопую собі в узголів'ї нору й заборплююся в неї. Темно та затишно, тихо шваргоче віник Македонського, а Лорда і взагалі не чути. Наганяю на себе трохи дрімливого туману, зовсім небагато, для більшого затишку, й починаю пригадувати. Джонатана. Привида нашої кімнати.

Напевно, за всю історію Дому тільки ми мали свого власного привида, і ми цим дуже пишалися. Не злічити, скільки разів ми обговорювали його подарунки, намагаючись вгадати, хто він, скільки влаштували засідок і пасток, в які він жодного разу не втрапив. І це остаточно переконало всіх у його нелюдському походженні. Спочатку ми підозрювали найближчих сусідів. Потім – старших. Але ні ті, ні інші не могли нічого знати про наші пастки та засідки, а Джонатан якимсь чином дізнався.

Втративши надію впіймати його самого, ми спробували вирахувати його за почерком. Тижнями збирали зразки, викрадаючи з учительської зошити, залишені для перевірки. У нас їх назбиралася ціла купа, і ми якраз збиралися їх знищити, коли на цю купу наткнувся прибиральник і видав нас дирекції.

Лежу, перебираючи в пам'яті події тих днів. Смішно. Нікому з нас і на думку не спало викрасти бодай один дівчачий зошит. Тому що Джонатан, певна річ, був чоловіком. Ми одного не розуміли: чому він не придумав собі якесь цікавіше прізвисько, чому вибрав ім'я? Коли надія вирахувати його зникла, ми почали писати йому записки.

«Чому Джонатан?»

Замість відповіді нам було залишено тоненьку книжку про чайку. Ми прочитали її один одному вголос, як тоді в нас було прийнято. Через Сліпого, через Красуню, який міг лише по складах, і через Слона, якому так і не далась абетка. Це повелося якось саме собою.

Найкращим читцем був, звичайно, Вовк, і йому діставалися щонайдовші шматки, а найгіршим, і це було загальне твердження, вважався я. Ми дізналися все про чайку Джонатана, але це не допомогло нам зрозуміти, ким був наш таємний гість. Книжка не була бібліотечною й доказів не додала, а згадки про чайок – на повний голос – не вивели на ймовірного хазяїна книжки. Зі старших книжку читали майже всі, з молодших – тільки ми.

«Ти чайка?» – запитали ми Джонатана в наступній записці. Джонатан промовчав, але залишив підозріле буре перо. Перо ми зберегли й показували всім, хто хоч трохи знався на орнітології. Знавці зійшлися на тому, що воно не чайне, але сказати, чиє саме, не змогли.

Я згадую все це та ще багато всякого й різного з тих часів, засинаю, прокидаюся, знову трохи пригадую – і раптом до мене доходить, що я втратив нагоду розкрити одну з загадок, які мучили нас у дитинстві. Як вона дізнавалася про наші засідки? Звідки?

Те, що Джонатаном виявилася Руда, абсолютно нічого не пояснює. Чим більше я думаю, тим образливіше стає, що я не здогадався запитати. Тепер доведеться чекати її наступного приходу. А вона, може, більше не прийде. Від таких думок сон остаточно вивітрується. Кручуся на ліжку й зітхаю, обзиваю себе дурнем. Ну я, припустимо, не дотямив, а що ж інші, нібито розумні? Ніхто не запитав про найголовніше! А може... Може, таки запитали. Навіть напевно! Струшуюся, вистромляюся з нори й озираюся.

Сплять. Усі як один, по-свинському посапуючи. Куряка – в ногах, Сфінкс – ліворуч, а Лорда щось наче й не видно, хоч на підвіконні якийсь романтично усамітнений силует милується зірками, і це, швидше за все, він. Штовхаю Сфінкса під бік.

– Е, прокидайся! Мені терміново треба дещо з'ясувати!

– Табаки! Тварино! – Сфінкс піднімається, сонно мотаючи лисиною. – Я в житті не зустрічав ще одного такого прикрого фрукта! Чого тобі?

– Ти випадково не здогадався запитати, як вона дізнавалася про наші засідки? Ось це найголовніше, і це дуже цікаво.

– Здогадався, – бурчить Сфінкс, лягаючи назад на подушку. – Але тобі не скажу, бо ти поводишся, як свиня.

– Сфінксе! Ну, будь ласка! Я ж не засну... Ну скажи... – тихенько штурхаю його в процесі своїх благань. – Скажи, Сфінксе...

Він знов сідає:

– А щоб тебе чорт побрав, Табаки! Я б усе тобі розповів, коли ми повернулися, якби ти не спав! Я, між іншим, змилюсердився над твоїм сном, тому принаймні з вдячності...

– Я не спав! – обурений, вибираюся з нори цілком. – Он же, бачиш, я абсолютно вдягнений? А якби спав, то був би в піжамах.

– Зрозуміло. Я мав би розкопати твоє гніздо та перевірити, одягнений ти чи в піжамах.

– Мав би! Тим більше, я й не спав зовсім. Я розмірковував.

Сліпий сідає на своєму матраці, який лежить на підлозі:

– Та скажи ти йому, Сфінксе! Він же, якщо цього не з'ясує, до ранку всіх нас згризе.

– Вона про все дізнавалася від Слона, – знехотя зізнається Сфінкс. – Усього лише. А нато-мість дозволяла йому помацати своє волосся.

І я відразу пригадую. Як тільки Слон бачив Руду, він починав тягнутися до її волосся та пихкати: «Дай! Дай!» Щось украй незвичайного кольору там, де в інших людей не росте нічого яскравого, – тільки це він і бачив. А понад усе на світі Слон любив торкатися незвичайного; це могли бути мильна бульбашка, котячий хвіст чи палаючий сірник. Навіть зітхаю від розчарування. Таке прозаїчне пояснення найбільш нерозв'язної загадки дитинства. Краше було б не знати.

– Нічого собі, – кажу. – Як усе просто й нецікаво.

– І треба було мене через це будити? – мстиво запитує Сфінкс.

– Треба було. Я ж не витримував би невідомості. Тепер уже можна спати.

Сліпий закурює, і Сфінкс перебирається ближче до нього – перехоплювати затяжки. Нора моя розкидана, доведеться споруджувати нову. Наспівуючи, складаю подушки. Таємниці розкриті, Джонатан викритий! Якщо вдуматися, то це жах як класно, і нема чого засмучуватися через усякі дрібниці.

Істина – найдорожче. Діти, спокійно спить.

Правда прийшла вночі. І постукала в двері.

Сніжка на дошку впала! Далі увійшла вона!

І принесла світло істини. От як усе було...

– Вона тобі подобається? – запитує Сфінкс у тінєподібного Сліпого. Перериваю пісню, щоб послухати відповідь.

– Ні, – відповідає Сліпий, трохи подумавши. – Не дуже. У дитинстві в неї була препаскудна звичка збивати мене з ніг і відбігати, регочучи. Це жахливо діяло на нерви. Лось заборонив мені чіпати дівчаток, а то я її побив би.

– Це правда, – каже Сфінкс замислено. – Вона тебе вічно штовхала. І я ніяк не міг зрозуміти чому. Їй щось таке було, по суті, не властивим.

Сідаю біля лазу до свіжовикопаної нори й обіймаю подушку Сфінкса.

– Ага, – кажу. – В цивілізованих світах маленькі хлопчики смикають дівчаток, які їм подобаються, за волосся та закидають цим дівчаткам у сумки здохлих мишей. Не кажучи вже про підніжки. Так вони виявляють свою любов. Це повадки, запозичені

в первісних предків. Адже тоді все було просто. Вибрав, помилувався, угрів кісткою мамонта по тім'ячку – й весілля, вважай, відбулося. Більш пізнім поколінням було цікавіше зазирнути під довгі спідниці своїх одноліток, але вони були не такі дурні й носили знизу мереживні панталони. До того ж вигляд ридаючої дівчинки, обхляпаної грязюкою, до краю зворушливий і викликає бурю почуттів у душі закоханого! Вони такі прекрасні, коли плачуть!

– Не думаю, що Сліпий був таким уже симпатичним, коли його збивали з ніг, – бурмоче Сфінкс. – Не кажучи вже про панталони та сльози. Ти щось занадто розфілософствувавсь, Шакале.

– Я ж вище зазначив, що все це прийнято в цивілізованих суспільствах. У нас, природно, все навпаки.

– Давайте спати, – пропонує Сліпий. – А то ще виявиться, що Чорний ціле дитинство сховався від мене з розуму, тому й лупцював з ранку до ночі. Щоб подивитися, який я прекрасний, коли плачу.

– А що? – пирхає Сфінкс. – Цікава версія. Відповідно до неї, правда, виходить, що в мене він взагалі закохався з першого погляду. Мої сльозинки його ошчаслилювали більше, ніж твої. Я на них не скупився.

– Слухайте, годі вже пліткувати, – гуде згори голос Горбача. – Людина спить, а ви про цю людину бог знає що верзете.

– Зіграй нам що-небудь тихеньке, патлатий, – просить Сфінкс, глянувши вгору. – Нічну серенаду. Шакал розполохав наші сни. Залишилися тільки плітки. Відверни нас від цього мерзотного заняття.

– Зіграй. Заодно всіх перебудимо, – злорадіє Сліпий.

Горбач шарудить чимось, звіщує ноги й починає грати. Залізаю в нору, щоб заснути під флейту, поки він не перестав. Одначе голову не ховаю, тому що Сфінкс та Сліпий не лягають, відтак цілком іще можуть про щось цікаве порозмовляти. Так і сидимо. Вони мовчать, і я мовчу, а Горбач грає, відволікаючи нас від пліток.

ДІМ

ІНТЕРМЕДІЯ

Увійшовши до десятої кімнати, Стрибунець щось вловив. Зміну, невидиму для ока. Сивий сидів над шахами, підперши підборіддя кісточками пальців, і думав.

Стрибунець сів на підлогу.

Сивий не вітався ніколи. Він поводився так, неначе приходів і відходив не було, неначе їхні зустрічі не розділяли дні та години. Стрибунець встиг до цього призвичаїтись, і йому це навіть подобалося.

Він побачив коробку з-під амулетів. Порожня, з відкинutoю кришкою, вона лежала на матраці поряд із шахівницею. Ось. Ось що змінилося. Чому?

Сивий упіймав його погляд і запхав довгі пальці в коробку. Підняв їх до світла й потер, струшуючи пилюку.

– Більше нічого не залишилося. Я все роздав.

Витягнувши шию, Стрибунець розглядав дно коробки.

– Усе-все-превсе? – перепитав він, ніяковіючи.

– Так, – Сивий закрит кришку і прибрав порожню коробку.

– І амулетів більше не буде?

Стрибунець засумував, він чекав пояснень. Пасмо волосся лізло йому в очі, він не прибирав його, боячись ворухнутися.

– Я їду звідси. Додому.

У кімнаті Сивого ці слова прозвучали дивно. Наче не він їх проговорив. Хіба в нього міг бути дім? Сивий був сам по собі. Він народився, виріс і постарів тут, на цьому, власне, місці. Так думалось тому, хто дивився на нього та розмовляв із ним.

Стрибунець посовав черевиком по підлозі, яка чорніла винними плямами.

— Чому?

Сивий переставив на дошці одну фігуру, іншу збив нігтем.

— Мені вісімнадцять, — сказав він. — Давно пора.

І цим теж щось зіпсував. Як і самою згадкою про дім. Йому не могло бути скількись-то років. Він був поза віком і поза часом, поки не вимовив слова, що звільняють від чарів, назвавши свій вік. І це навіть не було поясненням.

— Інші поїдуть улітку. Чому ти не почекаєш на них?

— Тут погано пахне, — сказав Сивий. — Дедалі гірше. Ти розумієш, про що я кажу, — в тебе є нюх. Зараз погано, але в самому кінці буде значно гірше. Я знаю, я вже бачив таке. Я пам'ятаю минулий випуск, той, котрий був до нашого. Тому хочу піти раніше.

— Ти втікаєш? Від своїх?

— Утікаю, — погодився Сивий. — Так що аж ноги на плечі. Яких немає.

— Ти боїшся? — здивувався Стрибунець.

Сивий пошкріб підборіддя перевернутою королевою.

— Так, — сказав він. — Боюся. Коли-небудь — ще не скоро — ти зрозумієш. І теж налякаєшся. Випускний рік — поганий час. Крок у порожнечу, не кожен на таке здатний. Це рік страху, божевільних і самовбивць, психів та істериків, усієї страхітливої мерзоти, котра лізе з тих, хто боїться. Гіршого немає нічого. Краще піти раніше. Як це зроблю я. Якщо є така можливість.

— Ти чиниш сміливо?

Тепер здивувався Сивий.

— Не знаю. Радше — навпаки.

Стрибунцеві захотілося запитати про себе та про свій амулет, але він не запитав. Сивий готувався до кроку в порожнечу, до сміливого вчинку, який здавався боягузством. У такий момент потрібно було мовчати й не заважати йому. І Стрибунець промовчав.

— Я забираю тільки цих двох ненажер, — Сивий показав на акваріум. — Разом з їхньою кімнатою. Вони нічого не помітять. Навіть не зрозуміють, що перемістилися в зовнішність. Хотів би я бути на їхньому місці.

Стрибунець подивився на риб. Він боїться. Йому стало шкода Сивого. Його та себе. Якою тепер стане ця кімната? Лігво Бузкового Пацика. Без Сивого вона перестане бути цікавою. Перестане бути «Лігвом». Стане просто спальнею номер десять.

— Я про тебе не забув, — Сивий опустил королеву на чорний квадрат. — Я думаю про тебе так часто, що це навіть аж дивно. Як ти думаєш, чому так?

— Тому що амулет? — припустив Стрибунець.

— До чого тут амулет? Він тобі не потрібний. І всі ці завдання також. Ти відкритий. У тебе все влітає саме.

— Він мені потрібний, — Стрибунець погойдався, сидячи навпочіпки. — Дуже потрібний. Відколи він у мене, все добре.

— Я радий, — Сивий витрусив сигарету з пачки. — За нього більше, ніж за решту. І за тебе теж.

Стрибунець раптом захвилювався:

— Що було під час минулого випуску, Сивий? Що ти тоді побачив таке, чого не хочеш бачити тепер?

Сивий обертав у руках сигарету, не запалюючи її:

— Навіщо розповідати? Улітку все побачиш сам, на власні очі.

— Я хочу знати зараз. Скажи.

Сивий подивився на нього з-під напівопущених повік.

— Тоді це нагадувало корабель, що тоне, — сказав він. — Але цього разу буде гірше. Однак ти нічого не бійся. Дивися й запам'ятовуй. І не повторюй пізніше чужих помилок. Кожному в житті даються два випуски. Один чужий. Щоб знати. І один власний.

— Чому цього разу буде гірше?

Сивий зітхнув:

— Тоді в Домі був один ватажок. Тепер їх двоє. Дім розділився на два табори. Це завжди погано, а в рік випуску — це найгірше, що може статися. Більше ні про що не запитуй. Можливо, я помилюся та верзу дурниці. Буде або так, або інакше, хоча, швидше за все, станеться щось третє, чого ні я, ні ти не можемо собі уявити. Не варто загадувати наперед.

— Добре, — Стрибунець кивнув.

Сивий дивився на нього якимось дивно. Неначе здался.

«Він прощається, — здогадався Стрибунець. — До літа ще далеко, але він прощається вже тепер. І такої розмови у нас більше не буде».

Сивий зітхнув, нахилившись над дошкою.

— Сідай ближче. Навчу тебе цієї гри, — його пальці забігали по квадратах, переставляючи фігури. — Твоя армія — білі. Моя — чорні. Пішаки ходять тільки вперед і на одне поле. Але перший крок можуть робити на два.

Сивий знову подивився на Стрибунця.

— Не думай про погане, — сказав він. — Викинь з голови все, що я наговорив. Дивися сюди...

Він проліз через вікно на горищі та з цікавістю роззирнувся. Найбільше це нагадувало пустелю. Голу, сіру, розтріскану пустелю, в якій росли антени замість кактусів. І горбочком — інше горище, яке здавалося звідси зовсім маленьким. З усіх боків було тільки небо. Стрибунець тулився до горищного вікна, не наважуючись відійти від нього. Вовк підморгнув і поліз на горищний дах. Жерсть загримотіла у нього під ногами. Він сів, звісивши ноги, й підкликав Стрибунця:

— Ходи сюди. Став ногу на ящик.

Стрибунець виліз нагору й обережно сів поруч. Перевів подих, роззирнувся. Вони були на самісінькому вершечку Дому. Вище від даху. Звідси було видно зовнішність — рожево-кольорову, омиту дощами, готову до літа. Пустирище, оточене огорожею, округлі верхівки дерев, лабіринти обвалених стін — місце, де, доводячи до паніки своїх батьків, любили бавитися зовнішні діти. Між руїн майоріли яскраві плями їхніх дощовиків. По вулиці їхав хлопчик на велосипеді. Стрибунець подивився назад. З того боку вулиця була ширшою, і вдалині можна було розгледіти автобусну зупинку — ту саму, з якої привела його мати того дня, коли він уперше ввійшов у Дім.

— Мене вб'ють, якщо дізнаються, куди я тебе затягнув, — сказав Вовк. — Але це хороше місце. Тобі тут подобається?

— Не знаю, — чесно відповів Стрибунець, — треба подумати. — Він знову подивився вниз. — Напевно, це дуже «думальне» місце. Тільки незрозуміло, гарні речі тут думаються чи не дуже.

— А ти розкажи, про що думаєш, — запропонував Вовк. — А я скажу, добре це чи погано.

Стрибунець стежив за автобусом, поки той не щезнув з очей. Потім подивився на Вовка.

— Ти тільки не смійся. Там, де ми жили раніше — я, мама й бабуся, — коло будинку був парк. З одного боку. А з іншого — велика крамниця, а якщо пройти ще, чимдалі, — дитячий майданчик. У крамниці продавали дзеркала. І ще багато всякої всячини. І посеред усього цього стояв наш будинок. На цій вулиці — поряд з парком і крамницею з дзеркалами. Розумієш?

Вовк похитав головою:

— Поки що ні.

— Коли я згадую той наш будинок, я згадую також і все це. І де він стоїть, і що там навколо. Розумієш?

— Уже так, — Вовк потер вуха. — Тут же цього немає?

— Зовсім немає. Занадто немає. Так ніби все це, — Стрибунець кивнув на вулиці, — кимось намальоване. Малюночок.

Вовк подивився вниз.

— І якщо вийти, — продовжив він замислено, — то можна зробити в цьому малюночку дірку. Папір порветься, і буде дірка. А за нею що?

— Не знаю, — зізнався Стрибунець. — Якраз про це я і думав.

— Ніхто не знає, — сказав Вовк. — І не дізнається, поки не вийде. Краще й не думати.

— Значить, це місце погане для думання. Якщо про щось краще не думати, а думається тільки про це. А як у тебе?

— У мене по-іншому, — Вовк підтягнув ноги й поклав лікті на коліна. — Я люблю дах. Це і Дім, і не Дім. Як острів посеред моря. Як корабель. Як край землі. Так наче звідси можна провалитися в космос — і падати, падати, але ніколи не впасти. Раніше я тут сам із собою грався в усе це — в море, в небо...

— А зараз?

— А зараз не граюся. Давно сюди не приходив.

Прямокутник даху зблискував уламками скла, наче розсипаними алмазами. Вони виблискували й іскрилися на сонці. На бурих від дощів газетах лежали порожні пляшки. І сидіння від стільців, які давно втратили колір.

— Хто все це залишив? — запитав Стрибунець.

— Старші, напевно. Не тільки я знаю це місце. Сюди багато хто ходить. Тут добре, коли дощ і вітер. Зовсім інакше, ніж зараз. Корабель у бурю. Можна бігати та скакати під дощем, і точно знаєш, що ніхто на тебе не дивиться з вікон. Головне — не захопитися та не зїхати на спадисту частину.

Стрибунець уявив Вовка, який гасає по слизькому мокрому даху під дощем, і зіщулився.

Вовк засміявся:

— Ти просто не пробував. Ось, дивися.

Він встав, похитнувся, випростався і, закинувши голову, крикнув у небесну блакить:

— А-а! О-о! У-ху!

Небо проковтнуло його крик. Стрибунець дивився, широко розплющивши очі.

— Не бійся. Давай.

Вовк допоміг йому піднятися, і вони закричали разом. Невпевнений крик Стрибунця небо моментально ковтнуло. Він крикнув голосніше, потім — іще голосніше. І раптом зрозумів, як це класно — кричати в небеса. Кращого за це нічого бути не може.

Він кричав і кричав, мружачись від захвату, поки не охрипнув. Вони з Вовком одночасно сіли на нагріту жерсть горищного даху та подивилися один на одного божевільними очима. Стрижі промайнули над ними, немов чорні ножиці. Вітер подув у розпаленілі обличчя. Було дуже тихо — і дзвеніло у вухах. «Якийсь я порожній, — подумав Стрибунець. — Неначе все, що було в мені, відлетіло. Залишився я сам, спустілий, і мені добре». Вовк ухопив його за светр:

— Е, обережно. Постарайся не впасти. Ти ніби п'яний.

— Мені добре, — пробурмотів Стрибунець. — Мені чудово.

Небо ділили дроти антен. На них вигойдувалися грудочки горобців. Вітер куйовдив волосся. На носі у Вовка ледь помітно проступали веснянки. «Пахне літом!» — раптом зрозумів Стрибунець. Уже по-справжньому.

У спальні копирсалися в коробці з фотографіями.

— Швидше! — крикнув їм Горбач. — Гляньте, що притягнули Максо-Рекси!

Вони підійшли й подивилися.

Це були фотографії старших. Зроблені не в Домі. Сіаめць тицьнув пальцем в один зі знімків.

— Ось ця брамка, пам'ятаєте, злетіла з петель? Через те, що на них Ковбаса розгойдувалася.

— А ось моя голова! — показав другий Сіамець на розпливчасту пляму в кутку іншого фото.

— А онде наше вікно видніється!

Вони штовхалися, жадбно вишукуючи хоч щось знайоме там, де основне місце займали старші. І знаходили. За спинами, за плечима, окремими клаптиками, тут і там. І ці клаптики вони намагалися зв'язати в єдине ціле.

Стрибунець відійшов і сів на своє ліжко. Він не любив цих розмов. Дві поїздки у літні санаторії він пропустив, а втретє їх відправили в шикарний оздоровчий центр, де персонал так відповідально поставився до своїх обов'язків, що ні про які розваги, крім запланованих, і мови бути не могло. Місце було чудовим, але ні басейни, ні спортивні зали, ні живі коні не приносять втіхи, коли за тобою всюди ходить армія помічників. Судячи з розмов, яких удосталь наслухався Стрибунець, таких осоружних канікул у мешканців Дому ще не бувало. Взагалі-то якби не ці розмови, він би вважав, що непогано провів час. Але люди Дому були консервативними. Поза Домом вони визнавали тільки два місця відпочинку. Закинуту влітку лижну базу десь у горах і старий санаторій на узбережжі. Усе інше не йшло з ними ні в яке порівняння.

Ті два місця також називали Домом, ніби вони були його продовженням, його відростками, які простягнулися в безкраю далечінь. Обидва Доми Стрибунець знав так, ніби бував у них не раз; і він навіть вважав, що кращий той, котрий на березі моря. Найстаріший. Скрипучий, хрипучий, з проламаними ліжками, з шафами, які неможливо закрити, з облупленими від вогкості стелями та стінами, з мостинами, які де-не-де відставали. Дім, в якому на чотири спальні — одна духова, і щоби потрапити в туалет, потрібно відстояти чергу.

— У нас у спальні крапало зі стелі!

— А під Слоном завалився стілець, пам'ятаєте?

— А Спорт пробив дірку в стіні, коли постукав сусідам, щоб вони замовкли.

— А у ванній водилися стоноги!

— І стоноги, і водолавні жуки!

Хлопчачки перекидалися фразами, як футбольним м'ячем, із захватом перераховуючи ґанджі Того Дому, а Стрибунець слухав і помирав від заздрощів. Той Дім, молодший брат Дому Оцього. Може, навіть між ними існує таємний зв'язок. Може, вони обмінюються щурами, привидами або ще чим-небудь цікавим. З вікон Того Дому можна побачити море. А ночами море можна почути. Вихователі там негайно закохуються в засмаглих дівчат з пляжів і забувають про свої обов'язки, а коли йде дощ, дім протікає, й усі замикаються в ньому, наче в мушлі, проклинаючи погоду, та грають до ранку в карти — і старші, й молодші, і вихователі. Грають, слухаючи подзвін крапель у ночвах, розставлених усюди, де протікає дах.

— Ви поцупили їх у старших? — запитав Стрибунець про фотографії.

Сіамці закліпали:

— Ну то й що? У них таких фоток цілі вагони, а в нас жодної. Нехай будуть хоч ці.

— А я нічого і не кажу. Просто запитую. А де Смердючка?

— Його викликали до директора, — сказав Фокусник. — І як же відразу зробилося тихо, правда?

Смердючка в'їхав, виблискуючи значками від коміра по коліна.

— Чули? — звискнув він придушено. — У директора в кабінеті лежать чотирнадцять посилок! І купа листів! Але листи — це фігня. Головне — посилки! Усі — мої!

— Відповіді на ті листи? — здогадався Горбач.

— Ага, вони, — Смердючка закружляв по кімнаті, мигочучи спицями коліс. — Ні, ви коли-небудь про таке чули? Вони мені їх не віддають. Кажуть: хто послав і навіщо? А яке їхнє діло? Це мені послали, це мої посилки! Значить, вони повинні мені їх вручити.

— І ти ось так спокійно поїхав? — не повірив Вовк.

— Ще чого! Я з ними поскардився. Зараз відпочину й поїду скандалити далі. Тільки мені потрібний транспарант. Намалюєте?

Стрибунець засміявся.

— Нічого смішного! — обурився Смердючка. — Купа корисних речей гниє в директорському кабінеті! Це не смішно. Ану, давайте швидше... Малюйте й пишіть! — він підкотився до тумбочки та зашарудів папером. — У нас що, немає великого аркуша? Не розумію. Така необхідна в господарстві річ...

— Краще на простирадлі, — загорівся Фокусник. — Розріжемо його на дві половинки. І ще потрібні дві палиці для ручок.

— Одна, — відрізав Смердючка. — Однієї буде досить. Друга рука мені знадобиться. Щоби дудіти в дуду.

Вони лежали на підлозі перед розстеленими клаптями простирадла й у задумі гризли пензлики.

— Що-небудь на кшталт «Ірландію — ірландцям!» — напосідав Смердючка. — Або «Руки геть від...» — ну, чого-небудь.

— А може, «Посилки — господареві»? — запропонував Горбач.

— Теж можна, — знехотя погодився Смердючка. — Хоч це й банально.

Красуня гладив банки з фарбою. Слон малював на підлозі сонце. Вовк почав синім кольором виводити слово «посилки».

— Рівніше, рівніше, — хвилювався Смердючка. — І більші літери.

— Можна просто зламати замок, — сказав Сіамець Рекс. — І вночі все звідти винести. Тоді й писати нічого не потрібно.

— Ну ні! Красти те, що й так своє? Нехай самі видадуть! — Смердючка поправив простирadlo. — Ще пошкодують, що так вчинили. Ще благатимуть: заберіть, заберіть їх чимшвидше!

— Чотирнадцять посилок, — шанобливо зітхнув Фокусник.

— А я про що! Є заради чого попрацювати.

Коли транспарант «Посилки — господареві!» був готовий, Фокусник зажадав для себе такий же. Вовк сказав, що два однакові плакати — це нецікаво, тож доки сохнули «Посилки», вони написали на іншій половині простирадла: «Ні — директорській сваволі!», а на аркуші ватману: «Руки геть від надбання учнів!». Потім до простирادل приклеїли ручки.

— Швидше, швидше! — квапив Фокусник.

— Можна нам теж піти? — запитав один із Сіамців.

— Підійдете пізніше, — строго сказав Смердючка. — Коли ми ослабнемо. Тоді ви трохи покричите «Геть!» і спробуєте погриміти чим-небудь. Поки ми будемо перепочивати.

Красуня раптом захвилювався та, заїкаючись, почав пояснювати:

— Чотири яблука. Чотири. Це багато!

— Красуня зробить сік, — переклав Вовк. — Сіамці віднесуть його вам. Для підтримки ваших сил. Сік із чотирьох яблук.

Красуня засяяв. Смердючка поплескав його по руці:

— Спасибі. Це буде великий вклад у нашу спільну справу. І я навіть дам тобі лимон, щоби вклад був більший.

Фокусник, Смердючка та Горбач узяли транспаранти й пішли. Сіамці почали шукати що-небудь гримливе. Красуня метушився довкола соковитискача. Слон приніс йому ще одне яблуко. Вовк ліг на підлогу й заплющив очі.

Стрибунець сів на своє ліжко. Йому дуже хотілося подивитися, що стане робити Смердючка, але він соромився. Це буде щось украй шумливе й ганебне, на що збіжиться подивитися весь Дім. Сіамці знайшли салатницю, капкан та ополоник і взялися, обходячи Вовка, збирати обрізки паперів і закривати банки з фарбою.

— Чотирнадцять посилок, — шепотіли вони один одному, облизуючись. Красуня благоговійно увімкнув соковитискач. Слон тримав банячок і дивився, як він наповнюється прозоро-жовтим соком.

Вони пішли. Слон ніс пляшку з соком. Красуня не ніс нічого. Сіамці несли те, чим збиралися гримотати. Красуня хвилювався. Він вписався в двері тільки з третьої спроби, коли Сіамці затиснули його боками й вивели, немов під конвоєм.

Вовк лежав на підлозі. Сліпий — на своєму ліжку.

«Сліпий і так усе чує», — подумав Стрибунець. Йому не потрібно нікуди йти. Він і тут, і там одночасно.

Стрибунець сповз із ліжка й сів на підлогу.

— Сивий виїжджає, — сказав він. — Назавжди. Його більше не буде в Домі. Він чогось боїться. Чогось, що станеться влітку, перед тим, як старшим треба буде йти.

Вовк розплющив очі:

— Звідки ти знаєш? Ти що, розмовляв із ним?

Стрибунець кивнув.

— Він пам'ятає минулий випуск. Тих, котрі були до них. Він каже, що немає нічого страшнішого, ніж останній рік.

— Це так, — підвівся Вовк. — Тільки дивно, що він говорив про таке з тобою. Чи ти підслухував?

— Ні. Він мені сам сказав. Тільки мені.

Вовк знову ліг.

— Усе дивнуватіше й дивнуватіше, — пробурмотів він.

Сліпий завовтузився на ліжку. Підвівся з якимось запошеним пакетом у руках, підійшов до Стрибунця, впустив на нього пакет і повернувся на своє місце. Стрибунець здивовано почав роздивлятися дар Сліпого.

— Що це? — запитав він, потицявши в пакет протезом.

Вовк перевернувся, схопив подарунок і зазирнув усередину.

— По-моєму, це те, що ти хотів, — він витрусив на підлогу касети. Обідрані, частково без коробок, вони лежали купою, демонструючи напівстерті написи на боках.

— Твої «Дирижаблі», — пробурчав Сліпий. — Від яких у тебе мізки скошуються. Той, хто дав, сказав, що це саме вони і є.

— Дякую, Сліпий, — прошепотів Стрибунець. — Де ти їх узяв?

— Подарували, — холодно відгукнувся той. — Той, хто не міг відмовити.

Відразу стало зрозуміло, що він говорить не про Лося.

— Яка тобі різниця? Ти тишся.

— Ще один шантажист, — проникливо зауважив Вовк. — Багато вас зібралося на одну кімнату.

«Це Череп йому їх дав, — подумав Стрибунець. — Адже Сліпий носить його листи. Тож Череп і не може йому відмовити».

Сліпий лежав, сховавши руки попід пахви. Чорне волосся блищало, обличчя не було видно.

— І хто ж це не може тобі відмовити? — поцікавився Вовк.

Сліпий не відповів.

Вовк обернувся до Стрибунця:

— Він завжди мовчить. Майже завжди. Іноді скаже що-небудь — і знову мовчить. Хотів би я хоч один-єдиний раз почути продовження. Просто щоб знати, чи воно взагалі існує.

Стрибунець похитав головою:

— Що ти хочеш почути?

— Закінчення фрази. Щоби зрозуміти, що він має на увазі. Я не про зараз говорю, а загалом.

Стрибунець подивився на Сліпого:

— Сліпий завжди говорить зрозуміло, — сказав він. — Навіть коли мовчить.

Вовк скопив на Стрибунця рудаवे око:

– Тобі зрозуміло. Мені – ні.

– От коли ти мовчиш, мені нічого не зрозуміло, – зізнався Стрибунець. – Й іноді коли ти говориш – також.

– Може, досить? – запитав Сліпий. – А то ви обоє перестанете розуміти, про що говорите.

– Ти що-небудь чуєш? – запитав Стрибунець.

– Ціла Мотлохівня там. І багато старших. Сіамці вже вступили. Виють і гримотять.

Стрибунець обережно зібрав касети назад у пакет. Їх було п'ять штук. І тільки дві були в підкасетниках.

– Як же я їх слухатиму? – засмучено запитав він. – На чому? Адже в нас немає нічого такого.

– Там чотирнадцять посилок відвойовують, – нагадав Вовк. – І наскільки я знаю Смердючку, серед них обов'язково знайдеться що-небудь, на чому можна буде слухати ці твої «Диржаблі».

Стрибунець захвилювався:

– Може, мені також піти покричати?

– Там і без тебе багато крику, – заспокоїв його Сліпий. – Дивно, що директор іще не здався.

– Через півгодини підемо, – сказав Вовк. – Зі свіжими силами. Так буде більше користі.

Стрибунець зазирнув у пакет і ще раз перерахував касети. Рівно п'ять штук. Не більше й не менше.

– Що ще тобі казав Сивий? – скрадливо запитав Вовк.

Стрибунець здивовано подивився на нього.

– Що від'їжджає. Що тут погано пахне. Що потім буде гірше. Тобто він не зовсім так говорив... Ну, загалом, про старших.

– Про наших дорогих кретинів, – уточнив Вовк. – Зрозуміло.

Стрибунець спохмурнів.

– Чому ти так про них?

– Тому що це правда.

– І Череп кретин? – обурився Стрибунець.

– Він – більше, ніж усі інші.

– Тепер давай продовження. Як ти хотів від Сліпого. Щоб можна було зрозуміти. Чому вони кретини. А потім – чому Череп?

– Мені неважко, – Вовк дивився на Сліпого. – Дім один. І господар у ньому має бути один. Один ватажок на всіх.

«І Сивий те саме сказав, – подумав Стрибунець. – Або щось подібне».

– Вони тому і б'ються. Кожен хоче бути тим, про кого ти кажеш.

– Довго б'ються. Так довго, що можна вже й не битися. Це просто смішно, – Вовк похитав головою. – Якщо серед стількох людей не знайшлося нікого, хто прибрав би до рук інших з їхніми «хочу» й «не хочу», всі вони зовсім нічого не варті.

– Череп може прибрати до рук усіх!

Вовк посміхнувся. Він дивився на Сліпого. Сліпий лежав тихо. Може, слухав Вовка, а може, далекого Смердючку.

– Дивні в тебе думки, – сказав Стрибунець.

– Це примітивні думки, – зізнався Вовк. – Дитячі. Над ними потрібно надбудувати поверхи. Один, другий, третій, десятий... Тоді вони набудуть розумного вигляду. А наразі старші – це старші. Можна тільки ніжитися в їхньому диму та помирати від заздрощів, слухаючи їхні платівки. Як один мій знайомий.

– Я не помирав від заздрощів. Я просто слухав!

– Зате я помирав, – зізнався Вовк.

— Усе одно, — ззято сказав Стрибунець. — Череп не кретин. І Сивий не кретин. Ти їм просто заздриш.

— Невже ви самі нічого не чуєте? — запитав раптом Сліпий.

Дійсно, тепер стало чутно. Віддалені голоси та крики. Стрибунець зазирнув у пакет із касетами, потім подивився на Вовка.

— Добре, пішли, — Вовк підвівся з підлоги. — Підтримаємо власницькі інстинкти Смердючки. Чує моє серце, після сьогоднішнього мітингу його перехрестять.

— На крокодила? — припустив Стрибунець.

— Крокодил не підійде. Крокодили нажираються — і сплять, як убиті. А від нього надто багато гармидеру. Важко повірити, що він коли-небудь спить. Або що наїдається.

Стрибунець заховав касети до тумбочки. Чимдалі від Сіамців. Сліпий залишився лежати.

— Успіхів вам, — сказав він ліниво.

— Нам доведеться кричати? — запитав Стрибунець.

— Залежить від ситуації. Подивимось, а тоді вирішимо. Може, не доведеться.

Вовк пропустив його наперед і вийшов за ним.

Коридор був майже порожній, але в далекому його кінці, під дверима вчительської, юрмилася людність. Вони вирушили туди. Яскраві майки та куртки на спинах старших приховували місце дії не гірше, ніж паркан. Смердючки не було видно, зате його було дуже чутно. Бляшаний гуркіт і крики «Геть свавілля!» розкатами ширилися по цілому коридору.

Що ближче підходили Стрибунець із Вовком, то голоснішим ставав шум. Старші не стояли на місці. Декотрі відходили, сміючись, але замість них тут же підходили інші. Коли від групи старших відїхав візочник Улісс з обличчям буркотуна, Стрибунець та Вовк швидко протиснулися на його місце. Так їм стало бодай дещо видно.

У тонких руках Чумних Здохляків погойдувалися транспаранти. Фокусник стояв, витріщивши очі та зціпивши зуби, він тримав свій транспарант найвище з усіх. Побуряковілий Смердючка, обвішаний значками, тряс «Посилки — господареві!». Половинка простирадла звисала з ручки так, що розібрати написане було неможливо, він просто розмахував нею, наче прапором. Сіамці з застиглими обличчями запекло барабанили по салатниці й гримотіли об капкан. Слон із захватом дивився на те, що відбувається.

Смердючка монотонно завивав:

— Геть сваволю! Геть вихователське самодурство! Геть!..

— Геть! — хором підхоплювали інші на видиху.

Слон слабесенько підвивав. Красуня ховався в рядах візочників, пригинаючи голову, щоб не впадати у вічі. Мотлохівня стояла тут же, півколом, розгойдуючись у такт бляшаного дробу.

Старші сміялися. Стрибунцеві здалося, що тих, хто кричить, набагато більше, ніж належало б. Потім він зі здивуванням дотямив, що всі з Мотлохівні також кричать.

— Геть учителів! — звискував Плаксіє.

— Мир у всьому світі! — не до ладу заводив Зануда.

Гачок розмахував милицею та вимагав:

— Простір — калікам!

Але Смердючка глушив усіх. Поєднані з гуркотом салатниці та гудінням у бляшану трубу його верески становили пекельну какофонію, витримати яку було неможливо.

Старші сміялися й затуляли вуха.

— Може, директор уже давно викинувся з вікна? — прокричав Вовк на вухо Стрибунцеві.

Директор нікуди не викинувся. Цілий, хоч дещо позеленілий, він з'явився в дверях учительської та замахав руками, намагаючись перекричати шум.

Директор був невеличким. Сива борода войовничо стирчала й робила його подібним на пірата, але він не куричав лютку та не вкривав себе татуюваннями. І взагалі, якщо не рахувати голови — моряцької, піратської, кошлатої, — він мав вигляд ближчий до гнома, ніж до пірата.

— Увага, дітлахи! — крикнув старшокласник Кабан, піднявши два пальці. Старші засміялися. Смердючка, червоний і величний, махнув лапкою, даючи команду зупинитися. Сіамці перестали стукотіти.

— Негайно... Заколот... Молокососи... Припинити!.. — прорвався крізь тотальний ґвалт голос директора.

— Тиша! — скомандував Смердючка.

Директор витягнув хустку й витер лице.

— Якщо мені дадуть можливість сказати, — він почекав, поки затихне сміх. — Я сподівався вмовити цього молодого чоловіка поділитися з іншими тим, що йому надіслали. Але боюся, що до його згоди я не доживу. Ми ще з'ясуємо, звідки та як з'явилися ці посилки. А тепер нехай він їх забирає, і то чимшвидше!

Сіамці засвистіли. Горбач заплодував. З-за спини зажуреного директора вигулькнув вихователь Тріска з возиком. Поруч ішов Чорний Ральф, заховавши руки в кишені, а замикав процесію Лось із коробкою, набитою листами. На возику лежали пакунки. Купа коробок в яскравих обгортках.

— Це що? Це звідки? — зацікавилися старші.

— Це посилки для хазяїна, — пояснив Смердючка та кивнув до Горбача з Фокусником. — Приймайте добро.

Візок перекочував від Тріски до Горбача. Фокусник сценічним рухом накинув на пакунки простираadlo з написом «Руки геть від учнівського надбання!», приховавши їх від сторонніх очей. Здохляки вирушили до Чумної, штовхаючи перед собою возик. Хлопці з Мотлохівні розступалися, проводжаючи їх здивованими поглядами. Старші, пропускаючи процесію, милувалися Смердючкою й зазирали під простираadlo.

— Крутий дітлашок, — шанобливо зауважив Кульгавий. — Далеко поповзе!

Смердючка кивав і не скупився на зубасті усмішки.

— Хвилиночку, — сказав він, зупиняючи процесію. — Один момент!

Він підїхав до візка й попорпався під простираadlo. Витягнув найменший згорток у зірчасто-пухиристій упаковці й кинув його Зануді:

— Це вам, хлопці. За підтримку.

Старші заплодували. Зануда приголомшено вирячився на згорток.

— Кинь зараз же! — прошипів Спортсмен, проштовхуючись до нього. — Кинь подачку візочника! Швидко!

— Не кину, — Зануда притиснув згорток до грудей. — Чого б це? Сам кидай свої речі, якщо не шкода!

Спортсмен заліпив Зануді ляпаса. Візочники обурено загаласували. Наздоганяючи Здохляків з возиком, Стрибунець обернувся.

Директор усе ще стояв у дверях учительської. Вихователі з двох боків поплескували його по плечах. Директор дивився перед собою порожнім поглядом.

«Може, він усе-таки зїхав з глузду? — подумав Стрибунець. — Адже всяко буває...»

— Возика віддасте! — прокричав вихователь Тріска, зблиснувши скельцями окулярів. — Негідники!

ЗОВСІМ ІНШИЙ КОРИДОР

Повертаючись до себе, вона за кожним разом дивувалася з різниці двох коридорів і не могла зрозуміти, в чому секрет. Не в тому, звичайно, що їхній коридор був вужчий і коротший, не у вікнах (яких там не було), не в килимовій доріжці. І тільки цього вечора вона зрозуміла. Різниця полягала в тому, що їхній коридор не був коридором.

Старий директор... колишній директор (біла борода, а лица вона вже не пам'ятала) прихильніше ставився до дівчат, і це позначилося на різниці між двома

коридорами – їхнім і хлопчачим. Білобородого не було вже давно, проте привілеї залишилися. Одна спальня на чотирьох – нехай це маленькі кімнатки-келії, але в кожній лише по чотири мешканки, і завжди можна закрити двері. А ще – килимові доріжки, вже полисілі з країв, штори на шнурах і телевізори. Колись білобородий поставив їх у кожній спальні, але його давно вже не було, а телевізори ламалися; нарешті їх залишилося тільки два. Зараз один із цих двох світився біля стіни, перед ним лежали та сиділи на вивуджених зі спалень матрацах і розстелених пледах, уважно вслухаючись та вдивляючись (*чого вони, цікаво, звідти очікують?*), особи жіночої статі, що зібралися з усіх спалень. Пробираючись у темряві серед їхніх рук і ніг, наступаючи на подушки і втрапляючи в блюдця з яблучною шкіркою, вона нарешті усвідомила різницю. Їхній коридор не був чимось відокремленим від спалень, він був однією спільною спальнею, місцем, де з настанням ночі можна було заснути.

Блакитнувате світло стрибало по обличчях. Вона вибралася з гущі лежачих тіл і, відчинивши двері (якби було світліше, можна було б розгледіти на дверях розмите зображення kota), увійшла до спальні. Гірчична сутінь, чотири матраци на підлозі та блиск очей тієї, кого називали Котоледі. Вона увімкнула світло. Жбурнула на підлогу наплічник:

– Це я. Чому так тихо?

– Гуляють, – відповів м'який голос. – Хіба ти не бачила *там*?

«Там» ледь вловно підкреслено, чуйне вухо розчує.

– Усі розсмокталися по спальнях, – відповіла вона знехотя. – Я нікого не бачила. А чому ти в п'їтмі? У тебе болять очі?

– У мене ні.

Підкреслено. Ледве помітно. Хто має вуха, відразу запитає: а в кого ж вони болять? І отримає відповідь. Котоледі мала два способи впливати на оточення: голос та очі. Їй обидва використовувала на повну силу. Не рахуючи, звичайно, ще котів. *У ці очі – над жмутом одягу й трьома пухнастими шкурками – краще не дивитися...*

Вона витрусила вміст кишень на матрац. Дари «звідти», від «там» і від «тих». І хоч яким мотлохом вони не здаються, зберігатимуться вони в шухлядах, дбайливо загорнуті в хусточки та в сріблястий папір, тому що подарунки не викидають і не передаровують іншим.

Ніч – бездонними дірами у вікнах. Котоледі струснулася, і з піджаком на матрац упали три однакові попелясто-сірі коти, оголюючи їй кістляві плечі. Обличчя – довге, наче клинок; безбарвне волосся – як гострі, колючі голки. Коти полізли назад, вона відігнала їх, посвистом відіславши одного в потрібний бік. Кіт подріботів до вікна, смикнув штору за шнур – і чорні діри вікон затягнулися білим. Гидливо струшуючи лапу, кіт повернувся на матрац. О, якби вони ще й каву вміли варити, як неодноразово повторювали спрагли видовищ!

– Якби ж вони вміли, – прошепотіла Руда. Вона не розпізнавала котів, їх ніхто не розрізняв, окрім господині. Сівши поряд із дарами, Руда почала неухважно їх перебирати. – То в кого болять очі?

Котоледі огорнулася піджаком і котами.

– У Щуряки, – сказала вона. – Яка повернулася.

Руда насторожено витягнула шию:

– Звідки цього разу?

– Хіба ж її зрозумієш? Каже, з дна річки. Де водорості та піщані люди. Досить з нас і однієї Русалки, як ти думаєш?

– Так... – Руда підбрала з підлоги волосину. Нескінченну Русалчину волосину. Вивуджуючи її, вона підняла руку, проте кінець волосини так і залишився на паркеті, невидимо поблискуючи, скручуючись і втікаючи під матрац. Коти хижо пильнували за нею зі своїх місць. Вони – й очі їхньої господині. Руда підвелася.

– Піду пошукаю її. Хочу послухати про річку.

Коридорний вимикач – біля кожних дверей. Ще один привілей. Світло зустріли обуреними викриками – і затихли, незадоволено пришіптуючи. Роззирнувшись, вона знайшла. Біля стіни, за спинами тих, котрі дивилися телевизор, горбилася самотня фігура в шкіряній куртці. Світло згасло. Руда пробралася крізь тіла й невиразний дух парфумерії; присівши, вона заторсала Щуряку за плече.

– Щуряко! Егей, прокинься!

– Навіщо її будити? Не варто, – застогнали голоси коло екрана. – Нехай собі спить. Нехай собі бачить сни.

Руда струсонула сильніше.

Навіть у темряві вони обпалили – сутінно палаючі очі.

– Нащо полахати сни? Нащо рвати одяг? Нащо?

Дівчина, худюща, як скелет (що це такі дівчина, треба було ще зуміти здогадатися), чорні калюжі очей, чорний лак волосся, яке прилипло до голови, чорна куценька куртка з еполетами, бліді губи. Щуряка – та, котра Літун – тобто яка ходить у зовнішність, – з півмісяцем бритви (під яким же це нігтем?) – встала з підлоги, затуманено дивлячись на екран.

– Боже! – сказала вона. – Що за процес просвітництва...

Перед телевизором винувато завовтузилися, поскрипуючи мостинами.

– Пішли.

Руда смикнула Щуряку за рукав куртки. Та покірно пішла за нею, трощачи каблуками зустрічні частини тіл. Однак... Ані писку, ні крику, адже ніхто не знає, по-перше, наскільки вона притямна, а по-друге, під котрим нігтем?

– Ми чекали, що ти повернешся без носа, без пальців... Що ти їх повідморожуєш, і вони повідпадають.

– Як колись хвіст?

Щуряка впала на матрац під шведською стінкою, кожну перекладину якої прикрашав виводок дзвіночків на шворочках, і вони разом заспівали, як співатимуть тепер щоночі, заледве вона ворухнеться уві сні.

Стрепенулися коти, які було відвикли від старої пісні.

– Тебе не було цілий місяць. А вже навіть пішов сніг.

– Справді? – Щуряка понишпорила по кишнях. – Я принесла звідти подарунок. Почекай... Десь тут... Ось, – вона простягла каблучку на відкритій долоні.

Руда сіла поряд.

– Бери. Це аметист. Можеш витягнути і вставити куди завгодно.

– З кого ти його зняла?

– З трупа, – хихикнула Щуряка. – Бери. Він приносить щастя.

Вони прислухалися до криків з телевизора. Котоледі сиділа, примруживши очі. По стінах чотирирядковими куплетами й патьоками фарби сповзали слова пісень.

Увійшла Русалка (де закінчується її волосся?) з гітарою, на якій грала, як на мандоліні, – ніжна людина, що говорить пошепки (у неї під нігтями абсолютно точно нічого немає), – і вичікувально подивилася на них.

– Розкажи, Рудасю, – попросила вона. – Як там було сьогодні.

Рудій не хотілося говорити про «тих» і про «там», але вона знала: їй нікуди діватися. Вони чекали, всі три. Тихо й терпляче, ніяк не відгукнувшись на її «так само, як і вчора». І навіть та, котра допіру повернулася, не знаючи ні про що й не розуміючи, про яке «там» іде мова, – навіть вона чекала. Руда сіла, обхопивши коліна.

– Пішли б ви туди самі. Чому ви мене мучите?

Вони пильно вдивлялись і не ворухилися. За дверима самозабутньо викрикував телевизор. Десять пар очей, включно з котами.

– «Там», – почала вона, зітхнувши, – усе зовсім інакше.

Дари лежали на матраці, зовсім жалюгідні, якби комусь заманулося над ними сміятися.

ПРОГУЛЯНКИ З ПТАХОМ

Це не птах – це просто злодюжка – він буде на подвір'ї виходок із краденого салату!

Боб Ділан. Тарантул

Тупу-тупу. Йде Птах, який живиться стервом. Іде-бреде, постукує покаліченою лапкою. Дорогу йому дайте! Завжди-завжди ми тут гуляємо в ці години. Туди і звідти, і знов туди. Але привчити до цього публіку неможливо. Вони все одно потрапляють під ноги, все одно заважають, пробігають повз, зіштовхуються. Не зі мною, звичайно, але з тінню брата мого, що теж неприємно. Гуляю, передбачаючи прийдешнє. Далі буде тільки гірше. Новий Закон посприяє цьому. Він посприяє ще багато чому, окрім згаданого, але це вже не мій клопіт. Чи мій? Ми – ватажки – створені для клопотів. Нам належить присікати неприсікабельне або принаймні висловлювати стурбованість стосовно неможливості присікти. Пуття від цього – ані найменшого. Сам лише біль голови.

Повз Птаха шкандибають звірі й птахи, мешканці зоопарку та їхня сторожа. Хтось вітається, хтось відмовчується. На карнизі на Перехресті виблискує сніг. Терзає бажання перестрибнути. Погуляти просторами *вивороту* Дому. Але не можна. «Кожного разу, потураючи своїм бажанням, втрачаєш волю і стаєш їхнім рабом». Цей вислів – один із небагатьох, що застрягли в пам'яті зі старого Кодексу Стрибунів, який було знищено в Смутні Часи. Вєсь його нині процитує хіба тільки Сліпий, але мені вистачає й одного абзаца.

Догулявшись до болю в коліні, повертаюся в Гніздище. Рідні джунглі. Папороті вистилають Гніздо моє, повитиця обплітає його стіни. Гірке зелене м'ясо, куди не глянь. Принюююся. Пахне чийось неподобством. Але мене це не стосується. Тут усі харчуються стервом, не тільки я. Вихоплююся на сідало, дивлюся довкіл. Тут лише так можна щось розгледіти – згори. Людність усе більше пластує по підлозі, криївок – тьма-тьмуца. І неможливо зрозуміти, чому ми зовемося Птахами. Ну та добре, не ми ж самі себе так прозвали. Витягну з підвісного пакета червону стрічку, прив'язую до верхньої перекладини. Це знак. Словесного нетримання старого Тата Стервожера. Шарварок затихає, маси підповзають ближче й чекають. Деформації всіх різновидів – і зовнішніх, і внутрішніх – втупились у дзьоб. Нічого не поробиш, такими народилися. Скидаю їм блок сигарет на знак свого благовоління. Ловлять – і раді. Їм, скільки б не дав, усе мало.

– Слухайте, дітки, – починаю.

Слухають. Це вони вміють. Усі. Навіть страшно.

– Ось що, – кажу я їм, – відносно дівчат. Дивлюся я, що ви нікого не приводите. Це недобре. Дружить і приводьте. От Красуня... Дружить, але не приводить. Така вже пішла нині в Домі мода, і нам не годиться пасти задніх. Так що держайте. Наведіть глянець, приберіть, зайве все викиньте. Щоби було чисто. І щоб нічим не пахло, окрім Слонових фіалок.

Їм зрозуміло. Кивають. Слон – найактивніше. Розчув про свої квіточки та й зрадів, бідолаха. Метелик ніжно закидає лапку на Ангела. Ангел морщить носа. Веселяться. Що їм дівчатка? Дорогусик хихотить.

– Обожду дівчат, – проказує він фальцетом. – Вони чудо! Може, вони нам що-небудь подарують? Вони ж добрі.

Ну, дуже може бути, що й подарують. Губну помаду, наприклад. А щодо доброти, то я себе не обманював би.

– Тільки навіть не пробуй нічого в них канючити, – попереджаю.

Дорогусик сумно закочує очі, опраляючи пир'ячко.

– Канючити? Фу... Хіба я такий?

– Якого дідька? – запитує Дракон. – Де дівчатка – там клопоти. Походять-походять, а тоді пустять по Дому плитки. Для чого нам таке щастя? Ми що, подарунків їхніх не бачили?

– А ви не давайте приводів для плиток.

Красуня сьє. Гасить ілюмінацію віями, але її однаково видно. Один у нас симпатичний хлопець. Єдиний. Ляльку він, звичайно, не приведе. Бо вже якраз настільки йому розуму вистачить.

Дракон плескає його по спині, ірже:

– Ромео-о!

Красуня густо червоніє, шипить і бризкає слиною. Псує свою красу на найближчі півгодини.

– Заткніться! – кричу зі своєї верхотури, і вони замовкають.

Усі різновиди маразму – в одному Гнізді. Хто бажає, може прийти з енциклопедією і повідзначати за списком. Є психи на будь-який смак. Кінь ламає подушку. Кидаю в нього коробкою. Прокидається і вдає, що не спав. Кого обманює – незрозуміло.

– Ура Стервожерів! – ні сіло ні впало пропонує Пухир.

Чекаю, поки затихнуть спільні різнокаліберні «ура».

– Усім усе зрозуміло? – запитую.

Кивають. Чухаються. Зі шкряботінням. І з сапанням. Дивлюся на них і думаю: яка дурепа прийме запрошення? Понура пика Коня. Веселкова пика Пухиря. Підгнила згори та низу пика Метелика. Грудкувата пика Дракона. Око відпочиває тільки на Красуні та на Слонові. І взагалі – всі зелені. Світло погане. Дивлюся на лампочку. Навколо неї щось пурхає. Щось, що наразі не вигибло від холодів. Намагаюся впіймати, але промахуюся. Дракон кашляє. Поперхнувся димом. Його б'ють по спині – вісім ластів. Це Босх. Та ще й потемки.

– Господи... – кажу я лампі. – Твоя воля...

Зграя веселиться. У них це хронічне. Коли я серйозний, їм завжди здається, ніби я жартую. Знімаю червону стрічку, згортаю, ховаю назад у пакет. Деренчить будильник. Усі здригаються. Час поїти Ангела краплями.

– І все-таки навіщо нам це потрібно? – бубонить Дракон. – Дівчата! Жили ми без них спокійно, і ще би пожили. А тепер... За півроку всього... Сліпий поскакав із Довгою і – ура! Новий Закон! А нам тепер у коридор неможливо вийти.

Ангел відкриває рот і чекає. Своїх росинок.

– Сліпого не обговорювати. У коридор виходити. З дівчатами заговорювати. По змозі – запрошувати. Усе. Зрозуміло?

Ангел чекає. Слон соромливо хихикає та затуляє рот долонею. Красуня киває. Пухир посміхається.

– От і чудово. З богом, дітоньки.

Сповзаю з сідала. Шкутильгаючи, віддаляюся. Геть із Гнізда. Чимдалі від усіх. Слон наздоганяє мене та вручає горщик із Луїсом. Щоби підняти настрій і для загального тону.

Далі йдемо втрьох. Я, Луїс на згині мого ліктя та сутула постать у левайсах і чорному светрі. Крокує, припадаючи на ліву ногу, як і я маю крен вправо, беззвучний привид брата мого, Тіні. Це така ж його територія, як і моя. Він навіть більше дитя Дому, ніж я, він уже ніколи звідси не вийде. Я можу побачити його в будь-який час і в будь-якому місці, він завжди поруч, але зайнятий якимись замогильними справами, вічно квапиться й не дивиться на мене. Може, він ображений. Ми розмовляємо тільки в снах, які я насилу згадую. Через Макса мало хто наближається до мене ближче, ніж на три кроки, коли я нерухомий. Його багато хто вчуває.

Чорний. Повільно крокує назустріч.

Киває мені, я киваю йому. Не надто ми любимо один одного, але становище зобов'язує. При зустрічах нам належить вітатися й розмовляти. Про що? Про погоду та самопочуття, можливо? Тінь корчить невдоволену гримасу. Ідемо далі. Тихо насвистую. Денні години тепер дівчачі. Вони також прогулюються. А також ті, хто їх супроводжує й на них витріщається.

Вошиві пси з нашійниками. Птахи в піжамах і з голими шиями. Жевжики Логи, котрі в'ють-ся навколо. Як назвати подружку Лога? Логихою чи Ложкою? А може, Логинею чи Логеркою? Вони шарудять і шепочуться, сміються, кидають чіпкі погляди з-під гривок. Від їхньої присутності коридор перестає бути подібним на коридор; на що він тепер подібний, незрозуміло. І скигнуть паркет під кроками Гирявого Стервожера.

Пухкий Лепетун, угледівши Стервожера, стягує берет і стає в Песячу позу шанобливості. Голова опущена, хвіст підмітає паркет. Я обходжу його, а Тінь проходить наскрізь, і незрозуміло, чим викликане здригання Лепетуна: повагою до мене чи неприємними відчуттями у зв'язку з проходженням крізь нього Тіні. Хочеться уточнити, але я не зупиняюся. Є безліч питань, на які я ніколи не отримаю відповідей.

Чи відали ми, що чинимо, охрестивши Тінь Тінню? Чи не накликали ми на нього цей уділ: вічно блукати, будучи приклеєним до чужої плоті, вічно мовчати? Інші знайомі мені приви-ди доволі балакучі. Тільки Тінь завжди мовчить.

На Перехресті, на дивані, – одоробало Габі. Ноги розсунуті, спідниця чи то є, чи то нема. Навкруги юрмляться любителі інтимностей та з цікавістю зазирають. Габі розважається, лупцюючи їх сумкою, і сором'язливо верещить, але свого краєвиду не прикриває. Щойно побачили Птаха – мовчання та відсахування. Я проходжу в тиші – й відношу її з собою; тишу, буряковиння щік і мерзенне відчуття своєї причетності до того, що відбувається. Суворий дід, який застав онучку за неподобством. Це жахливо. І смішно водночас.

Знайома мелодія, зіткнувши себе з повітря, вабить за собою. Уповільнюю ходу. Отвір до Кавника. Солодко плаче гітара. Втискаючись у кахлі стін, в екстазі звиваються Щури. Сміттясто-пістряві голови. Стільці на тоненьких ніжках усі забиті, але мій, як завжди, – вільний, і на два місяця навкруги – пуста, й лише Валет, менестрель нашого дитинства, сидить упри-тул до неї, з носом у струнах.

Підходжу й сідаю. Тінь сідає ліворуч. Луїса я ставлю з правого боку. Дивлюся в порожню чашку. Чашка наповнюється. Киваю, п'ю, виймаю зв'язку та перераховую ключі. Вісімнад-цять, як і варто було чекати. Вічно одне і те ж. Підпливає цабе із зябровими щілинами та од-нією ніздрею. Сопе. Простягає клішню. Срібна сережка. Гарно, але встромляти вже не маю куди. Вона попсує мені загальну композицію. Зябра сумно обвисають. Сопіння. Видобуваєть-ся маленький ключик завбільшки як ніготь мого мізинця. Теж срібло. Приміряю. Це я візьму.

– Скільки?

Клішню показує чотири пальці. А більше у неї їх і немає. Дістаю з потайної кишені гама-нець. Плачу. До ключів я маю слабкість. Особливо до непридатних. За спиною псячий запах. Це Валет.

– Музика не заважає?

– Ні, старенький, навіть тішить. Шкода, що ти не співаєш. Може, спробуєш?

Він посміхається, в очах питання.

– Ти ж знаєш, у мене немає голосу.

Я знаю. Він співає, тільки коли п'яний. У нетверезому стані відсутність голосу його не бен-тежить. Він починає грати «Іммігрантську пісню». Без співу це обламує, але стерпно. Ближче до фіналу Кавник переповнений. В основному черепами Щурів, від яких ряхтить в очах, але Гризуни – шанувальники Великої Пісні, і грати їх з рідного годувального відсіку не годиться. Тому я надягаю темні окуляри. Усього лише. Ефект стовідсотковий. Черепа сірішають, нерви заспокоюються. Слухаємо далі.

На Леді, з її «Драбиною на небеса», заходить Сфінкс. Різко очищаються три жердки. Він залізає на одну й витріщається – своїми хрущами з-під незайманого черепа. Приго-ломшливий тип. Знімаю окуляри, щоб побачити його в кольорі, й ми слухаємо далі. Сфінкс потихеньку починає подавати голос. Щури погойдуються. Гітара Валета розхо-диться та зісковзує в перебори. Сфінкс розходить і зіслизає у звиско-шепіт. Я теж роз-ходжуся і починаю притупувати.

Хтось вчасно зачиняє двері. Поки не набігло зайвого гомосу. Закінчиться вся ця краса мордобоем, бо так уже влаштовані Щури, але наразі нам добре. Особливо мені. Валет почує ніс, Сфінкс усміхається. Музика – прекрасний спосіб стирати думки, погані й не дуже, найкращий і найдавніший.

Ми ловимо кайф півгодини, потім депресивний Щуряка з недолітків раптом заливається сльозами й витягує бритву. Вони без цього не можуть. Найцінніше, що є в Щурові, – це постійна готовність порішити себе в будь-якому місці й у будь-який момент. Себе або довколишніх. Така готовність до фіналу підбадьорює Щурник загалом. Дідуган дон Хуан був би це схвалив. Але – тільки він. Мені такі речі не до душі.

Щуреня пиляє себе, потопаючи в шмарклях, Валет, зачаровано вирячившись на його дії, починає фальшивити. Перерва закінчилася. Щури неохоче розходяться, відводячи молодого штопатися. На підлозі – красиві яскраво-червоні калюжки. Сфінкс зітхає. Надягаю окуляри номер п'ять. Підбадьорливий жовто-помаранчевий спектр. Так краще, коли спілкуєшся з чумними братами.

Сфінкс відразу зауважує нове придбання – ключик-як-нігтик – і схвалює. Дрібниця, а приємно. Допиваємо каву. Теревенимо про Брейгеля. Потім про Леопарда. Нейтральні теми. Теж своєрідна втеча. Плаваємо в диму – кавові кільця на білому, Пташки заглядають у двері, несміливі, в пошуках свого ватажка. Не обертаючись, цікаю на них, і от уже нема жодної, мов і не було.

– Послух на рівні дресури, – зауважує Сфінкс. – Чим ти їх так залякав, Жовтоокий?

– Своїми розмірами.

Я давлюся, кашляю, і відразу виявляється, що Птахи не зникли безслідно. Двоє, взявшись нізвідки, поплескують мене по спині. Привид Тіні сміється на сусідньому стільці. І теж кашляє. Беззвучно. Його ніхто по спині не плескає.

Розмова плавно підпливає до Сантани. Я вже розтанув і стік у найближчу калюжку кави. Настільки приємно, що аж ніяково. Спілкування з людиною, яка вміє розмовляти, – рідкісне задоволення для того, хто живе у Гнізді. Ми балакаємо й балакаємо. Валет чистить свою торбину. В ній зберігається колекція нігтиків-медіаторів. Відверто кажучи, вона бруднувата, пошкрябуванням тут не допоможеш, потрібна пральна машина. Самого Валета теж не завадило б туди закинути. Посміхаюся до чашки, обертаю перстень на пальці.

«Місячна квітка» й «Аміґос»... О, так...

У Кавник непомітно просочується запах найближчого туалету й усе псує. Сумно. Інтелектуальна бесіда – річ незамінна. Особливо для одного мого знайомого Птаха. Бідолашка... Шкода його іноді аж до сліз. Лисий допиває свою каву, тобто те, що називають кавою в Кавнику, бажає нам усього найкращого і йде, обережно обходячи сліди Щуреняти, яке порізалось.

– Ну, що? Прийдеш увечері? – запитую Валета.

Собакоголовий блідне й починає торгати милицю:

– Е-е, я б і радо, але... Яюсь мені у вас... Трохи...

– Бридко, – закінчую за нього. – Добре. Якщо тебе – від нас – так нудить, можеш не приходити.

Злізаю з жердки й відходжу, абсолютно переконаний, що він прийде. Жваво накульгую. Дім охопило весняне безумство. Воно заразне, його можна підчепити в кожному кутку – і я втікаю від нього, хоча вони все одно вкарбовуються в пам'ять: дурні, самовдоволені лица, що підморгують щілинками очей, красиві одурманені обличчя всміхаються одне одному. Дзеленчать ланцюжки – символи нашійників – на тонких дівочих шиях. Візочники та візочниці тихо шепочуться, зчепивши колеса та пальці, ворожать одне одному по долонях, передбачаючи безкрилі долі. Хихочуть подружки Логів, розфарбовані, як ритуальні маски. О такій порі не можна гуляти одному. Дім належить їм. Усіма своїми щілинами та підтікаючими кранами, всіма написами, котрі набувають темних сенсів. Сумно. Шкутильгаю, як останній біс. Нога нагривається. Цієї ночі мене

катуватимуть. Власні кістки. Мало в кого є в наявності такий підбадьорливий засіб. Саме цим і треба себе розраджувати.

Знімаю окуляри й чекаю. Знаю, що ось зараз у кінці коридора промайне білий кролик, який з кінським тупотом мчить на керролівський шабаш. І він таки промайнув. На частку секунд. Якщо не знати, нізачо не помітиш. Переводжу подих і тягнуся далі.

Тупу-тупу... Йде Великий Птах, той, що живиться стервом.

ТАБАКІ

ДЕНЬ СЬОМИЙ

Кип'яти його в тирсі, додай клей і сіль,
Щоб розм'як він – лини хлороформу...

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Зима – час великого переселення кицьок. Не по одній, а всі разом вони з'являються кожна до знайомого порогу та чекають дозволу ввійти. Виїжджаючи вранці зі спальні, ми з Лордом натикаємося на шурячий труп. Над ним скромно, але врочисто сидить хабародавець. Украй худа, украй облізла, попелясто-смуриста тигриця в білих шкарпеточках. Мати незліченних нащадків, ходячий страшний сон гризунів.

– Привіт, Моно Лізо! – Лорд радісно тягнеться погладити її. Мона застрибує йому на коліна і, тихо муркочучи, третється об светр кістлявим боком.

– А здоровецьке ж яке, – фіксує Лері з-за наших спин. – Крупняк.

Мається на увазі, звичайно, небіжчик-щур. Запускаємо Мону до спальні та йдемо снідати. Коло дверей третьої – аналогічна картина. Два шурячі тіла – й коти, що вичікують. Снідаємо дев'ятеро. Під час снігопаду в Грубого настає період зимової сплячки, він не снідає й не обідає, їсть тільки зовсім якісь дрібниці, котрі йому приносять, та й то, коли вдається його розбурхати. Це зима.

Після уроків приходить Руда з моїми шкарпетками та светром Лорда, і ми з нею, Лордом і Горбачем спускаємося надвір. Порожньо й засніжено. Мешканці Дому не люблять пустувати на очах у зовнішності, тому снігові бої, якщо й будуть, то з настанням темряви. Ми ліпимо кришливу снігову бабу і приносимо її з собою. Вона тане посеред класної кімнати, перетворюючись на калюжу, в якій плаває сніг; Горбач каже про цю калюжу, що таким є життя.

Потім ми сушимося й п'ємо чай. Руда заплітає волосся Горбача у сто кісок, але тільки з одного боку, на другий бракне терпцю, до того ж заважає Нанетта з її ревнощами та переживаннями. Горбач саджає її на голову, вона відразу заспокоюється і перестає клекотати. Я кажу, що й односторонні кіски дуже красиві, а Лорд каже, що шалено жалкує за своїм волоссям, бо в теперішньому вигляді його не можна ні в що заплести. Я граю «Снігову пісню» – ту, котра гірша від дошової та набагато коротша, зате більше підходить до зимового дня.

Перед обідом з'являється Ділан, який запізнився до котячого переселення. Чорний, як вугілля, улюбленець Сфінкса, син Мони, найдзвінкоголосіший співун з усіх відомих нам котів. Тільки, щоб почути, як він співає, потрібно дочекатися весни.

– А де твій викупний щур? – запитую я його.

Він відвертається і йде, похитуючи блискучим задком. Рідкісно самозакохана тварина.

На підлозі – блюдця з молоком і ковбасними обрізками. На шибках – намальовані морозом кришталеві візерунки.

Вечір, і знову падає сніг.

Кицьки й ворона випробовують одне одного на пильність. Горбач з односторонніми кісками втихомирює їх флейтою. Лері пудрить прищі, затягується поясом до побуряковіння

й утікає шукати пригод. Лорд відїжджає відразу після нього. Чомусь сьогодні ніхто не поїхав грати у сніжки. Я сиджу на підвіконні й чекаю, але внизу нікого нема. Порожньо та похмуро. Розглядаю морозяні візерунки на шибих і знаходжу в них себе, десять разів повтореного: на Мустангу та без Мустанга, кошлатого й причесаного, і навіть у новій жилетці; я прошкрябую для цього кришталевого себе маленьке, завбільшки з ніготь, віконце, щоб йому легше жилося й веселіше дихалося. Сфінкс, наморщившись, дивиться на мене.

– Забобон, – кажу я йому. – Бачиш, там, серед візерунків, – теж я.

– Так, – погоджується він. – Там можна побачити все, що завгодно. Але ти мені краще ось що скажи. Малюючи на стелі дракона, ти випадково не зобразив на ньому пронизане стрілою серце? Суто машинально?

– Ні, – відповідаю я. – Такі банальності не в моєму дусі. Я тільки вставив йому око.

Повертається Лері. Усе ще вкрай розпашілий. Снує по кімнаті, зітхаючи, як неупокоєний привид.

– Я приведу її, – каже він нарешті. – Познайдомитися. Вона вам сподобається. Класна дівчина, побачите.

Ми мовчимо. Лері чекає. Чомусь витріщається на Горбача.

– Ну, приводь, – каже Горбач. – Чого ти саме на мене так вирячився? Хіба це я тут головний лякальник?

– У нас із нею любов, – пояснює Лері. – Розумієш? Справжня. Ти не міг би побалакати з нею по-дружньому, коли вона прийде? Адже ми з тобою друзі.

Горбач дивиться на нього нажахано:

– Про що? Про що я повинен з нею балакати?

– Про в'язання, наприклад, – пожвавлюється Лері. – Вона такі светри плете, що ну. Не гірші, ніж твої, чесне слово.

Горбач скисає. Усім відомо, як він соромиться цього свого вміння. У тому числі – Лері. Але справжня любов, мабуть, не сприяє запам'ятовуванню всяких дрібниць.

– Чого не зробиш в ім'я дружби, – втішаю я Горбача, коли Лері знов утікає.

Куряка запитує, хто дівчина Лері. Дружно знизуємо плечима. Ніхто не знає. Ми знаємо тільки, що другої Габи в Домі нема. Зате тут водиться багато інших страшних істот, а від Логів нічого доброго чекати не варто, відтак ми трохи нервуємо, а бідака Горбач найбільше.

Трохи згодом Лері її приводить. Білявеньку тонконіжку на хистких каблучках. Вона ховається за спину Лері й звідти вирячується на нас, а він червоніє від задоволення, розтікаючись, наче томатна паста.

– Знайдомтеся. Це Спиця. Вона плете шикарні светри. Дуже шикарні. Я сам бачив два останні. Вони просто нарозхват. Класно, так, Горбачу?

Горбач кидає на мене розпачливий погляд. Відкашлюється. Лесть чутно запитує, який номер спиць вона – Спиця – воліє використовувати.

Спиця, не розчувши як треба, жалісливо посміхається. Горбача потрібно рятувати. Дурня Лері також. І я включаюся.

– З візерунками чи без? – мене важко не розчути. – Які візерунки волієте? Косички? Горобині лапки? А, квіточки! Як це мило!

За півгодини я з'ясовую, що дівчина воліє бежевий колір, що вона народилася в листопаді під знаком Скорпіона, що любить чай, а не каву (на цьому місці Лері силоміць вливає в неї декілька чашок чаю), що легко обгорає на сонці, що готувати вміє тільки рисову кашу, що вона радше жайворонок, ніж сова, що трохи підфарбовує вії, але іншої косметики не визнає... Нарешті Лері її відводить, цілком задоволений, а я можу передихнути.

– Дякую, Табакі, – каже Горбач. – Довіку не забуду. З мене – що тільки побажеш. Що зможу дістати.

– Дурниці! – відмахуюся. – Хоча розговорити її, відверто скажемо, було нелегкою справою.

Потім повертається Лорд. Розчервонілий і шаленоокий, приблизно як Лері. Білі ящірки по зеленому светрі, мокре волосся зачесане назад, щоб приховати зализинки. Я гризу горіхи. Сфінкс гойдається на тумбочці, подзеленькуючи всім, що там усередині. Лорд, дивний на вигляд, – що вже навіть стало звичним, але все-таки ще дивніший, ніж зазвичай, – заварює каву та змішує її з кока-колою, сипле туди подрібнені мигдаль і корицю, а потім витрушує в чашку вміст амулета зі шкаралупою василіска й випиває, не зморщившись.

Запитую, що з ним таке трапилось.

Лорд перемелює шкаралупу зубами і мовчить.

Наморщившись, спостерігаємо за тим, як Лорд дає раду своїй жахливій каві з усім, що він у неї накидав.

– Я занадто низько нахилився над вогнем, – озивається він нарешті. Усміхаючись, як маніяк.

Ми деякий час чекаємо, чи він, бува, не помре, а потім Куряка запитує, де він знайшов відкритий вогонь, щоб над ним нахилитися.

Лорд загадково посміхається. Так, ніби весь Дім палахкотить вогнищами, і навколо кожного сидять люди, на спір нахилиючись над вогнем – хто нижче? – ось тільки Куряка чомусь нічого про це не знає.

Я на місці Лорда не розводив би стільки романтики навколо банальних явищ і не доводив би Куряку, але що візьмеш із закоханого? Усі вони трохи не при тямі. Якщо він думає, що зжерши унікальну шкаралупу василіска, завоює серце Рудої, то нехай собі жере. Мені тільки шкода Куряку, бо той і так нервовий.

– А Лері приводив свою подружку, – повідомляю я. – В'язальну Спицю.

– Так? – каже Лорд. – Як цікаво.

Бреше. Йому зовсім не цікаво.

Сфінкс зітхає.

– Наступного разу не нагинайся так близько до вогню, Лорде, – просить він. – Вогонь – некерована стихія.

– Боже, – стогне Куряка. – Як я від вас втомився!

Уночі мені сниться предивний сон: мертве озеро – ясно-сіре, нерухоме, як дзеркало. З води стирчать білі сухі стебла. Я сиджу на березі та чекаю появи когось страшного, когось, хто живе на дні. Біля мене на піску валяється іржавий меч. Туман затягує все навкруги, я раптом опиняюся у воді... І прокидаюся.

Ніч світла, хоч місяця не видно. Лорд не спить. Сидить і дивиться на мене, замислено покушуючи комір піжами. І гладить Мону, яка смугастим килимком розляглася в нього на колінах.

ВОРОЖІННЯ

– Знаю, знаю чого ти прийшла! – сказала Русалочці морська відьма. – Дурниці ти задумала...

Г. К. Андерсен

Русалка сідає навпочіпки біля висунутої шухляди столу. В ній – купа всякого мотлоху впереміж з небагатьма дійсно цінними речами. Тут її підручники й зошити, щоденник дворічної давності, склеєний так, що прочитати що-небудь, не розірвавши його, неможливо, похвальні грамоти за успіхи в навчанні та декілька забракованих Щурякою дзвіночків, які та не почепила над своїм матрацом. Попорпавшись у надрах дерев'яної коробки

з-під сигар (такої старої, що зображення на кришці повністю стерлося), Русалка знаходить те, що шукала, – плетений вовняний мішечок для спортивних тапочок, з яким вона колись ходила на сеанси лікувальної гімнастики. Відштовхнувши kota, який принохується до її рук, Русалка розстелює мішечок на підлозі. Він не зовсім такий, як їй пам'яталося. Більш вицвілий і брудніший. Просто посередині – проїдена міллю дірка. Їй здавалося, що мішечок має бути набагато красивішим. Не вдивляючись у малюнок, вона згадує, як плела його. Рядок за рядком – маленьких коричневих чоловічків, що тримаються за руки і танцюють смішний іграшковий танець. У кожного одна нога навзвис – на різній висоті, щоб чоловічки хоч трішечки відрізнялися один від одного. Вона страшенно любила їх – коричневих, великоголових потворок. Їй було вісім років. Вона загадала тоді бажання й вірила, що воно збудеться, якщо зробити щось незвичайне, щось у край складне. Сплести, наприклад, такий мішок – замість шарфів, якими задовольнялися інші. «Навіщо братися за щось таке, чого ти гаразд не вмієш?» – запитала її Гекуба. Русалка не відповіла. Коли мішок був готовий, і навіть Гекуба назвала його «приємненьким», а дива так і не сталося, – ось тоді вона й придумала чоловічків. Важко відмовитися від мрії. Простіше ускладнити шлях до неї, ніж повірити, що задуманому не судилося здійснитися. Дванадцять чоловічків. На них пішло більше часу, ніж на цілий мішок. Центральна фігурка відрізнялася від решти. Вона була подібна на невеличку мітлу. Це немовби сама Русалка, захована під волоссяною китичкою, для якої вона використала своє справжнє волосся.

«Диви-но, – сказала Гекуба, – як гарно. Ти плестимеш своєму хлопцеві дивовижні светри, згадаєш мої слова». Русалка запам'ятала це – і вплела у своє чарування як обов'язкову умову, адже ці слова звучали так чудово! Тепер, проводячи пальцем по чоловічках, вона згадує. Збулися всі таємні бажання. Окрім останнього. Цього. Її хлопець наразі ще не ходить в її светрах. Він ще навіть не знає, що він її хлопець.

Русалка складає мішок і ховає його під сорочку. Котоледі, яка стежить за нею зі свого матраца, цікавиться:

– Що, дитячі спогади пообсідали?

– Так, – відповідає Русалка невизначено. – Можна і так сказати.

– Ну-ну, – зітхає Котоледі. – Треба сподіватися, що скоро Руда відкопає свою улюблену рогатку. Або що Щуряка з'явиться з пакетиком миш'яку, з якого відсипала в юшку своєму дідусикові, коли мала чотири роки. Чекатиму з нетерпінням. Усе це так непередбачувано, так цікаво!

– Не збитошся, – механічно відповідає Русалка, думаючи про своє. – Погодувати котів?

– Не треба. Уже погодували. Усі ви дуже люб'язні, нічого не забуваєте, навіть порошок з мене здуваєте. Ось тільки втікаєте – ледве що, то й відразу, не встигнеш моргнути – а вас і нема. Та я не скаржуся, мені багато не треба. Можу сидіти весь день сама. Кому, властиво, приємна моя компанія? Є цікавіші заняття, ніж балакати з якимсь оцупком.

– Ш-ш, – Русалка, заплющивши очі, притискає палець до губ. – Припини. Будь ласка. І не давши Котоледі змоги відреагувати на ці слова, вислизає з кімнати.

Останнім часом спілкування з Котоледі перетворилося на тортури. Нескінченний терор з нікчемними спробами опору. Руда чинить опір успішніше. Щуряка ні на що таке не зважає. Русалка заздрить обом.

Вона проходить по заваленому матрацами коридору й завертає до першого-ліпшого класу. Сідає на свіжовимиту підлогу, знімає з плеча наплічник і вивертає його навиворіт, висипавши вміст. Потім повільно, одна за одну, складає речі назад. На підлозі залишається купка предметів, які їй не належать. Русалка лягає, підперши рукою підборіддя, й дивиться на них. Замшевий футляр для люльки. Разочок намиста з горіхових шкаралупок. Монета з діркою. Всохла лимонна шкуринка. Гудзик. Зіжмаканий підгузок зі слідами ячного жовтка. Шкіряний ремінець-наголовник. Медіатор. Децю з того вона вкрала

сама, дещо принесли всюдисущі діточки Котоледі. Тільки намисто й монета потрапили до неї чесним шляхом. Русалка розглядає свою здобич – то присуває одні предмети до інших, то відсуває їх; потім, піднявшись, витягує з-під сорочки мішок для спортивних тапочок. По одному складає в мішок усі предмети, гріючи кожен із них у долоні, дихаючи на нього, нашіптуючи нечутні слова, аж поки на підлозі не залишається тільки потерть, що накопичилася на дні наплічника з незапам'ятних часів, – волосинки, крихти, недогризки ниток. Потерть вона здуває. Підводиться й підходить до вікна. Там, стоячи спиною до дверей, витягує з кишені найголовніше – маленький зашитий мішечок на шворці, кисет, прикрашений намистинами. Його вона вкрала в класі четвертої з шухляди столу. Це наймагічніший предмет з усіх, що їй доводилося тримати в руках. Вона виймає з кишені жилетки манікюрні ножиці й обережно його розпорує. Тепер мішечок відкритий, але Русалка в нього не заглядає. Вона виймає з іншої кишені хустинку з локоном свого довгого волосся, скручує локон вісімкою, і, перев'язавши ниткою, опускає в кисет. Потім повільно й ретельно зашиває, так і не подивившись, що ж там було всередині. Кисет заховано в кишеню, все інше – в мішок для взуття. Затягнувши його зав'язки, Русалка довго стоїть, примружившись. Вона страшенно втомилася. Напевно, це можна вважати добрим знаком. Підтвердженням того, що вона здійснила щось дійсно важке. Так необхідно думати, інакше можна розплакатися.

У порожньому класі дуже чисто. Ніхто не стягує сюди матраци, не зберігає тут свої речі, не заходить покопирсатися в книжкових шафах. Їх попередили, що класні кімнати замикатимуть, якщо вони почнуть захаарщувати їх, і дівчата з невластивою їм педантичністю взагалі перестали туди заходити. Їм вистачає коридора та спальень. У класах лише витирають пилюку, підливають квіти, часом провітрюють. Тепер, коли Русалка закінчила справу, заради якої прийшла, їй хочеться якнайскоріше піти. Вона вішає мішок для взуття через плече. Він буде при ній, хоч куди вона не піде. Можливо, це нічим не допоможе. Але так їй спокійніше. Так ніхто інший його не знайде і не зазирне всередину. А чужий амулет потрібно повернути на місце.

Вона виходить із класу, міркуючи, чи варто повертатися до Котоледі, але, ще думаючи над цим, уже йде в протилежний бік. Котоледі ображена. Можливо, їй стане легше, коли вона вивергатиме на когось довгий перелік своїх образ, але Русалці хочеться по змозі віддалити цей момент. Нехай це станеться перед сном. А ще краще – завтра.

У коридорі мало людей. Два матраці завали зайняті, решта порожні, телевізор вимкнений. Багато хто ще гуляє в хлопчачому крилі. Проходячи повз блок вихователів, Русалка за звичкою намагається зробитися якомога непомітношою, але їй це не вдається. Довгошья Голубонька, яка сидить у кріслі, встановленому безпосередньо в дверному отворі, гукає її:

– Е, дитинко, зажди...

Русалка зупиняється, зачіївшись під волоссям.

– Ходи сюди. Я саме збиралася з тобою поговорити, – Голубонька вибралася з крісла й відсуває його вглиб кімнати, звільняючи прохід. Русалка заходить.

На крихітному столику, заваленому пакетами з їжею, шипить кавоварка. Тричі на день кімната вихователів змінює свій вигляд. У години чергувань Хресної тут панує гнітюча чистота. Ні порошок, ні смітинки, жодного зайвого предмета. Хресна тут не їсть, не читає журналів і не п'є кави. «І, звичайно, не накладає макіяж», – думає Русалка, помітивши два олівці для повік у тарілочки з арахісом. Два патрони – чорний та коричневий – і клаптик замазаної тушшю вати. «А потім вона цей арахіс згризе», – з несподіваною відразою думає Русалка. У години Голубоньки в кімнаті вихователів панує цілковитий безлад, і дівчат дивує тільки те, як швидко Хресній вдається його ліквідувати, щойно вона переступає через поріг.

Голубонька висмикує з розетки шнур кавоварки та скидає з другого крісла стосик журналів.

– Сідай сюди. Розмова буде довгою.

Русалка слухняно сідає на краєчок крісла. Голубонька, розташувавшись навпроти, виймає сигарети. Скосивши погляд на її туфлі з золотистими носачками, Русалка ховає ноги в приношених кедах під крісло.

– Ти тепер ходиш до хлопчиків, – Голубонька випускає із заокруглених губів цівку диму. – Не сперечайся, я знаю, що це так.

Русалка, яка навіть не збиралася сперечатися, відстежує, як дим возноситься й тане на тлі закіптюженої стелі. Потім переводить погляд на Голубоньку.

– Так, – каже вона. – Я ходжу туди.

– А чи не вважаєш ти, що, можливо, тобі не треба було б цього робити?

Русалка думає про Котоледі. Чи не поскаржилася вона, що її надовго залишають саму?

– Ні. Не вважаю.

– Багато дівчаток завели собі там приятелів. Думаю, ти про це знаєш?

– Знаю, – киває Русалка. – Тільки це зовсім інакше називається.

– Несуттєво, – Голубонька кидає на неї невдоволений погляд з-під сріблястої гривки. – Несуттєво, як це називається. Суттєво, чим вони займаються. А ще суттєвіше, чим ці заняття для них можуть закінчитися. Ти ж розумієш, про що я, голубонько? Я вважаю, не варто копіювати інших тільки тому, що тобі не хочеться виділитися. Наприклад, якщо дівчинка не схильна до певного стилю поведінки. Чи якщо їй не хочеться, щоб її вважали недозрілою. Ти зі мною згодна?

Русалка супить брови:

– Ні. Ви це про мене кажете? Звідки ви знаєте, до чого я схильна, а до чого ні?

– Дозволь мені судити, – солодко посміхається Голубонька. *Я-твоя-вихователька-ніколи-не-сперечайся-зі-мною-дурепо!* – Дозволь мені судити, хто до чого схильний у цьому закладі, голубонько. Адже я тут працюю чимало років. У тебе там є симпатія? У сусідньому коридорі.

Русалка сміється. «Симпатія!» Так могла б висловитися чия-небудь прапрабаба. «Кавалер». «Дружок». Збожеволіти! «Симпатія» – це що заведено, тільки не Сфінкс. Вона уявляє, яке в нього було б лице, якби йому хто-небудь сказав, що він її симпатія, – і корчиться від сміху, не в змозі стриматися, попри те, що обурення на обличчі Голубоньки поступово переходить у неприховану лютю.

– У мене там немає коханця, – каже Русалка, переставши сміятися. – Але скоро буде. Я постараюся, щоб той, кого ви обізвали «симпатією», ним став. Він іще не знає про це, але скоро дізнається.

– Ох, ти ж!.. – Голубонька чавить недопалок об край столу. – Ти хоч розумієш, про що говориш, дурепо?! Не встигла вилізти з пелюшок, а туди ж – коханця їй! Ти ще занадто мала, а твоєму кандидатові в коханці голову треба відірвати, якщо він цього не розуміє! Саме так я і зроблю, цієї ж миті! Як його звати, цього ідіота?

Русалка мовчить. *Вона мене не розчула, чи що?* Їй раптом стає сумно. Як хороше було б сидіти тут, вислуховуючи лайку Голубоньки, якби все це було правдою. Як їй було б тоді спокійно та байдуже. І це, і буркотіння Котоледі... Але чому б і не уявити, що так і є? Якщо вона не вірить у власні чари, хіба вони зможуть подіяти на інших?

– Сфінкс, – каже вона з моторошною сміливістю. – Це Сфінкс. Він іще не знає, що я вибрала його. Тому дуже здивується, якщо ви підете відірвати йому голову.

Вона зі зловтіхою зауважує подив Голубоньки та пригасання її бойового запалу.

– Сфінкс, – повторює та, прикусивши перламутровий ніготь. – Ось чого б навіть не подумала... Дивний у тебе, одначе, смак, любонько. Ти серйозно збираєшся задурити йому голову? Я на твоєму місці пошукала б іншого об'єкта...

– Що ви маєте на увазі? – запитує Русалка чужим, нехорошим голосом.

– Безрукий, лисий... – Голубонька загинає пазуристі пальці, перераховуючи. – Ще й переніс хтозна-яке захворювання, що його так і не вдалося діагностувати. Виглядає на всі двадцять п'ять. Ні, категорично... На твоєму місці я пошукала б когось трохи кращого.

– Не думаю, – відповідає Русалка повільно, – що ви на цьому хоч трохи розумієтеся.

– На чому? – супитися Голубонька.

– На любові, – відповідає Русалка. – Не думаю, що ви знаєте, що це таке.

Очі Голубоньки стають зовсім наче щілинки:

– Як ти зі мною розмовляєш, дитинко?! Чи не занадто нахабно?

– Не занадто. І я вам не дитинка.

Голубонька підхоплюється з наміром дати їй ляпаса, але Русалка підхоплюється прудкіше, відбігає та відгороджується від неї кріслом.

– Тільки спробуйте!

– І що буде? – цікавиться Голубонька, шарпаючи крісло на себе. – Та за твоє нахабство тебе варто було б відлупцювати до крові, падлюко ти така!

Русалка щосили штовхає крісло на виховательку й вискакує за двері. Тут вона зупиняється, впевнена, що Голубонька не стане втілювати свої погрози на очах у всіх.

– Чому? – запитує вона. – Чому ви покликали мене? Чому не Руду? Вона ходить на той бік частіше, а старша від мене всього лише на місяць. Але їй ви ніколи нічого не скажете! Зі мною простіше! Мене ви зневажаєте, чи не так?

Голубонька, все ще відгороджена кріслом, дивиться на неї запекло, як дикий кінь, що рветься із загороди.

– Дурепо! – промовляє вона гучним шепотом. – Забирайся! Йди, роби, що хочеш і з ким захочеш! Я бажала тобі добра!

– Ви милувалися собою! – вигукує Русалка, втікаючи. – Вас тільки це насправді цікавить!

Вона біжить по коридору, відчуваючи лють виховательки як щось вогненне, що гарячою хвилею шмагонуло їй по спині. З найближчого матрацного будиночка їй привітально махають руками. Вона не зупиняється.

На сходах весела компанія Логів у чорній шкірі ганяє іграшковий автомобільчик на батарейках. Із ними – Спиця. Побачивши Русалку, кругловидий Пухир розпливається в усмішці.

– Егей, ти щаслива? – кричить він.

– Якраз ось зараз?

– Ні, взагалі. Тобі щастить чи не щастить? Тобто що частіше?

– Не знаю, – засмучено відповідає Русалка. – Сама хочу про це дізнатися.

– Навряд чи вона підходить, щоб стати талісманом, – каже Спиця, яка сидить навпочіпки. – Якщо вона сама не знає. Щасливі – вони зазвичай знають, що щасливі.

– Але нізачо не зізнаються, щоб не зурочити, – сперечається Пухир, не втрачаючи надії.

Спиця вбрана в чорну косуху, як і в усіх Логів. Тільки замість джинсів на ній коротка ситцева сукня в квіточку, яка залишає на видноті тоненькі ноги-патички. Мабуть, вона таки перестала їх соромитися. Вигляд вона має незрівнянно щасливіший, ніж раніше, і Русалці стає цікаво, чому вихователям так не подобається дружба дівчат із хлопцями, адже ж і Спиця перетворилася на щось цілком симпатичне

й безкомплєксне. Логи відвертаються від Русалки й дивляться на облуплений автомобільчик, що з дзиччанням перетинає майданчик. Русалка теж дивиться. Не додзичавши до стіни, машинка врізається в поручні сходів і перевертається. Логи зі свистом підхоплюються.

– Чия була ставка? Який козел його розганяв? Москіте, твої руки звідки ростуть?

Русалка непомітно відходить.

Вона бреде по хлопчачому коридору. Дуже повільно. Зараз вона пройде біля четвертої. Потім дійде до Перехрестя, посидить там на дивані й повернеться. Ще раз біля четвертої. Може, потім вона ще раз повторить цей маршрут, а може, ні. Потрібно бути впевненою, що ніхто не застане її в класі, що їй не забракне часу, щоб повернути вкрадений амулет і вийти непоміченою. Інакше все не матиме сенсу. І вона йде, шаріючись та гарнішаючи з кожним кроком. Вплетені у волосся дзвіночки тихо подзенькують. Скоро вона дізнається, чи може працювати талісманом.

ВАСИЛІСКИ

Що в василіску залишається незмінним,
то це смертоносна дія його погляду
й отрути.

Х. Л. Борхес. Книга вигаданих істот

Щуряка сидить у пречудовому кріслі, що нагадує гіпопотама. Чорна шкіра гіпопотама блищить. Він такий затишний, що вона цілком розслабилася в його обіймах, по суті, задрімала. Тільки перекинута через підлокітник нога не перестає розгойдуватися. На нозі – прекрасний черевик із чорної шкіри, важкий, як танк. Він гармоніює і з кріслом, і з куценькою жилеткою Щуряки, бо це також шкіра, і також блищить; усе як належить.

Ось тільки цей черевик шалено дратує ПРІПа. Він очей з нього не зводить. «Цікаво, чому? – думає Щуряка. – Чим він його так доймає? Своїми розмірами – чи тим, що весь час хилитається?»

Під час своїх попередніх візитів ПРІП так само вирячувався на її тату. Хоча, здавалося б, час уже звикнути. Татуюванню цьому – понад два роки; відколи Щуряка його зробила, вона не носить вбрання з рукавами, бо такого ховати не можна. Витатуйована Щуряка – як жива, іноді навіть свербить. За це, а ще щоб у неї було окреме ім'я й не виникало плутанини, господиня прозвала її Вошивою.

Тепер, за кожним разом з огидою дивлячись на свою дочку, ПРІП натикається на оскал Вошивої. І це тільки справедливо, бо сама Щуряка ніколи на нього не дивиться. Тільки через бірки-дзеркальця, що висять у неї на шії. Вона бачить його фрагментами так давно, що вже не може уявити собі інакше, а не через відображення. Не може уявити собі його цілого. Та й бажання такого не має.

– Мені набридла ця твоя нескінченна відсутність, – повідомляє ПРІП. – Твої постійні втечі! Ти дограєшся до того, що тебе виключать!

Щуряка скоса зиркає на бірки. У них підстрибують рожеві плями щік і кирпата кабаняча рийка. Більше нічого не видно. А потім ПРІП узагалі вискакує з бірок і вибрикує на волі, тупаючи та завиваючи, як оскаженіла банші.

– Забери-з-моїх-очей-цей-огидний-черевик-і-сядь-як-належить-у-присутності-батька! Щуряка прибирає ногу з підлокітника.

– Перестань кричати, – просить вона. – Тримай себе в руках.

ПРІП – що розшифровується як Предок і Породун – контролювати свої емоції не в змозі, й Щуряка з зітханням заплющує очі, очікуючи, поки проминуть відведені для візитів сорок хвилин. Добре ще, що крісло таке зручне.

– ...ніяких інтересів у житті! Проводиш інертне існування! Дивуюся, як ти взагалі навчилася говорити! Ймовірно, тільки для того, щоби вивергати з себе всяку гидоту!

– Відкрий очі, дівчинко, адже з тобою батько розмовляє, – тужливо бекає Вівця в неї над вухом.

Щуряка неохоче розплющує очі.

– Розмовляє? Зі мною?

Вівця тільки жалісливо зітхає.

Щуряка бере щонайбільшу бірку й ловить у неї відображення ошаленілого ПРІПа. Тепер він – маленький, червоний – майже цілком уміщається між її великим і вказівним пальцями. Він лисніє. Невже він ніколи не стулить рота?

– ...роздобуваєш цей потворний одяг та взуття і вкриваєш своє тіло зображеннями відрапливих і повних скверни тварюк, невже ти думаєш, що повинна щось вимудровувати, щоб виглядати ще потворнішою, ніж ти є...

Щуряка накриває отчий лик пальцем і здавлює його, але голос продовжує звучати:

– ...якимись брязкалами. І будь ласкава дивитися на мене, коли я з тобою...

Вона затискає бірки в кулаці, всі чотири, але ПРІП продовжує пиццати, лоскочучи їй долоню, і прудко перескакує на гудзики жилетки. Щуряка нажахана. Вона ціла всіяна ПРІПами, ПРІПи розповзлися по кнопках, по пряжках, по металевих носачах її черевиків, вони ковзають по блискучих підлокітниках крісла; все довкола – в ПРІПах, які волають, розмножуючись зі страхітливою швидкістю:

– Потворність твоєї душі відбивається у тебе на обличчі! Кожною своєю порою ти тхнеш! Тхнеш!

Вона схоплюється й починає обтрушуватися.

– Тхнеш! Тхнеш! – верещать ПРІПи, обсипаючись із неї та розкочуючись по паркету.

– Ай! – звискує найпервинніший ПРІП, від якого походять усі решта, і теж відскакує якомога далі. Цього їй не видно, але добре чутно. Найпервинніший ПРІП важкуватий, і в нього нікудишня маневреність.

Щуряка розглядає себе. Прискіпливо вивчає кожен гудзик. Руки тремтять з переляку. У протилежному кінці кімнати ПРІП намагається переконати Вівцю, що його дочка одержима бісами.

– Заспокойтеся, будь ласка, – просить Вівця елейно. – Дівчинка просто перенервувала. Вона у вас така вразлива!

ПРІП п'є воду з карафки. Він здивований. Чи дійсно Вівця настільки дурна, як здається? ПРІП схиляється до думки, що його розігрують.

– З мене досить! – вигукує він. – Я витратив на неї силу-силенну часу, забравши його в інших дітей. Між іншим, їх у мене шестеро. Шестеро! – повторює він значущо.

Вівця, похопившись, охає та ахає.

ПРІПові це приємно. Щуряка знає, що він підняв очі до стелі. Немов усі шестеро чад упали йому на голову звідкись звідтіля, без жодної його в тому участі.

– Натягував би презерватив, коли зовсім не сила терпіти, – зауважує вона. – Може, тоді й дітей було б менше.

ПРІП втрачає дар мови. Таке з ним трапляється тільки коли він спить. І йому це вкрай некорисно, коли він не спить, і навіть майже смертельно, тому що аж надто незвично.

– Та що ж це таке! – обурюється Вівця. – І не соромно тобі? Давай-но, йди звідси, поки твій батько остаточно не розпереживався.

ПРІП здобувається на голос і починає кричати, як він розпереживався. Так розпереживався, що далі нікуди. Дай йому бог дожити до повернення додому, бо він відчуває наближення інфаркту.

Вівця виштовхує Щуряку за двері й поспішає на допомогу до вмираючого ПРІПа. У ситцевій квітчастій сукенці вона нагадує подушечку для шпильок. Дуже стривожена, але настільки нешкідливу, що Щуряка навіть дозволяє собі на неї дивитися.

Вона йде. У приймальні, звичайно, дуже хороші крісла, але краще вже сидіти на цвяхах. До наступного візиту ПРІПа залишився рівно тиждень, і Щуряка знає, що ПРІП його нізащо не пропустить. Він обожнює її відвідувати. Це, напевно, його найулюбленіше заняття. Щуряка піднімається сходами, не відриваючи очей від своїх неодноразово скривджених і зневажених черевиків. Вона завжди дивиться під ноги, куди б не йшла, – так можна бути впевненою, що тебе не занесе кудись, де тобі не хочеться бути. В усіх свої проблеми. У неї – ця. Інші діви Дому вважають за краще скрізь тягати за собою матраци, як равлики тягають свої хатинки. Чи матраци додаються до них, чи то вони до матраців – не розбереш, але, видно, їм так спокійніше – перебувати на чомусь знайомому, просяклому власним запахом. Віднедавна декілька таких матраців-самольотів повсякчас можна застати на Перехресті.

Щуряка сідає на край одного з матраців, протиснувшись між ним і диваном. Черевикам бракує місця, тому вона запихає їх під диван.

– Дивись не зламайся, коли будеш вставати, – радить Пугач із шостої. – Людське тіло недосконале.

На матраці доволі багатолюдно. Щуряку це дивує. Хазяйки матраців завжди розцінювали їх як еквівалент ліжка й пускали підсісти до себе далеко не кожного. Тепер усе не так. На кожному сидять по п'ятеро-шестеро, хазяйки збуджені аж до істерики – хихотять, соваються, закочують очі. Для них це майже груповуха. Хлопці, не розуміючи, в чому річ, вловлюють ці флюїди – і також втрачають голову.

Серед людей, які притискаються одне до одного й пристрасно сапають, Щуряка здається собі безтілесною та невидимою. Вони грають у слова. Вгадавши чергове слово, з перебільшеним захватом аплодують, обнімаються та цілються. Бірки Щуряки запотівають.

Слон, який сидить перед нею на дивані, виймає з рота гумового жирафа і, намагаючись плескати разом з усіма, упускає його їй на коліна. Дуже облиненого й пожованого жирафа.

Щуряка, не дивлячись, простягає йому іграшку. Слон не бере. Ховає обличчя на плечі в Коня і тихенько пхинькає. Кінь бере жирафа, каже Щуряці «дякую», а Слонові: «Ай-ай-ай, чого це ти розпхинькався, наче маленький?» Потім він задоволено пояснює всім навкруги, що Слон страшенно боїться Щуряки.

– Адже боїшся, Слонику? Не потрібно боятися тітку. Вона хороша.

– Страшна, – бурмоче Слон, ховаючи лице на плечі в Коня так, що той мало не падає з дивана.

Дівчатка на матраці здушено хихотять. До їхніх веселощів приєднується Пугач. Загадують нове слово.

– У неї ножики на пальцях... гострі ножики, – шепоче Слон ледь чутно. – Тільки їх не видно.

Щуряка встає і простягає до нього руки.

– Дивися сам, немає ніяких ножиків. Де б вони помістилися – твої ножики?

У бірках відображається тільки вона сама. У перевернутому вигляді. Гривка закриває ліве око, губи сумно кривляться.

Слон щосили мружить, щоб не бачити страшних ножів, що їх йому так наполегливо пропонують порозглядати.

Щуряці цікаво, що він насправді бачить, дивлячись на неї. На жаль, Слон нічого не може до пуття пояснити. Але якби міг, не був би Слоном, тобто нічого не бачив би.

Лівий матрац не вгадав слова. Правий матрац тріумфує. Пугач з Бедуїнкою цілуються взасос. Щуряка дивиться на них із великою цікавістю. Невже це приємно? Вилизувати чужий рот язиком? А якби в одного з них був нежить, вони б так змогли? Чи з нежитем не цілуються? Бедуїнка, задихнувшись, відкинулася на згорнуту валиком куртку, вона витирає рот і виймає з кишені жакетки пачку печива.

– Пожуємо?

– О так! – пристрасно відповідає Пугач, дивлячись зовсім не на печиво.

Бедуїнка зітхає, розриваючи пакет.

Щуряка йде.

У коридорі набагато тихіше, ніж на Перехресті. І майже нікого немає. Тільки Рудий зачався біля дверей другої, немовби підстерігаючи когось.

– Привіт, – каже він Щуряці. – Ти куди?

– До себе, – знижує плечима вона. – А що?

– Нічого. Виглядаєш якось не дуже. Може, зайдеш у гості? У мене чудовий лікер. Здається, тобі не завадить випити.

Поки Щуряка думає, чи хочеться їй пити в компанії Рудого, її заштовхують у другу. Зайшовши, вона відразу перечіпається об те, що в Щурнику називають столом.

Рудий розсуває спальні мішки, які затуляють огляд: ляскає по них, і вони від'їжджають по шнурках, до яких підвішені, наче здерті шкури. З єдиного, який лежить на підлозі, долинає хропіння. Страшенно смердить чиймись шкарпетками.

Щуряка сідає на підлогу перед столом-ящиком, ставить лікоть на його поверхню – і тут же до неї прилипає.

– Чорт, – шипить вона, потираючи солодкі лікті. – Як ви тут живете, хотіла б я знати?

– Так і живемо. Тут не завжди так брудно. Щосереді ми влаштовуємо прибирання, а сьогодні, як на зло, вівторок. Найбрудніший день.

– І скільки серед ви пропустили? Тільки чесно.

Рудий виймає з наплічника манірку, наливає Щуряці в ковпачок і передає його відразу в руки, щоб не морочитися зі столом.

– Лікер з мандаринових шкірок. Абсолютний відпад.

– Сам робив?

Він сміється:

– Ні. Не бійся. Купив у Братів Поросят. Стерильно. Уявляєш, Фазанячий лікер?

У бірці Щуряки – пара банькятих окулярів і нічого крім них. Потім і окуляри затуляє манірка.

– Як поживає ПРИП? – запитує Рудий, витираючи лікерні вуса.

– Чудово. Два його перські коти і двійко дворняг теж поживають добре. В однієї дворняжки – тої, що Міллі, – був пронос, але вона вже вичухалася, дякую.

– О-о-о, твій тато любить тварин? – зачудовується Рудий.

– Обожаює.

Тон Щуряки настільки похмурий, що Рудий розуміє: розвивати цю тему не варто. Але доки він підшукує іншу, Руда каже:

– Він обожаює тварин. Він від них шаленіє. Вони чисті й безневинні створіння.

– Упс... – витискає з себе Рудий, розгублено посміхаючись.

– От власне, – Щуряка дивиться на Рудого впритул так, як не дивиться ні на кого довше ніж три секунди.

– Що ти взагалі про нього знаєш? Він, щоб ти знав, письменник. Купу книжок написав. Усі – про тварин. Вони, напевно, є і в нашій бібліотеці. Хочеш почитати?

– Не впевнений. А що, хороші книжки?

– Обридаєшся. Але в кінці все буде добре. А якщо за книжкою знімуть фільм, під час зйомок не постраждає жодна тварина, він спеціально обумовлює це в контрактах.

– Слухай, не треба, га? – просить Рудий. – У всіх є свої скелети в шафах. Навіщо ж так сердитися?

Щуряка шкребе перенісся нігтем.

– Не знаю, – каже вона похмуро. – Це його візити на мене так діють. Я від них хвора стаю. І ти ще питаннями доймаєш.

– Вибач. Я ж не знав.

– Що ти взагалі знаєш?

Рудий мовчить. Він теж прилипнув до столу й намагається непомітно віддерти лікті. Стіл відпускає його неохоче, з тріском. Щуряці було легше. У неї лікті голі.

– Хочеш вір, хочеш не вір, але влітку на цей стіл класно ловляться мухи, – виправдовується Рудий.

Щуряка, здригнувшись, заглядає у бірки. Схоже, Рудий не жартує.

– Гидота яка, – морщиться вона. – Краще б ти про це мовчав.

– Жаклива гидота, – тут же погоджується Рудий. – Але й користь принаймні. Хоч якась.

Посовгавшись та поуспіхавшись не знати чому, він зсуває зелені окуляри на лоб і перетворюється на казкову істоту з іншого світу. Дуже печальну. В його очі можна вдивлятися, мов у дзеркало, в них можна потонути, до них можна приклеїтися навіки, міцніше, ніж до будь-якої мухоловки, яка прикидається столом. Власне відображення в них завжди красивіше, ніж у справжньому дзеркалі, від нього також важко відірватися.

Щуряка дивиться на себе, дивиться довго – і струшує головою, відганяючи ману.

– Ти б іще роздягнувся.

Стенувши плечима, Рудий опускає окуляри на перенісся. Тягнеться до неї та повільно, одну за другою, перевертає її бірки виворотом назовні. Зі зворотного боку вони зафарбовані.

– Не смій, – попереджує Щуряка. – Такого я нікому не дозволяю. Це мої очі.

Рудий так поквалливо відсмикує руку, що стає смішно.

– А твої брешуть, – додає вона мстиво. – Показують покращену версію.

Рудий хитає головою:

– Вони показують те, що є. Це в тебе після зустрічі з предком занижена самооцінка.

Їй хочеться сказати йому що-небудь різке, щось таке, що би навіки його від неї відвадило. Що відбило би всяке бажання лізти до неї в душу та чіплятися з ідіотськими потішаннями. Чи показувати їй власні неправильні відображення. Але вона не в змозі від них відмовитися, вони їй потрібні принаймні коли-не-коли. Принаймні в такі дні, як оцей. Особливо в такі дні. Рудий чудово це знає. Вона думає про себе в шоколадних калюжках його очей. Про таку красиву.

– Ну як? – цікавиться він, коли вона відсърбує з ковпачка.

– Непогано. Для Фазанів – то навіть геніально. Не знала, що вони таким захоплюються.

Рудий – радий, що вдалося уникнути сварки, – усміхається:

– А про них узагалі мало що відомо. Наче й у Домі живуть, але наче й не зовсім.

– Точно, – замислено погоджується Щуряка. – Вони нетутешні. Але й не зовнішні.

Якийсь час вони мовчать. Рудий наповнює для Щуряки ще один ковпачок.

– Слухай, – каже він із робленим пожвавленням, – кажуть, Лорд запав на Руду? Просто смертельно запав. Це правда?

Рука Щуряки звично тягнеться до бірок. Вона дивиться на них, але не перевертає. Однаково зрозуміло, що Рудий нарешті заговорив про те, що його по-справжньому хвилює.

– Звідки я можу знати? – огризається Щуряка. – Я щойно повернулася. Сам у неї запитай.

– Її бісять такі питання, – тоскно зізнається Рудий.

– Значить, і зі мною нема чого це обговорювати...

Очі Щуряки стають злими, але Рудий нічого не помічає. Він вовтузиться з маніркою. Загвинтивши ковпачок, піднімає голову, і навіть у вибулушених скельцях його окулярів прочитується тривога.

– Розумієш, – каже він. – Я за неї переживаю. Вона мені як сестра. Я за неї, так би мовити, відповідаю. Сам перед собою. Вона давно закохана в Сліпого, мало не з десяти років. А Сліпий... Я ж то знаю... Йому на все начхати. Він ні до одної дівчини залицятися не стане. Полізе до нього сама – от і чудово. Він такий. Йому все одно з ким. І якщо Лорд заманить її в четверту, вони ж увесь час будуть поруч. Вона та Сліпий. Ось що мене турбує. Для Сліпого це іграшки, а для неї – ні.

– Ясно, – зітхає Щуряка. – А я тут до чого? Від мене ти чого хочеш?

Рудий запобігливо усміхається.

– Ну... Чи не могла б ти... Розумієш... Також туди проникнути. У четверту. Ти ж дівчина. До того ж симпатична...

Щуряка примружується:

– І що? Припилювати там за Рудою, щоб вона не лізла до Сліпого, чи що?

– Ні. Я не це мав на увазі. Просто... Якби ти зобразила, що закохалася в нього... Серйозно, по-справжньому... Вона б тоді відразу викинула його з голови, розумієш? Навіть і близько не підійшла би.

Щуряка мигцем дивиться на Вошиву, яка розпласталася на її передпліччі, й підводиться. Рудий теж підхоплюється. На ньому дурнуваті фіолетові штани зі шкіряними сердечками на колінах, біла, розстебнута до пупа, сорочка та краватка-метелик. Виглядає він, як клоун, хоча лице у нього серйозне й навіть перелякане.

– Не йди, будь ласка! Я не хотів тебе образити, чесно! Якщо хочеш, вважай, що я пожартував.

– А ти пожартував?

Рудий мовчить.

Щуряка дивиться на нього, замислено покусуючи губу.

– Знаєш, – каже вона нарешті. – Мало я зустрічала в житті таких сволот, як ти. Таких відвертих. Я, значить, там зображуватиму підстилку для Сліпого, щоби Руда на нього не зазіхнула та щоб ти тут спав спокійно, адже тоді з твоєю улюбленою сестричкою нічого не станеться, так? Сліпому буде по барабану, чи я це, чи Довга Габі, аби тільки було в кого застромлювати свій кінець, а мені доведеться радіти, що я беру участь у такій важливій справі. Рятую від Сліпого Руду. Ми все це уявили, а тепер давай вважати, що ти пожартував.

Рудий стоїть похнюплений, длубаючи носом кеда брудний паркет.

Щуряка посміхається.

– Ти все робиш неправильно. Теж мені, звідник. Треба було розповісти, який Сліпий класний хлопець і як він за мною сохне. Як він тобі ридав на грудях, що без мене йому життя немиле. Може, тоді спрацювало б.

– Так? – дивується Рудий.

– Ні! – пирхає Щуряка. – Але принаймні виглядало б якимось пристойніше.

Рудий знову зіщулюється.

– Я одного зрозуміти не можу, – замислено каже Щуряка. – Це ж якраз ти затіяв цей новий Закон. Ти ж бо сам заварив усю цю кашу, так?

Рудий киває:

– Ну, я. Тоді мені здавалося, що я все добре обдумав. А вийшла дурня. Сфінкс пригрозив, що якщо Габі до них іще раз носа поткне, то він мені голову відірве. А так було б добре... Його перериває гучний дзвінок на обід. Хтось, хто лежить у спальному мішку, починає вовтузитися.

– Тепер потрібно її терміново кимось замінити. Другої Габі в нас немає, то нехай буде Щуряка.

Рудий піднімає голову.

Блискуча чорна гривка навскіс перекреслює обличчя Щуряки, повністю закриваючи ліве око. Якби не ця гривка, було б видно, що брови її змикаються над переніссям, утворюючи суцільну лінію. Вони здаються набагато густішими від того, що шкіра в неї ніжна, немов у маленької дитини, – майже прозора. Рудий ковтає слину.

– Пробач, – каже він. – Я не думав, що це так прозвучить. Хочеш, вріж мені, я заслужив.

– Обід, так? Обід? – зі спального мішка витикається голова, потім її хазяїн з'являється весь. Москіт. Кістлявий, у смугастих трусах, він неухважно шкребе живіт і витріщається на Щуряку заплелими очима.

– Усе вийшло так бридко просто тому, що я говорив чесно, – Рудий озирається на Москіта. – Тому що казав, що думав, розумієш? Але я це зовсім не так уявляв, як ти описуєш! Я думав, що тобі було б неважко... Але якщо ти так це сприймаєш... Тоді, звичайно... Нема мови... Я, власне, і не сподівався, що така дівчина, як ти...

– Заткнися, га? – перебиває Щуряка.

– Сьогодні будуть сосиски, – намагається зав'язати світську бесіду Москіт, – і малинове желе.

– А Сліпому ти дійсно подобаєшся. Хоча, звичайно, ти мені вже не віриш.

– А може, малинового желе не буде... Може, це я таки приборхав...

– Який псих тобі повірить? Розмірявся.

До спальні з тупотом заскакують два Щуро-Логи:

– Обід! Ви що, заснули тут? – обривають з вішалки наплічники та вивалюються назад на коридор.

Москіт стрибає по кімнаті, намагаючись вцілити ногою в штанину. Щуряка перевертає бірки дзеркальною стороною назовні. Одну, другу, третю, четверту... Ланцюжки при них різної довжини й часто перекручуються.

Рудий ховає манірку в наплічник. В одній з бірок – його краватка-метелик у червоно-білий горошок. Краватка надягнена просто на голу ший.

Щуряка роззирається й уперше помічає, що, незважаючи на бруд, у другій гарно. Стінами біжать антилопи Леопарда, на бігу перетворюючись на струменисті смуги орнаментів. Подекуди вони напівстерті, але від цього здаються тільки кращими. Рудий насаджує на голову казанок і простягає Щуряці руку.

– Мир?

– Вважай, щоби Вошива не закусила тебе до смерті, – попереджує його вона. – Терпіти не може, коли до мене торкаються.

У бірках – троє маленьких дверей. У всіх трьох одночасно зникають Москіти. Рудий зі Щурякою теж виходять у коридор – і в бірках відразу темніє. З кожним кроком підшви черевиків липнуть до паркету.

– По-моєму, вам уже пізно робити прибирання, – каже Щуряка. – Ви мітлу не відірвете від підлоги.

– Не відірвемо – значить, не відірвемо, – зітхає Рудий. – Ну то й що? Будуть у Щурнику ікебани з мітел. А потім і зі Щурів. Живий музей.

Щуряка, знизавши плечима, йде у бік дівчачих сходів. Струнка, в занадто масивних для неї черевиках. Рудий кричить: «До побачення!», але вона не озирається. Він, стиснувши губи, рушає до їдальні. Його обганяють Птахи, вони хихотять.

ПРИВИД

Душа блукає ночами. І якщо ти спиш,
Ніколи тобі не зустрітися зі своєю душею.
Ф. Нурісьє. *Господар дому*

Лорд лежить в іскристій п'їтьмі. Він накритий з головою і задихається від гарячки, а довкола плавають видіння. Її очі, волосся, тонка рука, обхоплена плетеним ремінцем браслета. Лорд лежить, затамувавши подих, боячись сполохати ману, але наслання дедалі три-вожніше, дедалі неспокійніше, воно тоне, як віск, і зникає. Він відкидає ковдру й дихає на повні груди, мокрий, наче миша, яка побувала в калюжі.

Із повітрям повертаються звуки. Свист і дихання сплячих. Хропіння Чорного, що хвилями загрози зринає аж до стелі. Ближче – пташиний посвист сплячого Шакала і шарудіння тіл, котрі перевертаються й ворухаються. Куряка, не прокидаючись, тягне подушку з-під Табаки та перекладає її на Лорда. Лорд ухиляється, пересуваючись на край ліжка. У Лері – світло нічника. У Македонського – теж світло, проте затулене газетою. Лорд дивиться в стелю, що аж ніби притягує його. Стеля і тягне, і наближається; ось вони зовсім поряд: колесо, пташина клітка та розкочі очі повітряного змія. Дивне діється з Лордом. Він лежить – і одночасно стоїть. Лорд, який стоїть, легкий, наче пушинка. Він бачить стелю й нічник Лері у формі гриба, і самого сплячого Лога з рожевим відлиском на волоссі, й себе внизу, який лежить під зім'ятою ковдрою, – він бачить усе це з висоти, на якій ніколи не бував, бо з висоти свого зросту. Не встигає подумати про вікно та про свіжий вітер, що вривається в квартиру, як переноситься на підвіконня. Обличчя овиває нічна прохолода. Вітер несе із собою віддалений шум – регіт і звиски непутящих Щурів, їхні самозабутні веселощі. Чи можу я піти, куди захочу? Тінь його ковзає над підлогою – занадто легка – проходить крізь двері в темінь, і Лорд заплющує очі, щоб краще бачити свій шлях там, де він є – і де його немає. Повз нього пролітають темні стіни, розверстою пащею наїжджають відчинені двері. У Могильних вікнах – зимовий місяць, і він прозорий у його світлі. Сходинок, чужий коридор...

Лорд простягає руку, вона відпливає в порожнечу, обмацуючи її, пропускаючи крізь пальці, пролітаючи крізь зустрічні двері. Він відстає, і коли рука намагає ті єдині двері, котрі йому потрібні, він іще далеко, а рука вже ковзає обличчям тієї, що спить на підлозі. Нарешті Лорд наздоганяє її (всього лише руку!), і її дотик стає його дотиком.

Руда дівчина в майці, яка зсунулася з плеча, сідає на матрац, вдивляючись у темряву.

– Що це?! Е?! Йди! Йди звідси!

Лорд здригається на ліжку й ловить повітря ротом.

Навколо перекидаються, бурчать і зітхають. Він завмирає. *Я був там. Я дійсно там був!* Долоня ще відчуває жорсткість вогненного волосся. Вище пояса він плавиться від жару, нижче – йому холодно. *Може, в мандрах нічним Домом мій привид застудив собі ноги?* Це боляче. Обличчя Лорда кривиться, він радий, що темрява приховує його гримаси.

Хропіння Чорного. У Лері – світло. У Македонського – світло. На підлозі на плитці закипає чайник. Комуś забаглося пити чай.

– Ну, ні! Подавишся! – голосно проказує Чорний між двома схрапуваннями. Це смішно, але ніхто не чує та не сміється. Мокрою спиною Лорд прилипає до матраца. Обличчя горить, а ноги – як лід. Так було і раніше, але сьогодні це розплата за оте дивне «щось», яке він дозволив собі вчинити. Хтось нагадає йому, що він таке. Півлюдини. З ногами мерця.

– Ні, – шепоче Лорд. – Я не буду про це думати!

І тут же уявляє свої ноги мертвими, синьо-білястого кольору. У плямах. І починає задихатися.

Сторожкі кроки.

Поруч сідає Македонський і просовує грілку під ковдру.

– Я чекав, щоб вода закипіла.

Лорд мовчить, поки гаряча грілка не розтоплює лід, і тоді до підшов доходить тепло, яке могло б обпалити руки.

– Дякую, – каже він тоді. – Я просто боягуз. Там занадто повільно тече кров. Ніби в русалчиному хвості.

– Не бійся, – каже Македонський.

І йде. Зелена лампа-світлячок біля його узголів'я гасне.

– Е, – лунає згори сонний голос Горбача. – Мені причулася пісня. Ви там співаєте, чи як? Чорний перестає хропіти.

– Ні, – каже Лорд. – Ніхто не співає.

Те, що я зробив, зовсім не було піснею.

Він лежить тихо. Що він святкує з посмішкою на губах та грілкою під ногами – таємниця навіть для нього самого. У цю ніч він не засне. Він міг би втекти від безглузкого лежання у коридор – уже сам як сам, на колесах, – і там, при світлі свічок, у слизько-кахельному туалетному царстві потамовувати тугу в товаристві таких же безсонних, нескінченно скидаючи й прикуповуючи карту за картою. І в кожній дамі проступали б її риси, і йому захотілося б накрити їх долонею, схвати, доки інші не побачили того, що бачить він: вогонь її волосся під королівською діадемою, чорноту її очей на картонних утинках. «Що з тобою, Лорде?» – запитають його вкрадливі голоси, а він не знатиме, що відповісти. Тому він залишається. Лежить і дивиться в стелю. Краше вже так – бути зачарованим, виплоджувати цікавих привидів... Він лежить і святкує свою примарну зустріч.

М'яке щось пружинисто вискакує йому на живіт і вмощується, обмотавши лапи хвостом. Кішка. Лорд не жене її, хоча розуміє, що це не Мона. Це чужий кіт. Пальці Лорда занурюються в його шерсть, пухнасту, мов у болонки.

– Ти звідки? – запитує він.

Кіт мовчить, як і личить безсловесній тварині. Зате з тихим схлипом прокидається Шакал. Волосся стирчить дикобразячими голками, немов уві сні його вдарило струмом. Дивиться безтямно. Поступово погляд стає ясним і спалахує цікавістю.

– Ага, ти не спиш, – каже він. Дивиться на коліна Лорда. – Що це з Моною? З чого це вона так припухла?

– Це не Мона, – відповідає Лорд, неуважно усміхаючись. – Це зовсім не Мона.

ТАБАКІ

ДЕНЬ ВОСЬМИЙ

Він старанно зібрав й спакував те майно
В сорок дві іменні кути скрині...

*Льюїс Керрол. Полювання на Снарка
(Переклад Юрка Позаяка)*

Уранці на нас чекає сюрприз. Повернення з зовнішності Літуна з замовленнями. Украй рідкісна подія. Щуряка приходиться перед першим уроком з чорною дорожньою сумкою через плече. Кладе її на вчительський стіл. Блискавка звискує. Вампіроподібна – чорна

помада, біла пудра – Шуряка по одному витягує з сумки згортки та розкладає їх на столі. Лері вихоплює із загальної купи той пакет, котрий явно з диском, і втікає. Я беру важку коробку, перев'язану рожевою стрічкою. Далі нічого не бачу й не чую, поки не розправляюся зі стрічкою та з обгорткою і не зазираю всередину. Божественний аромат! Шоколадні спинки блищать акуратними рядочками. Кожна паляничка в окремому гофрованому гніздечку, на власній підстилці, згори все прикрито делікатним папером. Піднімаю його, торкаю одну зі спинок, облизую палець. Потім перераховую, скільки їх усього. Два поверхи, в кожному рядочку по чотири палянички, і рядів також чотири. Усього, значить, паляничок тридцять дві. Закриваю коробку й ховаю в стіл. Стрічку зашттовхую туди ж. Тепер можна подивитися, що там в інших.

Дивлюся. Чорний дременує на підвіконня зі стосом журналів. Перед мацаками Сліпого, які хижо копотять по столу, Шуряка викладає три банки кави, чотири блоки сигарет, коробку батарейок і чорні окуляри плюгавої конфігурації. У Горбача – набір гребінців і пінкова люлька в замшевому футлярі. На столі ще два пакети, але їх ми розпакувати не встигаємо. Посеред класу раптом виникає Р Перший і запитує, чим ми займаємося, коли урок уже почався, ще й учитель на підході. Шуряку він ніби взагалі не помічає.

Швидко прибираємо все геть з очей: речі, пакувальний папір, стрічечки та мотузки – все, що пахне святом і може позасмучувати вчителів, котрі не беруть у цьому святі участі. Шуряка застібає сумку й іде.

– Як самопочуття? – запитує Ральф, зупиняючись біля столу Лорда.

Лорд знижує плечима:

– Добре.

Ральф киває йому, відходить і нависає над потилицею Куряки:

– А твоє?

У відповідь Куряка червоніє та кліпає:

– Нормальне.

Ральф оглядає його від п'ят до маківки, неначе сильно сумнівається в його нормальному самопочутті, але нарешті проходить до свого стільця.

Під час обідньої перерви я доймаю Сфінкса аж доти, поки він не здається і не просить Македонського зняти зі стіни карту Нової Зеландії. Під нею до стіни прикноплені два малюнки. Обидва великі, кожен майже як половина карти.

На одному – чорною тушшю – дерево, крилате й кордубате, майже без листя. На голій гілці сидить дуже самотній і кошлатий ворон, а внизу, біля коренів, звалище всякого сміття. І хоча сміття звичайнісіньке, людське, чомусь відразу зрозуміло, що накидав його ворон – і пляшки, і кістки, і значки рок-фестивалів, і календарі – та й узагалі, може, саме тому він такий сумний, що надто багато у своєму житті витратив і змарнував. Загалом це картина про всіх і про кожного – смішна на перший погляд і сумна на кожен наступний, як і все, що малював Леопард. Другий малюнок кольоровий. Худюща пісочної барви кішка посеред порепаної пустелі. Очі яскраво-зелені, а мордою трохи нагадує Сфінкса. Навкруги тільки тріщинки та примарні кущі, всіяні біло-жовтими равликами. На землі, коло самих її лап, осколки равликових хаток, вкриті, неначе подряпинами, нотатками й латинськими висловами. І чийсь незрозумілі сліди. Чи то пташині, чи то звірині. Тягнуться, оминаючи кішку, закручуються петлями навколо кущів і зникають десь вдалечині.

Довго дивимося на малюнки. Стає трохи сумно. Перший малюнок мій, другий – Сфінксів, але насправді вони – спільне надбання зграї. Те найцінніше, що ми не чіпляємо на видноті, щоби не перестати його помічати. Ми дивимося на них раз на півроку або

частіше, коли вирішуємо, що скучили. Дивимось і згадуємо Леопарда, який нам їх подарував. Дивимось, згадуємо, сумуємо й переповнюємося всілякими важливими емоціями. Сліпий теж зазвичай бере в цьому участь. Він досягає потрібного стану своїми способами, щодо яких ми можемо мати хіба що певні припущення. Але чування перед малюнками він не пропускає ніколи. Коридорні звірі доступні його пальцям, їх він знає не гірше за нас. Перш ніж фарбувати, Леопард продряпував на стінах контури малюнків. А ці він знає з наших слів.

І ось ми стоїмо й сидимо перед нашим багатством. Дивимось на нього – і не дивимось. Але бачимо. Вслухаємося і думаємо. Чіпляємо карту на місце та повертаємося до повсякденних справ. Куряка ні про що не запитує, і це трохи дивно. Може, він також нарешті подорослішав?

ЩОНАЙДОВША НІЧ

ІНСТРУКЦІЯ ЩОДО ПЕРЕСУВАННЯ ВИЗОНІКА

Пункт 29

У деяких випадках переміщення на підвіконня може здійснюватися за допомогою напарника, який перебуває на підвіконні. Це суттєво полегшує завдання для того, кого переміщують. Рекомендація з техн. безпеки: вага напарника має бути більшою, ніж вага того, кого піднімають.

«Блюм» №18
РЕЦЕПТИ ВІД ШАКАЛА

Куряка, лежачи на підлозі, гортає старі номери «Блюма», поступово схиляючись до думки, що левову частину статей у нього забезпечував Шакал. Лорд рахує години до зустрічі картярів у домовленому місці. Сліпий теж чекає. Затишшя у Домі. Затишшя переходу в ніч. Коли можна буде вирушити на пошуки Лісу. Горбач принадує сон грою на флейті. Сфінкс слухає. Куряку, який роздратувався так, що аж іскри летять.

У кімнаті є дві отруйні зони. Навколо Куряки й навколо Чорного.

– Я підозрюю, – каже Табакі, дожовуючи передзасинальний запас бутербродів, – що в нас сьогодні Щонайдовша.

– Цілком може бути, – відгукується Сфінкс. – Навіть дуже схоже на те, – він штовхає коліном Сліпого: – Е! А ти як вважаєш?

– Так, – погоджується Сліпий, – цілком можливо. Цього року чомусь раніше. Може навіть, їх буде декілька.

– Це щось нове, – каже Табакі. – Оце я чую вперше! А чого і чому ти вважаєш, що таке може статися?

Куряка стомлено дивиться на них, підозрюючи, що вони верзуть нісенітницю, тільки щоб він відчув себе ідіотом. І щоби почав розпитувати. Тому він мовчить.

Ніч. Світяться дві настінні лампи з дванадцяти. Усі, хто залишивсь у спальні, сплять. Окрім Куряки. Куряка сидить на підлозі перед купою журналів і міркує. Йому хочеться зробити що-небудь таке, чого він ніколи не робив раніше. Наприклад, поїздити Домом, коли вимкнуть коридорне освітлення. Може, на нього так подіяли старі журнали. Він і сам не знає. Затамувавши подих, Куряка починає переміщатися до дверей. Він уже майже біля мети, коли на ліжку починають вовтузитися, і звідти звішується кошлата голова.

– Куди?

– Погуляти, – пошепки відповідає Куряка.

Табакі стрімголов скочується на підлогу.

– Жах, – бурмоче він. – Замість того, щоб спати, я тепер повинен їхати з цим дурбецалом і пильнувати, щоб часом чогось не трапилось. Йому, бачте, надумалося прогулятися. У темряві. Причому, можливо, ще й Щонайдовшої Ночі. Збожеволіти можна!

– Я зовсім не прошу тебе зі мною їхати. Я хочу погуляти сам-один.

– Я також багато чого хочу. Сам ти не поїдеш. Вибирай: або разом, або я буджу Сфінкса, і він вправляє тобі мізки.

Поки Куряка доповзає до порога, Табакі вже за дверима й сидить у Мустангу. У піжамі. Стискаючи в руці шкарпетки та зменю амулетів. Попри його грізний тон, Куряці здається, що насправді Шакал зовсім не проти вирушити з ним на прогулянку.

– Добре, – погоджується Куряка. – Їдьмо разом.

Поки він видирається у візок, йому не до Табакі, а всівшись у візок, він бачить, що той зосереджено напаковує наплічник. Наплічник такий роздутий, що його неможливо застібнути, але Шакал заштовхує в нього щось іще.

– Навіщо все це?

– Светри на випадок холоду. Їжа на випадок голоду. Зброя на випадок прикрих рапто-востей, – пояснює Табакі. – У нічне життя без запасів не ходять, дурненький!

Куряка не сперечається. Вони по черзі вибираються в тамбур, а звідти – в непроникну пільму коридора, де Табакі примушує Куряку загасити ліхтарик. «Інакше нас побачать усі, в кого очі вже звикли до мороку, а ми не побачимо нікого».

Куряка слухняно вимикає ліхтарик, і їх обступає темрява.

– Ось тепер поїхали, – шепоче Табакі.

Дім темний, аж моторошно, і здається, наче він спить. Очі все ніяк не звикнуть до цієї пільми. Стіни виростають там, де їх начебто бути не повинно. Табакі та Куряка ідуть повільно. Іноді їм причуваються чийсь кроки попереду або ззаду, тоді вони зупиняються і слухають. І відразу той, хто йшов, теж зупиняється. А може, це їм тільки здається. Потім вони натикаються на щось і вмикають ліхтарики. Це порожній візок. Власника немає, наче його злизали нічні духи. Табакі хапається за амулет.

– Можна подумати, хтось спеціально лякає, скажи? – запитує він. У голосі страх – і дитяча насолода страхом.

Куряка не розділяє його захвату. Порожній візок йому не подобається. Табакі довго вивчає візок, але не може встановити власника.

– Якийсь безликий, – скаржитьесь він. – Зовсім покинутий.

Вони надягають светри, залишають візок і ідуть далі. Перехрестям блукає босоногий Слон у смугастій піжамі. Очі його заплющені, обличчя закинута вгору. Довгі піжамні штани підмітають пилку Перехрестя. Слон спить, а тіло його повільно шкандибає від вікна до вікна, зупиняючись біля кожного підвіконня, невидющо обмацує їх пухкими долонями й суне далі. Паркет поскрипує під його вагою.

Сліпий пролітає коридорами, наче холодний вітер, не зачіпаючи стін, і навіть чуйні шури не помічають його, аж поки він не опиняється зовсім близько. Він вдихає запах сирості, що розідає штукатурку, і запах мешканців Дому, який в'ївся у блаженський паркет. Зачувши кроки, завмирає та чекає, поки нічний подорожній пройде повз нього – як велика тварина в заростях, тріскочучи мостинами й натикаючись на урни. Потім продовжує свій шлях – іще обережніший і уважніший, ніж до того, бо ті, котрі розгулюють ночами, небезпечні своїми страхами й секретами. Він підходить до однієї зі спалень. Під написом, надряпанним ножем, зрячі пальці намагаються тріщину. Він притискається до неї щочою. Так чутно навіть дихання і скрипіння пружин, коли сплячі крутяться уві сні. Тут усі

сплять. Проминувши порожні кімнати, Сліпий підходить до наступної стіни. Тут є місце, де обвалився шар штукатурки. І тут не сплять. Сліпий вслухається довго, більше стежачи за інтонаціями, ніж за словами. Через рівні проміжки часу відвертається, ловить зовнішні звуки і, заспокоєний, знову припадає до стіни.

Доперехрестевим відрізком коридора прокрадається хтось, хто шукає місця для сну. Блідий і великоокий, з нерівно вистриженим волоссям кольору іржі.

Рудий боїться. Уві сні й наяву, вдень та вночі, він боїться й чекає. Він доценту згризає ковпачки ручок і жовує сигаретні фільтри. І думає. Коли-небудь це мусить закінчитися. Пухкий Соломон та Гніт із червоним від опіку обличчям лякають його своїм багатозначним сміхом. Своїми посмішками, презираннями та підморгуваннями. Гніт, Соломон і Дон. Решта – в музиці. Вони плавають у ній щоразу занадто довго, розгойдуються стоячи й посмикуються лежачи, і їх ніщо не обходить, окрім навушників, які тягнуться шнурами в грімку порожнечу.

Вони агресивні, вічно голодні та вічно прищуваті від солодоців, якими намагаються заглушити голод. Вони фарбують гривки й перешивають штани, прикрашаючи їх різнобарвними латками. Рудий безнадійно старший за них. Не роками, а кількістю питань, які він задає сам собі. Юних Щурів не цікавить завтра. Вони живуть сьогоднішнім днем. І саме сьогодні їм потрібна зайва крихта печива, саме сьогодні їм потрібна нова пісня, саме сьогодні їм треба написати на стіні туалету те єдине, що їх хвилює, величезними буквами. Щури мають запори, але їдять усе й завжди. І б'ються за їжу. І за те, кому де лежати. А після бійок слухають музику та їдять з особливим задоволенням.

Скаржитися вони йдуть до Рудого. З найбільшнішими прищами й чиряками вони йдуть до Рудого. Зі зламаними плеєрами, з мертвими батарейками, із загубленими речами – з усім вони йдуть до нього. Усі, крім Гнота, Соломона й Дона. Ці троє його зневажають. І з кожним днем сміються дедалі нахабніше, перешіптуються голосніше, усамітнюються частіше. Тримають його у вічному страхові, отримуючи від цього безодню втіхи. А Рудий вештається ночами по коридорах, засинає в незручних місцях та в мріях перерізає горлянки всім трьом, одному за другим. Іноді він відкручує в умивальнях усі крани й затикає всі раковини. Не роздягаючись, стає під душ. І йде, чалапаючи кедами, потоком води. Йде до картярів. Грає з ними, та скапує на карти. Картярі терплять, тому що він ватажок.

Для нічної прогулянки Рудий одягнений в усе чорне. Лише білі кеди миготять у темряві, двома плямами зраджуючи його присутність. З плеча звисає спальний мішок. Синій у жовті горохи. Рудий шукає затишний куток, де можна поспати, заховавшись у теплий кокон. Дійшовши до Перехрестя, він зупиняється. Ледь освітленими місяцем просторіннями нипає Слон, оглядаючи підвіконня. Рудий стежить за ним. Кладе спальний мішок на підлогу, сідає на нього, закурює. І терпляче чекає.

У наметі Стервожера четверо грають у карти. Їм тісно. При кожному незграбному русі полотнище стін здригається, і гойдаються гірлянди різнокольорових ліхтариків під трикутним дахом. Нашийник Валета вкритий тупими шипами. Через щокую тягнеться кривавий слід роздубаного прища. Валет торкається ранки й дивиться на пальці:

– Знову? Чортова гидота!

– Є що ковтнути? – запитує Лорд, потираючи очі, які втомилися від лампочкового різнобарв'я.

Дорогусик квапливо розмішує щось у бляшаному горнятку:

– Скоро буде, дорогусику, вже зовсім скоро. А наразі, якщо хочеш, є звичайна вода, – він простягає Лордові флягу.

Лорд п'є й повертає флягу. Дорогусик сумно зітхає. Із сигарети, затиснутої в зубах Стервожера, відвалюється попіл, і по ковдрі розсипаються іскри. З динаміків магнітофона сюрчать цвіркуни.

Куряка й Табакі ідуть по темному коридору. Зненацька перед ними спалахує червоний гостроверхий конус. У наступну секунду він уже синій. Потім жовтий. Перебравши шість кольорів, конус гасне, і на декілька секунд западає п'тьма.

– Що це? – пошепки запитує Куряка.

– Намет Стервожера, – відповідає Табакі.

Вони підїжджають ближче. Тепер намет ряхтить та міниться всіма кольорами одночасно, і можна розрізнити голоси тих, хто сидить усередині. Вхідна запона відкидається, з намету хтось вилазить рачки.

– Привіт, – каже цей хтось, наштотхнувшись на них. – Я звалюю. Хочете пограти?

– Привіт, Валете, – відповідає Табакі й передає свій наплічник Куряці. – Слухай, друже, ти тут побудь трішечки сам по собі, поки я з людьми поспілкуюся, добре?

Табакі звалюється з Мустанга та жваво заповзає в намет.

Стрибаючи від стіни до стіни, мчить кудись геть ліхтарик Валета. Куряка залишається сам. Він слухає голоси з намету й чекає Табакі, поки вистачає терпцю. Потім підїжджає до входу, ставить візок на гальмо та сповзає на підлогу. Відкидає запону.

– Е, а можна мені також до вас?

Красуня й Лялька цілуються на сходах. Близькість урни та розкришені довкола недопалки їх не обходять. Під светром у Ляльки тихо гуде транзистор. Вони впиваються одне в одного гарячими ротами, широко роззявляючи їх, наче пара до краю зголоднілих пташенят. Їхні поцілунки нескінченні, жагучі й болісні. Час від часу вони відриваються одне від одного та відпочивають, приткнувшись одне до одного лобами, непомітно витираючи рукавами мокрі роти. Їхні розпухлі губи болять. Вони вміють лише цілуватися. А може, не вміють навіть і цього.

Маленький циліндрик у прикороченій піжамі штурмує сходи на третій поверх. Він шукає. Шукає ту дивовижну, прекрасну істоту – гнучку та жовтоволосу, – біля якої було так приємно. Грубий знає, що вона все ще тут, у Домі. І шукати цю істоту потрібно там, куди ведуть сходи. Він ніколи ще там не був, значить, саме там вона могла й повинна була оселитися. Про це Грубому повторює внутрішній голос, якому він довіряє безмежно. Він тихо сопе й долає сходинки.

У вчительському туалеті палахтить вогник спиртівки. Трясучись від страху та болю в шлунку, Метелик гріє над ним ложку. Метелик костистий, блідий і весь вкритий бородавками. Гумовий килимок захищає його худючі сідниці від контакту з холодними кахлями. З-під светра прозирають груди, обвішані амулетами та зв'язками часнику. Метелика нервує капіж підтікаючих кранів, лякають кроки та шерехи. Він щулиться від вогкості й ховає спиртівку від протягів, затуляючи її своїм тілом. Він застуджений. У нього пронос. Переміщення в одну з кабінок, ближче до унітазу, забирають багато часу, тому він вирішує переселитись у кабінку цілком, разом з гумовим килимком, спиртівкою та рулоном туалетного паперу. Замкнувши двері на засувку й відгородившись від жахіть ночі, Метелик почуває себе у безпеці.

Слон доходить до останнього вікна й повертає назад. Рудий нетерпляче піднімається на ноги, не зводячи з нього очей. Слон перевіряє підвіконня в зворотному порядку.

Повільно й методично. Рудий пошепки чортихається, налаштовуючи себе на те, що треба перейти Перехрестя. Швидко пройти, не дивлячись на Слона. Слон сумирний. Він спить. Але якраз сплячий Слон лякає його. Рудий закурює другу сигарету. Йому уявляються чийсь кроки. Він швидко гасить сигарету й завмирає, скорчившись на спальному мішку.

У наметі Стервожера задушливо й парко. І так, наче задухи й тісноти мало, в двох ринчинках тліють якісь пахощі. Від їхнього духу Куряці, що й так змокрів, паморочиться голова. Гірлянди ліхтариків ритмічно спалахують і гаснуть. Куряка вже шкодує, що приєднався до товариства в наметі, який занадто малий для п'яти чоловік. Табакі щасливий і всім задоволений. Він п'є з філіжанки якусь бурду й розповідає Стервожерові, кого вони з Курякою зустріли по дорозі сюди, хоча насправді вони нікого не бачили. Куряку хилить до сну.

– Е, стрепенися, – шепоче Дорогусик. – Що питимеш? «Квіточку»? «Сходинку»? «Опівнічне жажіття»?

– Тільки не «Жажіття», – просить Куряка. Від близькості Стервожера йому не по собі. Їх розділяє Шакал, але, за бажання, до Великого Птаха можна доторкнутися рукою. – А кави у вас тут немає?

– Кави, на жаль, немає.

Куряка бере простягнуту йому чашку та робить ковток чогось настільки гіркого і терпкого, що йому зводить вилиці й намертво заціплює зуби. Він похлинається слиною, бо не в змозі ні виплюнути її, ні проковтнути. Табакі б'є його по спині, інші з цікавістю спостерігають. Лампочки підморгують.

– Ну-ну, – каже Стервожер співчутливо. – Не можна ж отак кидатися на все, що дадуть, дівчаче. Потрібно спершу скуштувати.

Куряка виймає з кишені хустку та витирає сльози.

– Яка гидота, – каже він, насилу розчепивши злютовані зуби.

Табакі навіщося одягає окуляри від сонця.

Кривоніг виповзає на берег і сідає під тичкою, якою позначене найбільше скупчення підводного каміння. У попередні дні річка була до нього прихильна, і він чекає продовження. Учора вона принесла покришку, три пляшки з записками та порожній гарбуз, розписаний трикутними візерунками. Що буде сьогодні? Кривоніг закидає вудку і жде.

У місячній траві на протилежному березі пасеться величезний білий Слон у смугастій попоні. Мабуть, утік від хазяїв. Слон тривожить Кривоніга, бо може хоботом виловити цінні речі, які пропливають повз них, тоді доведеться перебиратися на другий бік річки і доводити, що вони належать йому. А Слон дуже великий. *Може, його приручити? За допомогою хобота можна багато що виловити чи дістати. Дуже корисно мати свого власного Слона. Це навіть краще, ніж мати живого собаку.* Схвильований такими думками, Кривоніг відкладає вудку. Але Слон уже даленіє, біліючи широкою спиною. А річка несе щось темне. Напоровшись на найбільший з-між каменів, предмет застрягає й погойдується на місці. Кривоніг намагає свої сіті. Він дуже сподівається, що це не здохлий собака. Бабки літають занадто низько, заважаючи йому. Збивши рушником декілька штук, Кривоніг неухважно їх поїдає.

Саара живе на болоті. Він – і жаби, які співають дзвінких пісень. Він теж співає (у місячні ночі), і пісні його прекрасні – це все, що він знає про себе самого. Кістки Саари просвічують крізь білу його плоть, комарі не сідають на нього, знаючи, що він отруйний, губи його білі, й у пісні розтягуються на ціле обличчя, очі майже невидючі. Пальці терзають траву, він тремтить, ним струшує пісня, і він чекає. Пісня завжди приводить до нього всяких. Найдрібніших болото засмоктує, перш ніж вони встигають дійти.

У гроті, освітленому сяйвом трьох смолоскипів і трьох китайських ліхтариків, навколо ящика сидять шістнадцятеро Песиголових. Сімнадцятий – на ящику. Він виголошує промову, повільно обертаючи над головою білосніжну кістку. Сказане струменить, оминаючи гострі вуха, і витікає крізь дірку в стелі, линучи до мерехтливих зірок. Песиголові слухають і позіхають, клацливо викушуючи бліх.

– Ми сплутаємо метри з кілометрами, – шепоче один до іншого. – Це може мати глобальне значення? Як ти думаєш?

– Я бачу тільки місяць, – невлad відповідає сусід. – Кажуть, на патериці залишалася ще купа м'яса – до того, як він її собі пригріб.

Наймолодший, у мідному нашійнику, раптом починає вити, закинувши морду: «Смерть зрадникам! Смерть!» Його заспокоюють, кусаючи за боки.

Зблискує біла кістка, приковує погляди.

Перевертень виконує веселий танок на купі опалого листя, яку згребли для своїх оглядин птахи-тупотуни. Купа розповідається. Перевертень сміється. Не витримавши напруження, з-під гори листя вискакує миша і кидається геть, але перевертень наздоганяє її двома стрибками.

«Ура, ура, вкусимо мурашку!» – наспівує він, недбало закопуючи залишки своєї трапези. До нього долинає чийсь солодкий спів. Перевертень насторожується – і, не роздумуючи, кидається на голос. Стрілою мчить крізь ліс, але зупиняється, замочивши лапи у болотяній щербі. Гидливо їх обтрушує. Спів стає виразнішим. Він вабить у болото. Йти чи не йти? Приймаючи рішення, перевертень починає з тихим гарчанням катулятися по землі. Один переверт, другий – і він підводиться, випроставшись на повен людський зріст. Позіхає і, переступаючи з купини на купину, заглиблюється у болото. Нічні бабки вдаряються на льоту об його щоки. Спів стає солодшим, голоснішим і заповзятішим.

Мисливці покректують на бігу. Хвости наголовних пов'язок б'ють їх по спинах. Вони біжать вервечкою: один, другий, третій – біжать голосно, розполохуючи дичину. Вони так шумлять навмисно. Той, на кого полюють, злякається, відтак зрадить себе втечею. Тоді почнеться гонитва. Справжня, про яку вони мріяли дуже давно. І вони біжать, важко дишаючи, забризкуючи болотом чоботи. Взагалі-то їм теж трішечки страшно. Але дичина не повинна про це знати.

У наметі Стервожера Куряка нарешті перестає кашляти й давитися слиною, але не встигає порадіти з цього приводу, тому що майже одночасно щось трапляється з його зором. Навколишні предмети розпливаються й виходять з фокуса, а коли повертають собі форму, виявляється, що вони складаються з безлічі різнокольорових шматочків – як найдрібніша, яскрава мозаїка. Те ж відбувається з лицами тих, котрі сидять поруч. Усе роздрібнюється на мільярд частинок, що світяться. Вони мерехтять, перетікають одна в одну й гаснуть, а подекуди навіть обсипаються, оголюючи цілковиту порожнечу. Куряка усвідомлює, що зараз побачить, як вони обсипалися всі, та що він осягнув істинну суть буття, тож, напевно, жити йому залишилося недовго.

– Світ обсипається, – насилу вимовляє він.

У тих, котрі сидять поряд, це зауваження викликає дивну реакцію. Світляки, з яких складаються їхні лица, починають скажено роїтися, передаючи якісь складні гримаси. А потім відбувається власне те, чого остерігався Куряка. Усе обсипається. Останнім – обличчя Табакі, залишивши дві чорнильні плями окулярів від сонця. Плями на мить повисають в абсолютній порожнечі – і майже відразу, не давши йому часу воістину збожеволіти, стрімко збирають навколо себе новий світ.

Дуже яскравий... Дуже сонячний... Дуже пахучий...

Сонце погладжує Куряку по спині, втискаючи його в землю. Це приємно. Хоча землі тут немає. Замість землі – сміття. Масне, воно розповзається під ногами. Чимось сміття страшенно притягує. Куряці хочеться в ньому порпатися, поринаючи в нові та нові запахи, відшарувавши їх один від одного, поки з-під їхньої товщі не спливе дещо абсолютно незвичайне. Але щось заважає йому віддатися цьому заняттю до останку. Напевно, чорні скельця, які ширяють у повітрі. Сонце перетворило їх на два суцільні виблиски, але, присунувшись упритул, Куряка бачить у них себе: пару чорних котів з білими грудками – по одному на скло. Від здивування він відкриває пащу та голосно волає. Його відображення теж беззвучно кричать.

– Онде він!

Один із мисливців перечіпається. З високого дерева, з переплетення гілок, на них дивиться хтось із палаючими очима.

– Онде він, тут! – штовхаючись, мисливці оточують дерево. – Підпалити? А може, спляти? А може...

Той хтось шипить на них, перебираючи по корі пазуристими пальцями. Мисливці гамселять прикладами по стовбуру. Дерево скрипить. Один передає свою рушницю іншому і лізе стовбуром угору. Той, хто сидить серед гілок, шипить голосніше і плює в мисливця. Мисливець, лайнувшись, падає. Той, хто сидить на дереві, сміється і покашлює. Несподівано, переставши сміятися, він зісковзує з гілки у високу траву.

Мисливці з вереском кидаються услід. Миготить броньований панцир і вогненне волосся того, хто біжить.

– Лови! – кричать мисливці, гримкочучи чобітьми, розбризкуючи грязюку та збиваючи равликів із трави.

– Ату його! Хапай!

Найголосніше кричить той, кому пекучий плювок поцілів просто в око. Ліс здригається від їхніх криків.

Декого, хто все життя ховався в дуплі та ніколи не визирав назовні, стривожили шум і стусанина. Він закопується якомога глибше в потерть, яка встелила його притулок, і звідти паличкою з гачком на кінці притягує до себе пакети з їжею – один за одним. Кожен пакет – три шари шовковистого листа, слина, яка скріплює їх, а також їжа всередині – безцінний. Їх не можна кидати напризволяще. Тільки один, останній, він залишає на видноті й навіть присуває його до отвору дупла так, щоб непроханий гість, який би, пробравшись сюди, знайшов пакет, задовольнився малим та забрав його, більше нічого не винюючи.

Кривоніг встає і схвильовано підстрибує, вдивляючись у річку. «Нехай це не буде здохлий собака, будь ласка, будь ласка», – просить він, закидаючи свою сіть. Предмет важкий і довгий. Сапаючи та схлипуючи від напруження, Кривоніг тягне, поки не витягне його на берег цілком. Довго розглядає подарунок річки, потім підскакує з радісним криком. Спальний мішок! Чудовий спальний мішок. Зовсім цілий. Синій у жовті горохи. Кривоніг викручує з нього воду і тягне сушити в надійне місце.

Білугубий Саара доспіває пісню і чаїться в засідці. Босі ноги чалапають по болоті. Крок за кроком, ближче і ближче... Він витягає шию.

Людина. Бруднаво-білі брюки, бруднаво-білий светр. Довге волосся кольору сажі. Зовсім молодий. Не дитина, але й не дорослий. Підкравшись, Саара стрибає. Власний крик наздоганяє його в повітрі, перекутившись, він безвільно падає перед здобиччю. Здобиччю? Ха!

Як це сумно – самому потрапляти в пастки. Саарі скрушно аж доти, поки перевертень не каже:

– Годі вже, не переживай аж так.

Тоді він перестає шкребти землю та сідає в центрі мандали, яку продряпав кігтями в піддатливій глині.

– Навіщо, – запитує він, – ти йдеш на приманку, ніби ти – проста здобич?

– Цікаво, – пояснює перевертень. – І красиво. Заспіваєш ще?

Саара мовчки лютує. Співати просто так? Не приманювати, не тужити? Ганьба на віки віків!

– Добре, – каже він. – Якщо спустишся до мене. І в обмін на що-небудь цінне.

– Згода, – перевертень підводиться. З його волосся скрапує коричневий бруд і стікає по плечах на світлі штани. Спина перевертня ніби пофарбована. І від нього вже тхне болотом.

– Пішли, – Саара задкує, протискуючись назадгузь у вузький отвір нори. – Це тут.

У мокрій від дихання Песиголових печері з китайськими ліхтариками, що розповзаються від спеку, і з догораючими смолоскипами плямомордий пропонує зібранню:

– Затягнути на ньому нашійник ще на чотири дірки! Хто згодний?

Решта скиглять, перебираючи лапами.

– На дві! На чотири! На одну! На всі, скільки є!

– Жереб! – кричить хтось, підскачівши і збивши маківкою смолоскип. – Нехай жереб вирішить!

Смолоскип гасять, розкидаючи палахкотливі крихти.

На підлогу падає консервна банка. Прагнучи розгледіти число, яке випало на кришці, голови жадібно стукаються лобами.

– Чотири, – хихоче молодший з-між них, зовсім цуценя.

Песиголові знічено презираються. Грубий у підпалинах голосно сапає, висолопивши язика. Його нашійник затягнутий настільки, що простору для життя залишається трохи замало. Ще чотири дірки позбавлять його цього простору остаточно. На нього дивляться плотолобно й починають підкрадатися. Він, майже не прикидаючись, неприємно. Його зневажливо обгавкують.

У вузькій норі, красиво викладеній зсередини мушлями, Саара солодко спить, напившись крові гостя. Гість віддав її добровільно, тому не можна сказати, що Саара порушив правила гостинності. Гість сидить поруч, задурманений піснями. Він торкає сплячого Саару та просить: «Егей, прокинься!»

Але господар нори не прокидається. Вставши накарачки, гість виповзає назовні. Його застигли очі освітлює місяць. Він іде назад через болото й через ліс, іде довго, поки на решті не знемагає. Тоді він знаходить викопану кимось яму й лягає в неї, прикрившись від чужих очей гілками і листям. Лежачи в ямі, він згадує пісні, за які заплатив кров'ю. Їх потрібно повторити, щоб запам'ятати. Його спина покрита кірочкою напіввідсохлої глини. Він зіщулюється й обіймає коліна, переплітаючи довгі, як білі стеблини, пальці. Згадує всі пісні – від перших слів до останніх – і засинає, заспокоєний. Ліс шелестить над ним темними гілками.

Приховані темрявою, пораненими ротами цілуються закохані. У них свої пісні. Над ними теж шумить невидимий Ліс.

Маленька істота доповзає до зачинених дверей і шкребеться в них, жалісливо подзявкуючи.

Куряка, що перетворився на kota, волає. Голосно та безнадійно. Чорні окуляри, які повисли в повітрі, ледь помітно погойдуються від його криків.

– Ну ось, – проказує невдоволений голос. – Ще один. І що їм так припікає? Остобісіли!

Куряка закриває рот. На краю сміттевого бака сидять два великі попелясто-сірі коти. Чомусь вони здаються небезпечними. Він пробує сказати їм «киць-киць-киць», але нічого не виходить. На мордах у котів виразно проступає відраза. Раніше Куряка не знався на котячих емоціях. Зараз це не становить труднощів. Сміття пахне дедалі привабливіше, але покопирсатись у ньому, мабуть, не вдасться. Надто багато сторонніх. Він ще раз намагається висловити свої думки вголос:

– Допоможіть!

– Не репетуй! – наказує один із котів. – Поводься пристойно. Стрибай-но сюди, до нас.

Голос kota лунає в Куряки у голові. Він слухняно підстрибує – і падає назад у сміття. Підстрибує ще раз. Знову безрезультатно. З третьої спроби йому вдається повиснути на заломленому краю бака, з горем підтягнутися і сісти, зіслизаючи то задом, то передніми лапами.

– Ганьба! – шипить найближчий до нього кіт. Другий мовчки зістрибує вниз із зовнішнього боку бака й кидається між кущі. У кущах починають вовтузитися. Куряка перегинається, намагаючись розгледіти, що там відбувається, і заледве не падає вслід за котом.

– Він щось ловить? Когось?

– Звісно, ловить, дурна людино, – відповідає той із котів, котрий залишився на краю бака. – Твою тіль. Ти ж не хочеш померти котом? Тим більше, кіт з тебе нікудишній.

«Дуже навіть милий котик», – ображено думає Куряка, згадуючи своє відображення в окулярах від сонця.

Сірий тільки пирхає. Потім раптом злітає в повітря, безглуздо розчепірівши лапи, і каменем падає вниз. «Давай, швидше! – долинають до Куряки його думки. – Стрибай сюди! Тютя!»

Подивившись униз, Куряка бачить, що коти припали до землі, нервово приминаючи її лапами. Терзають вони невеликий клаптичок тині, чомусь густішої, ніж їхні власні.

– Стрибай!!! – волають вони одночасно і з такою силою, що Куряку мало не здуває з краю бака. – Стрибай у тіль!!!

Він мнеться на вузькій смужці жерсті, не наважуючись на самовбивчий стрибок. Коти починають грізно гудіти. Тільки думка про те, що вони з ним зроблять, якщо він просто зараз їх не послухається, примушує Куряку стрибнути. Відчайдушно нявкнувши, він падає вниз, намагаючись потрапити в розтягнуту пляму тині. Від удару всіма чотирма лапами об асфальт перехоплює подих... І тут же стає зовсім темно...

Розплющує очі Куряка в задушливому наметі. Його засліплює різнобарв'я мерехтких ліхтариків. Половинка вхідного положу відкинута, його нерухомі ноги вистромлюються назовні. Пахне тліючими пахощами. Голова Куряки лежить на розбухломому шакалячому наплічнику. Його нудить. На стогін озираються Табакі й Лорд з картами в руках.

– Я був котом, – шепоче він неслухняними губами.

– От і чудово, – відгукується Табакі. – А тепер поспи.

Гніт, Соломон і Дон переслідують Рудого, підсвічуючи дорогу ліхтариками. Соломон задихається й пітніє. Нервово озираючись, Рудий стукає в двері Ральфа. Двері зачинені, всередині нікого нема. Рудий присідає навпочіпки та завмирає. Трое переслідувачів зупиняються порадитися. Рудий наслухає крізь двері порожнечу закритої кімнати й обкушує нігті, ціпеніючи від страху.

Слон спить у Пташиному Гнізді, застромивши палець до рота. Йому сниться дивна, подібна на блакитний вогник, племениста фіалка. Абсолютно випадково знайдена ним на підвіконні Перехрестя.

Ральф відкриває двері коридора вихователів та освітлює сумні очі, які кліпають від яскравого світла.

— Що ти тут робиш? Чому не спиш?

Грубий пробує проповзти повз нього у двері, які відчинилися.

Ральф перехоплює його й піднімає з підлоги.

— Ану, ходи-но зі мною... — він починає спускатися. Грубий у нього на руках покруктує й сіпається. — Тихо! — командує Ральф. — Що за дурниці?! Невже за тобою доглянути нікому?

Соломон вимикає ліхтарик і киває Гнотові на двері вчительського туалету.

Усередині, між умивальниками й пісуарами, метається Рудий, підковзуючись на мокрій підлозі. Бігти нема куди. Тут тільки кабінки, які навряд чи зачиняються. Він обмацує одні двері, другі... Його засліплює яскраве світло. Тих, у кого ліхтарики, не видно, але йому не конче дивитися на них, він їх і так знає. Світло наближається.

У шостій за ліком кабінці на низькому унітазі сидить Метелик і вслухається в шум. Він якраз збирався спустити воду, але тепер вирішує цього не робити. І, загасивши спиртівку, сидить у темряві. Остерігаючись, що його викаже запах.

Куряка й Табакі вивповзають з намету Стервожера. З ними виходить сам Стервожер і допомагає Куряці запакуватися у візок. Куряці занадто погано, щоб він міг відмовлятися від його допомоги.

— Щасливо, — напутньо звертається до них Стервожер. — Не заблукайте напотемки.

— Це ти про нас? — обурюється Шакал.

Птах махає їм рукою та пірнає назад у намет. Куряка мріє лише про одне. Якнайскоріше дістатися до спальні.

— Я був котом, — шепоче він, спрямовуючи візок за плямою світла від ліхтарика Табакі. — Гарним таким котиком...

— Слухай, ну чому тебе заїло? — зітхає Шакал. — Ну був собі — то й був. Але тепер ти більше не кіт.

Лунає несамовитий зойк. Ліхтарик випадає Табакі з руки.

Рудий закриває очі, ухиляючись від світла, що б'є в обличчя. Вихоплює ніж. Найбільше жалкуючи, що не надягнув зелені окуляри. Але хто б то здогадався? Він примушує себе розігнутися назустріч ліхтарикам. Хтось чорний стрибає до нього. Відскочивши, Рудий навмання тицяє ножем. Ніж перехоплюють. Щоку обпалює бритвою. Друга тне шкіру на ключиці. Рудий верещить. Чийсь руки закидають йому назад голову. Він вивертається, гамселячи ногами повітря. Встигає прикрити горло, і бритва розпанахує долоню. Рудий впивається зубами в руку, яка схопила його, прокушує її, вивертається з рукавів куртки і падає на підлогу. Світло ліхтариків стрибає по кахлях. Він відповзає в найближчу кабінку, гримає дверима та нишпорить у пошуках засувки. І таки знаходить. На свій превеликий подив. Перш ніж двері починають стрясатися від ударів зовні, він встигає її засунути. Відступає й перечіпається об чийсь ногу. Хтось лежить між унітазом і стінкою кабінки. Рудий скрикує.

Той, хто лежить, піднімає голову:

— Чого кричиш?

Рудий, тремтячи, опускається на унітаз. У світлі ліхтариків, яке просочується з-за дверей, власна кров здається йому чорною.

Сліпий сідає, прислухаючись:

– Усе ще ніч, правда?

– Ніч, – схлипуючи, підтверджує Рудий. – І мене вбивають. Утрюх, між іншим!

Немовби на підтвердження його слів двері злітають з завіс. Сліпий дещо непевно піднімається назустріч Гноту і Соломонові. У сусідній кабінці в унітазі оглушливо спускається вода.

– Чорт! – Гніт відступає. – Там поряд ще хтось є! А тут Сліпий!

– А де тоді Рудий? – Соломон світить ліхтариком з-поза його плеча.

– Теж тут. Що нам робити?

Постаті з ліхтарями непевнено переминаються в дверному отворі. Рудий сповзає з унітазу та втискається в стіну, розмазуючи по ній кров.

Дон, який стоїть на атасі, свистом попереджає про небезпеку.

– Біжімо!

Соломон хапає Гнота за рукав. У дверях туалету вони зіштовхуються з Ральфом.

Ральфові заважає ліхтарик, тому він встигає схопити тільки Гнота. Мазнувши бритвою, Гніт вивільняється. Чортихаючись, Ральф підбирає ліхтарик, що впав йому з рук, і освітлює туалет. Виламані двері кабінки. Кахлі в кривавих патьоках.

Спочатку були крики. Потім нізвідки взявся Р Перший з Грубим на руках, посадив його на підлогу, звелів міцно його тримати й побіг. Тепер Табакі й Куряка стережуть Грубого, а він тихо гуде, пускає слину та весь час силкується кудись поповзти.

– Щось трапилося, – шепоче Табакі. – Потрібно подивитися. А ти ж то куди виліз? Зовсім здурів? – він незадоволено щипає Грубого й обертається до Куряки. – Слухай, давай-но його посадимо на тебе. І ти його повезеш. Тільки тримати потрібно якомога міцніше. Щоб не впав.

– Краще на тебе. Не хочу я його тримати.

– На мене не можна. Я занадто ламкий.

Вони якось затакують Грубого до Куряки на коліна, після чого Табакі блискавично вшивається. Куряка намагається їхати за ним, але з Грубим на колінах це неможливо. Тримати його настільки незручно, що коли Грубий починає шарпатися, Куряка, до решти розлютившись, зіштовхує його на підлогу та, ввімкнувши ліхтарик, стежить за тим, як Грубий швидко відповзає в темряву.

Біля вчительського туалету невеликий натовп. Нікого не можна розгледіти. Усі світять від себе. В основному на дверний отвір. І чекають. Нарешті в дверях з'являється Р Перший. Він тягне когось, хто не може йти сам, і з цього когось з огидним звуком скрапує.

– Посвітіть до лазарета хто-небудь! – кричить Ральф, зручніше перехоплюючи свою ношу.

Один із тих, котрі стоять найближче, робить крок уперед, і на стіні проявляється носата тінь Стервожера. Він іде, освітлюючи дорогу Ральфові.

– Це був Рудий, присягаюся! – шипить Табакі, шарпаючи Куряку за лікоть. – А де Грубий? Куди ти його подів?

Затуляючи долонею очі, з туалету виповзає Метелик.

– Позабирайте ваші клятві світилки! – роздратовано кричить він.

Світло ліхтариків впирається в підлогу.

– Десь тут був мій візок. Де він тепер? – Метелик повзає колами, наче обпалена комаха.

– Е! Що сталося? – Табакі штовхає Метелика наплічником. Метелик невиразно щось бурмоче собі під ніс. Табакі штовхає сильніше. Метелик обурено шипить, відбиваючись від наплічника долонею.

– Звідки я можу знати? Я какав! У мене пронос! Я знати нічого не знаю, я з унітазу не злізав. Здається, Рудого порізали. А може, і не Рудого. Не знаю нічого, знайдіть мого візка!

Табакі залишає його повзати у пошуках візка.

– Ніякого толку, – скаржиться він Куряці. – Прикидається ідіотом.

– Поїхали, – просить Куряка. – Я нагулявся. Чесне слово. З мене досить.

Табакі крутить головою, освітлюючи стіни й підлогу:

– Де ж усе-таки Грубий? Я його тобі передав на збереження!

– Не знаю. Поповз кудись. Поїхали.

Табакі докірливо світить Куряці в очі:

– Нам сказано було його тримати. А ти упустив. Тепер потрібно його знайти.

– Добре. Давай пошукаємо.

Табакі не поспішає. Висвітлює опівнічників, які розходяться.

– Зажди, зажди, – шепоче він. – Це цікаво. Дивися...

З темряви в нього жбурляють чимось важким. Це натяк, і Табакі знехотя вимикає ліхтарик.

– Бачив, скільки їх?

– Що ти тут робиш, Табакі? – запитує знайомий голос. – І навіщо витягнув цього...

Табакі знічується.

– Ми з Курякою гуляли. Нам чогось не спалося. Аж тут крики, Ральф, шум. Підїхали подивитися. А хто не підїхав би на нашому місці?

– Добре, потім поговоримо. Забирай його до спальні.

– Але ми повинні знайти Грубого! Нам Ральф звелів. Грубий утік. Без візка, без нічого. Тобто без усього.

– Повертайтеся. Я сам його знайду.

– Добре, Сліпий, – Табакі розвертає візок. – Уже їдемо.

Вони їдуть не самі. Попереду шарудять шини. Ці, котрі попереду, іноді розганяються, впевнені, наче їдуть по центру, й тут же врізаються в стіни. Витворений ними шум допомагає Табакі їхати правильно. Куряка, втішений наказом Сліпого, чесно квапиться дістатися до спальні. Табакі радо був би затримався, але не впевнений, що Сліпий не йде за ним. Тому теж поспішає. Попереду Метелик хрипко присягається комусь, що його пронос урятував чиїсь життя.

Ральф виходить з лазарета й бачить Стервожера, який дочікується його на майданчику. Стервожер збавляє час, викреслюючи ліхтариком зигзаги на стелі.

– Не варто було на мене чекати.

– Я подумав, вам не захочеться йти в темряві. Проведу вас зі світлом.

– Дякую.

Ральф їде до свого кабінету. Стервожер накульгує поряд, освітлюючи паркет під ногами. Біля дверей вони зупиняються, і Стервожер світить на щілину для ключа.

– Можеш йти, – каже Ральф, відчиняючи двері. – Дякую за допомогу.

– Візьми це, Р Перший, – вийнявши щось із кишені, Стервожер подає йому. – Сьогодні вночі це тобі придасться.

Самокрутка. Ральф мовчки її бере.

– На добраніч.

Він закриває двері та вмикає світло.

У дзеркалі, вправленому в дверцята шафи, Ральф розглядає своє лице. Заліплене пластиром. Від ока вниз по щоці. Поріз поверхневий, але Ральф не може не думати про те, як йому пощастило. Трохи лівіше – і він би залишився без ока.

– Сучі діти, – каже Ральф своєму відображенню. Підходить до вікна, піднімає штору. Вдивляється в темінь. Переводить погляд на наручний годинник. Стріпує його. За його глибоким переконанням, ранок уже повинен був настати. Проте завіконний морок безпросвітний. Але не це лякає його. Зимові ночі не поспішають переходити в ранок. Ральфа лякають стрілки годинника, які намертво приросли до другої години – без однієї хвилини. Те ж саме діється з настінним годинником.

– Спокійно, – каже собі Ральф. – Усьому можна знайти пояснення.

Але він не знаходить пояснень тому, що відбувається. Він готовий заприсягнутися, що виходячи від Шерифа – сьогодні відзначався день народження Пастуха Щурів, причому відзначався ґрунтовно, – він подивився на годинник, і було чверть на другу. Відтоді минуло чимало часу. Тільки в лазареті він провів не менше ніж півгодини. Ральф впивається поглядом у хвилину стрілку, гіпнотизуючи її. Цей годинник працює на батарейках, батарейки іноді сідають. Але ж настінний!.. Настінний годинник по-домашньому заспокійливо цокає.

Ральф опускає штору й бере зі столу журнал. Гортає його, стоячи. Знайшовши статтю про популярну співачку, засікає час і починає читати. Стаття про співачку, ще три – про водорості, про модний цієї зими одяг, про вівчарство. Пробігши спортивні колонки, він відкидає журнал і дивиться на годинник. Настінний зволив перемістити хвилину стрілку на другу рівно. Наручний уперто показує першу п'ятдесят дев'ять. Ральф дивиться на годинники (нескінченно довго, як йому здається) і нарешті з полегкістю доходить висновку, що вони зіпсовані – і наручний, і настінний. Чомусь зіпсувалися одночасно. Що ж, і таке іноді трапляється.

Ральф обережно знімає годинник із зап'ястка й опускає в настільну шухляду. Самокрутка – подарунок Стервожера – лежить недіткнута на підлокітнику дивана. Якби він її викурив, багато що перестало б виглядати загрозливо.

– Щось сталося з часом, – промовляє Ральф уголос.

Він оглядається на тихий шерех і бачить аркуш паперу, який проштовхнули в щілину під дверима. Одним стрибком він досягає дверей, розчахує їх, далі, чортихаючись, розчахує ще й коридорні двері, але пізно. Нічний візитер встигнув утекти. Ральф якийсь час стоїть, вдивляючись у темряву, потім повертається й підбирає з підлоги листок з ребристим відбитком власної підошви. Кострубаті літери, похапцем написані, ледве вміщаються на клаптику паперу: «Помпея порішив Сліпий. Там були всі».

У четвертій спальні Табакі, примірявшись, упускає наплічник на сплячу кішку, вичікує трохи, а тоді кричить до всіх, хто посхоплювався з ліжок:

– Агов, та ви навіть не знаєте! Сталося таке!

Його крик будить тих, кого ще не розбудив вереск кішки.

Одяг Сліпого пахне виходком, хворобою Метелика, кров'ю і страхом Рудого. Він іде повільно. Обличчя спокійне, як у сплячого. Пальці забігають наперед і повертаються, коли він згадує дорогу. Цей час – тріщина. Між Домом і Лісом. Тріщина, яку він вважає за краще проходити уві сні. У ній пам'ять зачіпається за давно знайомі кути, а разом із пам'яттю зачіпається й тіло. У ній він не контролює слуху, і багато чого не чує, або чує те, чого немає. У тріщині він сумнівається, чи зможе знайти того, кого шукає, – і забуває, кого намірився шукати. Можна ввійти до Лісу, стати його частиною – й тоді він знайде кого завгодно, але двічі за ніч Ліс небезпечний, як небезпечна подвійна тріщина, що заковтує пам'ять і слух. Сліпий іде повільно. Його руки – швидше. Вони

втікають крізь прорізи в рукавах светра – рукавах, які були занадто довгими, відтак він розрізав їх складаним ножем аж до ліктів. Босі підошви, чорні, як сажа, липнуть до паркету.

Йому в обличчя вдаряє світло. Він проходить його наскрізь, не помічаючи. Рука ловить його за плече. Сліпий зупиняється, здивований тим, що не розчув кроків.

– Ходи зі мною. Є розмова.

Сліпий упізнає голос і кориться. Рука Ральфа не відпускає його плеча аж до дверей.

Кабінети – наче пащеки капканів. Сліпий ненавидить їх. Дім – його територія, з якої випадають тільки кабінети – кімнати-пастки, що пахнуть залізом. Поза ними все належить йому, а в кабінетах він не пан навіть самому собі. У кабінетах є тільки голоси та двері. Він заходить і чує клацання. Зімкнулися зуби капкана, він у порожнечі, наодинці з диханням вихователя. Тут пам'яті немає. Тільки слух. Він чує вікно й вітер, що просочується в його щілини. І шерех, що нагадує шерех паперу. Клаптика паперу, яким шестить трипалий Ральф.

– Ти був там. Коли порізали Рудого. Я тебе бачив.

– Так, – обережно відповідає Сліпий. – Я там був.

– Ти чув тих, хто це зробив. І ти їх, звичайно, впізнав.

Голос Ральфа – гострий, як лезо ножа, – плаває, віддаляючись і наближаючись.

Так, ніби його заглушає вітер. І це справді вітер. Він дзвенить у вухах Сліпого, торгає його волосся. Дивне щось коїться зі Сліпим. Там, де цього не має бути. У задушливому кабінеті вихователя він чує Ліс.

Відразу за порогом.

Ліс підкрадається до дверей.

Дряпає їх гілляччям і шурхоче корінням.

Він зове. Він жде...

Пробігти мокрим узліссям під білим місяцем... Знайти когось... Когось...

– Що з тобою? Ти мене почув?

– Так... – Сліпий пробує усунути всі звуки, крім голосу. – Так, я чую...

– Тих, хто це зробив, ти не зачепиш. Ти зрозумів мене? Досить уже з нас, досить Рудого. Я знаю Закон. Три на одного і так далі. Це мене не цікавить. Цього разу Закон доведеться обійти. Тобі.

Сліпий слухає. Дивного чоловіка, що живе у Домі, однак не знає, що таке Дім. Не знає ночей та їхніх правил.

– Ти мені не відповідає.

Так. Дивний чоловік чекає на відповідь. Цікаво, на яку?

– Ніч привела їх до мене, – каже Сліпий. Пояснює, як дитині, занадто маленькій, щоб зрозуміти. – Ніч розбудила мене і примусила почути. Як троє ловлять одного. Чому? Я не знаю. Ніхто не знає.

– Ти їх не чіпатимеш. Я забороняю. Якщо з ними що-небудь станеться, ти про це пошкодуєш.

Сліпий терпляче слухає. Можна тільки слухати. Раз неможливо пояснити. Дорога до Лісу заростає колючками. Внутрішній годинник давно процокав світанок. Але ніч не закінчується. Тому що це Щонайдовша Ніч; та, котра приходиться лише раз на рік. Не закінчується й ця безсенсовна розмова, в якій у кожного своя правда. І в нього, і в трипалого Ральфа.

– Ти чуєш мене?

Він чує. Струмки, які витікають у землю. Танучих жаб і птахів. Дерев, які кудись ідуть. І йому сумно.

– Ти не торкнешся їх навіть пальцем. Бо інакше на раз-два вилетиш з Дому до чортової матері! Ти зрозумів? Я особисто про це подбаю!

Сліпий посміхається. Ральф не знає, що, крім Дому, нічого немає. Куди звідси можна вилетіти?

– Я знаю, що Помпея вбив ти. І директор про це дізнається.

Мабуть, так написано на папірці, що його Р Перший тримає у жмені. Зіжмаканий шепіт стукача? Крик Рудого, який прогнав його сон. Запах крові та зламані двері. Він раптом згадує, кого повинен був знайти. Грубого. Тріщина закривається. У Дім рветься вітер. Там, зовні, – холод і сніг.

– Перестань посміхатися! – руки Ральфа струснули ним несподівано сильно. Були якісь слова, він повинен був їх промовити. Але слів немає.

– У мене немає для тебе потрібних слів, Р Перший, – каже Сліпий. – Не сьогодні вночі.

Небезпека дихає на нього. Він нічого не може пояснити. Він живе за Законами. Живе так, як бажає Дім, бажання якого він вгадує. Він чує їх, коли інші не чують. Як було з Помпеєм.

– Ти гавкаєш на вітер, Ральфе, – каже Сліпий. – Усе буде так, як має бути.

– Ах ти, щеня! – повітря довкола гущішає, заростаючи клаптями вати. Шлунок Сліпого наповнюється склом. Воно з дзвоном б'ється та штрикає його зсередини.

– Тихо! – осмикує Сфінкс сам себе, спіткнувшись об паркетину, що відстала. Горбач квапиться посвітити йому під ноги. Вони шукають Грубого, якого взагалі-то обіцяв знайти Сліпий. Так сказав Табакі, котрий перебудив усіх, щоб оповісти історію своїх пригод. Сфінкс майже впевнений, що знає, де можна знайти Грубого. Сфінксові його шкода.

За часом уже ранок, але Дім не знає про це – чи не бажає знати. Огидливо скрипить паркет. Десь далеко в зовнішності завиває собака. За стінами спалень шумлять і перемовляються, в душових гудуть труби.

– Мало хто спить, – зауважує Горбач. – Майже ніхто не спить.

– Адже не кожної ночі скидають ватажків, – відповідає Сфінкс. – Напевно, в кожній зграї знайшовся свій гулящий Шакал.

Вони проминають учительський туалет. Він виглядає зловісно, як і належить «місцю події». Горбач і Сфінкс сполохують дві тіні, які шепочуться та втікають подалі від світла.

– Сюди вже перші екскурсії, – зітхає Горбач. – До ранку посунуть отарами.

Сфінкс мовчить.

– Може, Сліпий уже знайшов його?

Горбача підбадьорюють розмови. Він не любить виходити ночами.

– Якби знайшов, то приніс би. Півгодини для нього цілком досить, щоб відшукати в Домі кого завгодно. Півгодини чи навіть менше...

– Тоді чому його немає?

– Запитай щось простіше, Горбачу. Я тут з тобою, а не зі Сліпим.

На сходах тхне недопалками. Прогоном нижче хтось сонно чхає. Хтось, хто слухає транзистор.

– Угору? – дивується Горбач.

– Хочу дещо перевірити, – пояснює Сфінкс. – Є одне припущення.

Грубий спить, притулившись до дверей, які ведуть на третій. Безформний і нещасний. Важко зітхає та бурмоче вві сні. Горбач піднімає його, тоді відкривається калюжка, яка вже підсохнула, в ній валяються два пообкусані медіатори. Ними, ймовірно, Грубий намагався відчинити двері. Чутливий до переживань нерозумних, Горбач, мало не плачучи й плутаючись у волоссі, загортає Грубого у свою куртку. Сфінкс чекає, постукуючи п'ятою об поручні. Холод зі сходів кусає за голі щиколотки.

Грубий бурмоче та хлипає носом, але не прокидається. Назад вони йдуть повільніше. Горбач насилу світить з-під згортка з Грубим, а Сфінкс без протезів нічим не може йому допомогти. Хтось із транзистором знову чхає. Завіконне небо на Перехресті все ще чорне.

– Давайте я посвічу, – каже Лорд, викотившись на них із темряви. Горбач, який ледь не впустив з переляку Грубого, з полегкістю зітхає й передає Лордові ліхтарик.

– Що ти тут робиш?

– Гуляю, – огризається Лорд. – А ти як думав?

«Двоє, – рахує подумки Сфінкс. – Залишився Сліпий».

Накульгуючи, Стервожер тягне у Гніздо громіздку споруду, яка волочиться за ним блідим шлейфом. Побачивши їх, зупиняється і – бездоганно ввічливий – вітається.

– Погода чудова, – каже він. – Ви, я сподіваюся, добре маєтесь? З Лордом ми вже бачилися.

– А зі Сліпим? – запитує Сфінкс.

– Не довелося, – скрушно зізнається Стервожер. – Дуже шкода.

Далі вони йдуть і йдуть – усі п'ятеро. Стервожер нічого не розповідає про Рудого. Він розмовляє тільки про погоду, і коли біля дверей третьої його ліхтарик висвітлює Сліпого, стверджує спеціально для нього, що «погода гарна як ніколи». Сліпий відповідає зовсім не виразно. Попрощавшись, Стервожер зникає у дверях третьої, відносячи з собою наметове полотно й жердини, облутані ременями. Промінь від Лордового ліхтарика стрибає по стінах.

– Де ти був? – запитує Сліпого Сфінкс.

Передпокій зустрічає їх яскравим світлом, віниками, які раз по раз завалюються, а також розкошланими головами в дверному отворі. Горбач заносить до спальні сплячого Грубого.

– Ось він, наш маніяк грубесенький! – збуджено коментує голос Табакі. – Ось він, наш мандрівничечок...

Сліпий завертає до вмивальні. Сфінкс іде за ним.

– Чия це кров на тобі?

Сліпий не відповідає. Але Сфінкс і не чекає відповіді. Він сідає на край низької раковини та спостерігає. Сліпий, перехилившись над іншою раковиною, перечікує напад нудоти.

– Ніч затягнулася. Навіть для Щонайдовшої, – каже Сфінкс сам до себе. – І саме ця ніч мені не подобається. Здається, якщо всі полягають спати, вона закінчиться швидше. То чия це кров?

– Рудого, – похмуро відповідає Сліпий. – Потім розповім, зараз мене нудить. Старий Ральф витрусив з мене вечерю.

Сфінкс нетерпляче розгойдується на краю раковини, облизуючи ранку на губі:

– Через Рудого? То це ти його порізав?

Сліпий повертає до Сфінкса бліде обличчя з двома червоними пухирями замість повік:

– Не верзи дурниць. Через Помпея. Якщо я його правильно зрозумів. Він дізнався. Хтось йому настукав. Увесь час шарудів якимсь папірцем.

– Але чому саме зараз? Чому сьогодні? Він що, збожеволів?

– Може, й так. Якщо послухати, що він верзе, то, можливо, таки збожеволів, – Сліпий знову нагинається над раковиною. – А якщо ні, то скоро збожеволіє. Б'юсь об заклад, зараз він обстукує по черзі всі свої годинники і міняє в них батарейки. Думає, хто влаштував йому таку підлоту. Відкусив ранок і проковтнув його.

– Не смійся, тебе знову скрутить.

– Не можу. Він звелів мені й пальцем їх не чіпати. Ні Соломона, розтак його, ні Гнота з Доном. Навіть не розгледів їх, але вважає своїм обов'язком заступатися. «Я знаю ваші

Закони». Я сам не знаю наших законів. Я – не знаю. А він знає. Треба було уточнити, що він мав на увазі.

Сфінкс зітхає:

– виправ мене, якщо я помиляюся. Соломон, Г'ніт і Дон порізали Рудого, а він тебе вдарив за те, що ти не пообіцяв залишити їх у спокої, так? Здається, ти чогось не договориш.

– Він врізав мені за те, що я не вмю ввічливо висловлюватися, – уточнює Сліпий, випростуючись.

– А ти не вмієш?

– залежно коли, – Сліпий поправляє светр, який сповзає з плеча. – Чорт, я зараз випаду з цієї одежі. Це називається декольте?

– Це називається чужий светр. На три розміри більший, ніж треба. То він тебе вдарив через Соломона чи через Помпея?

– Через нерви. Бо його теж порізали. Він рознервувався. А тут ще стукачі. Він змусив мене помити там усе, перш ніж відпустив.

Сліпий замовкає, спохмурнівши. Вираз його обличчя Сфінксові не подобається. Він злізає з раковини і підходить до Сліпого.

– Сталося щось ще?

Сліпий знижує плечима:

– Не знаю. Може, він нічого й не зауважив. Я хочу сказати... Адже люди не мають звички розглядати чужу блювоту, як ти думаєш?

– Зазвичай не мають. А що? Було що розглядати?

– Ну... Чесно кажучи, мишки не встигли до пуття перетравитися. На жаль, окрім них, там майже нічого не було. У сенсі, нічого, що могло б їх замаскувати.

– Досить, Сліпий, – кривиться Сфінкс. – Давай без подробиць. Від щирого серця сподіваюся, що Ральф не придивлявся до того, чим ти прикрасив його кабінет.

– Я теж. Сподіваюся. Але він якось украй дивно мовчав. Здається, навіть приголомшено.

– Чим приголомшене мовчання відрізняється від звичайного?

– Відтінком.

– Ага, – зітхає Сфінкс. – Якщо відтінком, то кепська справа. Він побачив, а вже що він при цьому подумав – ми не дізнаємося. Можливо, це навіть на краше.

Сліпий посміхається:

– Щастя в невіданні?

– Щось приблизно таке, – похмуро погоджується Сфінкс.

– Настирливий дядько цей Ральф. Сновигає ночами... Лізе, куди не просять... Чіпляється з дурними вимогами... Бісить...

Відійшовши від раковини, Сліпий зриває з гачка рушник і витирає лице. Сфінкс пильно роздивляється відбитки його босих ніг на кахлях. Червоні від крові.

– Ноги теж не завадило би помити. Де ти їх так порізав?

Сліпий проводить долонею по ступні:

– Дійсно, порізав. Десь там, не пам'ятаю. Може, на пустирищі, – він поправляє светр, який знову сповзає. – Послухай, я так втомився...

– Чому ти вічно нацуплюєш всяке дрантя? – Сфінкс майже кричить.

Сліпий не відповідає.

– Чому ходиш босоніж по склі?

Не дочекавшись відповіді, Сфінкс закінчує пошепки:

– І якого біса ти навіть не відчуваєш, що порізався, поки тобі про це не скажуть?!

Сліпий мовчить.

Зітхнувши, Сфінкс тихо виходить.

У спальні горить світло. На краю ліжка Лорд закутується в ковдру та палить. Куряка пошепки описує Лері й Горбачеві жахіття перебування в котячій шкурі. Табакі спить із зашарілим, опаленим захватом обличчям, стискаючи в руках похідний наплічник, вивернутий навиворіт.

СФІНКС

ЩОНАЙДОВША НІЧ. ПОВІСТЬ ТАБАКІ НОМЕР ЧОТИРИ

Трете чаювання.

Шакал бадьорий і веселий. Він встигає подрімати, прокинутися, розповісти те, що пропустив за перші три рази, й вже пробує скласти пісню, яка би відповідала нагоді. Лері й Горбач у куртках поверх піжам сидять перед кавоваркою навпочіпки, ніби перед вогнищем. Лері зітхає: «Ну й таланить же людям... Стільки всього побачити...» – і провокує Табакі ще на півгодини захопленої шаленої скоромовки, від якої вже нудить усіх, окрім нього самого та Лога.

Блідим посланцем потойбічного світу повертається Сліпий – від п'ят до маківки яскрава ілюстрація кривавих історій Шакала. Зграя розглядає його самого й светр. Особливо светр. Ще б пак. Не щодня таке вдається побачити.

Табакі ненадовго замовкає з гордим виглядом: «Ну, що я казав? Ніч повна жахів!» Так наче він особисто вивалює Сліпого в крові та блювоті. Одне за другим перед очима зграї пропливають страхітливі видіння, а я раптом захоплююся, що немає Куряки. Чи не втопив його хто-небудь в унітазі? За Курякою останнім часом потрібно пильно стежити. У нього з'явилася звичка доводити всіх навколо.

– Який у тебе брудний... Ой-ой-ой... Светр... – медово виспіває Шакал. – Ой де, ой де ж ти так запаскудився?

Блідий, ігноруючи Шакала, валиться на ліжко. Лері, трусячи уривками бакенбардів над чашкою чаю, підморгує Горбачеві. Горбач відвертається.

– Ну що? – мерзотним голосом запитує Чорний. – Ще одним ватажком менше стало? Цікаво, до кого він звертається?

Табакі, який вирішив, що питання адресоване йому, негайно починає переказувати жадливу повість уп'яте:

– Чуємо: хтось кричить. Ну, думаємо, щось трапилося. Дивимось, а це...

Чорний забирається геть.

– Вибігає Р Перший звідкись з боку сходів, – закінчує Горбач за Шакала. – Може, досить, Табакі? Скільки можна?

Шакал ображається, як мала дитина.

Лорд, загортаючись у плед, дивиться на мене ясними очима:

– Може, зіграємо в шахи?

Не награвся. Мало йому було карт на півночі. Нікому в цій кімнаті не потрібний сон, окрім мене. Мені він теж не потрібний, але хочеться на всіх наверещати, всіх повклати, вимкнути світло й чекати ранку в темряві, вдаючи сплячого. Мені не подобається ця ніч. Як і всі подібні до неї, починаючи з найпершої. Ранок, який настав після тієї першої Щонайдовшої, був набагато гірший, ніж ніч, на щастя, його я майже не пам'ятаю. За єдиним винятком. У кожного є власний задавнений кошмар. Мій – це білий кораблик. Навіть зараз, коли на противагу цьому я можу пригадати силу-силенну поганого, білий кораблик залишається поза конкуренцією. Він не просто будить, він примушує здригнутися, і починаєш захлинатися сльозами. При всій моїй любові до Шакала не можу ні зрозуміти, ні прийняти його палкого захвату Щонайдовшими. Адже й ту, першу, він пережив разом з нами, разом зі мною. Як же тепер він примудряється отримувати від них

стільки втіхи? Невже нічого не пам'ятає? Трохи чудуючись – думка про підозрілу безпам'ятність Табакі терзає мене не перший рік, – йду до дверей. Потрібно знайти Куряку. Не заспокоюся, поки не зберу всіх у спальні.

– Дивимось, а це Р Перший з Грубим. Раз – і жбурляє його нам! А там кричать, пишуть...

У тамбурі темно, у ванній – світло та голоси. Притуляюся до одвірка й слухаю. Мені не потрібно їх бачити, щоб здогадатися, хто там кого заганяє в кут.

– Це був я, і в той же час зовсім не я, – пояснює Куряка. – Я до смерті перелякався, але чомусь було приємно. Не знаю, як таке може бути... Знати, що маєш ось такий вигляд, і не померти на місці.

– А от не треба чіпати наркоту!

Я їх не бачу, але знаю, що підборіддя Чорного зараз нависає над Курякою, як молот над ковадлом. І коли він ударить, полетять іскри.

– Кіт, кенгуру, динозавр – тут тобі що завгодно організують, лише попроси. Навіть просити не треба. Господи, полізти до Стервожера і щось там хлистати в його відстійнику! Та він сто років уже нічого не жере, крім усякого дурману! Хочеш відкинути копита – будь ласка, ходи до нього в гості й пригощайся всім, що дадуть! Тільки потім не ремствуй, що з тобою щось не те сталося. Скажи дякую, що живий залишився. Котом він, бачте, був!

– Я кажу про інше!

Бідний Куряка. Він загнаний у кут і тихо огризгається, не розуміючи, з ким має справу.

– Річ не в цьому. Річ у тому, як я себе почував. Мені це сподобалося, розумієш?

– Розумію, – з відразою відгукується Чорний. – А ти розумієш, куди тебе понесло і з ким ти зв'язався?

– Табакі...

– Не кажи мені про Табакі. Взагалі краще помовчи. І подумай. Повернися до кімнати, подивися на всіх уважно – і подумай. Що тобі сказав Сліпий?

– Що не треба гуляти ночами.

– Ха! – промовисто пирхає Чорний, вклавши в цей вигук усю іронію, на яку тільки спромігся.

– Але ти сказав те ж саме.

– Я сидів у спальні. А він вештався бозна-де. Ти його бачив? На що він подібний!

Далі не слухаю. Скриплять вхідні двері, і я відступаю під вішалку. Заходить хтось маленький і темний, притискається до стіни. Хто?

Тихо окликаю нічного гостя.

– Це я, – відповідає голос Рудої. – Це я, Сфінксе, – її рука намагає мене й відсахується. – Ти що, ховаєшся?

– Уже ні.

Стаю в смугу світла з-під дверей ванної. Розмовляємо пошепки. Я – щоб не сполохати Чорного, вона – бо шепочу я.

– Що сталося?

– Ти повинен знати. Рудий... Що з ним? У нас кажуть...

З її голосу проростає Могильник. Троє дітей у палаті, де повно мотлоху. Волосся дівчинки пломенисте, як вогнище. І літають подушки від ліжка до ліжка, гублячи пір'я та кнопки застібок.

– Усе гаразд. Він живий. Зовсім трохи порізали.

Я кажу те, що припускаю, а не те, що дізнався від Шакала. Якщо вірити Шакалові, Рудий уже давно труп.

– Дякую, – шепоче дівчина в темряві. І починає плакати.

Де твоє плече, Сфінксе? Давай, підставляй його. Тільки це ти й умієш робити. Вона знаходить його сама, навпомацки. Стоїмо потемки, вона – припавши лицем до моєї куртки; у ванній тече вода, і голос Чорного катує Куряку, вливаючи йому до вух отруту, а в спальні Табакі складає пісню про нічні події, і найбільш захоплива з-поміж них та, що хлопця, якого дівчина, котра ридає мені в плече, вважає своїм братом, порізали. Украй відповідна тема для пісні. Мене розбирає злість, однак я не знаю, на кого злюся дужче. Може, найгіршою є ця ніч, яка не має кінця?

– Пішли, – кажу я їй. – Пити чай.

Чим би це затулити пельку Шакалові?

– Ні. Не можу. Я тільки хотіла дізнатися про Рудого. Я була певна, що ви будете знати...

Добре ще, що вона не чує пісні й того, що бурмоче Чорний.

– Пішли, – говорю я. – Переночуєш сьогодні в нас. Табакі розповість, що він бачив.

Він же був там.

– Але...

– Що?

Вона мнеться й задкує до дверей:

– Лорд може неправильно зрозуміти. У нас із ним була розмова. Сьогодні. Він приїжджав до мене. І якщо я тепер до вас прийду... Це буде як відповідь.

– А ти не хочеш йому відповідати?

Мовчання. В якому радше збентеження, ніж протест. Так мені здається, хоч, можливо, я себе обманюю.

– Чи все-таки хочеш?

Вона мовчить.

– Рудась!

– Пішли! – хапає мене за рукав. – Я сама не знаю, чого я хочу. Але я не хочу звідси йти.

Ми заходимо до спальні. Наш прихід обриває пісню і вганяє зграю в заціпеніння. Утім, вони досить швидко повертаються до тям.

Привітальна промова Табакі. Помахи Логових долонь від кавоварки до чашок і назад. Він запрошує. Горбач вибігає, балансуючи попільничками. Македонський наступає на тарілочку з котячим молоком і перевертає її. Підводжу Руду до строєного ліжка. Вона сідає біля Лорда – і в очах Золотоголового спалахує власницька іскра. Триумфальна іскра. Він сором'язливо гасить її віями.

– Руда прийшла запитати про Рудого, – поясню я. Звучить це як ідіотський каламбур.

– Ах – Рудий! А що Рудий, – Табакі блискавично воскрешає всіх нічних покійників. – Та він майже не постраждав. Ральф вчасно нагодився, і його врятував. Усе сталося так...

КНИГА ТРЕТЯ
ПОРОЖНІ ГНІЗДА

СФІНКС

Вже пушинки в'ються
Над тлючим терном.
Незабаром твоя рукавиця злічить
спустілі гнізда.

Альфред Гонг

Я лежу на вологій траві, поклавши ноги на лавку, і дивлюся в небо, що недавно плакало. Мої забрюхані болотом кросівки схрещені на сидінні лавки, грязюка на них поступово світлішає, висихаючи, й обсипається на облізлі дошки. Занадто швидко. Літнє сонце безжальне. За півгодини від дощу, котрий щойно падав, не залишиться ніяких слідів, а за годину тому, хто надумає тут повалитися, знадобляться окуляри від сонця. Наразі я ще можу дивитися на небо. Яскраво-блакитне, в павутинні дубового віття. Нижче – кострубатий стовбур, ніби сплетений зі скам'янілих канатів. Дуб – найкрасивіше дерево на подвір'ї. І найстаріше. Погляд ковзає по ньому згори й донизу, від найтонших гілок – до коренів завтовшки як я, і над спинкою лавки я помічаю напис – тоненькі, збляклі подряпини на гребенястій корі: «пам'ятай», щось там іще, а тоді «не втрачай»... Підводжу голову, щоб краще бачити; я звик читати й менш розбірливі написи.

«ПАМ'ЯТАЙ ПРО Ш. Н. Д. І НЕ ВТРАЧАЙ НАДІЇ».

Ш. Н. Д. Щонайдовша ніч...

Комусь вона дарує надію...

Це було б смішно, якби не було так сумно. Навіщо втікати з Дому, де такі-ото написи зміяються, переплітаються та закручуються спіралями, кусаючи себе за хвіст, і кожна з них – воля чи шепіт, пісня чи бурмотіння, так що, дивлячись на стіни, хочеться затулити вуха, неначе це дійсно звуки, а не слова, – навіщо втікати звідти, щоби тут милуватися цим маленьким, але таким жаским написом?

«Я ДЕРЕВО, КОЛИ МЕНЕ ЗРУБАЮТЬ, РОЗПАЛІТЬ КОСТРИЩЕ З МОЇХ ГІЛОК».

Ще один веселенький напис.

Чому вони так діють на мене? Може, через те, що вони тут, а не там, де стіни в суцільній павутині слів? Не заглушені нічим, вони звучать ще лиховісніше.

А так хотілося відпочити. Від Дому. Від таких написів. Від закликів веселитися донесочу – «ДОКИ ЧАС НЕ ЗАКІНЧИВСЯ!»... Від ста чотирьох запитань тесту «Пізнай себе» (одне безглуздіше за інше, не пропускати додаткові пункти!). І я звідти втік. Із хаосу – у світ тиші й старого дерева. Але хтось побував тут до мене, перетягнув сюди свої страхи та надії і знивечив дерево, підучивши його нашіптувати кожному, хто опиниться поруч: «Коли мене зрубують, розпалить кострище з моїх гілок».

Дуб велично простягає шишкуваті гілки до сонця. Древній, прекрасний, незворушний, готовий, як і будь-який з-поміж його побратимів, стерпіти найвитонченішу людську наругу без ремства й докорів. Я раптом виразно уявляю, що ось він стоїть серед руїн поваленого Дому, оточений горами битої цегли. Що він стоїть, власне, так само простягаючи товстезні гілки до сонця, а видряпані на стовбурі літери закликають не втрачати надії.

По хребту перебігає холодок.

«Чи відчуваєте ви часами незбагнений страх перед майбутнім?» Запитання номер шістдесят один тесту «Пізнай себе». У тестах, як нас поінформували, немає несуттєвих питань. Кожне додає якісь важливі штрихи до психологічного портрета того, кого тестують. У нашому випадку вони могли б обійтися самим лише цим пунктом.

Хрупотять кроки по гравію. Ледве-ледь відкриваю одне око.

Небо... Гілки... Ноги, зодягнені в чорні штани.

– Тобі зручно?

Ральф у розстібнутому піджаку та недбало пов'язаній краватці сідає на лавку й закурює.

– Дуже зручно.

Не встаю. Раз уже сказав, що мені так зручно, доведеться дивитися на нього знизу вгору. Ральфа це не бентежить. Він ховає в кишеню запальничку, виймає звідти складений аркушик. Розгортає і тримає у мене перед носом. Це список. Шість імен і прізвищ.

Три з них мені добре знайомі. Гніт, Соломон і Дон – Щури, які повіялись у зовнішність. Уперше вони втекли ще взимку, після Щонайдовшої, але їх швидко знайшли й повернули в Дім, після чого вони майже відразу втекли знову. Їх повертали ще двічі протягом місяця – і тридцять днів жителі Дому розважалися, роблячи ставки на те, скільки тим трьом вдасться протриматися. Їхні прізвища намуляли всім очі в оголошеннях про розшук, які чомусь розвішували на першому поверсі. Ніби й Акула вже з'їхав з глузду настільки, що ототожнював перший поверх із вулицею, патетично волаючи з його стін до випадкових перехожих: «Усіх, хто може що-небудь повідомити про місцеперебування згаданих підлітків...» За третім разом повернули самого Гнота. Куди поділися інші «згадані підлітки», так ніхто й не дізнався, а Гніт не наважувався втікати сам-один і залишився в Щурнику – жалюгідною тінню колишнього себе, сахаючись від кожного Щуреняти.

– Так? – говорю я. – Перші троє – Гніт, Соломон і Дон, а решти я не знаю. Вони що, теж утекли?

– Не зовсім.

Ральф перевертає свій список і прискіпливо вивчає його, неначе бажаючи переконатися, що нічого не наплутав.

– Решта з першої, – повідомляє він. – Наразі нікуди не втекли, але чомусь дуже рвуться.

Я сідаю. Теплий і припечений сонцем спереду, мокрий і промерзлий ззаду. Весь у мурашках і в піску. Обтрушуюся, змагаючись із запамороченням.

– Дзвонять батькам, – продовжує Р Перший, не відриваючись від списку. – Пишуть листи директорів. Просять забрати їх з Дому чимшвидше. Складається враження, що якби

вони не були... обмежені в пересуванні, то пішли би слідами тих трьох. Здається, їх хтось залякує. Ти про це що-небудь знаєш?

– Ні, – відповідаю я. – Уперше чую.

Ральф ховає список до кишені й відкидається на спинку лавки. Його явно не влаштовує моя відповідь, але мені справді невтямки, чого це раптом троє Фазанів одночасно вирішили опинитися якнайдалі від Дому. Хоча, знаючи першу, можна дивуватися лише тому, як пізно вони похопилися.

Ральф милується небом крізь гілки, підставляючи обличчя сонячним зайчикам. У нього дуже похмуре, зловмисне лице – у справжніх зловмисників таких не буває. Тільки в кіно, в найдавніших фільмах. І він навіть не думає сивіти чи лисіти, хоча пропрацював тут уже... Мабуть, років тринадцять, не менше. Дуже стійкий чоловік.

– Добре, – каже він. – Припустимо, ти дійсно нічого не знаєш. Але що ти про це думаєш? Чого вони бояться? Від чого намагаються втекти?

Я знизую плечима:

– Навряд чи вони налякані. Радше їх намагаються виперти. Перша це вміє. І не тільки перша, – мимоволі додаю я, згадавши про Куряку, який цілком міг би опинитись у списку Ральфа, якби ми дали собі волю. Але ми все-таки не Фазани.

– Про кого ти зараз подумав? – насторожується Ральф. Він має вигляд хорта, який узяв слід. Збоку це виглядає кумедно.

– Про Куряку, – чесно відповідаю я. – Можете внести його до свого списку, якщо хочете.

– Он як...

Р Перший поринає в задуму. Надовго.

Я теж мовчу. Може, й не варто було казати йому про Куряку. Вихователі – створіння непередбачувані, ніколи не знаєш, які висновки вони зроблять на підставі отриманої від тебе інформації. З іншого боку, навряд чи повідомлення про Куряку може чимось нам нашкодити.

– Ти добре пам'ятаєш минулий випуск? – раптом питає Р Перший.

Я кривлюся. Деякі теми не обговорюються. Удома в повішеників не обговорюються мотузки. Можливо, навіть мило та цвяхи. Ральфові це відомо не гірше, ніж мені.

– Ні, – говорю я. – Погано. Тільки ніч у кабінеті біології, де нас замкнули. Ранку майже не пам'ятаю. Так... дещо... Фрагментами.

Він пстрикає пальцями, відкидаючи недопалок.

– Ви тоді чекали чогось зовсім іншого, правда?

– Можливо. Особисто я нічого не чекав.

Встати й піти буде неввічливо. Хоча щось таке буквально напрошується. І мене дедалі дужче дратує власна позиція на рівні його колін. Підвівшись із землі, пересідаю на лавку.

– Адже ти – Стрибун?

Зазираю Ральфові в обличчя. Він перейшов усі мислимі й немислимі межі. Цікаво, чим я його спровокував? Невже тим, що відповідав? Може, й так. Будь-хто на моєму місці вже послав би його під три чорти. Є безліч способів послати людину під три чорти, не вдаючись до явного хамства. Ральф абсолютно не здивується, якщо зараз я його запитаю: «Що-що? Як ви сказали? Стрибун? Що ви маєте на увазі? По-вашому, я подібний на кенгуру?» Він, загалом, тільки цього й чекає. Але чим більше різних варіантів «що-що?» спадає на думку, тим гидотніше стає. Краще вже справді послати його під три чорти. Хоч я не можу й цього. Бо взимку, коли ми відправили до нього Сліпого з проханням дізнатися що-небудь про Лорда, він не послав нас під три чорти, не зобразив здивування й не обурився, чому ми такі нахабні, а поїхав невідомо куди та зробив набагато більше, ніж ми могли сподіватися. І якщо я зараз зображу здивування й почну варнякати про кенгуру, то, мабуть, перестану себе поважати. Тому я відповідаю:

– Так. Я Стрибун. І що?

Ральф приголомшений. Дивиться на мене, роззявивши рота, і довго не знаходить, що сказати.

– Ти так спокійно про це говориш...

– Не спокійно, – виправляю я його. – А нервово. Хоч, може, по мені цього й не видно.

– Але інші... – затнувшись на слові «Стрибун», він мінєє його на «такі, як ти», – ніколи про це не говорять.

– А я поганий Стрибун. Неправильний.

Ральф завмер, його очі гарячково блищать, наче він примудрився відкопати в рівчачку щось неймовірно цінне – і тепер ніяк не може в це повірити.

– Що значить – «поганий»? – питає він.

І я раптом розумію, що, можливо, мені ця розмова навіть потрібніша, ніж йому. Бо ніхто ніколи не запитує себе про щось, що є зрозумілим. Або здається зрозумілим.

Відкидаюся на спинку лавки та змружуюся. Сонце б'є просто в очі. Гарний привід не дивитися на співрозмовника.

– Я цього не люблю.

Та щоби зрозуміти, який він здивований, на нього навіть дивитися не треба. Відповідаю на запитання, перш ніж він встигає його висловити:

– Я не стрибаю. Не обов'язково робити те, що можеш. Не обов'язково це любити.

Розплющую очі, дивлюся на нього – а він аж затамував подих, так ніби мене можна сплохати диханням, – і пояснюю:

– Зі мною це трапилось того ж таки, вранці. Уперше – і відразу на шість років. Коли я отямився й мені дали дзеркало, я не лисини своєї перелякався, як усі подумали. А того, що в дзеркалі відобразився хлопець. Яким я вже не був. Уявіть собі це, якщо зможете, і ви зрозумієте, чому відтоді я більше не стрибаю.

– Хочеш сказати, ти відтоді?..

– Відтоді. Не робив цього і не збираюся. Хіба що все станеться саме собою. Я можу перенервувати, злякатися чого-небудь, пережити сильне потрясіння... У таких випадках іноді стрибається мимохіть. Із вами таке траплялося?

– Я не... – починає він.

– Та звісно – траплялося. Просто ви нічого не пам'ятаєте. Це забувається дуже швидко.

Ну ось. Тепер він поперхнувся й закашлявся. Та я краще не буду стукати його по спині. Дуже важко розрахувати силу удару протеза, через це мені не вдаються багато дружніх жестів. Затягнувши ноги на лавку, кладу підборіддя на коліно й дивлюся, як він судомно кашляє. Він – наче дитина, що грається з сірниками. Заграється в тата і в пожежу – а потім дивується, коли раптом приїжджає машина зі справжніми пожежниками. Хоча в її книжечках з малюнками яскраві ілюстрації детально пояснюють, як одне впливає з іншого.

– Зараз вам захочеться перебити мене, – попереджаю я. – Або просто кудись піти. Це з усіма так, не турбуйтеся.

Ральф сидить, зсутулений, обхопивши руками голову. Обличчя його мені не видно, але, судячи з пози, відчувається він не дуже добре.

– Я нікуди не збираюся йти, – каже він. – І мені зовсім не хочеться тебе перебивати.

Стойкий чоловік.

– А шкода, – відповідаю я. – Мені дедалі менше подобається наша розмова. І взагалі – в мене тут побачення.

Він явно не вірить. Я знову відкидаюся на спинку лавки й заплющую очі.

Як же ми гамселили по тих триклятих дверях! Мало не рознесли їх разом зі стіною. Якби нас не випустили, ми би врешті-решт їх висадили. Бо вранці нашому терпінню настав край. Цілу ніч ми просиділи замкнені, покійно й терпляче, поважаючи волю старших та їхні великі справи. Ми знали, що ще не доросли до того, аби брати участь у таких речах. Було до сліз образливо, але ми стримувалися. Та ніч була останньою для старших, але не для нас. Вона

належала їм — а ми провели її в кабінеті біології на двох кинутих на підлогу матрацах, якими вони не забули нас забезпечити. Вони дали нам матраци і відро.

— Нас було чотирнадцять або п'ятнадцять чоловік, — кажу я Ральфові. — Ми не встигли ні вдягнутися, ні взутися. Сіамців, Смердючку та Вовка відвели кудись в інше місце. Видно, вихували, що ці зачинені на замок двері їх не зупинять. Сліпого так і не знайшли. Він десь подівся ще до їхньої появи. Єдиний з нас, кого тієї ночі не замкнули. Крім піжам, у нас була тільки милиця Фокусника і жменя карамельок. Карамельки ми згризли за перші півгодини, а милицею вранці розмотлошили двері... Ми гамселили по них чим попало, щоб тільки висадити, бо тоді вже зрозуміли, що про нас забули, що вибиратися доведеться своїми силами.

Ральф морщиться від неприємних спогадів. Він також був там. Здається, навіть серед тих, хто нас випустив. Ці люди намагалися нас стримати, проте легше було би стримати чотирнадцять хвостатих комет. Розметавши своїх рятівників, ми помчали коридором, волаючи захриплими голосами. Деякі з нас плакали вже тоді, на бігу, — просто від страху, адже ми ще нічого не знали. Куди ми мчали стрімголов, куди поспішали, я досі не можу збагнути, зате добре пам'ятаю, що нас зупинило. Калюжа. Невелике густо-бордове озеро на Перехресті. У центрі його плавав напівзатонулий кораблик носової хустинки. Цей кораблик мені ще досі іноді сниться. Чи була та калюжа справді величезною? У кожному разі, досить великою, щоби здогадатися: ніхто не може вижити, втративши стільки крові. Я дивився на неї, як загіпнотизований, і весь цей час на мене напірали ті, хто підбіг пізніше. Штовхали в спину, примушуючи робити кроки в той бік. Крок за кроком, аж поки я не відчув, що промокли мої шкарпетки. Після цього я вже нічого не пам'ятаю.

Через шість довгих років я повернувся — і нарешті дізнався про події тієї ночі, але для мене вони назавжди залишилися чимось далеким, напівзабутим. Я не пережив їх разом з усіма; одна з найстрашніших ночей Дому для мене починається й закінчується бордовою калюжею з напівзатонувим корабликом носовичка в центрі та моїми власними зимними й липкими шкарпетками.

Прийшовши до тями (через шість років за моїм часом і через місяць для всіх інших), я побачив у дзеркалі дивну істоту: лису, довгошию, занадто юну, з несамовитим поглядом... І зрозумів, що життя доведеться починати наново, і заплакав. Від великої втоми, а зовсім не через те, що позбувся волосся. «Невідомий вірус, — пояснили мені. — Швидше за все, ти вже не заразний, але бажано провести в карантині ще якийсь час». Карантин мене врятував. Я встиг перемагнутися. Встиг позбутися деяких дорослих звичок і призвичаїтися до своєї нової зовнішності. Персонал Могильника прозвав мене Тутмосиком. Від Тутмосика до Сфінкса я доріс за наступні півроку.

Ральф мовчить цілу вічність.

— Дивно, — каже він після довгої паузи. — Там усе було в крові. Півстіни, здається, і навіть стеля. А твоя свідомість вмістила одну-єдину калюжу.

— Мені її вистачило, — запевняю я Ральфа. — Мені її більше ніж досить. У моїй калюжі — ціла та Ніч. І всі наступні дні.

— А потім...

— А що було потім, я не стану розповідати. Це не має значення.

Він знову зітхає й сягає за сигаретами:

— Добре. У будь-якому разі, дякую. Ти перший, хто поговорив зі мною про такі речі. За п'ятнадцять років. Мені, напевно, більше не варто тебе ні про що питати?

— Не варто. Що менше розмов на цю тему, то краще.

— Ти мене залякуєш?

— Залякую, — погоджуюся я. — Намагаюся принаймні. Тільки ви надто твердолобий, щоби налякатися, як треба. А це погано. Дім вимагає трепетного ставлення. Таїни. Шанобливості й благоговіння. Він приймає або не приймає, обдаровує або грабує, підкидає казку або жарт, вбиває, зістарює, дає крила... Це могутнє та примхливе божество, і якщо воно чогось не

любить, то це коли його намагаються примітивізувати словами. За це доводиться платити. Тепер, коли я вас застеріг, можемо розмовляти далі.

– Ризикуючи... чим? – обережно запитує він.

– Не знаю. Подумайте самі. Може, вам і вдасться. Адже насправді ви знаєте набагато більше, ніж думаєте.

Ральф дивиться на мене доволі роздратовано.

– Перестань бавитися словами! – вимагає.

Смішна він людина... Тепер виходить, що я бавлюся словами.

– О, ви не уявляєте, як бавляться словами, – запевняю я. – У Домі є справжні майстри цієї справи. Мені до них далеко.

І тут нарешті з'являється Русалка. Поволі бреде до нас через подвір'я від дівчачого ганку. Джинси-кльоші, плетена мотузяна жилетка й волосся казкової довжини, яке всього лише на долоню не доходить до колін.

Ральф примружується. Дивиться на неї, потім на мене. Дивно дивиться. Цей погляд мені добре знайомий. Русалці шістнадцять, але вона має вигляд дванадцятирічної. З її зовнішністю належить вірити в Діда Мороза і гратися ляльками. Тому будь-хто з дорослих, побачивши нас разом, дивиться на мене, як на збоченця. Русалку це напружує. Мене – ні.

Вона зупиняється досить далеко, бо не хоче заважати розмові. Просто стоїть і дивиться на нас. Зовсім не дитячими очима. Незвично великими на маленькому трикутному личку.

Ральф встає. Плескає себе по кишенях, перевіряючи, чи все на місці. Слава богу, не питає: «Це і є твоя дівчина?» Такі репліки Русалка читає по губах з колосальної відстані.

– Усе, – каже він. – Дякую. Піду перетравлювати наше з тобою спілкування.

– Хай щастить, – відповідаю я. – І будьте обережнішим. Ми можемо ходити навколо цих таємниць, називати себе Стрибунами або Ходаками, писати про це вірші та співати пісні, але суть від цього не міняється. Не ми тут вирішуємо, вирішують за нас, хоч як би це нас не лякало.

Ральф зволікає, розуміючи, що ми навряд чи коли-небудь повернемося до нашої розмови. Проте каже лише:

– Будь обережнішим і ти.

І йде.

Проходячи повз Русалку, киває їй і щось говорить. Потім навпростець перетинає газон, і сутулі ворони відскакують у нього з-під ніг, невдоволені тим, що порушено їхні примарні кордони. Усе ж таки для людей існує асфальт.

Русалка підбігає та з розгону сідає коло мене на лавку.

– Ух ти, ну чому я його так боюся? Він же безневинний!

– Так?

– Не смійся, – нахмурюється вона. – Я знаю, що все це дурниці, але ж чого тільки про нього не розповідають.

Русалка поринає у свої думки, а потім рішуче стріпує головою.

– Звичайно, це нісенітниця. Він – хороший.

Я сміюся.

– Він зі мною привітався і не назвав мене дитинкою, уявляєш?

Подумки аплодую Ральфові.

– А про що ви з ним стільки часу розмовляли? Мені здавалося, що він ніколи не піде.

– Секрет, – кажу я. – Страшна таємниця. Так і передай усім, хто, спостерігаючи за нами, мало не повипадав із вікон.

– Зараз побіжу передавати! – пхекає Русалка. – Вони мене там зачекалися. Махають сигнальними прапорцями, уже навіть поставили на запис магнітофон.

Анітрохи не засмучуючись, що їй не розкажуть про зміст нашої з Ральфом розмови, вона підсувається ближче та починає намотувати мені на ногу своє волосся. Обмотавши, зав'язує його вузликами. Вигляд у неї при цьому дуже зосереджений.

– Це що, якась нова магія? – дивуюся я. – Я ж і так не збирався втікати.

– Це Табакі подарував мені книгу, – пояснює Русалка. – Дуже цікаву. «Кама Сутра» називається.

– О боже! – зітхаю я.

– І там сказано, що аби привабити до себе коханого, треба обплести його путами запашного волосся, обвішати квітковими гірляндами й пообкурювати довкола нього фіміам. Дуже гарно все це описується. А, так! Ще його треба обмастити якимись ароматичними олійками.

– Збожеволіти можна! А там нічого не сказано про закоханих, які задихнулися, і чії маслянисті тіла, обсотані волоссям та гірляндами, виносять на ґанок – страхати перехожих?

– Нічого, – хитає головою Русалка, затягуючи в мене під коліном волосяну петлю. – Про таких слабаків там навіть не згадується.

Далі ми сидимо, точніше, лежимо на лавці, можливо, в дечому навіть відповідаючи стародавнім трактатам про поведінку, яка пасує закоханим. Дуб, переступивши з кореня на корінь, стає так, що ми опиняємося в його тіні. А може, це просто сонце переміщається? Однак приємніше все-таки думати, що дуб.

Я засинаю, цього разу по-справжньому. Присутність Русалки, яка обійняла мене за коліно, діє як снодійне, вона має цей котячий дар – присипляти і заспокоювати, а ще – самій засинати у невідповідних і незручних місцях. Якби я мав пальці, я міг би викресати іскри з її волосся, наче з котячої шкурки, просто його погладивши. Я сплю й не сплю, я тут і тепер, на цій лавці, але все інше відповзає геть – і напис на стовбурі, і розмова з Ральфом... Усе, крім мене, заснуло, та моєї дівчини, тієї, котра доношує мої сорочки, спить на моїх ногах, немов у кріслі, закутується в рукави моїх курток, зникає з першими ознаками грози і з'являється з першими променями сонця. Найдивовижніше в ній – чутливість до чужих настроїв, уміння розчинятися в повітрі, як тільки в цьому виникає потреба.

Вітер доносить чийсь голоси. Здригаюся й розплющую очі. Нога моя вже звільнена від волосся, а Русалка дивиться знизу вгору, дуже уважно та напружено. Такою вона буває тільки коли впевнена, що її ніхто не бачить.

– Як ти відразу від найменшого шереху прокидаєшся, – засмучено каже вона. – Від кожного писку. Так не можна. Людина повинна спати довго й міцно.

– Похропуючи та здіймаючи волохаті груди, – закінчую я. – Ось тільки я не назвав би ці Песячі завивання писком. Цікаво, що в них сталося? Може, свіжий ватажок демонструє силу своїх м'язів?

– Не аж такий він свіжий. Просто ти все ніяк не звикнеш.

Мені справді важко призвичаїтися до думки, що Чорний став ватажком шостої. Хоча, якщо добре подумати, йому саме там і місце. Трон Помпея навіть не довелося підганяти під новий розмір, а Пси отримали те, чого завжди потребували: сильну руку, яка притримує їх за нашійник.

– Знаєш, – промовляє Русалка, – що дивно? Коли ти говориш про Чорного, у тебе навіть голос змінюється. Стає ніби не твій. Не розумію, за що ти його так ненавидиш?

– Я тобі сто разів пояснював! – дивом дивуюся я.

– Пояснював. Але я твоїм поясненням не вірю. Ти не настільки злопам'ятний, щоби ненавидіти когось, бо він колись тебе кривдив – давно-предавно. Це на тебе зовсім не схоже.

Вона настільки переконана у своїх словах, що мені стає ніяково. Я зовсім не той бездоганний Сфінкс, якого вона кохає. Але навіть це – не найстрашніше. Найстрашніше, що я дуже хотів би таким бути. Правильним, добрим хлопцем, який здатний усе пробачати, – і який їй так подобається. Якби я був таким, то, напевно, світився б. Випромінював би сяйво й уласкавлював би неземними ароматами, немов упокоєний святий.

– Це якраз надзвичайно на мене схоже. Це я і є. Мої істинні злостиві емоції!

Русалка навіть не сперечається. Прикушує палець і поринає в задуму. Вона не любить суперечок, не любить нічого доводити й відстоювати свою точку зору. Та від цього її позиції не стають слабшими.

Злегка буцаю її лобом:

– Е, не заходь задалеко. Мені тебе там не видно.

– Розкажи щось цікаве, – тут же просить вона. – Тоді не піду.

– Про що?

Обличчя Русалки розпромінюється. Дивовижно, наскільки вона любить усілякі історії. Байдуже про що. Занудне й недорікувате неодоладне ремство Лері, плутані та розлогі Шакалові оповідки – її ніщо не відлякує, вона готова годинами слухати всіх, кому заманеться вилити душу в її присутності. Ця Русалчина риса здається мені однією з найбільш дивних і найменш притаманних її статі.

– То про що тобі історію? – заразившись її радістю, перепитую я.

– Розкажи, як Чорний став ватажком, добре? – просить вона.

– Дався тобі цей Чорний! Чому ти так ним зацікавилася?

– Ти сам запропонував, що розповіси. І запитав, про що. А цікаво мені, бо він мені взагалі цікавий. Як людина. Як той, кого ти не любиш.

– Не любиш – це слабо сказано.

– Ну от. Як же мені може не бути цікаво?

Я тільки зітхаю.

– Не хочеш розповідати? – підозріливо уточнює Русалка. – Так я і думала.

– Та ні. Просто боюся тебе розчарувати. Бо я й сам не знаю, як це сталося. Можу тільки здогадуватися. Вони зі Сліпим зависли у Клітці. Робити їм там було нічого. Сліпому сяйнула ідея відправити Чорного ватажком у шосту. В ізоляторі ще й не до такого можна додуматися. Він це запропонував, і Чорний якимсь дивом погодився, хоч на нього це не схоже: погоджуватися, коли можна відмовити. Та й усе. Може, це відбувалося не зовсім так, але мене там не було, та й нікого не було, крім них двох, а значить, тільки вони можуть знати, що та як там між ними сталося.

– А як вони опинилися там удвох?

– Це зовсім інша історія. Я не хочу про неї згадувати. Вона почалася в Щонайдовшу, а я не люблю...

– Ох, Щонайдовша!..

Русалка благально смикає мене за фуфайку.

– Розкажи, будь ласка! Щонайдовша – це так цікаво! Усі ці історії...

– Які ти чула тисячу разів... Попроси Табакі. Він прочитає тобі присвячену цій ночі поему на двісті рядків. Або заспіває одну з тих його десяти пісень – щонайдовшу. Тієї ночі в нас була Руда. Хай вона що-небудь розповість. Навіщо мені повторювати те, що ти й так уже знаєш напам'ять? Те, що всі знають?

– Руда – одне, ти – зовсім інше. Я ж не прошу переказувати пісні Табакі або його вірші. Хоча якщо тобі неприємно, можеш узагалі нічого не говорити. Тільки я не розумію, чому? Ту ніч усі люблять згадувати...

– І Руда? – уточнюю я, заздалегідь упевнений у відповіді.

– Вона – ні. Вона теж кривиться й мовчить, як і ти.

– Піднімайся вище, – кажу я. – Слухай – і зрозумієш, чому, на відміну від решти, я не люблю згадувати ту ніч.

Русалка моментально вилізає на лавку та вмощується в мене під боком. Її довга мотузьяна жилетка сплетена так, щоб ряди пелехатих вузликів по всій її ширині вільно зрушувалися, і щоби в дірках, котрі відкриваються оку, прочитувалися власне ті написи на майці, які Русалці забагнеться зробити видимими для прочитання. Таких майок, списаних на всі випадки життя, у неї понад десять. Але коли вона сидить так, як зараз, із написів можна розгледіти тільки найвищий, біля лівого плеча. «Я пам'ятаю все!» Що мається на увазі під оцим багатозначним «все», незрозуміло. Може, ситуацію прояснюють написи, котрі йдуть нижче, але їх мені не видно.

Рукав моєї забрудненої болотом фуфайки вона обмотує навколо шиї, наплічник чіпляє на спинку лавки.

— Ну давай, розповідай...

І я, зітхнувши, пірнаю в кривавий вир «Щонайдовшої», в її безпросвітний морок, про який у Домі складають легенди. Пірнаю і пливу, розгрібаючи всю ту каламуть, усі ті обгризені кістки, яким у цих легендах зазвичай віддається перевага.

Починаю звідти, звідки Щонайдовша почалася для мене. У цьому місці очікуються зітхання слухачів: «Як, а до того ти просто спав, і все?!» Я чесно витримую паузу, даючи змогу Русалці висловитися, але вона цим нехтує, тож я бреду далі — за Горбачем, який освітлює мені шлях у пошуках Грубого.

...Що таке «Полювання на Снарка» порівняно з «Полюванням на Грубого» в Шакалячому виконанні?! «Закоханим ревно й ніжно, що довго повзуть ночами, у стінах шкребуть тунелі, сталеві згризають двері...» І так далі, в тому ж дусі, з невеликими варіаціями, котрі, за примхою оповідача, перетворюють Грубого з ніжного закоханого на хтивого маніяка — і назад, а знаходження Грубого Сфінксом, «бо він же і знайшов», подається публіці щоразу інакше, тож я в кожному новому куплеті здійснюю дедалі неймовірніші, все більш нечувані подвиги: то витягуючи Грубого з-під цегляних уламків поваленої ним стіни (слухаючи цю версію, я уявляю себе сенбернаром, великим і кошлатим, з медичною сумкою «червоного хреста» на грудях), а то витягуючи його (зубами) з алькова вчительки в полоні безневинного сну, чий оголені принади, природно, перед усіма на виду... У всіх варіантах моїм зубам відводиться вирішальна роль, а Горбач як дійова особа взагалі замовчується. І саме так, із Грубим у пащі, я перетинаю величезні коридорні просторіні, при цьому ми примудряємося якимсь чином розмовляти, я — лагідно напучуючи, він — покайно мукаючи.

І дійсність порівняно з цим кошмаром виглядає настільки сіро й убого, що я чимшвидше пробігаю її галопом, усенький свій нічний спотикацький шлях, нагору сходами — з Горбачем, назад — із ним же, а також із Грубим... Лорд, Стервожер, Сліпий... І от ми в спальні, де Табакі виконує найбільш ранні версії пісень, присвячених Щ. Н. Д.

«Ви ж розумієте, цьому жовторотикові надумалося прогулятися напотемки. Ви ж розумієте, чим би все це пахло, якби мене не було поряд? Ми їхали в непроникній пітьмі, але все-таки просувалися вперед, і я сказав йому: “Ні, ти все-таки псих, друже!”, а він відповів: “Звідки ж я міг знати?”»

Очі ріже електричне світло. Осоловілі обличчя. Лері збуджено цокає язиком, ще дужче роздмухуючи вогонь Шакалячих історій; Дім — під чорною ковдрою, закутаний аж по самісінький дах, і я думаю — цікаво, чи надовго вистачить повітря тут, усередині, та що буде, коли воно закінчиться... Згряя з запаленими очима, в піжамах, пригасання концерту на честь Рудої, яка сидить поміж Лордом і мною, я рахую години й хвилини — і вже починаю сподіватися, попри все, сподіватися, що, можливо, повітря та ночі вистачить на всіх, вистачить аж доти, поки не настане ранок, але тут з'являється висока, жалобна фігура Стервожера з кокосом у руці, причому жалоба — у вбранні, в очах і в голосі; понад усе Стервожер подібний на борлакуватого Гамлета з черепом Йорика, що зсохся від тривалого перебування в могилі. З його появою я перестаю сподіватися, що години та хвилини зрушать з мертвої точки, в якій вони зав'язнули принаймні доти, поки ми не почуємо сумну новину, що її Стервожер намірився оголосити.

Стервожер перекочує на долоні волохатий кокос:

— Мені дуже прикро вам про це казати, справді, дуже прикро, але мені більше немає до кого піти з цим, і... Одним словом, у нас у туалеті — покійник. Я щойно знайшов його там...

Приглушений виск Шакалової гармошки.

— Прошу пробачення, — зітхає Стервожер. — Мені справді дуже шкода...

Краб, якого ми за годину понесемо на перший, доки жив — непомітна, ненажерлива істота з двома пальцями на кожній руці; ця істота незрозуміло чому опинилася в межах Гнізда,

щоби прийняти там свою смерть незрозуміло від чого; ця смерть стане загадкою Щонайдовшої, яку не розгадають ні тоді, ні згодом.

Загорнутого в штору, взяту з Перехрестя (біло-сірий шлейф, що картинно повзе у хвості процесії), ми знесемо його до актового залу й залишимо там, в оточенні консервних банок із повстромлюваними в них свічками, урочистого та самотнього, а дорогою назад Чорний прикинеться божевільним, а може, й справді звихнеться (я знаю, що це таке – бути терплячим спостерігачем і чекати, чекати, поки не настане той єдиний відповідний момент, коли ти нарешті спроможний хоч щось зробити), і на повний голос явить нам свою думку про те, що відбувається. Божевільну ніч розколе навпіл, у чорні щілини мороку на нас вихлюпнеться рій світляків-ліхтариків у тремтячих руках, а постать, охоплена шалом, буде присідати й надриватися в центрі коридора, просвердлюючи своїм вереском стіни та перекриття стелі, вгору та вниз, прохромлюючи саму нерухомість часу... І тоді, й пізніше мені здаватиметься, що саме з цього волання почався відлік секунд, неначе хтось, розбуджений ним, прокинувся десь усередині сокровеного світу, який має владу над світом оцим, ліниво потягнувся, стукнув по годиннику, який був зупинився, і той пішов...

Можливо, за це треба дякувати саме Чорному, але я чомусь не відчуваю такого бажання. Надалі у багатьох увійде у звичку, згадуючи про Щонайдовшу, відзначати нерви та «зсунутий дах» бідолахи Чорного. Що сталося з його нервами, чого не трапилося тоді ж із нервами всіх решти, включно з моїми, я так і не зрозумів, а щодо «даху», який «зсунувся»... Мені якось не доводилося бачити, щоби, «зсунувшись», «дахи» так швидко поверталися на попереднє місце без шкоди для їхніх власників. Можна навіть сказати, що, впавши в ту свою дещо дво-значну істерику, він зробив перший крок до спорожнілого трону Помпея, хоча тоді це скидалося радше на пробіжку в обійми гамівної сорочки. Можна зрозуміти всіх, кому приємно, сумно похитуючи головами, згадати недолугі нерви такого суб'єкта, як Чорний, мовляв, он як сплохували ті нерви, в душі маючи на увазі свої, котрі виявилися не до порівняння міцнішими. «Бували ми і не в таких бувальцях. Важка була нічка. Еге ж. Бідолаха Чорний...» На щастя, на відміну від них, я не горджуся міцністю своєї нервової системи й можу дозволити собі засумніватися в слабкості його нервів, котру було продемонстровано так ефектно та несподівано, але все це станеться пізніше, згодом, а тоді, почувши його вереск, я відчую тільки шок і бажання чимшвидше обірвати цей звук. Одночасно зі мною аналогічне прагнення виникне у багатьох, відтак, обліпивши волаючого Чорного, наче купа мурашок – здохлу гусинь («Убивці! Переховувачі вбивць!»), уся ця маса покотиться коридором, заглушуючи його крики своїми тілами, а біля самих наших дверей він струсить їх із себе й декого навіть потопче, через що кількість тих, хто кричить і чортихається у пільмі, стане ще більшою.

На підступах до Чорного (стулити йому пельку, обірвати волання, знищити цю верескливу пашеку на віки вічні!) я спіткнуся, виб'ю плечем чийсь зуб і прокушу собі губу, а коли все ж опинюся біля дверей спальні, там уже не буде ні Чорного, ні його жертв, усі просочаться досередини, де на нашій, у всі часи заповідній для чужих території, Ніч розмотає ще один виток свого нескінченного хвоста, а Чорний і Сліпий потішать публіку «вікопомною бієчкою», вибиваючи один з одного криваву піну та пил.

То було видовище, оповідаючи про яке Логи, Шакал та інші історики сягнуть найвищого ступеня досконалості. Табакі, наприклад, цілком серйозно стверджуватиме, що найбільш нищівного удару Сліпому Чорний завдав із криком: «Любиш мене, то люби і мого собаку!» – а Сліпий, прооравши потилицею паркет, тим не менше встиг верескнути: «Не дочекаєшся!» – після чого Чорний, з ревінням ударивши себе в груди, розсунув залізні пруті на спинці ліжка й гаркнув: «Ну, тоді готуйся до смерті!» Приголомшлива історія! Чого варте саме розсування прутів! І ніхто ж не цікавиться, навіщо це Чорному могло знадобитися їх розсувати; усі, розпустивши вуха, захоплено слухають. Я зокрема. Не пригадую, щоби Чорний товк головою Сліпого об стіни, хоча, можливо, падаючи, Сліпий і лупнув об них раз чи двічі. Тим більше не пригадую, щоби Сліпий розривав пащу Чорному (ця сцена явно запозичена з грецької

міфології). І, звичайно, Чорний не падав із криком: «Кінець мені!» – а Сліпий не ставив на нього ногу, втомлено закурюючи.

Мене там також дуже багато, в усіх цих історіях. Я завжди на передньому плані, безтямно лютий (що, загалом, відповідало дійсності), «вичікую вирішального моменту». Цікаво, якщо? Напевно, я чекав, поки Сліпий вкладе Чорного на лопатки (або навпаки, що було менш імовірним), щоби можна було втрутитися й поставити хрест на цій ідіотській бійці, а заодно прогнати зі спальні всіх отих вишкірених глядачів, які дивилися – та пускали слинку на мостини, причому більшість із них в інший час і мріяти не могла опинитися в нас, але опинившись, вони поводитися по-свинському, заплювали весь паркет і, користуючись ситуацією, десь у тилу, на задвірках кімнати, взялися нишпорити по шухлядах, від чого в мене тоді ж таки почалися жахлива алергія та нервова сверблячка. Пізніше ми не дорахувалися купи касет, чашок і попільничок, не кажучи вже про сигарети, які розмели дощенту, – я це передбачав і не надто здивувався. Результат бійки я теж передбачив. Ще нікому не вдавалося покласти Сліпого на лопатки в бійці сам на сам, тому я не надто турбувався, поки не зауважив, що він опиняється на підлозі частіше, ніж Чорний, і насилу встає. Тоді я пригадав, що йому цієї ночі вже дісталось від Ральфа, і вперше злякався. Чорний раз по раз гамселив по Сліпому своїми пудовими кулаками, і щоразу Сліпий складався навпіл, а Чорний терпляче чекав, поки той випростається, щоби врізати ще. На третій раз Сліпий відлетів і повалився на підлогу. Гуркоту від цього було не більше, ніж від падіння стільця, але глядачі завили й продовжували завивати весь час, доки Блідий поповнював нестачу кисню, а я з жахом намагався уявити себе при Чорному-ватажкові, усвідомлюючи, що раз я не можу цього навіть уявити, то й бути такого насправді не повинно. Я гвалтував уяву, чухав себе підборіддям у всіх місцях, куди тільки міг дотягнутися, а навколо літали підкинуті вгору глядачами, котрі, власне, почали впадати у шал, носові хусточки і пивні кришки. Мерзеннішу сцену важко собі уявити. Сліпий віддихався, почав підводитися, та його при цьому занесло. Він схопився за спинку ліжка, на якому я сидів, і шепнув:

– Жах і ганьба?

– Прокидайся, – благально сказав я. – Візьми себе в руки і бийся, а то він тебе покалічить.

– Мабуть, ти маєш рацію, – погодився він. – Я щось нині не в формі.

Поки ми перемовлялися, Чорний вирішив завершити почате. Зробив крок до Сліпого, розмахнувшись для удару, після якого Сліпого, ймовірно, довелося б відносити на перший і класти поряд із Крабом, однак Сліпий ухилився, ледь-ледь зачепивши його. Чорний задихнувся й задихався ще хвилини півтори, після чого можна було вже не дивитися, що буде далі, бо все стало і так зрозуміло.

Я бачу...

Сліпий відбігає від Чорного, згорбившись, прикривши очі, на губах – застигла усмішка. Він не ходить і не кружляє. Це майже танок. М'який, нечутний танок смерті. Найкрасивіше й найнезвичайніше в ньому те, що я бачив це десятки разів, і ніколи не міг зрозуміти, звідки воно береться. Це його стрибок в інший світ, де немає ні болю, ні сліпоти, де він зрушує час: кожную секунду – у вічність, де все – гра, і в цій грі можна запросто здерти з кого-небудь шкіру чи шкуру або прохромити пальцем око; і хоч я ніколи не бачив нічого подібного, однак знаю, що це так і є, бо чую в ньому в такі моменти запах безумства, надто виразний, щоб не перелякатися до півсмерті. У своєму дивному світі він перетворюється на щось нелюдське, відбігає, вислизає, відлітає, зашурхотівши крильми, бризкає отрутою, просочується крізь паркет і сміється. Це єдина гра, в яку він уміє грати з кимось іще. Чорному його не наздогнати, не впіймати та не втримати. Чорний залишився по цей бік. Його час тече повільно.

Я бачу...

Чорний перекидається. Падає на спину, ніби величезна лялька на гумці. Блідий, матеріалізувавшись поряд, смикає за гумку, підводить його і знову впускає, ще і ще раз, одним словом, грається. Це надто страшно, щоби здаватися смішним. Він ніби й не торкається Чорного,

проте розмазує його по паркету від дверей до вікон. Усе навколо – в Чорному. У його зубах та в його шкірі; і сміх виблискує під волоссям Сліпого. Ми з Горбачем одночасно вирішуємо втрутитися. Він зіскакує з ліжка, я – зі свого залізного сідала. А за нами – інші, котрі ніби чекали на сигнал. Поки ми відшкрібаємо Чорного та Сліпого один від одного, Табакі помічає висунуті шухляди й пивні калюжі.

– Що таке? Усіх, геть усіх перестріляю! – кричить він, гарячково перекопуючи завали подушок. Гості мчать до дверей, збиваючи один одного з ніг, і, дивлячись на Шакала, я майже вірю, що він ось-ось вихопить з-під подушки «ствол» і зрешетить ним двох-трьох припізнених Логів, але на ту мить, як він виймає всього лише губну гармошку, у спальні вже нема нікого, крім своїх, і, побурчавши, він дбайливо ховає гармошку назад поміж подушки, відклавши страшну помсту до кращих часів.

Я сідаю на підлогу. Сліпого підштовхують у мій бік, він підповзає, цокаючи зубами й кашляючи, втикається мені в плече і затихає. Светр його пахне смітником, якщо не каналізацією. Я сиджу, наче статуя. Македонський і Руда фігурно обклеюють тіло Чорного пластиром. Лері нипає по кімнаті, шваркаючи віником. Тихо, дуже тихо, якщо не рахувати збудженого бубоніння Шакала. Мона з якогось дива вирішує, що Сфінкс – єдине спокійне місце у спальні, тож вистрибує мені на коліна. Два невеличкі променеди вперед-назад, пухнастий хвіст мете взір на светрі, й ось вона влягається, ніжно пом'явши мене лапками. Я сиджу нерухомо. У вухо нервово димить тремтячорукий Куряка, плечем я підпираю Сліпого, на колінах – котяча спальня. Ще б Нанетту на голову – і можна фотографуватися для «Блюма»: «Сфінкс у хвилини дозвілля».

Уклавши Чорного, Македонський і Горбач нерішуче дивляться на Сліпого. Табакі підповзає ближче – і теж витріщається.

– Жах, – каже він пошепки. – Явний вампіризм, ви лиш дивіться...

Я скошую очі. Сліпий спить з надзвичайно умиротвореним і гарним лицем, якого в нього в безсонному стані взагалі не буває.

– Неспроста це, – зауважує Табакі. – Типовий вампір, істинно вам кажу.

Лері видивляється на Сліпого з таким жахом, що йому аж віник випадає з руки.

– Але ж воно так і є, люди. Чому це він задоволений такий? Нема з чого йому бути задоволеним, і спати йому також нема з чого. Не подобається мені все це.

Табакі насолоджується.

– Такими вони й бувають, Лері, мій друже. Лежать собі в трунах з пишним рум'янцем та з усмішечкою. За цим і розпізнають їхнього брата. Осиковий кілок у серце – і...

Із кутка Чорного долинає напівстогін, напівгарчання, й усі здригаються. Там Лорд чаклує над опухлою, безокою головою, накладаючи спиртні примочки, а Нанетта підглядає за його діями з-за подушки.

– Осиковий кілок, – бурмоче Табакі. – Такий загострений...

Чорний гарчить і відштовхує руку Лорда.

– Ось хай би в язика тобі цей твій кілок, – обурюється Лорд. – Не набридло тобі, Табакі? Не втомився ти від усього цього?

– Так. Про що це я? Здається, я загубив нитку розповіді.

– Дивіться! – раптом кричить Руда, показуючи на вікно. – Дивіться ж бо!

Горбач із Македонським кидаються до вікон, а ми обертаємося і теж дивимося туди, в чорно-синє небо, де блякла тріщинка ранку висвітлила й розпанахала обрій.

– Ранок! – патетично вигукує Лері, змахуючи віником. – Сонце! (Хоча ніякого сонця ще немає і близько.) – Ура! – Він салютує віником у напрямі вікна – і на мене з Курякою плавно пікірують сизі балабушки пилу впереміж із недопалками.

Так вона закінчилася, ця мерзотна ніч, хоча, звичайно, не зовсім у той момент, коли ми помітили перші ознаки ранку, і навіть не тоді, коли він по-справжньому настав. Тобто, звісно

ж, те, що оточувало нас, уже не було ніччю, однак називати цю сіру мрич ранком я також не став би. Радше перехід від однієї ночі до іншої – такий опис значно ближчий до істини. Тим більше, нікому не вдалося нормально поспати й прокинутися, я навіть не пам'ятаю, чи був того ранку сніданок, і взагалі мало що пам'ятаю, тільки себе в якийсь момент, і Сліпого, який сидить коло гітари, а в кімнаті сіро, неначе вже знову вечір, і порожні пляшки вишикувалися на тумбочках, хоч я, знову ж таки, не пам'ятаю, щоби хтось із них пив. Обурений вигук Лері, який піднімає порожню пляшку:

– А вони тут пиячать, поки ми там запасаємося для них харчами й переживаємо!

Під «там», мабуть, мається на увазі їдальня, але обід чи сніданок – незрозуміло, а «вони» – це хтось ще і я сам, бо не пам'ятаю, щоб я відлучався кудись та щось їв, отже, швидше за все, я був серед тих, котрі пиячили.

Пам'ятаю Лорда, який вкриває сплячу Руду, і Чорного, який димить на своєму ліжку. Чорного, живого місця на якому – тільки сигарета й око, все решта – білі перехрещені смуги пластиру. Сліпий киває у такт своїй пісні, голубувато-сірий, барви заношених джинсів, наче воскреслий Лазар, усе ще в коліс білому светрі, який тхне вином і спиртними примочками. Нагинається над гітарою, дзвенить струнами, нашіптуючи невизначний текст, щось про Ліс із неходженими стежками і струмками, гіркими від трави, яка росте вздовж берегів.

Руда спить, зіщулившись між подушками, затиснувши долоні між колінами, волосся – наче яскраво-червоне пір'я підстреленого дятла, все решта – непомітне й повсякденне, навіть вона сама на цьому місці – щось звичне, що саме там і має перебувати, на що ніхто вже не звертає уваги, за винятком однієї-єдиної людини, яка закутує її ковдрою, немов скнара; той скнара ховає свій найцінніший скарб подалі від сторонніх очей.

Лері підбирає з підлоги пляшку й обурено струшує:

– Вони тут пиячать, поки ми там запасаємося для них харчами і переживаємо.

– А ти не переживай даремно, – радить йому Чорний. – Побережи нерви.

Я слухаю. Уважно вслухаюся в його інтонації, в яких неявно присутнє вдовolenня, і мені цікаво, чому він так радіє, цей побитий, невиспаний, голодний Чорний, а потім переводжу погляд на Сліпого – і здогадуюся, як виглядає те, чим так тішиться Чорний під своїми бинтами. Воно виглядає як обличчя Сліпого з заплелим оком і розсіченою губою. У день, коли знайшли небіжчика. Коли кожна подряпина – знак причетності до чого, причетності та вини. І йому начхати, що на ньому самому їх не менше, цих відмітин, головне, що вони – у Сліпого.

«Ліс, ліс... Темний, духмяний, із запахом м'яти... Пісні найсолодші – заманки для мандрівців...»

Чорний гасить сигарету об живіт культуриста на плакаті у себе в узголів'ї.

– Що відповідати Ральфові, якщо він запитає про синці?

Побитий, невиспаний і так далі чесно запитує в однозграйників, як йому поводитись у скрутній ситуації. Здавалося б, це ні для кого не є причиною вкриватися сверблячими плямами від щік до пупка – плямами, які чухатимуться навіть і через тиждень після появи, але я відчуваю їх на собі: вони – наче дрібні та пекучі комашки, що блискавично розповзаються під светром, кусючі, з липучими лапками; я відчуваю це так, наче хтось закинув цілу жменю комашок мені за комір.

– Кажі, що планував, коли почав верещати, – пропоную я. – Або мовчи, яка різниця? Для твоїх планів однаково добре підходить і оте, і це.

Несамовиті іскорки просочуються крізь смужки пластиру в мій бік.

– На що ти натякаєш?

– Та ні на що. Просто я на твоєму місці не став би так швидко оговтуватися після нападу божевілля. Адже ти з'їхав з глузду, Чорний! Не далі як учора. Міг би залишити всілякі розумні запитання на потім. Це виглядало би природніше.

Я говорю й говорю, і не можу зупинитися, вона скидається на лекцію, ця моя промова, і пам'ятається мені не тільки як довга, а навіть як красива. Хоч тут я, можливо, видаю бажане

за дійсне, бо чомусь виразно пригадую палець, яким я махав перед заліпленим пластиром носом Чорного, а звідки міг би взятися палець у моєму організмі? Я провів екскурс класичними образами божевільних, витягнув на світло Офелію й капітана Ахава, порозмірковував про поросячі хвости, неозброєним оком помітні під чиймись спідницями, про коханців, які стрибають у вікна при появі чоловіків, але забувають прихопити труси та черевики, я говорив довго і натхненно, хоча мені заважали стривожені оплески Табакі й оті комашині атаки, а коли я завершив свою промову, Чорний поцікавився, що саме я мав на увазі «під усією цією маячнею».

Табакі радить Чорному «не будити лихо, поки воно тихо», бо «ну видно ж, як він сильно-пресильно нервується, а тобі все мало, так?».

– Прислухайся до голосу народу, – раджу я. – Офелія, що не добігла до річки...

При згадці про річку справжній кандидат у божевільні, побитий ватажок і лісопроходець киває і стверджує, що «річки – це така небезпечна субстанція... Ніколи не знаєш, чи можна з неї пити. Лежи та слухай, поки точно не вирахуєш, чи є в ній жаби, і якщо є, сміливо можеш пити, не отруїшся».

– Дякую, – кажу я Сліпому. А Чорному кажу: – Ось. Повчись у майстра, – і, не слухаючи його агресивно-гаркітливих відповідей, іду геть, мало не щент обкусаний шкрябучими комахами, зіткнувшись у дверях із Ральфом, який – сірий від безсонної ночі й також обліплений пластиром.

Усе, що буде далі, можна передбачити, і я все це передбачаю. Клітку для Чорного та Сліпого, в якій вони, можливо, зжеруть один одного від нудьги і взаємної неприязні, допити й з'ясування обставин смерті Краба, розбір серед Щурів, які залишилися без ватажка, і ще багато чого, у зв'язку й без зв'язку з переліченим вище. Чого я не можу передбачити, то це того, що, насидівшись у Клітці, Сліпий і Чорний дійдуть згоди стосовно шостої. Як же їм, мабуть, нудно було сидіти там разом, якщо Сліпому саянула така ідея, і як же Чорному не хотілося повертатись у зграю, якщо він на це погодився. Може, якби вони посиділи в ізоляторі трохи довше, Сліпий придумав би що-небудь ще. Клітки сприяють роздумам, якщо тільки не залишатися в них занадто довго. Що довше сидиш, то сильніше напосідають страхи, й тут уже не до розмірковувань, але двоє можуть протриматись навіть тиждень, а полон Чорного і Сліпого побив усі рекорди Клітки – одинадцять днів з гаком. Якби я не був лисим, на моїй голові з'явилось б рівно стільки сніжно-білих волосин, по одній на кожен день їхньої відсутності. Дякувати за це треба було Ральфові, який переживав за втікачів зі Щурника. Він з якогось дива вирішив, що Сліпий передусить їх, як тільки отримає таку можливість, і дуже старався, щоб той її не отримав, так що у Сліпого була ціла вічність для всіляких світлих ідей. Вони з Чорним зрідка обговорювали ці ідеї, а решту часу грали в кишенькові шахи та відпорювали оббивку стін у пошуках сигаретних тайників. Такий звичай завели полоненики Кліток відтоді, як Вовк привселюдно оголосив, що зашив блок сигарет десь на просторах стін ізолятора. Швидше за все, то був жарт, і поки не потрапиш до ізолятора, воно десь так і сприймається, але всі, хто провів у Клітках більше, ніж два дні, втрачали почуття гумору й починали шукати сховок. Тому по стінній оббивці там скрізь тягнулися латки і шви на місцях розрізів, бо полоненики орудували бритвами й пазурами, і з часом не залишилося жодної незайманої ділянки, довшої ніж десять сантиметрів. Перевірені місця було прийнято зашивати, для чого й залишалися над дверима голки з засиленими в них нитками, але Сліпому та Чорному голки не знадобилися, бо вони знічів'я дошукалися до штукатурки й навіть до цегляного мурування.

Акула серйозно запідозрив їх у намірі пробити хід у зовнішність і втекти. Після Гнота і Соломона з Доном він став украй дражливим з цього приводу, і все допитувався в Чорного, куди б вони зі Сліпим пішли, якби їм щось таке вдалося. Напевно, Акула сподівався таким чином відшукати тих трьох, так ніби Сіродомна людність, як косяки мігруючих лососів, здатна

рухатися тільки в одному напрямі. Сам я не бачив, що вони там сотворили зі стінами, але, судячи з тривалості ремонту, ізолятору була заподіяна неабияка шкода.

Я похлоплююся, що говорю надто довго, не чуючи реплік у відповідь, і з підозрою дивлюся на Русалчину голову, що зісковзнула з мого плеча кудись під пахву.

– Е, чи ти, бува, не спиш, любителько історій? Адже я для тебе стараюся, стрясаю повітря...

– Ні, звичайно, – відказує перебільшено бадьорий голос, трішки приглушений рукавом моєї фуфайки. – Я уважно слухаю. І роздумую.

– Про що саме ти роздумаєш з таким сонним виглядом?

– Ну, – вона відсторонюється, і я знову бачу напис у прорізах жилетки про те, що вона пам'ятає все, – я думаю, як сильно відрізняються одна від одної розповіді про одне й те саме, при тому, що жоден з оповідачів не бреше по-справжньому.

– Усе залежить від оповідачів. Жодна розповідь не може передати дійсність достеменно – такою, якою вона була. Я вже сказав тобі, що віддаю перевагу історіям Табакі.

– Ну, а я вважаю за краще порівнювати різні історії.

Жалібно покректуючи, вона випростує зігнуті ноги й витягує їх. Легенькі кеди, сірі від довгого носіння, заштопані біля краю гумових носачків. Такі дитячі та зворушливі, що на них неможливо спокійно дивитися. Коли Русалка міняє позу, вузлики на її жилетці зсовуються, відкриваючи новий напис: «Ненависть до могили!»

– Це ще яка така ненависть? – дивуюся я. – До кого?

Вона опускає голову, розглядаючи напис.

– Ну... Просто так. Про всяк випадок. Треба ж мати і щось трохи похмуро.

– Здається, зовсім не обов'язково...

«Ненависть до могили» ховається під попелястими вузликами, й мені відразу стає спокійніше. Усе це ігри, дитячі розваги, але я ставлюся до таких речей серйозно. Може, тому, що знаю: ніхто в Домі ні в що не грає просто так.

Русалка піднімає коліна до обличчя й обіймає їх, сумно згорбившись. Ні написів, ні людини, самі лише струмуючі потоки волосся.

– Ти вважаєш, що мені не пасують сильні почуття? Що мені це ніби не до лиця, так?

Я наступив на болюче місце. Вічно забуваю про цей її комплекс Сірої Мишки: «Розумієш, я ж не особистість, ну, не яскрава людина... У мене все таке блякле й нецікаве всередині...» Комплекс, із яким марно боротися, який доводить до шалу невразливістю власних позицій. «Ось, наприклад, Руда...» Коли перед її очима людина, яка насилу керує своїми емоціями, яка рве та мече з приводу й без причини, раптово переходить від сміху до сліз, не вміє приховувати ні любові, ні ненависті, – то це красиво, це жіночно, це приваблює, немов яскраві плями на крилах метелика, і закручує, і відносить, і зневолює, але дуже мало хто здатний витримати яскраву особистість Рудої довше ніж кілька годин, навіть не будучи об'єктом її почуттів. Хай живе Лорд, нерви Лорда, його терпіння й усе інше, чого немає в мене, може, йому це ближче та зрозуміліше, бо він і сам був таким, поки не заgrimів до справжніх психів, і так, вони дуже добре виглядають, ця парочка у вічному загостренні пристрастей, – вогненно-волоса Ізольда і кобальтоокий Трістан, в обох усе трансцендентно й нарозхрист, хапайте кисень і подалі ховайте посуд, але чому хтось повинен комплексувати і мучитися від того, що в нього все не так, ось що для мене незбагненно, я ніколи не розумів цього, й у своїх спробах переконати Русалку доходив до майже Лордівсько-Рудської точки кипіння, ось тільки сенсу це не мало жоднісінького. «Це нерви, просто нерви, немов оголені дротики, звисають на всі боки й за все чіпляються, до чого тут особистість і міра її яскравості, дурнесеньке ти створіння?» – однак у відповідь тільки похитування головою й зімкнуті губи, хочеш – скрегоchi зубами, хочеш – бийся головою об стіну, висновки зроблені раз і назавжди й перегляду не підлягають.

Адже є ще Шуряка – хижа істота, подібна на Сліпого, як рідна сестра, тільки ще менш приязна, ото вже з ким Русалку не порівняєш, і слава богу, але моє щире «слава богу!» сприймається лише як слабка розрада Ходячомішачої Сірості.

Дивлюся на неї, заховану під волоссям аж до носаків кедів, заплющую очі й подумки міцно пригортаю її до себе руками-невидимками. Русалка слухняно привалюється до мене, наче я дійсно це зробив, і я здригаюся, вражений її чутливістю; вона майже завжди відгукується на дотики моїх примарних рук, навіть коли засмучена або заглиблена в себе, як зараз.

– Ми ж не будемо обговорювати яскравих особистостей, га? Не будемо перебирати їх одну по одній, таких надзвичайних і пречудових? – пошепки запитую я її. – Якщо ти не проти, ми не будемо цього робити. Ти ж не проти?

– Ні, звичайно...

Вона совгається, задираючи голову, щоб розгледіти вираз мого обличчя, але я закриваю їй огляд підборіддям, знову і знову, поки вона не припиняє своїх спроб і не згортається в ніжно-котячий, звичний моему боку клубок.

– Як я, напевно, набридла тобі цими розмовами. У тебе зробився такий нещасний голос. Я дуже часто говорю про такі речі?

– Ні. Не часто. Просто я дуже не люблю цю тему: «А чи не хотілося б тобі, щоб я була як...» Ні, не хотілося б. І ніколи не захочеться. Може, одного прекрасного, неповторно сповненого мудрості дня ти це збагнеш. І в той день я попрошу Табакі прикрасити мене святковими прапорцями й татуваннями.

Вона висмикує зі своєї жилетки довгий шнурок чи, може, нитку і тягне до рота, щоб гризти й колошматити до стану мокрої мерзоти.

– Треба, певно, подарувати тобі цю фуфайку. Разом з написом, оцим та іншими. У тебе ж є ненависть до могили, значить, тобі є сенс її носити.

– Ти це про кого? – з підозрою уточнюю я, тицяючись підборіддям їй у проділ. – Здається, знову про Чорного? Хочеш щось розповісти – чи просто не можеш спекатися його мужнього образу? Не пригадую, щоб ми раніше коли-небудь стільки про нього говорили.

– А якщо я справді хочу тобі щось сказати? Саме про нього.

Тепер уже я тягну шию, щоб зазірнути їй в очі.

– Тільки не кажи, що безтямно закохалася в нього. Усе інше якось та переживу.

Вона трохи відсторонюється, струшуючи волоссям.

– Будь ласка, уяви собі його, якщо не важко.

– Для чого?

– Ні для чого. Просто уяви – і все.

Про всяк випадок я сідаю пряміше. І слухняно уявляю Чорного. У всій випуклій красі його біцепсів і трицепсів. Це справді зовсім не важко.

– Уявив. І що далі?

– Тепер скажи мені, на кого він намагається бути подібним?

– На ідіота, природно, на кого ж іще?

– Ні, не так. На когось добре тобі знайомого. Ти здивуєшся, коли зрозумієш.

Досить здивований цими її словами, я ще раз прискіпливо вивчаю зовнішність Чорного. Мій помислений Чорний нічим не відрізняється від справжнього, я доволі довго жив поряд з ним, щоб вивчити до дрібниць.

– Не розумію, – зізнаюся я. – Він подібний тільки сам на себе. Інших таких я не знаю.

– Я кажу не про його обличчя. А про стиль. Про те, наприклад, як він одягається відтоді, як став ватажком. Ти не зауважуєш у ньому змін?

Чорний справді змінив свій стиль, коли став головним Псом Дому. Відмовився від майок-безрукавок, поголився наголо й перестав носити мішкуваті штани з підтяжками, від яких мене нудило довгі роки. Можна сказати, його смак змінився на краще. Хоча від цього він не перестав бути схожим на себе. Я говорю про це Русалці.

— А скажи, будь ласка, хто ще в Домі голиться наголо, носить піджаки накинутими на плечі та наголовні хустки, а кеди зашнуровує навколо щиколоток?

— Піджаки — тільки я. А щодо голених наголо... — І тут до мене доходить, що вона має на увазі. — Ти збожеволіла! Я не голюся наголо! І хустку тільки недавно почав носити. Бо ти мені її подарувала! І взагалі — про що ми говоримо? Він мене ненавидить лютою ненавистю. Він душем після мене не користувався!

— А я не сперечаюся, — знижує плечима Русалка. — Просто це впадає в очі будь-якій неупередженій людині. Він наслідує твою ходу, манеру вдягатися, навіть говорити намагається, як ти. Але все це тільки відтоді, як він у шостій, де ти не можеш бачити, який він та як поводить.

— І про що це свідчить? — тупо запитую я.

Русалка мовчить. Очі, наче дві зелені виноградини, в яких просвічують кісточки. Надзвичайно сумні та серйозні очі.

— Боже, який жах! — мене скручує, і я майже зі страхом скоса зиркаю на вікна шостої, які відсвічують сріблом на сонці, бо за кожним з них може ховатися Чорний у моїй гротескній подобі, бритоголовий і насуплений, у піратській наголовній пов'язці, розцяцькованій черепами й хрестиками. Це якийсь жах.

— Між іншим, моя пов'язка набагато красивіша і тяжіє до рослинної тематики. Справа смаку, звичайно...

— Ох, Сфінксе, — сміється Русалка. — І тобі не соромно? Скажи ще, що в тебе ноги довші...

— А що, хіба не так? І форма черепа шляхетніша. І взагалі він, з усіма його...

— Облиш це! Тобі зараз не вистачає тільки слинявчика і шлейок навхрест. Можна подумати, він заподіює тобі щось недобре.

Ми замовкаємо та якийсь час розглядаємо навколишній пейзаж. Це зовсім не сварка, бо ми ніколи не сваримося, це просто розважлива пауза, щоб утрясти інформацію. Коли є такі паузи, люди зазвичай палять, але Русалка не палить, а в мене з собою нічого немає, тому я терплю і лише про всяк випадок обнишпорюю очима землю під лавкою в пошуках недопалків, які найчастіше можна підібрати якраз у таких місцях.

— Пішли? — пропонує Русалка. — У мене, здається, ніс обгорів. Тобі було дуже неприємно вислухати те, що я сказала?

— Ні. Просто я мушу це пережити. Ходімо, пошукаємо сигарет і що-небудь для твого носа, щоби він не облупився.

Ми підводимося. Русалка дивиться на мене, мружачись і кліпаючи. Скільки я просидів тут, на лавці? Ніби ж зовсім не довго. А здається, що кілька годин. Можливо, вона зачарована, ця лавка, хоч на вигляд така безневинна. Хтось навів на неї складні чари, які провокують людей на відвертість.

Бредемо до Дому, штовхаючи перед собою дві круглі, безголові паляниці тіней.

— Зате я тепер знаю, за що ти так не любиш Щонайдовшу, — каже Русалка.

На ганку задушливо пахне геранню. Усюди вздовж поручнів розставлені горщики з цими квітами, запаху яких я не терплю.

— Дивно, — говорю я Русалці. — Жодного обличчя, в жодному вікні. Щось відволікло людей від спостереження за нами. Цікаво, що? До речі, твоя «ненависть до могили» кольором нагадує цю герань.

— Доведеться викинути майку, — серйозно відказує Русалка, піднімаючись сходами попереду мене. — Тобі жахливо не сподобався цей напис, я відчуваю.

— А замалювати ніяк не можна?

Сходи зовсім порожні. Ні душі. Нікого не видно — ні вище, ні нижче, і незрозуміло, куди всі поділися, але принаймні зрозуміло, чому ніхто не витріщався у вікна. Загальний збір десь у глибинах Дому. Русалка, прислухавшись, робить відповідні висновки:

— Поцілуй мене, поки нікого не видно...

Ми влаштуємося на майданчику, притиснувшись до поручнів, і ловимо свою хвилинку в затишші Дому, зовсім недовго, або мені це лише здається, проте далі я йду з легким запамороченням і не так упевнено, як звик ходити.

Коридор порожній. Якщо всі десь і зібралися, то не на цьому поверсі. Ближче до середини коридора ми помічаємо дві постаті, що самотньо собі бредуть, і прискорюємо ходу. Сліпий і Щуряка. Ідеально підібрана парочка. До дрожу в колінах.

І вона, й він бліді, як небіжчики, з синіми кругами під очима, на однаковій стадії виснаження, за якою настає дистрофія. Сліпий до того ж посмугований від ключиць до пупка. Майка звисає клаптями, в зяючих дірах видно обдерту шкіру. Страхітливе видовище, особливо коли врахувати, що в Щуряки – закривавлені нігті.

– Ось, будь ласка, – кажу я Русалці. – Щось подібне до твоєї «Кама Сутри», з ухилом у бік маркіза де Сада. Не надто приємно на таке дивитися.

Русалка кидає на мене докірливий погляд, який тлумачиться як: «Ну чого ти так?» – але я вже себе накрутив, і аж до самої спальні розводжуся про сексуальні збочення, а Блідий і Щуряка терпляче слухають, не заперечуючи, що дратує набагато сильніше, ніж якби хтось із них запропонував мені закрити рота.

Так, учотирьох, ми завалюємося до спальні, де нікого нема, крім Шакала, який самозабутньо муркоче в переплетінні різноколірних дротиків. Дроти виростають зі стіни – і в ній же зникають, значна частина звисає просто так, нікуди не веде і ні з ким не зв'язує, проте приблизно десяток основних доповзають до стін дівочих спалень, і навіть до абсолютно конкретних вух. Усе це великий дарунок Шакала закоханим, розлученим обставинами, як висловлюється сам Шакал, щоправда, дарунок абсолютно даремний без участі його самого, єдиного, хто спроможний розібратися в хитросплетінні всіх цих дротикових хвостів.

Ми застаємо його в прямому контакті з кимось «звідти», кому він заявляє, що «ну, ти ще більша дурепа, ніж можна було чекати!» Побачивши нас, він радісно киває, прикриваючи грибок мікрофона, й заочує очі, зображаючи граничну втому.

– Де всі? – запитую я його.

Він, природно, нічого не чує і тільки з усмішкою розкланюється.

Русалка перебирає вміст тумбочки у пошуках засобів невідкладної допомоги для Сліпого. Щуряка сідає на підлогу та завмирає, обхопивши голову руками, зануривши закривавлені нігті у волосся. На ній шкіряна камізелька, руки та плечі голі, а груди обвішані бляхами. Таких потворно худючих дівчат, як вона, слава богу, не часто зустрінеш. Може, вона справді не отримує задоволення від звичайних поцілунків, якщо ті не супроводжуються роздиранням кого-небудь на частини, може, їй потрібні сильні емоції, недоступні без застосування витончених методів, чорт знає, але від самої думки, що Сліпий потурає їй у цьому, мене пробирає дрож.

Блідий поволі звільняється від решток майки. Русалка передає йому флакончик з чимось цілющим і співчутливо спостерігає за процесом змашування подряпин.

– Йди туди сама, дорогенька; туди – і ще далі, аж до самої зовнішності! – посилає когось Шакал і висмикує з вух навушник.

– Ух, як же важко підтримувати з деякими особами бесіду, просто-таки тяжезна робота! А взагалі, де ви всі пропадете, якщо не секрет?

Табакі уважно вивчає наш вигляд, киває, дійшовши якихось висновків, і повідомляє:

– Усі, між іншим, унизу, там знову виступає Акула, хіба вам не цікаво, про що?

У Табакі гудзиковий період, який триває ще досі від дня останнього маскараду, він весь у гудзиках, виблискує й переливається, ніби маячня божевільного. Основою для гудзикової виставки служить яскраво-червоний камзол з відлогами й фалдами (щоб на них якнайбільше всього вмістилося), а на джинсах майже нічого нема (щоб не заважало повзати), і Табакі це так пригнічує, що, угніздившись у якому-завгодно місці, він поспішає прикрити себе фалдами камзола й починає крутитися, ловлячи електричне світло всіма своїми незліченними

гудзиковими бляшками, поки не перетворюється на нестерпну для ока подобу ялинкової прикраси.

– Із ким це ти сварився, чи раптом не з Котоледі? – питає Русалка, стягуючи з мене зашкарублу від дощу та болота фуфайку.

– Ні, звичайно. З Котоледі все не так примітивно. І з чого ти взагалі взяла, що я сварився? Я просто підтримую бойовий дух у декотрих індивідах, які цього потребують. Усім потрібні спілкування та струс, не можна цілими днями перебувати в благому заціпенінні та потишеньку деградувати лише через те, що нема кому тебе позлити.

– І кого ти позлив?

– Та це неважливо, – Табакі швидко встромляє навушник назад у вухо. Починає перебирати дротики і продовжує:

– Важлива добродійність як така, а не її об'єкт. Ти не згодна зі мною? Прийом, прийом, – вишкірюється він у мікрофон. – Вовкохижий Собака на дроті! Відгукнися, невідомий і самотній співрозмовнику...

Гудзики виблискують, обплетені веселковими дротами. Мій погляд мандрує від них до полиць відчиненої шафи, а там – складеними светрами, сорочками й жилетками. Мій гардероб не можна назвати бідним, але як же важко знайти в ньому щось оригінальне, недоступне кожному охочому одягнутися так само. Хоч бери й обвішуй себе колекціями всякої всячини, як це роблять Лері або Шакал, принаймні будеш упевнений, що ти – неповторний у своєму неподобстві.

Русалка вгадує мої думки:

– Хочеш, я сплету тобі сорочку з фарбованого шнурка? У мене є величезний клубок трав'янистого кольору. Якщо дітки Котоледі до нього ще не дісталися.

Табакі хоч і в навушнику, але щось чує. Жваво повертається в наш бік і витріщається.

– Тихіше... – кажу я Русалці. – Інакше тобі доведеться плести десять сорочок і прикрашати їх сотнею гудзиків, а ти ще надто мала, щоби так надриватися.

Табакі робить підозрілий крен у наш бік. Із розворотом вільного вуха. Русалка хапає першу-ліпшу сорочку й накидає її мені на плечі.

– Мабуть, треба пройтися на наш бік, подивитися, чи не лежить там хтось із серцевим нападом, – стурбовано промовила вона. – А то в декого вкрай дивні уявлення про добродійність.

– Іди. А я спущуся на перший, послухаю, про що там говорять. З самого ранку живу відірваний від громади. Без їжі та сигарет.

Сліпий, який уже вбрався в цілу майку, запихає мені в нагрудну кишеню пачку «Кемела».

– Про що це ви так довго розмовляли з Ральфом? – питає він. – Нора повниться чутками.

– Про потенційних утікачів. Яких непомітно випирають з Дому. У нього цілий список таких – охочих чимшвидше чкурнути.

– Як ці вихователі люблять папірці, – дивується Сліпець. – Може, у всіх клопоти з пам'яттю? Він підбирає з підлоги свій мізерний наплічник.

– Ходімо, послухаємо Акулу. Вони там уже півгодини, так що він, напевно, якраз підбирається до суті справи. І паперів у нього там також цілі гори.

– Зніми з мене цей наголовник, – прошу я. – Він мене почав дратувати.

Сліпий зриває з мене наголовну пов'язку. Русалка чекає біля дверей, нишком спостерігаючи за нами. Щуряка сидить на підлозі, ховаючи обличчя в долонях, і, здається, не збирається нікуди йти.

– Привіт, – таємничо шепоче Шакал, обіймаючи мікрофон. – Це абонент чотирнадцять дріб один? Скільки літ, скільки зим. Як поживаєш, дріб три? Я за тобою скупив, а ти?

Ми зі Сліпим з'являємося в актовому залі саме в розпал подій. Розгарячений від спеки та гніву Акула глаголить у мікрофон, що раз по раз глухне, публіка почасти слухає, почасти

дрімає, на підступах до кафедри проходи між стільцями чомусь засіяні клаптиками паперу, ніби погано зробленим бутафорським снігом.

Ніяково пригинаючись, прослизав у центральний ряд. Сліпий повторює мої рухи слід у слід, учепившись для певності за поділ моєї сорочки. Акула зауважує наше запізнення, але надто зайнятий, щоб його коментувати. Він якраз переходить до «документальних підтверджень вищесказаного», втупившись в оберемок паперів, підкинутий йому вірним Лоцманом. Ми зі Сліпим примощуємося на потворних залізобетонних стільцях і приєднуємося до слухачів. Їх не так уже й багато – тих, хто насправді слухає. В основному – передні вчительські ряди.

– Згідно з результатами загального тестування...

Зграя в дрімотному заціпенінні. Найбатьоріший вигляд мають Грубий, який гризе морквину, і Спиця, яка підраховує петлі чергового в'язання. Горбач мляво киває у такт пісням, що звучать у його навушниках, Македонський виколупує шпилькою скалку з пальця. Я вдивляюсь у віддалені ряди Псів – туди, де рожевіє голена потилиця Чорного. Чотири Пси по сусідству достеменно повторюють його позу – схрещені руки, ступня на сидінні переднього стільця. У своєму прагненні повністю уподібнитися до ватажка вони переплунули навіть Логів, але якщо те, що сказала Русалка, – правда, то не мені над цим сміятися. Тим більше, що я вже збирався точнісінько так само застромити ногу на передне сидіння, а тепер – натомість – сиджу, як йолоп, і скаженію. Врешті-решт, хто з нас кого наслідує?

– Практично ніхто не набрав навіть ста балів! А це мінімальна кількість балів для середнього дурня, який проходить тест!

Акула гнівно кидає в повітря пачки папірців із «так-ні», що всім геть остобісіли, і вони розлітаються по залу, засіваючи підлогу додатковим шаром бутафорського снігу. То ось, виявляється, звідки він береться.

– Можу пояснити, що це означає! Це означає, що більшість з вас не здатні до розумової праці в межах відповідних вимог, котрі ставляться перед вашими однолітками, які закінчили звичайні школи!

Вчительський ряд, другий від сцени, дружно обертається, щоби з докором подивитися нам в очі. У виховательському ряду ніхто навіть вухом не веде. Здивувати їх бодай чимось ми давно не в змозі. Мікрофон уже вкотре глухне. Акула продовжує говорити, не помічаючи цього, потім похлоплюється й кричить так, що виходить голосніше, ніж з мікрофоном:

– Тобто ви – ідіоти! Кого ви, запитую вас, зрізали під корінь цими вашими фокусами? Може, ви думаєте, що мене? Може, ви думаєте, я ридатиму й доводитиму комусь, що ви розумніші, ніж прикидаєтеся? Може, ви думаєте, мені не все одно, куди ви звідси поїдете і чим будете займатися? Ви зіпсували біографії тільки самим собі, йолопи!

Я помічаю, що все ж таки просунув ступню на передне сидіння, проте залишаю її там, де вона є. Врешті-решт, не можна жертвувати елементарним комфортом тільки тому, що не бажаєш бути об'єктом наслідування.

Сліпий позіхає та ховає позіхи у долоню. У його лемуриячих пальцях запросто зникає ціле лице – з чолом і підборіддям. Надзвичайно простий жест, який не дано скопіювати нікому з присутніх. Я сиджу, й мене пожирають заздрощі, мов останнього бовдура. Час уже струсити з себе ці параноїдальні настрої. І нараз ловлю себе на думці: а чому я, власне, позаздрив? Не рукам Сліпого, не його живим пальцям, а всього лише жесту, який не можна скопіювати. Цікаво, я справді такий дурень, яким іноді собі здаюся?

Останнє «можливо, ви вважаєте...» Акули мікрофон несподівано підхоплює, стократно підсиливши, й оглушливо ширить по залу. Скрикнувши, прокидаються навіть ті, хто спав найміцніше. Грубому випадає з руки морквина. Горбач кривиться, глибше заштовхуючи навушники. Навіть самого Акулу на кафедрі пересмикує.

– Саме тому, – веде він далі вже спокійніше, – скасовуються всі заплановані на цей місяць іспити, а також загальна атестація, про яку я попереджав вас у минулому півріччі. І те,

й інше втратило будь-який сенс. Із вашими результатами тестів вас не допустять до іспитів у жоден навчальний заклад, а ви ж і раніше могли про це тільки мріяти.

Лорд повертає до мене зашторене срібними окулярами лице й розтягує губи в усмішці. Я усміхаюся у відповідь і раптом нажахано помічаю, що він також оточений невмілими копіями. Трясу головою, проте міраж не зникає. Пара Логів обабіч Лорда, хранителі Лордівських милиць – по одній на брата, в обох дзеркальні окуляри та мефістофельські борідки а-ля Лорд. Не відволікаючись на плітки, жування та промови Акули, Нечоса й Москіт полірують милиці носовими хусточками та зішкрібають болото з гумових наконечників. Потішне й безглузде видовище, що викликає в мене усмішку. Лорд питально піднімає брови, я киваю на його свиту. Він знижує плечима – мовляв, що поробиш. Папужачий чубчик Рудої палахкотить біля його ліктя, нижче – блідий профіль, що занурився підборіддям у долоні, а далі в ряд – випнуті зуби та вірні очі гордих своєю службою «костурничих», і я здивовано думаю: як же Лорд подорослішав після подорожі в зовнішність, якщо за півроку навчився по-філософському ставитися до речей, які досі виводять мене з рівноваги.

– Зараз я зачитаю прізвища тих небагатьох, хто пройшов тестування з високим результатом...

Риба Лоцман передає в пальці Акули, які вичікувально виляскують, чергову теку. Схопивши її, той загрозливо відхаркується:

– Отже... у першій групі...

Вчительський ряд гуде, перешіптуючись. Горбач виймає з кишені запальничку, клацає нею та ставить відкритою на підлогу. Курців ніде не видно, але над головами нависає зрадлива сіра хмара. Акула зачитує перші прізвища. Фазани в передніх рядах перезираються й штурхають один одного ліктями. Я пошепки повторюю прізвища, пригадуючи, що начебто вже мав з ними сьогодні справу.

– Дивно, – кажу я. – Був упевнений, що серед Фазанів їх буде більше. Хоча це їхні проблеми, звичайно...

– Звичайно, – підтверджує Сліпий мені у вухо й тихо сміється своїм сміхом шаленця, який виводить мене з рівноваги. Борлак танцює на голій шиї, в кожному з його очей, що дзеркально відсвічують, як і окуляри-калюжки Лорда, – по Сфінксу.

– Вони були у списку Ральфа, – чомусь пояснюю я, – у тому списку осіб, які бажають чимшвидше забратися звідси геть.

– Зараз і подивимося, – чомусь радіє Сліпець, – як це їм вдасться. І кому ще, крім них.

– Ти знав про них? – підозріливо уточнюю я.

– Здурів? – нібито дивується Сліпий. – Ти ж сам тільки що розповів про все це.

Справді, я розповів. Але він не надто здивувався. Або вміло приховав здивування. Принаймні не перепитував і не уточнював.

Акула тим часом зачитує список розумників другої, що не займає йому багато часу, бо друга може похвалитися одним-єдиним вигнанцем – нещасним Гнотом.

– Так його! Ну, так... Певно що, – гудуть через ряд від нас Щури, після того як «перекладач», примусово позбавлений навушників, знаками привертає їхню увагу й пояснює, в чому річ. – А як же інакше? Ти давай, слухай, потім розповіси, – заохочують «перекладача», й уся зграя дружно встромляє навушники назад. Точніше, не вся зграя, а десять відловлених представників, що для Щурів уже доволі багато, коли йдеться про таку нудну повинність, як відсидка на загальнодомових зборах.

Рудий із хрускотом розгризає горіх і випльовує шкаралупу. «Перекладач» Дзвонар, зітхнувши, обертає лице до кафедри, а Гніт, якого те, що відбувається, стосується безпосередньо, взагалі ні на що не реагує, сидить, як і сидів, байдужий і самозаглиблений, козирок бейсболки опущений по самі ніздрі.

Пропустивши третю, де тести провалили всі без винятку, Акула переходить до нас:

– Четверта... кхе-кхе. Можу вас привітати! Ціммерман!

У повітря злітає вирок Куряки, кружляє між рядами, наче маленький покреслений повітряний змій, а в виховательському ряду дзьобата голова Р Першого повертається й дивиться на мене.

– У той чи інший спосіб, – шепочу я. – Так чи інакше, ми їх позбуваємося.

– Ти розмовляв з Ральфом про Куряку? – дивується Сліпий. – Навіщо тобі це знадобилося?

За десять рядів від нас Ральф кривить рот, мовби розчувши репліку Сліпого, і відвертається, й сам трохи схожий на Куряку, так ніби вони обмінялися на якийсь час очима, навмисне, щоб мене здивувати. Акула впорався зі списком шостої (три особи) і переходить до дівчат.

– А з чого ти вирішив, що я розмовляв про нього з Ральфом? – запитую я Сліпого.

– О, я логік. Світла голова, – без зайвої скромності зізнається Сліпець. – Припустив.

– Щось твоя світла голова останнім часом дедалі частіше спрацьовує не так, як треба.

Мій найсвіжіший і найпослідовніший страшний сон – Сліпий, який навіки втік у примарні ліси й багна Зворотної Сторони Дому, рослина – поруч, особистість – бозна-де. Сліпий, який залишив мене наодинці з усіма цими обличчями та прізвиськами, з їхнім страхом і надіями, найжахливіший вислід, який я можу собі уявити, і єдиний, що, як мені здається, влаштував би самого Сліпого. Мій страх доступний слухові навіть менш гострому, ніж його слух, але він тільки сміється, перетворюючи на жарт те, що зовсім не є смішним.

– Перепрацьовує, – каже він, маючи на увазі свою світлу голову. – Все на світі потребує відпочинку.

– Тільки не моїм коштом, – прошу я його. – Будь ласка.

Сліпий відразу стає серйозним.

– Ні, звичайно, – відказує він. – За кого ти мене маєш? Я ніколи не кину ні тебе, ні інших.

Заплющую очі, намагаючись впоратись із запамороченням, від якого всі предмети навколо зненацька витягуються і пливуть, зливаючись у різнобарвні смуги. Він нас не кине! Ця клята переконаність у його голосі мені добре знайома. Аж надто добре. А чи дасть він нам покинути його? Навряд чи... Тільки не тим, на кому вже лежить печатка Дому.

– Е, ти чого? – Сліпий хапає мене за комір і легенько струшує. – Та що з тобою таке?

– Йди під три чорти! – шепочу я.

– Завтра! – гримить Акула, стрясаючи кафедру, наче оскаженілий Кінг-Конг. – Завтра ми попрощаємося з нашими шановними викладачами й відправимо їх на заслужений відпочинок! Оскільки іспити скасовано, це відбудеться раніше, ніж планувалося!

Усі ті, хто сидів у вчительському ряду, підводяться й повертаються до нас. Зал вибухає оплесками. Вчителі старанно вдають, що зворушені, хоча на їхніх обличчях навіть здаля помітно тріумф, а виховательський ряд, навпаки, похмурніє: вони вираховують, що незабаром залишаться з нами сам-на-сам. Зал аплодує, вчителі кланяються, Акула мліє від розчулення. Весь цей час Сліпий міцно тримає мене за шию, ніби боїться, що варто йому мене відпустити, як я тут же знепритомнію. Загалом він недалекокий від істини, а ще ближче опиниться, якщо надумає мене заспокоювати так, як оце щойно спробував.

– Зараз буде надано слово тим із наших викладачів, хто побажає виступити, – повідомляє Акула, промокнувши серветкою піт за вухами. – А на закінчення додаю, що і цієї суботи, і наступної батьки кожного, хто пройшов тестування, будуть запрошені сюди. Ті з них, хто визнає за потрібне забрати своїх дітей для надання їм можливості вступу в різні навчальні заклади, вийдуть із дітьми.

Зал мляво аплодує, радіючи закінченню Акулячої промови, хтось із найактивніших Псів навіть кричить: «Браво!» – і свистить, уже розперезавшись, але його швидко укоськують, так що Акула сходить зі сцени під окремі ріденькі оплески, і його місце займає старенький біолог, озброєний здоровезним сувоєм з прощальною промовою.

– Нерви в тебе, – стверджує Сліпий, – зовсім розхиталися...

– Не без твоєї допомоги, – огризнувся я. – І дай спокій моему загривку, я нікуди не збираюся падати.

Він слухняно прибирає руку.

– А мені здалося, що збираєшся. Вибач...

Усмішці його бракує переднього ікла й доброти, але він принаймні дуже старається її на мене пролити. Я дивлюся на нього уважніше й помічаю дещо нове. Раніше Сліпий тягав на собі чорний довгополий піджак, який нагадував сюртук початку століття, вбираючи його на голе тіло. Сьогодні він надягнув під нього майку, і щось подібне на перстень теліпається на його шиї, зачепившись шворкою за гудзик.

– Що це? – питаю я. – У тебе на шиї.

– Це? – він простягає мені залізну каблучку. – Забув тобі сказати, я заручився.

– О господи, – кажу я. – З ким?

– Зі Щурякою. Учора ввечері.

– Вітаю, – зітхаю я. – Немає сенсу обговорювати це постфактум, але чи ти не міг знайти собі кого-небудь більш урівноваженого?

– Ха, – говорить Сліпий. – Стану я з вами радитися. Після того, як ви мене розлучили з моїм першим коханням. Абсолютно по-свинськи.

– Ти оту тичку Габі маєш на увазі? Побійся бога, Сліпий, ти ж їй лише до плеча.

– Зате зі Щурякою ми одного зросту, – він ховає каблучку під майку, але тут же, поморщившись, виймає назад. Мабуть, вона дряпнула по його ранах.

– Це вона на честь заручин тебе прикрасила? – не витримую я.

Обличчя Сліпого кам'яніє.

– Припини, – каже він. – Ця тема не обговорюється.

– Єсть! – гаркаю я і перемикаю всю увагу на кафедру, де біолога встиг змінити похмурий Бурундук з ще однією прощальною промовою, розчути яку неможливо у зв'язку з відсутністю на місцях Акули й Ральфа, які вийшли покурити. Атмосфера в залі жахлива. Багато хто, не криючись, димить, гудіння голосів посилилося, окремі індивіди перебігають з ряду в ряд, щоби поспілкуватися з сусідами, у Щурів голосно грає музика...

– Від щирого серця сподіваємося... зумієте прокласти... світле майбутнє... незважаючи на... І гідність школи... високо... – Бурундук без особливого ентузіазму бубонить під ніс, іноді роблячи паузи, щоби з надією обнюхати порожню карафку.

Я пропихаю на передній стілець ще й другу ногу, майже лягаю, хоча тутешні стільці ніби навмисно задумані так, щоб ті, хто сидить на них, не могли прибрати зручну позу. Горбач викидає плеєр і, зітхнувши, ховає його в наплічник.

– Що відбувається? – запитує він.

– Наші дорогі викладачі прощаються з нами. Завтра або післязавтра вони відчальюють.

– Та ну? – Горбач здивовано розглядає Бурундука. – Серйозно? Ми їх більше не побачимо?

– Думаю, ні. Тому якщо хочеш обійняти кого-небудь на прощання та розридатися, поспіши. До речі, наш ватажок заручився. Можеш обійняти і його.

Сліпий корчить мені звірячу гримасу. Горбач відкашлюється. Подальший обмін інформацією неможливий, бо з переднього ряду до нас пробирається Рудий із сигаретою в зубах і підсідає до Сліпого. Весь наш ряд уже забитий відвідувачами, які тиснуть на краєчках стільців, штовхаючись і потісняючи один одного.

– Відсядемо? – пропонує Горбач. – Бо стало замало місця...

Я киваю. Він згрібає своє добро, закидає на плече, і ми перебираємося на три ряди назад, подалі від зграї, яка стрімко обростає гостями.

– А з ким заручився Сліпий? – питає Горбач.

– Зі Щурякою, з ким іще...

– Міг і з кимось іще, – не погоджується Горбач. – Він такий. Непередбачуваний.

Дуже слушне зауваження. Тільки люди, які рідко висловлюються, вміють вимовляти такі бивчі у своїй простоті фрази. Але мене це чомусь не тішить.

– Щуряка – це краще, ніж Габі, – запевняє Горбач.

– Ще не відомо, – відповідаю я, згадуючи порізи на грудях Сліпого. Настрій остаточно падає. Горбач закурює і витягується на стільці. Десь серед Птахів голосно, на весь зал, хтось вмикає транзистор, але звук тут же приглушують.

– Щасливої вам дороги, любі діти, у велике й щасливе життя! Так. Усього найкращого вам!

Бурундук сходить зі сцени, і його місце займає Мастоdont, чия поява на кафедрі зал зустрічає недобрим пожвавленням. Акула й Ральф тим часом повертаються. Останні перебіжчики послішають скористатися паузою, поки ті двоє йдуть через прохід, тому в залі тупіт, метушня і рипіння стільців. Я дивлюся на Мастоdongта і пропускаю момент, коли біля нас хтось сідає. Озираюся на вітання Горбача й бачу, що це Чорний.

Без свити він виглядає не так переконливо, як на відстані, оточений Псами. Можна сказати, що в нього цілком домашній, звичний вигляд, але я однаково напружуюся. Ввічливе вітання, само собою, як повелося, а тоді я знову дивлюся на Мастоdongта, щоб не почати розглядати – з непристойним інтересом – Чорного.

– Ну, що я можу сказати...

Мастоdongт – картатий паралелепіпед із по-боксерському приплюснутим носом і такими ж сплюснутими губами, оглядає зал поверх папірця з промовою, відкашлюється.

– Автомат би вам до рук, – підказують із залу. – І лягти першим двом рядам!

Підказують доволі голосно.

Мастоdongт червоніє й обертає шиєю, видивляючись крикуна.

– Ну, ви... – хрипить він. – Тихо там, унизу!

Зал затамовує подих і чекає. Не варто думати, що надовго.

– Я, як і всі вчителі, які виступали тут до мене, немало крові та поту...

Чорний розповідає Горбачеві, як його відвідала вранці Нанетта:

– Дивлюся, лізе в квартиру. Сама прилетіла, я її не кликав. Навіть не відразу додумався, що то вона, як це не дивно. Знаєш же, ніколи вона до мене не лізла, навіть пташенням, а тут раптом прилетіла...

Чорний дивиться на Мастоdongта, і Горбач також. Ледве ворущать губами, але мені все чути. При цьому чомусь є відчуття ніяковості, ніби я підслуховую. Абсолютно невиправдане. Адже я не винен, що сиджу так близько. Якби Чорний не хотів, щоб я його чув, він відловив би Горбача де-небудь в іншому місці.

– Прагнув зробити вас трохи здоровішими! – вривається в мої думки голос Мастоdongта. – Не скажу, що досягнув у цьому великих успіхів...

– Ну, з автоматом воно було б надійніше, – знову підказують йому із залу.

Мастоdongт витримує важку паузу. У залі сміх і порохкування.

– Але, як я вам уже не раз повторював...

– Хороший каліка – мертвий каліка! – захоплено підхоплює цілий хор.

Ще б пак. Вислови Мастоdongта давно стали класикою. Їх навіть Слон може цитувати напам'ять.

– Ах ви, бісові виродки! – реве Мастоdongт, з хрускотом опускаючи обидва кулаки на кафедру. – Відходи генофонду! Покидьки! – в повітря злітає хмарка пилу. Зал виє та вибухає скаженими оплесками. – Та я би по вас гранатою, а не те що...

Мастоdongта стягують зі сцени. Зусиллями всього виховательського ряду. Акула на задньому плані скрушно сплескує плавцями.

Чорний повертається до мене:

– Що тепер буде з Курякою? – питає він.

– Те саме, що й з усіма, я думаю. Заберуть батьки.

Він киває, замислено потираючи підборіддя.

– У мене в самого двоє таких. А я все одно чомусь більше думаю про нього. Дивно. Для них так ніби краще, але відчуваєш себе зрадником. Не розумію, чому це так.

– Тому, що так і є. Ми їх зрадили.

Чорний дивиться спідлоба. Крихітні черепи витанцьовують на пов'язці, яка окільцьовує його голову; чорно-білий танок.

– Чим?

– Тим, що не зуміли змінити.

Чорний виймає із заплічного мішка сигарети й ховає одну до нагрудної кишені.

– Шкода його. Адже він гарний хлопець. Просто ви його дістали своїми звичками, ось він і озвірів. Я ж то знаю, як це буває.

– Ну, щоб тобі та й не знати, – люб'язно вставляю я.

Горбач наступає мені на ногу, байдуже оглядаючи стелю. Але Чорний, як не дивно, не ображається. Ватагування, безумовно, змінило його характер на краще.

– Єхида ти, Сфінксе, – тільки й каже він.

І все. Я чекаю, але ніякого продовження нема.

Акула тим часом оголошує «одного з наших учнів, який висловив бажання виступити», і на сцену вивозять гордого Фазана, якого в його чорно-білій уніформі неможливо відрізнити від інших представників їхнього племені.

– У кожній зграї, – говорить Чорний, – своя біла ворона. Навіть у Фазанів. Ми цього не можемо помітити, хіба що вони витурюють цю білу ворону на нашу територію, як були витурили Куряку. У Псів – та ж таки пісня. Гризуться один з одним, поки не зосередять усю увагу на комусь одному. Тоді цьому комусь одному стає дуже зле.

Я розкриваю рота, але, перехопивши красномовний погляд Горбача, тут же його закриваю. Чорний, проте, встигає прочитати в мене на обличчі багато чого.

– Ти знову про мене збирався висловитися? І сказав би. Тільки це не зовсім те. Я сам хотів бути білою вороною. Я вас провокував. Може, я нею і був, але не аж настільки, як мені того хотілося.

– Тебе зараз що хвилює: те, наскільки ти білий, – чи те, наскільки білий хтось інший? – цікавлюся я. – Що ми, власне кажучи, обговорюємо?

– Мене хвилює все, – Чорний виймає сигарету, переправлену до кишені, та мне її в пальцях. – У шостій свої порядки, – констатує він. – У шостій я зрозумів, як по-справжньому цькують «інакших», несхожих. І зрозумів, що все, що було в четвертій, – насправді дитячі ігри, якщо подумати. Коли побачиш справжнє цькування, його вже не сплутаєш абсолютно ні з чим. Воно страшне.

– Чудово, – відказую я, – що ти нарешті щось таке побачив. Я особисто це пережив на дев'ятому році життя. Із твоєю допомогою та за твоєї палкої участі.

– Агов! – Горбач благально здіймає долоні: – Сфінксе, не треба...

– Ні, зажди, – я вже розсердився, і мені важко зупинитися, – він каже, що не бачив нічого такого до того, як потрапив у шосту. Мені цікаво, що ж він бачив, коли вони гуртом ганяли мене по Дому, як чумного шура!

Чорний мне в пальцях сигарету, якої так і не запалив; він не дивиться на мене. Я поступово остигаю і вже навіть починаю шкодувати, що зірвався. Можна сказати, вперше в житті ми з ним спілкувалися по-людськи. Намагалися спілкуватися.

Чорний відкидає пошматовану сигарету.

– Я скажу, що бачив тоді, якщо хочеш. Тобі це не сподобається, попереджаю. Але краще нехай так. Я хотів би, щоб ти зрозумів. Річ була не в тобі. Абсолютно не в тобі. Річ була в Лосеві, – Чорний знімає з голови пов'язку, бгає її та ховає до кишені. – Я потрапив у шосту, – каже він, – пожив там і зрозумів нарешті, що зі мною відбувалося в четвертій. Навіть здивувався – як можна було не бачити цього, не розуміти... Але якби я не відійшов від вас, не подивився здаля... Словом... Спробуй і ти зробити те саме. Уяви всіх нас, Дім, Лося. Уяви, що

ти хлопчисько, шмаркач, а навколо – купа дорослих, яким до тебе вічно немає діла, їм усім, окрім одного, а цього одного на всіх не розділиш. І кожен зі шкіри пнеться, щоби перед ним виділитися, показати себе, щоби він сказав щось саме тобі, щоби саме тебе про щось попросив. І все це таїш усередині, не показуєш, тому що соромно обожнювати когось, коли ти хлопець, коли тобі вже десять років. Ну, і так далі... Тільки Сліпий плював на всіх та бігав за ним, як песик, але він був єдиний такий, і Лось із ним ніколи не панькався більше, ніж з іншими. У нього взагалі не було пестунчиків серед нас. Поки не з'явився ти. Так-так, і не хихочи, це зараз звучить смішно, але постав себе на наше місце!

– Вибач, Чорний, – я насилу стримую сміх, – зрозумій мене правильно, я так давно не чув ось цього: «Пестунчик Лося». Як пригадаю, скільки крові мені попсувала ця характеристика... Чесне слово, ніколи не думав, що я його пестунчик. І що це так впадало в очі.

– Ти, може, й не думав...

Чорний стає дуже червоним, і це виглядає загрозовано, хоч і більш звично, ніж його ново-набута стриманість ватажка. Я весь в очікуванні вибуху, тож мені важко вслухуватися в те, що він каже.

– ...як тільки вийшли з автобуса. Він чекав на нас на підвір'ї, трохи збоку. Зібрав навколо себе, розповів про тебе, велів тебе не чіпати й допомагати у всьому.

– Що-о-о?! – мене підкидає на сидінні, неначе крізь нього пропустили заряд електрики. – Неправда! – кричу я, дивлячись на них згори вниз. – Не було цього! Не могло бути!

Горбач смикає мене за рукав.

– Е, ти чого? Акула дивиться. Сідай!

Я сідаю поряд з його стільцем, і він шепоче мені у вухо, скошуючи око в бік сцени:

– Усе так і було, як сказав Чорний. Правда. Я також там стояв, коли він це сказав.

– Ти ніколи не розповідав мені про це!

– У задніх рядах! – гримить над нами голос Акули. – Припиніть вовтузитися!

Я опускаюся на стілець, жадаючи мати вигляд спокійної людини. Горбач тягне шию, весь – втілена увага до того, що відбувається за десять рядів від нас.

– А навіщо? – шепоче він, не розтискаючи губ. – Яке це має значення?

– Ти був першим новачком, якому нам звеліли допомагати, – все ніяк не заспокоїться Чорний. – Ми і так допомагали один одному, чим могли, хто більше, хто менше. Але до тебе нам чомусь ніколи не казали, що ми «повинні» це робити.

– Чорт, – кажу я, – він що, ідіотом був?

При слові «ідіот» Чорного з Горбачем перекошує. Горбач проказує: «Трохи легше, Сфінксе!» – а Чорний мовчить, але так виразно, що я розумію: мало того, що я пестунчик, я – пестунчик, який не цінє свого щастя та зневажує святе. Мені потрібен час, аби дати раду з комплексом Йосипа, котрий стоїть упоперек горла своїм братам, що його ці двоє примудрилися мені нав'язати, і щоб усвідомити, що мерзенний білявий підліток, який пам'ятається мені високим, як башта, і м'язистим, а ще – істотою, яка абсолютно не потребує нічиєї любові, був здатний на муки ревнощів. Він та інші. Він і незалежний самітник Горбач. Він і, напевно, Пампух-Соломон, якого вже немає в Домі. Усі вони...

Мені треба трохи часу, щоби подивитися на них здалеку, зрозуміти, пошкодувати їх – і пробачити. Тому я розтягую для себе цей час, пригальмовую його, стираючи в думках їхні портрети в альбомі дитячих спогадів, даючи їм змогу проявитися наново. Я розумію, що тут і зараз часу на це не вистачить, що це дуже довга робота, яку ніяк не вдасться виконати за кілька хвилин. А ще я розумію, що, власне, мить тому образив і Горбача, і Чорного, та що мені пощастило: біля мене сиділи вони, а не Сліпий.

– Гарну послугу зробив Лось своєму пестунчикові, – намагаюся посміхнутись я. – Ворогові не побажаєш.

– Та облиш ти, – кривиться Горбач. – Дай йому спокій. Усе це було давно, і давно закінчилося. Смішно говорити про це тепер.

– Якби закінчилося, ми б і не говорили, – похмуро заперечує Чорний. – Ти поглянь на Сфінкса – де там що закінчилося? Як на його думку, то все ще тільки починається. Біситься, неначе його тільки вчора відлупцювали. Будь-хто з нас був би вдавився за те, щоби побути на його місці. А він біситься!

Я саме доходжу в перетрушуванні наших дитячих портретів до Сліпого – і ціпенію, оторопівши. Що таке ревності Сліпого, мені приблизно відомо. Чому ж я не бачив їхніх проявів тоді? Чому і Чорний, і навіть Горбач, але не він?

– А Сліпий був при тій розмові?

– О боже! – Чорний відкидається на спинку стільця і шкірить зуби. – Сліпий! Щодо нього можеш не переживати. Богів не ревнують. Це абсолютно окрема патологія.

– Як-як ти сказав?

– Ми зараз пересваримося к бісу, – тоскно проказує Горбач. – Нехай собі ви, вам не звикати, але я тут до чого? Давайте, я краще відсяду.

Стріплюю головою.

– Ти маєш рацію. Час покінчити із цим. Я відійшов на свої кілька кроків і подивився звідти. Дякую, Чорний. Це дійсно корисно, хоч і болісно трохи.

Далі ми мовчимо.

Чорний – похмуріший за грозову хмару, схрестивши на грудях свої величезні лапи, Горбач – скуйовджений і нещасний, як ворон, захоплений зненацька птахоловом. Про себе мені думати не хочеться – ні як я виглядаю, ні на що я подібний.

Вихователька Хресна зачитує якийсь розклад. Мені знадобилося кілька хвилин, щоби розібрати, про що йдеться, і весь цей час я борюся з образом Лося, який мене переслідує.

Раз на півріччя на загальних зборах він стояв там само, де зараз стоїть Хресна, і, посміхаючись самими очима, робив короткі оголошення, приблизно такі ж, як ті, які зараз робить вона. Про чийсь успіхи й відставання, про поліпшення стану здоров'я, про черговість проведення медоглядів. Тільки, на відміну від Хресної, його завжди слухали, хоч що би він не казав. Усім залом. Майже не дихаючи. Адже він був Ловцем Дитячих Душ за покликанням. Можна було вирости й звільнитися, але навіть ті, котрі давно перебралися в зовнішність, понесли на собі сліди його дотиків і поглядів, і, як я підозрюю, носять їх досі.

Чи мала така людина право на помилку? Найменше мав його він, за ким стежили стільки тужних і жадібних очей. Він не мав права на помилки, на улюбленців і на смерть.

Хресна зачитує список тих, кому призначено вітамінні ін'єкції. Довжезний список тих, хто худий настільки, що це виходить за рамки пристойного. На цьому збори закінчуються. Повз нас, гуркочучи стільцями, проходять і проїжджають до виходу люди, на сцені драпірують кафедру та навіщось розчохлений екран, зал порожніє, і ми залишаємося самі.

Я, Горбач і Чорний. Усе, що можна було один одному висловити, ми начебто вже висловили, і незрозуміло, на що ми чекаємо та чому ніхто з нас не пішов з іншими. Точніше, зрозуміло, чому не пішов Горбач, він виконує роль громовідводу, а ось чому ми з Чорним далі сидимо там, де сиділи, як приклеєні? Горбач вичікує, марудиться, навіть вдає, ніби задрімав. Ми з Чорним мовчимо. Мовчимо й мовчимо, і врешті-решт терпіння Горбача вичерпується.

– Йдемо, чи як? – тужливо питає він. – Усі вже пішли.

Дружно встаємо. Оминаючи зрушені стільці, плювки й недопалки, вибираємось у коридор. Кроків на п'ять по стіні тягнуться сині букви: «Прощайте, дорогі вчителі!» Зі знаку оклику звисає щось подібне на каламутну сльозу.

– Тобі прикре те, що я розповів про Лося? – питає Чорний, крокуючи поряд.

– Не дуже. Це багато що пояснило. Я міг би здогадатись і раніше, якби добре подумав. Коли ти малий, дорослі здаються бездоганними, досить образливо з часом дізнаватись, що це не так.

– Таке іноді дізнаєшся не тільки про дорослих, – бурмоче Чорний собі під ніс, незрозуміло кого чи що маючи на увазі. – А моїх культуристів ви, певно, поздирали? – раптом запитує

він, різко міняючи тему, і я відразу згадую, як мене діймала ця його манера зненацька пере-скакувати з одного на інше, ніби його раптом вимкнули та знову ввімкнули, налаштувавши на іншу хвилю.

– Що ти, – каже Горбач здивовано. – Висять собі, де висіли. Нащо нам їх здирати?

– Зі злості, зі злості, Горбачу, – із задоволенням встряю я. – І не тільки здирати, а й топтати, і роздирати на найдрібніші клаптики. Як можна не розуміти таких елементарних речей?

– Сфінксе, знаєш, іноді страшенно хочеться тобі врізати, – зізнається Чорний. – Просто до дрожу в руках.

Ми обходимо стілець, який хтось поцупив з актового залу, але не дотягнув до сходів. Чорний зупиняється.

– Хочу вам дещо сказати. За умови, що не будете сміятися. Це щодо виходу...

Горбач відразу знічується й зіщулюється, щосили вчепившись в наплічник, ніби боїться, що його ось-ось поженуть у зовнішність.

Чорний кусає губи, збираючись з духом. Оглядає стіни, стелю, підлогу – і врешті-решт дивиться на мене.

– Добре, – озивається він. – Можете, зрештою, і сміятися. Я знаю, де можна роздобути автофургон. Уживаний, але в пристойному стані. І ще я вмю керувати машинами. Навчився. Мав таку можливість.

Дивимосся на нього, роззявивши роти.

– Я знаю, що все це фігня, – проказує він швидко. – Знаю не гірше за вас. Я не маленький. Мені самому воно смішне, те, що я зараз сказав, але я мусив це сказати, хоч понадривайте животи, як піду. Я просто прошу вас: майте це на увазі, добре? І все.

Він повертається і швидко йде, кваплячись віддалитися від нас, так наче хвилі нашого уявного сміху підганяють його, вдаряючи в спину.

– Ми не сміємося, Чорний! – кричу я йому вслід. Він, не обертаючись, махає нам рукою та зникає на сходах. Панічна втеча, це можна назвати тільки так. Ми з Горбачем розгублено презираємося.

– Оце-то так... – промовляє Горбач. – Одна була людина в Домі, яка мріяла про зовнішність, і тієї не стало.

– Прощайте, бультер'єри в картатих камізельках, – зітхаю я. – У фургоні й без них буде дуже тісно.

– Припини, – просить Горбач. – Це не смішно. Він же і забрався так швидко саме заради того, щоб не чути різних таких жартиків.

– А я би при ньому і не жартував. Я не сміюся, Горбачу. Як я можу сміятися над такими речами? Адже це той самий повітряний змій Табакі, через який нібито пішли старші, тільки Чорний своїм змієм навчився керувати.

Горбач крутить головою:

– Не смійся при мені теж, добре? Не жартуй і взагалі нічого не кажи, – він копняком відкидає з дороги кинутий стілець, який цілком можна було обійти, і прямує вперед, застромивши руки в кишені так глибоко, що мені здається, ніби я чую, як тріщить і рветься матерія. Жажливо засмучений словами Чорного, а може, моєю реакцією на них.

Я йду за ним, з тугою уявляючи казку, в яку Чорний намагається повірити. Чарівна подорож у фургоні.

Діти Дому мчать назустріч вранішній зорі. У краденій машині, з Чорним у ролі керманича, летять по трасі, виспівуючи бадьорих дорожніх пісень. У реальному світі така поїздка протриває не довше ніж годину. А шкода. Бо ця казка навіть красивіша за ту, в якій старші пішли в невідомий, понадхмарний світ за допомогою повітряного змія. Красивіша і зворушливіша за неї саме тому, що вигадав її реаліст Чорний.

Повернувшись до спальні, ми застаємо там тільки Руду з Курякою, які сидять на різних кінцях ліжка і діють одне одному на нерви. Напруженість настільки відчутна, що Горбач

негайно ховається на своїй полиці та зникає з очей, а я сідаю між цими двома, намагаючись, наскільки це можливо, затулити їх одне від одного. Що ж, усе правильно, тепер моя черга працювати громовідводом, шкода, я не Табакі, йому такі речі вдаються набагато краще.

Руда палить, розглядаючи кінчик сигарети. Куряка витріщається то на її брудні кеди, то на попіл, який вона струшує абиде, – Фазан Фазаном, хіба що не запише зауваження до щоденника. Роздратування Рудої майже непомітне, роздратування Куряки іскрить на всю кімнату. Я заважаю йому цілеспрямовано скаженіти, і він пересідає так, щоб краще її бачити – брудну-невиховану-негарну, і ще щось особисте, чого я наразі не можу вловити, може, вона йому нагрубилла або налила в улюблені кросівки компоту, поки нас не було? Він червоніє, дивлячись на неї, тоді відводить погляд, але тут же знову зиркає, мовби пересилюючи себе, і мені дедалі цікавіше, що ж вона такого накоїла. З роллю громовідводу я зовсім не даю собі ради, тому тішить поява Шакала, який життєрадісно й фальшиво щось насвистує.

– Ну ось, – повідомляє він, видершись до нас, – Габі волає на всіх кутках, що завагітніла, можете собі таке уявити?

– Природно, від Сліпого, – Руда не здається особливо зацікавленою.

– А от і ні! Цього вона не казала. Ніяких «Слава юному дофінові!» – нічого такого. Нібито від Рудого або від Вікінга, загалом, щось невизначене, з ухилом у Щурячу тему.

– Бреше, – похмуро констатує Руда та, відкинувши сигарету, йде до ящика Грубого. Вивуджує його звідти, сонного, висаджує за спину і, зігнувшись під його вагою, виходить. Грубий спросоння кигикає щось незрозуміле, але загалом виглядає задоволеним.

– Егей, ти куди нерозумного? – вражається Шакал.

– Гуляти, – відповідає Руда вже з-за дверей, потім ляскають коридорні двері, і стає тихо.

– Ну й ну, – зітхає Шакал. – Так добре сиділи...

Сиділи ми зовсім не добре, але запаси оптимізму Табакі невичерпні; ніхто не має наміру з ним сперечатися.

– Недоладна істота, – каже Куряка. Може, щоб йому заперечили. Чи просто аби щось сказати.

– Хто? Руда? – дивується Табакі. – Чому?

– Так. Чогось у ній бракує. І навіть дуже багато чого.

Табакі крутить плашку радіоналаштування на магнітофоні.

– Знав би ти, як багато чого не вистачає тобі самому, то був би трохи помовчав, але раз уже ти не мовчун, договорюй.

Куряка хапається за нагоду висловитися.

– Вона різка, – каже він. – Груба. Нежіночна. Те, як вона поводить, добре для дванадцятирічної, а їй уже давно не дванадцять.

– Ого! – Горбач перевисає зі свого ліжка, прислухаючись, і, мабуть, підбадьорений його увагою, Куряка додає:

– І ще вона свинота. Зовсім безнадійна.

– Ай, ай, ай, – Табакі розгойдується, випнувши губи, мов роздратований шимпанзе. – Ти хоч сам чуєш, що верзеш, Куряко?

– Вона ночує в кімнаті з шістьма хлопцями і розгулює по ванній кімнаті голяком, не зачиняючи дверей, і начебто вона спить з Лордом, але не здивуюся, якщо й зі Сліпим, а може, і ще з ким-небудь...

Горбач кидає в Куряку подушкою, а Табакі тут же на неї вискакує і приминає, люто буркочучи, ніби хоче розчавити Куряку на плячок. Гарненько його втрамбувавши, він піднімає подушку і, переконавшись, що Куряка дихає, швидко накриває його знову. Поки вони затикають Куряку в такий дивоглядний спосіб, я блискавично вловлюю образ Рудої, який так вразив і розсердив його. Зблиском – худа, хлоп'яча фігурка. Обтягнуті рожевою шкірою ребра під темними сосками, червоний кущик лобкового волосся, ноги, руки і майже нічого між

ними. Вона дивиться на мене, точніше, на Куряку, вивернувши руку, де під ліктем ледь червоніє якась болячка, дивиться відчужено, без щонайменшого інтересу, а тоді облизує її. Потім поволі опускає руку і, не намагаючись прикритися, зникає в душовій кабінці. Її перехід туди вкарбовується у сітківку Куряки покадрово, сотнею знімків, вони вузькі та наповзають один на одного. Ось що змусило його так болісно червоніти. Я розумію: Куряку образило не те, що він побачив, а реакція, точніше, відсутність реакції на його появу. Це справді неприємно, коли на тебе дивляться, як на порожнє місце, не зауважуючи. Таке виведе з рівноваги і значно спокійнішу людину.

– Вона – як тварина, – каже Куряка, знявши з себе подушку. – Як безсоромна мавпа.

– Жах, – обурюється Табакі. – Ми даремно старалися, Горбачу. Він невиправний. Його можна хіба що вбити.

– Його забирають у суботу, – нагадує Горбач згори. – Не забувай.

– Тільки цією думкою і живу. Цією – та ще кількома. Такими ж утішними, – Табакі дивиться вгору й жалібно питає: – Яка його собача справа, з ким вона спить, скажи, будь ласка, якщо навіть Лорд цим не цікавиться?

– А от такий він чварний суб'єкт, – відповідає Горбач і ховає голову.

Куряка лежить, обійнявши подушку Горбача. Вузькі кадри з голою дівчиною, яка віддаляється, стрімко навалюються перед ним один на одного. Останній – двері душової кабінки, що зачинилися.

Я йду надвір шукати Руду.

У місці, де сходяться стіни двох корпусів, є закуток, порослий хоптою. На початку літа кропива тут аж по коліно, і сміття стає невидимим. Вважається, що це найбільш відлюдне місце в Домі, бо на обох стінах немає вікон.

Вони там. Сидять перед вогнищем, яке Руда розпалила на старому місці – на чорній, обвугленій ділянці, обкладеній каменями. Старші завжди розводили тут вогнища. Раніше це місце було чистішим – тут валялися лежаки та ящики, що використовувалися замість стільців. Тепер нічого не видно. Може, їх давно спалили.

Грубий сидить на куртці Рудої і дивиться у вогонь. Тихо гуде, здригаючись від тріску гілок, що займаються, і хапає себе за щоки. Такий дещо кумедний дамський жест чи то жаху, чи то захвату. Руда шепоче йому щось, чого я не можу розчути. Я підходжу й сідаю біля них. Вона далі говорить, не звертаючи на мене уваги:

– Треба було зуміти прилаштуватися де-небудь позаду, так, щоб не прогнали, і дивитися. Тут головне було дивитися, не слухаючи. Бо вони співали та грали на гітарах, пекли картоплю і таке інше, але це тільки відволікало, вся ця романтична дурня, коли купа людей хочуть довести самим собі, що вони класно проводять час. А я просто страшенно любила дивитися на вогонь. Одного разу хтось вихопив з вогню гілку й написав щось на стіні тліючим кінцем. Мене це буквально засліпило. Слово, яке обсіпалося вогнем. Палаючі літери. Божі письмена. Наступного дня від них залишилися тільки чорні букви звичайної лайки та смуга сажі, але однаково це було чудом, і я це бачила...

Вона кидає у вогонь розлогий сегмент засохлого куща.

У повітря зринають іскри, лелітками відбившись у вирячених оченятах Грубого.

– І ще я приходила сюди ревти, – закінчує Руда. – Раз на тиждень, ніби за розкладом.

– Я теж, – зізнаюся я. – Поки не дізнався, що кожен другий у Домі ходить сюди за цим же.

Вона посміхається. Усмішка змінює її, перетворює на геть іншу людину. Незвичну зараз, але таку, з якою ти нібито знайомий дуже і дуже давно.

– Ага, – каже вона. – Вічно наткнешся то на одного, то на іншого, заплющиш очі та вдаєш, ніби цього не було. Найвідлюдніше, хай йому чорт, місце в Домі!

– У Домі немає відлюдних місць.

– Тоді точно не було.

Вона лізе в наплічник, дістає згорток з бутербродами — «до речі, а в мене тут...» — і завмирає, дивлячись на Грубого. Він підповз ближче до вогню, витрещується на нього, у незграбній ласті затиснута скіпка. Ладнається кинути її у вогонь — важка справа, яка вимагає всіх його сил і уваги. Ми дивимося, як він, не припиняючи погойдуватися, витягає одночасно руку та губи й обережно кидає скіпку. І тут же перелякано відсахується, ніби від крихітної скалочки вогнище може спалахнути до небес. Нічого не спалахує. Грубий скошує погляд на мене, тоді на Руду — і знову заводить свою монотонну гуділку, випромінюючи радість і задоволення тим, що відбувається.

Вітер дме в мій бік. Примружившись, перекочуюся ближче до Грубого. Сідаю на край куртки, обіймаю граблею його спадисті плечі, й ми разом стежимо за тим, як вогнище пригасає. Руда присусіджується з іншого боку Грубого.

— Не дам я йому бутерброда, — каже вона, і я погоджуюся, що, звичайно, не варто давати Грубому ніяких бутербродів. Для нього зараз існує тільки вогнище. Усе, що ми йому дамо, полетить туди, адже ніяка вечеря не замінить щастя погодувати іншого, особливо якщо цей хтось — вогонь, могутнє божество, чієї справжньої сили Грубий не знає; але він про неї здогадується.

Щоб Грубий не засмучувався, що вогнище згасає, Руда говорить про вуглини. Що вони теж красиві — «як маленькі червоні зірки», каже вона, і Грубий киває, підтверджуючи подібність.

— Я розпалю для тебе таке саме вогнище завтра, — обіцяє Руда.

— Навіщо тобі це? — питаю я. — Адже він може звикнути.

Руда мовчить. «Хай звикає, — чути в її мовчанні. — Я носитиму його сюди щовечора. І палитиму для нього вогнища. Хай згодує їм скіпочки і співає. Тільки не можна думати про те, що буде далі. Коли я не зможу приносити його сюди, бо не буде ніякого “сюди”. Про це варто думати якнайменше».

— Чи не надто багатьох ти приручила, Рудасю? — запитую я.

У запитанні є тільки ніжність, я пречудово її розумію. Я розумію, як воно — не приручити, якщо ти любиш, коли люблять тебе, якщо знаходиш молодших братів, за яких ти відповідаєш до кінця своїх днів, якщо перетворюєшся на чайку, якщо пишеш незрячому любовні листи на стінах — листи, яких він ніколи не прочитає. Якщо — попри твою впевненість у власній потворності — хтось примудряється закохатися в тебе... Якщо підбираєш бездомних собак, і котів, і пташенят, які випали з гнізд, якщо розпалюєш вогнища для тих, хто про це зовсім і не просив...

Вона дивиться на мене — і тут же відводить погляд. Тому що і я — один із давно нею приручених. Щастя, що не безпорадний і не безнадійно закоханий, що не потребує нагляду-догляду, що частково передовірений Русалці... Може, я навіть зумів трохи перерости Руду, та однаково я один із них, один із нас — а ми вже навіки під її обідраним чайним крилом.

Вона тягнеться до мене, і ми обнімаємося, стикнувшись чолом до чола над маківкою Грубого. Зовсім не надовго, вона майже відразу відсовується.

— Ти сердишся через Лорда, — каже вона. — Але я не винна...

— Я не серджуся.

— А Куряка...

— А це взагалі дрібниця.

Я сміюся.

Їй байдуже, скільки людей чують їхні сварки з Лордом, їй байдуже, з ким Сліпий, якщо він не з нею, їй однаково, гола вона чи вдягнена, дівчина вона чи хлопець, це звіря, що живе у зграї, таких вирощує Дім, і Куряка частково має рацію: Руда — монстр, як багато хто з нас, як найкращі з-між нас. І хай мене дідько візьме, якщо я їй цим дорікну.

Вона киває та підводиться. Уже майже стемніло, вуглики ледве тліють, Грубому, напевно, холодно. Він вовтузиться у своїх підштаниках-повзунках, питально рохкаючи.

– Ходімо, – кажу я. – Стало вже зовсім зимно.

Руда саджає Грубого мені на плечі. Прив'язувати не обов'язково, він звик роз'їжджати верхи, відтак міцно тримається. Вона підбирає куртку й наплічник та затоптує останні тліючі вуглини.

Грубий багатозначно кашляє.

– Так, – відповідає Руда. – Я пам'ятаю, що обіцяла тобі про завтра. А це місце має наразі відпочити. Вистигнути.

Ми йдемо в сутінках, орієнтуючись серед прихованого чагарниками звалища по світлій смужці асфальту. У кишенях шортів Рудої брязкають ключі й монети. Тепер, коли вогнище згасло, видно, що ще не стемніло.

Грубий соває долонями мені по обличчю, щось бурмоче й невпевнено заспіває. Напевно, пісню про сьогоднішній вечір. На відміну від пісень Табакі, але десь із тих же причин, цю пісню ніхто ніколи не зрозуміє.

У суботньому медогляді беруть участь усі, тому черга до Павукового кабінету розтягується до Могильного майданчика, з'їжджаючи на сходи, і проводимо ми в ній стільки часу, що Логи встигають нанести з першого ковдр і кип'ятильників, розбити на майданчику табір і кілька разів заварити чай, перш ніж хвіст черги втягується в Могильний коридор.

Тут нудніше. Не можна шуміти, палити та вмикати кип'ятильники. Багато хто дрімає. Птахи ріжуться в покер, Слон вигулює на сірому лінолеумі іграшки, Лорд і Руда сваряться, а тоді миряться, Шакал розкладає під Могильними шафами шматочки булок – для Могильних домовиків.

– Дивно, що з такими поведками тутешні бояться випуску, – каже Куряка. І, впіймавши мій погляд, додає: – Адже вам так мало треба, де б ви не опинилися.

Провокаційна заява, але ніхто з ним не сперечається.

Ми до оскоми люб'язні з Курякою. Ще зранку.

Черга поступово коротшає. Білі пластикові стільці, на які принципово ніхто не сідає, позначають віхи нашого шляху. Коли до дверей кабінету залишається всього один стілець, з'ясовується, що Куряку залишають у Могильнику.

Жодних пояснень, як це прийнято в Павуків. Просто посилають за його речами, і залишається дивуватися, що ж таке з ним сталося з часу минулого огляду, чого ніхто не помітив. Якби на місці Куряки був хтось інший, ми залишили б у Могильнику десант до з'ясування всіх обставин, але Куряку в кожному разі повинні були забрати батьки, так що ми ні на чому не наполягаємо й повертаємося до спальні.

За обідом виникає безглузда суперечка. Про можливості візочників. Табакі вважає їх безмежними та намагається нас запевнити, що ноги – це, по суті, зайва частина тіла. Нібито в них мають потребу тільки футболісти та манекенниці, а всім іншим вони потрібні суто через звичку. І коли людство нарешті збереться вдосконалити себе шляхом цілковитої моторизації кінцівок, ця стара звичка відімре сама собою.

Я і Горбач мляво захищаємо ноги. Ми їх любимо, вони нам подобаються, ми не хочемо їх моторизувати. Лері бубонить щось про зелені грона винограду.

Ображений Табакі пропонує всім присутнім ходячим позмагатися з ним у швидкості, блискавичності розвороту й у силі наїзду.

Лорд каже, що після такого змагання ми опинимося в Клітці. Ті з нас, звісно, хто не опиниться в Могильнику.

– І ти, Бруте? – шепоче Табакі приголомшено.

Після обіду починається те, що Шакал називає Великим Виходом. Нічого великого в ньому немає. Просто забирають декількох тих, котрі пройшли тестування, переважно Фазанів, але в Домі вміють будь-яку подію обставити так, що від неї віє грандіозністю.

Перший поверх обгороджують у зоні приймальні. У ролі шлагбаума виступає Р Перший. Логи негайно збиваються біля огорожі й щосили намагаються прорватися на той бік. Чорний Ральф тримає оборону. Решта вихователів доставляють сюди своїх підопічних та їхній багаж.

Загальне захоплення викликає худа дівчинка на прізвисько Скельця, чие майно займає три величезні валізи, дві сумки й пакет. Шакал заявляє, що знайшов нарешті в цих стінах істинно споріднену душу, але, на жаль, надто пізно, і серце його тепер розбите.

Після доставки непідйомного багажу Скельця починає пищати, що забула запакувати свій улюблений жакетик, і за жакетиком посилають трьох вихователек, причому в кожній на обличчі написано, наскільки їй хочеться прибити Скельця. Жакетика не знаходять. Скельця кричить, що нікуди не їде. Логи плескають. Нарешті Акула особисто тягне «милу дитиночку» до приймальні. Далі більше нічого цікавого не відбувається, якщо не рахувати ридань Фазаняти Хлюпа й прощальної промови Пса Лавра, в якій він обзиває всіх нас гівнюками.

Нікого з батьків тих, кого зараз вивозять, побачити не вдається, що, загалом, абсолютно зрозуміло: якби ми побачили їх, вони, своєю чергою, побачили б нас, а Акула досить добре мислить, щоб цього не допустити.

Нарешті ті, котрі пройшли тестування, спаковані й відправлені геть із Дому, загороди зняті, Рептилії розбрелися пити валеріану, а ми повертаємося до спальні.

- Добре все ж таки, що ми ось так по-дурному не провели Куряку, – висловлюється Горбач.
- Думаєш, він теж обізвав би нас гівнюками? – питає Шакал.
- Не виключено, – відказує Горбач.

СФІНКС

У плесі твоїх очей
повішений зашморга душить.
Пауль Целан. Хвала далині
(Переклад Петра Рихла)

Я піднімаюся на горище єдиним доступним мені способом. З вивороту пожежних сходів, упираючись у стіну спиною. Що вище піднімаюся, то менш приємним стає цей спосіб пересування. Теоретично в ньому не було нічого складного. На практиці виявилось, що я багато чого не врахував. Наприклад, не подумав про вбиті в стіну цвяхи. Перший встромляється мені в спину на п'ятиметровій висоті, з другим ми зустрічаємося відразу після першого, так що вже приблизно на середині дороги я спливаю кров'ю, як святий Себастьян, і перестаю дбати про швидкість, бо здається, що важливіше – уникнути побачення з іще одним цвяхом.

Лорд – ми побилися з ним об заклад, хто швидше вилізе на горище, – приблизно в цей же час тихо зникає, не попрощавшись. Табакі – арбітр, чії бадьорі вигуки дошкуляють мені ненабагато менше, ніж цвяхи, – залишається на посту.

– Тримайся, старий! Залишилося зовсім трохи! Просто забудь, що у тебе є спина, і стане легко!

– Дякую! – я перекидаю ногу на наступну шаблину й проштовхую себе вгору по стіні, обдираючи ще трохи шкіри з лопаток. – Твої поради завжди сповнені мудрості. А куди подівся Лорд?

Дивлюся вниз, на Шакала, який здивовано озирається, і стає смішно. Останнє, що варто робити людині в моєму становищі, – це хихотіти, тож я зціплюю зуби, відвожу погляд і, напевно, всоте перераховую шаблینی, які залишилися до верху.

– Справді... Де він? – обурюється Шакал. – Невже здали нерви? Якесь кволе пішло покоління, прости господи, абсолютно не вміють тримати себе в руках!

Залишилося сім шаблін. Тут стик стін двох коридорів Дому. Колись цей кут був зовнішнім, потім його засклепили, і тепер це просто кубічна ніша, де розміщуються пожежні сходи й аварійний вихід. Стіна, об яку я спираюся, ніжно-блакитна, стіна навпроти – цегляна, а та, що виходить на подвір'я, – засклепана, але крізь неї нічого не розгледити, скло дуже брудне, так що на краєвиди та споглядання околиць я під час сходження не відволікаюся.

На четвертій згори шабліні починає зводити литки. Я ковзаю вгору, вздовж сходів, якомога вище, намагаючись випрямитись, так що тільки ледь-ледь торкаюся попередньої шабліни носачами кедів, і не ставлю підшву на наступну, а підчіплюю її знизу підйомом і кидаю себе вперед, водночас припадаючи до драбини, – прийом, що його я не погодився би повторити навіть під дулом пістолета. Тепер я ні на що не спираюся, стою, як стояла би на сходах людина з руками, і намагаюся повірити, що вони в мене справді є. Далі просто. Треба випростатися та зробити крок нагору, уявляючи, що нижче, десь за півметра, розстелений м'якенький матрацик, і на нього буде приємно впасти. Я уявляю його, роблю крок, відтак опиняюся на горищі. Точніше, там опиняється моя голова. Головне – не забути про матрацик. Я не забуваю. Ще крок – і я на горищі по пояс, останній крок – і я там уже весь.

Виповзаю з люка, розтягуюся на дощаній підлозі, але не встигаю привітати себе зі щасливим прибуттям – ногу зводить судома, і я починаю з шипінням кататися по підлозі, ризикуючи випасти в той-таки люк, через який я щойно виліз. Я не здатний ні розім'яти свою кінцівку, ні розтерти її, є тільки одна доступна мені можливість – вкусити себе за литку, і я вже збираюся вдатися до неї, коли виявляю, що нас на горищі двоє.

У кутку під скошеною стелею на розстеленому пледі сидить схожа на примару дівчина в довгій червоній сукні. Сукня – вогнисто-червона, дівчина – зеленуволоса. Я впізнаю її по цьому волоссю, але не відразу пригадую прізвисько; навіть пригадавши, я однаково не впевнений, що не помилюся, аж поки вона не викривлює, вкрай гидливо, тонкогубий рот, і тоді я кажу їй:

– Привіт, Химеро!

При цьому я скручений, як змія Уроборос, – хай хто-небудь спробує куснути себе за литку, зберігаючи при цьому гідність. Більш ідіотичного вигляду я, мабуть, ще ніколи не мав, одначе лють, з якою дивиться на мене Химера, неможливо пояснити безглуздістю моєї пози.

Вона дивиться так, ніби я – найгідкіше, що їй взагалі коли-небудь доводилося бачити, за все життя. Під Химериним поглядом притихає навіть судома. Яюсь-то випроставшись, роблю ще одну спробу налагодити контакт.

– Не чекав тут когось зустріти.

– Я теж, – говорить вона, – не чекала, що хтось припреться сюди перечікувати напад епілепсії.

Кожним словом можна отруїтися, стільки в них їді.

– Не знав, що ми давні вороги, – тільки й кажу я, а тоді, щоб хоч якось від неї відгородитися, підходжу до краю люка – поглянути, як справи внизу. Чомусь не дуже дивуюся, виявивши там Лорда, який упевненими ривками витягує себе вгору пожежною драбиною. Лорд – людина вперта й не аж така нервова, як іноді хоче здаватися.

Табакі, задерши голову, катається перед сходами туди-сюди. По блакитній стіні тягнеться кривавий слід мого сходження. Побачивши його, я відчуваю, як починає горіти й свербіти спина, і водночас виникає вперте бажання відійти від краю люка. До людей, які дивляться на тебе певним чином, краще не повертатися спиною, стоячи в небезпечних місцях. Я стаю до Химери впівоберта, здогадавшись з її усмішки, що маневр не залишився непоміченим.

– Егей! – волає Табакі. – Ось ти де! А я вже думав, ти там лежиш непритомний! Куди ти запропав?

Я махаю йому граблею.

Квітчаста сорочка Лорда робить його згори схожим на метелика. На впертого й цілеспрямованого метелика. Якому обірвали крильця недобрі люди. Він щасливо проминув зону,

де в мене виникла перша заминка через зустріч із цвяхом, і просувається далі, але хоч він і робить це з гідною заздрощів легкістю, мені раптом стає ніяково. Я відходжу від краю люка, наче без моєї участі те, що він витворяє, буде не таким небезпечним.

– Що ти затіяв? – питає Химера. – Чого тобі тут треба?

– А тобі?

Вона мовчить.

Вилицювата, вузькоока, з волоссям, пофарбованим у смарагдовий колір, страшенно схожа на ляльку. На шиї в неї гіпсовий комір, очі підведені зеленим до самих скронь, губи такі самі яскраво-червоні, як сукня, а пудри на обличчі стільки, що не видно брів. Я пам'ятаю, що під час ходьби в неї щось деренчить під одягом, і рухається вона вкрай скуто, що надає їй ще більшої схожості з іграшкою.

– Ми побилися об заклад. Хто швидше сюди залізе.

Застиглий погляд виражає тільки презирство.

– Ну й кретини...

З цим я згоден. Так воно і є. Знову підходжу до краю люка, хоч іще хвилину тому вирішив цього не робити.

Лорд ближче, ніж я припускав, але підтягується повільніше; перед кожною наступною щаблюю він ненадовго завмирає, збираючись із силами. Мене починає трохи нудити.

Стаю якнайдалі від люка, щоб більше туди не заглядати, і починаю подумки рахувати. Приблизно півдюжини щаблин. Рахую поволі. Химера тим часом похмуро перебирає епітети, котрі стосуються рівною мірою і мене, і Лорда, та ніяк не може на чомусь зупинитися, видно, всі вони не до кінця передають її емоції.

Трохи почекавши, Лорд витягує себе в люк і, загнано дихаючи, розпластується біля його краю. Голос Химери набирає сили. Не звертаючи на неї уваги, Лорд, іще навіть не відсапавшись, починає патрати свій наплічник.

– Самозакохані ідіоти! Інфантильні придурки! Безмозкі альпіністи...

Лорд викладає на підлогу пляшечку з медичним спиртом, вату, пачку пластирів і флягу з водою. Тепер зрозуміло, куди він їздив. За засобами для надання першої допомоги. І потім тягнув усе це на собі.

– Пальцем роблені мачо! Сракоголові сноби! Недорозвинені пси!

Поки Лорд обробляє дірки на моїй спині, Химера вичерпується, і на горищі западає благословенна тиша. Золотоголовий здивовано озиряється, немов усвідомлює врешті-решт, що весь цей час тут було більш гамірно.

– Привіт, Химеро, – каже він. – Чого це ти раптом замовкла?

Химера завмирає з роззявленим ротом. Ненадовго.

– Боже, яке щастя, – шипить вона, схаменувшись. – Мене зволили помітити! І хто? Сам Лорд – найпрекрасніший серед самців Дому!

– Не перебільшуй, сестричко, – просить Лорд, обдаровуючи її усмішкою. – Це не зовсім так. Я, звичайно, не потвора, але щоб найпрекрасніший... Це якось уже занадто. Мені навіть ніяково таке чути. Хоч ці слова недалеко від істини...

У Химери починається напад ядухи.

Тільки близько знайома з Лордом людина здатна вловити всі нюанси його гри в самозакоханого красеня та насолодитися нею. Спирт обпікає пекельним полум'ям, злість Химери заповнює весь простір навколо, просочуючись крізь люк навіть до далекого Шакала, а мені смішно, бо Лорд воістину смертоносний у ролі Прекрасного Принца, смертоносний та абсолютно нестерпний.

Він поблажливо озиряється і кидає:

– Я так розумію, ти тут сховалася, щоби побути на самоті. Знайомий стан...

– Невже? – уципливо каже Химера. – Хто б міг подумати, що тобі він знайомий. Ну, якщо ти такий проникливий, давай, вали звідси. Щоб я знову залишилася на самоті!

– Не можу, – розводить руками Золотоголовий. – Спуск для людини в моєму стані значно важчий, ніж підйом. До речі, – обертається він до мене, – я показав кращий час, ніж ти, заклад можна вважати вирішеним на мою користь. Руки перемогли ноги, тепер це загальновизнаний факт.

Химера дивиться на мене з жахом.

– Як ви його досі не придушили? – цікавиться вона.

Я оглядаю горище. Сірі дощані стіни, перекошені шафи по кутках, зламані меблі – усе вкрите грубим шаром пилу. Тільки плед, на якому сидить Химера, виглядає порівняно новим. Плед і кавоварка, що стоїть на ньому. Неабияк загиджена. Лорд теж зауважує кавоварку.

– О! Чи не пригостиш нас чашкою кави? – питає він.

– Не пригощу.

Я підходжу до люка. Далеко внизу Шакал нервово катається назад-вперед. Побачивши мене, врізається в стіну й мало не перевертається разом з Мустангом.

– Приведи кого-небудь, хто допоможе нам злізти! – кричу я йому.

– А хто там у вас? – підозріливо запитує Шакал. – Із ким ви там розмовляєте? Я, між іншим, не глухий. І все чую. Що відбувається, Сфінксе? У вас там із кимось побачення, так? Між іншим, ти програв, якщо тебе це досі цікавить.

– Їдь за підмогою, – кажу я йому й відходжу подалі від люка, щоб не провокувати його на нові питання. Чути, як він унизу люто чортихається, зі злості буцнувши драбину колесами.

– Хто у вас там? – питає Химера.

– Малюк Табакі, – велично повідомляє Лорд. – Він засікав час.

– Він, я сподіваюся, сюди не полізе?

– Я переконаний, що він не стане цього робити, – Лорд фіксує в моїй граблі флягу з водою. – Його можливості не такі великі, як наші зі Сфінксом.

Химера заочує очі.

– Не перегравай, – прошу я Лорда. – Із нею щось не так, не варто її ще більше накручувати.

– Як скажеш, Сфінксе, – погоджується Лорд. – Просто я не знаю, як спілкуватися з людиною, котра обзиває мене останніми словами ще до того, як я встиг її розгледіти.

Химера дивиться на нього, потім на мене. Закушує губу. Здається, до неї починає доходити, що весь цей час вона поводитися не зовсім правильно. Знизавши плечима – сукня тримається на них без бретелей, якимсь дивом не спадаючи, – виймає з-за кавоварки торбинку з кавою. Насипає у кавоварку невеличку жменьку.

– Буде вам кава, – каже вона. Щосили намагаючись бути люб'язною. Від цієї люб'язності зводить щелепи.

Лорд відкашлюється та кидає на мене здивований погляд. «Що ти їй зробив, зізнавайся?»

– Нічого. Присягаюся, – відповідаю вголос.

Химера встає, шкандибає до нагромадження меблів у кутку та вмикає телевізор, який там стоїть. Біля телевізора – ряд порожніх пластикових пляшок. Вона шттовхає їх, і вони розсипаються.

– Води мало, – говорить Химера. – Може не вистачити.

У яскравій сукні на тлі горищної пилюки вона виглядає зовсім недоречно. Коли вона ходить, з-під подолю визирають грубі черевики, як у Попелюшки, яка перетворилася, але не до кінця.

Я сідаю біля розстеленого пледа, проте не на нього, Лорд підповзає ближче. Утрюх ми мовчки дивимося на екран. Бородань в оранжевому рятувальному жилеті розповідає про щось, стоячи на надувному плоту. Про що він розповідає, нам не чути.

– Звук не вдалося направити, – каже Химера похмуро. – Я підключилася до антени, але звуку немає. Може, через це його й викинули.

Ми з Лордом переглядаємося.

Кавоварка не така дивовижна річ, багато хто тягає їх по Дому в наплічниках. Спроба полагодити старий телевізор – інша річ. Це свідчить про те, що Химера провела тут чимало часу.

– Ти з кимось посварилася? – обережно питає Лорд.

– З твоєю дупою, – негайно звучить у відповідь. – Не пхай носа не в свої справи, ясно?

– Ясно.

Кави нам дістається по півпорції – одна на двох. Химера зі зловтіхою вручає Лордові пластиковий стаканчик з кавою на денці й каже, що поступається нам своєю часткою. Ми робимо по два ковтки, після чого Химера демонстративно жмакає і викидає стаканчик.

Золотоголовий роздратований, хоч по ньому не видно. Лягає, обпершись ліктем на наплічник, і висловлює припущення:

– Ясно, вона тут не тому, що з кимось посварилася, – стверджує він замислено. – Така радше рознесе своїм кривдникам черепи, ніж стане через сварку відсиджуватися на горищі.

– Не забудь про сукню, – нагадую я. – Може, в неї тут побачення? Тоді зрозуміло, чому нас так мило зустріли.

– Побачення? Якщо так, то хтось аж надто не поспішає на нього прийти, – Лорд киває на пляшки біля телевізора. – Я навіть сказав би, що цей хтось запізнюється на декілька днів.

Химера сидить, закам'янівши. Зціпивши темні порівняно з обличчям руки на колінах. Нам із Лордом не обов'язково переглядатися, щоби продовжувати гру. Ми дуже часто грали в покер у парі.

– Не розумію, як вона сюди вибралася – в цій сукні, – продовжує Лорд. – Сукня абсолютно не годиться для сходжень.

Про ноги, які не годяться для сходжень, він не згадує, і це правильно.

– Пройшла через дах, – вступаю я. – Через друге горище. Туди ведуть звичайні сходи, а ключ можна якось роздобути. Якщо дуже треба...

– Може, вона від чогось ховається?

– У цій сукні?

– Може, в неї не було часу переодягнутися?

– Хочеш сказати, це її повсякденний одяг?

– Хтось носить їй їжу.

– Це точно.

– Хтось із дівчат знає...

– Можна запитати в них.

– Наприклад, у Рудой...

– Годі! – верещить Химера, заткнувши вуха. – Припиніть негайно!

Ми припиняємо. І мовчки чекаємо.

– Ви ще гірші, ніж я думала, – промовляє вона розгублено. – Ви – цілковите лайно. Невже не можна дати людині спокій?

У голосі жалібні нотки. Для Химери це цілковита поразка, і мене не дивує, що вона раптом вибухає сльозами, але Лорд приголомшений, його переповнює каяття, він готовий негайно здатися. Я хитаю головою, тоді він відвертається, маючи до краю страдницький вигляд.

Химера нічого цього не помічає. Вона потопає в сльозах. Зелена туш виявилася водостійкою, не тече і навіть не розмазується, але на Химеру й без того боляче дивитися.

– Що трапилось? – запитую я. Так м'яко, що сам лякаюся свого голосу.

Химера витирає носа.

– Добре, – говорить вона з огидою. – Я розповім. Адже ви не відстанете.

Вона відвертається.

– Вікна нашого корпусу виходять на виховательські, – каже, не дивлячись на нас. – І дах видно також. Не так давно один хлопець хотів з нього зіскочити. Навіть зісковзнув і повис на руках, але не зміг розтиснути пальці. Не зміг. Я знаю, як це буває. Хто-хто, а я знаю. Потім

я його бачила знову. Там само. Як він стоїть і дивиться вниз. Просто дивиться, і все. Я роздобула ключ, і коли наступного разу його побачила, теж залізла сюди. Ми з ним порозмовляли про всяке, він навіть розповів, чому хотів зіскочити...

Я слухаю цю нехитру історію як щось до болю знайоме. Можу присягнути, що вперше, але відчуття впізнавання надзвичайно сильне. І я не розумію, звідки воно взялося.

Химера виймає з пачки на пледі сигарету. Пальці у неї тремтять. Довгі нігті покриті зеленим лаком.

— От і все, — каже вона. — Ми почали зустрічатися тут іноді. Це був наш секрет. Досить довго. Ще до Закону. А недавно я побачила сон. Нехороший. Прийшла сюди й сиджу, як дурна. Звичайно, це смішно — сукня і таке інше, я тут стережу третій день, а його все немає, хіба мало що побачиш уві сні, але я не могла залишатися на місці, все думала, що а раптом це віщий сон, саме цей, і що я не встигну. А зараз можете гигикати — скільки влізе...

Із люка виринає Горбач у рваній клаптиковій сорочці та в шахтарській касці з ліхтариком. Горб, босі ноги та чорні кучері, які витикаються з-під каски, надають йому дещо потойбічного вигляду.

— І йому не забудьте розповісти, — тицяє вона в Горбача сигаревою. — Нехай посміється. Розмальована дурепа засіла на горищі, це ж здохнути можна, як смішно.

— Хто він? — питаю я.

— Не твоя справа.

— Агов, ви збираєтеся спускатися? — питає Горбач. — Табакі сказав, ніби ви хотіли...

Я дивлюся в очі, обведені зеленою тушшю, і бачу в них веселкову лірку коридора, який відводить кудись... І ще не ступивши у цей коридор з невимовних слів, що їх я розрізняю, як шепіт, знаю: він закінчується дверима. Зачиненими дверима, за якими ховається хтось, добре мені знайомий. Кого я впізнаю по запаху, навіть не відчиняючи дверей. Я роблю крок...

— Не смій залазити в мене! — звискує Химера, і я насилу встигаю ухилитися від смарагдових нігтів, які ковзнули за сантиметр від мого обличчя.

— Егей, трохи легше! — Лорд перехоплює її руку. — Вистачить з нас і одного незрячого.

— А хай він у мене не лізе! — Химера звивається, намагаючись вирвати в Лорда свою руку. — Скажи, щоб не робив цього! Хай забереться зараз же!

— Іди, Сфінксе! — просить Лорд, борючись з Химерою. — Поки я її тримаю! Чуєш?

Я встаю і, наче сомнамбула, рушаю до люка, де на мене чекає безглуздо вдягнений Горбач. Чекає, звисивши вниз босі ноги та хилитаючи ними в повітрі.

— Ну що, спускаємося? — питає він, підхоплюючись. Дістає з кишені мотузок і пропускає його крізь ремінні петлі у мене на джинсах. — Це про всяк випадок. Ну бо а раптом не втримаю...

Бреду коридором, тупо витріщаючись поперед себе. Щось заважає йти. Дотямивши, що саме, я зупиняюся, і в мене тут же вривається задиханий Горбач.

— Гей, Сфінксе, я тобі кричу-кричу, ти що, не чуєш? Так і збираєшся гуляти на повідку? — він звільняє мене від страхувального мотузка, змотує його та ховає в кишеню. — Що трапилося?

— Нічого. Задумався.

— Ну ти й задумався! Добре, я — назад. Треба спустити Лорда, поки його не зжерли. Здається, ця Химера трохи не тее... Краще не залишати їх наодинці.

Він зникає, а я йду далі, до самої нашої спальні; зайшовши туди, сідаю на підлогу перед дверима і дивлюся, як Грубий мандрує під ліжком, гудячи та збираючи на себе пиліюку.

Я дивлюся на нього так довго, що він встигає перетнути підліжковий простір, виповзти на середину кімнати, перекинути стілець і спробувати на смак усе, що з нього впало.

Потім повертаються Лорд із Горбачем.

Горбач встигає саме вчасно, щоб витягнути з пащі Грубого чийсь шкарпетку. Лорд кидає на стіл рушник і повідомляє, що в Домі відключили холодну воду.

– Навіщо ти це зробив? – питає він мене. – Навіщо тобі знадобилася її сповідь?
– Здається, це й мене стосується, – кажу я. – Не збагну поки, яким чином, але воно якось і мене зачіпає. І мені це не подобається.

Лорд прилаштовується на краю ліжка, стягуючи через голову квітчастий балахон.

– Плюнь, – пропонує він. – Забудь. Нудотна історія.

– Він не може, – каже Горбач. – Не знаю, про що ви, але Сфінкс не заспокоїться. По очах видно.

Нанетта намагається спікірувати йому на голову, послизається на касці та, ображена до глибини душі, гепається на підлогу.

– Як ти це робиш? – запитує Лорд. – Мені здавалося, вона ось-ось виговорить усе, що ти хочеш знати.

Я змружую очі.

– Це було влітку, – кажу я.

Химера про це не сказала, але я здогадався. Чому мені не варто знати, хто це був? Тому що він теж боїться мене? Адже я майже впіймав його. Тепер я вгадаю, не зазираючи в очі Химері...

– Піду, пошукаю Сліпого, – встаю.

– Почекай. Я з тобою, – Лорд вивалює з шухляди шафи оберемок сорочок. – Тільки перевдягнуся. Не розумію, чому для тебе це настільки важливо.

– Я теж, – кажу, здригнувшись від неприємного ознобу.

Через півгодини, із заклеєною пластиром спиною, в гігантській червоно-білій футболці Чорного з номером на спині, я прочісую Дім у пошуках Сліпого. Лорд теж у футболці Чорного, тільки біло-синій. Із номером двадцять два. Зустрічні здивовано витріщаються, підозрюючи, що ми є передвісниками нової моди. Інтенсивний спортивний стиль. Лорда ці погляди нервують, хоч він гарний навіть у футболці по коліно. Вона надає йому волоцюжного, трішечки звалищного шарму, який – при його зовнішності – вражає уяву.

Мені доводиться чекати і пристосовуватися до його кроків, тому що на милицях Лорд пересувається набагато повільніше, ніж у візку. Коли ми повторно перетинаємо коридор, заглядаючи в усі шпарини, Лорд не витримує та просить дозволу передихнути.

– Нікуди він не подінеться, Сфінксе. А в мене пахви горять. І, чорт би всіх побрав, на нас дивляться, як на якихось мавп, мені це вже набридло!

– Терпи, – кажу я йому. – Сам за мною вв'язався, не забувай.

– Бо ти мене непокоїш. Твої блукання, ціла ця історія. Я повинен бути поблизу. До речі, чому ти думаєш, що Сліпий щось про це знає?

– Я так не думаю. Може, знає, а може, ні. Але якщо хтось у принципі знає, що відбувається, то, швидше за все, таки він. Кавник! – раптово осяяло мене. – Там ми ще не дивилися!

Я рухаюся до Кавника, Лорд, чортихаючись, тягнеться за мною.

У Кавнику, як завжди, напівтемно й накурено. Лампи на столиках горять, відкидаючи світло зеленими віялами. Вікна зашторені, але сонце просочується крізь щілини, тож створити затишний півморок не вдається.

Сліпий тут. Сидить на грибоподібному сидінні в чорному сюртуку з еполетами, як молодий Дракула, що рятується від сонячних променів. Перед ним на рундуку – три чашки кави. На сусідньому грибі умиротворено щирить зуби Стервожер, тільки замість кави в нього горщик з кактусом.

Завалююся на найближчий грибостілець, і синці відгукуються на цю дію солідарним завиванням у ста різних точках мого організму.

– Боже! – каже Стервожер, випливаючи з трансу куріння. – Що з вами, хлопчики? Ви виглядаєте, е-е-е... трішки незвично...

– Холодну воду відключили, – пояснюю я. – Це лахи Чорного. Сліпий, я шукав тебе, щоби запитати про дещо.

– Я до твоїх послуг.

Сліпий відчужено втуплюється в простір, склавши руки на рундуку, ніби старанний учень у присутності вчителя.

– Хто минулого літа намагався накласти на себе руки, кинувшись із даху?

Стервожер, тихенько свиснувши, затуляє долонею свій кактус, оберігаючи його від неприємних історій. Лорд, який видерся на рундук, щоб передихнути від прямоходіння, розмазує по ньому жменьку розсипаного цукрового піску. Сліпий застиг, наче гіпсовий барельєф.

– Ну то як?

Я вже знаю, що відповіді не буде, але наполягаю, щоб витягнути з нього хоч щось.

– Кажі, Сліпий.

Він нарешті оживає й повертає до мене обличчя.

– Беру свої слова назад. Я не до твоїх послуг, Сфінксе. Вибач.

Коротко й зрозуміло. І так само огидно, як отой страх Химери, якщо не гірше.

– Це був не ти.

– Нічим не можу допомогти.

Лорд з тривогою стежить за нами, згорбившись і терзаючи підборіддя.

– Я однаково дізнаюся.

Сліпий смикає плечима:

– Не сумніваюся. Але не від мене. Іди, Сфінксе, не дій мені на нерви.

Сповзаю з пластмасового гриба.

– Ти досить багато сказав, нічого не сказавши.

Сліпий втуплюється в чашку, даючи зрозуміти, що розмова закінчена. Я виходжу, не чекаючи Лорда, перетинаю коридор, натикаючись на людей і візки, відчуваючи себе побитим і обплюваним.

Яке діло Сліпому до торішнього недійшлого самогубця, який полюбляє гуляти по дахах? Ким би він не був, хоч що б не гнало його на сам край, чим я можу бути йому небезпечним? В очах Сліпого немає нічого й ніколи, і в голосі його нема ні коридорів, ні закритих дверей, але навіть у глухій стіні, якою він відгородився від мене, я читаю відповідь на своє питання. Відповідь, котра завдає болю.

Заходжу до спальні. Грубий перестає жувати ковдру та дивиться на мене.

– Продовжуй, старий, – кажу йому. – Можливо, куштуючи все підряд, ти одного прекрасного дня зробиш відкриття. Винайдеш новий вид їжі. І прославишся у віках.

Грубий не розуміє слів, але розпізнає інтонації. Заспокоєний моїм голосом, він запахає ковдру якнайглибше в рот. Я опускаюся перед ним навпочіпки.

– Ти помічаєш, що ми майже весь час розгулюємо по Дому, що в спальні зараз ніхто не сидить? Помічаєш, що ми стали часто залишати тебе самого? Життя перетекло в коридори, а ти залишився тут, бідолаха. Але, може, тобі так краще? Ціла кімната у твоєму розпорядженні. Купа предметів. Бачиш, ось у чім річ: там, на даху, був хтось із нас. Хтось, хто може ходити. Не Сліпий... Не Горбач... Не Лері... Чорний? Македонський?

Грубий випльовує нитку, яка потрапила йому в рот, і кривиться.

– Це цілком міг бути Чорний. Після того, що трапилося з Вовком, це міг бути навіть я сам, але це був хтось інший. Скажімо, Чорний. І дівчинка із зеленим волоссям готова видряпати мені очі, аби я про це не дізнався. Кумедно, правда? Вона боялася мене. Лорда їй теж хотілося прогнати, але його вона не боялася. А зараз, скажи мені, Грубий, хто може боятися Сфінкса й чому? Що для цього треба зробити? Щось дуже й дуже нехороше. Це моє останнє питання. Здається, я знаю відповідь, але, можливо, мені це тільки здається. Чи сиджу я тут в засідці, чи чигаю на когось, хто мені відповідь?

Грубий глибоко зітхає, витріщаючись на мене очками-намистинами.

– Я боюся, Грубий, – кажу я йому. – Розумієш? До смерті. Подивитися йому в очі – і дізнатися... Чому він стирчав на даху тоді – і чому робить це тепер. У чому його провина й страх.

Грубий явно чекає від мене казку про сине море та білий пісок. Нитки звисають з його відкопаних губ тут і там, як сомові вуса, і він чистить себе, як уміє, не перестаючи уважно слухати. Він дивиться на мене й на того, хто сидить поряд зі мною, так само як я, навпочіпки. Нас троє сидить у колі над пожованою ковдрою, і цей третій теж уважно слухає, бо насправді мої слова призначені йому, і слова, і запитання – і він це знає.

– Що ти зробив, Македонський? – запитує я.

– Здається, я вбив його, – відповідає тихий, майже байдужий голос.

– Чому?

– Я боявся. Мій страх міг зробити це незалежно від моєї волі. Ти знаєш, я не хотів би заподіяти тобі біль. Він був страшною людиною. Я радий, що сказав тобі, Сфінксе, радий, що ти запитав. Роби тепер зі мною, що хочеш. Якщо звелиш піти, я піду.

Грубий розриває сигаретну пачку й радісно ухає, побачивши, як з неї висипалися сигарети. Хапає відразу дві, запихає в рот і тут же з огидою випльовує.

Я встаю й виходжу зі спальні. Не дуже розуміючи, куди йду та навіщо. Знаю тільки, що мені треба рухатися. Байдуже, в який бік.

– Еге, та ти, здається, в моєму одязі, Сфінксе?

Зустрічна фігура, яку треба обійти. Чорний, із величезним динаміком в обіймах.

– Так. Це твій одяг. У нас із Лордом сьогодні був день спогадів...

Роблю крок убік, але він знову заступає мені дорогу.

– Що сталося, Сфінксе? На тобі лиця не знати.

Стою, чекаючи, коли йому набридне стирчати переді мною. Дивлюся на його підборіддя, що вткнулось у динамік. Потім динамік зникає, поставлений на підлогу, й підборіддя зникає разом із ним. Чорний стоїть, згорбившись, так ніби пошкодив собі хребет.

– Так, – каже він. – Страшнувате на тебе дивитися, але я, нехай уже, переживу. Можу я чимось допомогти?

– Можеш. Запхай мене в яку-небудь щілину й зацементуй її.

– Зрозуміло, – Чорний випростався. – Ходімо. Я тобі це організую. І щілину, і цемент, і надгробний напис. Тільки потерпи до першого.

Динамік він залишає посеред коридора, як пам'ятний обеліск на честь нашої зустрічі. Я слухняно йду за ним. Ми виходимо на сходи. Спускаємося та знову йдемо. В актовому залі, як завжди, хтось натхненно терзає рояль, і хвилі цього натхнення заливають весь перший поверх. Чорний заводить мене в напівпорожню кімнату. Це склад, де нагромаджено гори картонних коробок. Одна з коробок частково відкрита, і в щілину визирає запакований у пінопласт унітаз. Ми в кімнаті унітазів.

Чорний копирсається за однією з коробок, бурмоче щось незрозуміле. Вивуджує звідти пляшку, а потім ще одну.

– По-моєму, – каже він, – тобі треба випити. Зможеш втримати сам? Келихи в мене тут не передбачені.

– Спробую, – говорю я. – А що всередині?

– Спирт, розведений яблучним соком.

Я сміюся. Чорний перекидає на бік порожню коробку та розставляє на ній пляшки.

– Познайомися з Песячими пристрастями. Це їхній улюблений напій. Коли звикнеш, дуже навіть нічого. Усе залежить від того, в яких пропорціях розвести.

– Та мені начхати, – говорю я. – Хай там буде навіть і чистий спирт.

– Я бачу, що тобі начхати, – Чорний сідає на підлогу й відкручує кришку однієї з пляшок. – То що все-таки сталося? Може, розкажеш?

Хитаю головою.

Він передає мені пляшку.

– Як хочеш. Я не наполягаю, сам розумієш.

Собача суміш не подібна на жоден з відомих мені напоїв. Люта гидота, хоча після третього або четвертого ковтка це вже не так помітно.

– Не налягай, – попереджає Чорний. – А то вирубаєшся.

– Дивні ці Пси, – відповідаю я. – І пристрасті в них дивні.

– У нас, – виправляє мене Чорний. – Не забувай, я тепер теж Пес.

– Так, – кажу я. – Світло-палевий. Кошлатий. Великий. Ти коли-небудь помічав, якого кольору очі в Македонського? Вони в нього, як осінні листя. Крапчасті...

– Не придивлявся.

– Дарма. Там багато всього. Знаєш, у чому полягає мій головний секрет, Чорний? У кожного в Домі є свій секрет. У мене теж є. Мій секрет у тому, що я можу змитися звідси у будь-який момент. Як тільки захочу.

Чорний опускає пляшку, похлинувшись її вмістом.

– Куди це, цікаво?

– Сюди ж. Але не зовсім сюди. У сюди, яке не зовсім тут. Це секрет, май на увазі.

– Зрозуміло, – каже Чорний. – У пляшку зі спиртом і яблучним соком. Здається, тобі вже досить.

Я розмазуюся по стіні, вкладаю ноги на ящик. Затиск у граблі заклонило, так що тримати мені тепер пляшку з-під Псячої радості до кінця моїх днів.

– Загинай за мене пальці, Чорний. Я буду перераховувати тобі паралельні світи, придатні для втечі.

– Давай, – говорить Чорний. – Не соромся.

Двері відчиняються, на порозі – Лорд, який граційно погойдується між двома милицями.

– Я тебе все-таки знайшов! – каже він.

– І цей теж у моєму одязі, – дивується Чорний. – Що на вас найшло? Ходи сюди, Лорде, здається, він уже готовий. Балакає про паралельні світи.

– Цікава тема.

Лорд підпливає до нас, падає на вільну коробку і з гуркотом складає милиці навхрест біля стіни.

Я заплющую очі. Тоді розплющую.

Й опиняюся нараз у всьому. У стінах, у підлозі, в стелі, в Чорному, в Лордові, в милицях Лорда. Я, наче лійка виру, засмоктую світ. Та моя частина, котра ціліша за інші, стривожена моїм вчинком. Вона розтривожена тим, що відкрила іншому мені пляшчаний тайник і дала спізнати смак його вмісту, тому мені, котрий – лисий і шаленоокий – сидить навпроти, закинувши ноги на ящик, ця інша моя частина – вона найкомфортніша, бо найбільша, – каже:

– Чорт, не думав, що його так розвезе. Що нам робити, Лорде?

Ще одна моя частина, котра продавлює картонну коробку (той нещасний картон ледь живий, колись у коробці зберігався умивальник), теж роздратована й перелякана, і вона відповідає:

– Звідки я знаю? Що ти йому дав?

Я хлюпаюся, сплескуючись, у пляшці, ледь-ледь прилипаючи до її стінок, тому що до мого складу входить солодкий, тягучий сироп. Я не зовсім прозорий, і це теж від сиропу. Таких, як Я, не виробляють, Я не існую ніде, окрім як тут, де Я зберігався серед унітазів, і невиразно пригадується, що Я якось пов'язаний із собаками, про це думає той Я, котрий сидить навпроти, а інший Я – котрий відразу наді мною – підозрює, що Я отруйний.

Горять пахви, пекучим болем розтікаючись до ребер, і не повертається задерев'яніла шия, а коробка піді мною прогинається дедалі сильніше, мені давно варто було би піднятися з неї, поки вона зовсім не сплюснулася.

У коробку моєму Я зовсім не хочеться, відчуття, пов'язані з коробкою, надто неприємні. Я, котрий сидить біля стіни, кажу:

— Весь світ зараз у мені, чи розумієте ви, що це означає?

І сам собі відповідаю, перескочивши назад на коробку, яка прогинається:

— Я не хотів би цього розуміти, якщо чесно.

І Я тут же злітаю вгору й падаю вниз, розширююся на всі боки й твердну, дивлюся тисячами крихітних шпарок, мільярдом очей. Це Я мені подобається найбільше, воно найспокійніше й велике, воно замикає в куб решту Я, і це радше навіть Ми, на нас тримається Дім, ми несемо його й підтримуємо. Ціною неабияких зусиль я втримую себе в межах однієї кімнати, тому що для стін нормальніше з'єднуватися з іншими стінами, але мені чомусь краще цього не робити, хоч Я не пам'ятаю, чому це так. Я позбуваюся слуху. Маленькі жваві Я, неспокійні та емоційні понад усяку міру, рухаються й продукують звуки надзвичайно швидко, роблячи їх недоступними чуттям. Я радше дримаю, ніж не сплю, це мій звичайний стан, повністю зануритися в нього заважає тільки страх злитися з іншими стінами. Це дедалі важче й важче. Мені навіть важче, ніж коробці, але Я терплю, поки вистачає сил, а коли вони вичерпуються, концентруюся на точці зіткнення зі мною безволосого й металеворукого Я, перетікаю в нього і чую, як Чорний каже: «Давай пошукаємо Сліпого, чи як?» — а Лорд відповідає: «Не можемо ж ми його так залишити...»

Я сиджу біля стіни, відчуваючи її холод і гладкість плечима й подряпинами під пластиром, що стягує плечі, і маю до неї дивні, майже родинні почуття.

Того, що я зробив, робити не можна: надто принадне й небезпечне це заняття — розчинення в тому, що тебе оточує. У людях — воно ще ніби нічого, але предмети сковують сні, в них можна зав'язнути на довгі роки — і навіть цього не помітити. Фокус зі стінами врятував мене одного разу, коли я був дитиною, і життя аж надто жахливо мене налякало. Того разу я насилу вибрався — й пообіцяв собі ніколи більше такого не робити. Усі обіцянки порушуються рано чи пізно, як порушив свою обіцянку Македонський. Я все ще не можу думати про його слова, про те, що він сказав про Вовка, але про порушену ним обіцянку я вже думати можу. Перебування в стінах допомогло мені заспокоїтися.

Я дивлюся на Лорда й на Чорного.

— Один з варіантів гри, — кажу я їм, — це перебування у всьому. Ти у всьому, і все в тобі. Але це небезпечно.

Чорний і Лорд переглядаються.

— Ніколи не пробував, — говорить Лорд. — Ти максималіст, Сфінксе. Так не можна.

— Здається, він трохи протверезів, — невпевнено каже Чорний, підкреслено звертаючись до Лорда, як Павук у присутності хворого.

Я киваю. Так, ледь-ледь. Але не остаточно, бо я все ще в грі. І Чорний, і Лорд мають не зовсім звичний вигляд. Чорному, напевно, за сорок. Солідний дядько, голий до пояса, за поясом чомусь сокира. Гарний. Лисіє з чола, і зморшок більше, ніж мало би бути в його віці, але однаково красень. Конан... Уже в літах...

Лорд молодший і не такий ефектний. Обличчя сухе, хиже; ані сліду Лордівської краси. Зуби трохи видаються вперед, вії білі, ніби обсіпані лупою. Він у якомусь мерзеному лахмітті, що розповзається по швах від кожного руху.

Умови гри для них неоднакові. Чорний такий, яким хотів би бути. Лорд такий, яким себе відчуває. Уже цікаво.

Чорний встає, затуливши півкімнати.

— Ходімо звідси, — каже він мені. — Провітримо тебе трохи. І випусти нарешті цю пляшку.

Я розтискаю цілком людські довгі пальці, пляшка падає та котиться по підлозі. Мені цікаво, як я виглядаю весь, тобто з ніг до голови, але, на жаль, поблизу немає дзеркал. Чорний нагинається до мене, обдавши міцним запахом псини, хапає попід пахви й ставить на ноги.

— Ось так. Потихеньку, помалу... Тупу-тупу...

Слухняно плентаюся до дверей.

Хто сперечається з Конанами? Він дихає мені в потилицю. Найголовніший Пес. Двері зашлі, зарослі лишайниками й цвіллю, ними мандрують вервечки мурашок, а замість ручки стирчить скалкуватий сучок.

Лапа Чорного в браслеті зі шпичаками хапає його, обломлюючи під корінь, двері відчиняються, і ми виходимо на покинуте шосе під сіре, непривітне небо.

Довкола поля, з понатикуваними телеграфними стовпами, асфальт всуціль у тріщинах, біла роздільна смуга ледь помітна, напівзасипана піском. Вітер шарпає на мені футболку Чорного, лоскоче живіт крижаними пальцями. Лорд піднімає комір куртки, який негайно відривається, залишившись у нього в руках. Той брідливо його відкидає.

– Ну що, ходімо? – Чорний цілеспрямовано кидається вперед, вигукнувши на прощання: – Динамік! Залишився посеред коридора. Піду, заберу, доки не хапнули.

Я озираюся на двері, але вони, звичайно, зникли. Лорд кульгає попереду, провалюючись милицями в тріщини асфальту і з лайкою вивуджуючи їх звідти. Крізь діри в його штанах просвічує щось зелене і стовбурчиться, витикаючись, листячко.

Хмари зловісно нависають. Скоро піде дощ. Чорний уже геть далеко попереду. Для нього ця нескінченна дорога – всього лише кілька метрів паркету. Тому він рухається з приголомшливою швидкістю, час від часу здивовано озираючись на нас із Лордом.

– Куди ми йдемо? – питаю я Лорда.

– Звідки я знаю? – байдуже відповідає він. – Ти сюди стрибнув, ти й повинен знати.

Лорд помічає щось у траві на узбіччі, зупиняється і встромляє туди милицю. Вивуджує назад з недопалком, який приклеївся до наконечника, знімає його та дбайливо ховає до кишені.

– Добре, – каже він. – Я наплічник забув. Ще два-три таких, і можна буде покурити. Ти теж дивися, а то я можу і не помітити.

Вдивляюся в тьмяну траву.

– А ти добре пристосовуєшся, Лорде, – кажу я. – Неначе для тебе це звичайна річ.

Лорд сміється, демонструючи гострі зуби:

– Не зовсім звичайна. Не повсякденна. Але й не абсолютно нова. Адже це ти мені пояснив, що нічого такого в цьому немає.

– Пояснив, – погоджуюся я. – Але погано. Якщо ти продовжуєш микатися туди-сюди. Треба було тебе налякати.

– А ти налякав, – говорить Лорд. – Не переживай. Адже ми на межі, а не в глибині. У будь-який момент можемо повернутися.

– На межі теж небезпечно, – не погоджуюся я.

Він дивиться здивовано.

– Чим? Тут же всі свої, хіба ні?

Я волю не сперечатися.

Небо над нами розтинає рожева блискавка.

– Промокнемо, – Лорд дивиться вгору, шулячись під своїм лахміттям. – А Чорний, мабуть, уже знайшов динамік. У тих, котрі не провалюються, свої переваги.

– Вибач, – кажу я.

– Це не докір. Я сам за тобою поліз.

Через п'ять чи шість відламків верстових стовпчиків у нас з'являється орієнтир. Далекий білий кубик придорожньої харчівні. Дощу, як не дивно, все ще нема. Зате чомусь дуже швидко темніє.

Харчівня у міру наближення до неї виглядає дедалі симпатичнішою. Білий будиночок із гостроверхим спадистим дахом і смугастими піддашками над вікнами. До під'їзної доріжки приткнулися дуже багато машин, одна древніша за іншу. Всуціль моделі початку століття. Малюночки з такими я колись колекціонував. Тут вони виглядають розвалинами.

У найспорохнілішому драндулеті з відкидним верхом сидять дві напівголі дівчини, які, побачивши нас, дружно звискують і махають руками.

— А що, гайнемо, хло? З вітром у вухах! Тарахнемося під укiс, за кайф!

У найближчій до нас дівчини рожеве личко Мерилін Монро, а груди, обтягнуті вицвілим купальником, схожі на два футбольні м'ячі. Вона відкриває рот і хтиво облизується:

— Ну то як? Гайнемо?

Ми оминаємо машину й заходимо до харчівні, поринаючи в шум, гамір і солодкі м'ясні запахи. У невеликій квадратній кімнаті якимсь дивом уміщається сила-силенна людей. Сидять за дерев'яними столами, сидять на них і під ними.

Столи не відполіровані, з них стирчать скабки, на деяких навіть збереглася кора. Обличчя скрізь незнайомі, хоча насправді я знаю їх усіх. На стінах палахтять різнокольорові написи. Досить подивитися уважно та виділити один — він починає пухнути, збільшуючись у розмірах і затуляючи сусідні.

Ми з Лордом займаємо столик, який дивом виявився вільним, під незмінною гравюрою з морським пейзажем. Фігура, яка пробігає повз нас, у кухарському ковпаку й у позолоченій масці з пташиним дзьобом, скидає перед нами з таці миски з їжею.

Я придивляюся. Дрібно нарізане м'ясо на чомусь жовтому, що нагадує чавлену кукурудзу. Лорд розстібає рвану куртку й береться за їжу. На грудях у нього величезний прозорий кулон у формі серця, в якому сяє вогненний локон страхітливого розміру. Я жую. Так само швидко та жадібно, як і всі навколо. На стіні під гравюрою — табло, на екранчику якого блимають дві зелені двійки. Двічі по два. Це номер нашого столу.

Миска швидко порожніє. Стіл перед нами займає бржава компанія стариганів у чорній шкірі та з відрослими бородами. Їхні гелгіт і рохкання заглушують усе навколо. Проте, незважаючи на гамір, який вони здійняли, можна розчути, що хтось гнівно стукає в одне з вікон.

Стукіт нарешті привертає чиюсь увагу, вікно відчиняють, і до кімнати залітає вухата тварина, схожа на недорозвинену гієну з прозорими крильцями з квіткових пелюсток. Незграбно пометавшись попід стелею, вона падає на наш стіл, перекинувши миску Лорда й розсипавши навколо хмаринку пилку, від якого у мене починає лоскотати в носі.

— Ну ви даєте! — обурюється гієна. — Я вас уже де тільки не шукав! Куди ви запропали, сволоти?

— Нікуди, — кажу я. — Обідаємо, як бачиш.

— Ага, обідаєте? — зловісно вимовляє літун і раптом заходиться кашлем. З розкритої пащі капає слина, застигаючи в повітрі й обсипаючись на стіл з кришталевим дзвоном.

— Де мое жертя? — хрипить крилата гієна. — Ось поїм і розберуся з вами не по-доброму.

Лорд барабанить пальцями по столу.

— Чи не час нам забиратися звідси, Сфінксе? Поки не з'явилися інші?

Гієна перетворюється на крихкого, замисленого немолодого індуса. Жодних крил. Чорний костюм, білосніжна чалма. Він пов'язує собі серветку й бере з таці миску з їжею.

— Пробачте мені мою нав'язливість, — ввічливо каже він. — Але я на вашому місці не робив би зараз різких рухів.

— Ми не будемо, — відповідаю я. — Я декого чекаю. Якщо цей хтось не з'явиться за найближчі півгодини, спробуємо вибратися звідси. Мені потрібен час.

Лорд зітхає й виймає з кишені захований недопалок. Кулон на його шиї пульсує в такт диханню. Індус, тихо наспівуючи під ніс, витягує з повітря позолочений кальян.

Мої плечі обіймають руки Сліпого, відчутно вдаривши струмом. Я здригаюся.

— Як ти? — запитує він співчутливо.

— Хріново.

Сліпець сідає навпроти. Такий самий, як завжди, жодних змін, не рахуючи ледь помітної прозорості.

— Погано, — каже він. — Краще зосередься. У тебе багато інших клопотів.

– Будь ласка, притримай свої жогацькі лекції для іншого разу, – огризнувся я. – Мені зараз не до цього.

Сліпий на диво миролюбно погоджується:

– Як скажеш. Але іншого разу може не бути.

Світло блимає. Двічі. Бородани в кутку обурено свистять.

– О-о-ох, – перелякано каже Лорд. – Нічого собі...

Я обертаюся. Проходом між столами до нас рухається дивна істота. Гола, худа як скелет, з уламками крил за плечима, від голови до п'ят ціла вкрита рубцями й виразками. На шиї в неї іржавий нашійник, з якого звисає та волочиться по підлозі не менш іржавий ланцюг.

– Що це за жахіття? – шепоче Лорд. – Що за ходячий труп?

– Чому ж труп? – докірливо питає інду, відірвавшись від кальяну. – Це наш дорогий Македонський.

Понівечений ангел тим часом зупиняється перед нами, притримуючи свої ланцюги, і чекає. Біле пір'я, яке заміняє йому волосся, звисає на обличчя, з решток крил витикаються голі кістки. До нього краще не придивлятися. У кожній ранці якийсь роїння, яке краще не розглядати, а на обличчі вираз, який краще не запам'ятовувати. Лорд відвертається й мацає навколо в пошуках милиць, зі свистом видихаючи повітря.

– Македонський, – кажу я. – Досить уже божеволіти.

Він піднімає очі. Темно-червоні на мертвотному лиці. І я бачу, що це Сивий. Або ж він просто подібний на Сивого.

– Припини це, – прошу його я. – Я тобі пробачив. Ти ні в чому не винен.

– Правда? – питає він надтріснутим голосом. – Ти не брешеш мені з жалю?

– Я ніколи не брешу з жалю, – кажу я.

Світло гасне, в залі голосно верещать.

Я змружую очі, а відкривши їх, виявляю себе в ідальні. Під Щурячим столом надривається магнітофон, продовживши й урізноманітнивши крики, якими обірвалося моє перебування не тут. Лері посмикує в такт музиці головою, підчищаючи хлібом тарілку. Грубий біля нього дрімає, вткнувшись у заляпаний нагрудник. Македонський їсть свій суп, низько схилившись над тарілкою, щоб не було видно, що він плаче.

Табакі обурено дивиться на мене.

– Що діється, Сфінксе? Що діється, я питаю?

– Нічого, – говорю я. – Що тут могло задіятися?

– Ти образив Македонського? – підозріло уточнює Шакал. – Я зараз весь дух з тебе виб'ю, якщо ти його образив!

– Усе добре, – крізь зуби проказую я, поволі звірючи від його докучань. – Заспокойся та відчепися від мене.

– А якщо все добре, то чому він реве?

– А чому ти питаєш про це у Сфінкса? – цікавиться Сліпий, кидаючи у свою тарілку зім'яту серветку. – Може в цій зграї хтось спокійно поревіти без твоєї участі?

– Сфінкс йому в чомусь-то присягнувся, – не заспокоюється Табакі. – І тепер Македонський реве.

Я встаю та виходжу з ідальні, поки мене остаточно не дійняли.

Відразу за дверима натикаюся на Лорда, який сидить на підлозі з виглядом засудженого до страти й обіймає милицю. Сідаю біля нього.

Лорд голосно сякається в носовичок і каже, дивлячись убік:

– Нерви з вами, звичайно, треба мати сталеві.

А тоді знов обіймає милицю. Я дивлюся в стелю, де зміїться ледь помітний низу напис, і думаю про те, що ось – охочі висловитися дісталися вже до стель, напевно, скоро стелі розцяцькуються написами й малюнками не гірше за стіни, а тим, хто захоче їх прочитати, знадобляться драбини, й Дім обросте драбинами... Я думаю про це і мовчу.

— Чистий, як видіння, та неосвічений —
існуватиме попри смертельні до нього
доповнення.

Боб Ділан. Тарантул

Перекидають відро з мильною водою. Брязкіт, плюскіт — і пінні річки розтікаються по підлозі. Для мене — зелені. Для решти — напевно, сірі. Ті, хто не встиг утекти, скупчилися на підвіконнях і з жахом витріщаються.

Друге відро. Річки отримують підкріплення, і на підлозі вже озеро. Правда, я в ньому плавати не став би. Самі плювки чого варті, хоч їх якраз і не видно, злилися з мильною піною. Зате недопалки та всіляка недогрижена погань на плаву неприємно змінює обриси.

— Човна б сюди, — пищить з підвіконня Білопуз, небезпечно звішуючись. — Поплавати-поплавати! От би нам човен і весла!

Хтось скидає його вниз, і загальної намоклості більшає на одного Шурика.

Мікроб і Мавпа з кислими мінами женуть перед собою дві швабри з нанизаними ганчірками. Бризки, звичайно, летять, і вони нажахано дивляться на свої блискучі чобітки, так ніби весь місяць щодня не ходили по всьому цьому ж таки, лишень без води. Швабри доїжджають до стін, розвертаються й сунуть назад. Розмазування бруду, якщо чесно. Пуття майже ніякого, але якщо бодай цього хоч іноді не робити, страшно думати, що з усіма нами станеться.

Габі, Єхідна та Спірохета тупцяють у дверях, одягнені нібито для прибирання. Єхідна навіть тримає щітку. Двома кігтиками. Наче букетик орхідей.

Роззираюся по спальні. Майже порожньо, якщо не рахувати глядачів. Усе, що можна було потягти, потягли. Хапаю спальник, який дрейфує поблизу, і волочу його у ванну. Він вивергає потоки води, й дівулі з вереском розбігаються. Ну ще б їм не розбігатися.

Це спільний трахальний спальний мішок, і що в ньому всередині — краще навіть не уявляти. Я в нього навіть під дулом пістолета не поліз би.

Опускаю чудовисько, з якого дзюрчить вода, у ванну, відгвинчую обидва крани й сіпаю блискавку. Її, природно, заклонило. Сіпаю сильніше. «Лягай і здохни на місці» — ось як це називається. Залишаю мішок спливати кров'ю та чимшвидше вшиваюся.

У спальні міні-мітинг посеред обмілілого озера. Оплакують зникнення заповітного спального мішка. «Де ми тепер будемо злягатися, браття і сестри?» Дивляться не те щоб доброзичливо.

«Ти його викинув! Як же ж ми тепер?»

Білопуз прополіскує у відрі свої кеди. Його мішок абсолютно не цікавить.

— Ну, то ми візьмемо твій, — каже Гібрид діловито. — Твій іще просторіший. Бо ж старий ти намочив. І тепер він нескоро висохне.

Я показую йому, як, де та за яких обставин він торкнеться мого спальника.

— Ну, то я тебе поріжу нафіг! — волає Гібрид. — Уночі поріжу, як ковбасу, ото просто нині, чуєш, ти?

Я від нього чув і не таке, а ріже він тільки стіни та меблі, так що на його крики давно ніхто не реагує.

— Прибирання має свою ціну, — кажу я.

Гібрид нишпорить по своїх кишнях, він має дуже нещасний вигляд. Вочевидь, знову загубив бритву. Вічна приклячка.

Логи з ненавистю викручують ганчірки. Напівголий Вікінг драїть стіл, поплювавши на нього — за браком інших миючих засобів.

Заплющую очі, і...

Видіння. Ця ж таки спальня, але чиста, як першого дня, коли ми сюди ввійшли. Білосніжні стіни, блискучі шибки. Ніяких мішків, ніяких Щурів... Навіть жодного плеєра. Могильник, одним словом. Рідне, улюблене місце. Тільки без Павуків.

Струшуюся, хапаю вільну швабру й біжу в найдавший кутку. Тру і тру, поки в очах не темніє. На підлозі з'являється тільки невелика світла пляма, і все. А спина вже вие, протестуючи. Доводиться сісти на підлогу.

Шльопає Білопуз, весь така мила-мила-мила дитина.

– Тобі допомогти? Можна?

– Давай, – хриплю. – Допомагай. А то щось не видно результатів.

– Ось у цьому місці трішечки видно, – запевняє він мене й береться за швабру. Сам не багато товщий, ніж її держак.

Я дивлюся, як він старається, потім на Логів, які вдають, що стараються теж, потім на презерватив, який пропливає неподалік. Хтось долив ще води, хоча сказано було, що більше двох відер не можна, бо може перетекти на перший. Якби ще вони всю цю воду відразу висушували, а то тільки ганяють її від стінки до стінки.

І знову хтось згриз алое. Подарунок Стервожера. Тільки корінець стирчить. Беру горщик, роздивляюся, і Гібрид відразу починає чистити нігті, фальшиво насвистуючи. Мало я зустрічав у своєму житті людей, які жеруть усе підряд – і тільки здоровішають. Один із них – Гібрид. Підозрюю, що ночами він і нас обгризає помаленьку, так, що ми не помічаємо. Що-що, а зубну пасту точно винищує він. Більше нікому.

Приміряюся, ніби зараз кину в нього горщик, він сідає й верещить. Мікроб із Мавпою скиглять:

– Ну куди, Рудий! Ми ж прибираємо!

Послухавши їх, хтось інший, може, і повірив би, що це так.

– Добре, – кажу. – Прибирайте далі, – і йду на свіже повітря, перекурити й перевести подих, хоча знаю, що дарма. Ще двері не зачиняються, а вони вже все покидають і побіжать перевіряти свій безцінний спальний мішок. Чи він, бува, не розповзся.

У коридорі четверо бездомних Щуренят сидять біля порогу. Як бідні сирітки в зимову ніч.

– А коли це все закінчиться?

– Коли можна буде повернутися?

– Чому так довго?

– Терпи, Рудий, терпи, – кажу сам собі чимголосніше, і це їх ненадовго затикає. Скориставшись паузою, втікаю до Кавника. Хоча це нічого не гарантує. Як захочуть, то припруться навіть туди. Був би я їхнім батьком, давно всіх передувив би. Суцільне скиглення та прищі, таке кого хочеш зведе з розуму.

У Кавнику дівчач-вечір. Шестеро ходячих. Зайняли весь рундук і спілкуються. Троє дівчат тільки-тільки з прибирання. На чолах ще не обсохнув трудовий піт. Бесідуєть, судячи з приглушених викриків, про важливе. Обтягнуті блискучими шортами задки погойдуються, наче хвости у знервованих кішок. Окрім них людей майже нема. Мрець – із книжкою, Локатор дрімає у візку.

– Підгрібай сюди, – кричить мені Мрець. – Воруши ластами! Я для тебе місце тримаю.

Вільних місць ціла купа, так що він це суто за звичкою кричить. Підходжу й сідаю поряд, і відразу ж усі дівчата обертаються та вмовкають з нехорошим блиском в очах. Ніби тільки мене й чекали.

Мрець крутить головою, не розуміючи, у чім річ. Холодна пауза на дві хвилини, а потім, як постріл, удар склянкою об рундук.

– Отак-от, – голосно повідомляє Габі. – Занапащена я тепер навіки. Через цього виродка.

Я хотів чого-небудь випити, але під їхніми поглядами передумую. Запросто можна захлиснути.

– Що таке? – запитую, бо з усього виходить, що виродок – це я.

– Він ще питає! – гудуть голоси підтримки, а Довга звалюється з рундука й дибуляє до мене, дивом не звалюючись з каблуків.

– Скотина, – вищіджує крізь помаду. – Вагітна я, ось що!

Навіть Локатор прокинувся. Цирк, одним словом. А мені взагалі-то і в Щурнику вистачає істерик без приводів.

– Добре, зрозуміло, а я тут до чого?

– До чого? – зі свистом перепитує Габі. – Може, ще скажеш, це не твої Шури погані постаралися, не ти сам, собацюра недобитий!

– Давай, котися звідси, – раджу, відчуваючи, що котитися доведеться радше мені самому. І встаю. Не битися ж із нею.

– Ні, ти не змиєшся! – волає Габі, підскакує і відважує мені ляпаса. Настільки з усієї сили, що мені мало голова не відвалюється. Ледве встигаю підхопити маскувальні окуляри. Дівулі за рундуком радісно гудуть.

Я повертаю ляпас перш ніж розумію, що все це затівалося заради чогось такого.

Габі задирає довбешку та верещить. Пронизливіше, ніж свердло електродріля, яке впивається в стіну. Дівулі підхоплюють це відьомське завивання й відвалюються від рундука: одна, друга, третя, наче перезрілі поганки, ось тільки поганки після цього не кинулися б на мене.

Схоплююся й затуляюся від них столом. У нього з льоту вривається пара каблуків. Азартно сапаючи і штовхаючись, дівулі намагаються подолати перешкоду, неабияк заважаючи при цьому одна одній.

Локатор на задньому плані швидко прямує до виходу. З висолопленням від поспіху язиком. До краю прагнучи стати невидимим. Єхидна намагається видертися на стіл, інші її стягують. Усе це – під безперервний ультразвуківий виск.

Здуріти можна! У якийсь момент я починаю відчувати себе справжнім щуром. Якому ось-ось переламають хребет каблуками. І якого потім, не перестаючи вищати, розмажуть по паркету. За що? Ні за що. Головне, це буде страшенно боляче.

Стіл вривається мені в живіт і суне вперед, відтісняючи до стінки. Заганяють у кут. Упираюся в стіну задом і пригальмовую стіл, і в цей момент мене хапають за волосся та мало не відривають голову від шиї. Тепер уже і я звискую, як вони.

– Та ви що, здуріли?

Це Мрець. Який озвався абсолютно даремно. Тому що мене загороджує стіл, а його – ні. І йому відразу показують, у чому тут різниця. Я рятую свій скальп ціною жмутів волосся, а Мрець очманіло відбивається від ніг і кігтів, які копають його і шматують, поки він не опиняється на підлозі.

Вискакую зі своєї загороди й біжу до нього. У будь-якій іншій ситуації я не побіг би, тому що Мрець – зовсім не той, хто потребує чиеїсь допомоги. Його іноді навіть Скорпіоном називають, бо на вигляд він такий самий прозорий, а в усьому іншому настільки ж безневинний, як скорпіон, але зараз я ні в чому не впевнений; здається, все-таки радше дівулі вб'ють його, аніж навпаки. У Кавнику вже сила-силенна всякого люду, і хтось устиг до них раніше за мене. Це добре, бо мій забіг на півдорозі уриває Єхидна, яка вчепилася мені в обличчя.

Далі важко зрозуміти, хто кого мордує і за що. Суцільне місиво з тіл, перевертаються якісь візки й столи, дівчачий вереск сягає небачених висот, і, як апофеоз, до Кавника вриваються Шериф і Чорний Ральф.

Чого й варто було чекати. Дивує тільки, що бардак на цьому не закінчується. Напевно, це через те, що дівулям, за великим рахунком, начхати на наших вихователів. Своїх старих вони побоюються, а про наших древніх достеменно знають, що, по-перше, ті до них і пальцем не торкнуться, а по-друге, не влаштують їм холеру постфактум. Отже, дриганіна триває, правда, недовго, бо незабаром з'являються і дівчачі приборкувачі.

Останні дві-три хвилини я не беру в цьому участі. Сиджу під рундуком, намагаючись зрозуміти, що за неприємний хрускіт пролунав, коли хтось наступив мені на руку, та чому шумить у вухах, а предмети навколо роздвоюються.

— Агов, Рудий, ти цілий?

Мною легенько стрясають. Я дивлюся на Руду, поки два її дуже рожеві обличчя не зливаються в одне, і тоді відповідаю, що так, цілий, хоч і не зовсім.

Кавник встелений тілами та скалками. Тіла нібито всі живі, принаймні ворухнуться, а світ навколо незвично яскравий і гарний, і я не відразу здогадуюся, що це тому, що я дивлюся не крізь зелені окуляри. Шукати окуляри взагалі без сенсу.

Мікроб скиглить посеред кімнати, притримуючи щелепу. Кінь намагається його підняти. На третій спробі до нього приходиться допомога в особі Москіта, і дві чорноспинні фігури урочисто виводять третю під лікті. Братерство Логів — зворушливе видовище.

— Вони всі худоба! Худоба! Не люди!

Рептилія Хресна відвезла візок з ридаючою Бедуїнкою, на ходу видираючи у неї з рук щось подібне до обушка. Ну ось до чого тут Бедуїнка? Хіба її хтось образив?

— Що трапилося? — нетерпляче питає Руда. — Ти поясниш чи ні?

— Хай би мені хтось щось пояснив. Я такому розумникові подарував би свій улюблений вентилятор.

Встаю, обмацуючи діючою рукою корсет — чи не тріснув. А його немає і близько. І я холодно, пригадавши, що не ношу його вже два тижні з гаком. Тобто весь цей час я тут проскакав з незахищеним хребтом. Від цієї думки мені стає зовсім погано.

— Еге-гей, — лякається Руда. — Ти що, непритомнієш?

— Ні. Це у мене так душа в п'яти втікає. Зримо.

Шакал Табакі розкладає навколо себе клаптики різномастого волосся, як старий індіанець, що розжився купою свіжесеньких скальпів. Стиха наспівує. Страхітлива сценка.

Рука розпухла та пекельно болить. Пробую повернути пальцями — і тут же усвідомлюю, що не варто було. Когось у цьому звалищі знудило. Частково на мене.

— Ходімо, допоможемо тобі відмитися, — Руда бере мене за чистий рукав, спрямовуючи до дверей.

Ми перебираємося через завали перевернутих столів, стільців і розтрощених абажурів. Лорд, який сидить на стійці, похмуро мені киває. Здається, тут побували всі. І всі — НЕ ЗЕЛЕНІ! Від цього просто втомлюєшся.

У душовій кабінці (віднедавна я їх буквально не терплю) намагаюся пояснити Рудій, що сталося. Без особливого успіху, бо й сам нічого не розумію. Вона слухає, намілюючи мені голову, так що я її не бачу, відтак і реакції на свою розповідь відстежувати не можу.

— Габі не вигадує про вагітність?

— Звідки я можу знати? Якщо вагітні поведуться, як психи, — напевно, не вигадує.

Її ожинові очі нібито аж у сльозах від того, що я дивлюся на них крізь воду.

— А решта?

— Вони просто відразу ж долучилися. Ніби так і було задумано.

Вона пхає під струмись мою майку, струшує — і на кахель падає бритва у футлярі. Руда підбирає її і тримає на долоні, розглядаючи.

— Слухай, а якби це були хлопці, ти б її вийняв?

— Напевно. Звідки я можу знати? Тягаєш ці бритви на собі з ранку до ночі, а коли треба, вічно забуваєш вийняти. Ось Мерцеві — тому й виймати не довелося б. У нього бритва завжди в руці. Не знаю, як це стається.

— Що ж ви ними не скористалися, ні ти, ні він?

Я прибираю з очей волосся, щоб краще бачити Руду, коли вона говорить такі речі.

— Маєш на увазі, полякати? Вони однаково не повірили б.

За межами кабінки Шериф ревом скликає всіх «учасників цирку» на Могильне прочісування.

— Я хочу, щоби ти зрозумів, — Руда полоще мою майку під душем. Її власна зробилася такою ж мокрою, і шорти також. — Що вони могли вбити вас. Запросто, — домоворивши, Руда вперше дивиться мені в очі. — Цього не сталося не тому, що вони вас пошкодували.

— Ну, це-то я якраз зрозумів. Тільки не зрозумів, за що.

— І не зрозумієш.

Я тримаю постраждалу руку витягнутою, подалі від себе й від стін. Доводиться весь час стежити, як би що-небудь не зачепити. Це заважає мені зосередитися на нашій розмові. Це, а ще голос Шерифа, який тупотить по вмивальні та грюкає в кабінки.

Руда має рацію, хоч і не зовсім. Я таки щось зрозумів там, у Кавнику, тільки зараз мені важко вловити своє розуміння. Це трапляється доволі часто. Знання сидить у тобі, а ти його не помічаєш, аж поки добряче не струсоне; й допіру тоді розумієш, що вже давно чекав чогось такого. Але чому чекав, однаково не дотямиш.

І занудно крутиться в голові, що Новий Закон, напевно, ніколи б і не прийняли без моєї участі. Хоч якраз це абсолютно не має значення.

Дверцята відїжджають, пропускаючи голову Вікінга.

— Усім звеліли бігти в Могильник, — доповідає він. І розпливається в паскудній усмішці: — Я не завадив?

Руда вирішує провести мене до Могильника. У коридорі тиша і благодать. Сунемо, мітяти шлях калюжами, великими та малими. Руда викрутила майку, перш ніж натягнути її на мене, але з подолу знов капає, з кожної штанини цебенять струмки, і смачно чвакають кеди. Це вперше я такий ходжу серед білого дня, водяник, та й годі, і Руда нітрохи не краща.

— Як ти думаєш, що зараз діється в Могильнику? — запитую, наперед смакуючи нашу з Рудою там появу.

— І не сподівайся, що я туди ввійду.

Мене гальмують і трохи відтискають з країв.

— Ненавиджу всякі такі акції, — повідомляє Руда, підводячись.

— Чого ж ти мене не переодягнула? І як ти, в такому разі, уживаєшся з Шакалом? Бачила його з колекцією повідираного волосся? Тільки не кажи, що живеш не з ним. Де будь-хто з них, там і він.

Вона не відповідає. Не любить розмовляти зі мною про четверту. Не знаю, чому це так. Але не любить, і все.

Малинова моя майка мало того, що тече, то ще й пускає фарбу. Під нею я весь у розводах барви зорі або ж павіанячих сідниць. Асоціативне мислення в мене розвинене, тому спочатку уявляю себе, ніби я спливаю кров'ю, а потім Соломона; видіння завжди йдуть одне за одним. Соломон — мій нелегальний підвальний Щур.

Товсті, тремтячі щоки, зацькований погляд; і ще ця його паскудна астма. Півтори свічки до післязавтра, ліхтарик, купа газет. Добре, що я відніс йому вночі пожертви. Може, і вистачить на сьогодні. Спускатися в підвал з пошкодженою рукою я не збираюся, оце вже нізачо. І хай мені не розповідають про Щурів і їхні звички. Тримав я справжнього щура. Не з тих, що білі, а найсправжнісінького сірого. Із ним можна було спати лягати. Годуєш з рук, і все. Ніякого підступу. Але Людина — зовсім інша річ. Годуй не годуй, а близько не наближайся. Тим більше, якщо нездоровий.

Навіщо мені це знадобилося? Жалісливий я чи дурний? Приємно, коли найстрашніший ворог у всьому від тебе залежить, живе, як справжній гризун, і світу білого не бачить. Ось, напевно, і відповідь. Мені це просто подобається.

— Ти чого це мутнієш? — питає Руда. — Щойно був веселіший.

— Думаю про своє моральне обличчя.

Вона киває. Жодного підбадьорливого слівця. Визнає, що є від чого помутнішати? Напевно, так. Краще не питати, бо Руда не брехатиме. «Заслужити твою повагу – це для мене найголовніше». Ніколи я їй цього не скажу. Таке не прийнято промовляти вголос. Хай навіть звертаючись до тричі сестри. Я ж і без того дуже багато всякої всячини їй говорю. Вона знає про мене майже все; я про неї – майже нічого. Адже про свої справи вона мовчить. Ще відтоді, як намагалася відучити мене пхінкати, коли боляче, хоч так і не відучила остаточно. У нашому тандемі вона старша, а старші сестри витирають, звичайно, молодшим братам носи, але плакати в камізельку біжать до когось іншого. Це неймовірно дратує. При тому – нічого не вдієш. Вона зі мною няньчилася, значить, я для неї немовля, котре піросло; я на місяць старший за календарем, та це – порожній звук. Диктат, якщо подумати. І я, напевно, ніколи не дізнаюся, чи плаче вона в камізельку Лордові. Я хотів би, щоб у неї була така камізелька для плачу, надягнена на чиєсь тіло; я хотів би знати, що Лорд для неї – не ще одне дитинча, але про них мені знати не годиться. А то раптом затупаю в нападі ревнощів і почну, скиглячи, хапати її за шорти. Чи як там вона собі це уявляє? Не дай бог дізнатися.

– Я пішла. А ти не сідай у Могильні крісла, якщо не хочеш дістати по шиї від Павуків.

Повертається і йде, мокра, як викупана білка, а я гукаю їй навздогін:

– Буде зроблено, шефе! – і заскакую в Могильні двері.

Павуки Щурів не зносять ні в якому вигляді, особливо мокрих та у великих кількостях. Тому обробляють нас першими й дуже оперативно.

Шериф чортихається і засліплює всіх своїм золотим іклом. Я йду геть, виносячи з собою загіпсовану руку та жменю «коліс» у кишені; при цьому відчуваю, що мені полегшало вже й без них. Я єдиний такий у Домі, кому від Могильника на душі веселіше. Знаю, що це збочення, а зробити нічого не можу. Та й не хочу, мабуть. Я тут виріс, одне що не народився. Отже, всілякі високі слова про батьківщину, на кшталт: «Благослови наш теплий хлів!» – і все таке інше у мене переноситься радше на Могильник, аніж на Дім загалом. Я в Могильник, звичайно, не рвуся, але при нагоді обов'язково забігаю. І заживає на мені тут усе, як на кішці, бо я цього місця не боюся й не божеволюю, як деякі, від перебування в ньому. Імовірно, має бути навпаки, адже нікого в Могильнику стільки не копирсали, скільки копирсали мене, але в природі взагалі все дивно влаштовано, і логіки ніякої ні в чому насправді немає.

Я не знаю, хто залишився доліковуватися з чужих, а з моїх залишають тільки Гібрида. Мене і Мерця відпускають відразу. Напевно, через нашу з ним славу безтурботних небіжчиків, яким у могилах не лежить. Добре бути неординарною особою.

Ми усамітнюємося в спільному сральнику та звіряємо нашу здобич. І в нього, і в мене порядна жменя коліс, не кожному післяопераційному стільки відсипали б.

– Тримайся, – кажу я Мерцеві. – Тут цілий маєток, якщо на дурню не витратити.

– А в мене нічого і не болить, – повідомляє він. – Як не дивно.

Мені задрісно, бо в мене якраз болить, і то неабияк болить, і ще невідомо, вдасться втриматися без таблеток чи ні.

– Дивуюся, як це ти нічого там не потягнув, – говорить Мрець. – Правда, з іншого боку, в тебе ж рука не діє.

Я мовчу, бо зауважив дещо неприємне. Пакет фірми «Фенікс», який зачався під одним з умивальників. Забився під зливну трубу і думає, напевно, що його там не видно. Неначе цей отруйно-синій колір може з чимось злитися. Мерзотні зім'яті мішки переслідують мене всюди. Не знаю звуку огиднішого, ніж шурхіт пакета, що котиться за тобою по п'ятах. Бо його нібито жене вітер. Чорта з два. Вітер тут узагалі ні при чому. Звичайно, там, де є вітер, вони поводяться нахабно, але іноді нападають і в абсолютно безвітряних зонах. Після того, як на повітрі один особливо липкий і запорошений екземпляр спікірував звідкись згори мені на обличчя й розлігся на ньому, напівприлипнувши, у вигляді карнавальної маски, я став дуже нервовим з цього приводу.

Улюблене місце збору в них під ганком. Там вони зазвичай із шерехом гасують один за одним колами, як перекотиполе, і там-таки влаштовують засідки, бо людина, яка виходить на ганок, найменше чекає, що з-за поручнів вилетить пакет, котрий норовить прилипнути до будь-якої відкритої частини тіла. Вони й збиті не вгамовуються. Єдиний спосіб боротьби – причавити їх каменем, а це не так уже й просто, адже вони відлітають дуже жваво, а торкається їх гидко.

Синьо-білі «Фенікси» заповнили весь Дім і його околиці, тому що ця фірма – основний постачальник усякого лайна на кшталт зубної пасти, кремів та туалетної води, і «Фенікси» особливо підступні. Я вже навчився вирізняти їх по шелестінню. Воно чомусь голосніше, ніж в інших пакетів. Тож угледівши одного з них, який сховався під раковиною, я насторожуюся і відразу перестаю прислухатися до мимрення Мерця.

– Чорт, – каже Мрець, простеживши за моїм поглядом. – Ворог не дримає, так?

Мовчки киваю. Якраз у цей момент пакет робить невловний випад і завмирає, збагнувши, що переоцінив свої можливості. Ми з Мерцем шарахаємося.

– Зажди, – шепоче Мрець, хапаючи швабру, яка стоїть біля дверей, – не нервуй, зараз я з ним розберуся, – і згорбившись, навшпиньки шкандибає до мийки.

Пакет залишається нерухомий. Мрець крадеться, наче справжній індіанець зі списом, крадеться й крадеться, потім кидається вперед і пришпилює пакет шваброю до підлоги. Лунає відчайдушний хрусткий шурхіт.

Я відвертаюся.

– Усе, – каже Мрець. – Йому гайки! – і піднімає швабру з настромленим на неї клаптиком «Фенікса».

Ми підпалюємо його, спускаємо попіл в унітаз і тричі зливаємо воду. Потім з полегкістю закурюємо.

– Дякую, – кажу я Мерцеві. – Повік пам'ятатиму, що ти для мене зробив.

– Про що мова, – відмахується він. – Я й сам не можу їх терпіти. А надто тих, котрі ночами літають.

Присмоктавшись до сигарети, він з'їжджає по стіні. Стаючи ще зеленішим. Окуляри тут ні при чому, та їх на мені й нема. Просто в Мерця такий колір шкіри – нерекламний. І від кожної дрібниці міняється в гірший бік. Наприклад, від куріння. Його давно попередили, що він помре від першої ж затяжки; відтоді він експериментує щодня і повсякчас біситься, що його піддурили.

Хоч у мене з ним домовленість. Того дня, коли я прийду до нього вві сні, він кидає палити. Але тоді-то вже точно буде пізно, тож усе це тільки слова, для заспокоєння нервів. Є в мене така дивна звичка – відвідувати вві сні майбутніх небіжчиків. Я приходжу до них, коли вони сплять, сідаю на ліжко й нічого особливого не роблю, але вони потім дуже скоро помирають. Не люблю про це розводитися, а то зовсім життя не стане від усяких психів, і без того я насилу звільнився від старої клички. Тішуся тим, що бувають у людей звички ще гірші.

– Куди ти намилився? – сонно питає Мрець.

– До Стервожера. Випрошу яку-небудь зелень для Гібрида, хай би зжер собі на втіху. Хворих належить відвідувати з подарунками.

– Ох, – белькоче Мрець. – Нічого собі! Свят-свят! А Павуки йому скажуть: їж, дитиночко, їж, набирайся сили... Краса...

Трясе синіми патлами в кісках і дригається від сміху. Щойно піду, точно засне просто на кахлях. Йому це теж шкодить, тому він користується з нагоди.

Я вибираюся у світ. Несу перед собою гіпс, наче тацю з власною кісткою. Прегарний молодий чоловік, і з кожним днем дедалі гарніший. Прищ на правій щоці доводиться шкребти лівою рукою, на підшвах підсохлих кедів поутворювалися якісь шкуринки, які роздряпують ступні.

Зазираю по дорозі в Шурник. Краще б я цього не робив. Зовсім забув про прибирання, а воно — ондечки, точніше, його сліди. Уся спальня в мокрій сльоті, в болоті, і сміття там само, де було, тільки намокле, а відтак іще гидотніше. Ящик-стіл посередині, догори дном, він влип у все вищезгадане, і загалом пахне чомусь блювотою, хоча блювали зовсім не тут.

З-між Шурів жодного не видно, тільки Білопуз, насвистуючи, вимиває на підлозі губкою ділянку завбільшки з футбольний м'яч. На цьому п'ятачку навіть видно паркет.

— Молодець, — кажу, щоб заохотити таке старання, але тут же усвідомлюю, що він у навушниках і ні чорта не чує.

Заради чого, питається, я затіяв це прибирання? Зрозуміло ж було, що від прибирань — тільки біда.

РАЛЬФ

Важкі настають дні.

Вже мріє на обрії

Година, що чекає своєї години.

Інгеборг Бахман. Відстрочений час

Раз на сім років ізольованість Дому від світу давала тріщину. Ральф тричі спостерігав подібне, але так і не навчився сприймати випуски як нормальне явище. Неможливо було звикнути до того, що зовнішність раптово допускалася в Дім, до того, що з Дому в неї йшли, здавалося б, зрощені з ним істоти. Старі вихователі люто ненавиділи передвипускний семестр і лякали ним молодих, які тільки розпочинали роботу, протягом кількох років. «Хто не пережив випуск, той, вважай, нічого не бачив». Ральфові свого часу пощастило (або не пощастило) потрапити в Дім напередодні випуску, тож такі чи подібні вислови не переслідували його роками, як інших. Він від самого початку був тим, «хто це бачив». Новобранцем, який з ходу потрапив на поле бою та нюхнув пороху. Хоча той, перший, випуск він і надалі пам'ятав тьмяно. Краще за решту йому пригадувалося нашістья батьків.

Як не було в Домі двох однакових учнів, так не було й подібних батьків, проте вихователі все ж ділили їх на категорії. Оператори та Контакттери. Оператори активно спілкувалися зі своїми дітьми, регулярно відвідували їх у відведені для візитів дні, терзали вихователів телефонними дзвінками. Контакттери з'являлися в передвипускні дні. У найкращому разі — за два тижні до випуску. Решта батьків поміщалися між цими двома крайнощами, не удостоюючись окремого найменування.

Візити Контакттерів збігалися з різними перевітками, з приїздом комісій, пожежної й санітарної інспекцій і всіх можливих і неможливих організацій у справах неповнолітніх, які тільки можна уявити. Раз на сім років вихователям давали зрозуміти, що існують вищі інстанції, які цікавляться їхньою роботою. Їх перевіряли, а тоді перевіряли заново. Від них вимагали звітів і рапортів, графіків чергувань і детально складених анкет на кожного учня. Усе це звірялося та детально розглядалося.

Пожежна інспекція перевіряла стан вогнегасників та екзаменувала вихователів. Тих, хто не міг скоромовкою викласти послідовність дій при пожежі й накреслити план термінової евакуації, скеровували на курси протипожежної безпеки. Медична інспекція перетрушувала лазарет. Санітарна інспекція перевіряла кухні. Контакттери потребували порад, підвищеної уваги та медичної допомоги на першу вимогу. Оператори вимагали шанобливого до себе ставлення. Перевірятьні комісії іноді приїжджали по три рази. Директор до кінця місяця втрачав людську подобу.

За час відпустки вихователі встигали більш-менш оговтатися від пережитого, а відразу після повернення їх чекав набір шестирічок. Прийнята в Домі система прийому й випуску

учнів, на думку Ральфа, була вершиною кретинізму. Він не міг зрозуміти, чому молодших у випускний рік не посилають на відпочинок раніше ніж зазвичай, щоби позбавити споглядання випуску. Сам факт від'їзду половини населення Дому був для них потрясінням, але те, що вони бачили, як це відбувається, Ральф вважав неприпустимим. Як і те, що потім вони мали змогу без перешкод обговорювати побачене в літніх таборах, не відволікаючись на уроки, майже позбавлені виховного нагляду. І те, що після свого повернення вони виявляли нових молодших – свою зміну, наочне підтвердження того, що їх незабаром чекає доля старших, тому що старшими тепер називали їх. Не дивно, що вони не відчували великої любові до молодших, не піклувалися про них і не опікали їх. Не дивно, що вихователі переходили в розряд ворогів і не могли розраховувати на повернення втраченої довіри. Дивовижним був тільки захват, з яким ставилися до цих огидних підлітків молодші. Старші могли ними нехтувати, могли їх третирувати – малих це не відштовхувало. Вони переймали у старших усе, зокрема страх перед випуском, який поступово ставав чимось обов'язковим. Ознакою дорослішання.

Цього разу Ральф був єдиним вихователем, присутнім при інших випусках, і міг ствердити, що цей передвипускний місяць на диво тихий і спокійний. Єдина комісія з перевіркою. Нікого з батьків, крім запрошених. Нечисленні невимогливі Оператори, жодних Контактерів, жодних інспекцій, жодних додаткових звітів. Єдина комісія прибула й відбула без претензій. При тому що Дім був запущений до краю, Акула був найбільш нетямущим з директорів, а в документах панував цілковитий хаос.

Поміркувавши, Ральф здогадався, які причини такої лояльності. Дім припиняв існування. Нікого не обурило його вигляд, відсутність у встановлених місцях вогнегасників і верстви штукатурки, що відвалюється від стін. Пожежну і санітарну інспекції не цікавила будівля, призначена під знесення. Безглуздо було б вимагати ремонту й відповідності нормам безпеки. З тугою, що здивувала його самого, Ральф зрозумів, що на тому, на Зовнішньому світі Дім уже списаний з усіх рахунків і доживає останні дні.

Єдиним, що не вписувалося в теорію «доживання», були батьки. Батькам належало наїжджати. Тим, котрі відвідували своїх дітей, – частіше, ніж зазвичай, тим, котрі не відвідували, – зненацька та нервово. Контактерам належало починати налагодження контактів. Найобязкішим – узяти кабінет Акули в облогу телефонними дзвінками. Але не було ні дзвінків, ні раптових візитів, і навіть Оператори, ніби змовившись, скоротили кількість візитів до мінімуму. Ральфові в цій байдужості вбачалося щось підкреслене й навмисне. Зрідка він розважав себе уявними сценами передачі батькам Стервожера, Сліпого або Мерця. Він хотів би подивитися, як пройде така зустріч. Але він знав, що нічого подібного не побачить, бо за такими не приїжджали ніколи. Мабуть, на тому, на Зовнішньому світі спрацювали свого роду запобіжники. І ось тепер Ральфові здавалося, що ці запобіжники спрацювали всі одночасно.

У день від'їзду останніх із тих, котрі пройшли тести, тривожні думки облягали його, але не так, як до того. День цей навіть чимось нагадав попередні випуски. Батьки чотирьох «розумників», як один, з'явилися раніше від призначеної години. Активний Оператор – батько Пискуна – влаштував грандіозний скандал, що розтягнувся на півранку. Батьки Бедуїнки скандалів не влаштовували, зате їхня дочка постаралася зробити свій від'їзд пам'ятною подією, і це їй цілком вдалося. Мати Чуми знепритомніла, виявивши на тілі дочки три татуювання на пам'ять від люблячих подруг.

За традицією, вихователі проводжали учнів зі своїх груп, відтак Ральфа задіяли як охоронця. Понад дві години він відганяв від приймальні охочих долучитися до проводів, прислухаючись до криків, що долинали з-за дверей, поки всі, хто юрмився в коридорі, не розійшлися. Буквально через кілька хвилин після того, як коридор опустів, з приймальні вийшов Гомер і виїхали два Фазани. Гомер виглядав жажливо, Фазани світилися втіхою.

Ральф дочекався Акули, повідомив його, що чергування в коридорі пройшло спокійно, і поцікавився, чому так затягнулися проводи.

– Добре, що вони взагалі відбулися, – відповів Акула. Вигляд у нього був дещо винуватий.

У приймальні почулися чийсь крики та дзенькіт битого посуду. Акула послішив заховатися. Ральф здогадався, що так відходить від спілкування з батьками Голубонька, але не став перевіряти свій здогад. Вихователь, який не спілкувався з батьками та тими, кого забирали, і вихователь, який щойно через це пройшов, відрізняються як солдат, котрий відсидівся в окопі, й солдат, що побував у бою. Ральфів вираз обличчя міг остаточно вивести з рівноваги тих, котрі перебували в приймальні.

Він не відвідував Куряку сам, але щодня розпитував про його самопочуття. Не тому, що його турбувало здоров'я Куряки, а тому, що його мучила совість. Крім того, він побоювався, щоб Куряка не занедужав. На прохання Ральфа йому не напридумували ніяких міфічних хвороб, пояснивши затримку в лазареті всього лише несприятливими аналізами, але помисливого хлопчиська навіть це налякало до смерті. Треба було щось вирішувати. Не можна було тримати його в лазареті довше ніж десять днів, але Ральфові наразі не хотілося повертати його в групу, звідки Куряку витурювали.

Зайшовши до вчительської, щоб зробити черговий дзвінок і запитати про Куряку, він застав там Хресну – одну з небагатьох, хто використовував вчительську як робочий кабінет. Хресна сиділа за своїм столом, перебираючи якісь папери. Ввічливо кивнувши на його вітання, Хресна запитала, чи може він приділити їй трохи часу. Ральфа це не здивувало. У міру наближення випуску вихователі дедалі частіше розпитували його про попередній. Звик він і до того, що запитання вони ставлять одні й ті ж, іноді по кілька разів, ніби не чують або не розуміють відповідей.

Хресна заховала в теку розрізнені аркуші. Тільки звільнивши стіл і акуратно, долоня до долоні, склавши на ньому руки, вона подивилася на Ральфа.

– Ви одного разу сказали, що під час попереднього випуску ситуація в Домі була більш нестабільною. Якщо я не помиляюся, ви мали на увазі протистояння двох ворогуючих угруповань.

– Так, – підтвердив Ральф. – Тоді справи склалися набагато гірше.

Він сів, як завжди відчуваючи у присутності Хресної деяку скутість. Ця жінка викликала в ньому двоїсте відчуття. Вона, поза сумнівом, чудово давала собі раду зі своїми обов'язками, легко вирішувала проблеми, від яких Голубонька впадала в істерику, вона була розумна, відповідальна, педантична, користувалася повагою серед дівчат. Водночас її холодність і зарозумілість відштовхували. Симпатії вона ні в кого не викликала. Ральфові здавалося, що і в ній самій немає ніяких почуттів до вихованок, що вона ставиться до них з абсолютною байдужістю. Він переконував себе, що це не так, що добрий вихователь уміло приховує свої емоції, але звільнитися від упередження так і не зміг. Хресна була надто зимна для своєї роботи. А може, надто стара. Струнка, наче балерина на пенсії, в незмінному сірому костюмі, з незмінно яскристими білосніжними манжетами, вона виглядала на п'ятдесят, але насправді її вік наближався до сімдесяти.

– Мене цікавить, чи не були ці слова всього лише спробою заспокоїти директора? – запитала Хресна. Очі Хресної за скельцями окулярів дивилися суворо й нібито аж осудливо. Круглі та безбарвні, у поєднанні з довгою шиєю та гачкуватим носом, вони надавали їй схожості з хижим птахом. Попри це, тому, хто розмовляв з нею, чогось здавалося, що перед ним – колишня красуня.

Ральф замислився.

– Ні, – сказав він. – Я не пам'ятаю тієї розмови, яку ви маєте на увазі. Можливо, я намагався його заспокоїти, але минулого разу ситуація дійсно була менш стабільною.

– А те, що на сьогодні в Домі знов утворилися два ворогуючі угруповання, вас не насто-рожує?

Ральф не відразу збагнув, що вона має на увазі, а збагнувши, мало не засміявся.

– Ні, – сказав він. – Мене це не насторожує. Я не вважаю це протистояння чимось серйозним.

Хресна не зводила з нього уважного погляду.

– Чому? – запитала вона.

– Бачите, – почав він, відчуваючи ніяковість від того, що своїми роздумами заходить на її територію, – цю так звану «війну» затіяли дівчата. На мою думку, таким чином вони захищаються. Їм відомо, що випуску не уникнути, отже, їх чекає розлука з хлопцями, до яких вони встигли прив'язатися. Надії продовжити цю дружбу за межами Дому в них майже немає. То що легше: змиритися з майбутньою розлукою – чи переконати себе в тому, що їм належить розлучитися з ворогами? Відтак вони вибрали друге. Це завдасть їм менше болю. Виглядає їхня «війна» безглуздо, але метод досить дієвий.

– Ви вважаєте себе знавцем жіночої психології? – поцікавилася Хресна, і Ральфа розлютило те, що її запитання змусило його почервоніти.

– Ні, – відповів він сухо. – Не вважаю. Я всього лише висловив свою суб'єктивну думку.

– Яка, проте, заслуговує на високу оцінку, – проговорила Хресна ще зимніше. – Я захоплююся вами.

Ральф ледве стримав роздратування.

– У вас іще є запитання?

– Мабуть, нема, – сказала Хресна. – Але я хочу, щоб ви знали: директор не поділяє вашого оптимізму.

– Ще б пак, – пробурмотів Ральф.

– І він має намір вжити всіх можливих заходів для забезпечення безпеки на момент випуску. Як ви до цього ставитеся?

– З розумінням, – відповів Ральф, підводячись. – Пробачте, але до зборів у мене ще є деякі справи.

Хресна кивнула.

– Звісно. Чи внесете ви якісь пропозиції?

– Можливо.

Вона не провела його поглядом. Залишилася сидіти на тому самому місці, втупившись у стіну, наче вимкнений робот. Дуже пряма. З акуратно складеними на столі руками.

Кругловидий клаповухий хлопчик у чорній майці з черепом і схрещеними кістками неквапом, перевальцем відійшов від дверей. Ральф зачинив їх.

– Що ти тут робиш? – запитав він пошепки.

– Підслуховую, – чесно відповів хлопчина. – Я знаю, що це недобре, – додав він, не чекаючи реакції Ральфа.

Ральф потер повіки кінчиками пальців.

– Тоді навіщо ти цим займаєшся?

– Іноді цікавість переважає моральні засади, – зізнався хлопчик. – З вами такого не траплялося?

Ральф притулився до дверей.

– Іди геть, – попросив він. – Щезни з очей.

Білопуз із розумінням кивнув і позадкував.

– Ні, ну яке нахабство! – пробурмотів Ральф, прямуючи до сходів. – Адже навіть не Лог!

Насправді він був тільки радий. Зустріч із зухвалим, але симпатичним Білопузом заступила образ манекена, який нерухомо сидить у вчительській. Жаска подоба, в чому він наразі ще не був готовий собі зізнатися.

Ральф піднявся на третій поверх, у кімнату відпочинку, де на третю годину було призначено збори. Кімната ця рідко використовувалася за призначенням. Передбачалося, що

вихователі розслаблятимуться тут у домашній обстановці, але понурі казенні меблі та надто делікатні столики з заялженими журналами викликали стійкі асоціації з приймальною дантиста, тож охочих проводити тут вільний час не знаходилося.

Врешті-решт до кімнати перенесли три письмові столи та діапроектор, почепили на стіну шкільну дошку й почали проводити в ній збори. Кімнату це оживило. Вихователі почали тримати тут свої речі, завели собі улюблені крісла, виділили один зі столів під чайний, оголосили крихітний балкончик зоною для курців, а Шериф навіть переніс сюди свій магнітофон. Тепер у кімнаті відпочинку в будь-який час можна було когось застати. Найчастіше — Гомера, який куняв на дивані.

Сьогодні тут пахло валеріаною та серцевими краплями, і Ральфові знову згадалася приймальня при кабінеті зубного лікаря.

Розпростерті в кріслах Гомер і Ящір здавалися жертвами стихійного лиха. На шолудивій голові Гомера красувався страхітливого розміру компрес. Нерухомий погляд Ящера був прикутий до стелі. Краватки в обох виглядали так, немовби їх душили цією деталлю гардероба, піджаків поблизу не було видно.

За одним письмовим столом Голубонька обновлювала косметику, за іншим скрушна Вівця готувала свіжий компрес. В отворі балконних дверей, займаючи його майже цілком, височів Шериф. Дим від його сигари відносило в кімнату, проте Шерифа це не бентежило, він перебував у зоні для курців, а вже куди летів дим, Шерифові було байдуже: Шериф не хотів пропустити нічого з того, що відбувається у кімнаті.

Ральф усівся на диван між двома кріслами — зі стогнучим Гомером та зі зловісно мовчазним Ящером. Процокавши до Гомера, Вівця змінила йому компрес, кинувши на Ральфа докірливий погляд. «Де ж це ви пропадаєте, тоді як ми тут страждаємо, потребуючи вашого співчуття?» Так чи приблизно так розшифровувався цей погляд. Хоча, можливо, він просто закидав Ральфові мовчання. Нестачу співчуття. А може, навіть і цього не було. Водянисті, вибалушені очі Вівці завжди здавалися переповненими сльозами, завжди дивилися з докором. Грайливі кучерики, а також рюші на її дівочих блузочках виглядали недоречно життєрадісно на тлі сумного-пресумного обличчя.

— Слава богу, мені вдалося сьогодні нікого не придушити, — пробурмотіла Голубонька крізь зуби, розглядаючи своє відображення в люстерку пудрениці. — Дивовижне самовладання...

— Ха-ха-ха! — похмуро подав ознаки життя Ящір.

— Я думала, зі Скельцями ніхто не зрівняється, — продовжила Голубонька. — Але ця сексуально стурбована корова Бедуїнка переплюнула навіть її.

— Ах, ну як можна казати таке про дитину! — обурилася Вівця.

— Дитину?! — вражена Голубонька мало не впустила з руки пудреницю. — Дитину? Та вона виглядає старшою за свою матір, ця жирна сучка!

— Що за слова! — ахнула Вівця.

Слова в кімнаті відпочинку, вочевидь, звучали й набагато міцніші, а обурення Вівці встигло втратити свою вимовність. Ральф зрадив, що не прийшов раніше. Істерика до його появи встигла вицахнути, а він не був співчутливим слухачем, здатним вивести її на новий виток. Утім, він не сумнівався, що ще до початку зборів його встигнуть втаємничити в усі подробиці скоєних у приймальні неподобств.

— За чим ви там так пильно видивляєтеся? — роздратовано поцікавився Гомер у Голубоньки. — Чи не додалося у вас із самого ранку зморщок?

— Ні! — Голубонька з тріском закрила пудреницю. — Я дивлюся, чи не посивіло волосся у мене в носі.

Вихователі обмінялися поглядами, сповненими ненависті. Гомер мимоволі торкнувся носа. Волосся в ньому росло всяке, і сиве, і рябе, досить далеко вилазячи з ніздів, так що зауваження Голубоньки він просто не міг не взяти в рахунок.

– І він іще щось каже! Він ще чимось незадоволений, – пхекнула Голубонька. – Після всього, що ми з його ласки вислухали!

Гомер застогнав, сіпаючи ногами в розшнурованих черевиках, і поправив компрес на лобі.

– І він іще має нахабство корчити з себе жертву!

Вівця, ніби сподіваючись остудити розжарену атмосферу кімнати, ввімкнула вентилятор, який стояв у кутку. Шериф протупав до підвіконня й виліз на нього.

Голубонька – несподівано красива у своїй люті, бо ніс її неначе покоротшав, а очі заблищали – звернулася до Ральфа:

– Ось навіщо, скажіть, йому знадобилося притягти на зустріч з батьками одного Фазана їх трьох? Хто-небудь може мені це пояснити?

– Бісів Акула не відривався від телефону, – довірливо повідомив Ящір Ральфа. – Майже сорок хвилин. Тато Пискуна жере мене з потрухами, а старий пень весь цей час туркоче з німою трубкою. Правда, люкс?

– Чого він хотів? – запитав Ральф, розуміючи, що так чи інакше йому все розкажуть.

– Хто?

– Батько Пискуна.

– Атестат вимагав, чого ж іще? Чого вони всі хочуть, навіть коли просторікують щодо знань? Беріть звідки хочете, це не мої проблеми, і взагалі – треба було заздалегідь попередити, що у вас тут школа для недоумків.

Ящір потер перенісся.

– Пискун роздобув для свого батька примірник запитальника. І ось цей бик махає переді мною триклятим папірцем і реве так, що чути в сусідньому кварталі. Цікавиться, як так вийшло, що більшість наших учнів не зуміли відповісти на ці питання. І що я міг йому сказати? Коли там найскладніше питання: належить Австрія до європейських країн чи до азійських. І зауваж, весь цей час мерзенні Гомерові Фазанята, – Ящір кивнув на колегу, який винувато закліпав, – за два кроки від нас похваляються латинськими афоризмами та на додachu цитують якихось античних філософів.

Гомер видав протестуючий стогін, що наполохав Вівцю.

– Поки нарешті, – продовжив Ящір, розпалюючись дедалі сильніше, – мама Смаркача не здогадалась узяти в Пискунового тата його зашмарований папірець, не ознайомила з питаннями та не почала з'ясовувати, яким таким чином ось ці хлопчики, – Ящір заговорив високим голосом, імітуючи жіночий, – ось ці двоє, які демонструють такий високий інтелектуальний рівень, могли не пройти найпримітивнішого тестування.

Ральф не зумів стримати усмішку.

– І як вони викрутилися? – запитав він.

– Викрутилися? – здивувався Ящір. – Фазани? Та ніяк! Просто сиділи та витріщалися на нас, гидотно посміхаючись. Викручуватися довелося мені. Причому за всіх, тому що Альф упав у куці, прикинувшись дохлим!

– У мене стався серцевий напад! – обурився Гомер. – Я мало не помер, і не було в тому аніякісінького вдавання!

– Ну так, – кивнув Ящір. – Авжеж не було. В одного – серце, другий обнімається з телефоном, а хтось мусить відбуватися за всіх.

– Якщо ви мене запитаете, – прогудів Шериф з підвіконня, – то це він у всьому винен, – Шериф тицьнув пальцем у бік Гомера. – Нема чого всюди пхати своїх Фазанів, від них у нормальних людей мурашки по шкірі. Мої Щуренята не підвели б, вони дарма роти не роззявляють.

– Бо вони в них і так вічно роззявлені, – втрутилася Голубонька. – А очі заплющені. І голови сіпаються.

– Ну? А я про що? – погодився Шериф, нітрохи не образившись. – Саме те, про що йшлося.

Украї затероризований Гомер проковтнув дві пігулки, запивши їх із піднесеного Вівцею горнятка.

– Кава? Чай? – запитала Вівця в решти.

Перш ніж хтось встиг їй відповісти, з'явився Акула. У зім'ятому костюмі, з криво пов'язаною краваткою, але незвично діловитий і зосереджений. Услід увійшла Хресна.

Акула підійшов до чайного столу, налив собі води, випив, обвів присутніх поглядом полководця перед вирішальною битвою й оголосив:

– Тема зборів – випуск.

Ральфові подумалося, що видовище, яке постало перед Акулою, маловтішне. Гіпотетична армія дезорганізована та явно збиралася похапцем. Гомер, який стягнув з голови компрес, виглядав жалюгідним румовищем. Ящір, з його перекрученою краваткою та блукаючим поглядом, ненабагато краший. Шериф, який вмотивувався на підвіконні, скидався на Шалама-Балама, готового ось-ось «на землю злетіти»*, Вівця годилася хіба що на роль подушечки для шпильок. Голубонька, яка відновила макіяж, як завжди, не зуміла вчасно зупинитися й нафарбувалася, наче старшокласниця, яка вперше з'явилася на дискотеку.

«А все ж ця безглузда компанія, яка виглядає так по-ідіотському, – моя зграя, – подумав Ральф. – Те, що, швидше за все, можна так назвати. Я – один із них».

Серед присутніх у кімнаті відпочинку найпристойніший вигляд мала Хресна. Струнка, підтягнута, трохи схожа на пристаркувату Катрін Деньов, вона стояла позаду Акули, схрестивши на грудях руки; на плечі її сірого костюма так і просилися погони.

– Отже, випуск, – багатозначно повторив Акула. – Під час минулих зборів я попросив кожного з вас всебічно обміркувати проблему та внести відповідні пропозиції щодо її вирішення.

Заховавши руки в кишені штанів, Акула погойдався на каблуках і додав:

– Зараз я маю намір ці пропозиції вислухати.

Після чого він замовк, і лише через кілька хвилин до вихователів дійшло, що вступну промову закінчено. Вони здивовано Perezirнулися. Акула ніколи не вирізнявся лаконічністю. Як правило, на те, щоб дійти до суті справи, він потребував півгодини. За цей час присутні встигали допити свою каву, пошепки попліткувати, занудьгувати й навіть подрімати. Вони непогано призвичаїлися демонструвати увагу до промов Акули, займаючись сторонніми справами, і тепер, коли Акула позбавив їх звичної порції нудьги, почувалися мало не обділеними.

– Я чекаю, – попередив Акула після недовгої паузи. І знову, несподівано для всіх, замовк.

Першим опам'ятався Шериф. Посмикавши себе за підтяжки, не злізаючи з підвіконня, він прогудів басом:

– Моя пропозиція буде, значить, ось яка. Ніч перед випуском кожен із нас проводить у своїй групі й тримає все під контролем. До ранку.

Шериф кинув переможний погляд на присутніх.

Зрозуміло було, що пропозицію не приймуть, зате він знов зумів продемонструвати свою крутизну.

– Дозвольте зазначити, колего, – Хресна ступила крок уперед і встала попереду Акули, – що для здійснення вашого плану декому з нас довелося б роздвоїтися. – Вона затримала погляд на Ральфові. – Не кажучи вже про те, що в нашому корпусі – тринадцять спалень. При чотирьох вихователях. Можливо, ви про це забули.

Судячи з виразу обличчя Шерифа, він щодо цього ніколи і не замислювався.

– Це... А скільки ж їх у вас там? – запитав він перелякано.

* Шалам-Балам на мурі сидів.

Шалам-Балам на землю злетів.

Уся королівська кіннота і все лицарство зі свити

Не можуть Шалама, не можуть Балама

Знов на той мур підсадити!

Льюїс Керрол. *Аліса в Задзеркаллі*

(Переклад Валентина Корнієнка)

Голубонька хихикнула.

– У нас було п'ятдесят шість дівчат, – карбувала Хресна. – На дев'ять чотиримісних і чотири шестимісні спальні. Соромно не знати елементарних речей про місце, де ви працюєте не перший рік.

Але Шерифа важко було збентежити.

– Киньте, – пробурчав він. – Коли це я розгулював по вашій території? Мені своїх турбот вистачає. Добре, коли так, давайте думати далі. Можна зібрати всіх дівчат в одному місці. На одну ніч це зовсім не страшно.

– Залежить кому! – обурилася Голубонька. – І де, цікаво, ви пропонуєте їх зібрати? В актовому залі? Мене особисто не влаштовує перспектива провести передвипускну ніч з півсотнею істеричних дівчат у місці, де поблизу немає навіть туалету. Накажете водити їх туди під конвоем? Чи забезпечити всіх нічними горщиками?

Шериф вибухнув своїм сумнозвісним заливчастим реготом. Розгойдуючись на підвіконні, він ляскав себе по стегнах, булькав і клекотів так, що здавалося, картата ковбойка ось-ось лусне під напором його веселощів.

Хресна нарешті сіла. На самий краєчок стільця біля дверей. Як і раніше, лицем до решти вихователів, радше як учителька в класі, ніж як одна з них.

Чекаючи, поки веселість Шерифа піде на спад, Акула демонстративно дивився на годинник.

– Фантастика! – Шериф обтер розчервоніле лице не надто чистим носовичком. – Як уявлю собі... Ці ваші самозакохані тьолки... І кожна зі своїм горщиком!

Погляд Хресної більш совісну людину приморозив би до підвіконня, але Шериф був не надто чутливим.

– Якщо ви достатньою мірою насолодилися цією уявною сценою, може, ми вислухаємо інші пропозиції?

Сарказм Акули також не досяг мети. Товстошкірість Шерифа робила його геть невразливим.

– А що ж, давайте вислухаємо, – погодився він. – Я так розумію, ідея не придалася. Отже, можна й інших послухати.

– Спасибі, – холодно подякував йому Акула.

Якщо Шериф зараз відповість «завжди будь ласка» – його звільнять, подумалося Ральфу. І хоча в останньому триместрі не звільняють, Акула зробить для нього виняток.

На щастя, Шериф промовчав.

Акула з хвилину свердловий його поглядом, і тільки переконавшись у тому, що реплік з підвіконня більше не буде, продовжив:

– Хто ще може що-небудь запропонувати?

Голубонька встала. Граційно обсмикнула спідницю та здула з лоба сріблясту гривку.

– Моя пропозиція проста, – сказала вона діловито. – Замкнемося на третьому, і хай усе діється своєю чергою. Однаково ми не знаємо, чого від них чекати. Може, вони спокійно просплять до ранку. А може, влаштують прощальну гулянку. Врешті-решт, чом би їм не відзначити цю подію? У всіх школах так робиться.

Голубонька покліпала очима, догідливо посміхнувшись Акулі.

– Я помиляюся?

– Це не вихід із ситуації, а капітуляція, – пробурчав Акула. – Варіанти «давайте сидіти склавши руки» на цьому етапі розглядатися не будуть.

– Добре, – Голубонька знизала плечима, намагаючись не виглядати ображеною. – Але я більше нічого запропонувати не можу.

Акула втупився в Ральфа. Потім перевів погляд на Ящера. Почекав і дав знак, запрошуючи до слова. Хресна підвелася. З того, як Акула підкреслено галантно поступився їй місцем, Ральф зрозумів, що ці двоє перебувають у змові, і це йому не сподобалося.

Хресна кивнула присутнім. Поправила окуляри. Відкашлялася.

– Не можу сказати, що остання пропозиція здається мені вартою уваги, хоч вона й краща за інші, які тут прозвучали. Я, зі свого боку, хочу запропонувати два варіанти дій. Повірте, що обидва вони ретельно продумані, з урахуванням усіх можливих наслідків.

Хресна говорила так тихо, що здавалося, щонайменший шерех може заглушити її, і всі сиділи, напружено вслухуючись, щоб нічого не прогавити. Прадавній ораторський прийом, але треба віддати їй належне, Хресна застосовувала його іскрометно.

Шериф дедалі дужче нахилився з підвіконня, відстовбурчуючи вухо долонею. Підкреслюючи свою глухоту. Виглядало це смішно. Можна було повірити, що незліченні дротики від навушників, які позбавляють слуху Щурів, якимось чином дотягуються і до його вух. І що він через це також глухне. Презентувалося це, в усякому разі, так. Як професійне захворювання.

Ральф відчув наростаючу напругу. Щось мало статися – буквально ось-ось. Хресна кивала Акулі, Акула у відповідь люб'язно шкірився. Ці двоє поводитися як змовники. Причому як змовники, котрі не приховують, що між ними є змова.

– Як вам усім відомо, офіційна дата випуску – сімнадцяте липня, – продовжила Хресна. – Я пропоную перенести її. Якщо випуск відбудеться раніше, ніж очікують, ми цілком можемо розраховувати обійтися в передвипускні ніч без подій. Само собою зрозуміло, учні не повинні знати про зміни. Вся проблема – у збереженні цієї інформації в суворій таємниці.

Вона витримала паузу.

Вихователі Perezирнулися. Очі Вівці наповнилися слізьми. Гомер стримано почав плескати. Ящір навіть підвівся від хвилювання.

– Еге, це таки може спрацювати! – вигукнув він. – Справді може спрацювати. Дуже ділова думка!

– Може спрацювати, – без особливого ентузіазму погодилася Голубонька. – Якщо вони нічого не пронохнуть.

Ральф промовчав. Йому була осоружною думка про те, щоб обійтися з ними ось так. Оголосити про випуск мало не в момент випуску. Це було підло, нечесно, по-Акулячому боягузливо, але... Ящір мав рацію, це могло спрацювати. Чи було в нього право заперечувати проти плану, який гарантує їм спокійне життя на найближчий місяць? Не запропонувавши натомість нічого більш гідного? І він промовчав, що за бажання можна було визнати згодою.

– З метою збереження конфіденційності треба абсолютно виключити контакти учнів з батьками, – Хресна обвела вихователів суворим поглядом. – Усі переговори з батьками мають вестися на третьому поверсі у присутності кого-небудь з нас. Особисті візити тільки з дозволу директора й лише із заздалегідь підготовленими батьками. Самі ми в жодному разі не повинні згадувати про перенесення дати ні в приватних розмовах, ні у письмовій формі, а надто при спілкуванні одне з одним де-небудь за межами третього поверху. Я дуже хочу, щоб і на третьому поверсі такі розмови не велися. Телефон, що знаходиться у вчительській, я пропоную вилучити. Є підозри, що учні іноді користуються ним.

– Господи, – прошепотів Ящір. – Є підозри! Ми сто років знаємо, що вони ним користуються. Та що вона про себе уявила, ця бабега?

– І останнє, – Хресна підвищила голос, несхвально дивлячись на Ящера. – І останнє. Справжню дату випуску знатимемо тільки ми двоє – я і наш шановний директор.

Ральфові здалося, що він розчув стукіт щелепи Ящера, яка раптом відпала. Йому стало смішно. Гомер схопився, розмахуючи руками:

– Це... це просто неможливо! Як же так? Як це – не знати дату випуску?

Вівця несподівано для всіх викрикнула тонким голосом:

– Я протестую! Це неприпустимо!

На тлі обурення найбезсловесніших вихователів зблякнуло навіть грізне гарчання Шерифа. Ящір сидів, витріщившись і вчепившись у бильця крісла. Дивлячись на нього, Ральф від серця засподівався, що сам не виглядає настільки приголомшеним. Хресна стояла під

шквалом гнівних вигуків, спокійна та сповнена впевненості в собі. Не можна було не відчути захвату, дивлячись на її самовладання.

— Вислухайте мене, будь ласка, — сказала Голубонька, коли пристрасті трохи вляглися. Вражена зимною витримкою Хресної, вона щосили прагнула триматися з такою ж гідністю, але їй це вдавалося препогано. — Те, що ви пропонуєте, неможливе з багатьох причин. По-перше, — вона загнула палець із блискучим цикламеновим нігтиком, — по-перше, вони повинні зібрати і спакувати свої речі. На це потрібен час. По-друге, батьки! Припустімо, ви не повідомляєте цю вашу секретну дату нам, але ж батькам її доведеться повідомити. І ви сподіваєтеся, що вони збережуть цю інформацію в таємниці? У призначений день одні прийдуть раніше, інші пізніше, треті дадуть знати, що не можуть приїхати саме цього дня, а можуть у будь-який інший, і так далі. Уявіть, що відбуватиметься! Більш як сто чоловік, яким зненацька сказали, що їх забирають, тоді як вони не встигли зібратися, попрощатися, нафарбуватися, написати пам'ятні записки чи що там вони збиралися зробити... Плюс їхні батьки та ми, теж абсолютно ошелешені, тому що, бачте, нас не попередили, що випуск відбудеться саме цього дня! Та це просто смішно! Нас сьогодні четверо від'їжджаючих мало не звели в могилу, а ви пропонуєте...

— Будь ласка, заспокойтеся, — перервала Хресна потік Голубоньчиного красномовства. — Усе не так страшно, як вам здається, особливо якщо не втрачати голови та не накручувати себе, малюючи апокаліптичні картини.

— Так, — Акула, що був занепав духом, набрав поважного вигляду. — Усе не так страшно. Ми обговорили процедуру в подробицях, заручилися підтримкою деяких дружніх організацій і сподіваємося, що з їхньою допомогою хаосу вдасться запобігти.

— Яких таких організацій? — поцікавилася Голубонька, але їй ніхто не відповів.

Хресна пройшлася по кімнаті, схрестивши на грудях руки.

— Мені здається, ви не усвідомлюєте всієї важливості дотримання цілковитої конфіденційності, — сказала вона з докором, зупиняючись біля Гомера, котрий зіщулювся в кріслі.

— Наші вихованці проникливі. Щонайменший промах з боку будь-кого з вас — й інформація про перенесення дати перестане бути таємницею. При цьому зовсім не обов'язково згадувати про неї вголос. Достатньо незрозумілої метушливості, виразу обличчя, непомітних нам самим ознак. Не кажучи вже про збори... — Хресна мигцем подивилася на Голубоньку, — наприклад, якщо з чергової кімнати зникне більша частина предметів, що належать комусь із нас, навряд чи щось таке залишиться непоміченим. Я говорю про те, що ми можемо виказати себе мимоволі, тим самим поставивши під удар весь наш задум.

— А я з вами не сперечаюся, — мляво відмахнувся Гомер, який більшу частину сказаного узяв собі в рахунок. — Ви мене цілком переконали. Прошу вибачити мені мою нестриманість.

Хресна поверх його голови з посмішкою дивилася на Ральфа.

Він посміхнувся їй у відповідь.

Я тебе зрозумів, Сталева Леді. Метушливість і хвилювання — це до Гомера. Пакування-збирання — слабкість Голубоньки. Шериф — базака. Яцір здатен зрадити себе зловтішним виразом обличчя. Віця — мученицьким виразом. А ось у чому ти сумніваєшся, коли йдеться про мене? Чи не в тому, що я кинуся доповідати їм про ваші плани?

Уловивши це «ваші» у власних думках, Ральф здригнувся та змружив очі.

Я так і подумав? Ваші, а не наші? Що ж, може, вона не аж так уже й помиляється, ця стара сука.

СТАРА СУКА?

— Я прошу всіх висловитися, — зажадав Акула. — Усіх без винятку. Зараз, бо після голосування ми до цієї теми вже не повернемося.

— Я згоден із тим, що це вдалий план, — поспішив заявити Гомер. — Хоча й обурений браком довіри з боку керівництва.

Голубонька голосно фиркнула.

– Брак довіри? Ха! То так це тепер називається? Дуже мило!

– То ви згодні чи ні? – перебив її Акула.

– Згодна.

– А я ні, – пробурчав Шериф з підвіконня. – І саме щодо останнього пункту. Щодо нас. Що я, по-вашому, така язиката баба, що мені не можна навіть і таємницю довірити? Ні вже, я краще звільнюся, ніж терпіти таке!

– Чудово, – кивнула Хресна. – Ніхто не втримає вас у Домі проти вашої волі. Якщо це ваше остаточне рішення, подайте заяву про звільнення, директор її затвердить.

У кімнаті запанувала тиша, порушувана тільки шурхотом лопатей вентилятора, які розтинали повітря. Те, що Хресна висловилася за Акулу, обурило всіх, а Шерифа просто приголомшило.

– Ну це вже занадто! – запінився він. – Чого це ви розкомандувалися? Що ви собі дозволяєте?

– Усе, сказане тут нашою шановною колегою, узгоджено зі мною, – задоволено підтвердив Акула. – Узгоджено та схвалено.

Шериф вирячився на директора з невимовним виразом обличчя. Ральф ніколи не думав, що Шериф може бути настільки ошелешеним.

Де ж ти був останні півгодини, дурний чоловіче? Невже тільки зараз до тебе дійшло те, що всі ми давно зрозуміли й узяли до відома?

– Так, і якщо не передумаєте, зробіть ласку подати заяву протягом двадцяти чотирьох годин, – зажадала Хресна. – Ми повинні точно знати, йдете ви чи залишаєтеся.

– Не збираюся я звільнитися перед самим випуском! – заревів Шериф.

Заревів, утім, не так гучно, як звук це робити.

– У такому разі – не розкидайтеся порожніми погрозами.

Шериф похмуро згорбився на підвіконні. Схожий на ображену розжирілу гаргулю. Дивлячись на нього, Ральф відчув укол жалю, подумавши, що якщо зараз Хресна накаже Шерифові злізти з підвіконня та сісти, як годиться, на стілець, він, швидше за все, підкориться.

На щастя, Хресна не стала розмінюватися на дрібниці. Шериф був відверто й безнадійно добитий. Тепер вона почала звужувати кола навколо Ральфа, а ганьба Шерифа була їй потрібна лише як приклад для схильних до опору.

– Отже, продовжимо голосування, – запропонував Акула.

Голосування продовжили.

Коли більшістю голосів пропозицію Хресної було прийнято, Акула поаплодував (Гомер приєднався було до оплесків, але помітивши, що ніхто інший цього робити не став, осікся) і попросив оприлюднити другу ідею.

– Я аж горю від нетерпіння, – повідомив він, потираючи руки.

– Ага, гориш, та невже, – буркнув Ящір собі під ніс, так, щоб було чути Ральфові. – Цікаво, скільки разів ви все це відрепетирували?

– Пункт другий.

Хресна подивилася на Ральфа.

– Я пропоную видалити з Дому кількох осіб, яких ми, після належного обговорення, визнаємо небезпечними. Осіб із нестабільною психікою та неадекватною поведінкою, які, однак, мають вплив на інших вихованців.

Ральф відкинувся на спинку стільця, заплющивши очі. Ось воно. Тепер, без сумніву, настала його черга протестувати – й дістати за це по носі. Що ж, на Хресну чекав неприємний сюрприз.

– Оу! – в Голубоньки дещо покращився настрій. – Цікаво! Хто ж вони, ці нестабільні та впливові психи? Я хочу взяти участь в обговоренні кандидатур!

Ящір, навпаки, спохмурнів.

– Я – проти! – крикнув він, підхоплюючись. – Це спровокує хаос. Ми отримаємо саме те, чого остерігалися, тільки набагато раніше.

– Я – за! – висловився Гомер. – Дуже правильне та своєчасне рішення.

– У мене запитання, – Вівця підняла руку, як зразкова учениця на уроці. – Серед обговорюваних будуть дівчатка?

Хресна стримала посмішку.

– Якщо ви запропонуєте чию-небудь кандидатуру, ми обов'язково її обговоримо.

– Боже! – пискнула Вівця. – Мені б таке і на думку не спало!

– Але в основному малися на увазі, звичайно, хлопці? – нетерпляче уточнила Голубонька.

– Так. Так звані ватажки.

Ящір схопився за голову.

– Пропоную обговорити Сфінкса з четвертої, – сказала Голубонька. – Авторитетний, має вплив і, поза сумнівом, є мерзенним суб'єктом. Можна сказати, він збоченець.

– Серед моїх вихованців нестабільних осіб немає, – гордо проголосив Гомер. – Я пропоную виключити першу групу з обговорення.

– Це... – Акула вдав, ніби вагається, – це проти правил, але оскільки перша справді зразкова група, для них можна зробити виняток. Пропозиція приймається. Що ж до Сфінкса...

– Він не є одним з ватажків, – тихо підказала Хресна. – Його кандидатуру ми обговорювати не будемо.

– Дійсно, – негайно погодився Акула. – Не найвпливовіша особа, не витратимо часу даремно. Друга пропозиція відхиляється.

Голубонька надулася.

– Ми обговорюємо зараз не кандидатури, а саме пропозицію, – втішила її Хресна. – Отже, двоє – за, один – проти...

– Категорично проти, – уточнив Ящір.

– Двоє утрималися, – продовжила Хресна, навіть не глянувши на Вівцю та Шерифа. – І один... – вона зробила паузу.

– Проти, – сказав Ральф.

Хресна задоволено кивнула, немов чекала від нього саме цього, зробила паузу, даючи Ральфові можливість висловитися, якою він не скористався, і продовжила:

– Двоє – за, двоє – проти, двоє – утрималися. Я, природно – за, а наш шановний директор...

Вона обернулася до Акули, і тут Ральф зрозумів, що з нього досить. Він втомився дивитися на Хресну, втомився її слухати, подальша участь у поставленому нею спектаклі його не вабила.

– Вибачте, – сказав він, встаючи, – але в мене ще багато справ.

Вираз обличчя Акули не відчував нічого доброго.

– Як це розуміти? – запитав він. – Що за справи такі, через які ти готовий піти з важливих зборів?

– Справи? – Ральф зупинився у дверях. – О, це дуже важливі та невідкладні справи. Треба скласти й надрукувати у двох примірниках заяву про звільнення, зібрати речі, трохи прибрати кабінет, бо він навдивовижу швидко заростає пилом, здати бібліотечку до пральні та кілька книжок до бібліотеки...

– Господи! – ахнув Ящір. – Тільки цього нам бракувало!

– Стоп! – сказав Акула. – Я не підпишу твоєї заяви.

– Не підписуй, – низав плечима Ральф. – Мені, щиро кажучи, байдуже, стоятиме там твій підпис чи ні.

– Ви не хочете навіть дочекатися кінця зборів? – здивувалася Хресна. – Дізнатися, кого ми виберемо? Невже вас не хвилює доля ваших підопічних? Ви поведіться, як дитина.

Ральф посміхнувся.

– Саме впевненість у тому, що мова піде про моїх підопічних, не дозволяє мені брати участь у вашому цирку. Як вихователь я несу відповідальність за кожного в моїх групах. Якщо хтось вирішує їхню долю, не зважаючи на мою думку, я можу тільки попрощатися. Робити мені тут абсолютно нічого.

Хресна скривила губи.

– Як легко ви відмовляєтеся від своєї посади. Як поспішаєте перекласти відповідальність на інших. Мене це вражає.

– Ви не повірите, – Ральф мигцем подивився на застиглого в заціпенінні Акулу. – Не повірите, наскільки це вражає мене самого.

Він прибрав у кабінеті, прийняв душ і зібрав речі в чорну спортивну сумку. Надрукував на старій машинці заяву про звільнення, підписав її та залишив на столі. Здивовано ввіймав себе на тому, що насвистує. *Невже справді все? Невже я зараз поїду звідси назавжди? Просто візьму й поїду?* З огляду на плани Акули та Хресної, в цьому була деяка справедливість. Йому не дали до ладу попрощатися з цим місцем, відчуті покидання його, як не дадуть цього зробити їм. Відчуваючи себе незвичайно легким і спустошеним, він вийшов з кабінету, навіть його не замкнувши. Там не залишалось нічого, що мало би сенс ховати.

Кивнувши черговому Логові (який, без сумніву, зауважив сумку), Ральф перетнув коридор другого поверху і піднявся на третій.

Буфет працював до восьмої. Тут було затишно й тихо, а надто у вечірні години. Круглі столики – на кожному кошичок для хліба, величезні дерев'яні тримачі для серветок і потішні сільнички у вигляді мишей. На вікнах ситцеві квітчасті завіски. Біля віконця роздачі вивішувалося меню, написане акуратним учнівським почерком.

Ральф узяв дві порції пирога з м'ясом, чай і сів за столик у кутку.

Він їв, поглядаючи на фотографію, яка висіла на стіні в примхливо розмальованій рамці. Таких фотографій у буфеті висіло шість, і всі вони могли викликати лише подив. Звичайні вулиці. Ні людей, ні собак, жодну з будівель, що потрапили в кадр, не назвеш красивою, й абсолютно незрозуміло, навіщо ці безликі зображення знадобилося збільшувати, вставляти в рамку та чіпляти на стіни, що їх вони, безумовно, не прикрашали.

Ральф розглядав найближчу з фотографій, думаючи про те, що коли він звідси піде, і вона, і всі інші остаточно перетворяться на загадку, бо після його відходу ніхто вже не знатиме, що фотознімки ці зроблені Літунами. Просто – Зовнішність. Вони фотографували її абияк, бо важливим був сам факт, і приносили свої трофеї в Дім; вони збільшували фото, вставляли в рамки, під скло, і розвішували в безвіконній Кімнаті Жахів на першому поверсі. Кімната Жахів для того й існувала, щоби виводити з рівноваги. Діти Дому любили страшилки. У жакхосховищі були й інші експонати, але фотографії Зовнішності були безперечною родзинкою експозиції.

Потім творці Кімнати Жахів пішли, а молодші, які зайняли їхнє місце, настільки не злюбили залишену їм у спадок виставку, що її довелося ліквідувати. Фотографії перекочували на третій поверх. Теперішні випускники їх ніколи не бачили, це сталося ще до їхньої появи в Домі. Ральфові було цікаво знати, які відчуття викликали б ті фото у них. Можливо, просто здивування?

Знімки були зроблені марсіанами. З цілковитою відстороненістю. Зовнішність – якою вона є. З ЇХНЬОЇ точки зору. Не гарна, не бридка, просто ніяка. Десь у глибині вона викликала неприємні відчуття навіть у зовсім сторонніх.

Ральф дивився на фотографію, думаючи про те, що якби йому належало піти з Дому в цей безликий, вихолощений світ чорно-білих вулиць, він почувався би набагато гірше, ніж почувався зараз, і як добре, що для нього зовнішність – не така, і як шкода, що не можна поділитися своїм знанням і відчуттям зовнішності ні з ким з-поміж них.

Ящір і Акула увірвалися в буфет одночасно. Побачивши Ральфа, вони вибухнули тріумфальними криками. Хресна ввійшла тихо та непомітно й мовчки сіла за сусідній столик.

– Я чекаю твоєї заяви, скотино, а тебе все нема та нема!

Акула підтягнув ще один стілець, гепнувся на нього й зі стогоном розпустив краватку.

– Потім ми біжимо до твого клятого кабінету і знаходимо цю кляту заяву на столі! Ти навіть не зволив принести мені її на підпис! Зібрався змитися нишком, так?

– Ти ж сказав, що не збираєшся її підписувати.

Акула скоса зиркнув на сумку Ральфа під столом, скривився й попросив Ящера взяти пирога і йому.

– Дві порції. Ні, одну. І омлет. І каву. Мені терміново потрібно відновити сили.

Ящір відійшов до віконця роздачі.

Хресна присунула свій стілець ближче до їхнього столу.

– Ви здивували нас і прикро вразили. Невже не можна було обійтися без демонстрацій?

Ральф стенив плечима.

– Можна було. Але я не звик, що мною маніпулюють.

Вона зітхнула.

– Ніхто вами не маніпулював. Ви хибно інтерпретуєте ситуацію.

Вони мовчали, поки Ящір не повернувся з підносом. Мовчали, поки наїдався Акула. Руки Хресної лежали на столі – долоня до долоні, білосніжні манжети підкреслювали несвіжість скатертини, яка до її появи виглядала цілком чистою. Ральф знав, що Хресна сидітиме нерухомо, поки він не доп'є свій чай, поки не наїється Акула, поки не перестане соватися Ящір. Сидітиме, наче статуя. Їй не треба займати чимось руки або рот, міняти позу, говорити про дурниці, вона вміє просто чекати. Це було нестерпно.

– Із вас вийшов би добрий снайпер, – сказав Ральф.

– Перепрошую?

Акула наставив на Ральфа виделку:

– Зауваж, сам ти нічого не запропонував. Нічого! А коли люди, які болісно шукають вихід із ситуації, внесли свої пропозиції, сприйняв їх у штики та негайно самоусунувся. По-твоему, це чесно? От чим тобі не сподобалося рішення про перенесення дати? Адже воно й тобі не заїмпонувало, я помітив.

– Тоді ти, мабуть, помітив також і те, що з цим рішенням я не сперечався. Воно мені не подобається, але цілком може спрацювати.

– Ага! – вигукнув Акула. – Тобі не сподобалося, що ти не включений в число втаємничених, так?

– Не так. Точна дата мене не цікавить. Тим більше, що вирахувати її буде зовсім не складно.

– Тоді чим, власне, вам не сподобалося це рішення? – поцікавилася Хресна.

– Жорстокістю.

Його здивувало обурення, яке відбилося на обличчі Хресної.

– Жорстокістю? – перепитала вона, й голос її здригнувся від стримуваних емоцій. – По-вашому, це жорстокіше, ніж те, що сталося сім років тому?

– Ні. Тому я не став сперечатися.

Хресна дивилася на нього, стиснувши губи. Не вперше Ральфові здалося, що вона грає. У цей момент демонструвалося обурення, якого вона насправді не відчувала. Він не розумів, навіщо їй це потрібно, як не розумів, навіщо вона прийшла вмовляти його залишитися, зробивши все можливе, щоб він пішов. Він не розумів настільки багато чого з того, що робила ця жінка, що це вже починало його втомлювати. Акула з Ящером так захопилися тим, що відбувається, що забули про свою каву. Виразами облич вони нагадували двох старезних Логів. Та сама відверта, безпардонна цікавість.

– Перша ваша пропозиція – це обман, – сказав Ральф. – А друга – насильство. Насильства над своїми підопічними я не потерплю.

Акула голосно видихнув.

— А можна, щоб не так категорично? У мене від твоїх виразів зуби починають боліти.

На обличчі Хресної застигла суміш огиди й втоми.

«А вона червоніє від шії, — подумав Ральф. — І це її сильно зістарює. Чого вона добивається? Влади? Чільного становища? Там, де скоро не буде кого очолювати? Чи настільки боїться випуску, що справді шукає виходу із ситуації, а методи, до яких вона при цьому вдається, просто притаманні її натурі?» Він не вірив у це. Не вірив у її страх, у раптове бажання поверховодити... Та найменше він вірив у те, що вона просто самозабутньо виконує розпорядження директора. Хресна не була ні полохливою, ні послужливою, ні дурною, і факт, що він не розумів її мотивів, робив його незахищеним. Він не знав, з чим бореться.

— Отже, — сказала Хресна, — нам залишається покладатися на вас. Якщо ви впевнені в тому, що жоден з ваших підопічних не становить загрози для інших у момент випуску, ми постараємося перейнятися вашою переконаністю та не станемо вживати ніяких додаткових заходів.

— Я зовсім не відчуваю такої впевненості, — сказав Ральф.

— Я так і припускала.

— Але я не впевнений і в тому, що ваші так звані «обдумані дії» не погіршать ситуацію.

— Ми в цьому теж не впевнені. Але віддаємо перевагу дії над бездіяльністю.

— Іноді дія гірша за бездіяльність.

Акула обертав головою, немов відстежуючи стрибки м'ячика для пінг-понгу. Хресна опустила окуляри на кінчик носа й пронизала Ральфа вчительським поглядом.

— Ви вважаєте, що випускникові буде завдано аж такої страшної шкоди тим, що для нього випуск відбудеться на кілька днів раніше?

— Залежно якому випускникові, — сказав Ральф і осікся, збагнувши, що втрапив у приготувану для нього пастку.

— Тобто... — ніздрі Хресної хижо затрепетали... — ви вважаєте, що комусь це завдасть шкоди, а комусь — ні?

— Можна сказати і так.

— А ви не думаєте, що саме особа, яка настільки не пристосована до життя назовні Дому, що їй може зашкодити випуск, — що саме така особа небезпечна для оточення?

Ральф промовчав.

Акула посміхався. Ящір прагнув не зустрічатися з Ральфом поглядом. Хресна потягнулася через стіл і поклала долоню йому на руку.

— Не буде ніякого голосування, — сказала вона твердо. — Ми довіримося вашому рішенню. Ви самі виберете того, хто найнебезпечніший. Тільки ви — їхній вихователь — знаєте їх настільки добре. І ваш обов'язок — по змозі захистити їх від біди.

Того вечора Ральф спробував напиться. Він пив на самоті, закрившись у себе в кабінеті, й майже досягнув поставленої мети, однак в якийсь момент сп'яніння вислизнуло, залишивши його з головним болем та в огидному настрої.

Рішення піти далось не до порівняння легше. Збираючи речі, друкуючи заяву, він відчував розгубленість від того, що все сталося дуже раптово, але водночас знав, що чинить правильно. Що це єдино можливий у такій ситуації спосіб діяти. Після розмови з Хресною відчуття власної правоти зникло. У глибині душі Ральф розумів, що його згода з планами Акули та Хресної — капітуляція. Не можна зраджувати одного, щоб захистити багатьох.

Його мучило покладене на нього право вибирати, а також те, що він насправді вже вибрав. Він не сумнівався в тому, що Сліпий небезпечний, і що ще небезпечнішим він стане у момент випуску, але не сумнівався він і в тому, що усунення його з Дому тільки погіршить ситуацію. Комусь це вилізе боком (він здогадувався, кому), і цей хтось, звісно, не був Хресною.

Може, тому вона й старалася втримати його в Домі. Їм треба мати цапа-відбувайла. Ральф чудово підходив на цю роль.

– Відбувайло, – шепнув він сам собі. – Ти, друже, придасися їм у ролі цапа... Чи то барана. Дурного жертвовного баранчика.

Він скривився, усвідомлюючи, що поводиться, як п'яний, хоч насправді зовсім не п'яний. Хіба що трохи. Уявляючи розмову зі Сфінксом, яка чекала його після того, як Сліпого буде усунуто з Дому, він тверезів стрімкіше, ніж від холодного душу.

Навряд чи це буде гідним виходом зі становища – напиться ушент і зустріти Сфінкса п'яним мимренням. Може, мало би сенс прислухатися до Голубоньки та прибрати з Дому заодно і Сфінкса? Ральф, загинаючи пальці, відновив у пам'яті ієрархічну драбину четвертої. Після Сфінкса у них не Лорд, ні, а Шакал Табакі, як це не дивно. Уявивши Шакала в ролі господаря Дому, Ральф посміхнувся, але усмішка майже відразу застигла, перетворившись на млявий вишкір. Можна буде не напиватися. Можна буде просто закритися на третьому й чекати. Табакі рознесе Дім по цеглинці, а вже потім, якщо пощастить, вступить у переговори. На той час усі мріятимуть повернути Сліпого. А може, прибрати й Шакала також?

Ральф зайшов у ванну кімнату, потримав голову під струменем холодної води й розлючено розтер лице рушником.

Перебирати кандидатури не мало сенсу. У четвертій небезпечний кожен. Навіть безсловесний Македонський. Їх краще не доводити до межі. Це треба було втовкмачити Акулі. Пердусім йому, а далі хай сам розбирається з Хресною.

Ральф пригадав, що випадки усунення з Дому деяких учнів іноді закінчувалися їхнім покvapним поверненням. З різних причин. Це мало бути десь зафіксовано. Колишній директор був педантом і любив класифікувати подібні явища. У нього, мабуть, десь зберігалася тека з описом усіх таких випадків. Було б непогано її знайти.

Головний біль майже ущух. Ральф знав, що однаково не засне. Чом би не піти в бібліотеку й не спробувати відшукати заповітну теку? Ідея здалася йому вартісною.

Він надягнув куртку, щоб було куди класти ліхтарик, перевірів у ліхтарику батарейки і вийшов у ніч.

Старенький сторож-астматик відчинив двері третього поверху та почовгав назад у скляну будку чи то додрімувати, чи то дивитися телевізор.

У коридорах третього світло ночами не гасили. Витерта килимова доріжка привела Ральфа в бібліотеку. Від бібліотеки на першому ця відрізнялася компактністю, великою кількістю спеціальної літератури й пристойним станом книг.

Вмикаючи світло у відсіках між стелажми, Ральф дістався до останнього відсіку, де простору нішу від підлоги до стелі займали висувні металеві шухляди з наліпками-коментарями. На нижніх шухлядах написи на наліпках читалися легко, вище папір сірів, а літери ставали невиразними, ще вище замість наліпок на шухлядах збереглися тільки клапти, а під стелею не збереглося взагалі нічого. Вміст найдавніших шухляд був загадкою. На щастя, Ральф їх не потребував.

Він висунув одну з нижніх шухляд і здригнувся, побачивши щільно спресовані в ній теки. Перетягнувши шухляду на маленький стіл у кутку, він почав їх усі виймати. Після перших двох тек діло пішло швидше.

Нашвидку проглядаючи їхній вміст, Ральф відкладав набік скріплені аркуші – стос за стосом, поки не переконався, що в шухляді немає того, що його цікавить. Тоді він сховав теку на місце й витягнув другу. Потім третю. І щоразу залишалися теки, які він не міг запхнути в належні шухляди. Ральф сподівався, що йому трапиться принаймні одна напівпорожня, куди він звалить усі ці теки, і що після нього на столі не залишиться купа безгосподарних обкладинок.

У якийсь момент, відірвавшись від роботи, він побачив старого сторожа, який сидів у кріслі поміж стелажами з книгами. Сторож у незмінному кашкеті з зеленим козирком чи то дрімав, чи то стежив за ним.

— Я знаю, що тут не можна палити, ви дарма турбуєтеся, — сказав Ральф.

Сторож похитав головою.

— Мені цікаво, що ви так наполегливо розшукуєте?

— Вас це не стосується.

Ральф повернувся до тек, проте невдовзі зрозумів, що перевтомився. Присутність стороннього не давала зосередитися. Проглядаючи папери, він насилу міг зрозуміти їхній зміст. Заштовхавши теки в чергову шухляду, Ральф вирішив більше не мучитися й дати нарешті сторожеві змогу виспатися, про що той, швидше за все, якраз і натякав своєю присутністю.

— Дарма ви думаєте, що мене це не стосується, — сказав раптом сторож.

Ральф поволі обернувся.

— Що? Що ви сказали?

— Я сказав, дарма ви думаєте, що мене це не стосується, — повторив сторож. — Адже ви в архіві колишнього директора копирсаєтеся, якщо я не помилюся?

Ральф підійшов до сторожа, пильно в нього вдивляючись.

— Не помиляєтеся, — сказав він.

Сторож витягнув із кишені сорочки білу люльку з обгризеним мундштуком. Прикусив мундштук, випростався і зняв кашкет.

— Можливо, я міг би допомогти вам у цій справі.

Господи, подумав Ральф. Як же він завжди любив драматичні сцени. Оце зараз мені треба було знепритомніти від шоку. А я навіть не охнув. Якось негарно з мого боку.

— Так, — сказав він уголос. — Мабуть, ви та людина, якої я потребую.

Сторож образився.

— Можна було принаймні порадіти такому везінню, — сказав він, тицяючи люлькою на ряди шухляд. — Тут роботи не на одну ніч.

— Це таке потрясіння, — пояснив Ральф. — Я в глибокому шоку. Просто не знаходжу слів.

Слова він якраз знайшов ті, що належало. Сторож негайно підскаочив та схопив його в обійми. Ральф покірно витримав цей натиск та, своєю чергою, поплескав колишнього директора по спині.

Той відсторонив його, вивчаючи:

— Ну! Як ти, хлопче? — і знов обійняв.

По-батьківському, як думав він сам. *По-гном'ячому*, подумалося Ральфові, чие підборіддя вткнулось у маківку Старого, як усі його називали. Старий м'яв його, тряс і обмацував, поки не втомився. Відпустивши, сів відсапатися та знов запропонував свою допомогу.

Ральф засунув останню шухляду на місце.

— Я шукав згадки про виключених, — сказав він. — Про тих, кого забирали незадовго до випуску. У них ще виявлялася іноді ота надзвичайно дивна хвороба. Хвороба Загублених, пам'ятаєте?

Старий задумався, ворухнувши кущистими бровами.

— Хвороба Загублених, — пробурмотів він. — Це не тут. Це треба пошукати в лазаретних архівах. Не таке вже й часте явище, але бувало, бувало...

— А інші приблизно такі явища траплялися?

Старий знову поринув у роздуми.

— Усяке бувало, — сказав він нарешті. — Різне... Важко сказати напевне.

Ральф переживав глибоке розчарування. Мріючи про диво, іноді ризикуєш отримати його, залишившись при цьому ні з чим. На що йому здався старий блазень? Він і в значно кращі часи не бачив нічого далі свого носа.

Немов підтверджуючи його побоювання, Старий зневажливо махнув рукою на архів.

– Там немає того, що тебе цікавить, – завірив він. – Усе тут, зберігається ось у цьому місці, – він постукав себе по лобі. – Джерело премудрості тут, а там просто нікчемні папірці.

Із цими словами він схопив Ральфа під руку й потягнув до виходу:

– Ходімо! Я розповім тобі все, що пам'ятаю, а пам'ятаю я все!

Зляканий цією обіцянкою, Ральф поплентався за Старим, а той, не перестаючи говорити, клацав вимикачами, занурюючи бібліотеку в морок.

– Розумієш... Сьогодні, побачивши тебе, я подумав – треба відкритися! Мене ніби громом ударило! Треба, треба відкритися, подумав я...

Кімнатка сторожа – перша від сходів – виявилася крихітною комірчинкою, вщерть захарашеною різномасними меблями, підшивками старих журналів і годинниками. Годинники займали всуціль весь простір на стінах, так що Ральфові навіть здалося, що стіни обклеєні скляними бляшками замість шпалер. Лише придивившись, він зрозумів свою помилку. Це були годинники. В основному – настінні. Але серед них траплялися і наручні, і навіть будильники. Він завмер, приголомшено розглядаючи циферблати, які оточили його з усіх боків. Жоден годинник не йшов. Стрілки показували різний час; у багатьох годинниках їх узагалі не було. Чогось Ральфові згадалася нескінченна зимова ніч, коли годинник не бажав відлічувати час, а це був один зі спогадів, до яких він не любив повертатися.

Старий стояв поряд, насолоджуючись його реакцією.

– Вражає, так? Я збирав їх п'ятнадцять років. Дещо, звичайно, не збереглося, а якусь частину тут просто не вдалося розмістити. У мене під ліжком ще дві коробки, й обидві напхом напхані.

Він повісив кашкет на двері та, бочком протиснувшись між столом і диваном, потупав углиб кімнати. Нагнувшись, занишпорив у темному кутку.

Ральф злякався, що зараз йому пред'являть невивставлені екземпляри зіпсованих годинників, але коли Старий випростався, в руках у нього була пляшка.

– Хтось одного разу зауважив, що строк роботи годинника – будь-якого годинника – в Домі на диво короткий, – сказав він, обтираючи ганчіркою підозрілу на вигляд пляшку. – Це й стало поштовхом. Спочатку я збирав тільки настінні. Ті, котрі висіли в ідальні та в класах. Інший на моєму місці просто перестав би їх вішати, але я зацікавився. З'явився своєрідний азарт.

Він урочисто поставив пляшку на стіл і помилувався нею.

– Адже жодних слідів спеціального псування ми, як правило, не знаходили. Пізніше я зміркував, що є ж і наручні годинники, й попросив прибиральниць доставляти мені будь-які екземпляри, які їм трапляться між сміття. Там уже не доводилося сумніватися в тому, що їх хтось ламав. Розтираючи на порошок. Колекція відразу розрослася. Через якийсь час я перестав брати зовсім розбиті...

Ральф спробував роздивитися етикетку на пляшці, але Старий згасив світло й увімкнув слабеньку настільну лампу.

– Так краще? Взагалі-то сторонніх колекція дещо напружує.

– Так, так краще, – погодився Ральф. – Вона справді напружує. Надто вже блищить.

– А я звик. Уся річ у звичці. Мені без них навіть незатишно.

Старий вручив Ральфові склянку й присунув табурет, а сам примостився на застеленій пледом канапці. У склянці виявилось вино.

– А що ви, власне кажучи, тут робите? – поцікавився Ральф.

Питання прозвучало неввічливо, але Старий, який давно на нього чекав, не звернув на це уваги. Він подався вперед, стискаючи в жмені незапалену люльку.

– Спостерігаю. Відстежую розвиток подій. Свого часу я, сказати по правді, багато проґавив.

«Практично все, що можна було проґавити, – подумав Ральф. – Проґавив, сидючи в директорському кріслі. А зараз сподіваєшся чогось допильнувати з будки сторожа».

– Вирішив перевірити деякі теорії, – Старий влив у себе майже весь вміст склянки. – Та історія дотепер мене мучить. Років зо два тому я зрозумів, що повинен повернутися. І ось я тут!

Прозвучало це до краю пафосно, Ральф аж поморщився. Він знав, що треба бути поблажливим, але Старий дратував дедалі дужче. Його зарозумілість, самовдоволення, безглузда лекція годинників... А в Ральфа й без того видався нелегкий день.

– І багато що вам звідси доступно? – не втримався він. – Із цієї кімнати та зі сторожового поста?

– Більше, ніж ти думаєш, – загадково мовив колишній директор.

І замовк, очікуючи запитань. Але в Ральфа не було ні сил, ні бажання продемонструвати зацікавлення. Пауза затягувалася.

– Запитуй! – підказав Старий, відкидаючись на стосик старих журналів, який негайно почав розповзатися під його вагою. Журнали попадали на підлогу. Старий вдав, ніби нічого не помітив.

– Про що? – похмуро запитав Ральф.

– Про що хочеш. У тебе що, немає питань?

Вино виявилось нудотно-солодким. Пити його було неможливо. Ральф підозрював, що, так чи інакше, їхня бесіда завершиться образою Старого і його, Ральфа, докорами сумління через те, що він йому цієї образи завдав. Старий потребував захопленого слухача, а Ральфові ця роль завжди вдавалася погано. Він потримав у роті солодкий сироп і з величезною огидою проковтнув.

– Боюся, – почав він обережно, – що на мої запитання ви навряд чи зумієте відповісти.

– А ти спробуй! Сумніваєшся в мені?

Старий насупився.

– Добре. Я все зрозумів. Не хочеш, не треба. Нав'язуватися не буду. Я просто думав, може, тебе зацікавить деяка інформація. Як мені здалося, ти в безвиході.

Він знов наповнив склянку та випив її двома ковтками. Насилу погамував відрижку й додав:

– Ця Рексова бабця не така проста, як прикидається. Вона той іще фрукт. Я думав, тобі не завадила б моя допомога, раз уже ти вступив із нею в конфлікт.

Ральф різко випрямився.

– Що? – перепитав він, не довіряючи своєму слуху. – Про кого ви кажете?

– Про бабусю Рекса, про кого ж іще? – Старий дивився із здивуванням. – Хіба ви не з нею зчепилися на зборах?

Ральф випив своє вино залпом, не відчувши смаку.

– Давайте ще раз, – попросив він. – Від самого початку. Ми говоримо про одну й ту саму людину? Про Хресну? Вона доводиться родичкою Стервожерові?

Старий кивнув.

– Ну, так. Рідна бабця. А ти не знав?

– Звідки у вас ця інформація?

– Господи! – обурився Старий. – Звідки! Звідти, звідки була б і в тебе, якби ти спромігся поворушити мізками. Я, знаєш, мав звичку бодай дещо довідуватися про людей, перш ніж приймав їх на роботу. Серед непотребу, що його понабирав сюди ваш новий директор, тільки одна людина справляє враження фахівця. Як тут було не зацікавитися? Ні з того ні з сього такі, як вона, не йдуть під керівництво до таких, як він. І я провів звичайну перевірку. Документи виявилися «липою». Тоді я просто зазирнув у її посвідчення водія. Там фігурувало справжнє прізвище.

Старий перевів дух, з обуренням дивлячись на Ральфа.

– Тільки не кажи, що тобі це навіть не спало на думку!

Ральф налив собі ще вина.

– Але це так. Я про це взагалі не замислювався. Здивувався, коли вона вперше тут з'явилася, та й усе. Мені б і на думку не спало перевіряти її документи. Адже є різні причини, які могли її сюди привести...

Старого це визнання так прикро вразило, що Ральф визнав за необхідне виправдатися:

– Зрозумійте, я завжди був оточений тут порядними людьми. Професіоналами. Я до цього звик. Для вас вона стала несподіванкою, бо не ви її наймали. А я просто порадів, що хоч хтось на тій половині Дому знатиме, що робить.

Старий похитав головою, але вже не так сумно. Завуальовані лестощі подіяли сприятливо.

– Добре, – сказав він. – Дивуватися справді нічому. Ви – молоді, не привчені працювати з паперами, бо ми вічно старалися вас від цього захистити. Ще одна моя помилка, як я розумію.

– Не беріть усе на себе, – у нападі самоприниження попросив Ральф. – Не такий уже я молодий. Можна було й замислитися.

Старий поплескав його по плечу, прибрав зі столу порожню пляшку й тут же витягнув звідкись із-за дивана іншу. У Ральфа це викликало нервовий сміх.

– А зараз, – попросив він, – поясніть мені ще раз, який я ідіот. Скажіть, чого вона добивалася своїми пропозиціями. Я так і не зрозумів, чому вона, коли до випуску залишилися лічені дні, раптом почала демонструвати всім, хто тут головний.

Старий пожвавився.

– Так. Отож-бо. Лічені дні. Їй же страх як не хочеться, щоб її внук кудись там випустився. Адже, за заповітом покійного діда, їхній фамільний особняк відходить йому. А значить, їй або доведеться жити з ним під одним дахом, або шукати собі притулку, а в її роки це не так-то просто.

У задумі він посмикав себе за бороду.

– Думаю, ці люди жили не в злагоді. Або спершу в злагоді, а потім ні. У кожному разі, дідусь підклав своїй дружині велику свиню. Багато хто так чинить, хоча, здавалося б, яка їм із цього радість на тому світі?

Ральф налив собі вина.

– А що з батьками?

– З батьками? О, там усе сумно. Мати наклала на себе руки в дев'ятнадцять. Батько чи то був, чи то його не було. Особу батька вже ніхто не встановить. Дід із бабцею внученят здали сюди ще за життя матері, відразу після народження, і чхати на них хотіли аж до самої дідової смерті. Принаймні цікавитися дітьми ніхто в Дім не приходив. Дід, я думаю, так і плював на них до кінця; він просто не придумав, як іще напаскудити своїй половині. Ці люди не могли співіснувати, я ж кажу.

– Ви – геній! – сказав Ральф без тіні іронії.

Старий відмахнувся. Очі його сяяли.

– Усе набагато легше, ніж здається. Якщо маєш джерела інформації. А в мене їх, слава богу, досі вистачає.

Вони випили. Ральфові здавалося, що нутрощі в нього злиплилися. У голову саморобний сироп бив також доволі міцно.

«У нас сьогодні Ніч Казок, – подумав Ральф. – Ми п'ємо й розповідаємо один одному страшні історії про Зовнішність. Я та колишній директор. Точніше, це він розповідає, а я поки що тільки слухаю. І вже п'яний, як швець».

Раптом йому свінула думка, яка змусила його здригнутися.

– Хвилиночку! – він навіть підвівся від хвилювання. – Я не зовсім розумію... вона хоче прибрати Стервожера з Дому, так? Сподівається, що він цього не переживе. Добре. Але мені було сказано, що вони надають право вибору мені. Що я сам повинен вирішити, хто це буде! Виходить...

– Виходить, тебе нагріли, – знизав плечима Старий. – Чи вгадали вони?

– Ні. Не вгадали.

– Значить, переконають. І обставлять усе так, ніби це твоє рішення.

Холодна лють затопила Ральфа. Він відчув її, як озноб. Намагаючись угамувати цей раптовий дроз, обхопив себе за плечі, але холод ішов зсередини, зараз його не врятувала би жодна шуба.

Поки він терзав себе докорами сумління, поки мучився, уявляючи майбутні розборки зі Сфінксом, бісова стара готувалася усунути з Дому Стервожера. Він сам допоміг би їй у цьому завтра, навівши всі аргументи проти усунення Сліпого, які назбиралися б у нього за ніч. Їй залишилося б тільки погодитися й висунути контрпропозицію. Яку йому довелося би прийняти. Адже, на відміну від четвертої, у третій не було нікого, хто міг би зайняти місце Стервожера. Третя просто впала б у ступор. Можливо, в очах Акули це стало б великим досягненням у плані забезпечення безпеки. А найогиднішим було те, наскільки добре вона його вивчила, сидячи на іншій половині Дому, здавалось би, повністю занурена в свої обов'язки. Ральфа жажнула думка про те, що стара пильно стежила за ним понад чотири роки, а він примудрився цього не помітити. Вона стежила за ним, за Стервожером і, звісно, за всіма іншими. Вона передбачила реакцію Ральфа на свої дії, аж до демонстративного звільнення, й обставила все відповідним чином і згідно зі своїми планами. Одного вона не врахувала – такого ж хитрого старого спостерігача, який заचाївся на сторожовому посту, в неї під боком.

Старий тим часом наполегливо тицяв у Ральфа рятівною скляночкою вина, хвилюючись дедалі дужче.

– Агов, не напружуйся так, хлопче! Зосередься! Ти спав з лиця. На підступи ворогів треба відповідати гідно. Ти мене чуєш?

Ральф узяв склянку, поки його не облили, проковтнув залпом і рішуче відставив.

– Мабуть, мені на сьогодні досить. А то я можу декого прибити.

Колишнього директора ця заява нажахала.

– Ні, ні, у жодному разі! Тільки не насильство! Ти себе зі світу зведеш!

Ральф встав, але виявивши, що нетвердо тримається на ногах, знов опустився на табурет.

– Ви мене не зрозуміли. Я не збираюся її вбивати. Нізащо. Помста солодка, коли підкрадається непомітно. Ви самі робили це вино?

Старий так метушився навколо нього, що Ральфові стало ніяково.

– Любий старенький гноме, – сказав він. – Не хвилюйся, зі мною все дуже добре.

Старого це чомусь не заспокоїло. Перечепившись об шнур електрочайника, він повалився на купу журналів.

– Годі, – промовив Ральф, піднімаючи його. – Я ж сказав, усе добре. Зараз ми сядемо й обговоримо ситуацію. Ви поділіться зі мною досвідом, порадите, як мені бути. Я вас слухатиму. І так далі.

– Чудово! – пристрасно викрикнув Старий, обіймаючи Ральфа. – Це чудова ідея! Ми так і зробимо.

Наступну годину Ральф вдавав, що слухає Старого. Історії складних інтриг часів його директорства. Іноді він підтакував. Історії ставали дедалі заплутанішими, Старий говорив усе менш виразно. До кінця четвертої пляшки повернувся головний біль і зникло відчуття часу.

І добре... І чудово... Так і має бути. Треба почуватися дуже ніяково й не по собі, щоб зробити все як треба. Дуже й дуже ніяково...

Раптом згасло світло.

Визирнувши в коридор, Ральф виявив, що там також темно.

– Аварія, – пробурчав Старий. – Як не до ладу. Не встигли домовити. Десь там, у столі, у мене були свічки...

Висунувши шухляду столу й відшукавши в ній пачку товстезних свічок, Ральф запалив одну з них.

– Ага, в мене ще був ліхтарик, – пригадав він. – Але зараз його немає. Здається, я залишив його в бібліотеці. Разом із курткою. Який я неуважний!

Старий простягнув йому блюдце. Капаючи на блюдечко воском, Ральф здивувався, як це виявляється, складно – щоби віск весь час капав ув одне й те саме місце. Заляпавши півстолу, він повернув Старому блюдце, вручив запалену свічку та сказав, що йому час іти.

Старий уже майже спав і не надто засмутився.

– Точно час? Тоді візьми ще одну свічку. І взагалі, я повинен тебе провести. Замкнути за тобою двері та й таке інше. Ключі ж бо в мене. Я – тутешній сторож, якщо ти не забув!

Ральф запевнив Старого, що в жодному разі не забув.

У коридор вони вийшли, зчепившись і погойдуючись. Ральф підтримував колишнього директора попід пахви, директор розмахував свічкою, закапуючи себе й Ральфа пекучим воском, і просторікував про те, що найкраща помста – це, сидючи на дні річки, чекати, поки повз тебе пропливе труп ворога.

– Точно на дні? – засумнівався Ральф. – Як коли водорості?

– Саме так, – підтвердив Старий. – Китайці дарма балакати не стануть. Я не сказав, що це типово китайська помста?

Біля дверей Ральф відібрав у Старого свічку й спробував запалити від неї другу, але схвильоване дихання Старого, котрий повиснув у нього на шії, щоразу гасило її, а під кінець загасило обидві. Ральф вирішив, що це навіть на краще. Він не хотів би залишати Старого наодинці з запаленою свічкою. Насилу дотягнувши його до сторожового поста, він посвітив запальничкою і знайшов на настінному щиті дублікат ключів від вхідних дверей. Примостив старого в продавленому кріслі в кутку, де той негайно захропив, і вирушив у зворотну дорогу.

Свічку він запалив на сходовій клітці, після того як замкнув за собою двері. Спускаючись по сходах – поволі, щоби втримати рівновагу та щоб свічка не згасла, – Ральф почувався героєм готичного роману.

Його поява в темному коридорі другого поверху викликала фурор. Він поволі брів, слухаючи захоплений шепіт невидимих глядачів, тримаючи перед собою свічку, чоловік у білій сорочці, із запаленими очима та зі злипленими волоссям. Йому до болю бракувало свічника. Красивого старовинного свічника з крученою ніжкою, з ним він виглядав би набагато ефектнішим. А ще хотілося більшої стійкості. І щоб навколо не шаруділи.

Коридор, який мав привести Ральфа до дверей його власного кабінету, повівся дивно. Він тричі роздвоювався, ставлячи Ральфа в безвихідь – по котрому з відгалужень йти, і щоразу Ральф сумнівався, що обрав правильний напрям.

Урешті-решт в якомусь огидному заваленому сміттям закутку – в Домі таких взагалі не було, Ральф готовий був у цьому запрягтися – його люб'язно взяв під руку незнайомий хлопчик і запропонував провести.

– Так, мабуть, – погодився Ральф. – Здається, я заблукав.

– Вас куди відвести?

Ральф оглянув хлопчика з усіх боків. Крил у нього не було.

– Мені потрібен хтось, хто допоможе здійснити страшну помсту, – пояснив він. – Не китайську. До китайської я ще не дозрів. Є в тебе на прикметі відповідні особи?

Хлопчик незворушно кивнув і попрямував попереду. Добряче втомлений Ральф поплентався за ним. Від свічки залишилася половина. Пальці вже не відчували опіків.

Хлопчик привів його в затишну кімнату й посадив у крісло з високою спинкою. Йому дали пречудовий свічник, пігулку від головного болю та склянку води. Ральф злякався, що засне, й поспішив повідомити про мету свого візиту.

– Я доносій, – сказав він, здираючи з пальців засохлий віск. – Стукач. Стукаю на своїх. Викриваю підступи Зовнішності.

До цього поставилися з розумінням.

Натхненний Ральф розповів усе, що знав про Хресну.

– Попередьте Стервожера, – попросив він, закінчивши свою сповідь. – Скажіть, що йому загрожує небезпека.

Гостинні господарі затишної кімнати запевнили Ральфа, що неодмінно це зроблять. Зворотного шляху Ральф не запам'ятав.

Прокинувся він на власному дивані. Нутрощі палило вогнем, сечовий міхур загрожував луснути, але голова, як не дивно, не боліла. Дошкандибавши до унітазу та давши раду з сечовим міхуром, Ральф із жахом роздивився покриті восковими лусочками штани. Сорочка виглядала ненабагато краще. Умиваючись, він абияк зчистив віск з рукавички та з черевиків, переодягнувся й вийшов. Треба було встигнути обробити Акулу до того, як за нього візьметься Хресна.

Акулу він застав у цілковитій прострації. Хресної ніде поблизу не було.

– Я прийшов зробити заяву, – сказав Ральф.

– Тільки твоєї заяви мені зараз не вистачає. Помилуйся на це.

Акула перекинув Ральфові листок паперу.

– Як тобі це подобається?

Це була заява Хресної про звільнення за сімейними обставинами. Дивлячись на розмашистий підпис під датою, Ральф відчув холодок, що пробіг у нього по шкірі.

– Коли вона його принесла?

– Вона його не приносила! – заревів Акула, схоплюючись на ноги. – Ніхто в цьому чортівому закладі не знаходить часу принести мені що-небудь особисто! Та вона принаймні дотягла триклятий папірець до мого кабінету. І прикнопилася мені його на двері! Як це люб'язно з її боку, чи не так? Бо дехто навіть і тим себе не обтяжив!

Акула пробігся по кабінету, люто копаючи меблі.

– Та за кого ви мене маєте?! За свою старезну глухоніму бабусю? У неї, бачте, сімейні обставини! Не можна навіть зайти й пояснити, в чім річ! Ми так поспішаємо, що ледве встигаємо написати заяву!

Двері кабінету відчинилися, в них зазирнув Ящір і, правильно оцінивши обстановку, поспішив сховатися. Ральф почекав, поки гнів Акули трохи вляжеться.

– Хто-небудь узагалі бачив її сьогодні? – запитав він.

– Я не бачив! – фиркнув Акула. – А інші мене не цікавлять.

Зупинившись, він окинув поглядом Ральфа з голови до ніг.

– Це що за сафари? – обурився він. – Мало мені Шерифа з його сорочками, тепер ще ти розгулюватимеш у кедах? Форма одягу в робочий час – костюм! Штани, сорочка, піджак! Бажано – краватка! У таку спеку, як зараз, я не наполягаю на піджаку, але джинси і майка – це вже занадто. Ні, ви мене в могилу зведете, чесне слово!

– Штани від костюма заляпані воском, – зізнався Ральф. – І черевики також.

Акула кинув на нього дикий погляд і гепнувся в крісло.

– У могилу! – повторив він, заплющуючи очі.

Ральф вирішив, що краще буде піти.

Він розумів, що Акула в паніці. Звільнення Хресної він розцінив як утечу, а те, що вона втекла саме зараз, – непереборним страхом перед випуском. Сам Акула боявся випуску так несамовито, що жодне інше пояснення йому б і на думку не спало.

Ральф заяві теж не повірив, але його терзали сумніви іншого роду. «Що вони з нею зробили?» – питав він себе. У тому, що щось зробили вони, він не сумнівався. Але що саме? Що могло змусити Хресну втікати з Дому?

У кімнатці чергового вихователя сиділа самотня Вівця. Супроти звичаю, вона не плела, а гортала журнал. На запитання Ральфа про Хресну лише здивовано закліпала.

– Подала заяву про звільнення? Бути такого не може! Ні, сьогодні я її не бачила. Але її чергування почнеться після другої, зазвичай вона не спускається раніше. А заява це, звичайно, просто чийсь дурний жарт.

До третьої години Ральф з'ясував, що Хресної цього дня не бачив ніхто.

Ні на третьому поверсі, ні на другому, ні у дворі. Кімната її була порожня та чисто прибранна, з гаража зникла машина, і навіть у кімнаті чергового вихователя не залишилася жодної дрібниці, яка б їй належала.

У який проміжок часу їй вдалося виїхати, знищивши заздалегідь усі сліди свого перебування в Домі, залишилося загадкою.

Старий сторож клятвено запевнив Ральфа, що не відмикав Хресній дверей ні вночі, ні зранку. Ральф йому вірив. Після того, як він пішов, Старого не розбудила б і пожежна сирена, а запасні ключі, якими міг би скористатися будь-який вихователь, так і залишились у Ральфа.

Ральф знав, що діти Дому можуть проникнути куди завгодно, але не уявляв, як тими самими важкопрохідними шляхами може скористатися немолода жінка. І хоч він і прагнув відігнати від себе цю картину, уява знов і знов підсовувала йому сюрреалістичну сценку: хлопці, подібні водночас і на діловитих чорних мурашок, і на зловісних ніндзя, стягують по ринві униз сповиту, як мумія, нерухому жінку. Іноді він бачив варіації на ту ж таки тему, де тіло урочисто заносилося в підвал або де його зіштовхували у дворовий люк. Потім ніндзя-мурашки злітали по натягнутих линвах до вікон третього поверху та розбігалися по кімнаті виховательки, збираючи й ховаючи її речі в об'ємисті заплічні мішки. Візія, де замислений Стервожер ставив свій підпис на заяві Хресної, звіряючись із якимось підписаним нею документом, була реалістичнішою, і від того ще страшнішою. За дивним збігом обставин, ватажок Птахів славився своїм умінням підробляти почерки, яким пишався чи не більше, ніж талантом ведмежатника. А ось чого Ральф при всьому бажанні не міг собі уявити, то це Хресну, яка залишає важливий документ прикнопленим до дверей директорського кабінету. Вона б так не зробила. Це був не її стиль.

Ральф не полінувався перевірити підвал, горище та всі закинуті кімнати на перших поверхах обох корпусів. Посоромився тільки лізти у люк на подвір'ї, відклавши це на темніший час доби. У проміжках між пошуками він іще раз відвідав Акулу, переконав його не скликати позачергові збори й не усувати з Дому нікого з учнів, адже втеча Хресної явно свідчила про те, що сама вона сильно сумнівалася в успіху своїх дій. Акула, поманірівшись для годиться, погодився. Як здалося Ральфові, з полегшею.

Виходячи від Акули, Ральф зіткнувся з Ящером, який потиснув йому руку. «Наша взяла!» – прошепотів Ящір.

Шериф висловився ще конкретніше:

– Спритно ти розправився з цією шкарбанкою, старий, – сказав він, ніжно дихнувши в обличчя Ральфові перегаром. – Так тримати!

Шериф відзначав звільнення від Хресної від самого ранку, й до вечора його вже не можна було назвати притомним, але Ральф мимоволі замислився над тим, що ж уявляють собі вихователі, вітаючи його з перемогою. Й уявивши сцени, які могли виникнути в їхніх думках та перед їхнім внутрішнім зором, безповоротно передумав лізти у люк на подвір'ї.

Протягом дня Ральф не заходив до свого кабінету, а коли врешті-решт дістався туди о десятій вечора, на нього чекав сюрприз.

Просто посеред кімнати, на підлозі, стояв розлогий бронзовий канделябр на дві свічки. Одна його чашка була порожня, в іншій стирчав недопалок, який дещо перекосився та обплив.

«Чому ви повернулися так швидко?» –
поцікавився Морд, блискавично впізнаючи
своїх слуг завдяки багаторічній практиці.

Джон Леннон. Іспалець у колесі

У коридорі синя сутінь і знайомий запах незрозуміло чого. Штукатурки? Вогкості? Дощових калуж? Я судомно мну свою худу сумку, в якій зміна білизни, альбом і коробка з гуашшю. І ще щоденник. Насправді йому два дні від народження, але якщо судити по датах – більше тижня. За допомогою цього зошита я передаватиму Р Першому свої враження. Тобто я стукач. Мені наразі нелегко звикнути до цієї думки. Я буду записувати почуте й побачене, він – читатиме мої записи, вивуджуючи щоденник зі сміттевого бака загального туалету. І повертатиме його на місце після прочитання.

Він, напевно, також хвилюється, хоча по ньому не скажеш, навіть якби я міг бачити його обличчя. Ані слова про нашу домовленість, і це добре, бо мені було б неприємно, якби він заговорив про це зараз.

Я намагаюся дивитися тільки на сумку.

Чийсь ноги миготять, відступаючи до стіни. Звільняючи нам шлях. Пропливає Перехрестя. Із дверей другої вилітає Лог Мавпа й відкочується по підлозі з гнівним вереском. Побачивши нас, підхоплюється, каже: «Ух ти!» – і забігає назад у спальню. Я бачу все це нечітко, бо намагаюся не відривати погляду від сумки.

Нарешті ми зупиняємося. Ральф розвертає мене й барабанить у двері. Так голосно, що я здригаюся.

– Відкрито! – волає зсередини знайомий сварливий голос.

Я глибоко вдихаю повітря, але не встигаю видихнути, а Ральф уже протаранює мною двері. Точніше, він, звичайно, відчиняє їх рукою, але мені здається, що саме мною.

Перші три дні в Могильнику промайнули непомітно. Моїми сусідами, один по одному, були Дракон і Мавпа, потім Мавпа та Генофонд... Уже наприкінці – Вікінг з другої, з вивихнутим пальцем. А потім я залишився сам і зрозумів, що сусіди – це добре. Навіть коли вони галасують, ріжуться в карти з ранку до ночі, спльовують усюди соняшникове лушпиння та забивають єдиний унітаз.

На самоті мене почали долати невеселі думки. Коли після звичайного медогляду тобі раптом кажуть, що ти повинен залишитися в Могильнику – «без розмов», і навіть не дають самому поїхати за речами, це саме по собі лякає, але коли й через тиждень ніхто не робить собі клопоту, аби хоч щось пояснити, ти починаєш думати, що, напевно, справи твої такі кепські, що живим тобі звідси вже не вибратися. Тож я приготувався до найгіршого.

Потім мене відвідав Р Перший. Я не здивувався, врешті-решт він вважався моїм вихователем, міг би зайти і раніше.

Він сів на єдиний – «лікарський» – стілець і закинув ногу за ногу. У руках у нього був якийсь плаский пакет.

– Ну, як поживаєш? – запитав він.

– Нормально, – відповів я. – Не нарікаю.

– Добре, – сказав він. – Тебе хто-небудь відвідує тут?

– Чорний, – сказав я. – І двічі – Лорд.

Перший трохи пожвавився.

– Лорд? Це цікаво...

– Нічого цікавого, – сказав я.

Лорд вручав мені мармелад, питав «ну, як ти?» і прилаштовувався грати з моїми сусідами в «блек джек». Мені завжди здавалося, що якщо вже ти приїхав когось відвідати, то треба

з цим кимось хоч трохи поспілкуватися, але Лорд, мабуть, так не вважав. Він, здається, тут же забував про мене. Відразу після вручення мармеладу.

Ось Чорний поведився по-людськи. Переказував останні новини, радив не падати духом і навіть намагався з'ясувати що-небудь про мене в Павуків. Він так нічого і не з'ясував, але я був вдячний навіть за спроби. А одного разу він приніс мені власноруч зроблений салат з помідорів, і я мало не помер від розчулення.

Усе це я, звичайно, не збирався переказувати Ральфові, сказав тільки, що у візитах Лорда не було нічого цікавого. І це було справді так.

– Тобі, звичайно, хочеться знати, чому ти тут застряг? – запитав мене Р Перший.

– Ну, ще б мені цього не хотілося. Усі говорять про якісь аналізи, але крім тих аналізів, після яких мене тут залишили, інших я не здавав. Чому вони не перевірили ще раз ті, старі, ось чого я не розумію.

Я раптом страшенно розхвилювався. Зміркував, що Р Перший усе-таки мій вихователь, може, йому сказали те, чого не хочуть говорити мені.

– З тобою все гаразд, – сказав він. – Ти абсолютно здоровий.

Я витріщився на нього.

– Це моє розпорядження, – сказав він. – Це я просив потримати тебе тут якийсь час.

Я і тут ні про що не почав питати. Напевно, від здивування. Надто вже спокійно він тримався, зізнаючись у таких речах. У тому, що я з його ласки чого тільки не передумав, можна сказати, приготувався до смерті.

– Мені подзвонив твій батько, – сказав Р Перший. – І розповів, що ти просив не забирати тебе. Залишити в Домі до загального випуску. Коли ти з ним розмовляв?

– Уночі, після зборів. По телефону. З учительської. Мені показали, як туди потрапити.

Він кивнув, наче йому це було чудово відомо й без моїх пояснень.

– Тебе цікавить випуск? – запитав він. – Ти хотів би його побачити?

Я промовчав. Навіщо відповідати на безглузді запитання? Якби я хотів поїхати, то не став би дзвонити додому, щоб за мною не приїжджали.

Ральф уперше обернувся до мене у профіль з лівого боку, і я побачив у нього під оком здоровезний синячисько. Мене це втішило – що хтось йому гарнесенько зацідив. Від душі. У нього навіть шкіра на вилиці тріснула.

– Мене також цікавить випуск, – сказав він. – І я хочу мати більше інформації про те, що діється в Домі. Саме зараз.

Я нарешті збагнув, чого він добивається, але цього не показав. Скорчив здивовану міну, ніби нічого не розумію.

Він дивився уважно, й очі в нього були такі, ніби це не він зараз сказав мені те, що сказав. Чесні очі. У житті не подумаєш, що людина з такими очима почне робити з тебе стукача.

– Не прикидайся, – промовив він. – Ти все зрозумів.

– Це вас попередній кандидат у стукачі так обдер?

Він доторкнувся до свого синяка пальцем і сказав, що не хоче зі мною сваритися. Так і сказав.

– Я теж не хочу ні з ким сваритися. Тож ви краще відразу скажіть, що мені буде, якщо я не погоджуся. Щоб я знав.

Я був упевнений, він скаже, що мене протримають у Могильнику до випуску. Це гірше, ніж відправка додому, бо набагато нудніше. А ніяких інших погроз у нього в запасі бути не могло.

Він підвівся. Витягнув зі свого пакета грубий зошит, поклав його мені на ліжко та відійшов до вікна. Визирнув у нього й повернувся.

– Нічого не буде, – сказав він. – У будь-якому разі тебе завтра випишуть.

Я не зрозумів, у чому тут підступ. Звучало це абсолютно незагрозливо.

– Тоді який мені сенс стукати? – запитав я. – З любові до мистецтва?

Він промовчав. Знову сів на стілець. Узяв зошит і перегорнув його. Зошит був новий, чистий. Він сказав:

– Оповідач із мене поганий. Але я все ж таки спробую розповісти тобі дещо про минулий випуск. І про позаминулий. Якщо після цього ти відмовишся мені допомагати, я не стану наполягати. Ти просто повернешся в четверту й постарайся забути про нашу розмову.

Він не запитав, чи згоден я його слухати. Просто почав розповідати. Не вдаючись до подробиць, ніби навмисне нецікаво та сухо, але від цього те, про що він говорив, звучало тільки страшніше – як допис газеті, без зайвих шмарклів.

– Це правда? – запитав я, коли він замовк.

Питаючи, вже знав, що так – правда. Я бачив, як Сліпий убив Помпея. Я бачив Рудого тієї ночі, коли його намагалися зарізати. І як усі спокійно це сприйняли – і в одному, і в іншому випадку. Я знав, що ніхто в Домі не називає Сліпого вбивцею навіть у думках, тому що ніхто його вбивцею не вважає. Крім мене. Ніхто не перестав спілкуватися з ним, нікого не напружувала його присутність. Я показав себе цілковитим ідіотом, не вдягнувши його сорочку в ніч убивства. Для них було нормальним багато що з того, що для мене – геть за межею, і – так, я вірив, що ті, котрі були тут до них, трохи на них подібні, могли повбивати один одного у фіналі своєї Великої гри. Я так і не відмовився від цього слова, просто визнав, що у Грі все серйозно, а не «так буцімто», а фінал, коли все серйозно, – це і є щось на кшталт того, про що розповів мені Ральф.

– Це правда, – сказав він. А потім запитав, чи веду я щоденник.

У першій усі вели щоденники. Читати їх, мабуть, було ще нудніше, ніж заповнювати.

Я сказав, що в мене зберігся старий щоденник, але я давно в ньому тільки малюю.

– Можеш малювати й у цьому зошиті, – сказав він. – Але писати – доведеться. Нікого не здивує, що ти заново почав вести щоденник у Могильнику, адже тут досить нудно.

– Я ще не погодився, – сказав я.

– Хіба не погодився? – він знову помацав свій синяк. – А мені чомусь здалося, що я тебе переконав.

І я взяв у нього зошит.

Я сиджу на своєму старому місці, між Табакі та Лордом. Світло вимкнене, магнітофон завиває в ногах ліжка, усі мовчать. Триває це вже довше ніж дві години. Може, це така безмовна Ніч Казок. А може, вони просто насолоджуються музикою. Краще не уточнювати, тому що ти або дихаєш в унісон зі зграєю і знаєш все про все, або не дихаєш і не знаєш, і дратуєш доволішніх.

Тому я чесно слухаю музику, милуюся червоними вогниками магнітофона й викурюю сигарети. За один цей вечір я вже викурив більше, ніж за весь час перебування в Могильнику.

Одна з темних тіней, які тиняються навколо ліжка, підсідає до мене.

– Як почувашся, Куряко?

Це Сліпий. Незвично люб'язний.

– Нормально. Тобто добре, – відповідаю я.

– Що все-таки з тобою сталося, якщо не секрет?

Ото ж бо й воно, що секрет.

– Батьки попросили повністю мене обстежити, – кажу я. – Раз уже однаково не буде іспитів і уроки закінчилися. А в мене виявився знижений гемоглобін і...

У цей момент хтось вмикає світло. Я змружую очі, а розплющивши їх, геть забуваю, що збирався сказати.

Тому що вперше після Могильника бачу Сліпого при світлі, а виглядає він так, ніби його від душі потерли наждачним папером. Щоки, підборіддя, шию. Загалом, це радше мені треба було би питати, як він поживає. Я, звичайно, не питаю. Аби як зібравшись із думками, починаю знову про гемоглобін, але Сліпий, не дослухавши, встає і йде. Взагалі йде зі спальні.

Якщо його не цікавила відповідь, нащо було питати? Чи він раптом пригадав, що заразний? Щоб заспокоїтися, я знову запалюю.

Лорд позіхає, примружившись, і більше вже очей не відкриває. Позіх цей відлітає від нього та починає переміщатися по обличчях. На мені розмножується в цілу серію. Мабуть, це нервове. Я позіхаю та позіхаю, поки очі не починають сльозитися. Заплаканими очима дивлюся на Сфінкса. Він сидить на підлозі, спираючись спиною об дверцята шафи. Нема щоби цікавитися, як я почуваюся. Він, правда, теж дивиться на мене. Але тим відчуженим поглядом, який Горбач обзиває «туманним». Під «туманним» поглядом відчуваєш ніби протяг. Ти лежиш собі та палиш, а на тебе звідкись немилосердно дме. І щоб перестати нарешті позіхати й тремтіти, я запитую:

– У Сліпого що, алергія?

Табакі неквапно відкладає в'язальну спицю, кінчиком якої колупався у вусі.

– Взагалі-то це Хвороба Загублених, – каже він. – Але можна називати її алергією, якщо хочеться.

Я мовчки чекаю.

Він теж чекає. Моїх запитань.

Не дочекавшись, знову береться за спицю.

– Х. З. – це така штука, яка буває тільки в нас, у людей Дому. Якщо ми раптом опиняємося в зовнішності та губимося там. Кажуть, це така мітка, якою Дім позначає своїх. Тих, кому в зовнішності робити нічого.

Я негайно заковтую наживку й уже готовий виканючувати в нього подробиці, але мене випереджає Лорд.

– Це щось нове, – каже він, спохмурнівши. Йому довелося розплющити очі, і його це не тішить. – Мені ти такого не говорив.

– А ти не питав, – знижує плечима Шакал. – Запитав би, дістав би відповідь.

Лорд супить брови та збирає на лобі павутиння зморшок. Зловісна ознака для будь-кого, знайомого з його звичками, крім Табакі.

– По-справжньому я бачив Х. З. всього двічі, – не поспішаючи, починає він свою розповідь. – Уперше – коли Зубр погнався за якимось зовнішнім дразнильником, а потім не відразу знайшов дорогу додому, а вдруге – коли у Вовка трапився напад лунатизму, і він пішов з Дому, а потім його щось десь розбудило. Про решту випадків я тільки чув. У Павуків щодо Хвороби є своя думка, якщо вона когось цікавить, можна з'їздити туди й запитати, але я на це часу не витрачав би. Вручать брошуру, де буде написано: «Якщо у вас алергія на кішок, тримайтеся від них подалі», а до чого тут кішки, і де вони бачили таку алергію, можна не питати, однаково відповіді не отримаєш.

– Почекай, – перериваю я монолог Табакі. – А Сліпий же як опинився в зовнішності? У нього що, теж трапився напад лунатизму?

– У нього трапився Ральф, – фиркає Табакі. – Це найнесамовитіша історія за останні півроку, повір мені. Я навіть пісню не зміг про неї скласти, так вона мене налякала.

Він робить провокаційно довгу паузу, а тоді продовжує:

– Уяви собі, Куряко, одного прекрасного дня, точніше, вечора, старий Ральф, якого ми вважали людиною гідною та витриманою, раптом хапає нашого ватажка й відвозить геть із Дому. І десь у зовнішності піддає допиту з пристрасстю. Можна сказати, навіть тортурам. Тому що Х. З. – це дуже свербляча штука. А коли починаєш її чухати, дуже кривава.

Я озираюся на Сфінкса. Вірити Табакі чи не вірити? Сфінкс мовчки знижує плечима. «Радше так, ніж ні», – так можна розшифрувати цей жест, і я знову повертаюся до Шакала, якого вже не зупинити, навіть пострілом упритул.

– Ти запитаєш, чим було викликано таку наругу над особою нашого ватажка, і я відповім тобі – не знаю, бо її істинні причини залишилися для нас загадкою. Приводом стало звільнення виховательки Хресної. Була в дівчат така. Вона звільнилася й виїхала, а Р Першому

чомусь намарилося, що ми якось до цього причетні, хоча це просто смішно. Ми навіть не знали її до пуття.

– Тоді з чого він узяв, що...

– Отож-бо, – закивав Табакі. – З чого?!

– Адже вона тільки в дівчат...

– Так отож. Про що я, власне, й товкмачу!

– Але, може...

– Не може!

– Ти даси мені запитати? – вибухаю я.

– Не дам! Тобто запитуй, звичайно.

– Десь за кілька кварталів звідси знайшли її покинуту машину, – втручається Сфінкс. – Потім з'ясувалося, що після відходу з Дому її ніхто не бачив. Тож вона тепер вважається зниклою безвісти.

– А до чого тут Сліпий?

– А це ти в Ральфа запитай.

– Псих – він і є псих, – підбиває підсумок цієї історії Табакі. – Може, йому просто знадобився привід, щоб когось помучити. Психи непередбачувані.

Я непомітно торкаюся сумки, що лежить поруч. Там – мій стукацький щоденник. Невже я зв'язався з психом? Чи вони справді щось зробили з тією жінкою? Але я просто не здатний уявити, навіщо їм це могло б знадобитися. Табакі має рацію: яке Сліпому діло до дівчачої виховательки? А може, з нею щось зробили дівчата?

Намацую в кишені сигарети. Опустивши голову, щоб ніхто не бачив виразу мого обличчя. Запалюю й вибухаю кашлем, бо палити вже давно час кинути.

Ось він – Дім. У всій красі. Сидиш і витріщаєшся в стіну або в стелю. Слухаючи музику або не слухаючи. Помираєш від нудьги й безперервно палиш, аби хоч чимось себе зайняти. А в цей час навколо вештають ватажки, які заростають лускою, Дім ставить або не ставить на тебе свою мітку, єдиний нормальний на вигляд вихователь виявляється чокнутим, у повітрі витають віруси невідомих науці хвороб, і все це врешті-решт може виявитися вигадками Шакала, який обоюдно залякувати всіх страшними історіями.

– Це Сліпий Ральфа так прикрасив? – питаю я.

Лорд знехотя киває.

– А ти думав? – негайно підключається Табакі. – Людину викрадають. Піддають допитам і тортурам. Звісно, людина стане чинити опір. Звісно, при цьому дехто може й постраждати. Ральфа, до речі, можна до суду притягати за протизаконні дії. За навмисне псування ватажка напередодні випуску. На що це схоже, коли ватажок лише спить та й спить, наче якийсь бабак, а коли прокидається, тільки чухається й навіть до ладу розповісти нічого не може.

– Або не хоче, – виправляє Табакі Сліпий, озвавшись з-за прочинених дверей. – Може, він воліє, щоби це робили ті, кому воно краще вдається.

– Дякую, – Табакі, нітрохи не збентежений присутністю Сліпого при нашій розмові, запитує, чому голос його дорогого ватажка долинає звідкись знизу.

– Бо я лежу на підлозі, – відповідає Сліпий. – Підстелив собі банний рушник і лежу. А ви розмовляйте, не соромтеся. Уявіть, що мене тут немає.

Македонський подає мені склянку з чимось темним. Явно не з чаєм.

– «Гірська сосна», – попереджає він пошепки. – Пий обережніше.

І тут я знов згадую про щоденник. Чи не час почати його заповнювати? Хай навіть історіями Шакала. Погортавши в Могильнику щоденники відомих людей (Ральф узяв для мене в бібліотеці цілу купу таких книжок), я зрозумів, що ті, котрі вели щоденники, часто пропускали дні. Іноді навіть цілі тижні. Але мені такий варіант не годиться, бо перший звіт я мушу надати післязавтра. Отже, час почати привчати зграю до свого щоденника. Що раніше, то краще.

Незважаючи на заклик Сліпого продовжувати бесіду, всі мовчать, і я, поставивши склянку з чимось коричневим, що пахне хвоєю, на одну з тарілок Табакі, виймаю зі своєї сумки заповітний зошит. Відкриваю, записую дату та впадаю в ступор. Фраза «ось я знов у четвертій» звучить просто й банально, але нічого іншого на думку не спадає. Помучившись, я записую її, мої вуха при цьому горять від сорому, відтак додаю, що «зустріли мене без особливого захвату».

Табакі читає написане, сопє та зітхає мені у вухо.

– О, ти почав вести щоденник? Що, зовсім нічого було робити?

– Насправді це досить цікаво, – пояснюю я. – Мине декілька років, я відкрию його, прочитаю те, що написав сьогодні, й усе згадається. Тобто, звичайно, не все, але основні події дня.

– Наприклад, що тебе «зустріли без особливого захвату», – киває Табакі. – Дуже важлива подія, а головне, приємно буде згадати.

– Щоденник повинен бути чесним. Якщо зустріли без захвату, то так і треба писати.

– А якщо захват був, але прихований, у душі? – цікавиться Табакі.

– Я пишу про те, що бачу, а не про те, де від мене та що приховали.

– Зрозуміло. І мої теорії переказуватимеш? Я про Хворобу.

– Спробую.

– Ти не зумієш так, як треба. Я впевнений. Усе переінакшиш на свій лад. Усі писуни так роблять. Ні слова, як було, а тільки все, як їм привиділося.

Знизую плечима.

– Я постараюся писати, як було.

– Дурня! – Табакі вихоплює в мене з-під носа зошит. – Ти не зможеш. Дай-но я краще сам запишу, щоби бути впевненим, що ти нічого не перекрутиш.

– Е, почекай, дай хоч вступ закінчити!

– Навіщо? Хіба ти не пригадаєш, що я брав його на заповнення? Чи ти збираєшся перечитувати свої записи в стані абсолютного маразму?

Стукацький щоденник тягнуть на інший кінець ліжка, де Табакі, про всяк випадок відгородившись від мене подушкою, починає викладати свої жаскуваті теорії.

От і перша несподіванка для Ральфа.

Роблю ковток зі склянки й ціпенію, закашлявшись. Там щось гірке, як полин, воно обпікає губи й тхне розтерзаною ялинкою. Дихання довго не відновлюється.

Лорд цю хвойну суміш п'є, як воду, і навіть не міняється на лиці. Сфінкс застромив у свою склянку соломинку завтовшки як медичний шланг. Чи то вони свої «Гірські сосни» сильно розвели, чи то вже так притерпілися.

– А де Горбач? – питаю я.

– Поселився на дубі, – відповідає Лорд. – Скоро тиждень, як вони з Нанеттою там живуть. Його прозвали друїдом, і до них туди почали вчашати пілігрими.

– Залишають під дубом усякі підношення, – додає Шакал. – Іноді смачні. Кошички з зернятками та подібні речі.

– Із зернятками? – перепитую я. – Він харчується зерном?

– Не він, придурку. Нанетта. Хоча взагалі-то й вона воліє ковбасу. Тепер у нас обидва верхні ліжка звільнилися, і там ночують дівчата.

Мені стає сумно. Нічого не маю проти Русалки, але друга нічна гостя – це, напевно, Руда, яку я насилу терплю. Я роблю ще ковток – справді поступово звикаючи до «Сосни», і доповнюю образ Дому черговим божевільним штрихом. Горбачем у ролі Тарзана.

За дверима тихе шамотіння, стукіт, і входить Руда із сірим котом під пахвою. Це один із тих трьох, яких нізащо не відрізниш один від одного.

– Привіт, – каже вона мені. – З поверненням.

Зі стукотом кіт падає їй з рук на підлогу, і Руда сідає поряд зі Сфінксом.

– Що там Сліпий робить перед дверима?

– Підслуховує, – пояснює Лорд. – Дотямив, що найцікавіші розмови відбуваються за його відсутності. А так він ніби відсутній.

– Ах, он воно як? Тоді мені, напевно, не треба було його помічати.

– Не треба було, – погоджується Лорд.

Кіт гуляє по ковдрі, задерши товстого хвоста, й обнюхує наші ноги. Величезний котяра кольору попелу й мишачих спинок. Під впливом «Сосни» обриси Лорда, який сидить навпроти, підозріло розпливаються, а кіт починає скидатися на гігантського щура. Коти ці – всі три – бентежать мене. Мені в їхній присутності завжди трохи не по собі.

Двері ще раз гримають, до спальні завалюються Стервожер з Красунею.

У Стервожера в руках горщик з кактусом, у Красуні – якась жердина з вершком, обмотаним шматкою. За ними заходить Сліпий з рушником.

– А ось і ми! – грайливо повідомляє Стервожер. – Сьогодні нас четверо.

Лорд скидає на підлогу дві подушки. Стервожер сідає на одну з них, Красуня, притулившись до шафи свою жердину, залишається стояти. Стервожер так туго затягнув свою кіску, що очі його перетворилися на щілинки. Підкреслюючи цю щілинкуватість, він ще й підвів їх олівцем аж до скронь. Через це він виглядає незвично, ніби зібрався на маскарад. А Красуня, навпаки, прийшов по-домашньому, в тапочках.

Як тільки всі розсаджуються, а Македонський вимикає світло, Табакі починає волати, що йому нічого не видно та що він не може робити записів. Спеціально для нього вмикають настінну лампу. Я й забув, що він усе ще строчить у моєму щоденнику. Відолаха Р Перший. Псих ти чи не псих, а розбирати карлючки Табакі радості мало.

Руда скаржиться Сфінксові на Котоледі – господиню трьох зарозумілих котів. Стервожер ділиться зі Сліпим планами організації своїх похоронів.

– Прошу помістити мене у скляний саркофаг і не оплакувати довше ніж добу.

– А як же бідні Пташки? – питає Сліпий.

– Пташок можете замурувати поряд. Їх і всі мої кактуси. Процедура буде докладно описана в заповіті, так що не турбуйся ні про що.

– Як поживаєш, Куряко? – сором'язливо запитує Красуня.

Протягує руку, щоби поздоровкатися, і перекидає склянку із «Сосною». І страшенно засмучується. Просто жакливо. По ковдрі розтікається буре доріжка.

Македонський дає мені рушник.

– Повитирайся, Куряко, ти облився.

Я витираюся, потискую руку Красуні, кажу йому: «Привіт-привіт! Не звертай уваги, це просто спирт», – і намагаюся відповзти від калюжки з ялиновим запахом, яка всотується в ковдру, але відповзати мені нікуди, бо зліва – Лорд, а справа – Шакалова подушка-загорожа.

– Як за старих часів хоронили, з кіньми та з челяддю, – мрійливо промовляє Стервожер. – Так і мене прошу поховати, серед кактусів. На кожному повіку покладіть по срібному ключику, а в руки дайте дві схрещені відмички...

– Пробач мені, будь ласка, Куряко, – просить Красуня. – Це я у всьому винен! Я завжди та в усьому винен! Завжди!

– Що за дурниці! – обурююся я та сягаю до кишені за хустиною, але замість хустинок там лежить тліючий недопалок, об який я обпікаю пальці, й це дуже боляче.

– До речі, як поживає моя родичка? – питає Стервожер Сліпого. – Чи в доброму вона здорові? Чи не потребує вона чого-небудь?

Мені не чути, що відповідає Сліпий, але видно, як він чомусь показує Стервожерові долоню.

– Ай-ай-ай! – хитає головою Стервожер. – Ну яке вона все-таки люте створіння!

Я вирішую, що вони обговорюють один з подарованих Стервожером кактусів, і переключаюся на Руду.

— Здається, їй небагато залишилося, — каже вона Сфінксові. — Весь час спить і дедалі частіше нас плутає. Навіть коти перестали на ній валятися.

Сфінкс говорить, що це сумно.

— Як сказати, — знизує плечима Руда. — Може, все навіть на краще.

Я знав, що ця дівчина — чудовисько, і Сфінкс, напевно, теж про це знав, бо слова Рудої його не жахають.

Чудовисько витягує з наплічника пошарпаного плюшевого ведмедика й садить собі на коліна. Вдає з себе безневинну дитину.

Мені стає зле від її звичок і всіх цих розмов про смерть, похорони й таке інше. Я лягаю лицем до динаміка магнітофона, щоб нікого більше не чути.

Але тут мене наздоганяє Лері, який узявся не знати звідки.

— Навіть якщо Павуки знайшли в тебе щось нехороше, це ще не кінець, хлопче, це ще не кінець, — каже він, протягуючи мені пачку моїх же сигарет.

— Дякую, — говорю я. — Ти мене неабияк утішив.

Будить мене Табакі.

У спальні нема нікого, крім нас двох. Дуже сонячно та спекотно. Півліжка застелено, якраз до того місця, де лежу я. Табакі в трьох майках різної довжини, і ніяких тобі гудзиків. Я згадую, що й учора їх на ньому не зауважив. Мабуть, цей період у його житті минув.

Тру обличчя, чухаю голову, позихаю.

— Поїхали! — вимагає Табакі нетерпляче. — Зараз саме час для візитів. Давай, одягайся швидше!

У голову мені летить безладний жмут. Я його розгортаю, і виявляється, що це моя сорочка. Зім'ята, в коричневих плямах, з пропаленою наскрізь нагрудною кишенею. Я просовую в неї палець, і він чорніє. Вирішую залишитися в майці, в якій спав. Вона теж не дуже чиста, але в ній я принаймні не виглядатиму вбивцею.

Табакі відповзає до краю ліжка та з гуркотом падає на підлогу. Виконав би він такий фокус у Могильнику, його на тиждень запечатали б у гіпс. Наручний і наніжний. Аби позбавити шкідливих звичок.

Візиту починаються із заїзду в Кавник. Ми займаємо столик біля вікна, і Табакі замовляє дві кави й булочку. Люду в Кавнику небагато. Чотири Пси, позихаючи, поїдають омлет.

— Хіба тут подають таке? Здається, раніше давали тільки булки, — кажу я, не зовсім упевнений, що маю рацію, бо ніколи не був завсідником Кавника.

— Тепер — подають. У ідальні майже ніхто не снідає, й Акула дозволив перекидати сюди деякі продукти. Тут їх розігрівають, і виходить страшенна гидота. Дуже й дуже не раджу.

— А де всі? Чому так мало людей?

Табакі виймає з-за вуха сигарету, нюхає її і присуває до себе попільничку.

— Усі — це хто? — прискіпливо цікавиться він.

— Ну, наші всі...

— Не знаю. Ось посидимо, поговоримо й поїдемо в гості до Горбача. І стане нас троє.

Ми допиваємо каву в могильному мовчанні. Це все настільки не подібне на Табакі, що я почувуюся дедалі незатишніше.

Пси доїдають свій підігрітий сніданок і йдуть. Я раптом згадую, про що хотів запитати Табакі.

— Слухай, а де мій щоденник? Куди ти його вчора подів?

Він дивиться здивовано.

— Твій що? А, щоденник! Десь у спальні валяється, мабуть. Я його до себе не клав.

Він лясає по пухкому наплічнику, притороченому до спинки Мустанга. Наплічник цей такий набитий, що переважив би самого Шакала, якби той не підвішував до підніжки

спеціальні тягарці-доважки. Вони дзенькають і брязкають під час їзди, і взагалі, напевно, страшенно заважають, але Табакі в захваті від своєї ідеї та не збирається з ними розлучатися. Йому, здається, навіть подобається цей гримкіт і брязкіт.

Я чомусь починаю розповідати про те, як самотньо й нудно мені було в Могильнику, і як я навіть не міг трохи собі поповзати, щоби не втратити форму. У Могильнику повзання не схвалюється. І сигарети. І читання ночами.

Табакі слухає мене з цікавістю.

– Жах який! – каже він, коли я нарешті перестаю нарікати. – Тепер я, напевно, навіть їсти не зможу. А якщо й зможу, то без апетиту. Страшне місце Могильник, я завжди це знав.

Я кажу, що насправді все не так страшно, що там навіть комфортніше, ніж у Клітці, що смикають і заважають спати тільки в години обходів, а решту часу можна насолоджуватися спокоєм і тишею, але Табакі знову повторює, що давно не чув нічого жахливішого за ці історії.

– Обходи... – бурмоче він, – подумати тільки, який жах!

– Невже ти жодного разу не бував у Могильнику? – вражаюся я.

– Не бував. І тепер уже навряд чи встигну. Тільки це, знаєш, і тішить при думці про випуск.

Хтось ляскає мене по спині та каже, що радий нашій зустрічі. Це Чорний. Із пакетом молока, з якого стирчить соломинка. Він сідає на край нашого столика й запитує, як я поживаю.

– Пречудово, – кажу я.

– Жах, жах, – заперече Табакі, розгойдуючись у Мустангу. – Не слухай його, Чорний, він тільки що розповів жахливі речі про Могильник, я навіть не стану їх повторювати.

Чорний підморгує мені тим оком, якого не бачить Табакі.

– А що говорить про це Сфінкс?

– А Сфінкс нічого і не чув. Його тут не було.

– Я кажу, що він говорить про його повернення, а не про Могильник.

– Про повернення Куряки він наразі не говорить, – охоче ділиться Табакі. – І вже, напевно, не заговорить. Він або говорить відразу, або взагалі нічого не каже. І потім, говори не говори, але якщо його повернули, то що вже тут поробиш...

– Ну... – Чорний залпом допиває молоко, жмакає картонний пакет і закидає його в урну. – Я до того, що якщо він щось усе-таки скаже, я готовий узяти Куряку до себе. У будь-який момент. Так і передай йому, коли побачиш.

Він встає з-за столу, розпрямляє за собою скатертину, каже нам: «Привіт», – і йде.

– Добра душа, – біситься Табакі. – Готовий додати ще одного Пса до вже наявних вісімнадцяти, якщо Сфінкс поведеться, як стара баба, та щось не те бовкне. Я зараз заплачу від розчулення!

– Слухай, ти обіцяв повести мене до Горбача, – нагадую я. – Може, ми вже поїдемо?

– Може, поїдемо, – похмуро бурмоче Табакі. – Якщо ти не вважаєш, що я повинен негайно передати Сфінксові послання головного Пса, поки воно ще димить.

– Я так не вважаю. Послання почекає.

– Тоді їдьмо, – Табакі виймає з наплічника пом'яту бейсболку ядучо-зеленого кольору, розпрямляє її та насуває на копицю розкуйовдженого волосся. – Я готовий. І не забудь сигарети, а то їх відразу зметуть, як тільки від'їдемо.

Надворі тепліше, ніж у Домі. Група Логів під стіною приймає сонячні ванни в одязі, розпластавшись у живописних позах. Тихо вітають нас з-під кашкетів, коли ми проїжджаємо повз них.

– Як після розстрілу, – каже Табакі. – Тільки крові не видно.

Дуб відкидає густу синю тінь. На кордубатому стовбурі витанцьовують сонячні зайчики. Табакі зупиняється, в'їхавши на газон, і довго щось шукає в наплічнику.

– Це ціла система, – пояснює він. – У кожного візитера свій сигнал і, бажано, причина для візиту. Так він натякнув, щоб йому не дуже дошкуляли. А то, знаєш, пішли чутки, що він буцімто передбачає майбутнє, і наш люд рвонув сюди табунами. Витовкли весь газон. От же яка чудасія. Досить вилізти на дерево, і тебе вже вважають оракулом.

Не перестаючи базікати, він виймає з наплічника гармошку, обтріпує її і, приклавши до губ, починає награвати «Дощову пісню».

Я дивлюся на дуб. Знизу не розбереш, де там намет Горбача і де сам Горбач, тільки бовваніє щось із матерії, напівзатулене гілками. Я вдвляюся в цей клапоть тканини, мружачись від сонячних промінців, які прохромлюють листя, і фантазую, що це сушаться на білизняному мотузку підштанки Горбача, і що десь там, у вишині, у нього розвішені по сучках казанки й миски, і зв'язки сушених жолудів, і що, може, він там навіть готує невідомі суміші з дубового листя, воронячого посліду та хрущів. Поки я уявляю все це, він спускається сам, засмаглий, як головешка, оброслий і напівголий – справжній відлюдник, тільки білки очей виблискують у заростях волосся, і на шиї щось побрязкує.

Сідає в саме відгалуження двох товстих гілок, схрестивши голі ноги. Не високо й не низько, нам не дотягнутися, але ходячий би зміг, якби постарався.

– Привіт, – робить помах гармошкою Табакі. – Бачиш, що робиться? Куряка знову повернувся. І тепер уже залишиться до випуску. Хто б міг подумати, га?

– Справді, – ввічливо погоджується Горбач. – Хто б міг...

Він в самих лише трусах, якийсь потертий ремінець стягує волосся на чолі. Напевно, щоб він міг хоч щось бачити. Анітрохи не здивований повідомленням Шакала. Та й дивно було б, якби він здивувався, мене ж він побачив іще до того, як йому все пояснили.

Оповідючи останні новини, Табакі розглядає дуб і Горбача, що сидить над нами; Табакі має при цьому вигляд гіда, який демонструє заїжджому туристові головну місцеву принаду. Я – ніби турист, а Горбач – ніби принада, і ми мовчимо. Він розглядає газонну траву й Логів, які валяються віддалік, я – гілки дуба та його босі ноги.

– Ну і що ти на все це скажеш? – вимогливо запитує Табакі, покінчивши з новинами.

– Що я скажу? – Горбач неуважно дивиться вгору. – Скажу, що все, напевно, на краще. Що я ще можу сказати? Пробачте, але тут не дуже зручно сидіти.

Він киває нам – без тіні усмішки, встає та ховається серед гілок. Шурхотить там, піднімаючись вище, й більше ми його не бачимо.

– Чув? Куди там оракулам давнини, – захоплено зітхає Табакі. – Тому його й не залишають у спокої. Бо він розкидається такими зачовганими сентенціями...

Ми катаємося по подвір'ї, поглядаючи на дуб, у кроні якого ховається Горбач, який утік від світу. Раптом Табакі зупиняється.

– Є ще дещо, на що тобі варто було б поглянути, – каже він. – Погуляй хвилин зо п'ять і приїжджай у клас. Я тим часом там усе підготую.

– Що підготуєш?

Таємничо посміхнувшись, Шакал від'їжджає.

Я з тривогою стежу, як він наближається до пандуса. При підйомі гирьок буде явно недостатньо, щоб утримати коляску. Наплічник переважає.

Але Табакі на ходу витягує з кишеньки на спинці Мустанга шворку з кішкою, розмотує її та відважно закидає на ганок, з першої спроби зачепивши гачками за поручні. Навіть не смикнувши за шворку, щоб упевнитися, що гак не зісковзне, він злітає по пандусу, перебираючи шворку руками. Уже на ганку не втримується й озирається на мене. Чи побачив я, чи оцінив?

Я побачив і оцінив, відтак, змотавши своє абордажне пристосування, задоволений Табакі зникає за дверима.

Між першим і другим поверхами я натикаюся на Лері. Він теж добряче засмаг і відростив цапувату борідку. Вчора я його по-справжньому не розгледів.

– Привіт, Куряко, – озивається він. – Ти як, здоровий тепер? Нічого не болить?
Я кажу, що все добре, і запитую, чи не знає він, яку таку цікаву штуку збирається показати мені Табакі в класі.

– Це його колекція, – зневажливо махає рукою Лері. – Різні дурниці. Купа непотребу, щиро кажучи. Але не надумай це все так і назвати. Табакі тебе просто вб'є.

Я кажу:

– Дякую, що попередив.

Лері відказує:

– Нема за що, старий.

Він спускається засмагати, а я піднімаюся дивитися на колекцію.

Колекція справді виявляється купою мотлоху. Яку накидали посеред класу. Столи відсутні до стін, напевно, щоб звільнити для неї місце. На одному столі сидить Русалка, сховавшись під волоссям, так що тільки кінчики кедів стирчать. Табакі, що завмер біля підніжжя колекційної гори, сам здається її фрагментом. Ожилим експонатом.

– Ну? – питає він. – Як тобі все це?

Прибравши замисленого виразу на лиці, об'їжджаю колекцію. Великого враження вона не справляє. Звичайна барахолка. Пара картин, дві величезні фотографії Перехрестя, наклеєні на дерев'яні щити, іржава пташина клітка, величезний чобіт, пошарпаний пуф, запорошена коробка з касетами та розкладені на стільцях дрібниці – коробочки, книги, кулони й інший такого роду дріб'язок.

Роблю ще одне коло.

Далі їздити навколо колекції неможливо, і я кажу Табакі:

– Дуже мило. І що це все означає?

– Як? Ти не пам'ятаєш? Я ще при тобі почав її збирати! Це все нічийні речі! Вони зовсім-зовсім нічії. Ніхто не визнає їх своїми. Ніхто їх не пам'ятає в інших. Вони раптом виринають де-небудь, самі по собі, абсолютно таємничим чином.

– Ага, – говорю я. – Зрозуміло.

Нічого мені, звичайно, не зрозуміло. Як ці речі можуть бути нічийними? Зрозуміло, що тих, хто ними користувався, зараз у Домі немає, ну то й що? Дім пропустив через себе стільки людей, – і хто може стверджувати, ніби знає господаря кожної речі, яку тут можна знайти?

– Ну, скажи, скажи все це вголос, – бурчить Шакал. – Годі прикидатися. Я ж бачу, куди хиляться твої думки.

– Бачиш, і молодець, – проказую я. – Бажаю твоїй колекції вдалого поповнення.

Русалка зіскакує зі столу та підбігає до мене, побрязкуючи дзвіночками у волоссі.

– Ти не віриш? Але все це справді зовсім нічیه.

Русалка мені подобається. Вона нагадує кошения. Не пухнастого котика з листівки, а бездомного та худого, з неймовірно красивими очима. Таких підбираєш, навіть якщо вони до тебе не лізуть.

І я відповідаю – звичайно, я вірю, вірю, що все, що ви тут назбирали, зовсім нічیه, нікому не належить, і, звичайно, це дивно, як і дивно знаходити такі-ось речі, я тільки не розумію, навіщо це потрібно.

Табакі дивиться на мене мало не з жалем.

– Розумієш, – каже він, – життя не тече по прямій. Воно – ніби кола, що розходяться по воді. На кожному колі повторюються старі історії, трохи змінившись, але ніхто цього не помічає. Ніхто їх не впізнає. Прийнято думати, що саме той час, у якому ти, – новенький, з голочки, тільки що витканий. Але в природі завжди повторюється один і той самий візерунок. Їх же насправді зовсім не багато, цих візерунків.

– Але до чого тут цей непотріб?

Він ображено зітхає.

– До того, що море, наприклад, завжди викидає на берег одне й те саме, хоч і завжди різне. Якщо при тобі приплив сучок, це ще не означає, що минулого разу не було черепашки. Тому розумний збере все в купку, додасть до неї те, що зібрали інші, а потім розповіді про те, що припливало в прадавні часи. І знатиме, що приносить море.

Табакі не знущається. Він абсолютно серйозний. Одначе звучить усе сказане як марення божевільного. Русалка слухає його, широко розплющивши очі, й аж сяє від захвату. Я думаю про те, яка вона, по суті, дитина, і про те, що сам Табакі – теж добрячий дітвак.

– Це нічий речі, – наполегливо повторює Табакі. – У них немає господаря. Але для чогось же вони пролежали по кутках загубленими стільки часу? Для чогось же раптом знайшлися? Може, в них криються якісь чари? Навколо нас розкидані відповіді на будь-які запитання, треба тільки зуміти їх знайти. Той, хто почав шукати, стає мисливцем.

Сонце б'є в шибки. Примружившись, дивлюся у вікно. Якби Табакі був сам-один, мені було б легко, але їх, звихнутих мисливців за мотлохом, двоє, і другий – дівча, яке любить казки. Тому я кажу тільки:

– Усе це страшенно цікаво. Я не зовсім зрозумів, але, напевно, усе так і є, як ти кажеш.

На чолі в Русалки з'являються дві зморшки. Білі, майже непомітні. А Табакі зіщулюється.

– Тільки не треба нас шкодувати, – озивається Русалка. – Ми ж не для того тебе покликали, щоб ти нас пошкодував.

Кидаю прощальний погляд на мисливські трофеї Шакала та виїжджаю з класу. Здається, ми посварилися.

Півгодини я витрачаю на пошуки свого щоденника. Зошита ніде не видно. Я перевіряю шухляди столу й книжкові полиці, зазираю до тумбочок, злізаю на підлогу та заглядаю під ліжка, але його немає і там. Нарешті питаю Македонського.

– Такий грубий коричневий зошит? – уточнює він. – Я його ніби десь бачив...

Він підходить до ящика Грубого, схиляється над ним, і каже:

– Ну ось... Він знову запасається паливом. Віддай цю штуку, чуєш, агов! Вона чужа.

Грубий відповідає невиразним гугуканням. Македонський повертається до мене зі щоденником у руках, обтирає його й винувато говорить:

– Він його трохи обдер, нічого? Це я не простежив. Треба було перевірити, чим він там шурхотить.

Я приймаю понівечений щоденник. Палітурка вся пожована, половина сторінок вирвана. На щастя, це незаповнені сторінки. Грубий почав з кінця.

– Дякую, – кажу я. – Мабуть, ним іще можна користуватися.

Македонський збентежено розводить руками.

Я перегортаю списані сторінки. Яких щось підозріло багато. Читаю перший-ліпший абзац: «Стебла кактусів також бувають уражені гниллю, вірусними хворобами, кактусовою попелицею або кліщиками. Лікують їх зрізанням уражених частин і препаратами, що містять мідь». Невже Табакі непомітно для себе самого перейшов від Сліпого до кактусів?

– Нічого не розумію, – говорю я. – Якись вірусні кактуси...

Македонський заглядає в зошит.

– Це почерк Стервожера, – пояснює він. – Напевно, вчора йому твій щоденник підвернувся, він і записав у нього дещо на пам'ять. Тобі це дуже неприємно?

Я з жахом перегортаю сторінки. Одну, другу, третю...

«Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок про нез'ясовну з погляду офіційної медицини вибірковість даного захворювання, яке вражає в першу чергу осіб, не пристосованих до повноцінного існування в рамках соціуму, що в даному конкретному випадку позначається спірним терміном „Зовнішність“».

«Дорогий Куряко, Табакі запропонував мені записати що-небудь у цей зошит тобі на пам'ять. Я не дуже уявляю, що саме пишуть на пам'ять...»

«Глохідії легко обломлюються та проникають під шкіру, викликаючи свербіння. Ніжні білі колючки деяких мамілярій і сріблясте волосся старечих цефалоцереусів...»

– Тут, здається, відзначився кожен, – з гіркою кажу я. – Тепер це не щоденник, а пам'ятний альбом.

Перегортаю зошит до чистих сторінок і помічаю якісь проколоти, схожі на крапки, що тягнуться одна за одною.

– А в кінці його ще й хтось куснув, – говорю я. – Хоча ні. У самому кінці його жував Грубий. Македонський придивляється і проводить по дірочках пальцем.

– Це шрифтом Брайля, – пояснює він. – Сліпий щось тобі написав. У нього є такий тупий цвях...

– Ага, – киваю я. – Пам'ятний лист. Я прочитаю його на старості років, коли зовсім осліпну і навчуся читати шрифт Брайля. Зовсім чудово!

Македонський зітхає.

– Слухай, давай-но я дам тобі інший зошит? Майже такий самий. Однаково Грубий і палітурку в ньому теж попсовав.

– Не треба мені іншого зошита. Яюсь обійдуся, – кажу я. – Ти вибач, що я розбурчався. Ти ж тут абсолютно ні при чому.

Він знижує плечима.

– Дивися. А то ще можна покласти під стосик книжок. Сторінки трохи розправляться.

Македонський приносить клей, і ми так-сяк доводимо до ладу обдурту палітурку. Потім кладемо на зошит усі книги, скільки їх є у спальні. Потім Македонський заварює чай. Пити чай у таку спеку не надто приємно. У Могильнику приносили охолоджений, з льодом, але Могильні звички час уже забути.

Македонський показує мені мішечок Грубого. Це зовсім дитячий наплічник, набитий котюшками жованого паперу.

– Підгодівля для вогнища, – говорить Македонський. – Він уже давно їх збирає.

А потім він каже, що мені, певно, варто вирвати зі щоденника ту сторінку, на якій відзначився Сліпий.

– Навіщо? – питаю я. – Вона ж не страшніша за ті, де писав Табакі.

– Але ти ж не знаєш, що саме він написав, – наполягає Македонський. – І для кого.

– Що значить – для кого?

Македонський дивиться крізь мене. Кудись у перенісся. Знижує плечима.

– Мало що...

Від його натяків мені стає жарко.

– Хіба хтось у Домі вміє читати за Брайлем?

Він знову знижує плечима.

– Дехто вміє. Ральф, наприклад, – і дипломатично відводить погляд.

Я мовчу. У спальні задушливо. Сонце плавить шибки. Македонський не дивиться на мене, а я не дивлюся на нього. Я знаю, чому соромлюсь я, але мені незрозуміло, чому соромиться він. Чому виглядає таким винуватим.

– Дякую, – говорю я. – Я так і зроблю. Вирву ці сторінки.

Він мовчки киває.

ВИПИСКИ ЗІ ЩОДЕННИКА КУРЯКИ

У Домі, на перший погляд, нічого не змінилося. Підйомів і відбоїв як не дотримувалися, так і не дотримуються. Уночі зграя захоплено обговорювала якихось «єрихончиків», які «провістять кінець», а під ранок Табакі розбудив усіх криком: «Ось він, я його впіймав!» Коли ввімкнули світло, він сидів під столом з ліхтариком, а навколо валялися уламки вазона.

Русалка тче килим або щось подібне до килима. Кольором він нагадує шахівницю. Перед сном це плетиво чіпляється на стіну, і Русалка спить під ним. За її словами, така павутина захищає її від поганих снів; за словами Сфінкса, вона, навпаки, краде сни та заплутує їх у клубки, які не розплітаються.

Горбач і далі живе на дубі. А Лері ночує на першому. Логи створили на першому щось подібне до наметового містечка й «перебувають напоготові». Тобто цілими днями обговорюють свої складані ножі та розмальовують стіни навколо.

Про випуск ніхто не говорить, але часто згадують про якийсь автобус.

...«коли ми будемо в автобусі», або «коли він приїде за нами», або що-небудь про життя на колесах. Я так і не зрозумів, що це за автобус і чи існує він насправді. Можливо, це такий мовний зворот, щоб не згадувати зайвий раз про Зовнішність.

З того часу, як я не оцінив належно його колекцію, Табакі називає мене або «дітваком», або «цією молоддю».

Єрихончики – це такі маленькі істоти, яких не видно при електричному світлі, а сонця вони бояться, так що виявити їх практично неможливо. Із кожним днем у Домі їх стає дедалі більше, а перед самим випуском вони зберуться у величезній кількості та почнуть волати як недорізані. Тут усім нам настане кінець – адже Дім, звісно, завалиться.

Табакі. «Пояснення прописних істин цікавій молоді».

Сьогодні в Кавнику я запитав Рудого, який нависнув над рундуком, що означає його татування. Він був без майки, і я побачив у нього на грудях зображення людини з собачою головою. Хотів завести те, що Табакі називає світською бесідою, але влипнув – як завжди. Він сказав, що це Бог мертвих Анубіс. «Скажемо прямо, покровитель небіжчиків».

Рудий поклав голову на згин ліктя й чомусь засумував. Мені здалося, що він не зовсім тверезий, хоча перед ним стояла тільки кава. Усі дивилися на нас. Це було неприємно, і я чимшвидше відїхав від рундука. Але Рудий раптом здригнувся, відлипнув від рундука та схопив мене за рукав.

– А я його Ангел на Горішньому Світі! Його хрінів посланник, ясно тобі?! – заволав він, смикаючи мене за одяг. Коли навколо почали збиратися роззяви, він відпустив мене й утік. Здається, в нього депресія від передозування зеленого. Від того, що він не знімає зелених окулярів.

Прочитав на стіні:

«Брати й Сестри, не прикидайтеся дурними. ВІН уже близько». Розумник.

«Уночі буде проведено очисну кампанію. Тим, хто на третьому колі, явка необов'язкова». Своя Людина.

Македонський склав у себе під ліжком купу каструльок і чашок. До цього він цілу годину мив їх і протирав.

– Придадуться, – сказав він, коли я втретє заглянув під ліжко.

– Де придадуться? – запитав я.

– Та де завгодно, – відповів Македонський і стягнув ковдру нижче, прикриваючи свій склад.

Хоча про випуск не розмовляють (автобуси та єрихончики не рахуються), близькість його відчувається. Дівчата, наприклад, часто плачуть. Очі в них червоні й опухлі, принаймні в тих трьох, яких я бачу щодня. Русалка живе в нашій спальні, Руда іноді приходиться ночувати.

Спиця з'являється вечорами позичити кавоварку для Логів. І всі жахливо засмикані, так що з ними боїшся заговорити. Особливо Руда. Вона скрізь тягає з собою древнього плюшевого ведмедя, в якого одне око зі скельця, а інше з гудзика. Якщо його вдарити, підніметься хмарка задушливого, коричневого пилу й запахне чимось дуже старим, тож відразу уявляється, що з ним бавилася ще її прабабуся – і він уже тоді був не новий. Цього страхітливого ведмедика Руда вічно кладе біля мене, а якщо я прошу його прибрати, очі в неї стають злими й нещасними, ніби я смертельно її образив.

У Домі жалоба. Почався ремонт, яким усіх так довго залякували. Усюди понавстромлювали драбин, і штукатурки в комбінезонах здряпують зі стін малюнки й написи. Людність, не стерпівши такої наруги, розбіглася по спальнях. Чистити почали з лазаретного майданчика й потихеньку просуваються до Перехрестя. Я вибрався подивитися, на що це схоже. Взагалі-то на що завгодно, тільки не на наш коридор. Стіни брудні та якісь обдерті, всуціль у шрамах. Світліше не стало, стало якось понурише.

«Крові! Я жадаю крові!» – періодично волає Табакі. Саме в ту мить, коли про що-небудь замислишся та розслабишся.

Усі пакують наплічники. Носять їх із собою в коридори й назад у спальні, розпаковують і знову збирають. На кого не глянь – усяк зайнятий своїм наплічником. Страшна спека.

«Війна з дівчатами» – це коли Шакал приїжджає з криком: «Вони! Знову!» – і всі схоплюються, а потім знову сідають, повернувшись до своїх справ. У цей час групки похмурих дівчат завалюються до Кавника та займають його години на дві, щоб потім з тими-таки грізними виразами облич піти геть. Не зовсім зрозуміло, чому це називається війною та чому хлопці ховаються по спальнях, поступаючись дівчатам коридором, але при цьому вдають, наче в них цей коридор відняли силою. Підозрюю, що все це придумано від нудьги такими, як Лері й Шакал, котрим треба чимось себе розбурхувати й залякувати.

Штукатурки все позамазували, підрівняли та перемістилися на перший поверх. Драбини й захисна плівка на підлозі залишилися. Кажуть, завтра прибудуть малярі.

Табір Логів на першому тимчасово згорнутий. Лері повернувся до спальні. Логи тепер весь день стирчать надворі, бо від вигляду коридорів їм ніяково, а бути в спальнях вони вже відвикли.

– Я – на полювання, – каже Табакі, вирулюючи вранці зі спальні. До підніжки його Мустанга щодня додається ще один тягарець, але наплічник тяжчає швидше. Їздить Табакі з торохкотінням і брязкотом, наче скриня бляхаря на колесах.

– Він уже як Білий Лицар, – каже Лорд. – Перекидається через кожні два-три метри. Колісь таки покалічиться.

– Покладімося на його удачу й щастя, – каже Сфінкс. – Не забирати ж у нього наплічника. Це буде гірше, ніж нашестя ерихончиків.

– Ні, звичайно, – лякається Лорд. – Тоді вже краще відразу в автобус.

– Що за автобус такий? – питаю я Лері після сніданку. – Про який усі навколо говорять. Він позіхає, як крокодил, і понуро витріщається.

– Автобус? Та нема ніякого автобуса, ти що? Звідки б він узявся? Просто люди язиками мелють. Хтось пожартував, а решта підхопили.

– І ти підхопив? Ти теж весь час про нього торочиш.

– Я? – він чомусь ображається. – Нічого я не підхоплював. Нащо мені це? Мені своїх проблем досить.

– Тобто тобі це ні до чого? Тобі й так добре?

Лері зовсім похмурніє.

– Звичайно, мені добре. Я – що? Мені скажуть – автобус, і я в нього сяду...

– Сядеш у придуманий автобус? – не вірячи своїм вухам, уточнюю я.

– Треба буде сісти – сяду, – Лері нервово озиряється й нагинається до мене. Ліве око його страшно косить.

– Дивні в тебе запитання якісь, Куряко, – говорить він пошепки. – Не подобаються мені вони, ясно? Ти краще їдь своєю дорогою, а в мене справи. Не до тебе мені, ясно?

Прочитав на стіні:

«Невпинно роздумуючи, відкрив Закон Не Чинення Опору. За довідками звертатися в шосту з 3.00 до 3.05». Великий Брат.

До мене підходить Щуреня Білопуз і, соромлячись, просить написати про нього в «тому своєму зошиті».

– Навіщо? – дивуюся я.

– Щоб і я там теж був.

Дивиться благально, щоки вимазані шоколадом, сам наче років на п'ять молодший, ніж усі тутешні.

– Слухай, а взагалі-то скільки тобі років? – питаю я його.

– Шістнадцять, – говорить Білопуз, відразу спохмурнівши. – Ну і що?

– Навіщо тобі бути в моєму щоденнику? Тільки чесно.

– Це моє перше коло, – зізнається він убитим тоном. – Я повинен фіксуватися, де тільки зможу, бо вилечу.

– Куди? – я вже майже завиваю. – Куди ти вилетиш?!

Білопуз дивиться на мене з жахом і задкує. Я їду на нього, а він, видно, не розуміє, що це тільки для того, щоб вибачитися, бо розвертається і втікає щодуху, не озиряючись, і ніякі мої «постривай!» і «е!!!» на нього не діють.

Сфінкс каже, що якщо я лякатиму малоліток, він надає мені по шиї.

«Це він мене був налякав, а не я його».

Уранці прокидаюся від якоїсь метушні біля вікна. Розплющую очі й бачу, що всі скупчилися біля підвіконня. Щось обговорюють, сперечаються та кричать.

– Кажу вам, це Соломон і Дон повернулися! – волає Шакал. – Із загоном месників-однодумців! Ось побачите, я вгадав!

– А я, наприклад, вважаю, що це люди з сусідніх будинків, – висловлює припущення Лері. – З'явилися вимагати, щоби Дім чимшвидше зносили. Втомилися вже чекати.

– Та ні, це точно чийсь батьки! – хвилюється Руда. – Тільки батьки на таке здатні.

– Ти думаєш, там можуть бути наші бабусі? – з жахом питає Сліпий. Він теж стирчить біля підвіконня, але назовні, звичайно, не висовується.

– Чому саме бабусі? – дивується Руда.

– Що там таке? – кричу я. – Що трапилось?

До мене обертається тільки Сфінкс.

– Там намети. Біля самого Дому, – пояснює він. – Чотири штуки.

– Кемпінг! – кричить Табакі, висячи на віконних ґратах. – Цілий кемпінг месників!

Я починаю вдягатися. Чомусь у страшенному поспіху. На підвіконня мені не вдасться піднятися, навіть якщо з нього всі злізуть, але я однаково поведжуся так, ніби зараз підведуся, розштовхаю всіх і теж погляну.

Єдиний, хто залишився на ліжку, крім мене, – Лорд. Палить і вдає, що йому на все начхати.

– Бабусі якраз навряд чи поселилися б у наметах, – каже Руда. – Мені так здається...

Руда стоїть на підвіконні на весь зріст, у куцїй майці на бретелях і в трусах. Майка не дотягує до пупка, а трусики в неї яскраво-червоні, під колір волосся. Під пахвою затиснутий запорошений ведмедик. Я думаю, що Лордові це зовсім не подобається. Що він тому й сидить такий похмурий, бо Руда стирчить у вікні напівгола, хоча йому б краще потішитися, що не зовсім голяком. Вона й без майки там запросто могла би встати; хто-хто, а я ж то знаю.

– У Сліпого параноя, – хихикає Табакі. – Останнім часом йому скрізь увижаються чиїсь бабусі. Він просто втратив через них спокій.

– А чому не дідусі? – питає Русалка.

– Цікаво, коли вони вилізуть назовні? – каже Лері.

Я вже одягнений і підповзаю на край ліжка, ближче до них. Як не подивитися, то хоч послухати. Македонський, помітивши мою зацікавленість, підходить до ліжка.

– Хочеш подивитися? Повзи до вікна, я тебе підсаджу.

– Не треба, – кажу я.

Поки я повзу до вікна, Русалка з нього злізає. Вона в чоловічій піжамі, яка їй завелика розміри десь на три. Рукави вона підкотила, але штанини теліпаються, як у клоуна. Руда, тримаючись за ґрати, протягує мені руку й витягує вгору, майже без допомоги Македонського, який підштовхує знизу.

І ось я нарешті їх бачу. Чотири намети. Два захисного кольору, один жовтогарячий і один темно-синій. Стоять вони справді впритул до сітки, неначе Дім виростив їх на собі за ніч, як гриби.

– Мені здається, це екстремали з шостої, – каже Сфінкс у задумі. – Може, Чорний вирішив почати привчати їх до зовнішності. Поетапно.

– Підемо надвір? – кричить Руда. – Подивимося на них зблизька?

– А сніданок? – обурюється Шкал. – Ви всі зовсім уже перестали снідати. Мені самому в їдальні нудно!

Я дивлюся на намети довше, ніж решта, бо останнім їх побачив, а також через те, що не можу злізти. Усім вже набридло обговорювати це явище, і через деякий час я залишаюся на підвіконні сам-один. Македонський, знімаючи мене, старанно відвертається від вікна.

– Ти чого? – запитую я його.

Він стенає плечима.

– Та так... Нецікаво.

Чомусь я йому не вірю.

У коридорі всі дружно похмурніють і надягають темні окуляри. Стіни вже не страшні. Вони тепер ясно-кремові, рівні та чистенькі. Ось тільки страшенно смердить фарбою.

– Ми тепер як продовження Могильника, – засмучується Лері. – Як жити?

Усі решта мовчать.

У дворі зібралось вже пів-Дому. Багато хто – в піжамах. Стає зрозуміло, що Сфінкс таки помилився. Пси шостої тут ні при чому. Їм, як решті, так само не терпиться з'ясувати, хто ховається в тих наметах. Навіть Брати Поросята тут, сидять рядком, зсунувши візки, й видивляються з однаково роззявленими ротами. Щоправда, ніхто не ризикує наблизитися до сітки.

Нарешті запона одного з наметів відкидається, випускаючи трьох. У мішкуватих комбінезонах захисного кольору. Голених наголо. З порожніми очима, достеменно як у ведмедя Рудої. Бажання познайомитися з ними ні в кого не виникає. Навпаки, всі, хто стояв ближче до сітки, відходять від неї чимдалі. Коли через декілька хвилин я озираюся, мені здається, що на подвір'ї нас стало набагато менше.

Один із наметників притискається до сітки, зобразивши на обличчі усмішку. Я на максимальній швидкості відкочуюся до ґанку, і тільки впершись колесами в сходи, розумію, що ще ніколи в житті ще не їздив задом наперед так швидко. Лері обганяє мене і злітає сходами нагору.

– Порожня шкура! – бурмоче він на бігу. – Порожня шкура!

Логи один за одним ховаються у дверях.

Наметник пропихає крізь чарунки сітки пальці та щось каже. Продовжуючи посміхатися. Краще б він цього не робив. Легше було б дивитися, як це робить ведмідь Рудої. Подвір'я блискавично порожніє.

Повз мене проїжджають Брати Поросята, і кожен зачіпає мій візок, бо я стирчу попід самими сходами. Потім пробігають Зебра та Мрець, штовхаючи перед собою зарюмсаного Слона, і мало мене не перевертають. Одним з останніх утікачів виявляється Шакал.

– Чого вони хочуть? – питаю я його. – Хто вони такі?

– Порожні шкури, – відповідає він діловито, розмотуючи шворку з абордажним гаком. – Шукають того, хто, як їм здається, їх позаповнює.

– Я нічого не зрозумів! – кричу я йому, але він уже на ґанку, люто обговорює щось з Рудим і зовсім мене не чує.

СЛІПИЙ

– У світобудові є три царства, – відповів старий. – Це царство без омани, царство омани і царство істини.

Дун Юе. Нові пригоди царя мавп

Сліпий перетинає подвір'я, що натягнуло за день сонячного жару. Асфальт приємно гріє ступні, поколює щетинка газонної трави. Під дубом трава гущішає і м'якшає. Він зупиняється перед деревом, дає рукам увійти в нього, і на долонях залишаються ребристі відбитки кори. Піднімається поволі, хоча міг би злетіти, як кішка, але зараз це не його дерево, сьогодні він гість на ньому. Коридор направо від входу без дверей; там колись висіли гойдалки, які Слон обірвав, волаючи «я лечу!», наліво – вузький прохід для дрібненьких і худих, ця гілка прохолодніша, ніж інші, котрі зберігають сліди підйомів і спусків, і підніматися по ній приємно. Сліпий піднімається, насвистуючи, щоб попередити про себе.

Горбач каже: «Привіт!» – і шурхоче гілкою. У привітанні не чути радості, але Сліпий іншого й не чекав, Горбач заліз сюди, мріючи усамітнитися, а не для того, щоби приймати гостей. Зате каркання Нанетти, яка продирається до нього крізь листя, сповнене захвату. Крила ляпають його по щоці, на плечі утворюється желе з посліду. Вона поважчала, й пахне від неї повноцінною дорослою вороною, тобто не дуже приємно. Поки вони з Нанеттою гладять одне одного, Горбач запитує, чого Сліпому стало треба на дереві.

– Та, загалом, нічого... – каже Сліпий. – Зіграєш для мене?

Горбач мовчить.

Нанетта відлітає й таранить крону, виспівуючи на все горло, танцює у них над головами, шумить за трьох, вдаючи, ніби її дуже багато. Сліпий витирає майку, долоня стає липкою.

– Навіщо? – питає Горбач.

Голос його – інший, не той, що у спальні; це впевнений голос, хоч і тихий.

Сліпий робить крок уперед; лице – наче паперова маска, на долонях – звиви, закривини дерева та пташиний послід. Він говорить:

– Просто так, – і сідає в чашоподібну розвилку, єдине місце тут, де можна сидіти зручно. Він вибирав це місце завжди, волюючи його над іншими; того, хто сидить тут, не видно ні знизу, ні з вікон, це самісіньке серце дерева.

Горбач утомився від свого відлюдництва. Важко залишатися самому, якщо звикнув жити серед багатьох, якщо те, чим прагнув заспокоїти себе, не принесло полегкості.

Місяць світить ночами на повну силу, повітря пахне тривогою. Горбач – частина тривоги, від якої він утік; він приніс її з собою і розмістив серед гілок, сподіваючись, що тиша й життя на дереві що-небудь з цим вдіють, що-небудь, чого не може вдіяти з цим він сам. Усі поводяться однаково. Метаються, прагнучи заховати все своє якомога глибше в себе, ховаються самі та ховають своїх птахів, задкують, задкують і пахнуть страхом; прагнучи при цьому посміхатися, сипати дотепами, сваритися, живитися й розмножуватися, а Горбач не вмів, як усі, його вистачає тільки на першу, відверту частину дій, і це робить його ще нещаснішим.

Запах ванілі й немитого волосся. Ваніль він носить на шиї в мішечку з люльковим тютюном.

Вони мовчать, поки Горбач збирає слова для Сліпого, поки Сліпий чекає, що він їх збере, а потім Горбач іде по тряскій гілці кудись, повертається, сідає навпроти й починає грати. Дуже тихо. Майже колискову, але колискову неправильну, в ній немає ні спокою, ні ласки; кризь її підкреслену ніжність на Сліпого віє холодом його самоти. Сліпий чекає, що це зникне, коли Горбач захопитьесь й забуде про його присутність, про те, що грає він не для себе, але той не забуває.

– Ти задоволений?

Сліпий протягує руку.

– Дай-но. Я нагадаю тобі дещо.

Флейта лягає на долоню. Навіть не тепла – гаряча, які ті ділянки стін, на яких щойно писали щось важливе. Сліди від рук завжди жагучіші та виразніші. На долонях Сліпого струмують закривини дерева, мертве дерево лягає у слід від живого, і він грає пісню, почуту колісь, у ній вітер, летюче листя, і людина в центрі вихорового виру з листків, захищена від усього й водночас беззахисна. Сліпий грає добре, бо не вперше, йому нічого соромитися, він нічого не зіпсував.

– Що це? – питає Горбач.

– Те, що ти грав колісь у дворі. Не пам'ятаєш?

Горбач хитає головою. Вони часто так відповідають Сліпому, і тільки потім похлоплюються й озвучують свої гримаси та жести, коли в цьому зазвичай уже немає потреби.

– Не пам'ятаю такого.

Сліпий грає ще один уривок, чуючи з відчуженого мовчання Горбача, що він так і не впізнав свою пісню.

– Надто багато повторів.

Сліпий не каже, що це його повтори, що це він так креслив навколо себе захисну мережу, що магія монотонності в тому якраз і полягає, що сама себе замикає в коло, повторюючись знову й знову, поки кінець не зімкнеться з початком, створивши непроникну зону довкіл того, хто грає. Замість неказаних слів він повертає флейту. Чужі пісні з чужих платівок зіпсували Горбача; навіть живучи на дереві, він більше не може чаклувати. Тепер йому здається примітивними наспівами те, що він робив колісь так добре.

– Дерево не йде на користь тобі, – каже Сліпий. – Самота теж. Спускайся, пошукай унизу те, що втратив. Може, знайдеш більше, ніж очікуєш знайти, сидячи тут.

– Звідки ти знаєш, що я хочу знайти, сидячи тут? І що вже знайшов? З чого ти взяв, ніби знаєш, що діється у мене в голові?

Нанетта опереним мішком падає на плече Сліпому й пристрасно клює в мочку вуха.

— А може, ти спустишся сам і перестанеш мене діймати? — питає Горбач, знімаючи з нього птаха. — Може, даси мені спокій?

Відсторонившись від його слів, тону й каркання Нанетти, не вгадуючи їхніх дій зі спричиненого ними шуму, Сліпий викликає в пам'яті плюскіт плавників великої риби, яка плаває в ночвах, і весь занурюється в цей звук. Колись давно хтось зробив це. Пустив рибу в ночви з водою та поставив їх на підлогу в кімнаті, де він жив. Сліпий просидів поряд із тими ночвами стільки годин, що тепер може викликати ці звуки навіть у найгаласливішому місці, викликати — і заколисати себе ними. Відтак він приносить свою велику рибу, поселяє у гілках дуба, наче птаха з лускою, і залишає плюскатися й плавати серед листя. Що довше риба це робить, то йому спокійніше. Він гасить усі звуки, крім її тихого плюскоту, і тримає світ під водою. Коли трохи згодом він торкається гілки, біля якої сидить, кора не тепліша за його пальці, адже він змив із дуба всі сліди минулого, і якийсь час дерево стоятиме недіткнутим, як передвічний дуб у передвічній пуші.

Горбач притихає, ніби почувши створене ним.

Десятки стежин понад ними, які витончуються й обриваються в ніщоту, десятки різних шляхів, товщі та вужчі, і всі закінчуються однаково, але тільки для незрячих. Найвищі піднімають над кроною, і якщо повзти ними до кінця, можна відчутти, як вони прогинаються під твоєю вагою, а якщо буде вітер, можна почути поскрипування невидимих дверей, і погойдатися зі своєю гілкою над порожнечою, принохуючись до закритого шляху. Сліпий видирається на цей дуб, коли нудьгує за Лісом. Рукам і ногам неспокійно, голова наповнена словами, і він має розкравду, посилаючи себе вгору по водостічних трубах, по цегляній кладці — до даху, чарунками дворової сітки, стовбурами дерев — до найламкіших гілок. Він подобається собі, коли робить такі речі. На дубі він не був уже давно. Йому добре тут, як у знайомому будинку, і навіть якщо Горбач зараз прожене його, він забере із собою дещо цінне. Його тривогу та страх. Давню пісню, запах тютюну, радість Нанетти та плюскіт плавців тієї рибини серед дубового віття. Образ маленької дівчинки, яка сидить навпочіпки й смочче палець, дівчинки з важким поглядом, у брудному платтячку зі слідами яєчного жовтка і крові. В обдертих сандаликах. Цей образ лякає Горбача. Він забере його з собою.

— Що ти береш у нас без дозволу, не запитавши, Сліпий? — різко питає Горбач. — Що ти завжди береш у нас, не запитавши?

Сліпий — приголомшений його чуйністю, майже наляканий, — обпирається ліктем об шорсткаву гілку. «Завжди? У нас?» Що він завжди бере у них, зокрема у Горбача, не запитавши, і чому Горбач заговорив про це саме зараз, коли він зрозумів, що Сліпий щось узяв? Він перемишує та знову складає сказані Горбачем слова, уважно вслухуючись у них, і нарешті розуміє, що Горбач мав на увазі не зовсім те, про що він подумав спочатку. Не те, що Сліпий узяв у нього тепер.

— Усі хапають, де можуть, — каже він. — Хіба ти не такий? Усі ми беремо щось один в одного.

Гілка Горбача здригається від його руху, може, він сіпнувся, а може, стукнув по ній.

— Усі беруть. Але ти особливо. Ти жадібний, Сліпий. Ти береш, як злодій, і це відразу помітно. Іноді мені здається, що ти годуєшся нашими думками, що самого тебе немає, а є тільки те, що ти забрав у нас, і це вкрадене... Воно ходить серед нас, розмовляє та принохується, і вдає, нібито нічим не відрізняється від будь-кого іншого. Іноді я відчуваю, як порожню від твоєї присутності, іноді я чую свої слова від тебе, слова, яких при тобі не вимовляв. Логи називають тебе перевертнем. Кажуть, що ти крадеш чужі сни. Над цим прийнято сміятися, як над усією їхньою дурнею, але це правда, я це знаю давно. А ще я знаю, що ти підробка. Наші відламки, зібрані в одне ціле.

— Які стали вашим ватажком? — підказує Сліпий. Без тіні іронії чи образи. У голосі Горбача він не розчув переконаності. Тільки бажання завдати болю.

— Можеш повірити мені на слово, Горбачу, я існував і за межами Дому, без вашої допомоги.

Можливо, Горбач посміхнувся. Сліпому відомо, на чому ґрунтується цей забобон. Понад усе – на його звичці непомітно копіювати інтонації співрозмовника. Це стається само собою, майже несвідомо. Наближає співрозмовника, допомагає зрозуміти його. Іноді це допомагає вгадувати чужі думки. Але сама по собі така звичка не могла би нав'язати Горбачеві бажання скривдити його.

– У мене були мої сни, – каже Горбач. – Тільки мої. Моє таємне місце. Ніхто про нього не знав, окрім мене. А ти з'явився туди і все запаскудив. Підсунув мені цю страхітливу дитину, яка весь час ховається, а потім вискакує, коли не чекаєш, кусається й дряпається, немов росомаха. Перетворив мої сни на жахіття! Тепер я навіть у спальні не можу бути, весь час здається, що вона ось-ось звідки-небудь вискочить і вчепиться мені в обличчя. А вже спати не можу і поготів. Тільки на дереві й зовсім потрохи. І я знаю, навіщо ти це зробив. Бо не можеш змиритися, коли хтось утікає від тебе, так? Кудись, де ти ніхто!

Сліпий сміється.

– Із чого ти взяв, що це тільки твої сни? Що це взагалі сни?

Від Горбача починає пахнути небезпекою. Запах настільки сильний, що це примушує Сліпого вчепитися за найближчу гілку, хоч вона недостатньо груба.

– Якщо зараз я зіштовхну тебе вниз, ти долетиш до землі? Чи по дорозі запропастишся?

У голосі Горбача відлунює стукіт падіння Сліпого й хрускіт поламаних гілок. А може, навіть кісток.

– Я встигну схопитися за тебе, і падати ми будемо разом.

– Це не відповідь.

– Мені не сподобалося запитання.

Горбач важко зітхає.

– Це не сни, Горбачу. Повір мені. Це зовсім не сни, – каже Сліпий. – Ти ж і сам здогадуєшся: це не сни.

Нанетта гамселить по стовбуру дзьобом, бавлячись у дятла. Сліпий зриває листочок, який лоскоче щоку, і розтирає його в руці. Долоня стає липкою й починає пахнути Лісом. Це заспокоює. Завжди краще пахнути тим, що тебе оточує, – одне з правил виживання в Лісі. Ставши його частиною, відведеш лихо. Трохи нагадує копіювання інтонацій співрозмовника. Сліпий вірить у такий спосіб захисту споконвіку, ще відтоді, як зовсім маленьким поїдав шматочки стін Дому.

– Що ж тоді це, якщо не сни? – питає Горбач.

– Ти сам знаєш, – байдуже відповідає Сліпий.

Горбач мовчить. Пошкрябуючи флейту. Сонячні плями стали гарячішими, припікають окремі ділянки на шкірі, ці укуси сонця блукають, зміщуючись від слабких поривів вітру, які погойдують листя.

Колись, у тій-таки розвилці, де Сліпий сидить зараз, його дістала стріла, випущена з арбалета; вона не прохромила, а тільки вдарила. Він добре пам'ятає, як злякався. Не удару та болю, а того, що той, хто це зробив, залишився невидимим. Він не міг відгадати його – того, хто стояв унизу, з тією саморобною зброєю, модною тоді серед молодших; Сліпий навіть не міг достеменно знати, що це хтось з однолітків, а не дорослий; він думав про те, що це може бути ХТО ЗАВГОДНО, і думати так було страшніше, ніж зустріти десяток стріл від шумного, зловмисного супротивника. Чому він раптом згадав про це? Чи лише через місце, де він зараз сидить? Чи щось подібне на оперену стрілу виринуло в інтонаціях його співрозмовника? Чому людина іноді знову переживає ту чи іншу подію посеред розмови, яка нічим з нею не пов'язана? Пальці Сліпого прослизують під майку і гладять живіт у місці, де колись давно утворився синяк.

– Скільки треба часу, щоб замінити стрілу на арбалеті? – запитує він.

Мовчання Горбача промовистіше, ніж крик. Сліпий здивований своїм відкриттям. То це все-таки був Горбач, благородний і великодушний уже в п'ять років. Захисник бездомних

тварин і гноблених новачків. Ні, недарма він тоді злякався. Під деревом стояв з арбалетом той, хто не міг і не повинен був перебувати в тому місці й чинити те, що чинив. Звідси — мовчання. Горбач соромився свого вчинку, відтак мовчав. Як мовчав би дорослий, зробивши дещо вкрай погане.

— А скільки треба часу, щоб зникнути? — напружено питає Горбач. — Щоб розчинитися в повітрі, неначе тебе й не було?

— Ти не відповідав на моє запитання.

— А ти на моє.

Сліпий випльовує пасмо волосся, що незрозуміло як опинилося в нього в роті.

Чи можна пояснити щось, що для тебе — абсолютно звичне, буденне, а для інших — неімовірне та незбагненне? Чи можна передати комусь накопичений роками досвід, користуючись самими лише словами? Останнім часом йому доводиться займатися цим дедалі частіше, проте легше від цього не стає.

— Мені було п'ять, коли я потрапив сюди, — каже він, — і для мене все було просто. Дім був Домом Лося, а всі дива — справою його рук. Лець переступивши поріг, я зрозумів, що знаю про це місце більше, ніж повинен був знати, і що тут я інший. Дім відкрив переді мною всі сні, всі двері, всі шляхи, які не мають кінця; тільки найдрібніші предмети не співали мені про свою присутність, коли я наближався до них. Таким і мав бути Дім Лося. Я їв ночами шматочки його стін і вірив, що тим наближаюся до Лося. Він був богом цього місця, богом його лісів, боліт і таємничих доріг. Коли він говорив мені: «Світ величезний, йому немає кінця і краю, коли-небудь ти зрозумієш це, хлопчику...» — що я міг думати про його слова, крім того, що ми говоримо натяками про те, що відоме лише нам двом?

Горбач мовчить, затамувавши подих.

— Через багато років, — продовжує Сліпий, — я жахнувся, коли зрозумів, що він тут узагалі ні при чому. Що він не творець цього місця, не його бог, що все це існує окремо від нього, що те, що я вважав нашою спільною таємницею, належить тільки мені одному. Потім виявилось, що не тільки мені, але це мене вже не втішило. Адже головним для мене був він. А він нічого не знав. Жив собі на Денному Боці, жив тут і вмер, а Дім не захистив його, як захистив би мене, тому що я був частиною Дому, а Лось — ні. Дім не відповідає за тих, кого не впускає в себе. Він не відповідає навіть за тих, кого впустив. Якщо вони заблукали, невчасно злякалися або не злякалися вчасно. А особливо за тих, хто думає, що бачить сні, в яких можна померти, а потім прокинутися. За таких, як ти. Які вважають казкою його Нічний Бік. Нічний Бік цілий всіяний їхніми кістками та черепами, їхнім зотлілим одягом. Кожен сновидець вважає, що це місце належить йому одному. Що він сам його створив, що нічого поганого з ним тут не трапляється. Найчастіше погане трапляється саме з такими. І вони просто одного разу не прокидаються.

Горбач голосно ковтає слину.

— А ти? — питає він. — Ти від самого початку знав, що це не сон?

— Я не бачив снів ніколи до того, — сухо відповідає Сліпий. — Я, якщо ти пам'ятаєш, незрячий.

Горбач вовтузиться на своїй гілці, міняючи позу. Клацає запальничкою. Клацає і клацає, багато разів, поки навколо не розпливаються солодкуваті хмарки з ванільним запахом.

— То я Стрибун? — запитує Горбач невиразно. Йому заважає люлька, затиснута між зубами. Витягнувши її, він зізнається:

— Мене завжди смішило це слово.

Сліпий знижує плечима.

— Можеш називати себе інакше. Суть від цього не зміниться.

— А те маленьке чудовисько, яке...

— Це Хресна, — перебиває його Сліпий. — Мені довелося її туди зтягти, і не моя вина, що вона перетворилася на те, на що перетворилася. Я залишив її в тебе, щоб ти, нарешті, прокинувся.

Горбач мовчить так довго, що Сліпому починає здаватися: Горбач уже ніколи не заговорить. Диму більше нема, люлька, мабуть, згасла.

– Чорт, – нарешті говорить Горбач. – Я знаю, що ти не брешеш, але повірити в це однаково не зможу. Це правда – те, що розказують про неї і Стервожера?

– В основному, – відповідає Сліпий, підводячись.

– Вона неабияк мене вгризла.

– Знаю.

Горбач теж встає.

– І ти виліз сюди, тільки щоб мені це все пояснити? – недовірко запитує він.

– Ні. Я виліз сюди, щоби попросити тебе зіграти для мене. Мені потрібен флейтист у випускні ніч. Хтось, хто і Стрибун, і грає на флейті.

– Навіщо? – судячи з тону, Горбач здогадується навіщо, і йому це зовсім не подобається.

– Щоб відвести Нерозумних.

Сліпий здогадується, що Горбач дивиться на нього з жахом.

– Тузінь, – каже він. – Мені потрібен хтось, за ким вони, всі дванадцяттеро, побіжать і поїдуть. Хтось, хто зуміє їх усіх перевести. Щуролов із Гаммельна. Він повинен любити дітей і тварин. Він повинен бути з тих, за ким ув'язуються бездомні цуценята й голодні кошенята. Він повинен зуміти зіграти для них так, щоби вони знали, що там, попереду, є теплий дім і смачна ковбаса.

Горбач знову сідає.

– Дурня якась, – бурмоче він. – Повна дурня! Ти взагалі розумієш, що ти верзеш, Сліпий? Який я тобі Щуролов? Він існує тільки в казці! І я – не він! Я взагалі в це не вірю!

– Вірити не обов'язково.

Нанетта скидає на голову Горбачеві трохи сміття й кокетливо каркає. Горбач струшує з волосся дрібні гілочки, якими вона його прикрасила.

– Йди, – просить він. – Будь ласка.

Сліпий спускається на нижню гілку, але не встигає з'їхати по стовбуру до наступної розвилки. Горбач хапає його за рукав.

– Ти не можеш знати про мене такі речі, – каже він. – Ти просто припускаєш, що я той, хто тобі потрібний.

Сліпий вивільняє рукав.

– Я іноді буваю перевертнем, – говорить він. – А це майже собака. Отже, вибач, я знаю, за ким ув'язався б, якби був щеням. У цьому вся відмінність між мною й тобою: те, що в мені трохи більше собаки.

– У тобі достобіса трохи більше всього, – бурмоче Горбач. – І трохи менше людини, яка вже просто не вміщається там, де напхано стільки всього.

– Але ж ти любиш собак.

– Вони кращі, ніж люди.

– Значить, і я кращий.

– Тебе я не люблю.

– Бо я не їм у тебе з рук і не помакую хвостом.

Горбач мовчить. Сліпому здається, що він щось жує.

Невже теж дубовий листок?

– Я не став би стріляти вдруге, – каже він неохоче. – Мене й після першого разу мало не знудило. Вони сказали, що ти з'їв кролика. Того, котрий щезнув з клітки. Що його ми шукали по всьому Дому. Рекс показав мені його кістки та шкірку. Вони сказали, що ти з'їв його сирим. Я хотів побити тебе, а потім узяв арбалет і влаштував полювання. Як у кіно... Ніби якийсь кіноіндіанець, що мстить... за кролика! – Горбач видає нервовий смішок. – Захисник природи...

– Не їв я його. Невже, вбивши кролика, я став би тримати його кістки в себе під ліжком?

– Звідки ти знаєш, де вони були?

— Я їх знайшов. Подумав, що це шурячі. І викинув.

— Може, ти й не брешеш, — зітхає Горбач. — Звідки мені знати. Пробач, що наговорив тобі... Різного... Я і про ту пісню збрехав. Насправді я добре її пам'ятаю. Просто не люблю, коли підслуховують, що я граю. Взагалі не люблю, коли мене слухають, коли читають мої вірші, дивляться мої сни... Хочеться мати хоч щось своє, куди ніхто не заліз би.

Він знову зітхає.

— А як це, коли дивишся чужі сни?

Сліпий замислюється.

Як? Сумно. І болісно. Сни ніколи не розкажуть про щось, що по-справжньому цікавить. Жоден предмет не є тим, чим він є в чиемусь сні. Усе надто невиразно, перетворення надто швидкі, придивившись до будь-якого обличчя, ти його втратиш. Лише крихта по крихті, за ледь вловною схожістю, пройшовши знайомими слідами через безліч снів, можна скласти картину світу. Можна навіть спробувати знайти там себе. З певного дня власне обличчя, як біла паперова маска, почне траплятися дедалі частіше, аж поки одного разу ти не зазирнеш собі в очі і не здивуєшся їхній прозорості. «А я красивий!» — подумаєш ти з захватом, твоє вдовolenня самим собою зауважать довколишні, це ще більше відверне їх від тебе, але тобі буде однаково. Ти проживеш якийсь час щасливим, і навіть почнеш іноді зацісуватися, аж до наступної зустрічі з самим собою; і там і тоді очі в тебе будуть більмуватими й мертвими, немов у вареної риби, а обличчя буде вкрите гідкими прищами. Це тебе вжахне. Ти зависиш обличчя волоссям, заховаєш очі під темні окуляри й заживеш вигнанцем, вірячи в те, що ти надто огидний, щоб наблизитися до людей. До наступної зустрічі вві сні, де очей у тебе не буде зовсім. Ти розлетишся на тих, хто бачив тебе безоком і страшним, і перестанеш відвідувати їхні сни, поки одного разу не зрозумієш, що все це обман, як і твоє обличчя — у будь-якому сні будь-кого чужого, і тільки одне має значення: що ти дізнався, якими бувають самі сновидці, коли вони не коло тебе.

Він намагається пояснити це Горбачеві, але відчуває, що вдалося кепсько. Горбач нічого не зрозумів. Йому, як і раніше, здається, що дивитися чужий сон має бути цікаво. Сліпий каже собі, що це не має значення. Не для того він заліз сюди, щоб у чомусь виправдовуватися. І навіть не для того, щоб умовляти. Його дивують запитання Горбача. Невже так важливо, що ти бачиш, коли дивишся чужий сон? Невже Горбачеві шкода ділитися з ним уривками своїх сновидінь?

— Добре, — каже він. — Я спускаюся.

— Зажди! — в голосі Горбача паніка. — Я ще про багато що не запитав!

Сліпий сідає на гілку. Не на ту, котра зручна, як стілець або тверде крісло. Ця радше роздвоєний поріг, на якому затримуються ті, котрі зібралися йти.

Горбач напружено сопе. Ловить майже невловні запитання. Він багато що знає, але знання ці зберігаються у вигляді пісень, віршів, приказок і дитячих лічилок. Будь-яке диво Дому розжоване й поглинуте ним іще в тому віці, коли дива сприймаються як частина буденного, і насправді Горбачу відомі відповіді майже на всі його запитання. І що довше він шукає слів, то краще це розуміє. Сліпий чекає, подумки перескакуючи з Горбачем через сходинки непоставлених запитань. Одна... друга... третя...

— Що тепер із нею буде? — питає Горбач. — З цією... Ну, з Хресною... Вона залишиться там назавжди?

Сліпий киває.

— Залишиться. А що з нею буде — це не наш з тобою клопіт.

— Вона дуже маленька!

Сліпий обнишпорює кишені у пошуках сигарет, але нічого не знаходить.

— Маленька, зате живуча, — відказує він.

Горбач якийсь час мовчить, перетравлюючи цей аргумент.

— А де вона захована? — питає він з огидою. — Ну... ти зрозумів... Де вона лежить? Доросла...

Сліпий знає, що Горбач зараз собі уявив. Як Хресну, що «обернулася» на лялечку, витягують звідкись із шафки в роздягальні при спортзалі, і яке незабутнє враження це справляє на вихователів.

— Її ніде тут нема, вона є тільки в Лісі, — відповідає він. — Я перетягнув її цілком, — він морщиться, передбачаючи наступне запитання. Тому що якраз про це нічого не сказано ні у віршах, ні в піснях, ні в лічилках.

— Хіба це можливо? — запитує Горбач.

— Так. Але дуже важко. Насправді такого робити не можна, — зізнається Сліпий. — Дім цього не любить. Потім доводиться розплачуватися.

Страхом, додає він подумки. Можливістю втратити все. Безпорадністю, вигнанням і навіть смертю.

— Коли Ральф відвіз мене, — каже він, хоча ним аж пересмикує, — я думав, це кінець. Він сказав, що не поверне мене в Дім, поки я не скажу, куди вона зникла. Де ми її заховали. І знаеш... Якби я не перетягнув її всю, я б, напевно, сказав. Ніколи в житті мені не було так страшно. Я перетворився на нікчемний цілковитий непотріб.

Сліпий тремтить, не помічаючи цього, й запинає рукою на грудях свій піджак без гудзиків. Він не знає, наскільки виразна зараз його фігура, і здивовано відсахується від протягнутої руки Горбача.

— Не говори про це, — Горбач трясє його за плече. — Я все зрозумів. Я не стану просити, щоб ти перевів мене цілком.

— Не проси, — хитає головою Сліпий. — Я зробив би це тільки для однієї людини. За нього я готовий так платити. Більше ні за кого.

— Заспокойся, — каже Горбач. — Просто не думай про це, добре?

Сліпий киває.

— Я знайду тебе вже там. Знайду і переведу. За того, хто наполовину пішов, мені нічого не буде. Напевно. Я сподіваюся. Але на це може піти багато часу.

— Не треба, — твердо відказує Горбач. — Мені цього не потрібно.

Сліпий киває й зісковзує вниз по стовбуру. Що ближче до землі, то прохолодніше, ніби там не асфальт, який зараз холоне після денного пекла, і не розтріскана земля, а море високої трави. З останньої розвилки Сліпий зістрибує на землю, і пальці намагаються у підсохлій траві квадратики картону. Їх багато, немов хтось розсипав під дубом великий пазл. Запитання оракулові. Сліпий підбирає один шматочок та ховає його до кишені.

— Е! — гукає його згори тужливий голос. — А що, по-твоему, має грати Щуролов?

— Мадригал Генріха Восьмого, — відповідає Сліпий, не замислюючись.

ТАБАКИ

— Смішно, коли, вдивляючись, ти не знаходиш ніяких шматків, щоби підібрати, — зазвичай він каже це своєму неосідланому інструментові.

Боб Ділан. Тарантул

Дні пішли, наче туго натягнуті струни. Кожен наступний — тугіший і дзвінкіший, ніж попередній. Я почуваюся так, ніби сиджу на такій струні та чекаю, поки вона порветься. Коли це трапиться, мене закине далеко-далеко, тобто набагато далі, ніж можна уявити, хоча при цьому я залишуся там само, де був.

Очікування — річ неприємна, особливо примножене спекою.

Небо – пронизливо голубе, й аж до кожної з рятівних ночей я нервую в його присутності. Іноді мені здається, що з такого неба мають сипатися здохлі птахи. Переламані та зблякли. Іноді мені навіть вчувається їхній запах, і здається, що коли гарнесенько пошукати, то де-небудь вирине горобець, який уже навіть засмердівся.

Я рятуюся від спеки, збираючи нічийні речі та розсилаючи листи.

Шістдесят чотири листи вже відіслано відомим особам; це листи з пропозицією взяти Дім на утримання, з усіма нами, котрі перебувають у ньому. Щонаймилішій людині, яка зважилася б на таке, будуть надані мої поради в будь-яких галузях і з будь-якого приводу, абсолютно безкоштовно. Я так само запропонував використовувати себе в ролі ворожки, астролога, секретаря, приборкувача домашніх тварин, майстра на всі руки, шамана, талісмана й оригінальної настільної прикраси. Наразі ніхто не відгукнувся. Я, власне, на це й не розраховував. Листів лише шістдесят чотири. Це небагато. А ось те, що ніхто з адресатів не відповів навіть жартівливим посланням – насторожує. Можливо, я був недостатньо переконливим. Літа все ж таки беруть своє.

На виїзді в коридор я пропускаю всіх наперед і виїжджаю останнім, скромно опустивши очі. Навсібіч не дивлюся, хоч мені теж цікаво, як виглядає при світлі дня те, над чим ми працювали вночі.

Захоплені вигуки зграї змушують мене почервоніти.

– Ого! – кричать вони. – Ого-го! Оце так!

Як усе-таки приємно робити сюрпризи. Як це хвилює, і як шкода, що нечасто випадає така нагода.

Немає більше чистих жовтавих стін кольору вершків.

Ми працювали на межі людських можливостей, надаючи їм належного вигляду. Усе, що писалося, писалося з розмахом, але ми не халтурили – кожен напис оброблений дуже ретельно. Малюнків, звичайно, могло би бути більше, але не можна вимагати водночас і якості, й кількості. Вище голови не стрибнеш.

– Ура! – кричить Русалка й біжить уперед, розмахуючи наплічником.

Куряка переписує в свій щоденник якесь гасло. Набубнявілі метрові букви виблискують на півстіни, ніби обсмоктана карамель. Я й сам приголомшений тим, як грандіозно це виглядає. Щоправда, не зовсім зрозуміло, про що мова. Але це дурниця. Зате тепер просвітами між написами й малюнками займуться всі інші, і через день-два, та ні, яке там, через кілька годин там уже будуть і важливі оголошення, і новини, й угоди, і вірші, словом, усе, без чого ми та наші стіни не можемо обійтися. Головне – почати.

Русалка повертається й збуджено повідомляє, що далі все навіть цікавіше.

– Там шість слонів бредуть ланцюжком... Великі такі... Один навіть картатенький, «в шащечку». Що це означає, як думаєте?

Куряка не думає ніяк, а Сфінкс вважає, що слони, швидше за все, просто заповнили простір.

– Мабуть, хтось вирізав трафарет.

– А там часом немає такої манюсінької попелиці? – запитує Куряка. – Поряд зі слонами. Такої зеленої?

Попелиці там немає, зате є симпатичний дримаючий лантанозух, із задерними догори лапками, але не відкривати ж усі секрети нараз.

Русалка слухняно шукає попелицю. Усі ми вже йдемо, і проїжджаємо повз слонів, і всі дивляються попелицю.

– Ой, мертвий крокодил, – каже Русалка засмучено.

Усі погоджуються. Ніхто, як з'ясувалося, не в змозі відрізнити сплячого лантанозуха від мертвого крокодила.

– Тепер зрозуміло, чому Лорда не добудилися, – говорить Руда. – І чому від нього тхне фарбою та розчинником, – вона поправляє панамку на голові Грубого й відвозить його наперед.

Ми наздоганяємо їх у районі третьої, де юрмиться людність. Усі стоять, мовчки дивлячись на стіну. Я проштовхуюся ближче – й переживаю потрясіння нарівні з усіма, бо ця ділянка була дуже далеко від моєї, вночі я її не відвідав.

Тут тільки порожні, обведені чорним, прямокутники, з дрібними поясненнями в центрі кожного: тут була антилопа роботи Леопарда. Крейда, вохра, бронза. Збережений фрагмент диптиха «Полювання».

Над порожніми траурними рамками зміється єдиний великий напис: «ПЕРЕХОЖИЙ, ЗДІЙМИ ШАПКУ!»

Руда поволі стягує панамку з Грубого.

Я надягаю темні окуляри та виїжджаю. Я їду, гримкочучи Мустангом, розполохуючи тих, котрі поспішають в їдальню, і тих, котрі нікуди не поспішають: і одні, й інші відскакують не дарма, бо Мустанг з кожним днем дедалі важчий та незграбніший, і ним дедалі важче керувати, а темні окуляри заважають вчасно розрізнити перешкоди. Зняти я їх не можу, від сонячної погоди в мене псується настрій, а в окулярах ця сонячність не така помітна, в окулярах можна навіть побачити похмуре небо замість яскраво-блакитного, і я не знімаю їх уже тижень, дурячи сам себе та потрапляючи в аварії, але краще дві-три аварії, ніж депресія, яка обов'язково почнеться, якщо задовго пожити під безхмарним небом.

Хтось такий же нервовий, як я, викрутив сигнальний дзвінок, помисливши, напевно, що для дзвінків на уроки він уже не використовується, а обід однаково ніхто не пропустить. І помилився. Чимало людей таки пропускають обід. Запізнюються або приходять завчасно. Сніданки постраждали найбільше, і тепер у їдальні вранці всуціль Фазани, які перемелюють трав'яні салати. Оку нема на чому перепочити. Я ніколи не любив дзвінків, я взагалі не люблю міток часу. Але поки дзвінок працював, в їдальні було веселіше.

Я підїжджаю до столу та пов'язую собі серветку.

Навпроти Куряка цідить свій чай, як отруту. Поряд Лері шматує тупим ножом хліб. І більше нікого немає. За Щурячим столом – четверо, за Пташиним – троє, від Псів один представник завантажує наплічник продуктами, й лише Фазани у повному складі, причому – якщо захотіти – можна послухати хрускіт, з яким вони розгризають свою вранішню морквинку.

Роблю бутерброд, щоби показати Лері, як їх треба робити, але він не дивиться в мій бік. Пихкає – і терзає хліб.

На другому бутерброді забігає Македонський, котячи перед собою Грубого. Жалісливий вигляд Грубого свідчить про те, що сюди він не надто рвався. Підігнавши його візок до столу, Македонський починає завантажувати бідолаху їжею, чому Грубий зовсім не радий, однак Македонський, зазвичай уважний, чомусь взагалі цього не помічає. Якби дзвінок працював, він би зараз уже дзвенів, але якщо він так і не задзвенить, навіщо поспішати? Виймаю з наплічника похідний казанок і перекочую через стіл до Македонського.

– Кидай усе сюди, не муч дитину.

Македонський ледве встигає впіймати казанок, але все-таки ловить, хоч при цьому йому випадає з руки ложка.

– Ну от, – кажу я. – Сам іще добре не прокинувся, а вже когось годуєш. А він, між іншим, пригостився булкою зранку, так що може й задихнутися від такого ставлення. Знаєш, скільки людей від таких речей перемерло?

Грубий злизує з підборіддя майонез та, ніби на підтвердження моїх слів, придушено гикає. Македонський обертає в руках казанок, мабуть, вражений його місткістю. Уже хоче назад під душ, певно ж, він третій день поспіль не вилазить з душевої кабінки, неначе вирішив поступово змити з себе Македонського.

– Давай-давай, – кажу я йому. – Не марнуй часу.

Лері бубонить, що від мене занадто багато шуму. Що від мене взагалі дуже багато шуму, але вранці особливо багато.

– Запиши це у свій зошит, – пропоную я Куряці. – «Він був галасливий завжди, а надто вранці».

Дивлюся, як Македонський заповнює казанок, складаю серветку та виїжджаю. У могилі я бачив такі нудні сніданки.

У коридорі з'ясовується, що від мене справді надзвичайно багато шуму. Дається взнаки усунення з наплічника такого великого предмета, як казанок. Щось там усередині зрушилося і брязкає, щось, що казанок, мабуть, притискав. До того ж Мустанг почав поскрипувати, неприємно нагадуючи візок-привид – той візок, котрий проїжджає повз Дім удосвіта, ближче до проминулої ночі, ніж до наступаючого ранку.

Із цим візком взагалі нічого не зрозуміло. Може, це просто бомж, який повертається з нічного полювання за порожніми пляшками. А може, візочник, який повстав з могили, де його колись були поховали разом з візком, що заіржавів під землею до стану цілковитого непотребства. Або самотній візок, який розїжджає навколо Дому, немов Летючий Голландець, топчаючи кісточками зітлілого їздця.

Перевірити, котра з цих версій відповідає дійсності, неможливо. У вузькому проміжку між нічю й досвітком спить надто солодко, щоб вилазити з ліжка, та якби я навіть і виліз, однаково нічого не розгледів би, бо проїжджає ВОНО, коли ще темно. Відтак я вирішив записати таємниче рипіння та прослухати запис потім, уже гарненько прокинувшись. Але скільки я не ставив магнітофон на запис біля відчиненого вікна, нічого подібного на знайоме рипіння так і не почув. Зіпсовані касети я склав у коробку та заховав серед нічиїх речей.

А зараз оце я сам риплю, наче той невловний візок, привид візочника або візок з-під привида. Це означає, що Мустанга час змастити й перевірити, чи не розхиталися його кріплення. Тоскне, малоцікаве заняття.

Усе незвичайне в Домі так чи інакше стягується на Перехрестя чи то до Кавника. Якщо не шукаєш чогось конкретного, краще сидіти там і чекати, поки те, що тобі треба, знайдеться саме. Не лише я полюю там у певний час доби. Територія Кавника суворо поділена між ловцями того та іншого. Ми прагнемо не заважати один одному й не лізти в зони чужих інтересів, та все ж таки іноді це трапляється, тому кожен із нас знає, що збирає інший. Час від часу в Кавнику з'являються дівчата в пошуках бійок, тоді треба терміново виїжджати, поки сам не став чийсь трофеєм.

Ми сидимо за крайнім столиком біля стіни, я і Русалка, й чекаємо. На мені окуляри від сонця, що допомагають впоратися з сонячною погодою, і піратська майка-попередження, а прапор на Мустангу ядучо-жовтий і пахне здохлими горобцями. Русалчине волосся шатром вкриває її та стілець і спускається нижче сидіння, на півруки не сягаючи до підлоги. У її волоссі струмують стрічки, шнурки й ланцюжки з крихітних дзвіночків, а крізь жилетку прозирає рядочок знаків питання, самі лише знаки питання, двадцять «чому», котрі вишикувалися одне за одним. Вона також чекає, терпляче й мовчки, по її волоссю щось стікає, пацьорково поблискуючи, а знаки запитання на майці скапують переверненими краплинами.

Заради Русалки мені дуже хочеться удачі саме зараз, поки вона поряд. Останнім часом мені щастить дедалі рідше і рідше, адже я вже чимало всього набрав, можливо, з кожним вдалим днем я вичерпував свій мисливський ліміт, відтак він уже майже закінчився. Тому я трохи нервую і, щоб заспокоїтися, виймаю з наплічника теку з папером і починаю писати шістдесят п'ятий лист із серії «У пошуках Божевільного Доброчинця». Раніше я користувався зразком, але після двадцятого листа в ньому відпала потреба, до того ж переписане завжди виходить менш живим і натхненним, хоч і не відрізняється за змістом від складеного з пам'яті.

Русалка п'є свою каву й стежить за дверима. Коли я ховаю чергове послання в конверт, проводжає його недовірливим поглядом.

– Ти справді віриш, що з цього щось вийде?

– Ну, як тобі сказати, – ховаю теку назад у наплічник і витягую звідти конверт. – Узагалі-то не вірю. Такі речі трапляються один раз, якщо взагалі трапляються. Імовірність повторення надзвичайно мала. Але ігнорувати навіть зовсім манюню ймовірність усе ж таки не варто.

– Хочеш сказати, що одного разу таке вже було? Коли?

Я зітхаю. Ніхто не знає історії власної домівки. І знати не бажає. Для них це вицвілий мотлох, вони ані хвилини не витратять на те, щоб його обнюхати. Безумовно, ніхто з них не стане археологом – любителем розкопувати й сповнюватися захватом від викопаного.

– Жив-був колись давно такий чоловік, – починаю я. – Дуже багатий і дуже потворний. А може, і не дуже потворний, але дуже хворий. Тепер уже нема як про це дізнатися, бо він ніколи не фотографувався, а якщо фотознімки робили потайки, тут же починав судитися з кожним, хто так вчинив. Він ховався від усіх у своєму будинку, збирав колекцію старовинних музичних інструментів і нікого не бажав знати. Розсилав у різні журнали статті, підписані псевдонімом Тарантул, але їх майже ніколи не друкували, бо він в основному ляяв уряд і всі організації, з якими йому доводилося стикатися, загалом кажучи, «бризкав отрутою», як він сам це називав, а таке ніхто не візьметься публікувати. У нього, здається, років за десять тільки й узяли, що одну статтю про старовинні музичні інструменти. Усі його родичі дочекатися не могли, коли він помре, щоб пожитися його грошима. Він про це, звичайно, знав, тому відшукав сирітський притулок, який збиралися прикрити, позаяк будівля, в якій розташовувався притулок, була страшенно старою. І він профінансував ремонт цієї будівлі та створив фонд, який повинен був підтримувати цей притулок після його смерті.

Я замовкаю й малюю на скатертині невидимого павука. Ручкою ложки.

По ходу розповіді до нашого столу підсіли ще декілька слухачів, але я нічого не маю проти, хай собі слухають, якщо їм цікаво.

– Він склав список усіляких правил і обмежень для тих, хто житиме в його будинку та на його гроші. Тільки відтоді минуло так багато років, що половини цих правил перестали дотримуватися.

– А які були правила? – нетерпляче запитує Русалка. – Ти знаєш їх. Розкажи!

– Ну, там було щось стосовно ремонту не рідше, ніж раз на три роки. І приймати почали в основному калік, це відтоді почалося. Недоумкуватих не приймали, бо він сам склав навчальну програму, а вона була ускладненою, недоумкуватий з нею не дав би ради. Він навіть мав неприємності через це, його звинувачували в тому, що він занастив усі свої гроші, віддавши їх на один напівзруйнований притулок, хоч на ці кошти можна було побудувати двадцять таких притулків, а потім ще й обмежив доступ у притулок тим, кого доля обділила найбільше.

– Табакі! – обурено каже Дракон. – Звідки ти знаєш всякі такі штуки, та ще й із такими подробицями? Зізнайся, ти все це вигадав!

– Зізнаюся. Сидів і від нічого робити вигадував. Тренував уяву.

Дракон безцеремонно хапає мою чашку й відсьорбує з неї.

– Надто це романтично, – бурчить він, – у житті так не буває. Якщо й було щось приблизно подібне, ти однаково там від себе понаприкрашав.

– Зате тебе це схвилювало. Он як ти вихлебтав чужу каву від зворушення.

Дракон повертає мені чашку й дивиться з докором.

– То ти визнаєш, що це була брехня?

У нього волохаті брови, лоб заріс майже цілком, з вух витикаються пучки жорсткого волосся. З усією цією шерстю він нагадує чорта з дитячих казок. Так і ввижаються заховані рижки. За спиною в нього млосний збоченець Ангел до ладу та не до ладу закочує очі. А вільний

стілець окупував Гупі, з хронічним нежитем і найбільшими в Домі, після моїх, вухами. Думаю, що якби старий Тарантул міг нас бачити, він би залишився задоволеним.

– Це, мабуть, правда, – каже Русалка переконано. – Коли Табакі бреше, він стоїть на своєму до останнього, а не зізнається, що все вигидав.

Дракон крутить патлатою довбешкою.

– І кому з вас вірити? Він каже, що все вигидав, ти – що не вигидав.

– Архіви треба читати, діти мої, – зітхаю я. – Історію треба знати. Скільки вашої змоги.

Дракон, насупившись, мовчить. Решта – теж. Із замисленої Русалки капують знаки питання, один по одному, і просочуються крізь паркет. У моїй чашці порожньо, і я непомітно присуваю до себе Русалчину, хоч у ній трохи замало цукру.

Ангел повертає на місце зіниці, що були застрягли йому під повіками.

– Пропоную спорудити на Перехресті тотемний стовп на честь нашого батька-добродійника! – виспіває він кришталевим голосом. – Це просто ганьба, що особа, якій ми так багато чим завдячуємо, хиріє в забутті!

– А тобі тільки дай кого-небудь вшанувати, чи треба, чи не треба, – бурчить Дракон, не зводячи з мене підозріливого погляду. – Ні в яких архівах не могло бути того, що він тут нам понавіщував на вуха!

– Але ж було! – вражено озивається Ангел. – І погодься, що культ павука існує в Домі – й бере початок іще з найдавніших часів. Узяти бодай усім відомі вірші...

Обурене ревіння Дракона заглушує всім відомі вірші. Русалка затикає вуха, а Гупі чомусь заплющує очі. Напевно, тому, що його вуха двома пальцями не заткнеш. Подивившись на нього, я теж заплющую очі. Потім розплющую – і бачу Коня.

Він щось каже, але його не чути, поки Дракон не перестеє ревіти й не від'їжджає від нашого столу.

– ...і став батьком іншій звірині! – ніжно закінчує Ангел.

– ...сказав, що ти збираєш усяку таку погань, – Кінь кладе переді мною зв'язку чогось незрозумілого. – Тобі це годиться?

Хапаю цю зв'язку – й бачу дивовижну річ. Щурячі черепи, нанизані на ремінець-вуздечку. Зриваю окуляри, щоби краще роздивитися довгождану здобич.

– Чиє це, Коню?

– А чорт його знає, – відповідає Кінь. – Валялося собі у взуттєвому ящику. Я поліз за кремом до взуття, дивлюся – фігня якась...

Тремтячими руками розплутую вузлики на ремінці. Черепів рівно сім, і лише в одного обламані ікла; загалом вони в чудовому стані. А ремінець прикрашений тьмяними мідними бляшками та шпичаками, він і сам по собі доволі красивий. Якщо це не чаклунський предмет, то я вже навіть не знаю, що можна так назвати.

– Жах який! – вигукує Ангел. – Чиї це бідні обгризені кісточки?

– Щурячі, – буркочу я. – Що в тебе було з біології, хотів би я знати?

Кінь задоволений.

– Якщо тобі це потрібне – бери. Мені ця штука ні до чого.

– Гидота! – вигукує Ангел. – Це ж скільки щурів безневинно звели зі світу! А може, хтось так наводив пристрій на другу?

– Но-но, – Кінь схрещує пальці, тривожно озираючись. – Ти, Ангеле, притримай язика. Я їх у нашому, між іншим, ящику знайшов. Це що, ми, по-твоєму, пристрій наводили?

Стукаю долонями по столу, мало не розхлюпавши Русалчину каву.

– Годі! Йдіть усі геть. Дайте спокійно роздивитися здобич. Тобі, Коню, дякую дуже, я у боргу не залишуся. Тобі, Ангеле, теж дякую. За компанію.

Ангел ображено заочує очі. Кінь посміхається, салютує мені та відкочує візок з тимчасово осліпим Ангелом в інший кінець Кавника. Гупі сидить нерухомо, щосили прикидаючись, ніби його тут немає.

Я витягую з наплічника торбину з макетами, які зображають мою колекцію в мініатюрі, та розкладаю предмети на столі. Русалка підтягає стілець ближче, й ми починаємо так і сяк переставляти макети, враховуючи появу шурячих черепочків. Вовтузимося ми довго. Гупі набридає за нами стежити, і він починає дрімати.

– Ні, – каже Русалка. – Так нічого не вийде. Треба принаймні зрозуміти, що це таке.

Я вішаю ремінець з черепками на шию, потім обмотую ним голову, потім пробую закріпити на талії.

– Це точно не на шії носилося. І не як пояс. Але раніше тут була пряжка, бачиш слід?

– А може, це справді щось пристрітне? – запитує Русалка. – Тоді воно чиєсь, але власник нізачо не зізнається.

– Де ти бачила таке пристрітне? Не прохромлені, не розколені, цілісінькі черепа в бездоганному стані!

– Звідки мені знати, якими вони мають бути, я ніколи ні на кого не наводила пристріт.

– Тоді слухай тих, хто знає, не помилишся.

Русалка підпирає голову долонями й дивиться на розставлені на столі макети.

– Мені цікаво тільки одне. Звідки беруться знавці таких речей? Які все на світі знають, ну буквально все.

– Не все, – скромно виправляю я її. – Але багато що. Вони виковуються в кузнях життєвого досвіду.

– Ага, – киває Русалка. – Тільки для такого життєвого досвіду треба прожити років сто й завести абсолютно незнайомства. Отож мені й цікаво, звідки він береться, цей досвід?

– Виростеш – дізнаєшся. Або не дізнаєшся. Як пощастить.

– Тільки це й чую з усіх боків, – кривиться вона. – Від тих, хто ну страх наскільки за мене старший.

Я змішую картонні іграшки та ховаю їх назад у наплічник.

– Ходімо. Сьогодні вже нічого цікавого не буде. Двічі на день така удача не випадає. Тож можна зїздити перевірити, як ця штука виглядатиме з усією рештою.

Русалка збирає чашки й несе їх до рундука. Я морочуся із зав'язками наплічника.

Час у Домі тече не так, як у зовнішності. Про це не говорять, але дехто встигає прожити два життя й постаріти, поки для іншого минає який-небудь нещасний місяць. Що частіше ти провалювався в позачасові дірки, то довше жив, а роблять це тільки ті, хто тут давно, тому різниця між старожилами й новачками колосальна, і не треба бути аж надто розумним, щоб її розгледіти. Найжадібніші стрибають по кілька разів на місяць, а потім тягнуть за собою по кілька версій свого минулого. Мабуть, таких жаднюг, як я, в Домі більше немає, а отже, немає нікого, хто прожив би стільки кіл, скільки прожив я. Пишатися тут нічим, та все ж таки я пишався, адже видатна жадібність – це також своєрідний здобуток.

Русалка повертається й вичікувально дивиться. Я кажу, що готовий, і ми покидаємо Кавник, залишивши Гупі спати за спорожнілим столиком.

Щоразу, розбираючи та збираючи наплічник, я розумію, що зайнятий чимось абсолютно позбавленим сенсу. При цьому вміст наплічника майже не має значення, важливий сам процес. Витягнув, понюхав, відклав. Витягнув, подлубався, відклав. Потім намагаєшся запхнути все назад, а воно не запихається. Стає цікаво, чому. І так далі. Майже медитація.

Колись таке називалося «Синдромом однієї сумки». Дуже важке захворювання. Спостерігаючи тепер у себе його ознаки, я не зовсім розумію, чим воно викликане. Розміри й вагу багажу на випуску ніхто не обмежує. Але я однаково страшенно непокоюся через те, що в наплічник ні в якому вигляді не влізає повітряний змій. Напевно, це такі ігри розуму. Відволікаючи маневри. Мучишся, пихкаєш, перераховуєш своє добро й непомітно забуваєш, з чого, власне, почав пакуватися. Зате згадуєш багато всього іншого, тому що будь-який предмет – це

часи, події та люди; вони спресовані в тверду форму й мають бути розміщені серед інших, собі подібних.

Наплічнику моєму років сорок, зараз таких міцних не шиють. На ньому латочки зі справжньої шкіри, важкі латунні пряжки, десять внутрішніх кишень, п'ять зовнішніх і спеціальний чохоцький для ножа. Не наплічник, а печера Алі-Баби. У мене його крали двічі, але я обидва рази його повернув, а сам украв його так давно, що ніхто вже й не пам'ятає, що він не був моїм від самого початку.

Я розповідаю все це Лордові, вивантажуючи вміст наплічника, поплескуючи його по опалих боках і струшуючи.

– Отут, дивися... У цій кишеньці – бритва. Тягнеш замок, вона вискакує, і – привіт.

– Що – привіт?

– Без пальців можна залишитися. Так я повернув його обидва рази після крадіжки. Дивися в ідальні, в кого рука забинтована, під'їжджаєш і кажеш: «Віддай наплічник, сука!» – і вони повертають. А якщо не повертають, то їм же гірше.

Лорд з цікавістю заглядає в наплічник:

– Дивно, що ти не намазав бритву отрутою. На тебе якось навіть несхоже – залишити злодієві шанс.

– Ну це вже ні, – кладу назад шерстяні шкарпетки й кухоль зі своїми ініціалами, – одним із викрадачів був Лері. Можеш собі уявити, як він нив, коли порізався. А якби там була отрута...

На саме дно лягає архівний альбом з наліпками й вирізками, в кухлі розміщуються глиняні свистки. Похідний казанок, бінокль, малинова жилетка, коробка з бісером...

Лорд підтягує до моєї купки подушку, лягає на неї животом і дивиться.

Вистачає його хвилини на півтори. Коли я наступного разу відриваюся від пакування, він спить. Відчуття близьке до того, яке буває, коли раптом зачиняють двері перед самим твоїм носом. Оце тільки що був співрозмовник, а оце його вже нема.

Зітхаю та знімаю з Лорда окуляри-люстерка. Конверт із наліпками ще не запакований. Перебираю зразки, котрі зберігаються в ньому. Знаходжу два відповідні, відколупую з папірців і приклеюю на одне дзеркальне скельце велику полуничину, а на інше – чоловічка зі спущеними штанами. Вдягаю дужки назад за Лордові вуха й опускаю окуляри йому на перенісся. Вигляд у Лорда відразу стає святковим.

– Душа моя просить музики, – кажу я Куряці. – Але нічого нового та не заслуханого в нас нема. Значить, треба пожваввити обстановку яскравими фарбами.

– Можеш розфарбувати мене, – понуро пропонує Куряка. – Або влаштувати пожежу.

Він лежить на спині й дивиться в стелю, але іноді переводить погляд на більш низинні предмети. Якось знехотя, наче на стелі кожної миті може статися щось важливе. Може, в дитинстві він мріяв стати льотчиком. Складається таке враження.

– Знаєш, – каже він після довгої паузи, – я ніколи в житті не полізу в твій наплічник. Ніколи.

І замовкає. Дуже категорична, навіть загрозлива заява. Так ніби я багато років підряд благав його понишпорити там, і оце сьогодні він нарешті сказав мені своє тверде «ні».

– Чого ж так? – питаю.

Мовчить. Багатозначно. Засуджуючи, мабуть, мої противикрадницькі пристрої. Ніхто з моїх знайомих не вміє так багатозначно мовчати, як Куряка. Настільки тотально охоплюючи тему.

Я пакуюся далі, шанобливо вслухуючись у переобтяжену тишу. Лорд далі спить.

Колода карт, лампочки для ліхтариків, компас, сільниця, вушні затички, перо на капелюх, підтяжки...

Так, я меркантильний, кровожерний, схильний до параної та взагалі далекий від досконалості. Але й у мене бувають світлі періоди, коли я стаю милим, а в прокурорському мовчанні

Куряки нічого цього немає. Наслухавшись його, я врешті-решт втрачаю терпець і кажу йому, що він кричуще несправедливий та упереджений.

Куряка ліниво підводить голову.

— Та ну? Я так не вважаю.

Збираюся пояснити йому, чому воно саме так і є, але тут заходить Македонський, і коли я його бачу, всі мої думки й слова розлітаються із завиванням і стогоном.

Македонський сідає на ліжко й посміхається нам з Курякою. Він у білосніжних штанах і в білій майці, а мокро після душу волосся зачесане назад. Уперше з дня мого з ним знайомства він вбрався в щось яскравіше за ганчірку до миття підлоги. І відкрив своє чоло, вічно завішене волоссям.

— Ну чого ви так дивитесь? — нервово запитує він, соваючись на краю ліжка.

— Ти — як сніжинка, Македонський, — кажу я. — Що з тобою трапилося, зізнавайся.

Взагалі-то на сніжинку він не подібний. Він радше — як біла спиця. Тому що нинішній одяг сидить на ньому нормально, а раніше все завжди висіло мішком. Це, в певному сенсі, не менш дивно. Неначе людина все життя ховалася по закутках, і раптом вискочила звідти, з виттям, одягнена в парадний смокінг. Але якщо він вискочив, значить, йому це до зарізу знадобилося, ось що важливо.

— Загалом дуже мило, — кажу я, — незвично тільки. Обіцяю звикнути.

Лорд уже прокинувся і пережив своє потрясіння мовчки. Як і полуницю з безштаним отроком. Здер отрока з окулярів і викинув у попільничку.

— Пограй на гармошці, — просить він мене.

Дурневі зрозуміло, навіщо. Щоб я замовк. Але я дійсно справжній друг своїм друзям і не відмовляю, коли просять, навіть якщо вони просто хочуть мене заткнути. Тому виймаю гармошку та починаю грати. Лорд відповзає до спинки, розпластується там, підтягає до себе гітару й кладе її на черево.

Легше гармошці вторити гітарі, ніж навпаки, тому спочатку ми збиваємося й не можемо приноровитися один до одного, шипимо та навіть лаємося; потім, з гріхом пополам, щось зображаємо, відтак радіємо з того, хоча нічого особливого не зазвучало, але в цій справі головне — процес, як і в пакуванні, тож ми поринаємо в нього та ґрунтовно застрягаємо. Через якийсь час у мені починає зароджуватися верещалка. У Лордові, напевно, теж. Він починає підспівувати й насвистувати. Мене дуже накручують такі речі, й мої голоси-верещалки також. Чесно дотискую їх, поки стає сил, а коли сили закінчуються, мокра гармошка випадає мені з рук, я примружуюсь і репетую: «Трап на воду! Фургони в коло! Гармати до бою! Плі!» На чому сеанс нашого з Лордом музичення добігає кінця.

У цокаючій після верещалки тиші розплющую очі й бачу Сфінкса, який сидить на тумбочці.

— Знову, — каже він.

— Знову, — приречено погоджуюся я.

Різного роду викрики поселилися в мені віднедавна. Іноді, наїздившись по Дому та надивившись і того, й оцього, дуже хочеться мужнім голосом гаркнути: «Жінки і діти, в укриття!» Які жінки? Які діти? Підсвідомість не уточнює. Хочеться зігнати їх усіх в укриття, та й годі. Напевно, спрацьовує аварійна служба генетичної пам'яті. Або, скажімо: «Гармати до бою!» І уявляються якісь ветхі катапульти. З приголомшливою навіязливістю. Взагалі-то, коли мені хочеться щось прокричати, я кричу, не стримуюся. Краще крикнути пару разів та й заспокоїтися, ніж щоб весь час хотілося це зробити. Ось тільки зграю мої крики нервують. Ніяк вони до них не звикнуть.

— Де таке бачено, щоби трап спускали на воду? — вмираючим голосом запитує Лорд. Трохи позеленілий від того, що сидів надто близько, коли на мене найшло.

— Ото ж бо й воно, де? — обурююся я. — Підсвідомість зовсім відбилася від рук. Раптом до зарізу знадобилося спустити його туди. І в коло поставити фургони. А то нам всім настав би кінець.

— Ти його спустив? — цікавиться Сфінкс.

— Так.

— Фургони поставив, усе як має бути?

— Так.

— Ну, то слава богу. Розслабимося до наступного разу.

Я витираю гармошку. Навдивовижу задушливий день. Зовсім нічим дихати. Лорд обм'ягло лежить під гітарою. Чоловічка без штанів він здер, але полуничину залишив, і вона стирчить у нього на оці, як червона чорнильна ляпка. Куряка чекає новин зі стелі. Македонський випарувався.

— Агов, — кажу я Сфінксові, — ти бачив Македонського в білосніжних шатах? Такого чистенького та білого-білого, як жасмин?

Він киває.

— І як тобі його вигляд?

— Здається, він вигарнів.

— Він ще й волосся прилизав. Така поведінка йому не притаманна. Не кажучи вже про те, що він завжди ненавидів білий. Підкреслено не терпів. Тож не прикидайся, ніби не розумієш, про що я.

— Може, він натякає, що йому осточортіло прибирати за всіма? — не відриваючись від споглядання стелі, припускає Куряка.

Знову цей прокурорський тон, який передбачає океан незачеплених тем. На наше щастя, незачеплених.

— Ніхто його не примушує прибирати, — кажу я. — І ніколи не примушував.

Куряка мовчки усміхається. Навіть не дивлячись у мій бік.

У другому пункті я, звичайно, збрехав, але ж не спеціально, а через забудькуватість. Уже не вперше за сьогодні хочеться придушити Куряку. Скоро це бажання ввійде у звичку.

— Я його примушував, — каже Сфінкс. — І Лорда теж. І Лері, якщо вже на те пішло. Тільки тебе чомусь пропустив.

— Цікаво, чому? — ввічливо цікавиться Куряка.

— Справді, цікаво. Може, у зв'язку зі зміною іміджу Македонського саме час спробувати? Як щодо сьогоднішнього прибирання?

Куряка нарешті перевертається і являє нам похмуре лице. Точніше, не нам, а Сфінксові. Дивиться на нього з якимось збоченим очікуванням, а тоді каже:

— Якщо зможеш мене змусити. Як колись їх. Щоби потім навіть Табакі говорив, що цього не було.

Приголомшливо зухвала заява. У мене починає свербіти ніс, а в місцях, які відповідають за мої дії та розмови, вистукують нові верещалки: «Мародерів до стінки!» і «Полонених не брати!» Насилу вдається з ними впоратися.

Сфінкс дивиться на Куряку з таким виразом, що незрозуміло, чи то він зараз уб'є його, чи то розсміється. Просто собі дивиться. Він — на Куряку, Куряка — на нього. Тиша капотить важенними краплями.

— Божечку, — каже Лорд шанобливо. — Страх який.

Із мене виплигує недоречне й підле хихикання.

Сфінкс вимикає фари, потім знову вмикає, перевіривши їх на нас. Ну, кліпнула людина, звичайна справа. Очі веселі, навіть хитруваті. Отже, швидше за все, він засміявся б. Хоча такого задушливого та спекотного дня ні в чому не можна бути впевненим.

Знову з'являється Македонський. Сідає на своє ліжко.

– Ех ти, полярнику, – кажу я йому. – Через тебе мало не назрів конфлікт. Страх як не любимо ми щось не до кінця розуміти. Тож якщо це така форма протесту, так і скажи. А то Куряка тут уже висловлюється замість тебе, і, між іншим, з'ясувалося, що в нього алергія на пилюку.

Македонський здається дуже чесним. Його словам віриш іще до того, як він їх вимовляє. Тому добре, що говорить він мало, адже від по-справжньому чесних слів якось втомлюєшся.

– Я ненавиджу білий колір, – проказує він.

І я втомлююся відразу й жакливо. Від великої розумової напруги.

Македонський дивиться з такою міною, ніби ми зобов'язані були все зрозуміти, але, видно, на наших лицях розуміння немає ніякого, бо він додає:

– Я бачив себе вві сні драконом. Я літав над містом і обпалював його вулиці вогнем свого подиху. Те місто було порожнім через мене. І я... злякався.

Смикаю себе за серезку. Боляче, зате протверезує. І коли п'яний, і коли щось увижається. Наприклад, червоні крилаті ящери, що літають між обвугленими багатоповерхівками. Вони схожі на вогнища. Македонський не сказав нічого про червоний колір, але я і так усе знаю. І ще я знаю, що коли твій справжній колір шматує тебе зсередини, можна загорнутися хоч і в десять шарів білого або чорного, ніщо не допоможе. Однаково що намагатися заткнути водопад носовичком.

– Біла майка тебе не врятує, Македонський, – озвучує мої думки Сфінкс.

Македонський незмигнуто дивиться. Здається, ще трохи, і на його обличчі проступлять усі кістки, і можна буде перерахувати їх та з горя вдавитися. Їх уже навіть зараз видно. Кістки, сірувата шкіра й болотяні калюжки очей із цятками пуголовків.

– А раптом врятує, – каже він невпевнено. – Хто може знати?

Сфінкс не сперечається, я – тим більше. Лорд заховався за журнал, Куряка демонстративно позіхає.

– Час, час тобі, Сфінксе, розбити для нас шибу. Бачиш сам, що діється. Час відлітати. Ондечки, глянь, людина вже встала на крило, – киваю на Македонського, – а про решту я й не кажу.

– Ну то можеш розбити шибу сам, – пропонує Сфінкс. – Мені вже не десять, я розучився.

Чомусь від його слів я остаточно скисаю. Немов усю дорогу тільки на щось таке й розраховував. Хоч коли я починав говорити, це був усього лише давній, напівзабутий жарт.

– А ось коли я одного разу побачив страшний сон та розповів його, Сфінкс пообіцяв укусити мене, якщо я не заткнуся, – ніби знічев'я згадує Куряка, притлумивши позіхання. – Я це дуже добре пам'ятаю.

– Я теж, – киває Сфінкс. – Принаймні я пам'ятаю, що обіцяв це не тобі, а Лордові. Твоя пам'ять вибіркова, Куряко. Перекручує події не в кращий бік.

– А якби я побачив себе літаючим гіпопотамом?

– Це означало би, що ти з'їв на вечерю якоїсь погані.

– Чому ж у Македонського це означає, що він повинен начепити на себе щось біле?

– Не знаю, – Сфінкс злізає з тумбочки та сідає на підлогу, притуливши до краю нашого ліжка лисину. – Якщо ти помітив, я не вважав, що це необхідно.

Куряка сміється.

– Чудове пояснення. Вичерпне. Точне. Тепер-то я, звичайно, все зрозумів.

Сміх у нього не те щоб нормальний, але й не зовсім уже божевільний. Рівні частки того та іншого. До Лорда о його найкращій порі йому ще сміятися і сміятися, але однаково це пригнічує. Терміново треба вибратися на свіже повітря, поки воно ще десь є. Бо потім його може й не бути.

Я надягаю окуляри, затінюючи світ, і прошу Македонського допомогти мені підвісити до Мустанга наплічник.

Підїжджаючи до Перехрестя, пригадую:

«*Atadan-na Breena, він кожні два дні мінєє подобу. То він йде, глянеш збоку – от просто собі молоденький хлопчина, а то обернеться на тварюку яку страхітливу, і ось тоді – сте-режися. Мені тут сказали не так давно, що, мовляв, хтось його підстрелив, але я собі ду-маю – хто ж його такого застрелить?»*

Бурмочучи собі під ніс цю канонічну маячню, я перетинаю Перехрестя – і біля найдаль-шої його стіни зупиняюся. Між столиком з непрацюючим телевізором і стіною тут стоїть ви-довжене дзеркало, про яке багато хто думає, що воно стоїть виворотом назовні, настільки воно запилужене. На ньому іноді ворожать дівчата. Протирають пальцем маленькі вічка – і дивляться, що в них відбивається. На маленькому клаптику дзеркала навіть фрагмент влас-ного обличчя виглядає багатозначно.

У цьому дзеркалі я протираю собі віконце. Я дуже-дуже давно не бачив себе. Здавалося б, коли поганий настрої, не варто проводити такі експерименти. Але я зненацька подумав, що дні летять дуже швидко, цілком може статися так, що я вже й не встигну подивитися на себе саме у ворожильному дзеркалі.

Я протираю кружечок трохи вище від рівня очей, звідти спускаюся до носа, і в кінці мій двійник визирає з акуратного віконця, подібного на дірку в стіні. Він нітрохи не подорослі-шав. Та сама пика чотирнадцятирічного, з якою мене, мабуть, і поховають. Я вимазую собі ніші для вух і звільняю їх з-під волосся, щоби вони краще відобразилися. Двійник перетво-рюється на Міккі-Мауса. На зловісного Міккі-Мауса. Я зненацька з жахом усвідомлюю, що постарів. У дзеркалі я той самий, що й п'ять років тому, але всередині чогось бракує. І це по-мітно. Кудись поділося звичне нахабство. Адже ж, якщо вдуматися, я бозна-скільки часу не затівав нічого цікавого. Не влаштовував людям холеру. Давно-предавно ніхто мене не лупив...

– Еге, – кажу я двійникові, – ти що, дорослішаєш? Ані не думай, а то я з тобою більше не дружу.

У відображеного Табакі очі круглішають. Злякався. Або знущається.

– Друббі, хамара, скуй! – шепочу я. – Сттрокат премчадрр. Що написано на їхніх пиках? Там написано: «Випуск близько! Настає вселенський швах! Готуйте труни!» А в тебе? У тебе те ж саме. Ти взагалі хто насправді?

Він кліпає. У сенсі – а хто я?

– Ти – Жах, Який Крадеться Вночі! Ти – Хижак, Який Пожирає Нутрощі Ворога! Ти – Стрі-лець по Мішені! Ти – Чума і Погибель!..

На двійника все це не дуже діє. Тобто він слухняно перекошується й набуває ще лиховіс-нішого вигляду, але однаково видно, який він насправді маленький та порохнявий.

– Шкода, що в мене немає при собі тягарця, так, дуже шкода, й не треба мені тут витрі-щатися!

Я витягую з-за вуха фломастер і малюю на дзеркалі зубасту усмішку. Щетинисту, як гребінець. І швидко відкочуюся назад, щоб не побачити, як двійник виплигне з неї. Він і не встигає.

Я їду, думаючи про те, скільки ж я всього не встиг у житті.

Я не навчився грати на флейті та показувати фокуси з картами. І готувати перцевий кок-тейль. Я жодного разу не був на даху, не посидів там ні на якому комині й не кинув у цей ко-мин нічого гримучого. Я не вилізав на дуб на подвір'ї. Я не знайшов ластів'ячого гнізда та не з'їв його. І не запустив найбільшого й найстрашнішого повітряного змія рано-вранці перед Фазанячими вікнами. Я навіть досі не прочитав послання з давніх часів, склавши всі нічії предмети, скільки їх було в Домі.

Під ваготою таких думок я заочуюся до Кавника, заздалегідь надягнувши окуляри.

Пара Щурів, трійко Псів, а в найдальшому кутку – Русалка з Рудою. У них на столі три філіжанки, значить, на когось чекають, але цього когось нема, так що цілком можна уявити, що чекали вони на мене. Я кермую до них, кажу: «Ой, дякую-дякую!» – і забираю філіжанку.

Кава з молоком. Отже, очікувався Лорд, а не Сфінкс. Зсунувши окуляри на лоба, п'ю. Ніколи не вдається виконати цього без чмакання, навіть у присутності дівчат.

– Табакі, ти побився з кимось? – запитує Руда, уважно до мене придивляючись.

– Звірячо побився. Навіть пригадати страшно. Скажу тільки, що в того когось з'явилася друга усмішка, і це все, що я можу вам розповісти, не вдаючись до огидних подробиць.

Вони Perezируються. Руда в сорочці з огірками, яку я відкопав для неї позаминулого міняльного вівторка, Русалка в сірій жилетці, в прорізах якої – все ще знаки питання. Двадцять «чому», які моторошно відповідають обставовці та загальному настрою.

– Бідака, – каже Русалка, маючи на увазі постраждалого.

Тепло так каже.

– Справді, – розчулююся я. – Бідний він, бідний, нещасний, запилюжений...

– Це, напевно, про фікус із Перехрестя, – припускає Руда.

– Або про твого ведмедя! – ахає Русалка.

Руда обмацує наплічник, який висить у неї за спиною на спинці стільця.

– Ведмідь зі мною. І зовсім він не запилюжений, як на те пішло. Просто старенький.

Дивлюся на вікна. Здається мені чи справді – сонце зникло? У Кавнику вікна завжди зашторені, до того ж уже вечір, але однаково здається, що погода міняється.

– Давай-давай, – шепочу я під ніс. – Понаганяй хмаринок, пролийся дощем, понапувай дерева, викупай ворон...

– Чаклує, – шанобливо зауважує Русалка. – Я теж хочу так уміти. Викликати грозу.

– Місяць уже всім Домом викликають, – пхекає Руда. – Якби хоч хтось із них умів, нас би давно затопило по самісінький дах.

– А де ви, між іншим, пропадаєте? У спальні туга й безлюддя. Як тільки щось – усі засинають. Поговорити немає з ким. Горбач на дубі, Лері на першому, а тепер іще й ви кудись зникли, – я витираю підборіддя й ніс та розмазую пальцем кавову каляжку по пластиковій серветці. – Нудно.

– Спиця шие собі весільну сукню, – ошелешує мене Русалка. – У нас у кімнаті, щоб ніхто не бачив. Вони з Лері вирішили одружитися, як тільки... Коли зможуть, одним словом. Мені доведеться обшити її білим бісером, уяви собі. Майже цілком.

– Спицю? – жахаюся я.

Руда хрюкає і, захлинувшись кавою, голосно стукотить ногами під столом.

– Та ні, сукню, звісно ж. Вона хоче, щоб усе було як у людей.

Уявивши Лері коло вівтаря, в кажанячому прикиді; Лері, який підчіпляє відрошеним на мизинці нігтем обручку, я мало не непритомнію.

– Тьху, яка мерзота! Міщанство та дрібне «якулюдство», інакше не назвеш. Але я все ж таки дам їм своє благословення. І весільний подарунок дам. Чудово ілюстроване видання «Кама Сутри».

Мені раптом стає страшенно сумно. Мало було Македонського з його усвідомленням своєї сутності, то тепер іще й Лері збирається одружуватися. Я розумію, що варто було б випити чогось міцнішого за каву й утопити в цьому чомусь свою скорботу за тим, що діється, але Кавник на те й Кавник, що тут не роздобудеш нічого для заспокоєння нервів. Раптом згадую, що Руда завжди має при собі манірку, й кажу:

– Треба б випити з цього приводу. Не щодня Лері готується зробити такий відповідальний крок.

– Він зовсім не сьогодні вирішив, – чинить опір Руда, але я дивлюся на неї з докором:

– Тобі що, поскнарувати хочеться?

Мені ображено вручається манірка з питвом. Я відливаю з неї до філіжанки з-під кави. Як я і підозрював, це «Погибель», особисто мною винайдений екстракт для підняття тонусу. Звичайно, навряд чи я щось відчую, споживши таку порцію, як та, яку мені вдалося урвати, але

краще маленьке щось, ніж узагалі нічого. Я піднімаю чашку та, на своє превелике здивування, промовляю голосом, котрий зривається від переживань:

– Друзі! Час, наш головний і основний ворог, – нещадний. Роки летять і беруть своє. Люди похилого віку старішають, діти ростуть. Дракончики покидають материнську шкара-лупу й спрямовують затуманені погляди до небес! Обмежені Логи одружуються, не думаючи про наслідки! Милі хлопчики перетворюються на буркотливих і злопам'ятних хлопчурів зі схильністю до стукацтва! Власні віддзеркалення плюють на наше сиве волосся!

– Ого, – вражено каже Руда, – а він же навіть ще не відсorbнув...

Рука Лорда лягає на моє плече, а його милиця лунко вдаряється об Мустангові тягарці для обважнення.

– Це він від моєї кави. Злодійська натура завжди хмеліє, споживши чуже.

– Ну, але ж не настільки!

– Немічні кісточки крутить від близькості могили, – ніяк не заспокоює я. – Горді перше мужі дозволяють усякій дрібноті безкарно топтати своє самолюбство. Від усього цього боляче й страшно, друзі мої! Як і від усвідомлення власної неучасті в усіх цих процесах... «Але тільки єдиний Шакал не росте, й не одружиться він ніколи! Проведе своїх друзів, одного за одним, і тихо піде в небуття!»

Мене поплескали з трьох боків по плечах, Руда заколихує мою зарюмсану голову, при-мовляючи:

– Ну, Табакі, ну чого ти так, не плач!

Лорд каже:

– Та не втішайте ви його, а то він ніколи не заспокоїться.

А за сусіднім столом Вікінг вириває в Гібрида бритву, на що Гібрид волає крізь сльози:

– Ні, ні! Пустіть мене! Він правий у всьому. У всьому!..

Одним словом, гармидер, усюди гармидер, але мій час застиг і стиснувся в грудочку. У хитру й підступну грудочку, що, поки одна моя частина зображає скорботу, непомітно відчуває на дотик крізь тонку тканину майки два теплі горбки, які розташувалися так близько, аж страшно. Тверді й водночас м'які. І якщо скорботна людина судомно зітхає, схлипаючи, то ніхто ж не подумає, що вона щосили до чогось принохується. У мене, може, ніколи в житті більше не буде змоги понюхати дівчину ось так, у безпосередньому контакті, й до сліз шкода, що я забив собі носа шмарклями. З іншого боку, якби не шмарклі, вона б не стала тулити мене до грудей.

Але щось я, напевно, все ж таки зробив не так, бо Руда раптом різко відсторонилася, дивлячись на мене згори з таким здивуванням, ніби я її вкусив. І червоніє, просто жакливо, як червоніють усі руді, коли так і чекаєш, що ось зараз вони спалахнуть. Я, напевно, червонію теж. Руда примружується. Я заплющую очі, очікуючи заслуженого ляпаса. Ще я встигаю помітити, що наша пантоміма привернула увагу Лорда й абсолютно не привернула уваги замученої Русалки.

Ляпаса все нема і нема. Навіть образливо. Жаліє вона мене, чи що? Розплющую очі. Руда поплила кудись у далекі від Кавника місця. В задумі обсмикує й торгає вологу сорочку та дивиться хоч ніби й на мене, але насправді мене не бачить. Русалка тицяє мені хустинку.

Я голосно сякаюся в неї. Руду це виводить з трансу. Вона здригається й каже мені:

– Усе нормально, Табакі.

І відходить до свого стільця. От і все. А приємно було б дістати заслуженого ляпаса. Це поставило б мене в один ряд з усіма повноцінними нахабами, які нюхають чужих дівчат.

Русалка гладить мене по голові й шепоче, що я зовсім не старий і що ніхто не збирається покидати мене, одне за одним.

– Дурна дитина... Наївне дитя... Таке їхнє призначення. А моє призначення – дивитися їм услід і махати зашмарканою хустинкою. Це життя...

Вікінг роззброїв Гібрида. Тепер Гібрид вирячився на мене опухлими очима й подає якісь таємні знаки. Напевно, пропонує виїхати в коридор і повіситися там із ним за компанію.

За Песячим столиком гиркаються на тему: чи можна сп'яніти з одного ковтка, чи не можна, а якщо можна, то що має бути в чашці. Ось-ось під'їдуть перевіряти, тому я швидко відсьорбую ще трохи «Погибелі». Від їхніх перевірок нічого хорошого чекати не доводиться.

Пес Рикша, який утік на самому початку мого нападу туги, повертається зі Сфінксом, Македонським і Курякою. Якщо це акція задля мого порятунку, то він страшенно її затягнув.

Усе ще білий, як полярна миша, Македонський відразу від дверей пірнає за ридван, а Сфінкс приєднується до нас, підчепивши по дорозі ногою вільний стілець і шваркнувши його поряд з Мустангом.

— Ось, — каже Лорд, — якщо я не помилюся, один з «гордих чоловіків, які дозволяють топтати своє самолюбство». Не дозволяй більше такого, Сфінксе, це погано діє на психіку Шакала.

— Як-як ти сказав? Що дозволяють топтати?

— Це не я сказав. Самолюбство. Всіляка дрібнота його тобі зневажливо топче, а ти це терпиш.

— Донощик! — обурююся я. — Брудний стукач!

Лорд безтурботно посміхається. Русалка паленіє замість нього. Куряка, прилаштувавшись у кутку, з кислим виразом обличчя виймає свій щоденник.

— Час не на всіх діє однаково, — кричить Гном за Песячим столиком. — Тільки подивисься, і видно... Одні ростуть і міняються, інші ні. Питається, чому?

— Збожеволіти можна, — висловлюється Лорд, нахабно відсьорбуючи з моєї чашки.

— Я знайшов у тебе в тумбочці дивну касету, — повідомляє мене Куряка, піднімаючи голову від сторінок свого щоденника. — Там тільки хрускіт і якісь порохкування. Це щось означає?

Це означає, що він знайшов одну з шести зіпсованих невлотимим візком-привидом касет. Ту, яку я не відніс до класу. Намагаюся пояснити це Куряці. Він дивиться з виразом «ти мене ні в чому не переконаєш і не переконаєш», який останнім часом почав мене добряче дівати.

— Час — не тверда субстанція, щоби впливати на когось вибірково, — менторським тоном сповіщає Пугач. — Він плинний, односторонній і не піддається впливам ззовні.

— Це тобі він не піддається, — Гном тицяє пальцем у наш бік. — А кому піддається, той про це мовчить. Ось і виходить, ніби такого не буває.

— Як люди цікаво про нас думають! — вражаюся я. — Ви їх чуєте? Аж ніяково.

— Сам винен, — огризнувся Лорд. — Не треба було привселюдно натякати на свою винятковість.

— Я займався тугою та скорботою!

— Не треба було сумувати так самозабутньо.

Краєм ока помічаю, що Сфінкс, який досі сидів з нудьгуючою гримасою, раптом нудьгувати перестав. Завмер, зненацька набувши суворого вигляду, навіть зіниці розширилися. Хтось інший, може, цього й не помітив би, але я насторожуюся й починаю посилено приночувати до атмосфери. Що в ній змінилося.

Ніби нічого. Не так задушливо, як раніше, або мені це здається, бо я вже звик, що страшенно парко. Фіранки хитнуло. Македонський, поставивши чашки, раптом чіпляється за край столу, ніби його хтось кудись тягне.

— Ти пропустив усе найцікавіше, — каже Лорд Сфінксові.

— Я це вже зрозумів.

— Він, між іншим, через тебе комплексує. Якщо гарненько в це заглибитися.

— Табакі не росте, бо знає секрет, — ділиться з Пугачем Гном, досить голосно, щоб усі могли розчути. — Він сам тільки що сказав про це. «Але тільки єдиний Шакал...» і так далі...

Македонський дивиться у вікно й напружено випинається під білим одягом, як стріла, для якої вже вибрано ціль, наче щось летюче, яке заховали в непрозору банку, де йому годі всидіти. Його обгризені пальці, котрі вчепилися в плечі, в мене на очах витоншуються й темнішають, обертаючись на драконячі кігті. Піщано-пустельні хмари зовнішності плывуть через його обличчя, відбиваючись в очах непролितим дощем.

– Ой-ой-ой, – бурмочу я, витріщаючись на них.

Стомлений, роздратований, чимось навіть наляканий Куряка запитує, чи правильно він зрозумів, що на моїх касетах записані всякі нічні шуми.

– Там зафіксовано потойбічне явище, – терпляче пояснюю я йому.

– Точніше, не зафіксовано.

– Це одне й те саме. Привиди не ловляться на плівку.

Жодної верещалки з підсвідомості, так ніби їх усі змило. Тільки якесь безрадне рохкання. Сперте від диму повітря Кавника починає тихенько мерехтіти, розмиваючи контури всіх, хто сидить довкіл. Русалка переляканою пташкою зачаїлася серед свого волосся, Руда підвелася. Македонський з жадібною цікавістю переводить погляд на свої руки. Те, що навколо нас, розповзається спіралями, ніби невидимі хвилі від кинутого каменя. Зачеплений ними Рикша, кривоного підстрибуючи, перебігає Кавник.

– І те, що нічого не записалося, доводить існування привидів? – у голосі Куряки – майже відчай і майже абсолютна впевненість у моєму божевіллі.

Людину, яка говорить таке, треба рятувати, але я ще не визначився, кого треба рятувати швидше: Куряку, який ось-ось завіє, чи Македонського, який ось-ось вилетить у вікно, висадивши і скло, і ґрати. І, звичайно, я не встигаю за обома.

– Ви що, вирішили звести мене з розуму, ви всі! – пронизливо кричить Куряка, викотивши білуваті очі, та їде просто на мене з явним наміром розчавити. Одночасно лунає інший викрик. Щось племенисто-багряне, засліпивши нас, сполохом обпалює стелю та пролітає по кімнаті. Звуки глухнуть.

Я верещу: «Полундра!» – відштовхуюся від столу, і під своє власне розчленовано згасаюче «ра-ра-ра» перевертаюся разом з Мустангом. Аж обурює, як поволі. Візок Куряки, судячи з шуму, врізався в Мустанга, з усіма його гирками й іншими обважнювачами. Лежачи на спині, я бачу кришталевий дощ, який віялом розлітається по підлозі. Скляні пацьорки повисають у повітрі й поволі опадають, не поспіваючи за більшими друзками. Заворожений, простягаю руку, щоб упіймати одну з пацьорок, але промахуюся. Я розумію, що Македонського я остаточно й безповоротно упустив, що в першу чергу рятувати треба було, звичайно, його, а Куряка міг і почекати, бо одна річ – коли хтось божеволіє від самотності, й зовсім інша – коли хтось перетворився на дракона, і за ним загуло. Усвідомивши все це, намагаюся вилізти з візка, щоб усе ж таки спробувати щось зробити, і потрапляю просто під Курячині колеса. Темно, нудить і страшенно тхне паленим.

Приходжу до тями під столом. Як я тут опинився, незрозуміло. Поряд сопе зачаєний Пугач, а з краю нашого з ним спільного даху тихо капає бруднений кавовий дощик. На лобі в мене ще доволі м'яка гуля, що насувається на око. Обмацавши її, згадую скляний водограй і перелякано охкаю.

– Знаєш, – сварливо каже Пугач, поблискуючи скельцями окулярів, – ваша згряя переходить усякі межі. Це вже просто непристойно – те, що ви виробляєте.

– Так. Стався напад у людини. Що тут можна було зробити? З епілептиками таке трапляється.

– Напад? Епілептик? – Пугач вибухає неприємним реготом. – От, значить, як ви в себе в четвертій це називаєте!

Пояснюю Пугачеві, куди він може запхати своє обурення, викладене на письмі й обмотане колючим дротом.

– Хам, – бурчить Пугач, вилазячи з-під столу. Поріділі кавові краплі довбуть йому загривок.

Чекаю, поки він відповзе якомога далі, тоді висовуюся. Ноги, друзки шиби, вода, клапті піни. Хтось намагається прибирати, інші ходять і витріщаються. Пси, Щури й навіть дівчата. Забули, напевно, що в нас війна. Уціліла частина шибки розмальована інеєм. Торкни її – і все обсиплеться. А посередині зяє дірка. Схожа на морську зірку. Я дивлюся на неї, коли мене підбирає Чорний. Підбирає й відносить, діловито розштовхуючи натовп, який не розступається перед нами. Я ні про що не питаю, він теж. Добре, коли тебе цілеспрямовано кудись несуть. Можна не думати, а просто їхати. На виході з Кавника купка цікавих проводить нас свистом і перешіптуванням.

– Не реви, – тільки й каже мені Чорний.

– Я стараюся.

Мерехтіння та в'язкості більше немає. Світ повернувся у звичний стан, звуки долинають виразно й голосно, але дещо все ж змінилося. То тут, то там гримлять стулки вікон. По коридору гуляє вітер. Двері спальні зачиняються за нами з такою силою, що Чорний підстрибує, а я клацаю зубами.

Спальня передурганно похмура, і з висоти зросту Тата Псів несподівано маленька. Сфінкс, Сліпий і Русалка сидять рядочком, підпираючи шафу, й мають доволі-таки прибитий вигляд, а пилова буря гримотить у вікна, закидаючи їх летючим сміттям.

Чорний опускає мене на підлогу. Повзу до своїх, на ходу приміряючи різні вирази обличчя, відповідні до обстановки, хоч і не зовсім розумію, яка обстановка тут у нас. Чи осиротіли ми сьогодні на вічні часи? Чи втратили останнього з драконів, які й так давно не трапляються в природі? Чи передбачають понурі обличчя присутніх мовчазну жалобу – і чи не треба мені трохи пошуміти, щоб вивести їх із заціпеніння?

Сліпий відсовується, звільняючи мені місце між собою та Сфінксом. Місце завбільшки як кролик. Я туди якимсь дивом протискуюся й відразу вирішую, що шуміти не буду. Надто багато я сьогодні шумів. Хай буде тихо, хай вітер рветься та гуде в зовнішності, я втомився, і гуля моя болить.

Чорний сідає навпочіпки біля дверей. На колінах у Сфінкса – щось довге, загорнуте в рушник, від чого смердить паленою пластмасою. Я відгортаю край рушника, але ще до того, як побачити, здогадуюся, що там граблі. Це саме вони і є. Відстебнуті, вони обпливли на кінцях аж до втрати пальців і поблискують оголеним металевим каркасом. Страшенно, страшенно потворні.

– Облиш, – каже Сфінкс. – Їх тепер хіба що в сміття.

Обережно опускаю на місце край рушника, з неприємним відчуттям, що торкнувся чогось, що померло зовсім недавно.

– Боляче було? – безглуздо запитую я.

– Уяви собі.

– А Македонський?

– Македонський нагорі. Спить.

Він каже це швидко й сухо, і я розумію, що уточнювати не варто. Нагорі, значить, на ліжку Горбача, а чому там, і який він зараз має вигляд – це вже дрібниці, в які не потрібно заглиблюватися. Головне, що він не відлетів. Заплюшую очі й обвисаю, заціплений з двох боків ребрами Сфінкса та Сліпого, вмовляючи себе, що давно мріяв поспати приблизно як овоч, який застряг між двома терками. Не засинаю, звичайно, але впадаю в заціпеніння, котре нагадує сон. У мене досить багато думок, які треба обдумати; їх можна обдумувати й у такому стані напівдрімоти. І їх мислю.

Простір, що належить колекції, я відгородив позолоченим шнуром. Вийшла маленька сцена. Роль задника відіграють фотографії стародавнього Перехрестя. Між ними залишено

проміжок, в якому, як місяць, висить велика біло-синя тарілка. Не знаю, наскільки це було правильно – помістити її там, але для мене в такому розташуванні є особлива краса, адже це наче Дім і місяць, два мої найулюбленіші явища природи.

Перед щитами з краєвидами Перехрестя стоять табурети різної величини. На найвищому – пташина клітка. Довга, вузька і, чесно кажучи, тісна навіть для канарки. На табуреті трохи нижчому – якась скособочена штуkenція, про яку ніхто не може сказати, що воно таке. Найбільше ця річ схожа на деревну хворобу, яку зрізали з дерева, сплюснули та втиснули в тацю. Незрозуміло, з якою метою. Назвати цю горбкувату всохлість красивою ніхто б не наважився. Вона радше потворна. За часів мого дитинства вона лежала в кімнаті, яку тодішні старші називали баром. Не знаю, звідки взялася ця байка, але серед наймолодших ходили чутки, що якщо прохромити її пальцем, в дірку, що утворилася, рине смердюча, чвакаюча трясовина й поглине все навколо. Світ стане болотом. Тому, хоч нам і було цікаво, що у всохлості всередині, ніхто не наважувався взяти на себе відповідальність і перевірити. Ми тільки доторкали її. Дуже обережно погладжували шорсткаву поверхню болота, прислухаючись, чи не рветься воно назовні, зворохоблене нашими дотиками. Робили ми це за відсутності старших, і хоча ніхто з нас нічого не прохромлював, навіть просто чіпати болото було досить страшно, адже воно могло тільки прикидатися твердим, щоби приспати наші підозри, а саме тільки й чекало на незграбний, необережний палець.

Тепер болото лежить у моїй колекції, на вигляд дрібніше й темніше, ніж було колись, і, як і раніше, чекає. На випадок появи поблизу безтурботних відвідувачів над ним пришпилено папірець з попередженням: «Руками не чіпати!»

Уся моя колекція обвішана закликами, стрілками та дороговказами. Особливо щити з Перехрестя. Посеред лівого щита в мене ще висить лупа на унітазному ланцюжку. За її допомогою можна вивчати написи на фотографіях. Поряд стоїть поштова скринька-шпаківня на дерев'яній нозі. Розфарбована в рожевий, зелений і червоний кольори. Нога в неї понищена шурами, але верхня частина виглядає цілком пристойно.

Щити, поштова скринька, клітка, болото, тарілка-місяць, синій ліхтар, в якому відчиняються дверцята, – теж на дерев'яній нозі, як і поштова скринька, стілець з приклеєним до спинки чучелом крука, причому сидіння стільця пообтикане цвяшками, а на грудях чучела напис: «Привіт від Хічкока!», собачий нашийник з бубонцями (зводити собаку з розуму?), коробка із засушеними жуками, пляшка із запискою невідомого змісту, запечатана сургучем, дір'явий чобіт на велетенську ногу, мішечок з ворожильними бобами, дорожній знак «Стоп», весь понівечений, наче його збило вантажівкою, чорний широкополий капелюх, три підкови, скручений корінь, на якому видряпано «мандрагор чоловічий, звичайний», і парасолька з соломи, що обсипається потертю при спробах її розкрити.

Усі предмети діляться на повітряні, магічні й природні. До повітряних я відніс тарілку, парасольку та пташину клітку. До магічних: стілець з круком, жуків, «мандрагора звичайного» та мішечок з бобами. Усе решта – земне, крім болота. Об'їжджаючи колекцію з гармошкою, я помітив, що коло знака «Стоп» мелодія стає тужливою, а поряд з поштовою скринькою – пошвиствующою, з цвірінькотанням. Це, швидше за все, означає, що скринька використовувалася як пташиний будиночок, а дорожній знак постраждав у зв'язку з якимись сумними подіями.

Почалося все з тарілки, яка тепер зображає місяць. Того дня прийшла дівоча делегація й перерізала дроти, що ведуть на їхній бік, обірвавши зв'язок між нашими коридорами. Після них на підлозі залишилися жмутики різнобарвних дротів, об які всі перечіпалися, тож довелось розвісити їх по стінах, іншого застосування їм я не знайшов, а викинути було шкода.

Розвішуючи дроти, я виліз на шафу і знайшов там надтріснутий таріль, в'язанку побурілих мочалок і муміфікованого таргана. Знахідки ці мене страшенно засмутили. Я почав думати про всілякий старий мотлох, нікому не потрібний і ні до чого не придатний, який не викинули тільки тому, що не дійшли руки, а потім він просто загубився, про всі ці речі, якими

людина обростає з лютою швидкістю, як тільки де-небудь з'являється. Чим довше ти десь є, тим більше навколо всякого такого, що варто було б викинути, але коли ти переберешся на нове місце, то візьмеш із собою що завгодно, окрім цього, власне, сміття, а отже, воно більше належить місцю, ніж людям, тому що не переїздить ніколи, і в будь-якому новому місці людина знайде клаптики когось іншого, а її клаптики залишаться тому, хто прийде на її колишнє місце проживання, і так відбувається завжди та скрізь.

Що довше я роздумував на цю тему, то страшніше мені ставало, відтак під кінець я не знайшов у собі сил спуститися й залишився на шафі в компанії таргана, який давно відійшов на той світ, і зашкарублених мочалок. Нескінченно дорогих моєму серцю саме через свою нікому не потрібність.

Коли Сфінкс запитав мене, у чім річ, а я пояснив йому про жахиття ситуації, він обізвав мене речистом.

– Зрозумій, Сфінксе, – сказав я. – Вони більш тутешні, ніж будь-коли будемо ми з тобою. Їх звідси ніхто нікуди не забере. У цьому їхня перевага перед нами.

– Ти хотів би стати старою мочалкою, людино? – Сфінкс притулився до шафи, підставляючи мені плечі для спуску, і я зліз по ньому, прихопивши з собою надтріснуту тарелю як сувенір.

Лорд недобрим голосом запитав, що я збираюся робити з цією роздубаною тарілкою.

– Спатиму з нею, – сказав я. – Або кластиму в неї на ніч сережку.

Лорд заявив, що мій речизм давно вже переріс у страхітливий егоїзм, що з цим треба якось боротися, хоч він і не уявляє, як саме. Що я віддаю перевагу речам над людьми й готовий завалити людей різним мотлохом, аж до абсолютного й остаточного знерухомлення.

Поки він просторікував, я обер таріль від пилюки, навів на нього глянець і прилаштував на тумбочці. Таріль виявився ще гарнішим, ніж я думав. Білосніжний, із синьо-блакитними квітами та ягодами.

Весь час, поки я з ним вовтузився, Сфінкс не зводив з нього очей і супився, неначе теж був налаштований проти нещасної тарілки.

– Ну що таке? – не витримав я. – Невже незрозуміло, що для мене це символ?

– Мені незрозуміло інше, – замислено протягнув Сфінкс. – Звідки він узявся? Хто-небудь раніше бачив це блюдце? Я – ні. Не можу зрозуміти, як воно потрапило до нас на шафу. Ти, наприклад, його пам'ятаєш, Табакі?

Я тареля не пам'ятав. Лорд, Горбач, Лері та Сліпий не пам'ятали його також. Два дні я роз'їжджав по Дому, показуючи кожному зустрічному біло-синю надтріснуту тарілку, проте жодна людина її не впізнала. А потім виявилося, що в Домі є багато таких несподіваних і невпізнаваних предметів. Так почався мій особистий пошук і моє полювання, те, що згряя радісно обізвала божевіллям. На третій день полювання мене зігнали з загального ліжка разом з усією здобиччю. На шостий день мою колекцію перенесли до класу.

Прокидаюся в задушливому й темному місці, дрижачи від верещалок, які раптом мене обсіли, та від нестачі кисню. Хтось не надто розумний спорудив «нічне гніздо» і запхав мене в нього. Напевно, з найкращих міркувань. Гнізда треба вміти будувати, це насправді ціла наука, зробиш щось не так – воно завалиться або мимохіть тебе придавить. Той, хто спорудив цю невмілу імітацію, про такі дрібниці не подумав. Тому на світ я вилажу мокрий, як хлющ, і напівзадушений, і ще не встигаю вилізти цілком, як гніздо руйнується, приваливши мене парою подушок.

Куряка дивиться в стелю. Якби він був у моєму гнізді, то так би там і помер, тихо та непомітно.

Лері розливає чай. Руда відшкрябує щось, що присохло до її ведмедя. Запитую, де Македонський.

– Пішов, – Руда повертає до мене свого звіра з гудзиковими очками. – Соромиться.

Зрозуміло. Сором'язлива людина Македонський. А коли перестає таким бути, краще перебувати чимдалі від нього. Хоча насправді я так не думаю. І свою роль учасника подій ні на що не проміняв би. Вилізаю на румовище «гнізда». Так мені видно Лорда, який сидить на підлозі. Сидить він, прикрашений здоровезним фінгалом, в обнімку з маніркою Рудої, та співаєть-ся собі під шумок.

– Кажуть, ти кинув саморобну бомбу й розніс пів-Кавника, – доводить до мого відома Лері. – Виголосив прощальну промову – й тоді жбурнув її. Я говорив, що нема в тебе ніякої бомби, але ніхто не вірить. Кажуть, я своїх вигороджую.

– Правильно, Лері, завжди вигороджуй своїх. Так і треба. Як-не-як – одна згряя, це не жарти. Він кліпає.

– Але бомби ж не було?

Обмацую гулю.

– Ти в цьому впевнений?

Він, звичайно, не впевнений. Сопе й шкребе підборіддя. Точніше, те місце, де йому належало би бути. Приготуванню чаю ця задумливість на користь не йде, але зовнішність Лері від неї виграє.

– А з Македонським від страху стався випадок, – остаточно засмутившись, продовжує Лері.

– Ти питаєш чи стверджуєш? – уточнюю я.

Він ображено мовчить.

Лягаю долілиць і примружуюся. Картатий плед – як хвилясте шахове поле, що втікає вдалечинь. Злітний майданчик для розкиданих по ньому речей. Футляр з-під окулярів – броньований автомобіль, без дверей і віконець, гребінець – погано пофарбована перекошена огорожа, кашкет – літаюча тарілка зі значками-ліюмінаторами. Винятково красивий і безлюдний маленький світ. Утім, не зовсім безлюдний. Пускаю побігати по ньому свої пальці, щоб трохи пожвавити ландшафт. Одночасно з моєю рукою на його поверхню опускається допотопна біла конструкція, з якої бухає пара.

Голос Рудої питає, чи в мене що-небудь не болить.

– Щось ти раптом дуже розпластався...

Сідаю й підтягую до себе чашку.

– Я був у ковдряній країні. Такій тихій-тихий. Там мешкають змієподібні гуманоїди. Рожеві, сліпі й доволі жваві. На кожен десяток припадає один колективний розум. Серед змійовиків ходять легенди про те, що існує нижній ярус цього ж світу, в якому в кожного змійовика є свій двійник, тільки набагато коротший і майже нерухомий. Не всі, звичайно, вірять цим чуткам. Є ще особливо просунута секта. Її члени вважають, що спільний розум об'єднує не десять змійовиків, а двадцять, з яких десять – із нижнього світу. Але це вже абсолютна ересь. Члени цієї секти, з метою розширення світогляду, вживають заборонені стимулятори, так що зараз вони майже зовсім винищені, в той чи інший спосіб.

Голова Лорда виринає з-за ліжка та кладе щелепу на його край.

– Цікаво, чому всі твої казки такі страшні, га, Табакі?

– Бо я сам страшний. І розум мій породжує чудовиськ. До речі, якщо хочеш побути «голосом божим» для бідних «двадцятників», можеш спробувати до них звернутися. Тільки врахуй, що вони глухі.

Лорд, здригнувшись, втуплюється у свої пальці, зібрані під носом у жменьку.

– Як же я до них звернуся?

– Відстукай морзянку. Вони розуміють.

– Ну й балачки у вас, – обурюється Лері. – Ви, що, знову мене морочите, так?

Лорд дивиться раптово розширеними зіницями, в яких усуціль – клуби «Погибелі»:

– Сволота ти, Табакі. Як я можу їм щось відстукати, якщо я не розум для двадцяти? Якщо я не відповідаю їхній релігії?

– Будеш голосом облуди та фальші. Що тут такого страшного?

– Ти! Це ти, брехло, ось ти хто! Знущаєшся над бідними...

– Ой, ой, ой, – стогне Руда, – як мені від вас зле! Ну хіба можна бути такими grimнутими на всю голову?

– Це все Табакі, – виправдовується Лорд, вказуючи на мої пальці, розчепірені на ковдрі. – Він у нас дурилюд. І сотворив із себе кумира для цих...

– «Двадцятників», – підказую я.

– Отож-бо.

– Це вони наді мною знущаються, – наполягає Лері. – Вічно так. Не знаю, за що. Мене тут сто років не було. Прийшов, і відразу...

– От хай Лері до них звернеться, – свінуло Лордові. – Він цілком відповідає догмам їхньої релігії. Лері, друже, простукай послання, будь людиною. Скажи, що вони близькі до істини, якщо виключити недороблених, на кшталт нас із Табакі, та що ми поділяємо їхнє прагнення до пізнання таємниць усесвіту...

– Тепер я вже вірю в бомбу, – скаржиться Лері байдужому Куряці. – Дедалі більше я в неї вірю...

– Вір на здоров'я, мені-то що, – Куряка скошує на Лога одне незадоволене око. – А ти знаєш азбуку Морзе?

– Яка, до біса, азбука?!

– Тоді скажи про це Лордові. Він від тебе відчепиться.

– Стараєшся, заварюєш їм чай... А вони...

– Вони невдячні тварюки, – погоджується Куряка. – Невдячні, нетверезі та несимпатичні.

– Це він про нас, – перекладає мені Лорд. – Усе, що було сказано, сказано про нас. Ти ж бо розчув його слова, Табакі?

– Нетверезі – це про тебе. І несимпатичні – теж. Оно який у тебе фінгал під оком. Дуже псує зовнішність, просто жахливо. Де ти його дістав?

– Відкинуло вибуховою хвилею, – п'яно посміхається Лорд.

– Харамани, – продовжує Куряка свій безпристрасний перелік. – Базіки...

– А де Сфінкс? – похоплююся я. – Де він швендяє, в той час як мене щосили ображають і порочать?

– Нас, Табакі, нас, – виправляє Лорд. – Сфінкс на похоронах. Думаю, це надовго. Якщо робити все за правилами... Вони поклали їх у коробку, обгорнули чорним оксамитом...

Я здогадуюся, що мова йде про згорілі граблі, й стає трохи образливо за первісний переляк, а потім стає образливо, що не запросили на похорони.

– Залили воском...

– А це ще навіщо?

– Для надійності, – терпляче пояснює Лорд. – Невже незрозуміло? Сліпий боявся, що їх розтягнуть на сувеніри.

– І ще вони всі психи, – закінчує перелік наших особливостей Куряка.

Від Куряки виразно тхне годинником. Десь він його ховає на собі після Могильника. Рано чи пізно я до нього дістануся. Наприклад, коли Куряка полізе купатися. Це трохи втішає, але зовсім-зовсім трохи, адже наразі цей годинник живий-здоровий і непомітно зводить мене в могилу самим лише фактом свого існування. Мені не можна жити біля годинника, це для мене погибель, але хіба Куряці поясниш таку елементарну річ? Він упевнений, що я прикидаюся. Я – прикидаюся! Дивлюся на нього з докором, але він знай цідить свій чай і вухом не веде. Напевно, чашка заважає йому помітити мій докір.

Лорд сумовито пошкрябує пальцем по ковдрі. Душа його рветься до спілкування з глухонімими «двадцятниками».

– Старався для них і так, і сяк, – бурмоче Лері. – Те принеси, це віднеси...

Дракон з'являється скромно й тихо. Ні тобі «пихкання вогнем», ні інших неподобств. Крадеться вздовж стіни, як найжалюгідніша на світі миша. І несе нам велике яйце. Напевно, як викуп за пережите хвилювання. Передає його мені та ховається в себе на ліжку.

Я розгортаю пакет, там нерівно нарізані шматки пирога з капустою.

– Ого! Це з поминок?

Македонського пересмикує.

– Не переживай, – раджу я йому. – Було дуже навіть весело. Оно Лорд звалився з милиць і тепер спивається під приводом своєї немочі. А не мав би приводу, то й спиватися було б соромно. Відтак дихай вільніше.

– Я не спиваюся, – ображається Лорд. – Я лікуюся.

– Ну от, бачиш...

Та Македонський усе одно нещасний і причаєний. Немає нічого страшнішого, ніж коли в тебе є совість.

– То це таки Македонський влаштував? – пожвавлюється Лері. Нетерпляче ворушить губою, притискуючи до грудей банку із заваркою. – Кинув бомбу, чи що там у Кавнику кинули...

– Ні, – кажу я. – Він нічого не кидав. Він спробував відлетіти.

Вітер стугонить між віконними рамами. Руда надягає сині окуляри.

– Погода міняється, – каже вона.

Вітер виє та стукає у вікна весь вечір. Я міняю компреси на лобі, доглядаю свою гулю. У Сфінкса обгоріли вії та щоки, він ходить намазаний кремом від опіків – незвично строкакий. Лорд і далі спивається. Дівчата пішли затуляти від ворожих поглядів Спицю та її весільну сукню.

Замість них прийшов Чорний. Вони з Курякою обговорюють своїх улюблених живописців, і навіть якщо не прислухатися, зрозуміло, що Чорному ці теми даються насилу. Він мучиться, але не йде. Боїться, напевно, що варто йому вийти, як ми тут же порозвалюємося, добиті гидкими болячками. А може, навпаки, побоюється за психіку Куряки в нашому оточенні.

Сліпий щосили намагається замінити нам Македонського. Вода в нього википає, примочки губляться і знаходяться ним же потоптані, реанімуючи Мустанга, він прищемляє в ньому палець, а мене дбайливо вкриває залюраною ковдрочкою Грубого. Як висловився Сфінкс, «що б ми без тебе рибили?».

Вечеряти я їду сам-один, хоч Куряка погрожує приєднатися.

Біля Кавника все ще товпляться цікаві. Зупиняюся послухати, про що вони теревенять, і з'ясовую, що Македонський на знак протесту проти випуску облив себе бензином і підпалив, після чого виплигнув у вікно. Версія з бомбою була цікавіша.

Біля їдальні мене наздоганяє Мавпа.

– Агов, а ти знаєш, що Лері пішов у зовнішність із Літунами? Йому там щось терміново знадобилося.

Гальмую, наляканий цією звісткою. Лері в зовнішності! Кінець світу! Його там приб'ють у першій же брамі. Або він загубиться, задивившись на власну тінь. І повернеться від п'ят до маківки у Хворобі.

Я кажу Мавпі:

– Ну звичайно. Ми в курсі. Дякую.

І їду далі.

В їдальні під численними зацікавленими поглядами я мажу та мажу бутерброди, які доведеться взяти з собою. Мажу їх тим і цим, посипаю сіллю та склеюю. Страшенно нервуючись

через дурня Лері. У його кажанячому прикиді в зовнішності належить з ревінням гасати на мотоциклі, а не ходити пішки, роззявивши рота. Такий, яким він є, Лері в кожного зустрічного, молодшого за сорок років, викличе пристрасне бажання його мотлошити. І, звісно ж, весь цей ризик – через якусь весільну краватку мерзотного забарвлення.

Потім приїжджає Куряка з Грубим на буксирі. Поки я по ложці завантажую в Грубого кашу, вечір закінчується. Кидаю недогодованого Грубого й намагаюся наїстися сам, поки не позабирали геть усього. Потрохи починаю розуміти Сліпого. Важко бути Македонським, якщо ти ним ніколи не був. Грубий несамовито кліпає над нагрудною серветкою, роззявляючи рота, чекаючи на їжу. Я кидаю виделку та запитую Куряку, чи він і далі збирається прохолоджуватися, тоді як я давлюся через докори сумління, чи все ж таки спробує мені допомогти. Куряка, попри мої очікування, не сперечається й мовчки бере ложку Грубого. Годує він його геть повільно, горобиними порціями, але все-таки годує, і я можу спокійно пожувати.

Поступово навколо нас збирається весь обслушний персонал ідальні. Стирчать над душею, поглядаючи на годинник. Я згрібаю бутерброди в пакет, ляскаю по підборіддю Грубого, по самі вуха заповненого непроковтнутою кашею, кажу Куряці: «Вперед!» – і з усією можливою швидкістю кермую до виходу. Менш за все я відповідаю за себе тоді, коли навколо починають бовваніти невидимі циферблати.

Біля наших дверей Куряка заминається, немов сумніваючись, чи хоче в'їжджати. Насправді йому цього не хочеться, але й діватися йому радше нікуди. Він береться за клямку й каже, не дивлячись на мене:

– Адже я теж був із вами в Кавнику. І вперше побачив щось незвичайне сам, а не почув, як ти про це розповідаєш.

– Ну. І як? – запитую з цікавістю. – Більше не нудьгуєш?

– Ні, – очі в нього прикриті віями, не розібрати, що вони виражають. – Не нудьгую. Але ти мені ось що скажи. Те, що я бачив... Адже це було насправді?

– Залежно що ти бачив.

– Мені чомусь не хочеться про це говорити. Я в собі поки не розібрався.

Я зітхаю.

– Нам усім не хочеться про це говорити. Я думав, тебе це дратує.

– Ні, – каже він здивовано. – Зовсім навпаки. Мене б розсердило, якби ви стали це обговорювати. Напевно. Не знаю. Але навіть ти мовчиш.

– І правильно роблю, – відказую я. – Македонський і так готовий крізь землю провалитися.

Куряка киває й нарешті відчиняє двері.

Іноді мені здається, що він уже зовсім свій. Але нечасто.

Що ви, хотів би я знати, зробіть, якщо ваш сусід по кімнаті, ліжку, столу й усьому іншому, що вас оточує, розбудить вас посеред ночі з придушеним криком: «Ось де ти! Я нарешті тебе знайшов!»

У таких випадках у зовнішності викликають «швидку допомогу», але ми не в зовнішності, тому я жваво відповзаю від нього, відгороджуюся подушкою й починаю прикидати, чи варто волати «рятуйте!» відразу, чи ще трохи почекати.

– Я знайшов тебе! – повторює Лорд, смикаючи подушку. – Не відпирайся, я тепер знаю, хто ти.

Вигляд він має такий, як у кінченого психа.

Я кажу, що й не думав ні від чого відпиратися та що, слава богу, теж знаю, хто я.

– А зараз, коли ми з'ясували, хто ми такі, й обоє все-все один про одного знаємо, давай спати далі. Ніч надворі. Дивись, усі сплять. Люлі-люлі...

– Я хочу назад, – каже Лорд. – У сюди, але раніше, і щоб усе було інакше. Або так само, але зі мною.

— Ну й дурень, — кажу я.

— Це мій вибір.

Усі вони чомусь вважають ці слова вирішальними. На кшталт заклинання, проти якого я нібито не зможу встояти. Це було б смішно, якби не було так сумно.

— Подумай, — кажу я, зітхаючи. — Подумай гарненько — і прихोдь знову.

Його пальці стискають моє зап'ястя з такою силою, що, здається, от-от його зламають.

— Ні, будь ласка! — просить він. — Іншим разом я тебе не знайду. Я й цього разу тільки на силу...

Зовсім з'їхав з глузду чоловік.

— Стий! — кажу я йому. — Схаменися, дівчає! Я тут — кожного божого дня. Шукати мене абсолютно нема потреби.

Відсовую подушку, сідаю зручніше й даю йому легенького щигля по перенісцю, поміж бровами. Зовсім легкого, ледь торкнувшись, але Лорд сахається, неначе я стукнув його Мустанговим тягарцем, і мало не падає на спину. Зажмурюється. Розплющує очі. Витріщається, наче вперше бачить.

— Чорт би тебе побрав, — говорить він. — Ти зробив мені боляче.

— А ти мене розбудив. Тепер ми один з одним поквиталися, відтак можемо спати з чистою совістю. Все.

Збиваю подушку й заплющую очі, відчуваючи, що мирний сон сьогодні мені не світить.

Так і є. Лорд не заспокоюється.

— Ти — це він, — каже Лорд. — Мене не обдуриш.

Я знову сідаю.

— А от і обдуриш. Запросто. Досить захотіти.

У світлі двох крихітних настінних ламп очі його, ніби чорні провалля. Бездонні вікна мороку.

— Ти не можеш так зі мною вчинити. Я знайшов тебе. Я попросив. Ти зобов'язаний мені допомогти.

Дивовижна самовпевненість!

Наступні півгодини я збираю в запасний наплічник усе необхідне.

Потім ми повземо. Довго, адже по змозі — тихо. Нарешті ми в передпокої, поряд з візками, ліхтариками напоготові. Я звільняю Мустанга від гир, щоб він не дзеленчав і не бряжчав. Сьогодні я не беру з собою великого наплічника, тож втрата рівноваги йому не загрожує. Мені вже розхотілося спати, я підбадьорився, і відразу виникає бажання перекусити, бо перше, що мене наздоганяє, як тільки я підбадьорююся, — голод, решта вмикається пізніше.

Лорд тихий і моторошно люб'язний. Усіляко допомагає та не лізе з питаннями. І добре, що не лізе, я не в тому настрої, щоби щось йому пояснювати.

Їдемо ми недалеко. Усього лише до класу. Нічний візит до колекції, що є розрадою моїх очей. У класі я розстібаю запасний наплічник і виймаю з нього три необхідні мені предмети. Ланцюг з підвішеними до нього годинниковими коліщатками. Такі водяться тільки в древніх годинниках — зовсім старих, а не в тих, котрі працюють на батарейках. Ланцюг я надягаю на шию. Блокнот беру в руки. Олівець — у зуби. Тепер я готовий.

Лорд кусає нігті, зацьковано розглядаючи мою колекцію. Можна подумати, це я його сюди заманив, а не він мене. Обмацує ремінець, що висить на пташиній клітці, той, який зі щурячими черепами, знімає його й обертає в руках.

— Крихкий експонат, — попереджаю я, витягнувши з рота олівець. — Можливо, пристрітне. Краще не чіпати.

Він вішає черепи на місце. Мимохіть посміхнувшись, чим негайно пробуджує в мені мисливські інстинкти.

— Агов, що ти про них зрозумів? Зізнавайся! Я ж побачив!

Лорд знизує плечима. Звішується з візка, вивуджує з купи нічийних предметів широкополий чорний капелюх та обмотує його тулю ремінцем. Черепа вишиковуються колом, Лорд застібає мідні бляшки, які, виявляється, пристігалися саме до цієї тулії саме цього капелюха, й обережно кладе капелюх на сидіння стільця з опудалом крука.

Мене стає тільки на протяжне охання.

Капелюх перестав бути просто капелюхом, відразу перетворившись на найбагатозначніший експонат у всій колекції.

— Оце-то так! Дякую, — кажу я. — Знаєш, а мені в якусь мить здалося, що ти його і надягнеш. Лорд дивиться відчужено.

— Це не мій капелюх, — відповідає він після довгої паузи.

Дивлюся на капелюх. Потім на нього.

Кажу:

— Ну, так, звичайно.

Відкриваю блокнот і відкашлююся.

— Отже. Ти зробив свій безглуздий вибір, і більше думати над ним не збираєшся.

Він мовчки киває.

— Ти знаєш, що твоя пам'ять — частина тебе? Ще й зовсім не маленька? Той, хто повертається, може стати зовсім не тим, ким був раніше. Він може не зазнати багато чого з того, що зазнавав на попередньому колі, а отже, він буде іншим.

— Я знаю, — промовляє Лорд. — Не старайся намарно. Я не передумую.

— Ти — людина Лісу, — кажу я йому. — Це в тебе в крові. Ти не зможеш бути щасливим, поки ти не там.

— Я знаю, — говорить він. — Але її там немає.

— Кохання зжерло тебе. Перше, що воно пожирає, — це мізки, май на увазі. До речі, про кохання... А ти впевнений, що, ставши на децицію іншим, покохаєш ту саму людину, яку любиш зараз? Упевнений?

— Звичайно.

Він посміхається. Як маніяк. Або як закоханий. Що, загалом, одне й те саме. Він посміхається мені, наполовину з'їдений, обгризений до кісток, і ця усмішка вирішує все. До біса традиції, ритуал і все інше... Зокрема — до чорта співбесіду. Я ніколи раніше не нехтував співбесідою. Десять запитань мають бути задані, відтак я задавав їх усім, однак Лордові я не задам більше жодного. Він — немов та русалонька, яка прийшла обміняти свій хвіст на абсолютно не потрібні їй ноги, а разом віддала і голос, а проте якби відьма попросила в неї ще щонебудь, віддала б і це щось, і друге, і третє... Закоханий і маніякам море по коліно, всі вони однакові, сперечатися з усіма ними геть безглуздо.

Він поняття не має, про що просить, тим гірше для нього! Він упевнений, що кохання його настільки сильне, що наздожене його на будь-якому колі, то нехай собі вірить у це. Я не стану руйнувати його впевненість.

— Добре, — кажу я. — Ти переконав мене.

Відстібаю від ланцюжка одне коліщатко та кладу йому на долоню.

Він «туманно» дивиться, бере мою руку й цілує її. І я — як це не жакливо — стаю Господарем Часу. Який стоїть на порозі смерті, що, загалом, уже навіть звично, тому що ЙОМУ-МЕНИ — бозна-скільки років. Стільки не живуть. Тільки подовжують існування. Я цього терпіти не можу, й через те чортів стариган такий недосяжний: він же вічно у сплячці, розтягнутій до безкінечності. Хазяйський кивок — цей стариган не витрачає часу на слова: кивок — навіть більше, ніж ми можемо собі дозволити, і я повертаюся в себе рідного-коханого-любезенького, і не годен стримати мерзенного хихотіння.

Лорд здригається, як від ляпаса.

— Ну та добре, — кажу я йому. — Не бентежся. Чесне слово, я не стану тобі про це нагадувати занадто часто.

Потім іди. Не прощаючись, йди
далі, вперед – і вертайся.
Хто у вересні вересня не уникне,
залишиться тут на сто років за ґратами.
Альфред Гонг. Боедроміон

Сфінксові сняться сни, в яких Дім іде тріщинами, так що від нього відвалюються уламки, наймасивніші – як кімната завбільшки. Уламки зникають разом з людьми, котами, написами на стінах, вогнегасниками, унітазами й забороненими електроплитками. Він знає, що подібні сни бачить багато хто. Вирахувати їх неважко. Вони сплять, не роздягаючись, підклавши під голови напаковані наплічники замість подушок, намагаються не заходити в порожні приміщення та не розгулювати по Дому поодиноці.

Тому вранці, виявивши товсті кабелі, які обплітають віконні ґрати й тягнуться водночас у двох напрямках – до вікон третьої справа й до вікон шостої зліва, Сфінкс не здивований. Просто чийсь сон повторив його власний. Він шанобливо розглядає затягнуті на жердинах ґрат вузли – кожен десь як кулак, і думає, чи можна вважати це ознакою паніки, чи це поки що тільки страхи. Македонський у нього за спиною розглядає намети бритоголових і теж думає про щось сумне.

Він уже не такий білий, як напередодні. На ньому стара футболка Горбача в оранжево-сіру смужку, з капюшоном. Македонський натягнув капюшон на голову. Своєрідний компроміс між звичайним завішуванням себе волоссям і вчорашнім відкритим обличчям.

– А я вперше на них дивлюся, – каже він Сфінксові, який сидить на підвіконні.

– Знаю, – відгукується Сфінкс, не обертаючись. – Ти майже не підходиш до вікон відтоді, як вони тут. Боїшся?

– Ні. Просто від їхньої присутності я міняюся.

Сфінкс обертається, намагаючись перехопити погляд Македонського.

– Таки так, – каже він. – Кардинально міняєшся.

Македонський зацьковано посміхається.

У спальні задушливо й парко. День похмурий, небо незвичайного піщаного кольору. Це барви пустелі, на яку насувається смерч. Сфінкс притуляється лобом до ґрат. Унизу, біля наметів, тільки одна фігура; хтось сидить на складаному стільчику з натягнутим на голову капюшоном.

Русалка нипає по кімнаті, у відфільтрованих завісами сутінках, і збирає свій одяг. Зі стільців і зі спинок ліжок. Одяг і шість дзвіночків. Затиснувши їх у жмені, залізає на стіл. На те, щоби причесатися та вплести їх у волосся, у неї піде не менше години, хоч вона ніколи не знімає всі відразу, а завжди тільки половину – шість із дванадцяти. З ліжка на неї, підперши долонями щоки, дивиться Куряка. Згряя любить стежити за тим, як Русалка причісується. Це видовище їм не набридає.

Надворі вітряно, але нітрохи не прохолодніше, ніж у Домі. Сфінкс сидить на пеньку посеред вигорілого газону й дивиться на намети. Після того, як до їхніх мешканців навідався Акула, намети трохи відсунулися. Не набагато, на декілька метрів. Це не заважає їхнім мешканцям сходитися до дворової сітки й повисати на ній, чіпляючись за чарунки з дроту. Це не заважає їм підкликати кожного, хто виходить з Дому, і благати-вимолювати зустріч з Ангелом, «адже у вас тут перебуває, ми знаємо...».

– Мало не перестав перебувати, – каже Сфінкс молодому бритоголовому, якого посилають вести переговори частіше за інших. Бритоголовий радісно махає йому рукою, підкликаючи. Сфінкс не зрушує з місця.

За ніч подвір'я занесло сміттям. Серед целофанових пакетів, пластикових пляшок і клаптів паперу Сфінкс помічає дві-три неокочирні брошури, надруковані на дешевому папері. На кожній – крилатий ангел, який простягає до читача руки, повідомляючи, що «долучення до благодаті можливе в цьому житті, брате мій (сестро)!». Менш за все це створіння нагадує Македонського. Рум'яні щоки, золоті кучерика та дурнувата посмішка – він нагадує Сфінксові тільки Соломона в дитинстві (а мерзеннішої дитини Сфінкс не зустрічав і сподівається, що вже не зустріне). Він розглядає брошуру, притиснуто до асфальту носачом кеда, шкодуючи, що в нього нема чарівної палички.

До нього підходить Горбач із величезним наплічником. Схожий на мандрівника, який повернувся з далеких країв. Засмаглий і брудний. У волоссі, що розрослося вшир і вгору, – лися та дрібні гілочки.

– Переїжджаю, – повідомляє він похмуро. – Неможливо спокійно жити, коли ці типи товчуться поблизу. Сьогодні вночі вони мені приснилися, так що, мабуть, цього вже досить.

Горбач сідає біля Сфінкса, спираючись ліктями на наплічник, і підсліпувато вдивляється у вікна Дому.

– Що це там за мотузки намотані?

– Це не мотузки. Це кабелі, – відповідає Сфінкс. – Не лише тобі сняться погані сни.

Горбач супититься, намагаючись вловити зв'язок між поганими снами й намотаними на віконні ґрати кабелями.

– А ондечки що? – запитує він, вказуючи на вікно Кавника. Порожня рама якого – віялом – обрамлена смугами сажі.

Сфінкс зацікавлено дивиться на Горбача.

– Це сліди пожежі, – пояснює він. – Ти де був учора увечері? Невже нічого не бачив?

Горбач не відповідає. Мовчки набиває свою люльку.

– От скажи, кого тобі нагадує цей хлопчик з крильцями? – запитує Сфінкс, підштовхуючи кедом зім'яту брошуру.

– Соломона, – відповідає Горбач, навіть по-справжньому не придивившись. – Кого ж іще? Коли він був Пампухом.

– Мені теж. А вони, – Сфінкс киває на намети, – вважають, що подібний на Македонського.

– Не смішно, – каже Горбач.

– Мені теж. А найменше цей жарт смішить Македонського.

Горбач повертається до воріт, біля яких кивають і люб'язно шкіряться вже четверо бригоголових.

– То вони за Македонським сюди з'явилися?

– Вони думають, що так. Але при цьому носять з собою зображення Пампуха, відтак, боюся, самі не знають, кого їм насправді треба.

Горбач надовго поринає в мовчання. Пихкає люлькою, скося поглядаючи на Сфінкса.

– А чого ти без грабель? – питає він нарешті.

– Граблі постраждали під час пожежі. Ми їх учора поховали під твоїм дубом. Ти й цього не помітив?

– Я був у Не Тут.

– Знаєш, я так і подумав.

Наступні десять хвилин вони мовчать. Бригоголові, скупчившись біля воріт, зі шкіри пнуться, намагаючись привернути їхню увагу. У повітрі пахне грозою. Небо майже жовтогаряче, низько шугають стрижі. Сфінкс прибирає ногу з брошури, і брошуру відносить поривом вітру. Сфінкс починає насвистувати «Дощову пісню». Через обгорілі вії та червоні плями опіків на щоках і на лобі він виглядає веселішим. Наче він – сільський хлопчина, зацілований сонцем. Горбач має більш никлий вигляд.

– Як ти тепер без них обходитимешся? – питає він. – Нових тобі вже не замовлять.

Сфінкс киває, не розплющуючи очей.

– Не замовлять. Але я наразі обходжуся. Навіть чомусь легше стало. Наче я знов маленький і безпорадний, ні за що не відповідаю. Неначе мене – такого – не можна кривдити. Адже я до того, як потрапив сюди, був абсолютно в цьому впевнений. Що мене ніхто не посміє образити. Ніколи.

Горбач закашлюється й дивиться на Сфінкса з подивом.

– Ти що, у своє зовнішнє дитинство повернувся, чи що?

Сфінкс сміється.

– Майже. У мене щось подібне до маразму. Людина не може весь час зі всім навколо прощатися. Прокидаючись і засинаючи, і навіть уві сні. З кожною особою, предметом і запахом. Це неможливо. Одного прекрасного дня ти від цього так втомлюєшся, що перестаєш взагалі будь-що відчувати. І раптом на додачу залишаєшся без протезів. Урочисто прощаєшся з ними – й розумієш, що тобі цього досить. Що час уже почати хоч із чимось вітатися. А оскільки ти нічого не можеш робити сам, вітаєшся з собою – давнім і безпорадним. Із тим собою, якому всі допомагали, кого ніхто не смів образити. Чим погано?

Горбач хитає головою.

– Щось мені не подобається цей твій настрій. Психлікарнею від нього тхне, ось що. Як на мене, то ти краще переживай собі потихеньку, ніж маєш веселитися від якихось геть не веселих речей. Це буде нормальніше.

Сфінкс сміється.

– У нашому становищі ніщо не буде нормальним. А щодо веселості – не турбуйся. Це ненадовго. До речі, чому в тебе пальці забинтовані? Ти забивав цвяхи Звідси в Не Сюди?

Горбач дивиться на свої руки. Великий палець на лівій і вказівний на правій забинтовані. Грубо та недбало. Чорні від бруду бинти вже розмотуються, може, тільки бруд і втримує їх на місці. Засоромившись, Горбач починає здирати пов'язки.

– А-а-а, це так... Покусала одна манюня...

Знявши бинти, він оглядає ранки. Сфінкс теж нахилиється подивитися, а коли піднімає голову, погляд його змушує Горбача відскочити.

– Ти зараз підеш у Могильник, – каже Сфінкс надзвичайно зимно. – Точніше, побіжиш. Без душу й переодягань. До спальні заходити не будеш, наплічник залишиш у передпокої. Усе.

Горбач схоплюється й ховає до кишені люльку, чортихнувшись, – вона його обпалила. Плутаючись у лямках наплічника, кидає його собі на плече.

– Просто ось так – босо? – питає він. Наткнувшись на погляд Сфінкса, киває і, бурмочучи щось під ніс, квапливо йде.

Сфінкс іще якийсь час сидить нерухомо, потім встає і поволі бреде до Дому. Перша крапля дощу дзьобає його в лоб, коли він піднімається сходами. Озирнувшись, аби глянути на бритоголових, чи розходяться вони, він зі здивуванням бачить перед сіткою Рудого. Щурячий ватажок спілкується з бритоголовими, посміхаючись від вуха до вуха, весь – чарівність і невимушеність. В обрізаних джинсах, босий і без майки, але на шії – краватка-метелик, а на голові – котелок. За своїм – Щурячим – розумінням, він одягнений святково, але бритоголові, мабуть, так не думають. Можливо, вони думають, що ватажок Щурів – місцевий божевільний. Сфінкс не розрізняє виразів їхніх облич, але за три дні він звик до того, що вони не міняються. Емоції наметників радше вгадаєш, стежачи за рухами тіла. Зараз вони слухають Рудого, збившись в купку, й ніхто не липне до сітки. Розгублені? Дивуються?

Не припиняючи базкати й посміхатися, Рудий знімає окуляри. Зачарованих зомбі тут же притягає до сітки, а Сфінкс, якого розривають суперечливі почуття, поспішає сховатися в Домі. Він не засуджує Сліпого, який прислав їм зовсім не того ангела, якого вони шукали; він і сам ще недавно був готовий на все, щоб забрати їх якомога далі, але йому чомусь їх трішечки шкода. Бідних, обдурених, невідомо чиєю їддю отруєних чужинців.

На сходовому майданчику між першим і другим поверхами котяче зібрання біля урни. Тут же сидить Куряка. На стіні коло нього – портрет, намальований вугіллям. Гротесковий Стервожер, вишкірений, потворний, але цілком упізнаваний. Сфінкс затримується подивитися на портрет, і поки він його розглядає, група Логів, гримкочучи чобітьми, спускається з другого поверху під крики Шакала.

– Слухай мою команду! Група А – обшукує подвір'я. Група В – зміцнює обороноздатність дверей!

Побачивши портрет Стервожера, Табакі гальмує.

– Ох! – каже він. – Яка мерзота!

Логи, штовхаючись і стукаючи каблуками, теж квапляться подивитися. Сприкрений Куряка затирає малюнок долонею, розмазуючи його, але навіть в обрисах плями, що утворилися, вгадується Великий Птах.

– Ай-ай-ай, – зітхає Табакі. – Яка неповага до ватажка, ви тільки подумайте! Сфінксе, я сподіваюся, ти йому все правильно поясниш, бо я зараз страшенно зайнятий, – він показує на Логів. – Ось. Добровольці. Укріплюватимемо підступи до Дому. Замкнемо все так, що й комар не пролетить!

Добровольці витягуються у стійку «струнко». У руках в Коня – величезний замок-колодка, у Мавпи – коробка з дротами, ймовірно, сигналізація.

– Вільно, – каже їм Сфінкс. – Тільки там от-от почнеться дощ.

Логи, радісно перезирнувшись, із завиванням і тупотом скочуються вниз по сходах.

– Тиша! Тримати дистанцію! – верещить Табакі, з'їжджаючи за ними по скату.

На деякий час запанувала тиша, потім знову з гуркотом відчиняються й зачиняються дворові двері. Мона, яка тинялася навколо урни, стрілою пролітає повз Сфінкса і ловить занесений протягом на сходи целофановий пакет. Поки вона, муркочучи, дере його кігтями, ніби щось живе, що можна вбити, повз Куряку та Сфінкса, насвистуючи, проходить Рудий, кинувши на ходу Моні:

– Спасибі, мала!

У його голосі – така непідроблена вдячність, що очі Куряки стають круглими від подиву; ще ширше вони розкриваються, коли Рудий, не зупиняючись і наче навіть не глянувши на стіну, знімає свій котелок і відважує уклін брудній плямі на місці портрета Стервожера.

– Я думав, тут усамітнене місце, – каже Куряка, похнюпившись. – Думав, тут можна посидіти спокійно.

– Посидіти, помалювати... – підхоплює Сфінкс. – Ніколи більше не малюй нічиїх портретів на стінах, Куряко, – додає він, відкинувши жартівливий тон. – Цього робити не можна. Хочеш, аби пішли чутки, що ти наводиш на Стервожера пристрій?

Сполотнівши, Куряка крутить головою.

– Тоді більше такого не роби. А якщо шукаєш усамітнення, тримайся подалі від сходів.

Сфінкс піднімається на другий поверх і чує шерех поспішного й остаточного знищення портрета.

Живий оригінал портрета сидить у них у спальні, розкладаючи пасьянс. На ньому шикарна парчева камізелька з позолоченими гудзиками, у вусі золота сережка, на руках стільки каблучок і перснів, що пальці вже не згинаються. Коло нього на подушці – дві плитки шоколаду. Птах кожен свій візит прагне перетворити на подію за допомогою різноманітних дрібних підношень. Для нього вилазка з Гнізда на двадцять кроків по коридору – цілком достатній привід для переодягання і вручення подарунків.

– Прекрасна, судячи з усього, намічається погода, – каже Стервожер, згрібаючи з ковдри карти. Незважаючи на святкове вбрання, вигляд він має невеселий.

Сфінкс сідає навпроти.

– Куди всі запропали? Тут що, зовсім нікого не було, коли ти прийшов?

– Майже нікого, – дипломатично відповідає Стервожер.

Сфінкс здогадується, що майже ніхто – це Куряка, якого зустріч із Птахом настільки вивела з рівноваги, що тепер він відводить душу, розмальовуючи стіни Дому злостивими шаржами. Йому сумно, що без грабель він не може приготувати їм зі Стервожером кави, сумно, що Стервожер нервується і, мабуть, збирається його про щось попросити, але не наважується, сумно, що Стервожер одягнувся, як на свято, і приніс шоколаду, щоби замаскувати мету свого візиту.

– Я хотів попередити Сліпого, – каже Стервожер. – Мої Пташки – двоє з них – бачили минулої ночі Соломона. Думаю, Сліпому треба про це знати.

– Повернувся потайки? – дивується Сфінкс.

Стервожер пересмикує плечима.

– Не знаю. Може, і так. Розповідям Пташок не можна довіряти. Хоча вони бачили його кожен окремо – і сходяться в описі. Кажуть, що він дуже пошарпаний.

Звістка про те, що Домом ночами сновигає пошарпаний Щуряка-втікач, Сфінкса не тішить, але й не лякає.

– Сумна історія, якщо вдуматися, – говорить він. – Дякую, що попередив.

Дощ капотить по карнизу дедалі частіше. У кімнаті швидко сутеніє. Сфінкс встає з ліжка й підходить до вікна. Затягнуте сірими хмарами небо подекуди ще жовтогаряче. Подвір'я залите потойбічним світлом, у якому підскакують під дощем знесамовитілі від щастя Логи. Між ними кружляє Мустанг із Шакалом. Сфінкс знає, що Табакі зараз має вкрай самовдоволенний вигляд, який навіть Логам підозру, ніби той якось причетний до зміни погоди.

– А зараз скажи, з чим ти насправді прийшов, – просить Сфінкс, обертаючись.

Птах прикрив очі й застиг, як уміють застигати тільки хижі птахи. Його бурштинової барви жилет ніби аж світиться в сутінках.

– Ти – моя остання надія, Сфінксе, – проказує він спокійно та рівно.

Від невідповідності його тону вимовленим словам Сфінксові стає ніяково.

– Що трапилось? – питає він.

– Трапилось давно. Для мене воно – як учора, а для всіх інших – уже давно. Усі ми хочемо чудес, Сфінксе. Деякі чудеса здійсненні, а деякі ні, тому ми вибираємо можливе. Але ось ти вибрав, і виявляється, що в тебе недостатньо сил, щоб досягти принаймні цього. Ти розумієш, про що я кажу?

Сфінкс розуміє, хоча волів би не розуміти.

– Шакал тобі – близький друг, – говорить Стервожер тихо. Його слова майже заглушені дощем і криками, які долинають з надвору. – Попроси за мене. Тобі він не відмовить.

Сфінкс повертається до ліжка й сідає поряд зі Стервожером, так, щоб не бачити його обличчя.

– Він відмовить, – каже Сфінкс. – У такому проханні він відмовить, повір. Він вдасть, ніби не розуміє, про що я прошу. Він буде просто Шакалом, йому це не важко. І це навіть не можна буде назвати відмовою чи прикиданням, бо оте, що роздає зворотні квитки, аж туди, на той кінець, – воно зовсім не Шакал. Він – воно – собаку з'їло на таких ситуаціях, ще до нашого з тобою народження. І... чесне слово, повір мені, звідси, з цього боку, до нього підступити неможливо. Тільки з вивороту.

Стервожер сутулиться, вткнувшись підборіддям у долоню. Він уже змирився з поразкою, але все-таки говорить:

– Тобі досить важко відмовити, коли ти про щось просиш.

Насправді понад усе йому хочеться обірвати цю неприємну розмову, піти подалі від Сфінкса та пережити своє горе на самоті. Понад усе йому хочеться цього. Але він стримується.

– Тобі теж, – сумно озивається Сфінкс. – Тому я зроблю те, про що ти просиш.

– Але він відмовить.

– Але він відмовить.

Стервожер дивиться на Сфінкса жовтими сатанинськими очима.

– Тоді, – каже він, роблячи велике зусилля. – Якщо ти настільки в цьому впевнений... То можеш не витратити на це часу... Я тобі вірю. Якби все було так просто, чудеса не були б чудесами. Але знаєш... Іноді мені здається, точніше, мені здавалося, що я – саме той, з ким це могло би статися. Я і Макс...

У цей момент у спальню в'їжджає Лорд, і Сфінкс готовий убити його за невчасну появу, але Стервожер веде мову далі, ніби нічого не змінилося:

– Ми з ним були надто єдиним цілим, щоби хтось залишився жити після того, як не стало іншого. Ми були не просто близькими, ми були чимсь одним, і після того, що з ним трапилося, мені здавалося, що раз половина мене залишилася жити й прожила так довго, в цьому має бути якийсь сенс. І він би був, якби не моя бездарність. Я всього лише Стрибун, чим би себе не труїв. На тому боці події керують мною, а не я ними.

Лорд зупинився, так і не від'їхавши від дверей. Слухає Стервожера, втупившись у підлогу. Сфінкс мигцем дивиться в його бік і його переповнює співчуття. Судячи з вигляду Лорда, він навряд чи спроможний оцінити той факт, що Стервожер включив його до найближчого кола друзів, яким дозволено вислуховувати його одкровення. Він радше думає, що Стервожер його не помітив.

– А найобразливіше, – каже Стервожер, – найобразливіше у всьому цьому те, що якби він був на моєму місці, він би дав собі з цим раду. Адже він був набагато сильніший.

Дощ посилюється, заглушивши крики, які долинають з подвір'я. За вікнами – суцільна сіра завіса. Краплі відскакують від карниза, підвіконня вже ціле мокре, на підлозі перед ним скоро утвориться калюжа. Сфінксові хочеться просто дивитися на все це. Або вистромитися з вікна, під мокрість, що сказано періщить, аж креше, та спробувати нею подихати. Змити з себе чужий біль.

– І ось я все думаю, – зітхає Стервожер, – чи це той із нас вмер, хто повинен був померти?

У ідальні святково. Весело, гамірно й вогко. Уся підлога в болоті й посмугована відбитками шин. Ті, котрі побували під дощем, з'явилися на обід обмотані рушниками або просто знадвору – мокрі. У Щурів репетує увімкнений на максимальну гучність магнітофон, а посеред столу височіє встановлена – вирізана з плаката й наклеєна на картон – фігурка Іггі Попа. Своєрідний тотем. Він же кричить з динаміків магнітофона. Птахи красуються в накинутих на голови чорних рушниках і зігріваються таємничими рідинами з пляшечок, що їх вони під столом передають один одному.

За столом четвертої атмосфера радше лірична, ніж святкова. Лері, у смугастому тюрбані з рушника, сьорбає юшку, аристократично відстовбурчуючи мізинець. Куряка строчить у своєму знаменитому зошиті, відгороджуючи його від цікавих поглядів ліктем. Грубий жує серветку. Табакі, цілком закутаний у купальне простирадло, сидить на стільці, а поряд сохне його Мустанг, і сохнути йому, судячи з усього, ще довго.

Не встигає Сфінкс сісти, як Табакі підповзає до нього по краю столу.

– Я приготував для Русалки пречудове приворотне зілля, – повідомляє він, перекикуючи Іггі Попа. – Стовідсотковий результат гарантований.

– Навіщо воно їй?

– Як навіщо? – вражається Табакі. – Для папужихи!

Сфінкс тут же згадує, що хтось на дівочій половині тримає агресивну птаху, яка навчилася відчиняти свою клітку. Тепер там не користуються чималою ділянкою коридора, а ті, котрі мешкають у безпосередній близькості від лігва папужихи, виходять зі спалень, прикриваючись розкритими парасольками. Сфінкс давно не чув від Русалки свіжих подробиць про подвиги старої ара й думав, що проблему якимсь чином залагоджено.

– Ось побачиш, – запевняє його Табакі. – Розсмакувавши зілля, ця пташка літатиме за Русалкою зі стогоном шаленої пристрасті!

– Але я зовсім не хочу, щоб за моєю дівчиною хтось літав зі стогоном шаленої пристрасті!

– Хочеш чи не хочеш, а тепер уже пізно. Механізм запущено, залишилося дочекатися результатів.

– Ти що, намагаєшся її в мене відбити? – дивується Сфінкс. – То масажер-вичісувач для кішок, то парасолька з підсвічуванням, то браслет зі сиреною... Я вже не кажу про ваші спільні походи на полювання.

Раптом музика, яка гримоче з динаміків, замовкає, а розпаленілі Щури перестають гамселити один одного.

Р Перший похмуро оглядає їдальню, стоячи у дверях. Поява вихователя на обіді – завжди ознака неприємностей, тому в залі запанувала майже цілковита тиша, яку перериває тільки чвакання Нерозумних.

– Залишайтеся на місцях.

Ральф зачиняє двері та притуляється до них спиною, схрестивши руки на грудях.

– У спальнях і класах зараз проводиться обшук. Коли він закінчиться, вам дозволять покинути їдальню.

Щури піднімають такий гамір, що Фазанячий ватажок в окулярах насилу перекрикує їх.

– Пробачте! Від імені першої групи хотілося б уточнити. Обшук проводиться у всіх спальнях?

– У всіх, – холодно відповідає Ральф.

Фазани виглядають настільки ображеними, що в решти тут же покращується настрій. Окрім тих, котрі явно чогось побоюються. Як, наприклад, Лері. Дивлячись на його посіріле обличчя, неважко уявити, що при обшуку його ліжка звідти витягнуть чийсь закривавлений скальп.

– Що з тобою, Лері? – питає його Сфінкс. – Що ти там приховуєш, зізнавайся!

Лері мовчить і тільки зітхає. Потім тягне до рота нашійний болт, який відводить лихо, і міцно змружує очі. Сфінкс і Табакі переглядаються. Табакі стенає плечима.

– Гей! – кричить він до Ральфа. – А як щодо додаткової їжі, щоби збавити цей час із приємністю?

Ральф на цю пропозицію ніяк не відгукується. Обернувшись спиною до тих, хто перебуває в їдальні, він веде з кимось переговори через прочинені двері, потім пропускає до їдальні Горбача. Горбач заходить, здивовано озираючись, і здригається, коли його вітають радісними криками.

– Відлюдник спустився зі схилу гори!

– Друїд зліз із куща! Ура!

Табакі самовіддано завалюється на підлогу та по бруду повзе до Горбача, той підхоплює його на руки й підходить до столу з Шакалом, який повиснув йому на шиї та ніжно туркоче.

– Що тут у вас діється? – питає він.

– Обшук, – пояснює Сфінкс. – І дощ. А в тебе?

Горбач демонструє йому свіжо забинтовані пальці.

– Усе гаразд. Великий трішечки загноївся, але зовсім трішечки. Нічого серйозного, і дарма ти так рознервувався.

– Я. Рознервувався. Не. Дарма, – карбуючи кожне слово, проказує Сфінкс.

– Добре, не дарма, – Горбач зсаджує Табакі на стіл та присуває до себе тарілку. – Я ж усе зробив, як ти наказав, так що заспокойся, добре?

Куряка збирає Горбачеві рештки їжі з усіх тарілок. Лері мляво махає рукою: його запечатав лиховідвідний болт.

Скоро всім набридає сидіти перед спорожнілими тарілками. Шури розбрелися по кутках з плеєрами. Птахи, очистивши стіл від посуду, затіяли партію в покер. Табакі розстилає на підлозі білу ганчірку й оголошує, що готовий поворожити на бісері всім охочим. До нього шикується невелика черга.

Ральф відходить від дверей, пропускаючи двох Ящиків, кожен з яких тягне по заспаному Псові. До них підскакує Рудий, безуспішно намагаючись щось з'ясувати. Пси позіхають і розводять руками.

Сфінкс сидить, відкинувшись на спинку стільця, і розгойдує його.

Обшуки спалень проводилися й раніше. Ніколи не даючи бажаних результатів. Цього разу вихователі, напевно, знову шукають ножі. Або вкрадені з Могильної аптеки ліки. Але це не має значення. Нічого вони не знайдуть, окрім Соломона-втікача, якщо він і справді ховається в Домі та випадково трапиться їм на очі. Тому Сфінкс переживає тільки за Лері, який сидить у ступорі, Лері з болтом у роті. Вигляд у нього абсолютно ідіотський.

– У мене таке відчуття, – каже Табакі, трясучи стаканчиком з бісером, – що цього разу вони шукають не зовсім те, про що ми всі думаємо.

– Тобто? – питає Сфінкс.

Табакі багатозначно стискає губи:

– Краще цю тему не обговорювати. На мою думку, так буде правильніше.

Лері тихо стогне крізь болт.

– Чорт би тебе побрав, Лері! – не витримує Сфінкс. – Ти розповіси нам, у чому річ, чи так і сидітимеш із цією залізякою в зубах?

Лері хитає головою, дивлячись на Сфінкса з докором.

Знову з'являються Ящики. Цього разу вони приводять Лорда й Македонського. Рудий повторює свій забіг у надії отримати потрібну йому інформацію і знову, розчарований, відходить.

Македонський явно з душу. Лорд явно спав.

– То що ж мені тепер робити? – понуро питає Гібрид Табакі. Він сидить навпочіпки перед ворожильною ганчіркою й чекає, коли йому скажуть що-небудь зрозуміле, бо нічого зі сказаного Шакалом досі він не зрозумів.

– Краще не робити взагалі нічого, – радить Табакі. – З таким розкладом, як у тебе, старий, краще жити, затамувавши подих.

Почувши цей прогноз, троє з тих, що чекали своєї черги на ворожіння, поспішно відходять. Гібрид, чесно затамувавши подих, залишається сидіти перед орнаментом з бісерин, які зловісно поблискують.

Наступним до ідальні приводять Сліпого. Який, здається, одночасно і спав, і приймав душ.

– Лівіше і прямо, – підказує йому Сфінкс, коли він підходить до столу. – Що там коїться, Сліпий? Нас збираються випустити сьогодні?

Сліпий встановлює стілець під якимсь особливим кутом, котрий влаштовує його та навіть чимось йому подобається, сідає й каже, що вихователі, на жаль, не діляться з ним своїми планами.

– Я для них не авторитет.

– І повз тебе не проводили ніяких полонених? Кого-небудь, хто пахне Соломоном-утікачем?

Сліпий принохується до спустошених тарілок і сумно хитає головою.

– Ти надто хорошої думки про мене, Сфінксе. Якщо думаєш, що я здатен відрізнити запах Соломона від будь-якого іншого Щуряки. Запитай краще Лорда.

Лорд, який демонстративно відгородився від світу книгою, не подібний на людину, готову ділитися з довколишніми якою-небудь інформацією. Раптово розбудженого Лорда взагалі не варто про щось питати. Особливо якщо його будили Ящики.

– А чому хтось повинен пахнути Соломоном? – запитує Табакі. – У чім річ, Сфінксе? Ти від нас щось приховуєш?

Сфінкс переказує повідомлення Стервожера. Табакі робиться загрозовано червоним. Лері мовчки здійснює руки до стелі. Сліпий тим часом винюхав приховану Горбачем для Нанетти їжу, відібрав у нього один пакетик з трьох та з задоволеною міною знищує його вміст.

– Так, – каже він невиразно. – Сол поселився в підвалі, а Рудий його там підгодовує. Не знав тільки, що він почав робити вилазки. Мабуть, осмілів.

Сфінкс здивований і втішений інформованістю Сліпого. Табакі приголомшений поведінкою Рудого.

– Чортів убивця! – обурюється він. – І Рудий його ще й годує! Усі остаточно позлітали з катушок! Після всього, що між ними було! Дивно, що Соломон його не дорівав. Хоча хто б його тоді годував? З іншого боку, залежно чим годувати. Якщо недоїдками, які оце зараз Сліпий жере, то можна й прирізати. Втрачати-бо однаково нічого!

Сліпий, відклавши спорожнілий пакетик, розстібає свій довгополий піджак, витягує з-за пазухи скуйовджену ворону та ставить її на стіл.

– Зовсім забув, що прихопив її, – говорить він. – Про всяк випадок. Ці Ящики не вселяють у мене довіру.

Горбач хапає свою улюбленку й огладжує її пір'я.

– Ти здурів, Сліпий? Тримав пташу під одягом стільки часу! Вона на ногах не стоїть, бідачка!

– Вибач. Я ж кажу, зовсім про неї забув.

Згряя пригнічено розглядає свого ватажка, здатного забути про заховану на тілі ворону.

– Він не настільки безнадійний, як іноді здається, – втішає Сфінкс Табакі. – Він іще, повір мені, здатний на багато що.

– О, в цьому я не сумніваюся.

Сфінкс встає.

– Піду запитаю Рудого, чого він так нервує. Сподіваюсь, у нього в роті немає підкови, яка завадить йому говорити!

Сфінкс прямує до Рудого, який розташувався на підвіконні, проте не доходить, бо з-за столу шостої назустріч йому піднімається Чорний, чие бажання поспілкуватися є таким очевидним, що всі Пси, які перебувають поблизу, ретируються, залишаючи їх наодинці. Наскільки це можливо в переповненому людьми приміщенні.

– Можна тебе на хвилинку, Сфінксе?

Сфінкс приречено чекає, поки Псячий ватажок, при всіх регаліях, аж до необов'язкового нашійника, наблизиться до нього.

– Хотів про дещо тебе повідомити...

Підборіддя Чорного видається вперед, безбарвні брови сходяться до перенісся.

– Я все-таки зробив це!

Фраза звучить так зловісно, що Сфінксові страшно уточнити, що саме. Бажання викрикнути: «Ну навіщо, навіщо ти це зробив, Чорний!» – настільки сильне, що він ледве стримується.

– Ти, можливо, почнеш сміятися...

– Ні, – відказує Сфінкс твердо. – Не почну. У цьому можеш бути впевнений.

Погляд Чорного скляніє.

– Я таки роздобув автобус. Маленький.

Сфінкс киває, каже «ага» і витирає плечем піт з лица. Після чого питає:

– Навіщо? – тим-таки тужливим тоном, яким мало не задав це питання хвилину тому.

Чорний роззирається навсібіч і довірливо шепоче:

– Розумієш, їхню увагу треба було чимось відвернути. Трохи їх підбадьорити. Не міг я сидіти, склавши руки, й дивитися, як вони гинуть зі страху. А тут іще ці розмови про автобус. І я вирішив: роздобуду їм цей їхній автобус, ватажок я врешті-решт чи ні? Пам'ятаєш,

я розказував тобі, що знаю, де його можна дістати? Але я не там узяв, а в іншому місці. Коротше, це не має значення. Головне – він є.

Сфінкс киває.

– Так. Це головне. Усе зрозуміло, Чорний. Це чудово та дивовижно, але що ти робитимеш, якщо вони надумують на нього виїхати?

– От про це я і хотів з тобою порадитися, – замислено каже Чорний. – Бо, сам розумієш, не можу я їм сказати, що все це просто так, тільки щоб вони не зїхали з глузду. Автобус тут припаркований, на звалищі, я замаскував його всяким сміттям. Ти не повіриш, вони бігали дивитися на нього по три рази на день, поки не з'явилися ті типи з наметами. Тепер-то, звичайно, не бігають, але те, що він там, добряче їх підбадьорює, розумієш?

Сфінкс дивиться на Чорного так, ніби вперше його бачить. Блакитні крижинки очей, обрамлені білястими віями. Танцюючі скелетики на чорній піратській пов'язці на лобі.

– Я розумію, що ти влипнув, – каже Сфінкс. – Ось що я розумію.

Чорний тільки зітхає.

– Це я знаю і без тебе. То що ти мені порадиш?

Сфінксові дуже хочеться дати пораду в душі Шакала. Жити, затамувавши подих. Співати безгучні пісні. Умиватися підсоленою водою. Але Чорний – ватажок, а з ватажками так не жартують. Тому він говорить:

– Скажи, що автобусу потрібен водій, а будь-кому, хто сідає за кермо, потрібні права водія. Вони повинні зрозуміти. Це загальновідомий факт.

Чорний хитає головою. Знову зітхає. Знявши з голови пов'язку, шкребе потилицю. Неквапність його рухів викликає у Сфінкса нервовий свербіж між лопатками.

– Пам'ятаєш, я казав тобі, що навчився керувати машиною? Не те щоб дуже добре, проте стерпно. А зараз у мене є також і права. Правда, вони фальшиві. Щуряка роздобула. Але вони ніби є.

– Чорний? – Сфінкс зазирає йому в очі. – Ти ж уже все вирішив. Які тобі ще поради? Ти все організував, залишилося тільки посадити в цей твій автобус усіх охочих і повезти невідомо куди. Ну а від мене ж тобі чого треба?

Чорний переступає з ноги на ногу. Витирає лице зім'ятою банданою і каже, дивлячись у підлогу:

– Я просто хотів попередити. Що є і такий варіант. Якщо хтось із ваших раптом захоче скористатися. З Лері я вже домовився, вони зі Спицею точно їдуть, але раптом іще хто-небудь захоче.

Сфінкс дивиться на Чорного, думаючи про те, що це, поза сумнівом, той самий Чорний, якого він знає не перший рік, і водночас це абсолютно інша людина. Що посада ватажка довела його до краю священного безуму, за межею якого знайомі люди перетворюються на чужаків. Він думає про те, добре це чи погано, і не може дійти ніякого певного висновку. Напевно, для самого Чорного так гірше, але Сфінксові ця непередбачувана й дивна людина подобається більше.

– Дякую, Чорний, – говорить він.

Чорний стенає плечима.

– Немає за що. Просто хотілося, щоб ти був поінформований. Добре... Побачимось...

Чорний відходить. Перевальцем, по-ведмежому. Бандана зі скелетиками зім'ята в кулаці, вираз обличчя стримано-героїчний.

Лорд підїжджає до Сфінкса, який дивиться йому вслід, і питає:

– Чого він хотів?

– Знаєш, – каже Сфінкс, не відповідаючи на запитання, – здається, я стаю філософом.

Обшуки, ймовірно, завершено. Біля входу до ідальні товпляться вихователі на чолі з Акулою та щось палко обговорюють. Порадившись, вони перетягують до дверей Фазанячий стіл,

майже повністю перегоривши їх, після чого Акула оголошує, що, з огляду на невиявлення під час обшуків багатьох пропаж, буде проведено також обшук наплічників усіх, хто перебуває в їдальні. Далі нічого не чути. Акулу заглушують обурені ревіння й свист. Навіть Фазани кричать, наплювавши на дисципліну. Якийсь час Акула намагається все ж таки закінчити свою промову, потім, знизавши плечима, відходить до вихователів. Вишикувавшись біля столу, вони чекають, поки стихне загальне обурення, але шум у їдальні радше наростає, ніж слабшає. Шури починають кидати у вихователів посуд. Тарілки й чашки б'ються за півметра від їхніх ніг, не долітаючи до столу, так що, можна сказати, Шури кидають не у вихователів, а біля них, але виглядає це досить загрозовано, і першим не витримує Шериф. Вихопивши з кишені спортивний пістолет, він стріляє у стелю, поки у всіх навколо не закладає вуха.

Шури трішечки притихають. Тим більше, і посуд у них закінчився. Позбавлені столу Фазани вирішують, що їм цього досить, і шикуються в чергу на перевірку наплічників, тримаючи їх напоготові, вже розстебнутими.

Куряка вийняв свій зошит і гарячково строчить у нього, маючи при цьому вигляд фанатика-журналіста, що дорвався до сенсаційного матеріалу. Приголомшена пострілами Нанета відлетіла від столу, прикрасивши скатертину зеленуватими спіральками посліду.

— Яюсь вони аж надто лютують, — замислено каже Лорд. — Може, щось іще пропало, крім того, про що ми знаємо?

Сфінкс озиряється на Табакі, який сказав приблизно те саме, але той, оглушений власними криками, не розчув Лорда й не помічає погляду Сфінкса.

На стіл перед вихователями лягають Фазанячі наплічники зі страхотливо одноманітним змістом. Серветки, аптечки, щоденники для нотаток. Кожен наплічник вивертається навиворіт і неодноразово струшується. Кишені Фазанів обшукують окремо. Там тільки носовички й пронумеровані гребінці.

— Боюся, нам доведеться тут заночувати, — стверджує Лорд. — Не дуже приємна перспектива. Може, пропустимо вперед Табакі? У нього нехороший наплічник.

— Це їх тільки розохотить, — припускає Горбач.

Сфінкс оглядає їдальню, яка дедалі більше нагадує розгромлений свинарник. Перед двома залишилася лежати купа друзок. Стягнута зі Щурячого столу церата валяється на брудній підлозі. Кілька чоловік демонстративно вляглися спати, загорнувшись у зірвані з вікон штори. В одному кутку про щось радяться стурбовані Логи, в іншому — Птахи споруджують ширму для тимчасового туалету. Понурі викрики Слона — «хочу пі-пі, хочу пі-пі» — підганяють їх. Уявивши, що скоро до навколишньої обстановки додасться запах сечі, Сфінкс кривиться від огиди. А тим часом ватажок усього цього гадючника прилаштувався подрімати під кухонним віконцем на власному піджаку. Дивлячись на нього, Сфінксові хочеться водночас кричати, трясти, штурхати й затоптувати. Переповнений цими емоціями, він прямує до Сліпого.

Проминаючи Табакі, який заштовхує у свій наплічник щось таке, що надасть йому смертоносності. Проминаючи кадуб із чимось пластмасовим, отруйно-зеленим і обкусаним. Проминаючи Логів, які радяться, похмуро позираючи на двері. І коли він уже майже біля мети, Сліпий озивається, не розплющуючи очей:

— Сфінксе, ти підкрадаєшся до мене, як голодний тигр до козеняти. Якщо хочеш застати когось зненацька, зроби ходу менш виразною.

Переборовши бажання затоптувати й верещати, Сфінкс сідає коло нього.

— Давай поговоримо. У мене назбиралося багато запитань.

— Давай. Із чого почнемо?

Безтурботність Сліпого не стільки дратує Сфінкса, скільки позбавляє сил. І бажання що б то не було з ним обговорювати.

— З автобуса Чорного. Мені не подобається ця історія з фальшивими правами. Керувати машиною він фактично не вмів. Бо якщо навіть і вчився, то явно недостатньо. У нього немає досвіду. Він занепасть і себе, і тих, хто туди сяде.

Сліпий сідає рівніше.

– Не думаю. Він людина відповідальна. До того ж хіба я можу заборонити йому щось після випуску? Після випуску я навіть Лері нічого не можу заборонити.

– Ти й не став би, навіть якби міг.

Сліпий стенає плечима.

– Правильно. Не став би. Це його рішення. Він ватажок. Чого це я маю щось йому заборонити?

– Добре. Я знав, що пуття з цієї розмови не буде.

Сліпий розплющує очі, запускає руку під майку та люто чухається.

– Ти ніби казав, що у тебе багато запитань, – нагадує він.

Сфінкс дивиться на нього оцінювально.

– Сказав. Тільки не знаю, чи варто їх задавати.

– Спробуй, – пропонує Сліпий.

– Ти знаєш, через що нас так докладно обшукують?

Сліпий сідає зовсім випростано.

– Знаю.

– І?

– Тому що бояться випуску. Хочуть переконатися, що ніхто не запасся вибухівкою, отрутами і так далі.

– Але чому саме сьогодні? Адже до випуску...

– Залишився один цей вечір і одна ніч. Ну і ще шматочок ранку, який можна не рахувати.

До перевірного столу вишикувалася Щуряча черга. Фазанів уже випустили. Їх і Слона, який, можливо, встиг добігти до унітазу.

– Звідки... – починає Сфінкс, відкашлюючись. – Звідки тобі це відомо?

Він говорить тихо, він абсолютно спокійний, принаймні здається спокійним, він не робить жодного зайвого руху, але голови тих, котрі сидять за їхнім столом, починають обертатися в його бік. Табакі... Лорд... Горбач...

Вихователі жменю за жменю вивуджують з наплічника Рудого пачки презервативів. Здається, весь його наплічник набитий тільки ними. Меланхолійна усмішка Щурячого ватажка розпливається так, наче Сфінкс дивиться на нього крізь товщу води.

– Завтра вранці оголосять ще одні загальнодомові збори, – каже Сліпий. – Зберуть усіх в актовому залі та повідомлять про розпуск. Приблизно хвилин через десять почнуть під'їжджати батьки.

Сфінкс мовчить. Підраховуючи забрані, вкрадені у них, у нього... У них усіх дні. Сім. Ні, шість з половиною днів. Це мало. Вони промайнули б – як один. Але зараз, втративши їх, він приголомшений настільки, що не в змозі ні говорити, ні реагувати на слова Сліпого.

Над ними спалахує лампа під рожевим абажуром. Скляна квітка з тріщиною, яка перетинає прозору чашу. До зігнутої ніжки лампи щось прикручене скотчем. Придивившись, Сфінкс розуміє, що це складаний ніж, прихований тут кимось на час обшуків. Украй хитро-мудро прихований. Він бачить цей ніж і щось ще поверх рами над замкнутим кухонним віконцем, там також щось лежить. Він підозрює, що якщо встане та роззирнеться, то побачить усе, заховане в ідальні, – безліч предметів-невидимок, небезпечних і не дуже, цінних і ні до чого не придатних, усе, що так довго і безуспішно шукають вихователі. На людей він намагається не дивитися. Не дивитися так, як умів колись, як учив його Сивий. Тільки не зараз. Однак коли ж він перестав це робити? Просто дивитися. Просто бачити. Жити сьогодні, а не вчора й не завтра. Коли він почав скорочувати дні й години страхами та жалем?

– І як давно ти знаєш?

– Відколи вони остаточно вибрали дату. З минулого понеділка.

Рожеві віддзеркалення лампи в очах Сліпого, два крихітні рожеві абажурчики. Під ними кривиться сумна усмішка, нігті шкребуть долоню. Руки нервують, обличчя спокійне. Він

розучився дивитися спочатку на руки Сліпого, і тільки потім – на його обличчя. Він дуже багато що перестав робити правильно.

– У нас сьогодні Ніч Казок, – каже Сліпий. – Вона буде довгою. А потім настане ранок. Усе одного разу закінчується.

Притулившись до стіни, Сфінкс заплющує очі. З незвички йому важко бачити відразу дуже багато чого. Будь-кому, хто дивиться на нього збоку, він здається сплячим, проте і з заплющеними очима він відчуває на собі тривожні погляди зграї. Здається, дивиться навіть Куряка.

– Цікаво, мені дадуть спокій? – шепоче Сфінкс.

Розплющивши очі, він бачить, що ідальня мерехтить і розпливається. Вітер дзвенить між пруттям огорожі, біля якої він сидить. Немов хтось грає на іржавій арфі з арматури. Розбита, заросла травою дорога, телеграфні стовпи, які втікають за обрій, та бордове передзахідне небо – все це розлягається перед Сфінксом прозорою голограмою, крізь яку проступають обриси ідальні та фігур, що тиняються по ній. Від накладення один на одного двох світів – примарного та справжнього – Сфінкса починає трохи нудити. Він знає: досить зосередитися на одному з них – і другий зникне, але щось заважає йому вибрати, і він старається втримати обидва зображення, попри запаморочення, що посилюється, і нудоту.

– Припини, Сфінксе! Що ти виробляєш? Це не іграшки!

Звичка слухатися Сліпого спрацьовує як рефлекс. Дуже давня звичка. Ідальня набуває яскравості та об'єму, дорога й поля обабіч неї зникають.

– Вибач, – каже Сфінкс. – Яюсь саме собою вийшло. Я не хотів.

– Ото ж бо, – зітхає Сліпий. – Треба або хотіти, або не хотіти. Спочатку вибери напрям, тоді біжи.

Сфінкс дивується з того, що Сліпий правильно вгадав його порив. Він і справді хотів утекти. Але не туди, куди міг би завести його Дім.

– Я просто більше не можу тут стирчати.

– Попросив би мене. Що може бути простіше?

Сліпий рішуче встає, тягнучи за собою Сфінкса, та простує до перевіряльного столу, майже біжить, розполохавши своїм стрімким переміщенням Логів, котрі ще досі радяться. Сфінкс біжить за ним. Остерігаючись, що Сліпий зараз вріжеться в кого-небудь з вихователів, і це сприймуть як диверсію. На щастя, Сліпий пригальмовує за два кроки від черева Шерифа.

– Можемо ми пройти без черги? – ввічливо питає він порожній простір над головою вихователя. – У нас із собою нема наплічників.

Черга не заперечує, Шериф, який страшенно перенервував, також. Їх нашвидку обшуковують і відпускають.

– Вєсь Дім у твоєму розпорядженні, – шепоче Сліпий Сфінксові, як тільки вони опиняються за дверима. – Крім першої спальні. Але ж ти туди і не рвєшся, правильно?

– Не рвєся, – похмуро відповідає Сфінкс. – Я нікуди не рвєся, хіба що до ліжка. Мені треба виспатися й зібратися з думками. Ніч буде довгою.

Сліпий уповільнює ходу.

– Пробач, – говорить він, – але в мене до тебе теж є запитання. Відпочинок доведеться відкласти. Ми можемо зайти до Кавника. А можемо піти в інше місце, де ти виспишся, зустрінеш світанок, поснідаєш і зведеш думки до купи – перш ніж ми поговоримо. Вибирай. Другий варіант заощадить нам силу-силенну часу.

Сфінкс зупиняється й пильно дивиться на Сліпого.

– Ні, – каже він твердо. – Я волю Кавник.

– Як скажеш.

У Кавнику ні душі. Сліпий заходить за рундук і нишпорить там у пошуках кави. Сфінкс керує його діями. Отримавши, як наслідок, дві чашки з чорною кавою, вони, не змовляючись,

вибирають столик біля вікна, що його ніхто так і не спромігся засклити. Хтось підстелив під ним ганчірку, але відсунути стіл не здогадався, і тепер посеред церати красується сірувата калюжка дощової води. Сліпий різко опускає в неї попільничку і здивовано обтрушується від бризок.

Сфінкс дивиться на похмуре небо.

– Здається, вночі знов буде дощ, – каже він.

Сліпий сідає біля Сфінкса, закурює і, прилаштувавши запалену сигарету на краю попільнички, тут же запалює ще одну. Другу він залишає в лівій руці, першу бере правою і тримає на вильоті, фільтром від себе. Сфінксові не доводиться ні нагинатися, ні витягати шию, сигарета опиняється точно на рівні його губ. Щоб випити кави, Сліпий опускає в попільничку обидві сигарети і, піднімаючи свою чашку лівою рукою, одночасно піднімає чашку Сфінкса правою. Проробляє він це механічно, без навіть найменшої заковики, а Сфінкс так само механічно п'є свою каву й палить синхронно з ним.

– Ну? – каже Сфінкс, коли кави в чашці залишається менше половини. – Питай, не марудь.

– Ти знаєш, про що я хочу запитати.

– Знаю, – киває Сфінкс. – Залишаюся я чи йду?

Сліпий киває.

– Я йду, Сліпий. Пробач.

Дивися на його руки, не на обличчя – каже собі Сфінкс, і дивиться на руки Сліпого. А потім усе-таки на обличчя. На якому написаний подив. Сфінкс похлоплюється, що сказане ним могло прозвучати для Сліпого як щось достоту протилежне. Треба було сказати «я залишаюся» – тоді Сліпий зрозумів би його правильно. Він і так усе зрозумів з інтонації та вибачення, але йому знадобилося кілька секунд на те, щоб усвідомити сенс Сфінксової «обмовки», і коли він його усвідомлює, обличчя його кам'яніє.

Сфінксові хочеться ще раз вибачитися, але він себе стримує. Це прозвучить гірше, ніж мовчання. Він розуміє, що випадкова обмовка сказала Сліпому більше, ніж будь-які пояснення. Може, це й на краще.

– Ти твердо вирішив?

– Так. Давай більше не будемо це обговорювати.

Сліпий супить брови.

– Ні, давай усе ж таки обговоримо. Це через них, так? Через тих, котрі не можуть піти?

– Не через них. Але через них також. Проте я не залишився б, навіть якби залишилися всі.

Швидше за все, йому краще було цього не говорити. Проте він намагається бути щирим.

Як Сліпий намагається залишатися спокійним.

– Чому? – питає Сліпий.

– Це моє життя, – каже Сфінкс. – Я хочу його прожити. Ніхто не винен у тому, що для тебе реальність там, а для мене тут. Просто так вийшло.

– Русалка знає?

– Ні.

Сфінкс відвертається, щоб не бачити, як на обличчі Сліпого зблискує надія.

– Це не має значення, – каже він. – Вона вибере те, що виберу я.

– З радістю?

Вкрадливе запитання Сліпого залишається без відповіді. Його це тішить.

– Ти дуже самовпевнений, – каже він. – Я розумію, кохання... У горі та в радості, у багатстві й у бідності... Але що, коли в неї немає вибору?

– Так не буває.

– Повір мені, буває.

Сфінкс мимохіть відчуває гострий укол страху. Холодну порожнечу, і вона його висисає. Одначе, вловивши тінь тріумфальної усмішки на губах Сліпого, розуміє, що ним граються.

– Припини, Сліпий, – просить він. – Я не залишуся. Не вимучуй із себе залякування.
– Вона не може залишитися, – попереджає його Сліпий. – Вона з іншого світу. Її тут не місце.

Сфінкс дивиться на нього пильно й похмуро, оцінюючи міру ширості, – і, як завжди, не може зрозуміти, бреше Сліпий чи каже правду.

– Що ж, – відказує він. – Якщо так, значить, нам не судилося бути разом. Але зізнайся, ти, власне, зараз оце придумав.

Обличчя Сліпого спокійне. Тільки дихання трохи перехоплює, немов його хтось ударив.

– Так, – каже він після паузи. – Я придумав це зараз. Щоб налякати тебе. Авжеж, вона звичайна дівчина, яких тисячі. Зовнішність аж кишить ними.

Мстиві нотки в його голосі насторожують Сфінкса.

– Ти щось про неї знаєш? Знаєш, звідки вона?

– Від своїх батьків, звідки ж ще? – фальшиво чудується Сліпий. – Не з яйця ж вона випустилася, чи не так?

Сфінкс замучено змружує очі.

– Востаннє прошу тебе, припини, – говорить він. – Годі. Мені набридло жити в тіні Дому. Я не хочу ні його подарунків, ні світів-пасток, не хочу належати йому, нічого не хочу! Мені не потрібні інші життя, які проживаєш, нібито наяву, а потім з'ясуєш, що встиг постаріти, що м'язи атрофувалися, а всі навколо дивляться на тебе, як на воскреслого мерця, і радіють, якщо ти відрізняєш ліву руку від правої. Я ненавиджу це, я цього боюся, я не хочу такої долі ні для кого з нас, навіть для тебе, але я ж не вмовляю тебе залишитися тут!

Вони тепер майже в п'ятмі. Біла смуга передзахідного неба погасла, в голий отвір вікна задуває вітер. Сліпий сидить, згорбившись, обхопивши голову руками.

– Тому ти відмовився піти туди зараз? Злякався, що я зтягну тебе кудись, звідки ти не зможеш вибратися? Що покину тебе там і втечу?

Сфінкс киває.

– Щось приблизно таке. Ти вгадав. А хіба ти не зробив би цього?

Сліпий піднімає голову.

– Не знаю, – каже він зі злістю. – Може, зробив би. Тільки це непросто. Ти сильніший, ніж думаєш. Ти би вибрався. Усі двері відчинені перед тобою. Але ти залишишся тут, щоб прожити своє безглузде життя безруким калікою.

З останньої фрази Сфінкс розуміє, що Сліпий на межі. Він ніколи не вживає цих слів. Ніколи не вимовляє їх уголос. Сліпому дедалі важче стримувати себе, а Сфінксові – бачити його таким.

– Із цим можна жити, – каже Сфінкс.

– Можна, – відгукується Сліпий. – Живи! Тільки не пошкодуй про свій вибір. Я міг би перевести тебе цілком, ти знаєш. Навіть Лорд міг би це зробити. Подумай про це.

– Лордові є про кого потурбуватися.

Сфінкс встає.

Дім дивиться на нього прозорими очима Сліпого. Дім не хоче його відпускати. На мить Сфінксові ввижається, що Сліпого тут нема. Є хтось, здатний на все, щоб тільки втримати його. У нього холоне в животі. Але це швидко минає, і перед ним знову Сліпий, який ніколи не заподіє йому шкоди.

– Йди, – каже він. – Чути тебе не можу.

Якби Сфінкс мав руки, він ударив би кулаком по столу, і, може, йому би трішки полегшало. Але рук немає. Єдине, що він може, – піти, бо все, що мусило бути сказане, вже сказане.

Вийшовши у коридор, він зупиняється, почувши за зачиненими дверима Кавника гуркіт. Це Сліпий зробив те, чого не зміг би зробити він. Розгаратав кулак об стіл. Сфінкс примружується та стоїть ще якийсь час, прислухаючись, але більше ніяких звуків із Кавника не долинає.

І все-таки піти — як із руки
Рука, піти — і поминай як звали.
Піти куди? В незнану далечинь...
Р. М. Рільке. Відхід блудного сина

Табакі звелів мені записати в щоденнику, що «настає Ніч Казок». Ми щойно повернулися з їдальні, провівши в ній загалом понад чотири години. Таким вимордуваним я ще ніколи не почувався.

У спальні не те щоб усе було сплюндровано, навпаки, навіть чистіше, ніж зазвичай, але видно, що в речах порпалися, і всі відразу кинулися оглядати свої сховки. У мене ніяких сховків не було, тож я просто впав на ліжко й лежав, поки інші носилися зі своїми пропажами. Основною пропажею стала електроплитка. Її таки точно забрали. А більша частина решти речей, про які подумали, наче їх теж немає, потім знайшлися. І хоча Лері запевняв, що у нього потягли якийсь безцінний предмет, ніхто йому не повірив, бо, повернувшись з їдальні та перевірівши своє ліжко, він помітно повеселішав і навіть виплюнув залізачку, яку тягав у зубах відтоді, як дізнався про обшуки.

Я був такий замучений, що думав — відразу ж засну, щойно дістануся до ліжка. Але полежав трохи і зрозумів, що спати не хочеться. Я втомився від їдальні, а не сам по собі, і в спальні почав помалу відходити. Але все-таки я не чекав, що після такого важкого дня в нас почнуть замислювати Ніч Казок, мені здавалося, що й іншим хочеться відпочити.

— Пиши-пиши, — розпорядився Табакі. — Відпочивати будемо під час перерв.

— Під час яких іще таких перерв? — запитав я.

— Ця Ніч буде з перервами. Усі знають, що вона остання, тому, швидше за все, справа затягнеться до ранку. Крім того, очікуються гості, відтак поведься пристойно.

Я так і не зрозумів, що він має на увазі. Коли це я поведився непристойно в присутності гостей?

Це був дуже дивний вечір. Чимось подібний на всі ті вечори, ночі після яких я не любив згадувати. На той, після якого було вбито Помпея, і на той, після якого порізали Рудого та знайшли мертвого Краба.

Усі навколо розбурхані, на кого не глянеш — очі блищать та усмішка від вуха до вуха, а почнуть говорити — зауважуєш, що голос зривається, руки дрижать. Ніби всі ледь-ледь підпитку.

Горбач сказав, що виконає для нас ірландський танець.

— Зберуся з духом і затанцюю, — сказав він таким тоном, немов погрожував повіситися. Потім він обдер зошит зі своїми віршами, понаробляв з них літачків і запустив їх з вікна. Один упустив. Я підібрав його, покрутив у руках, спробував прочитати, що на ньому написано, й кинувся надвір збирати решту, але поки зїхав, половину вже розтягнули, а багато впали в болото, розмogli та забруднилися, так що написаного стало не розібрати.

Табакі співав безперестанку. Він проспівав, здається, не менш ніж півсотні пісень — одна за одну страшніша. Суцільні похорони та уламки вщент розбитих сердець. А Лорд, єдиний, кому в таких випадках вдавалося його заткнути, чогось вирішив бути поблажливим і лише посміхався.

Сліпий з'явився години через півтори після нашого повернення з їдальні. Зап'ясток у нього був обмотаний рушником, і весь він був настільки сірий, що Табакі, ледве глянувши на нього, тут же замовкнув і більше не співав. Сліпий виглядав, як герої всіх пісень Табакі водночас. І про похорони, і про розбиті серця, і про недоплетені вінки. Сказавши, що почуватиметься не дуже добре, він заліз на ліжко Лері й там зачався.

Табакі спохмурнів. Зробив кілька кіл по кімнаті й також видерся нагору, до Сліпого. Трохи згодом він перехилився через край, покликав Македонського, наказав спустити себе наниз, обстежив один із найпотаємніших сховків і знову сезнув на ліжку Лері з пляшкою коньяку. Табакі будь-які хвороби лікував одним і тим самим способом. Мінялися тільки різновиди й градус напоїв.

Не пам'ятаю, в який момент я почав здогадуватися, що випуск відбудеться раніше, ніж через тиждень, і навіть, найімовірніше, завтра. Здається, ще до появи Сліпого, і вже точно після того, як побачив його. А коли прийшла Руда, приблизно з тим самим виразом обличчя, що й у Сліпого, і почала з усіма підряд обніматися, я впевнився в цьому остаточно. Вона й мене обійняла. Запросто, неначе ми з нею як тільки щось – обнімалися. У цей момент я все зрозумів і про завтрашній день, і про сьогоднішній. Чому нас обшукували, чому Лорд витерпів нестерпну кількість похоронних пісень, чому Сліпий має вигляд небіжчика, а Горбач погрожує затанцювати. Про усмішки я теж усе зрозумів. Чому всі навколо посміхаються, як псиhi. У горлі в мене застрягла грудка, і вона заважала розмовляти, тож я тепер також тільки всміхався і нічого більше робити не міг.

– Постережи, будь ласка, мого ведмедя, – попросила Руда. – Я скоро повернуся.

Я взяв у неї ведмедя.

– А-а-а, ще одна параноїдальна усмішка, – сказав Сфінкс, заходячи до спальні. – На одного веселуна більше стало.

Він уважно подивився на мене, на ведмедя Рудої, якого я міцно тримав, бо пообіцяв постерегти, хоч так і не зумів вимовити це вголос, – подивився та відвернувся.

– У Кавнику купа хліба, – сказав він, ні до кого не звертаючись. – З їдальні. На вечерю взагалі ніхто не прийшов, тож Акула звелів занести весь хліб у Кавник. Якщо хочемо отримати свою частку, треба поквапитися, а то Пси його вже розтягують.

Табакі негайно зібрався і, прихопивши Лері, виїхав за хлібом. Перш ніж виїхати, підбадьорливо вперіщив мене по спині.

– Сам здогадався? – запитав Сфінкс.

Я кивнув. І просипів, що це було неважко. Обидва ми подивилися на ліжку Лері. У цю мить я помітив, що з нагрудної кишені сорочки Сфінкса витикається кінчик паперового літачка. Опіки в нього на лиці палали, й через них він здавався незвично червонощоким.

Потім прийшов Чорний і запитав, чи потрібна нам груба чоловіча сила. Одягнений він був так, ніби зібрався в похід. Здоровенні черевики мало не по коліна, заправлені в них штани з десятком кишень, дві сорочки, одна на одну. Усе землісто-трав'яного кольору. За плечима в нього висів капелюх.

Сфінкс сказав, що груба сила буде потрібна за півгодини. Чорний сказав, що буде за півгодини, й пішов, залишивши нам банку маслин.

Македонський приволік коробку з різномастими чашками та почав розставляти їх на столі. Табакі й Лері повернулися, навантажені пакетами. Крім хліба, там виявилися дві банки з маринадами, кружок сиру, палка ковбаси й пучок зеленої цибулі.

– Це вечеря, яку можна буде назвати «Останній політ Літуна», – пояснив Табакі, докладаючи до продуктів на столі залишені Чорним маслини.

Повернулася Руда й забрала в мене ведмедя.

Потім почалися метушня та сум'яття. З гардероба вивалили весь одяг і всі рушники, в душ вишикувалася черга, тамбур завалили якимись незрозумілими мішками. Я подивився на все це і вирішив трохи погуляти. Перевдягатися мені не було в що, а на місці не сиділося. І я виїхав.

У коридорі було порожньо. Навіть на Перехресті – ані душі. Іноді грюкали двері, хтось квапливо перебігав із кімнати в кімнату, але в основному шуміли тільки в спальнях. Я посидів біля вікна на Перехресті. Дощ давно перестав. Після нього навіть визирнуло сонце, але

ненадовго. Зараз воно вже сідало, тільки калюжі на підвір'ї красиво вилискували жовтим. Я вирішив, що обов'язково намалюю таку картину. Коли-небудь потім. Синій-пресиній вечір, тільки калюжі жовті, і в небі – тонка жовта смуга. У мене під рукою не було блокнота, щоб зробити нарис, і я накидав усе це ручкою в щоденнику, щоб не забути, хоча знав, що однаково не забуду. Я так добре уявив собі цю картину, що навіть завагався, чи вийде насправді хоч що-небудь. Усе, що я детально уявляв до того, як почати малювати, потім виходило набагато гіршим або виглядало зовсім інакше.

Я трохи покатався коридором і повернувся до спальні.

Там пересували меблі, розчищаючи територію для гостей. Центральне ліжко розтягли на три звичайні, вузькі. Одне присунули до стіни, інше до шафи, третє якось втиснули між двоярусним і столом. Тепер до вікна було неможливо пройти, а шафу стало неможливо відчинити, зате в центрі кімнати утворився вільний простір. Засмічений і запорошений. Лері накинувся на нього з віником, Македонський пройшовся шваброю, а потім туди пустили Грубого в ошатному червоному комбінезончику повзати собі на втіху.

Грубий повзав по підлозі, Табакі на столі нарізав хліб, Сфінкс і Чорний радилися про щось на ліжку Чорного, Лорд виймав флакончики з ліками з кривоногої тумбочки, яку всі, хто приходив до нас у гості, примудрялися перекинути. Я зауважив, що всі ліки Лорд викидає у сміттєвий мішок, а потім помітив, що під ліжком біля шафи щільними рядами вишикувані застібнуті наплічники. У передпокої теж стояли наплічники. На деяких лежали складені куртки. І я раптом зрозумів, що всі, крім мене, вже зібралися. Виникло жаскувате відчуття. Неначе вони будь-якої хвилини могли раптом кудись зникнути, і мені довелося б залишитися самому в порожній спальні – чекати ранку. Це було так неприємно, що я теж чимшвидше позбирав свої речі в сумку. Речей у мене було мало. Альбоми, блокноти, фарби. Светр, який сплів для мене Горбач, і горня – подарунок Шакала.

Табакі крикнув мені, щоб я ліз на стіл допомагати йому з бутербродами.

Цілу наступну годину я був дуже зайнятий. Мазав маслом нарізаний хліб, а оскільки хліба Табакі начикрижив гору, робота здавалася нескінченною. Намазані скибки Табакі прикрашав то тим, то іншим, примудрившись сотворити з невеликої кількості продуктів бутербродів на цілий полк. Я навіть завагався, що ми зможемо стільки з'їсти за одну ніч. Готові бутерброди ми розклали ярусами на чотирьох тарілках, застромивши в кожен по зубочистці.

– Усе! – сказав Табакі. – Я на сьогодні своє відпрацював. Час і розважитися!

Й усамітнися з Лордом у кутку змішувати та дегустувати напої. У цій справі я їм був не помічник.

Поки я прикидав, чим би ще зайнятися корисним, прийшли два Птахологи з матрацами, кинули їх посеред кімнати й пішли.

Потім з'явився Лері в білій сорочці Лорда. У такій зазвичай співає свою арію головний герой з опери «Тоска». Вічно забуваю, як його звати. Загалом, це була дуже оперна сорочка. З мереживами по всьому коміру і з рукавами, що нагадували вітрила. Лері в ній виглядав запаморочливо. Особливо чоботи. Насправді причепурилися всі, тільки не у всіх це так впадало в очі, як у Лері.

Я так і не зліз зі столу. Сидів біля бутербродів, які почали підсихати, відганяв від них Нанетту й малював у своєму щоденнику всіх підряд. Фрагментами.

Знову з'явилися Птахологи. Затягнули складану драбину Стервожера. Русалка зі Спицею принесли круглу тацю – пиріг з начинкою, поставили його поряд зі мною і почали нарізувати. Я схопив ніж і теж почав нарізувати разом із ними. Від запаху пирога в мені прокинувся звирячий апетит. Пиріг був м'ясний і ще гарячий. Навіть не знаю, як і на чому вони його приготували, але точно не на електроплитці. Нарізані шматки ми розкладали на тій-таки таці.

– Давайте куштуємо, що вийшло, – запропонувала Русалка. – Адже потім він вихолоне.

І ми троє з'їли по шматку, а один дали Грубому. Він так зачавкав, що до нас тут же збіглися інші любителі пирогів. Коли від нього залишилася приблизно половина, у нас вистачило

сили волі сховати решту пирога подалі, тобто на шафу. Горбач заліз на стіл, прикрив тацю тазом, щоб уберегти пиріг від Нанетти, і спустився на підлогу, весь якийсь замріяний. Сказав, що одружиться на тій, котра приготувала цей пиріг. Русалка зі Спицею перезирнулися й захихотіли.

— Це колективна творчість, — зізналася Русалка. — Тобі доведеться стати багатоженцем.

Горбач сказав, що з задоволенням ним стане. Причому сказав цілком серйозно. Навіть похмуро. Так, наче зненацька збагнув, що багатоженець — якраз те, чого йому бракувало в житті. Я просто не впізнавав його. Завжди тихий, неговіркий — і раптом обіцянка танців... Літачки... Жарти з дівчатами. Дуже дивно діяв на нього прийдешній випуск.

— Ой, я не встигну переодягнутися! — похопилася Спиця й уткнула.

— А ти? — запитав я Русалку. — Ти не переодягатимешся?

— Я — вже, — сказала вона, почервонівши, — вже переодягнулася, щиро кажучи.

— Ох, так, звичайно. Як я міг не помітити! Ти сьогодні надзвичайно ошатна!

Я відчайдушно шукав, що б таке похвалити. Щось таке, чого я не бачив на ній щодня. Не знайшов.

Русалка кивнула. І, витягнувши довге пасмо волосся, показала мені рибку. Зовсім крихітну. Зроблену зі смугастої кісточки невідомого мені плоду. Вона потрясла нею, і в рибці щось застукотіло. Не калатання, але й не зовсім стукіт, щось середнє.

— Там усередині є одна дуже дзвінка насінинка, так що це і рибка, і дзвоник, — пояснила Русалка.

— Он як! — захопився я. — А з чого він?

Вона понизала плечима.

— Сліпий подарував.

Я думав, придуть Стервожер із Красунею, Валет, Чорний і, може, ще хтось із тих, хто звичай заскакував вечорами. Але гостей виявилось набагато більше.

Стервожер прийшов з Драконом, Ангелом, Красунею та Конем. Рудий — з Вікінгом, Мерцем, Зеброю та Білопузом. З Чорним приїхав Пугач, який у нас узагалі не бував, а ще трохи згодом з'явилися Валет і Кролик. Вони принесли з собою інструменти. Дві гітари, дві флейти й лютню. Стервожер приніс дві пляшки текили власного приготування. Рудий притягнув банячок з глінтвейном. Дівчина з зеленим волоссям та в довгій вечірній сукні — торбину з пиріжками.

На столі стало дуже тісно, і я спустився спочатку на найближче привіконне ліжко, а потім перебрався на ліжко Чорного.

Усі візки виставили на коридор, у спальні для них не залишилося місця. Сліпого, мабуть, уже не було на ліжку Лері, бо я побачив, як на нього вилізають зі своїми наплічниками Зебра та Мрець.

Рудий кричав, щоб усі сідали, а то глінтвейн вистигне.

До мене підсіла Русалка, чому я дуже зрадів, потім Лері, а наприкінці — задихана Спиця, побачивши яку, я мало не гепнувся з ліжка. Вона була в справжній весільній сукні. Зі шлейфом, фатою та всім, що належить нареченій. У руках у неї був круглий букетик, перев'язаний блискучими стрічками. Вони з Русалкою насилу вмістили пишну білу спідницю між мною та Лері. Він мусив забитися в найдавший закуток ліжка, а мені довелося втискатися в стіну, щоб цей шифоновий дзвін отримав потрібну йому кількість місця. Після того, як спідницю вклали та розпрямили, Русалка теж сіла, просто накрившись нею, наче сніговою ковдрою.

Мабуть, збоку наша компанія виглядала кумедно. Білосніжка у шлюбних шатах і три гноми, які збентежено вистромили з-під цих шат носи. Усі один по одному підходили й розсипалися в компліментах сукні Спиці, а вона сиділа, червона від збентеження та незвично красива, кивала й раз у раз повторювала «дякую». Я собі подумав — як це все-таки дивно, що весільна сукня, виявляється, може навіть зовсім негарно зробити красунею.

Не встиг я опам'ятатися від потрясіння, викликаного вбранням Спиці, як трапилася зовсім уже дивовижна річ. Прийшли двоє з кемпінгу. Чоловік – худий, неголений, на вигляд навіть голодний, і жінка – велика, рукава й широкоплеча. Привів їх Македонський. Посадив на своє ліжко і вручив їм по чашці кави, з таким виглядом, ніби це – правильно. Ніби ці двоє щовечора забігають до нас на каву.

Самі вони явно не почувалися так, як хотів продемонструвати нам Македонський. Вони соромилися та нервували. Сиділи одне коло одного випростано, тихі й напружені, і навіть очей не піднімали. Щось дивне було в тому, як вони трималися, дивне і навіть трохи ненормальне. Багато хто здивувався їх появі, не тільки я. Але ніхто не запитав, чого це вони раптом прийшли – гості є гості, з гістьми треба бути ввічливими.

Хвилини через п'ять після їхньої появи Табакі виліз на драбину, що її, як мені здавалося, принесли для Стервожера, і прокричав, що вітає всіх присутніх і радий повідомити, що буде ведучим на цій Ночі Казок, «бо нас трохи багато тут сьогодні зібралося, і знадобиться координатор».

Усі зааплодували.

– Ми чекаємо ще декількох гостей, після чого можна буде почати! Попрошу тих, котрі сидять поряд зі свічками, приготуватися, ви запалите їх за моєю командою!

Русалка тихо засміялася, задзвенівши дзвіночками.

– А хто ще прийде? – запитала Спиця.

І тут з'явилися останні гості. Начебто після наметників дивуватися вже було нічому, але я все-таки здивувався. Це був Р Перший, і з ним якийсь кривоногий дідуган у кашкеті.

– Сторож із третього, – прошепотів Лері, звіщуючись із ліжка, щоб трохи краще їх розглянути. – Щоб я здох, а він же що тут загубив?

Р Перший і старий сіли на ліжко біля шафи.

– Привітаймо наших гостей! – заволав Табакі.

Усі знову зааплодували.

Старий негайно схопився, зняв кашкета й церемонно вклонився.

Лері видав дивний звук, неначе поперхнувся, і сів прямо. Вигляд при цьому він мав такий, ніби з ним щось трапилося, але я не встиг запитати – що саме. Табакі оголосив, що тепер усі зібрались, і можна починати.

Світло вимкнули. Найближчу до нас свічку запалив Рудий. Він сидів на підлозі, просто піді мною, в обнімку з Грубим. Табакі в темряві трохи принишкнув. Перестав кричати й загоровив нормальним голосом.

– Сьогодні часу в нас буде доволі, але все-таки давайте почнемо.

КАЗКА ЛОРДА

Одного разу він опинився на дорозі, в місці, де він ніяк не міг перебувати. Чомусь це його не занепокоїло. Щось дивне діялося з пам'яттю, він нічого не пам'ятав, але звідкись знав, що потрапив сюди з власної волі й повинен знайти щось важливе.

Він був одягнений у чорне, в наплічнику в нього лежала книга невідомою йому мовою, зубна щітка у футлярі, переміна білизни, фотоапарат і блокнот. Записи в блокноті робив він сам, хоч і не пам'ятав, за яких обставин. Він сильно втомлювався і на ходу, і стоячи, тому сидів на узбіччі дороги, підводячись тільки тоді, коли бачив машини. Голосував і знову сідав, коли чергова машина проїздила повз нього. Чомусь зовсім не траплялося пристойних машин. Пристойних на вигляд. Він сидів і знічев'я гортав блокнот, намагаючись розібратися у власних нотатках. Вони були малозрозумілими й супроводжувалися кресленнями з безліччю стрілок, які остаточно все заплутували.

Нарешті один з водіїв зглянувся і погодився підвезти його «тільки до роздоріжжя». На роздоріжжі виявилася автобусна зупинка, а при ній – крихітна крамничка з двома столиками, які

перетворювали її на подобу кафе. Господиня крамнички обізвала його «бідним, безпам'ятним стрибунцем» і безкоштовно пригостила смаженою на свинячому салі картоплею. Він ніколи не їв нічого подібного. Від запаху сала нудило, але він був голодний і не хотів засмучувати добру жінку. Від неї він дізнався, що автобуси звідси ходять лишень у трьох напрямках, але тільки одна з назв привернула його увагу.

— Нікчемне містечко, — попередила господиня тієї харчівні. — Роботи ти там не знайдеш, навіть не сподівайся.

Він ввічливо посміхнувся. Чорноліс; назва нікчемного містечка зачаровувала.

Містечко справді виявилось нікчемним. Але щось у ньому було. Щось таємниче, що не мало нічого спільного з дійсністю. І він залишився. Поселившись у нічліжці, перебиваючись випадковими заробітками та вичікуючи. Щось мало трапитися.

Півроку він провів у цьому місці, перезнайомився з усіма місцевими волоцюгами, з усіма бабцями, які торгували з лотків, і навіть з прибудними котами, якими кишіла нічліжка. Мешканці «Блощарні» ділилися на постійних і тимчасових. Постійних називали прийшлими, тимчасових — перекотиподем. І ті, й інші жили сьогоднішнім днем, ніколи не згадуючи минулого та не маючи планів на майбутнє. Прогонувати себе сьогодні — інших цілей у «Блощарні» не визнавали.

Він підробляв у багатьох місцях. Улітку знайти роботу було легко. Він допомагав фотографові на річковому пляжі встановлювати громіздки конструкції з картону у вигляді вітрильників і дельфінів. Допомагав двом сестрам, які продавали там же всілякі дрібнички, плести браслети з різнобарвного дроту та з пацьорок. Уранці допомагав чистити пляж коло бару.

Восени з першими дощами річка стала бурхливою та брудною, пляж занесло сміттям, кафе й харчівні позачинялися. Залишалися ще мийка та заправка, але охочих там підробити вистачало й без нього. Тому він заглядав туди тільки зрідка. У ремонтну майстерню його не пускали. Ні його, ані нікого з прийшлих. Деталі машин у Чорнолісі цінувалися на вагу золота, й у звичайній ремонтній майстерні був навіть свій охоронець.

Тому він здивувався, коли одного разу в «Блощарні» з'явилися двоє з майстерні та попросили кого-небудь допомогти їм з машиною. Здивувала його й реакція жителів «Блощарні». Хто встиг, заховався, решта прикинулися глухими, і перш ніж він допетрав, що відбувається, його вже повели.

У дворі перед майстернею стояла чорна машина. Перша пристойна машина, яка трапилася йому на очі за півроку. Перша, яка не виглядала так, ніби ось-ось розвалиться на частини. Без латок, без слідів ремонту, без наліпок, які маскують облуплену фарбу. Йому сказали, що він повинен її вимити. Усього лише. Шланг валявся тут же, на землі. Шланг і відро з двома губками.

Він зрозумів, що справи його кепські, ще до того, як зазирнув у салон. Мийка була за два кроки. Не мало сенсу питати, чому машину не відігнали туди. Це не мало сенсу від самого початку, і ще менше потім, після того як він побачив, що діється в салоні. Йому допомогли витягнути назовні сидіння. Та й усе. Знайшовши під гумовим килимком відрізаний палець, він навіть не намагався приховати свою знахідку. Просто кинув його у відро з брудною водою. Понад чотири години він відмивав машину від крові, впевнений, що його вб'ють, як тільки він закінчить роботу.

Уночі, в «Блощарні», Бруднокрил сказав, що все ще попереду. Що тепер він мусить зникнути з міста. Він і сам це розумів.

— Хочеш, заштопаю тобі сорочку? — запитала Черепашка Квазі.

Він роздав своє майно — електроплитку, чайник, виграну в лотерею зимову куртку, зібрав решту речей у наплічник і пішов з «Блощарні». Мешканці якої, як йому здалося, зітхнули з полегшею. Тепер їм не доведеться стати свідками його смерті та засмутитися.

Відійшовши на пристойну відстань від нічліжки, він сів на низьку огорожу біля якогось будинку й почав думати, що робити далі. Ноги боліли дедалі сильніше. Пішки він далеко не

зайде. Голосувати — означало наражати на небезпеку ні в чому не винних людей. Автобуси відпадали з тієї ж причини. До того ж він був знайомий з їхніми можливостями. Пересувалися вони ледь швидше, ніж кінь, що чвалає. Залишалось тільки чекати. Йому обіцяли заплатити за миття машини вранці. Коли він не з'явиться за своїми грошима, їм на те, щоб відшукати його, знадобиться небагато часу.

Він знав, що якщо йому вдасться вижити, сезнувши з міста, то проведені тут місяці він згадуватиме як дивовижну пригоду. Хоча в його перебуванні в «Блощарні» нічого дивовижного не було, а щоденні пошуки заробітку не можна було назвати пригодою. Чи таки можна? Він спробував пригадати все, що дивувало його тут, усе, що здавалося незвичайним.

Узяти хоч би й розмови про Ліс. Уперше він почув про нього від балакучого алкоголіка, який був перекотиподем, пробув його сусідом одну ніч, не дав поспати навіть і чверті години, а йдучи, подарував електроплитку та компас.

— Це тобі стане в пригоді, друже, — сказав той. — У будь-який момент можна опинитися в Лісі, і що тоді? Так принаймні знатимеш, де північ.

Плитку він залишив дівчині, яка заштопала йому перед відходом сорочку, а компас лежав десь на дні наплічника.

Жартики про Ліс стали звичними вже через тиждень життя в «Блощарні». Він навчився не звертати на них уваги. Він на багато що навчився не звертати уваги. На гриби, які виростили в закапелках «Блощарні» за одну лише ніч, на місцевих щурів, які насвистували на бігу, на дивовижної барви пір'їни, якими бавилися сумні блощарняні хлопці. «Хто знає, коли раптом опиниться в Лісі?»

Він заплющив очі та спробував опинитися там. Згадався запах дивних грибів, коли їх віддирали від стін. Хіба ж не так пахне Ліс? Чорноліс.

— Якщо ти десь поряд, прийди, будь ласка, — попросив він.

— Не так його треба кликати, — сказав йому хтось.

Він розплющив очі та в паніці схопився на ноги.

Навколо було чорно-чорно. Ні ліхтаря, ні освітленого віконця. Тільки шелест і шерех листя. І прохолода. Якої не буває, не може бути в жодному місті, ні в маленькому, ні у великому. Страх, який оволодів ним, перетворив прохолоду на холод. Невже він і справді так бажав опинитися тут? Він обійняв свій наплічник, тупо жалкуючи про залишену в «Блощарні» куртку, таку теплу. Узяти компас і залишити куртку — як це все ж таки по-дурному. Нащо йому зараз знання про те, в якому боці знаходиться північ?

Він почав порпатися в наплічнику, де не було ні куртки, ні ліхтарика, ні навіть коробки сірників, чудово розуміючи, що нічого корисного в наплічнику нема, відтак просто намагаючись чимось зайняти себе, щоб не впасти в паніку. Намацавши компас, підніс його до очей, і з подивом зрозумів, що бачить не тільки фосфорну стрілку. Він бачив весь компас, з усіма поділками. Розкривши блокнот, він перегорнув його. Не так виразно, як при денному світлі, а по-іншому, проте він бачив зроблені в нотатнику записи й міг їх прочитати. Ліс світився. Не для кожного, але для того, хто вмів бачити в темряві, а він, як виявилось, вмів.

Чийсь смішок наполохав його. Обертаючись, він, несподівано для себе самого, впав у траву й підвівся на ноги за три кроки від місця, де впав, під захистом найближчого дерева. Вискочив він це стрімко та плавно, одним плинним рухом. Абсолютно знічев'я. А притулившись до дерева, тут же про все забув. Тепло, яке струменіло від дерева, охопило його. Він не просто потрапив у тепле місце — це більше нагадувало обійми. Дерево обійняло його, як уміло, заспокоюючи, захищаючи, наповнюючи силою. Забувши про невідомого супротивника, він весь віддався цьому відчуттю єднання. Притиснувся до твердої кори, що здряпувала обличчя, й заплакав.

— Ласкаво просимо додому, — сказав хтось.

З-за іншого дерева вийшов чоловік у майці з написом: «Єллоустоунський заповідник» і зупинився віддалік. Він посміхався. Або шкірив зуби. І, здається, був навіть не зовсім людиною. Очі його відсвічували в пільмі зеленим, як у собаки.

— Привіт, Сліпий, — сказав йому Лорд, пригадавши все, чого не міг пригадати останні півроку. — Як ти знайшов мене?

Сліпий засміявся.

— Я тебе? Це ти мене знайшов, безпам'ятний!

КАЗКА РУДОЇ

Вона теж жила там. У Чорнолісі. Але не весь час у «Блошарні», оце вже ні, в могилі вона бачила цю мерзенну нічліжку. Це місце для безпам'ятних Стрибунів і невдах, а вона, слава богу, ні те, ні інше. Весь Чорноліс — та ще діра, проте зрозуміло, що діра, але десь неподалік кордону, інакше вона ні за що туди не поткнулася б.

Їй потрібен був провідник. Або поводитир, якщо завгодно. Хтось, хто допоміг би їй піти з кінцями, цілком, тобто як належить. Вона знала, що це можливо, і знала, що сама на це не здатна. Деякі здібності вона мала, але не зовсім такі.

Вона найнялася в їдальню, де досить непогано годували. Найнялася мити посуд, бо коли миєш посуд, можна не боятися кому-небудь нагрубити. З предметами завжди легше. Отже, вона мила посуд, а у вільний час металася вулицями в пошуках провідника. Шкода лише — погано уявляла собі, як він має виглядати.

І дошукалася до Сіролицих.

Так їх називали. Абсолютні погромники. Вони фарбували волосся в білий колір, підводили очі та малювали на щоках якісь орнаменти — листя. Взагалі-то зелене листя. Або синє. Але здаля їхнє вимальовування однаково виглядало як бруд, за що їх і прозвали Сіролицями. Вони носили білосніжні сорочки, чорні шкіряні куртки та джинси, страшенно дорогі, мало не з платиновими пряжками, але при цьому розгулювали босоніж, з вічно брудними ногами, і називали себе лісовим народом. Збожеволіти можна, уявивши таке страховиддя в лісі!

Але вона дарма посміялася над ними, такого Сіролиці нікому не пробачали. Вони відлупцювали її та забрали з собою. Жили вони в одному зі старих особняків на околиці міста. Підвал цілком займав кегельбан. Десь нагорі була ще більярдна, а вище, напевно, — житлові приміщення, але там вона не була. Туди виводили тільки подружок. Своїх. Теж фарбованих у платину, з листочками-колючками на щоках.

Як їй жилося там, краще не згадувати. Дуже скоро вона сама перестала вірити в те, що наважилася фиркнути комусь з них в обличчя. Сіролиці відучили її фиркати, лягають і взагалі розмовляти. Але найстрашнішим було те, що вона розучилася стрибати. Перестала бути Стрибуном. У неї забрали те єдине, чим вона у своєму житті пишалася, бо Стрибун, який зберігає пам'ять, — велика рідкість, унікал, і вона була цим унікалом, поки не потрапила до Сіролицих, які щось у ній зіпсували. Таке раніше траплялось і з іншими. Вона ще в дитинстві наслухалася страшних історій про неповерненців, які не повернулися не тому, що не хотіли, а тому, що не змогли, але перестала в них вірити, ставши Стрибуном. Надто це просто, коли вже вмієш. Легше повірити, що можна розучитися говорити рідною мовою. Сіролиці зробили її розумнішою. Вона зрозуміла, що й те, й інше цілком можливо. Отож залишалася тільки терпіти й прибирати за ними блювоту. Вони постійно ригали, бо сиділи на якійсь наркоті, від якої їхні шлунки перестали приймати нормальну їжу. Швидше за все, вона б від такого життя врешті-решт померла, бо вони її теж майже не годували, але склалося так, що одна з їхніх розмальованих подружок з якогось дива вирішила підпалити будинок разом з усіма, хто в ньому був. Пожежу вона влаштувала на одному з горішніх

поверхів. Підвал при цьому не постраждав, однак Сіролиці були того вечора зайняті та втратили пильність, тож їй вдалося від них ушитися.

Днів десять вона ховалася, поки не загоїлося обличчя. Потім украла одяг. У смушко-вій камізельці, квітчастій спідниці та в безглуздому широкополому капелюсі вона виглядала, наче власна бабуся, але їй і треба було виглядати як хтось інший. Фарбоване волосся та величезні окуляри від сонця доповнили маскарад. Тепер їй потрібні були гроші, щоб утекти з міста.

І от якраз тоді вона побачила його. Він розрівнював граблями пісок на пляжі перед харчівнею. О сьомій годині ранку. Побачивши його, вона втратила дар мови. Не тому, що він був неймовірно красивий, просто він нагадав їй Сіролицих. Точніше, не так. Вона просто моментально зрозуміла, на кого вони намагалися бути подібними. І наскільки це їм погано вдавалося. Це її приголомшило. Те, що вони сподівалися відтворити таке за допомогою туші та макіяжного олівця. З особливою зловтіхою вона відзначила, що волосся в нього зовсім не біле. І, звісно ж, ніякого листя і квітів на щоках. Але вона зрозуміла також і те, чого вони добивалися, знебарвлюючи волосся та малюючи це листя. Уперше зрозуміла. Побачивши живого ельфа.

Вона сиділа на причалі з дощок, віялом розклавши навколо себе спідницю, опустивши ноги у воду. Він пройшов біля неї, підбираючи з піску всіляке сміття, залишене пляжниками, і тільки єдиний раз на неї поглянув. Нелюдськими, волошкового кольору очима. Звідкись вона знала, що вони здатні міняти свій колір. Від сірого до темно-синього.

Вона сиділа нерухомо, боячись його сполохати, при цьому серце її шалено калатало, поки він не відійшов достатньо далеко, щоб не відчувати її погляду. У нього була дивна хода. Неначе йому боляче або незручно ходити. Він був у в'єтнамках, а пакет зі сміттям волочив за собою по піску.

«Ось він – провідник», – подумала вона. І непомітно пішла за ним, щоб не втратити його з очей.

За тиждень життя в «Блощарні», по сусідству з ним, з'ясувалося, що він не тямить, хто він такий, не знає ніяких таємних шляхів і взагалі поняття ні про що не має. Він навіть не помічав, що його уникають. Вона стежила за ним з безнастанною увагою, але цілком безрезультатно.

У його кімнаті пахло лісом. Матрац, на якому він спав, був у плямах від розчавлених ягід. У кутках замість пилу скупчувалося тьмяне листя. Там, де він умивався, зростали їстівні деревні гриби, підвіконня було всуціль вкрите небаченою кількістю пташиного посліду. Ціла «Блощарня» вже перейшла на грибні супи, а він, як і раніше, нічого не помічав.

Вона усміхалася йому при зустрічах, він ввічливо вітався. Іноді всміхався у відповідь. Зуби в нього були дещо загострені, але це його не псувало. Вона була непривабливою й до того, як обрядилася в старечі лахмани, відтак навіть не намагалася заговорити з ним. Такі, як він, не дивляться на таких, як вона. Це протиприродно.

Одного разу вона зайшла до нього вночі, коли він спав. Спав він зазвичай сам, хоча в «Блощарні» на кімнату припадало не менше ніж шість мешканців. Вона ввійшла надзвичайно тихо й довго сиділа в кутку, дивлячись на світлячків, які оточили його матрац осяйним прямокутником. У цю ніч її терпінню настав край. Вона готова була вбити його, проте стрималася. І, втомившись від власного обурення, там же, в кутку, заснула. А прокинулася вже в Лісі. Він допоміг їй потрапити туди, сам про те не здогадуючись, бо Ліс завжди був поряд із ним. Як же вона його за це ненавиділа!

У Лісі вона пробула не довше ніж десять хвилин. Їй цього вистачило, щоби мріяти потрапити туди цілу решту життя. Та вона, як і раніше, залишалася Стрибуном. Та ще й Стрибуном полохливим. За час, який минув відтоді, вона зрозуміла, як казково їй поталанило. Бо насправді провідника майже неможливо знайти. Тим більше – такого. Хіба що він сам цього захоче. Але вона пишається вже тим, що ні про що його не просила ні тоді, ні згодом. І просити не стане.

КУРЯКА

ПРОДОВЖЕННЯ

Першу історію розповів Стервожер. Його казка була про відьму. Стару, мерзенну відьму, яка мріяла затанцювати на могилах в усіх своїх рідних і близьких. Тільки такий недовгий танець раз на декілька років давав їй радість. Більше ніщо в житті її не тішило. Але щоби затанцювати свій танець і хоч трохи порадіти, відьмі доводилося постаратися, бо люди не вмирають просто так, ні з того ні з сього, і якщо їм не допомогти, омріяного танцю можна так і не дочекатися. З часом відьма оволоділа стількома чудовими способами відправляти найближчих родичів на той світ, що, за бажання, могла б видати посібник на цю тему. Роки минали, відьма старішала, родичів у неї залишалося дедалі менше, аж поки нарешті не зостався один-єдиний внук. За ним їй довелося дуже довго полювати. Врешті-решт він сховався десь під землею, в гном'ячих печерах — це було небезпечне місце, куди навіть відьми не ризикували пробиратися. Але ця ризикнула. Надто вже їй не терпілося затанцювати востаннє на свіжій могилі. І ось вона пішла за своїм внуком у гном'ячі підземелля, але заблукала, а гноми заманили її під чарівний пагорб, де час потік назад, і зла бабега перетворилася на маленьку дівчинку.

У цьому місці Стервожер відволікся на властивості чарівних пагорбів і довго описував, що відбувається з тими, хто примудриться під ними опинитися. Такі заблукали могли постаріти за одну мить, і навіть розсипатися на порошок, могли омолодитися й погарнішати, обернутися на яку-небудь тварину, рослину або взагалі на щось неіснуюче в природі, проте хоч що би з ними не сталося, процес цей незворотний. Навіть звільнившись з-під чарів чарівного пагорба, вони не могли повернути собі колишню подобу.

Тут Стервожера перебив Р Перший, якому навіщося знадобилося дізнатися, як виглядала стара відьма.

Стервожер сказав, що вона була потворою.

— А потім? — запитав Р Перший. — Тобто тепер?

Стервожер відповів, що поняття не має.

— Кажуть, на вигляд їй роки чотири, не більше.

— Хто каже? — стрепенувся Р Перший.

— Гноми, — відповів Стервожер таким крижаним тоном, що відразу стало зрозуміло: більше він ні на які питання відповідати не збирається.

Р Перший також це зрозумів і замовк. Зате старенький сторож чомусь пожвавився і, хихикнувши, запитав, чи є серед присутніх бодай один гном.

Ніхто не відгукнувся.

На цьому казка закінчилася. Чи то Стервожер образився, що його перебили, чи то йому більше нічого було додати до сказаного.

Наступним оповідачем виявився Чорний. Я здивувався, бо при мені він ще жодного разу не брав участі в Ночах Казок. Ще більше мене здивувала його казка. По-перше, це була зовсім не казка, а по-друге, здається, що й не вигадка. Чорний розповів про Зовнішність. Про свій похід туди. Розповів, як у супроводі Щуряки та за її допомогою, точніше, за допомогою Чорного, бо основною дійовою особою в цьому поході виступала Щуряка, вони вкрали старенький автобус із гаража якоїсь школи неподалік. Тепер цей автобус знаходиться на прилеглому до Дому пустирищі, посеред звалища, стоїть там, замаскований сміттям, і чекає. На що саме він чекає, Чорний не уточнив, але, загалом, це й так було зрозуміло.

Поки я осмислював цю інформацію, Р Перший підійшов до драбини й запитав Чорного, чи знає він, що для того, щоб у Зовнішності кудись і на чомусь виїхати, потрібно — як мінімум — мати права водія. А автобус, повний молокососів без жодного посвідчення особи, буде дуже швидко зупинено.

Чорний сказав, що йому все це відомо.

А чи відомо Чорному, запитав Р Перший, що викрадений транспортний засіб, поза сумнівом, перебуває в розшуку, і навіть якщо його перефарбувати, хто-небудь може цей транспортний засіб упізнати.

Чорний сказав, що йому і про це відомо.

— То якого біса ти це все затіяв?! — заволав Р Перший. — Хочеш почати знайомство з Зовнішністю з колонії?

Спиця, обійнявши Русалку, почала тихо схлипувати. У темряві не було видно, хто обступив Ральфа, але, судячи з вигуків, його вмовляли сісти. Чорний сказав, що він просто розповідає казку.

Р Перший вигукнув, що не треба милити йому мізки.

Табакі попросив Ральфа сісти та поводитися пристойно.

Я так і не зрозумів, сів Ральф чи залишився стирчати біля драбини.

— Ну що ж... — Чорний витримав паузу, неначе боявся, що його знову переб'ють, — ...у казках іноді трапляються добрі феї і таке інше. У мене не бозна-яка цікава казка, але фея теж є. І не одна. Здається, їх дві. Та ще двійко, як би точніше висловитися... феїв, чи що? Загалом, у них є водійські права, і вони запропонували мені свою допомогу...

Усі зааплодували, а я почав думати, хто такі ці четверо фей, звідки вони взялися і навіщо їм допомагати Чорному. Що довше я про них думав, то менше мені це подобалося. Їм нізвідки було взятися, вони могли взятися лише з Зовнішності, а я точно знав, що в Зовнішності безкорисливі феї давно перевелися.

Захотілося терміново обговорити це питання з Чорним, але для цього треба було дочекатися перерви. Наразі Табакі виліз на драбину для оголошення.

— Не всі наші правила відомі гостям, — заволав він. — Тому я про всяк випадок їх перерахую. Будь-хто з присутніх має право задати оповідачеві одне запитання. Тільки одне! Бажано наприкінці, не перериваючи розповіді. Репліки дозволені, але не схвалюються. Вигуки з місць заборонені! Переміщення теж! Для переміщень передбачені перерви. Будь-хто, хто порушить ці правила надалі, буде виставлений за двері, незважаючи на закони гостинності! Усім усе зрозуміло?

Виголошуючи цю промову, Табакі репетував дедалі голосніше й дедалі сильніше розгойдував драбину, так що під кінець мало не шугонув з неї наниз. Шуму від нього було куди більше, ніж від Ральфа, але ніхто не вважав це порушенням правил.

Я безперервно думав про автобус, про те, чим насправді обернулися жартики про нього, і про те, як розлютився Р Перший; тепер він, чого доброго, вирішить, що я знав правду, але спеціально писав у щоденнику всякі нісенітниці, щоб його заплутати. Я так поринув у ці думки, що пропустив початок казки Лорда.

Вона взагалі-то теж не була подібна на казку. Лорд розповідав про те, як жив у якомусь маленькому містечку, чим там займався і як заробляв собі на життя. Зрозуміло було, що все в цій історії — вигадка, але разом із тим відчуття, що розкаже він про щось, що відбувалося насправді, не полишало. Тільки кінець цієї казки виявився казковим, і то якийсь відразу й аж занадто, так наче Лордові набридло напружуватися, придумуючи, що там буде далі, й виплутувати свого героя з клопотів. Там навіть Сліпий з'явився в кінці, на мою думку, абсолютно недоречно.

Далі розповідав Валет. Більше грав, ніж розповідав, і його казка була абсолютно в дусі казки Лорда. Теж якийсь місто й пошуки заробітку, тільки в нього все виходило веселішим, може тому, що він, доки говорив, переграв весь свій репертуар. Вплітаючи його в оповідь.

Після казки Валета Табакі нарешті оголосив перерву. Я думав, що на час перерви засвітять настінні лампи, проте помилився. Ми залишилися сидіти напотемки, і я не ризикнув злізти з ліжка. Чорний кудись пересів, з мого місця його більше не було видно. Табакі ввімкнув магнітофон. Навколо бубоніли й перешіптувалися, обговорюючи почуте. Знизу нам передали тарілку з бутербродами, я взяв собі один і передав тарілку Лері.

– Відпад, тотальний відпад! – бурмотів Лері. – Ні, ну ви чули їх, га? Це ж треба, щоб отак, просто в лоб...

Я сказав, що не знаю, як щодо просто в лоб, а мені особисто історії минулих Ночей Казок подобалися більше. Вони були більш казковими.

– Отож-бо й воно, – промимрив Лері, вгризаючись у бутерброд. – І я про це...

– Тоді чому сьогодні відпад? – запитав я.

– От саме тому. З цієї, власне, причини.

Я вирішив, що тільки гаю з ним час, і запитав у Русалки зі Спицею, що вони про все це думають.

– Я – нічого, – пискнула Спиця. І повторила кілька разів, на випадок, якщо я не зрозумів: – Нічого, нічого, нічого...

– А мені сподобалася казка Лорда, – сказала Русалка мрійливо. – Дуже гарна.

Я не бачив виразу її обличчя, але чітко його собі уявив.

– Про Черноліс...

– Про що? – перепитав я.

– Черноліс. Те місто так називалося. Ти забув?

Може, Лорд про це і згадав. На самому початку, коли я слухав неухважно. У кожному разі, крім назви, у тому місці нічого гарного не було.

– «Лос-Анджелес» звучить крутіше! – втрутився Лері.

– А як вам сподобалася казка Чорного?

Я спеціально назвав казкою те, що зовсім не було казкою. Мені хотілося, щоб хтось із них сам про це сказав. Але Русалка тільки зітхнула, Спиця пробурмотіла, що це було мило, а Лері зачмакав ще енергійніше.

– Мило? Ти вважаєш, це було мило?

Спиця пригорнулася до Лері, замість відповіді вони почали цілуватися, хоча Лері навряд чи встиг дожувати свій бутерброд.

– Не переживай, – шепнула мені Русалка. – Насправді все не так страшно.

Я спробував пояснити їй, що мені не подобається в цій історії з автобусом. Русалка кивала й дуже уважно слухала, але мені здалося, тільки для того, щоб мене заспокоїти.

Табакі оголосив, що перерва закінчена, і я тут же думати забув про автобус, бо наступним оповідачем виявилася жінка з кемпінгу.

Вона, мабуть, соромилася. Говорила дуже тихо і не стала видиратися на драбину. Казкою її розповідь не назвала б навіть людина, яка не чула в дитинстві жодної казки.

Вона розповіла про себе – п'ятдесят сім років, незаміжня, бездітна, без шкідливих звичок. Про свою професію – ветеринар, що спеціалізується на великій рогатій худобі. І про свої численні хвороби, назв яких я не запам'ятав. Виглядала вона міцною, і я трохи здивувався, що в неї виявилася стільки різних хвороб. Потім вона розповіла, як стала членом якоїсь секти, що групувалася навколо Ангела, як їй там було добре, як вона зрозуміла, що знайшла на решті своє місце в житті, та як Ангел, котрий мав вигляд ніжного отрока, зцілив її від усіх болячок – «єдиним дотиком своєї ангельської долони».

Потім вона почала розказувати про спільні недільні моління й інші принади їхнього життя, і мене ця історія почала поступово доймати, тому що з цього місця вона заговорила співучо та якимось не по-людськи, неначе проповідуючи, а мене від таких речей нудить, якщо чесно.

Ангела опікав Святий Старець, він же, як я зрозумів, дер із тих, які «долучилися до благодаті», гроші. А потім Старець раптом помер, і на цьому їхня радість закінчилася. Ангела тут же забрали недобрі люди, які видавали себе за його батьків, община розпалася. Правда, не до кінця, бо багато хто настільки прагнув долучення, що вони вирішили відшукати й звільнити свого Ангела. Їм випали нелегкі випробування. Їх переслідували, називали фанатиками, заарештовували й піддавали примусовому лікуванню.

Голос розповідачки в цьому місці затремтів і навіть трішки зірвався, і я виразно уявив, як чоловік у камуфляжі зціплює їй плече, а вона накриває його руку своєю та заспокійливо поплескує, мовляв, «усе гаразд, я дам собі раду». Іноді я абсолютно не контролюю своєї уяви, але в їхньому випадку мені навіть соромно не стало, надто вже вони були несправжніми. Неначе самі себе придумали.

Загалом, вони свого Ангела таки знайшли. Ось ці – найфанатичніші. Нагородою за їхню мужність і стійкість стало те, що двом із них явилось одкровення. Вони на власні очі бачили, як Ангел вознісся.

– Свідчу! – голосно вклинився в розповідь чоловік, і Русалка поряд зі мною здригнулася від несподіванки.

– Обійнятий світлом і полум'ям, меч Господній пронизав небеса й повернувся назад падаючою зіркою! – повідомила нас жінка. – Чи не означає це, що його послали до нас, до тих, хто звик іти за ним, щоб він нас очолив?

Вона замовкла.

Усі навколо теж мовчали.

– Який жах! – шепнула Спиця.

Я нічого не відповів. Мені також було страшно. Я нарешті склав два і два й отримав чотири. Збагнув, про якого ангела йшлося. Зрозумів, чому вони стали табором упритул під Домом і чому зараз сидять на ліжку Македонського.

«Він працював Ангелом, і це його дістало», – прозвучав у мене у вухах голос Сфінкса.

Я похопився, що весь тремчу. Адже я був там, зовсім поряд, коли він вознісся, «обійнятий світлом і полум'ям». Якби я ще тоді знав, що це «меч Господній пронизує небеса», – може, також поголився б наголо і став би «долученим до благодаті». Я в ту мить був доволі близький до чогось такого. Дивно, як усе легко і швидко забулося, тобто не забулося, звичайно, а кудись заховалося. Кудись, куди, напевне, всі нормальні люди ховають таке, чого не здатні собі пояснити, щоб не з'їхати з глузду.

А ще я раптом збагнув, що декому з тих, хто сидить у цій кімнаті, зараз набагато гірше, ніж мені, бо якби це за мною прийшли Долучені, щоб я їх очолив, я б, напевно, відразу повисився. Навіть якби був ангелом.

На наступних розповідях я вже не міг зосередитися. Я їх слухав, звичайно, але не сприймав по-справжньому, не заглиблювався у зміст, хоча й намагався. Там багато чого крилося, в цих історіях, усі вони були з секретом, і навіть оті найказковіші, це я вже зрозумів, але однаково не міг змусити себе слухати так, як слухали інші. І річ навіть не в бритоголових. Просто я надто втомився, а від п'їтки, духоти й запаху воску ця втома перетворилася на якесь сонне заціпеніння. Деякі історії повторювалися в деталях, у деяких фігурували одні й ті самі персонажі, а в декотрих спільним було місце дії. Напевно, відстежувати ці зв'язки було б цікаво, якби б не сонне очманіння, що навалилося на мене.

Під час перерви я вирішив пересісти абикуди, де легше дихатиметься й важче дріматиметься, і, як дурень, зліз із ліжка. На моє місце тут же хтось втиснувся, а я про своє рішення моментально пошкодував. Повзати по підлозі було неможливо. Там, де ніхто не сидів, хто-небудь лежав, а там, де не сиділи й не лежали, виявлялися чиїсь наплічники. Свічки майже догоріли та радше чаділи, ніж світили. Я не проповз і двох кроків ходячого, як втрапив у тарілку з рештками бутербродів, стукнувся головою об ніжку ліжка та вдарив Білопуза, який саме в цю мить зліз саме з цього ліжка. Потім на мене самого хтось наступив. Я зрозумів, що краще чимшвидше вилізти на найближче ліжко, поки мене не затоптали, проте на найближчому не виявилось місця. Там сидів Валет зі своєю гітарою, здається, Пугач, і ще хтось, захований за наплічником. Цей хтось сказав:

– Е-е, куди? Тут і так тісно!

І я поповз далі.

Протягом наступних трьох хвилин на мене наступили, напевно, разів зо двадцять, так що до кінця перерви на мені не було живого місця – суцільні синяки. Зате коли Табакі оголосив, що перерва закінчена, і всі розсілися, хтось увімкнув китайський ліхтарик – лише один, але для мене й це стало порятунком. Я відразу знайшов собі місце. Потім, правда, виявилось, що біля Стервожера (до нього ніхто ніколи не підсидав настільки впритул), але мені вже було однаково.

Ангел розповів про зачарований будиночок, який переміщається. Руда розповіла про те ж таки містечко, про яке допіру розповідав Лорд, і про самого Лорда.

Після цього я якийсь час взагалі нікого не слухав, бо між мною і Стервожером втиснувся Лорд і зашептав щось Стервожерові на вухо, а потім зняв із себе якусь нашійну підвіску й передав йому. А Стервожер – я просто очам своїм не повірив – раптом розплакався. Тобто очам би я не повірив у кожному разі, але я сидів майже впритул до нього, а він так трясся та схлипував, що помилитися було неможливо. Я не знав, куди подітися. Потім стало ще гірше, бо він раптом обійняв Лорда, продовжуючи плакати, а плакав він так, що ніби аж задихався, боляче було слухати. Лорд теж обійняв його й міцно тримав, поки Стервожер не заспокоївся, і, здається, йому було наплювати, що про них подумують, хоча зрозуміло, що можна подумати, коли бачиш таке. Я, звичайно, нічого такого не подумав, але страшно рознервувався через те, що інші подумують напевне. Дракон та всі решта, які хоч і сиділи трохи далі, але все одно занадто близько. Особливо образливо було через те, що я відразу збагнув: між Стервожером і Лордом відбулося щось важливе, сумне та водночас радісне, щось таке, про що не говорять уголос, і через що можна тільки засміятися або заплакати, як заплакав Стервожер.

КАЗКА РУДОГО

У світі, про який піде мова, Смерть приходила до людей у подобі хлопця або дівчини.

Дівчина була бліда та чорноволоса. Хлопець – рудий. Дівчина була сумна, хлопець – веселий. Так повелося на тому світі з давніх часів.

Їх боялися або нетерпляче чекали. Їх згадували в молитвах, благаючи відстрочити або прискорити кінець. Їхні зображення зустрічалися на ворожильних картах і старовинних гравюрах. Мало хто замислювався над тим, скільки їх насправді. Вважалося, що Смерть одна, у двох подобах. Ніч і день, світло й тінь.

А насправді їх було багато. Вони були майже богами, володіли безліччю чудових здібностей і були нестерпно самотні. Іноді вони втікали в інші світи, щоб зустріти там уже свою смерть. Іноді вони навіть народжувалися в інших світах. Народжувалися завжди мертвими – і через якийсь час оживали. Якщо їм це вдавалося. Такі втікачі вже не були справжніми посланцями смерті. Їхні здібності притуплювалися. Вони ставали нешкідливими або несли смерть допіру вві сні.

Розпізнати їх серед інших можна ось як: у них красиві голоси, вони добре танцюють і знають безліч чужих секретів. Вони дуже ледачі, жодній справі не віддаються до кінця, дівчата не вміють сміятися, а хлопці – плакати. Вони ховають очі, довго сплять і не їдять яєць, бо у своєму світі вилуплювалися саме з них.

КАЗКА ТАБАКІ

Живе-поживає на світі дивовижний дідок. Живе він у потаємному місці. Місце оте важко знайти, а ще важче відшукати в тому місці дідка. У нього є безліч будинків, а може, це один і той же будинок, інакший для кожного, хто заходить. Іноді дім оточений садом, іноді він стоїть у чистому полі, іноді – на березі ріки, і виглядає він по-різному, лише часом повторюючи первісний вигляд. Буває і так, що ніякого будиночка немає, а дідок мешкає в якійсь

одній кімнатчині багатоквартирного будинку. Траплялося й так, що на житло він обирав ду-гло трухлявого дерева.

Тому знайти його вкрай нелегко. Ніхто з тих, котрі побували у нього в гостях, не зуміє опи-сати його домівку комусь іншому, не зможе вказати туди дорогу й пояснити, як до дідка по-трапити. Охочих багато, але знаходять потрібне місце лише ті, які шукають невтомно, вмюють ходити невидимими шляхами, прочитувати таємні знаки та бачити віщі сни. Але навіть вони, досягнувши мети, часто йдуть ні з чим, бо той дідок — до краю впертий, затятий і не любить робити подарунків.

Усі будинки дідка відрізняються зовні, але дуже подібні всередині. У них тісно від вели-чезної кількості предметів. Іноді їх так багато, що самому дідковій майже ніде прилаштувати-ся. Зате у нього все завжди під рукою. Важко вигадати що-небудь, чого він не мав би.

Музику він ховає в мушлях, у черепах дрібних тварин та у фруктових кісточках. Запа-хи — в бобових стручках і горіхових шкаралупах. Сни — в порожніх посудинах-тиквах. Спога-ди — у скарбничках і флакончиках з-під парфумів. У нього є гачки будь-якої форми та мотуз-ки будь-якої товщини, горщики всіх різновидів і розмірів, окрім дуже великих, і глеки — теж невеликі, проте всілякі. Свистілки, окарини та сопілки, гудзики й пряжки, коробочки з сюрп-ризами, самоцвіти й камінчики, цінність яких знає тільки він сам, приправи, насіння й буль-би рослин, пошарпані географічні карти з відзначеними затонулими скарбами, манірки та фляги, сережки, підкови, гральні карти, ворожильні карти, фігурки з дерева, золота й слоно-вої кістки, крихкі шматочки метеоритів, пташине пір'я, браслети й бубонці, яйця, що збері-гаються в теплі, комахи в бурштині та дециця іграшок. І майже кожен з цих предметів — не тільки те, чим здається.

Тим, хто приходить до дідка, не треба ні прянощів, ні миру, ні ладану, ні коштовних ка-менів. Усім їм потрібні лишень шестірні від розбитого годинника. Те, з чим дідок розлучаєть-ся вкрай неохоче.

Деякі з гостей потрапляють у розставлені ним біля будинку пастки. Іншим він відмовляє з найрізноманітніших причин. У нього є список запитань, без відповіді на які не отримаєш подарунка; таким гостям — гостям, які не відповіли на запитання, — він відмовляє з особли-вою втіхою.

Найбезталанніші гості знаходять у будинку лише мумію дідка, який давно відійшов на той світ. Він лежить у коробці з-під стереосистеми, оточений висохлими букетиками, роз-мальованими горіховими шкаралупами та збляклими листівками. Деякі гості ховають його, перші ніж піти, інші витрушують з коробки та гамселять, відводючи душу, є й такі, які зали-шаються чекати не знати на що, можливо, на іншого дідка, котрий мав би прийти на зміну, раз уже цей помер. Усі вони йдуть ні з чим. Мумією дідок може залишатися як завгодно дов-го, це його ніскілечки не обтяжує.

Про нього ходить безліч легенд і чуток. У місцях близьких, далеких і дуже далеких про нього розповідають казки. У найстаріших з-між них описують, що він сидить на вершині гори з двома клубками — білим і чорним. Один він змотує, другий розмотує, замінюючи день на ніч, а ніч — на день. У пізніших казках розповідається, що він вічно обертає величезне ко-лесо, одна половина якого літня, а друга зимова. І що літня частина колеса — червона, а зи-мова — біла як сніг. Є ще інші історії, й усі вони закінчуються однаково — врученням дарів. Той, хто знаходить дідка, отримує від нього дарунок, за цими подарунками й полюють усі, хто його шукає.

Найщасливішим з-поміж гостей він дарує коліщатка від розбитого годинника. Най-небезталаннішим — перо чаплі. Перше означає одне, друге — зовсім інше. Перше у нього просять усі, другого не просить ніхто, бо про другий подарунок ніхто не знає. Він не зга-дується в жодній легенді. Коліщатко від годинника можна загубити, обміняти або кому-небудь подарувати. Перо чаплі зникає, коли потрапляє до рук нового власника, а отже, ним можна тільки володіти.

Шестірні дідок дарує знехотя, перо — надзвичайно рідко, а інших подарунків у нього не просять майже ніколи. Лише один-єдиний раз у нього попросили сон. Дуже хитрий сон — який навчає бачити чужі сни. Попросив його маленький хлопчик — і поніс із собою одну з тикв із довгою шийкою, з затичкою з дурман-трави. Через декілька років цей же хлопчик, який уже трохи підріс, прийшов з ще дивнішим проханням. Дідок був заінтригований. Він вибрав найкрасивіше з яєць, що були в нього, — зелене з білими цятками.

— Вони дуже ніжні, — попередив він. — Будь обережним. Грій його біля серця, а коли вона вилупиться, випусти її у струмок, де немає риб-хижаків. На сороковий день вона дозріє.

— А на двадцятий? — запитав хлопчик.

Це був дуже дивний хлопчик, і дідка трохи стривожила доля зародка в яйці, проте він любив дарувати незвичайні речі, а хлопчик був єдиним за багато років, хто просив не те, що просили всі. З ним не було нудно.

Нудьги дідок боїться понад усе на світі. Іноді, замучений одноманітністю своїх подарунків іншим, він дарує що-небудь самому собі. Вибираючи найпростіші предмети. Нічого цінного, нічого особливого, але приємно отримати в подарунок щось незвичайне, а надто якщо не пам'ятати, що даруєш собі це сам.

КУРЯКА

ПРОДОВЖЕННЯ ПРОДОВЖЕННЯ

Горбач розповів усім відому казку про Щуролова з Гаммельна. Трішечки змінену. Я не дуже добре пам'ятав цю казку, але там точно не було того, що Щуролов повів із собою тільки найменших дітей, до трьох років. «Чистих розумом і помислами». Це прозвучало досить дивно. Адже незрозуміло, як можна повести кудись дітей, які, скажімо, ще не вміють ходити.

Горбач цього пояснювати не став, і я науявляв собі всіляких кумедних сценок. Як немовлята, агукаючи й перебираючи ніжками, випливають зі своїх колисок, кружляють по кімнатах, випурхують з вікон рідних домівок і літаються до вбраного в червоний камзол чоловіка, який грає на флейті.

І якби ж тільки це! Важче було уявити однорічних, яких не змогли би втримати батьки. А потім я подумав, що і в справжній казці це не пояснювалося. Там просто сказано, що Щуролов забрав усіх дітей. І крапка. Але ж серед них мали бути і зовсім маленькі. Якось я раніше над цим не замислювався.

Лері розповів про зачаровану принцесу. Явно маючи на увазі Спицю.

Рудий розповів про якісь смерті, які втікали. Здається, маючи на увазі себе.

Табакі розповів про якогось дідугана, який настільки не любив робити гостям подарунки, хоча чомусь іноді мусив, що навіть прикидався мертвим, аби йому дали спокій.

Пугач і Мрець прилаштувалися зі своїми історіями до його та розповіли про власні зустрічі з цим дідком.

Стервожер і Лорд про щось шепотілися, Дракон взагалі заснув. Я подумав, що нічого страшного не станеться, якщо і я трохи посплю, але з цієї спроби нічого не вийшло.

Тому що на драбину виліз Сліпий, і навколо запанувала така напружена тиша, що з мене тут же злетіла вся сонливість.

Сліпий довго мовчав. Свічки догоріли, а ліхтарики майже не давали світла, але видно було, що він босий і одягнений, як завжди, а рука перев'язана бинтом замість рушника.

Нарешті він заговорив. Сказав, що бажає всім нам щастя. І тим, котрі йдуть, і тим, котрі залишаються. І тим, хто піде, думаючи, що залишився, і тим, хто залишиться, думаючи, що пішов. І тим, хто вирішив повернутися. Сліпий сказав, що яким би не був наш вибір, нам треба почати жити наново, тому що нове наше життя буде не схожим на старе. Що багато з нас нічого не пам'ятатимуть про це старе життя, але це не мало би нас лякати. «Ті, котрі житимуть,

не втрачаючи віри в диво, його віднайдуть». Потім Сліпий сказав, що не прощається з тими, котрі йдуть, а тільки з тими, котрі залишаються, і з тими, хто повертається.

Я до цього моменту остаточно заплутався, тож так і не зрозумів, до кого ж належу: до перших, до других чи до третіх.

Далі стало ще незрозуміліше.

Сліпий повідомив, що йому потрібні двоє добровольців. Досвідчений провідник для недосвідченого провідника і сторож.

— Остання посада довічна, — закінчив він і зіскочив з драбини.

Ледве він з неї спустився, ввімкнулися всі настінні лампи, і всі навколо почали збиратися.

Я не відразу зміркував, що Ніч Казок закінчилася, надто вже зненацька це сталося.

На світло звідусіль повилізали брудні тарілки, недоїдки, оплавлені свічки та переповнені попільнички. Зробилося незатишно, наче ми раптом опинилися на вокзалі; і, наче на вокзалі, всі навколо обнімалися, прощалися й дарували один одному всілякі дрібнички на пам'ять.

Поряд зі мною сів Чорний, плеснув мене по плечі, сказав:

— Ну, бувай, старий... Іще побачимося! — і відразу кудись пішов. Потім мене цілувала опухла, зарюмсана Спиця, Кінь подарував мені маленьку мітелку на щастя, а Лері так пристрасно обійняв і залив сльозами, що я, не втримавшись, теж почав схлипувати.

Нагорюватися й належно переїнятися прощальними настроями мені не дали. Швидко та тихо декілька чоловік закинули на себе наплічники й пішли, прихопивши за собою довгий хвіст проводжаючих.

Македонський допоміг мені вилізти на підвіконня, і звідти ми дивилися, як вони перетинають подвір'я.

Було ще темно, але весільна сукня Спиці наче аж світилася, і я виразно розрізняв її в натовпі, її та ще Лері в білосніжній оперній сорочці. Чомусь із подій тієї ночі ось це мені запам'яталося найяскравіше: те, як вони всі йшли через подвір'я до воріт, з нареченим і нареченою на чолі процесії. І хтось тягнув шлейф Спиці. Попереду, напевно, крокував Чорний — із суворо підібганими губами та велетенським наплічником, але його згори було неможливо розпізнати, мені тільки було відомо, що він також там. Він, і Кінь, і Пухир, і Прищ, і Генофонд... і Рудий, як з'ясувалося пізніше. І ті двоє з кемпінгу.

Насправді їх небагато виїхало, але в темряві здавалося, що набагато більше, і я навіть затурбувався, чи помістяться вони в той свій автобус, адже Чорний казав, що він зовсім не великий.

Потім ворота закрили, проводжаючі повернулися, і ми спробували ще трохи затишно посидіти при свічках, але атмосфера була вже не та, всі плакали, шепотілися, прощалися й щось дарували один одному, але вже тихіше. Яюсь спокійніше.

Виявилось, що у мене в руках і навколо мене ціла купа всіляких підношень, а я не пам'ятаю більшості дарувальників.

Горбач виліз на одне з верхніх ліжок і заграв на флейті. Красуня й Лялька пошепки обговорювали вінчальне вбрання Спиці.

Старий сторож зник. Тоді я ще не знав, що він виїхав в автобусі, і подумав, що він просто пішов, як і ті двоє з кемпінгу. З незвичайних гостей у нас залишився тільки Р Перший. Він сидів на ліжку, присуненому до шафи, і пив текілу Стервожера просто з пляшки.

Сліпий підсів до нього та про щось запитав. А коли Ральф поперхнувся, постукав його по спині. Мені стало цікаво, про що вони говорять, і я перемістився ближче.

— Дивіться, — сказав Сліпий, встаючи. — Вам вирішувати.

Р Перший схопив його за руку та ривком посадив назад на ліжко.

— Ти жартував? — запитав він.

Сліпий сказав, що навіть не думав жартувати. Витягнув з кишені та передав Ральфові зім'ятий коричневий конверт.

— Якщо передумаєте, відкрийте. Коли покінчите з усіма іншими справами.

Ральф тут же підвівся та роззирнувся, так наче Сліпий нагадав йому про купу важливих і невідкладних справ.

— Добре, — сказав він. — Скільки ще протриває ця ніч?

Сліпий знизав плечима.

Як тільки Ральф пішов, він зайняв його місце на ліжку та схопив залишену Валетом гітару. Спробував грати, але йому заважала перев'язана рука, і він розмотав пов'язку.

Сфінкс сів на підлогу біля ліжка, на якому влаштувався Сліпий, і Табакі тут же перестав їздити по кімнаті й також перебрався до них. А ще через якийсь час підсів Македонський.

Сліпий ледь чутно тринькав на гітарі, Табакі насвистував, Сфінкс із Македонським сиділи мовчки. Ранок усе не наставав.

Я, так і не дочекавшись досвітку, заснув. Уже й не знаю, скільки ще терпіли інші.

Перед світанком мене розбудили тихі звуки флейти, які долинали з коридора. Тужні й журливі. Я розплющив очі, побачив, що за вікнами проступає передранкова синява, і знов заснув. Приблизно в цей же час хтось погладив мене по голові. Скуйовдив волосся і пішов. Я ніколи не дізнаюся, хто це був.

Ті, котрі пішли над ранок, постаралися зробити це непомітно.

Розбудив мене Сфінкс.

— Вставай, — промовив він. — Випуск пропустиш!

Краще б він завів будильник у мене над вухом, чесне слово. Я так і підскочив.

— Уже?!

У кімнаті панував цілковитий розгrom. Як після всіх веселих ночей. Цілком очікуваний розгrom, але від цього не менш прикрий. І ні душі, крім нас зі Сфінксом.

— Усі вже пішли?

— Пішли, — підтвердив Сфінкс із кривуватою посмішкою. — І знаєш, — додав він, — тобі доведеться допомогти мені, бо більше нікому.

Синяки в нього під очима були страшні. Мало не на півлиця. Він явно взагалі не лягав, а то його одяг був би такий самий зім'ятий, як у мене. Я заснув на одному з кинутих на підлогу матраців, серед своїх подарунків. Маленький віничок Коня відпечатався у мене на щоці, а ліхтарик, подарований Горбачем, я роздушив уві сні; це мене страшенно засмутило.

— Потім склеїш, — сказав Сфінкс. — Захочай його до сумки, тут скоро рознесуть усе по камінчику.

— Чому? — запитав я. Мені дуже погано міркувалося того ранку.

— Тому що, — відповів Сфінкс.

Я зібрав усі свої подарунки та заховав у торбу. В окремих пакетах загорнув розчавлений ліхтарик, щоб якось пізніше склеїти. А далі мені довелося варити нам каву та робити прибирання, щоб не було гидко її пити, й усе я мусив робити сам, бо Сфінкс без протезів нічим не міг мені допомогти, а Македонський так і не з'явився. Звичайно, я не прибирав по-справжньому, як прибрав би Македонський. Просто порозпихав основне сміття по чорних мішках, розпрямив зім'яті покривала й витрусив попільнички. І лише коли ми допили каву, запитав, куди все-таки поділися всі решта. Я відчував щось нехороше в тому, що я та Сфінкс залишилися зовсім самі, а то запитав би раніше.

— Скоро дізнаєшся, — промовив він.

І я дізнався. І таки досить скоро. Це знання досі переслідує мене й заважає висипатися ночами. І ще те, що я ніколи не дізнаюся, хто ж із них скуйовдив мені волосся, йдучи, тому щоразу, думаючи про це, уявляю собі різних людей, і виходить, ніби вони всі зробили це — тобто кожен. Ну, хіба що Грубий не зміг би. Загалом, я тільки вранці дізнався, що була ще й друга група тих, котрі пішли. Бог знає куди. Вони і пішли, і залишилися, не живі й не мертві. Пізніше їх стануть називати Сплячими, але це вже згодом, через декілька років, а тоді їх іще ніяк не називали, бо просто ще не придумали відповідного слова. Чомусь вони всі зібралися в третій. Сфінкс сказав:

— Напевно, тому що з третьої їх найбільше пішло. Шестеро.

Я тоді не звернув уваги на його слова.

Випуск того дня не відбувся. Батьки приїхали, однак додому нікого не відпустили. Де-хто з батьків залишився — підтримати нас і простежити, щоб нікого не замучили допитами до смерті. Спасибі їм та Павукові Рону, а то б від нас мало що залишилося. Сфінкс правильно сказав, що Дім розберуть по цеглинці. Що ж, такі майже розібрали. Думаю, в ньому не залишилося жодного предмета, який би не обмацали, не обнюхали й не розтягли на частини. Усі ліки — кожна склянка, кожний флакончик — відсилалися на перевірку, пігулки також. На другий день Дім прочесали з двома вівчарками й одним спанієлем і витягли з підвалу нещасного Соломона. Я бачив його тільки мигцем, здалека. Когось брезклого, кволого та брудного провели коридором першого в кайданках, запахали в закритий фургон і повезли. Потім у підвалах відкопали чиїсь кістки. Я думав, що нас після цього взагалі з'їдять живцем, але, на щастя, досить швидко з'ясувалося, що кісткам цим понад сто років, і всі відразу заспокоїлися.

Нас безперервно допитувати. По дві-три години на день, іноді довше. І весь час різні люди. Одних більше цікавили ті, що обернулися на лялечку, інших — зниклі, але суть від цього не мінялася, ми нічим не могли їм допомогти, тому що багато чого не знали самі, а про те, що знали, мусили мовчати.

Ми дуже зблизилися за цей час. Здається, ніщо так не зближує, як спільна таємниця. Дракон, Гупі, Дорогусик і Дронт переселилися до нас зі Сфінксом. Не рахуючи нас, найбільше люду пішло з третьої, і виглядали вони ще розгубленішими, ніж ми. Сплячих перемістили до лазарету — відразу, з першого ж дня, але, вочевидь, і Драконові, й іншим однаково було ніяково в третій, і вони їздили туди тільки щоби поливати квіти. Ще з нами ночували мій батько та батько Гупі. І одну ніч із чотирьох — Ральф.

Дорогусика забрали першим, він був трохи не при тямі. Інші Птахи запевняли, що це його звичайний стан, але, видно, він дістав не тільки нас, так що Дорогусика відправили додому на два дні раніше.

У якийсь момент, не пам'ятаю точно — коли, але, здається, на третій день, до мене дійшло, що за весь час ніхто нічого не запитав про Табакі. І що за ним так ніхто і не приїхав. Потім я зауважив ще деякі химерні речі. Я не бачив Сплячих і не хотів, якщо чесно, на них дивитися, мені вистачало розмов на цю тему, але про те, що їх двадцять шість чоловік, здається, вже знало все місто. І ми знали, що серед них усі Нерозумні — всі, скільки їх було в Домі. Коли я порахував наших Нерозумних, разом з дівчатами, вийшло дванадцять. Дуже багато. Ну а решти ніяк не могло бути лише чотирнадцять, бо тільки від нас і з третьої пішло тринадцять осіб. Я трохи поламав собі над цим голову, відтак постарався забути. Будь-хто, кому я вказав би на цю дивність, порадив би навідатися до Сплячих та самому їх перерахувати. Нам не заборонялося їх бачити, тільки обов'язково в супроводі дорослого. А моя цікавість не настільки мене діймала, щоб я мусив їздити дивитися на таке. Проте одного разу я все ж не витримав.

— Знаєш, — сказав я Сфінксові. — Здається, з Дому зникло більше людей, ніж ми думаємо. Ось, наприклад, Слепого та Лорда весь час згадують серед зниклих. Значить, там... Серед отих... Їх нема? Але ж вони не виїхали в автобусі, хто-хто, а ми про це знаємо.

Сфінкс зітхнув, подивився на мене з докором, неначе всі ці дні сподівався, що я не запитаю його власне про це, і сказав:

— Ходаки йдуть цілком.

Після цього він міг уже не турбуватися, що я стану дошкуляти йому запитаннями. Є такі фрази, проти яких мозок виробляє захисні реакції, і перша з них — ні про що більше не питати. Я зрозумів тільки, що тих, котрі пішли та виїхали, було не дві групи, а три, і що ця третя, найбільш нечисленна, ділилася на дві — на тих, про кого знали, що вони зникли, і на тих, про кого забули, тільки-но вони встигли зникнути. Табакі явно належав до другої. І це ще було не найдивніше.

У спальні залишилося багато чого після тих, котрі виїхали, поринули в непробудний сон та зникли. Багато речей, на які нам зі Сфінксом було боляче дивитися. Але нічого, жодної решточки не залишилося після Табакі. Навіть гудзиків. Я шукав їх навмисно. Перекопав усе. Ні шарпетки, ні стоптаного тапка, ні англійської шпильки, ні засохлої півбулочки. Зовсім нічого. Я перестав шукати сліди Табакі, коли помітив, що з коридорних стін зникли зроблені ним написи та малюнки. Після них не залишилося навіть порожніх місць. Там щось таки було намальовано, але не те, що було раніше. А потім я раптом похопився, що забув його обличчя. Я пам'ятав його всього цілком, його кудлатість, і божевільне вбрання, і де він любив сидіти, і гучне чмакання, але риси обличчя стерлися з пам'яті. Якого кольору в нього були очі? Який був ніс – кирпатий чи з горбинкою? Я поринув у свої начерки. Мільйон разів я малював Шакала – й олівцем, і пером, і пастеллю. Але тепер я не знайшов жодного малюнка. Неначе хтось перелопатив мої папери й викрав саме ті, на яких був зображений Шакал. Зате я знайшов купу начерків, яких не робив. Точніше, я не пам'ятав, щоб я їх робив, хоча рука була моя – це точно.

Я розповів про це Гупі. До Сфінкса якимось не хотілося потикатися.

– Табакі? – перепитав Гупі, наморщивши лоба. І, чесне слово, хвилини дві напружував пам'ять, доки пригадав, про кого йдеться.

Після цього я навіть здивувався, виявивши, що в щоденнику збереглися зроблені Шакалом записи, а в сумці – подарований ним чоловічок з волоського горіха.

– Подарунок залишиться, – сказав мені Сфінкс. – Якщо запис у щоденнику був, на його думку, подарунком, він теж залишиться.

Я перегорнув щоденник і побачив, що з нього зникли тільки записи Стервожера про кактуси. На їхньому місці виявилися пропуски. Відтак стало зрозуміліше, чому так погано Дорогенькому та чому Гупі через раз називає ватажком Дракона.

Мої припущення, сумніви та страхи розмазалися по чотирьох днях нашої вахти в спорожнілому Домі, їх притупили розмови й очікування. Я почувався рибкою в акваріумі, який забули почистити, все було хистким, непевним і нез'ясовним; здавалося, я вже втратив здатність дивуватися.

Погода стояла чудова. Не парко й не холодно, ні дощу, ні вітру, ні пекучої спеки. Повітря було прозоре та чисте. Дракон цілими днями бурчав собі під ніс, розкладав пасьянси або до запаморочення качав штангу, яку притягнув із собою. Гупі з Дронтом грали в карти, а Дорогусик до того, як його забрали, тільки сидів у кутку й люто на всіх витріщався.

Коли я сказав, що ми – ті, що залишилися в Домі, – зблизилися, я не мав на увазі Сфінкса. Із ним усе було навпаки, він неначе з кожним днем від'їжджав усе далі, ставав дедалі відчуженішим і більш виснаженим, тож я почав боятися, що ще трохи – і він теж кудись зникне. Він спав одягнений і, здається, взагалі не їв, не пив і не ходив у туалет. Русалка трохи рятувала становище, але коли її не було з нами, я прагнув якомога менше на нього дивитися. Відразу хотілося чимось допомогти, а коли я намагався що-небудь для нього зробити, він помітно напружувався, дякував і тут же кудись ішов. Те саме – з Гупі та з Дронтом, не кажучи вже про Дракона. І лише з моїм батьком вони, як не дивно, здружилися. Вели ночами довгі бесіди, і тато, який, як мені здавалося, з будь-якою істотою молодшою за двадцять років міг поводитися тільки одним чином – гигаючи та плескаючи її по спині, показав себе і розумним співрозмовником, і філософом, і людиною з гумором, та й загалом не переставав мене дивувати. Він навіть примудрився загнати Сфінкса в душ і переодягнув його потім у все чисте, запросто, неначе все життя лише цим і займався. Шкода, що він приходив тільки вечорами, після роботи.

Потім нарешті оголосили новий день випуску, і наше підвішене життя закінчилося.

Була неділя, і батько нікуди не поїхав. Ми мирно поснідали в їдальні, привели себе до ладу та зійшли з речами на першій. В актовому залі товпилися ті, котрі від'їжджали, і їхні

батьки – всуціль похмурі й заклопотані батьки, які поспішали чимшвидше виїхати; на їхньому тлі ті батьки, котрі витримали з нами чотириденну вахту, стали виглядати неробами та нехлюями, от не знаю, чому так вийшло. Мати Вікінга все прибирала в нього з очей гривку, хихикаючи, як дурна, окуляри матері Кролика здалися раптом недоладно великими, ніс з-під них стирчав, ніби гудзик, на батькові Гупі костюм сидів мішкувато, немов з чужого плеча, а мій тато незбагненним чином став нагадувати старого хіпі та навіть заговорив, наспівно розтягуючи слова. Деякі матері почали скося на нього зиркати, наче на якогось волоцюгу, а я мало не провалився крізь землю, мені було соромно і за нього, і за себе, що я його соромлюся.

Я так і не зрозумів, хто приїхав за Сфінксом, але точно не його батьки. Може, то був особистий водій або хто-небудь з родичів. Самого Сфінкса цей переносник валіз мало цікавив, він не відходив від Русалки. Її батьки виявилися немолодими. Маленькі, у всьому чорному, не наче занесені в Дім чарівним ураганом із глухого села. Я помітив, що вони старанно пишуть щось на листках із зошита, точніше, батько писав, а мати підказувала. Потім вони передали ці листки Русалці, а вона заховала їх Сфінксові до нагрудної кишені, тож я зрозумів, що в нього не буде проблем із тим, щоб відшукати Русалку в зовнішності. Моеї адреси він не попросив, але батько ходив за його водієм (або родичем, подібним на водія), поки не отримав від нього якусь інформацію, і лише після цього сказав: «Можна їхати». І тоді ми поїхали. Ніяких прощальних поцілунків і обіймів, бо всі вже встигли попрощатися не один раз.

ЕПІЛОГ

КАЗКИ З ТОГО БОКУ

ЧОЛОВІК З ВОРОНОЮ

Ніхто не сказав би, що йому легко. У кузові його вантажівки було дванадцять матрациків, кошик з чистим дитячим одягом і мішок із брудним, ще один — з пластмасовим посудом, магнітофон, прикручений до борту дротом, та одинадцяттеро дітей, від року до трьох років. Пощастило принаймні зі Щурячою феєю. Вона була за кермом вантажівки, поки він морочився в кузові з дітлахами, а іноді підміняла його в ролі багатодітної матері, даючи змогу поспати. Не надто часто, бо в такі моменти вантажівка простоювала. Вона мала вигляд радше злої феї, ніж доброї, але вона не була ні доброю, ні злою, вона просто виконувала покладену на неї місію.

З дітьми йому теж пощастило. Усі вони були розумніші, ніж їм належалося за віком, і майже всі рідкісно спокійні та терплячі. Але в них частенько бували запаморочення, їх нудило, вони хотіли їсти й пити, багато хто не вмів користуватися горщиком, а ті, що вміли, іноді не могли виконати це в тряскому кузові, тож, попри всі їхні старання, кожен наступний день давався йому дедалі тяжче.

Тих, хто звертав увагу на цю дивну сім'ю, дивувало те, що багато дітей були однолітками, проте не близнятами, і те, що ніхто з них не був подібним на батька. Цікавих дивували також і молодість батька, і ворона в нього на плечі, і чорний капелюх із широкими крисами, прикрашений пожовклими черепами якихось дрібних звірів.

— Мабуть, цигани, — казали вони, кривлячись. — А діти, певно, крадені.

— Це не всі мої діти, — ніяковіючи, пояснював той чоловік, якщо йому надто вже дошкуляли запитаннями. — Половина — сестрині, — і він вказував на чорнобриву дівчину в кабіні, яка безперестанку палила, виставивши у вікно гострий лікоть. На плечі в неї красувалося татуювання: вишкірений щур. Придивившись, навіть найдоскіпливіші вирішували, що краще буде відійти та ні про що не розпитувати.

Вантажівка колувала начебто без мети, але насправді Щуряча фея постійно звірялася з картою. Деякі будинки на ній були позначені червоними хрестиками. До таких будинків вони намагалися під'їжджати вдосвіта, щоб не потривожити сусідів. Біля кожного з будинків на них уже чекали. Зазвичай чоловік і жінка, але іноді тільки жінки, і один-єдиний раз — тільки чоловік. Після недовгих перемовин у кузові вантажівки ставало на одну дитину менше, і вона виїжджала так само непомітно, як і приїхала. Були й будинки, позначені зеленими хрестиками. До таких вони під'їжджали о будь-якій порі, не криючись, і забирали коробки з дитячим харчуванням.

І хоча дітей ставало дедалі менше, з кожним днем вони все більше втомлювалися, і подорож ставала важчою. Вони почали плутати дні, розмовляли рідше, ніж перше, і частіше забували, кого з дітей встигли погодувати, а хто залишився голодним. Двічі Щуряча фея збивалася зі дороги, і їхній шлях подовжувався на багато годин.

І все-таки, віддаючи останню дитину, він розплакався. Фея ляснула його по спині:

— Перестань. Своїх заведеш.

Вона не була по-справжньому злою, але багато чого не розуміла.

ІСТОРІЯ КЕЛЬНЕРКИ

Щовечора, приблизно о пів на дев'яту, коли закінчувалася її зміна, вона виходила на задній дворик кафе з недоїдками для кицьок. Розподіливши їх по двох одноразових паперових тарілках, притулялася спиною до поручнів ґанку й стояла так, відпочиваючи або поринувши у марення, поки не ставало зовсім темно. Кішки розгулювали навколо, сірі були невидимками, чорно-білі — видимими наполовину. Вона стояла — також наполовину видима: білий фартух і начіпок, — заховавши руки під пахви, і чекала на диво. «Сутінки — тріщина між світами». Цю фразу вона вчитала в якійсь книзі, коли в неї ще був час читати, і хоч вона вже не змогла би згадати ні змісту книги, ні її автора*, фраза — одна-єдина — запам'яталася.

«Тріщина між світами, — думала вона, вдивляючись у сині сутінки, що згущувалися навколо. — Тут. Зараз». Щойно ставало надто темно, щоб вирізнити обриси куща бузку, який ріс біля огорожі за три кроки від веранди, вона йшла. Почуваючи себе сповненою сили, так, ніби вона, власне, відпочила, наче за ці півгодини нічогонероблення з неї вивітрились і втома, і кухонний чад, і кухонні плітки.

За цю звичку дві інші дівчини з кафе прозвали її Принцесою. Іноді, повертаючись на кухню за своєю сумкою, вона чула, як ті її обговорюють.

— Замість того, щоб, кинувши все, мчати до дитини, стирчить на задньому дворі мало не по годині, та ще й кожного божого дня. Гарна з неї мати, нічого не скажеш. Та таких і близько до дітей не можна підпускати...

— Здається, вона тому там і стирчить, що їй не хочеться вовтузитися з немовлям. Навіть не знаю, на кого вона його залишає, таке бідолашне...

Іноді до обговорення приєднувалася змінниця.

— Ох, ви не бачили цього немовляти! Я б до такого теж не поспішала. Довбешка величезна, ще й повний рот зубів. І це йому вісім місяців! Мене від нього в дрож кидає, чесне слово. Вона його навіть на ім'я не зве. Тільки Грубим. А він зовсім і не грубий.

— Може, тато в нього був грубий?

— Не знаю, як щодо того, чи таки грубий, але, мабуть, виродок, якщо малий у нього вдався.

— Та вже ж не в матір. Вона хоч і всенька поцяткована, як перепелине яйце, проте не якась страхолюдка.

Вона не звертала уваги на такого штибу розмови. Їй не можна було ні з ким сваритися, не можна було втрачати роботу. Та вони й не зачіпали її, ці недобрі плітки. Грубий був дивною дитиною. Не красень, зате розумник, і вже вимовляє з півдесятка слів. Він терпляче чекав її з вечірньої зміни у своєму ліжечку, гризучи залишене на вечерю печиво і граючись із набитим тирсою динозавром, і жодного разу ніхто з сусідів не поскаржився на плач. Йому не була потрібна нянька. Він умів чекати. Вони обоє вміли чекати, бо тільки це і робили. Разом та поодиноці, граючись, працюючи, готуючи обід і з'їдаючи його, в ліжечку й на задньому дворі кафе, навіть уві сні.

Їхній тато, він же Нетутешній Прекрасний Принц, як не дивно, подібний водночас і на білого з очима-гудзичками динозавра (так вважав Грубий), і на кущик жасмину, який ріс у неї в горщику на підвіконні, повинен був знайти їх рано чи пізно, сьогодні або завтра, їм треба тільки дочекатися його, а далі вже не доведеться миритися з нестачею памперсів, злими плітками та іншими дрібними незручностями, бо він забере їх у свою казкову країну, де настане зовсім інше життя.

Відтак вони чекали.

* Неточна цитата з Карлоса Кастанеди. Неточна тому, що у різних варіаціях повторюється в різних його романах.

ТРИПАЛИЙ ЧОЛОВІК У ЧОРНОМУ

Він поселився в покинутому триповерховому будинку, про який ходили вперті чутки, що в ньому водяться привиди. Дізналися про це не відразу. Дім стояв на відлюдді, а новий мешканець не запалював у ньому світла та майже нічим не зраджував своєї присутності. Спочатку вирішили, що він волоцюга. Але такі не носять костюмів, не голяться й не купують продукти на тиждень наперед. Коли з'ясувалося, що чоловік цей оселився в тому домі надовго, до нього відправили делегацію з мешканців довколишніх будинків, щоби встановити всі обставини. Містечко було невеликим, і до чужаків тут ставилися з недовірою.

Чоловік зустрів гостей ввічливо, на більшу частину запитань відповідати не став, але дещо встановити їм усе ж таки вдалося.

Власник будинку — бо виявилось, що в будинку був власник, — доручив цьому чоловікові наглядати за своїм майном. Чоловік показав прибулим відповідні папери, і папери ці були в порядку, хоча ніхто не міг пригадати, щоби будинком з привидами хтось володів, а підпис власника виглядав і зовсім дивно, бо нагадував опасистого павука. Один із сусідів — колишній юрист — запевнив інших, що в цьому немає нічого протизаконного. Чоловік у костюмі сказав, що залишиться в будинку за сторожа до отримання подальших розпоряджень від власника. На це нічого було заперечити, і делегація пішла собі, незадоволена, проте з усвідомленням виконаного обов'язку.

Дім цей завжди був дивним місцем, тому нікого не здивувало, що його власник підписується павуком і посилає людей пильнувати своє майно, коли це майно вже майже спорохніло.

Досить довго новий мешканець старого будинку не привертав до себе уваги, поки одного разу його не відвідала похмура на вигляд дівчина з татуванням і на мотоциклі, яка розполохала всіх навколишніх котів. Вона привезла мешканцеві маленьку біляву дівчинку і, зсадивши її з мотоцикла, тут же помчала геть. Мешканця відтоді остаточно не злюбили. Навіть те, що він виявився батьком-одиначком, не налаштувало сусідів прихильніше і тепліше. Та й дитина була винятково неприємною.

НА МЕЖІ СВІТІВ

СФІНКС

У студентському гуртожитку, де поселиться Сфінкс, йому нададуть окрему кімнату. Зовсім крихітну. Він проведе в ній зиму, готуючись до іспитів, і зима ця виявиться найхолоднішою за останні п'ятнадцять років. Русалки він не знайде. Адреса, залишена її батьками, виявиться несправжньою. Сфінкс обійде всіх однофамільців цієї дивної сім'ї, потім людей з подібними прізвищами, і через два місяці пошуків і розпитувань почне сумніватися в тому, чи не привиділися вони йому. Зрідка приходитимуть листи від матері. Він прочитає перші два. Решту почне ховати на дно валізи, так і не розпечатавши. Квапливо переглянуті газети складатиме стосом за дверима, і стос цей ростиме з дня на день. Декотрі з газет зі статтями, які його зацікавлять, теж перемістяться на дно валізи. Сусіди будуть з ним ввічливими й запобігливими. У якийсь момент він зрозуміє, що живе замкнутих життям літнього чоловіка, і спробує стати більш товариським. Почне бувати на студентських вечірках.

Після однієї з них, не заходячи до своєї вихолоджені кімнати, вирушить на автобусну зупинку й сяде в перший, ще порожній, автобус. Із двома пересадками дістанеться до околиці міста.

Дому як такого він уже не побачить. Тільки три вцілілі стіни, купи цегли й будівельного сміття. Усе це – заметене снігом. Він пройде вздовж огорожі, яка обрамлює майбутній будівельний майданчик, знайде в ній неприкріплений лист жерсті та пробереться на територію колишнього Дому. Одна зі стін, що збереглися, буде списана згори донизу. Адресами, номерами телефонів і короткими поясненнями. Подекуди навіть віршами. Він прочитає все, але не знайде того, чого й так не сподівається знайти. Обійде стіну і сяде на купу припорошеного снігом щебеню, відчуваючи, всупереч всім законам природи, що поступово зігрівається, хоча мав би остаточно залякнутися.

– Пробач, – промовить він. – Ти здавався мені монстром, який пожер усіх моїх друзів. Мені здавалося, що ти не відпустиш мене. Що я тобі навіщось потрібен. Що мені ніколи не вдасться стати вільним, поки я не піду від тебе, хоч я брехав Куряці, що свобода – в людині, де б вона не була. Я боявся, що ти змінив мене, зробив своєю іграшкою, я хотів довести собі, що можу прожити без тебе. Я ставив тобі в провину і Лося, і Вовка, і всіх інших, хоча Лось вбили випадково, а Вовка вбив Македонський. Одначе легше було думати, наче це твоя провина, ніж що в усьому винний сам Вовк. Що він не був ні настільки добрим, ні настільки розумним, як мені здавалося. Що він не був бездоганим. Що навіть Лось не був бездоганим. Легше у всьому звинуватити тебе, ніж визнати це. Легше сказати, що ти вбив тридцять з гачком людей, ніж визнати, що вони були чи то боязкими ідіотами, чи то заблукалими дітьми. Легше вважати, що це ти бажав смерті Помпея, аніж що Сліпий отримав задоволення, його вбиваючи. Легше думати, що ти змусив мене переробляти Лорда, ніж що мені це подобалося... Легше думати, що Сліпий збрехав про Русалку, ніж що її таки справді нема тут, на цьому світі, як і її дивних батьків, і нема їхньої адреси, що її вони так охоче мені вручили... Набагато легше вірити в це, ніж у те, що ви подарували мені її, сподіваючись одного разу мене нею втримати, тільки нею, а не хитрістю й не силою...

Сфінкс говоритиме, поки не втомиться, поки все сказане не розтане з хмарками пари в морозному повітрі. Тоді він встане і, незграбно послизаючись, спуститься з купи заледенілого щебеню. Обходячи списану адресами стіну, він не побачить на ній ні адрес, ні номерів телефонів. Вона виявиться брудно-білою, і на ній будуть зображені різноколірні спіралі, трикутники, сонця й місяці... І дивовижні потвори, які пасуться під ними. Незграбні, гострозубі, з ногами різної довжини, з хвостами, що стирчать, наче палиці...

Сфінкс обережно наблизиться до них. Йому краще, ніж будь-кому іншому, відомо, де саме була та стіна, однаке вона виявиться тут. З усіма істотами, котрі її населяють. Тут будуть вовк із зубами-пилами, які не вміщаються у нього в пащі, жовтий жираф, подібний на підйомний кран, зебра, яка нагадує верблюда, плямистий гоблін, динозавр... Мерхла порожниста чайка... Придивившись, він побачить, що серед добре знайомих зображень затесалися інші, так само добре знайомі, але які ніколи не опинялися поряд, – білий бик на тонких ногах, дракон із блакитним камінчиком замість ока... І ще інші знайомі зображення, але яких не малювали ніколи й ніде, – ще один дракон, вогнисто-червоний, і рибка з прив'язаним до хвоста дзвоником... Дзвоник виявиться справжнім.

Сфінкс відірве його від намальованого риб'ячого хвоста і заховає в кишеню куртки. Потім притиснеться чолом до стіни. Постойть так якийсь час, вслухаючись у навколишню тишу, поки не стане цілком безгомінно, бо піде сніг. Він вивержеться відразу, валитиме великими, суцільними, лапатими пелехами, і засліпленому ними Сфінксові доведеться довго блукати серед руїн у пошуках лазу в огорожі, який вивів би його назовні.

Дорогою до гуртожитку – трясучись в автобусі, бредучи засніженими вулицями – він думатиме про захований у кишені дзвоник, змагаючись із бажанням витягнути його та впевнитися, що він таки дійсно існує. Відчувши укол чогось гострого, він зупиниться і з подивом витягне з іншої кишені довге біле перо, яке неможливо буде заховати назад, не пошкодивши, і залишиться тільки встромити його у в'язану шапку, сподіваючись, що це виглядає не надто безглуздо.

На сходах він зустріне сусідку, похмуру дівчину в окулярах, яка попередить, що на нього чекають.

«Дрібна така дівчинка, з розкішним волоссям», – скаже сусідка, пильно розглядаючи перо у нього над вухом. Звичайно, вона страшенно здивується, коли відлюдкуватий самітник-нечіпака-з-протезами раптом накинеться на неї та розцілує просто на сходах, наче якийсь п'яний псих. «А в шапці перо! – підкреслюватиме вона щоразу, розповідаючи про це. – Ніс червоний, очі шалені, а в шапці – здоровезне перо!» Вона ніколи не зізнається, що в ту мить цей сусід по поверху здався їй найпрекраснішою людиною на світі.

ГОЛОСИ З ЗОВНІШНОСТІ

КУРЯКА

Мене все ще іноді розпитують про ті події. Зараз, звичайно, рідше, ніж двадцять або п'ятнадцять років тому. Все ж багато хто пам'ятає. Навіть дивно, наскільки багато хто. Пам'ятають про мою причетність до тієї історії, про те, що це нібито якось позначилося на моїй психіці та на моїх картинах.

Після випуску я зустрічав багато колишніх мешканців Дому. Дехто непогано влаштувався, інші ледве викручуються, напевно, є й такі, кому зовсім непереливки, але їх навряд чи зустрінеш на власній виставці, тож я навіть не можу переконано стверджувати, що вони існують. Із тих, котрі залишилися в місті, я знаю шістьох, які регулярно зустрічаються й поринають у спогади, але мене до їхньої компанії ніколи не тягнуло. Серед них немає тих, кого я по-справжньому хотів би бачити. Я взагалі мало з ким зустрічаюся, крім Чорного.

Свого часу я збирав нотатки про Сплячих, а потім перестав. Надто це було важко – думати про них, уявляти їх. Легше мати справу з живими або зі справді мертвими.

КІНЬ

Ні, ніхто з нас не їздив їх провідувати. Бо який у тому сенс? Навіть Рудий цього не робив. Спочатку не їздили, бо ми від усіх ховалися, а потім завжди було надто багато справ. Та й не хотілося, щиро кажучи. Ми знали про них, де хто, і так далі, але щоб їздити туди – такого не було.

ЧОРНИЙ

Чесно? Мені нема діла до Сплячих. Я навіть не стану вдавати, наче побиваюся за ними. То був їхній вибір і їхнє рішення, і менш за все я налаштований тягатися до них із букетами хризантем та розводити навколо небіжчиків сентименти. Бо вони небіжчики, якщо дивитися правді в очі. Живі трупи, яким начхати на будь-які знаки уваги з мого боку. То заради чого ламати комедію?

РУДИЙ

Я іноді відвідую їх. Звичайно, без квітів. Чому б і ні? У мене навіть є спеціальний дозвіл. Раніше я цього не робив, бо не хотів, щоб через мене вийшли на решту, адже за «сонями» велося постійне спостереження. Але тепер, коли всім на них начхати, я роблю це з задоволенням. І ніякої патології в цьому не бачу. Нічого страшного в них нема. Вони не висихають, не зіщулюються, вони взагалі не схожі на трупи. До того ж завжди цікаво навідатися до старих друзів. Хлопцям я про це не розповідаю. Вони можуть вирішити, що зобов'язані мене супроводжувати, або почнуть картати себе через те, що їм цього робити не хочеться. Усе це ні до чого.

КУРЯКА

Лері та Спиця живуть у передмісті. Він співвласник авторемонтної майстерні, де колись починав як помічник, вона – домогосподарка. У них двоє дітей, старша дочка недавно вийшла заміж. Я був на весіллі, подарував молодятam картину. Правда, не свою. Мої рідко кому подобаються. Весело було спостерігати за личком нареченої, поки мій подарунок розгортали, й бачити полегшення, яке відбулося на ньому, коли пакунок нарешті розгорнули.

Ми з Лері ніколи не розмовляємо ні про Сплячих, ні про зниклих. Ми до краю компетентно й дуже дружньо мовчимо на ці теми, коли зустрічаємося. Зате часто говоримо про інших співзвонішників, і він завжди має про що мені розповісти, бо Лері в міру своїх сил намагається не втрачати їх з поля зору. Вони з Конем, як і раніше, дуже близькі, хоча Кінь так і залишився в общині (секті, якщо казати відверто), яку заснували ті, котрі виїхали в автобусі, та Долучені. Добиратися туди – мука, одначе Лері здійснює цей подвиг щомісяця. «В ім'я дружби», – ось як він каже.

СПИЦЯ

Я ніколи не була проти старих друзів. Ніколи не забороняла чоловікові ні з ким бачитися. Просто на нього дуже діють такі зустрічі. Він потім тижнями ходить сам не свій, ніби захворів або ніби щось трапилося. А я – мати, я повинна думати про дітей. Мені зовсім не хочеться, щоби про них говорили, що їхній батько жив у тому самому місці... Ну, ви розумієте, про що я. Я сама звідти й зовсім цього не соромлюся, але не вважаю, що про такі речі треба говорити зі сторонніми. Ніхто не скаже, ніби я не така, як усі, я звичайна жінка, а це саме те, чого потребують діти, – звичайні, нормальні батьки. А щодо общини... Це не те місце, куди я стала б навідуватися, якщо когось цікавить моя думка. І не ті люди, з якими стала би спілкуватися.

ГІБРИД

Та заради бога, нікого ми не чіпали! Просто Рудий вирішив, що треба підтримати Сплячих. Принаймні тих, хто зовсім безхазяйний. У кого немає ніякої рідні. Бо хіба мало що? І ми збирали гроші. Справи в нас йшли непогано, ми могли б обійтися своїми силами, але подумали, що, може, й інші з колишніх захочуть приєднатися. Нічого поганого. А Спиця повелася так, ніби ми з'явилися їх грабувати. Віднімати останнє. Адже живуть вони непогано. І це ми допомогли їм на самому початку, коли вони ще нічого не розуміли в Зовнішності, пара дурних-закоханих! Але добре, не варто про це... Лері приїжджав потім вибачатися, привозив якісь гроші, але ми нічого в нього брати не стали. Бракувало ще, щоб за ним з'явилася Спиця та зажадала все назад!

КУРЯКА

Рудого я зустрів на відкритті чергової виставки. Він живе в тій же общині, що й Кінь, і вважається великим авторитетом. Чимось на кшталт старости. На початках у них правляв усім старий сторож, який приєднався у випускні ніч до втікачів, але він давно помер, залишивши після себе музей зіпсованих годинників, і тепер за головного там Рудий.

Зовнішність у нього – як у колишньої рок-зірки: пошарпана, але чарівна. Волосся нижче лопаток, татування на лобі, намиста з чийось кігтів... Його роздивлялися з куди більшим зацікавленням, ніж мої картини. На всіх репортажах про ту виставку можна бачити Рудого – з різних ракурсів, а картини додаються до нього постільки, поскільки він на них дивиться. Ці нещасні фотографії просто не могли відвести від нього об'єктиви, і їх цілком можна зрозуміти.

У Рудого восьмеро дітей (він запевнив, що від однієї дружини), чотири собаки, двоє коней і стадо овець. Він показав мені фотографії всіх, крім останніх, і все було б чудово, якби вони того дня не зчепилися з моїм менеджером. Скандал вийшов жахливий, а навколо крутилося надто багато журналістів. Рудий рвався в бій, обзивав Чорного зрадником і ренегатом, і його насилу вдалося втихомирити, а ще важче було потім пояснити цікавим, що ці двоє можуть мати спільного один з одним.

ЧОРНИЙ

Багато хто вважає мене зрадником. Та я вас прошу. Я просто не міг бачити, як цей пройда день за днем облаштовує свої справи за наш рахунок. Від самого початку варто було докумекатися, чим це пахне: два колишні ватажки на новому місці. Але я був упевнений, що тримаю ситуацію під контролем. На моєму боці була перевага. Шестеро моїх – проти трьох колишніх Щурів. Мені здавалося, цього досить. Потім дехто виїхав, усе змінилось, і поки я похопився, що Рудий забагато на себе бере, було вже пізно. Він усе облаштував, та ще й дуже спритно. Для общини то був тяжкий час, але ми б дали собі раду і без його афер з грошима, треба було просто не лінуватися та не впадати в паніку.

КУРЯКА

Рудий став єдиним, з ким ми говорили про Сплячих. Уже після бійки, усамітнівшись у кафе напроти виставкового павільйону. Прикладаючи лід до підбитого ока, він із загадковою усмішкою сповістив, що Сплячих стало набагато менше.

– Тобто? – не зрозумів я. – Хтось прокинувся?

– Ні. Дехто випарувався. Про перші два випадки писали в газетах, про інші наразі мовчать. А ти що ж, не читаєш газет?

Я не читаю газет і не дивлюся телевізора, але не став про це розводитися. Тема нашої розмови сама по собі не тішила, а хитрувата міна Рудого тільки погіршила становище. Він нагадав мені той період мого життя, коли я постійно задавав запитання, але ніколи не отримував зрозумілих відповідей, і це мало не звело мене з розуму. Тому я не став ні про що запитувати. Ні про те, ким були ті зниклі, ні про те, куди вони могли подітися. Рудий чекав моїх розпитувань, а не дочекавшись, спохмурнів і досить швидко пішов. Відтоді я його більше не бачив.

РУДИЙ

Не знаю, здається, він обметрився. З усіма цими виставками та журналістами. Знаменитий, але надто нервовий. «Людина мистецтва», – сказав би Старий.

Я його, звичайно, люблю, поважаю, ціную і т. д., але, думаю, йому бракує свіжого повітря. У нього навіть у картинах його бракує.

КУРЯКА

Я рідко бачуся зі Сфінксом. Він став дитячим психологом і якийсь час працював в інтернаті для сліпих та слабкозорих. Він дуже дивна людина. Ходить на мої виставки. Відвідує Сплячих. Тягається з моїм батьком ловити рибу.

З'являється засмаглий посеред зими й дарує оранжево-синього метелика в скляному саркофагу. У нього дружина-невидимка – то вона є, то її немає, і кожне зникнення розтягується на роки. У нього найдивовижніший на світі собака – німецька вівчарка-поводир, що навчає інших собак-поводирів. Я спеціально питав у знайомих людей, такого явища просто не існує. Ще він тримає пугача. І збирає старовинні музичні інструменти.

За останні десять років він двічі діставав спадок від якихось абсолютно незнайомих людей. Його це чомусь абсолютно не дивує. Він навіть не намагався з'ясувати, хто ці люди. Не знаю, на що він витратив оті гроші, але багатшим не став. Вони міцно дружать з моїм батьком. Підозрюю, що це з його подачі Сфінкс відвідує мене в найзастійніші періоди життя, щоби погратися зі мною в ролі психолога. Я вдаю, ніби мені це допомагає. А іноді не вдаю.

БАТЬКО КУРЯКИ

Я колись вирішив, що не залишу цього хлопця, поки він не стане на ноги. Ми познайомилися в найгірший для нього час. Не скажу точно, через скільки років після нашого знайомства я зміркував, що потребую його набагато більше, ніж він мене. Ми зазвичай їздили на рибу. Або ходили в кіно. Слухали музику моєї молодості, розглядали фотографії моїх подружок, говорили про мого сина. Дуже нескоро до мене дійшло, хто з нас кого насправді розважає та вигулює. Не знаю, як це в нього вийшло. Він завжди віддавав більше, ніж брав. Він зрозумів, що мені треба про когось піклуватися, і зробив те, чого не зробив Ерік, – дозволив мені це. Я з ним почувався справжнім батьком. І другом. Я кинув пити, став вегетаріанцем, скинув п'ятнадцять кіло зайвої ваги й помолодшав років на двадцять. От і скажіть мені після цього, хто з нас кого врятував?

КІНЬ

Сфінкс був у нас тричі. Уперше – коли нас тільки-но вирахували: «виявлено безслідно зниклих зі школи-інтернату...» і так далі. Неначе це не ми дозволили себе виявити, щоб легалізуватися. На той час усі вже стали повнолітніми, тож нашестя родичів нас не лякало. У нас тоді був лише один будинок на всіх, один сарай; їли ми, що трапиться та коли трапиться, спали вдягнені, щоб не замерзнути, і з ранку до ночі працювали, як прокляті. Він затримався всього на кілька годин. Поздоровкався з усіма, пообідав і виїхав. Дехто думав, що він залишиться, але я відразу зрозумів – навряд. Він просто хотів переконатися, що в нас усе гаразд. І Чорного не хотів напружувати. Той, хоч і не показав явно, але запанікував. Удруге Сфінкс приїхав років через шість-сім – точно не скажу. І в той свій приїзд затримався на довше. Може, тому, що Чорного з нами вже не було. Але й тоді було зрозуміло, що він не залишиться. Я запитав його, так, ніби жартома, чи не збирається він сюди переїхати. «Фермерствувати з протезами замість рук чи сидіти у вас на шії?» – запитав він. А втретє було, власне, оце...

РУДИЙ

Я завжди знав, що Сфінкс може втяти якогось фігля. Що він не просто так залишився. І я пам'ятав, що він отримав від Шакала щось таке, чого не мав ніхто ні до нього, ні після. Може, багато хто не дотямив, кому Табакі вручив би те, чого майже не перепадає простим смертним, але я ні хвилини не сумнівався, що Сфінксові. Зрозуміло було, що рано чи пізно він цим подарунком скористається, і тоді-то, думалося мені, я нарешті дізнаюся, що це було. Але до того, як це трапилося, минуло стільки часу, що я майже забув, як мене це колись цікавило.

КУРЯКА

Прославила мене друга виставка. Ніколи потому навколо не здіймали стільки галасу. З одного боку, прикро, що пізніші роботи не зустріли розуміння, з іншого – важливіше знати, що саме вони є сильнішими. Я не соромлюся своїх ранніх робіт, але в двадцять два роки надто відверто розкриваєш душу й робиш це часом дуже невміло. Пізніше почувашся ніяково. І за себе, і за те, що саме невміле виконання зустрічається із захватом. Зараз я порозумнішав, і мої картини також. Єдиний фрагмент, який кочує з роботи в роботу, зберігся з давніх часів – плюшевий ведмедик, я так і не зумів його позбутися, хоч він маскується дедалі краще. На останніх полотнах він замазаний. Його не видно, але він там, ховається під шаром фарби. Може, одного разу я зумію обійтися без нього, хоча він давно вже став чимось на кшталт моторошного талісмана, який забезпечує моїм картинам довге життя.

БАТЬКО КУРЯКИ

Йому подобалися ті картини Еріка, в яких я взагалі нічого не розумів. Наприклад, речі того періоду, який я прозвав смугастим. Укладені одне в одного кола, трикутники, які наповзають на них, а також інша геометрія. Усе чорно-біле. Навіть горезвісне ведмежа перетворювалося на них на купку трикутників. Біля однієї такої картини Сфінкс простояв, присягаюся, хвилин сорок.

Це було наступного дня після відкриття. Ми ходили на виставки, коли там було спокійніше й трохи менше людей. Коли я, потинявшись по залах, утретє застав його біля тієї самої картини, він сказав:

– Знаєш, адже Куряка виніс із Дому набагато більше, ніж думає.

На картині були все ті ж таки остогидлі чорно-білі кола. На все полотно. Найбільше це нагадувало дошку для гри в дартс. Навіть стрілка, яка встромляється, була наявна.

– Вибач, – сказав я. – Нічого не тямлю в живописі. Особливо в такому.

– Час не тече, як річка, в яку не можна ввійти двічі, – сказав Сфінкс. – Він як кола, що розходяться по воді. Це не я сказав, це цитата.

Він простягнув штучну руку в рукавичці й показав на стрілку, застромлену в мішень.

– І якщо впустити в ці кола, що розходяться, скажімо, перо, як намальовано тут, від нього ж також підуть кола? Маленькі, майже непомітні... Але вони перетнуть ті великі...

Я спробував уявити те, про що він говорив. І відчув себе Вінні-Пухом з тонною тирси в голові. Від мене, здається, навіть запахло тирсою.

– Ти вважаєш, що це воно і є? – запитав я, втупившись у те, що вперто виглядало як дошка для гри в дартс.

Він кивнув. Очі в нього палали, наче в якого-небудь божевільного пророка. У такі моменти я підозрюю, що мене гіпнотизують.

– Якби ти був таким пером, куди б ти впав у минулому? Що ти змінив би?

Мені стало тоскно. Що я змінив би у своєму минулому, якби міг? Напевно, майже все. І навряд чи з цього вийшло б щось путне.

– Надто часто довелось б падати, – відказав я. – І в надто багато місць.

– У тебе є лише одна спроба, – не заспокоювався він. – Одна-єдина.

– Тоді я не став би морочитися. Моє життя з однієї спроби не зміниш.

Він нарешті перестав мене гіпнотизувати.

– Ти не зрозумів, – сказав він, відвертаючись. – Твоє життя неможливо змінити. Воно наполовину прожите. Можна потрапити тільки на інше коло. Де будеш уже не зовсім ти.

– Тоді навіщо взагалі щось міняти? – не зрозумів я. – Якщо тут нічого не зміниться?

Клята краватка на той час так натерла мені шию, що хотілося тільки швидше піти. Здається, Сфінкс зрозумів мій стан.

– Пішли, – сказав він. – Бо ти весь червоний.

І ми пішли. Еріка того дня на виставці не було. А то я запитав би його про дешо.

КІНЬ

Коли ми їх побачили, то не відразу зрозуміли, що до чого. Тобто ми, звичайно, помітили, що хлопчисько добряче скидається на Сліпого. Але нам і на думку не спало, що це він і є. Тобто, я хочу сказати, ну хто б на нашому місці в таке повірив?

ГІБРИД

І ось одного разу Сфінкс з'являється не сам. Вилазить з машини, а потім відчиняє задні дверцята й вивуджує звідти це опудало. Хлопчиська років шести. У чорних окулярах. Худющого-прехудющого, і з якоюсь гидкою висипкою. Наші всі на вітрянку перехворіли, тому ми не паримося й навіть стараємося не звертати на нього уваги. Відразу видно, на кого він подібний. І ми відчуваємо зніяковіння, ніби підглянули, як хтось носить при собі портрет покійної дружини. Не станеш же про таке говорити вголос? Ми й не говоримо. Але діти відразу починають до нього лізти, бо він у своїх білих кедах і в майці з наклейками такий страшенно міський, що в них просто нерви не витримують. Вони оточують його й починають теревенити про його одяг, висипку та про те, що він, мабуть, не може й кроку ступити від страху, одним словом, дражнять.

Зовсім трохи. Я вирішую надерти їм вуха, бо з гостями так не поведуться, і вже підходжу до них, аж тут хтось – начебто меншенька Рудого – смикає його за рукав. І тут починається таке...

КІНЬ

У бійці окуляри з нього злетіли, і все стало очевидно. Будь-хто мав би здогадатися. Я хочу сказати, кожен, хто хоч раз у житті бачив Сліпого. Так мені здалося. Але я помилився. Москіт, наприклад, нічого не зрозумів.

– Ой! – сказав він. – Синочок Сліпого! Ні, ви погляньте, які подібні!

Я не став його переконувати. Він відтоді любить поговорити про спадковість. Про те, яка це сила.

Діти так засмутилися, дізнавшись, що билися з незрячим, що ми їх навіть сварити не стали.

Але свого хлопчиська Сфінкс відвів за сарай і дав йому там прочухана. Я, сказати по правді, не втримався, поткнувся туди до них, подивитися, що та як. І не тільки я. Рудий мене обігнав. Дивимося, Сфінкс стоїть, просторікує, а дівчак його чи то слухає, чи то не слухає, спокійний-преспокійний.

– Бідолаха Сфінкс, – шепочу я Рудому.

– Це з якого боку глянути! – відповідає Рудий роздратовано. – Тобі в дитинстві не читали лекцій про пристойну поведінку? Тебе від них не нудило?

– Ну а ти що зробив би на місці Сфінкса? – питаю я.

– Похвалив би за мужність, – відповідає Рудий, не замислюючись. – За те, що вмів за себе постояти.

– Хто? Він? – шоковано перепитую я. – Його за таке хвалити? Ось його?

Рудий дивиться на мене якось дивно. І питає, справді я дурень, чи прикидаюся.

А що відповіси, коли тобі відверто груб'янять? Я, звичайно, відразу пішов звідти.

РУДИЙ

Після того, як усіх бандитів уклали спати, Кінь зліз з телефону, а я перестав нервуватися, уявляючи рахунок від телефонної компанії, який надійде після його задушевної балаканини з Лері, словом, коли все стихло, й ми зі Сфінксом залишилися на веранді самі, я запитав його, де він відкопав цього хлопчиська.

– Там, де його більше нема, – у найкращих традиціях четвертої відповів Сфінкс.

– Дякую за вичерпну відповідь, – сказав я йому. – Кому ти цим щось доводиш, хотілося б знати?

Ми пили сидр, закинувши ноги на поручні веранди й не запалюючи світла, щоб не налетіло всілякої живності.

– Усього лише хочу виправити деякі помилки однієї хорошої людини, – пояснив він.

Прозвучало це... нормально. Як щось звичайне, чим усім нам час від часу не завадило б займатися. Потім він сказав, що я зробив би те ж саме. Якби мені дали шанс.

Я багато чого уявив, ну, після цих його слів. Запросто. У мене чотири дочки – три з них руді, і я знаю, котру з них люблю трохи сильніше та за що, хоча подібність радше уявна. Я сказав:

– Можливо. Це зовсім інше.

Він знизав плечима. У темноті не розгледити, але мені здалося, що він посміхається.

– Кожному своє, – сказав він.

– Ага, – погодився я. – Але не в кожного такі зв'язки.

Сфінкс сіпнувся й розплескав свій сидр.

– Тихіше! – сказав я. – Я нікому не дорікаю. Це банальна заздрість. Дуже поширене явище.

Ми трохи помовчали, допили все, що залишалося в пляшках, і мене потягнуло на похмурі пророцтва.

– Ти з цим хлопцем іще наплачешся, – попередив я.

– Знаю, – сказав він. – Я це знаю. Просто хочеться, щоб він полюбив цей світ. Бодай трохи. Наскільки це буде в моїх силах.

Може, це було жорстоко, тому що він уже нічого не міг змінити, навіть якби захотів, але я сказав:

– Він полюбить тебе. Тільки тебе. І ти для нього будеш цілим чортівим світом.

Він так довго мовчав, що я зрозумів: він і сам цього боїться. Але він упертий, і зрозуміло було, що він не відступить. Життя не пошкодує, щоб довести щось своє декому, хто про це навіть не дізнається. Смішно...

Я не став питати, що у хлопчиська за висипка, хоча зрозуміло було, що це таке. Це Дім позначив його, втрачаючи. Заздалегідь. Іще до того, як йому довелося туди потрапити. Але я не став про це говорити.

– Добре. Успіху тобі, – промовив я замість цього. – Якщо надумаєш, залишайся. У нас тут багато дітей. Усі шалені. Один маленький перевертень погоди не зробить.

Уранці вони виїхали. Я дивився, як вони йдуть до машини, і, чесне слово, не знав, кого з них більше шкодує. Напевно, все-таки Сфінкса. Він завжди брався за непосильні завдання. І не завжди вони йому виявлялися по зубах.

ЧОРНИЙ

Усе це така нісенітниця, що буквально зло бере слухати. Я доросла людина, я давно вийшов з того віку, коли мріють проїхатися машиною часу й привезти собі маленького динозаврика, щоб він жив-поживав під ліжком. І я не вважаю, що якщо в когось скособочені мізки або викривлене почуття гумору, то інші повинні йому підігравати. Не знаю, звідки Сфінкс узяв того хлопчиська, і знати не хочу. Хіба мало на світі сліпих сиріт, яких можна всиновити? Хіба мало серед них худих світлооких брюнетів? Може, це навіть дитина Сліпого. Адже ніхто не знає, де він та що з ним. Він міг настругати з десятків таких сліпачків. А от стати пристойним батьком – навряд.

Про Сфінкса можу сказати тільки, що він людина, яка будь-яку дурню роздує в подію вселенського масштабу. У що-небудь загадкове та ідіотське. Він і дитиною був таким. Знаходив якусь гидоту, й відразу – «о, прибульці залишили!».

Не здивуюся, якщо з'ясується, що він цього свого хлопчиська просто в кого-небудь украв. Цілком у його дусі. Він навіть чужого батька примудрився вкрасти, а це набагато важче.

БАТЬКО КУРЯКИ

Чув я ці розмови. Звичайно, все воно вигадки. Вони там, у себе в общині, доволі містично налаштовані хлопці. А щодо того, що Сфінкс сам розпустив ці чутки, – ну просто вибачте... Ніяких чуток він не розпускав. Просто батьки хлопця доручили йому дитину на літо, а потім чи то дитина до нього прив'язалася, чи то батькам так здалося зручнішим, але вони його наразі не забирають. Завжди ж легше, коли такими дітьми займається фахівець. Про усиновлення – нісенітниця, не так-то просто в наш час всиновити когось, тим більше такому, як Сфінкс. Тему кіднепінгу я взагалі обговорювати не збираюся.

Ерік сказав, що хлопчина зовсім не подібний на того, за кого його мають. «Нічого спільного», – так він сказав. І я, звичайно ж, йому вірю.

КУРЯКА

Я мало з ким бачуся. У мене багато питань, але я ніколи нікому їх не поставлю. Іноді мені здається, що Чорний знає відповіді, але щоразу, коли я вже готовий його про щось запитати, він дивиться спідлоба й так поквапливо мінняє тему, що я не наважуюся його турбувати. Його вразливість лякає. Я не хотів би позбавляти його захисного панцира, що його він так тяжко наростив — і який так ретельно оберігає.

Ще менше хочеться про щось питати у Сфінкса. У випадку з ним мене лякає можливість отримати відповіді. Між нами все й так надто хистке. Я люблю його, але мені ніколи не вдасться змиритися з тим, що в нього була можливість вибору. Якої не було в мене. І як би дружньо він не тримався, його світ завжди буде іншим. Не зовсім тим, у якому живемо ми з Чорним. І ми йому цього ніколи не пробачимо.

ЩАСЛИВИЙ ХЛОПЧИК

У кімнаті, названій Мотлохівнею, рано-вранці прокинувся семирічний хлопчик. Прокинувся, як йому здалося, тому що побачив поганий сон. Він лежав, примружившись, намагаючись пригадати, що ж йому наснилося таке огидне, але сон вислизав, не даючи ввійти собі, поки хлопчикові не набридло за ним ганятися.

Розплющивши очі, він здивувався раптовій зміні настрою. Вранці він бував похмурий і дратівливий. Але тільки не сьогодні. Цей ранок здався йому чудовим. Він з незбагненим захватом огледів спальню. Сусідів по кімнаті, які запорпалися в подушки, дитячі малюнки на стінах, рожеве небо у відчинених вікнах, і насамкінець, солодко завмерши, – голову брата, яка лежала на краю його подушки. Майже точну копію його власної. Хлопчик знав, що цей пречудовий настрій скоро мине, і, сподіваючись ще хоч на мить у ньому затриматися, розштовхав сплячого брата.

Той розплющив очі. Круглі й опуклі, які не закривалися повністю навіть уві сні. Смужка між віями, яка поблискувала, так наче він тільки прикидається сплячим, дратувала всіх, окрім брата, який мав ту ж таки особливість.

– Що? – пошепки запитав розбуджений.

– Не знаю точно, – так само пошепки відповів хлопчик. – Але мені якось дивно почувається світ. Якось усе навколо аж надто подобається, просто плакати хочеться. У тебе теж так – чи ще ні?

Брат прислухався до себе.

– Ні, – сказав він, позіхаючи. – У мене поки що ні. Може, тому, що я сплю.

І він швиденько знову заплющив очі.

Хлопчик опустив голову на свій краєчок подушки й також спробував заснути. Радість, що переповнювала його, нікуди не поділася. Він притиснув долоню до серця, ніби обмацуючи його крізь шкіру. Притримуючи.

Він не знав, що це відчуття залишиться з ним надовго. Воно потьмяніє, стане звичним, але іноді наздоганятиме його з несподіваною силою, подібною на удар, і примушуватиме його задихатися від щастя, наповнюючи очі сльозами, а душу захватом. Він не знав і того, що тепер вони з братом відрізняються один від одного. Що він завжди здаватиметься старшим. «Порочнішим», – так висловиться Чорний Ральф, і хлопчик його почує, проте не образиться. Це стане новою рисою його вдачі – його буде дуже важко образити.

ЗУСТРІЧ

У двадцять четвертій кімнаті з раннього ранку панує терор. Це невесела кімната. У ній живуть усі візочники, які не виїхали на літо: і старші, й молодші. Їх небагато – шестеро осіб, але дві няньки, які залишилися в Домі, збиваються з ніг, обслуговуючи цю компанію.

Старших мучать хвороби, які не дозволили їм поїхати з усіма, заздрість до тих, котрі виїхали, власні забаганки, те, що їх позбавили звичних спалень і відправили до кімнати з поганою славою (вікна її виходять на вулицю, а не на подвір'я, як у всіх пристойних кімнатах), і те, що їм доводиться ділити це саме по собі неприємне приміщення з молодшими. Присутність молодших дратує їх найсильніше. А надто одного з них. Молодших терзає все те саме, але, на відміну від старших, вони ні на кому не можуть відвести душу.

Усі шестеро – фахівці в царині терору, проте нікому з них не дано зрівнятися зі Смердючкою; неможливо ні зрівнятися з ним, ні навіть наблизитися в цьому до нього. Смердючка унікальний. Він терорист від Бога, вундеркінд, здатний убити за кинутим скося погляд, не кажучи вже про запотиличник. Убити так, що на нього не ляже навіть і тіні підозри. Із застосуванням новітніх та щонайдавніших технологій, а також власних і чужих, з любов'ю втілених у життя винаходів; зброї, яка не має аналогів. Спираючись на фізику, хімію й математику, а також історію та біологію; в усіх цих науках Смердючка не має собі рівних, але вчиться все одно погано, бо йому ніколи демонструвати знання перед учителями, він дуже зайнята людина. Смердючку не кривдять старші. Вони не лають його навіть позаочі. Підслуховувальні пристрої Смердючці вдаються особливо добре, і він постійно працює над їхнім удосконаленням.

Лаяти й карати Смердючку дозволяється тільки нянькам. «У цьому є щось материнське, – запевняє Смердючка. – Щось таке рідне, жажливе та ностальгічне». Помічено, що чим старша та нянька, чим більш негарно вона його лає, тим частіше він проказує ці слова. Такий Смердючка – страшний чоловік десяти років від народження.

Тому, коли він одного злочасного ранку піднімає всіх іще до світанку й перевертає кімнату догори дном, готуючись до Події, ніхто не насмілюється перечити.

Смердючка не вдається до пояснень. Він споруджує оглядовий майданчик. Основою служить присунутий до вікна письмовий стіл. На столі примощуються подушки та штатив для підзорної труби, після чого Смердючка займає позицію спостерігача, обклавшись печивом, біноклями, хлопавками й носовими хустинками. Двоє молодших слухняно розфарбовують літери на білому полотнищі, зшитому з розрізаного простирадла. Смердючка щохвилини звішується з оглядового майданчика, оцінюючи їхню роботу, й лає їх за повільність. Старші ретируються зі спальні, щоби трохи від нього відпочити.

Сніданок Смердючці подають на пост. Няньки, налякані його нервозністю, яка стає дедалі сильнішою, закріплюють на вікні транспарант з написом «Ласкаво просимо!» і забирають молодших – відмивати дітей від фарби.

Смердючка нервує дедалі дужче. До полудня він стає страшенно похмурим. Няньки запасаються нашатирним спиртом і ховаються в надрах Дому з переляканими молодшими. Старші повертаються й стежать за Смердючкою зі зростаючим зацікавленням. Він роздає їм хлопавки й просить стріляти з вікна за його команду. Старші готуються. Судячи з убитого вигляду Смердючки, Подія не відбулася й навряд чи вже відбудеться, тому коли лунає його нестямний виск: «Плі!» – двом із трьох хлопавки випадають з рук, і лише один рефлекторно сіпає за шворку.

Розмахуючи підзорною трубою, Смердючка тричі вигукує «Ура!», розмазує по обличчю сльози, огризається на старших: «Чого вирячилися? Щастя не бачили?» – і вистрілює з запасної хлопавки, обсипавши старшого, який видерся на підвіконня, різнобарвним конфетті.

Вони йдуть поволі. Хлопчик – трохи відстаючи, жінка – згорбившись, скута ваготою валізи. Обоє в білому, світлоголові, ледь-ледь рудаві, обоє дрібку вищі, ніж їм належало: хлопчикові – за віком, жінці – щоби здаватися жіночною. Хлопчик трохи волочить ноги, човгає кедами, мружачи очі від яскравого сонця, так що йому видно тільки асфальт, який плавиться від спеки, і зіркаті сліди, залишені на ньому каблуками матері. Ще він бачить розсипане конфетті. Яскраві, блискучі лелітки на сірому. Відтак він обходить їх, намагаючись не наступити, щоб вони не потьмяніли. Наткнувшись на матір, він зупиняється.

– Здається, це тут.

Жінка ставить валізу на землю. Дім здіймається перед ними як приземкуватий сірим пролом, як зіпсований зуб у білосніжних рядах сусідніх будинків. Жінка піднімає окуляри від сонця, розглядаючи табличку над дверима.

– Це воно і є. Бачиш, як швидко ми дійшли? Хіба мало сенс через таку дрібницю брати таксі?

Хлопчик байдуже киває. Будівля здається йому занадто понурою.

– Дивися, мам... – починає він, коли лунає далекий ляскіт, і їх із матір'ю обсипає різнобарвним конфетті. Хлопчик відступає на крок, здивовано розглядаючи чергову порцію веселкових бляшок, якими засіяно асфальт. Частина конфетті застрягла у нього у волоссі та на вбранні. Він відбігає на кілька кроків назад, щоб бачити вікна Дому, і до нього виразно долинає, як хтось десь у його надрах, невидимий знизу, кілька разів хрипко викрикує: «Ура!»

Ми віримо: найкраще, що можна подарувати, – це любов.

Любов до себе – коли ти маєш вільний час,
який присвячуєш лише собі;
любов до своєї дитини – коли ти хочеш,
аби вона росла у світі без меж і кордонів,
аби вона вірила в дива і в те, що можливо усе;
любов до найближчих та найдорожчих людей –
коли прагнеш розділити з ними
не просто річ, а цілий всесвіт.

Ми присвятили себе тому,
щоб видавати книжки, які варті любові.
Книжки, що розповідають захопливі історії,
навчають мріяти та спонукають пізнавати нове.
Книжки, що відкривають яскраві світи,
безмежні перспективи й широкі можливості.
Книжки, ділитися якими – це і є спосіб
виразити свої теплі почуття.

Ми щасливі, що ти тримаєш у руках цю книжку.
Адже ми знаємо, що найкращий подарунок – це #книголав,
бо #книголав – це любов.
А любов примножує любов.

книголав